Çiçeklerin Kanı

ANITA AMIRREZVANI

ROMAN

ÇİÇEKLERİN KANI

ANITA AMIRREZVANI

ODTÜ YAYINCILIK

The Blood Of Flowers
ANITA AMIRREZVANI

Copyright © 2007 by Anita Amirrezvani
Bu kitabın basım hakları Nurcihan Kesim Telif ve Lisans Hakları Ajansı Tic. Ltd. Şti. vasıtası ile alınmıştır.

Çiçeklerin Kanı
ISBN 978-9944-344-45-6

ODTÜ Geliştirme Vakfı
Yayıncılık ve İletişim A.Ş. Yayınları
ODTÜ Yayıncılık

© Tüm yayın hakları ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık ve İletişim A.Ş.'nindir. Yayıncının izni olmaksızın, hiçbir biçimde ve hiçbir yolla, bu kitabın içeriğinin bir bölümü ya da tümü yeniden üretilemez ve dağıtılamaz.

Genel Yayın Yönetmeni
Levent GÖNÜL

Çeviren
Umut UĞUR

Kapak Resmi
Darren HOLMES

Sayfa Düzeni
Emrullah ÖZ

2. Basım Mart 2008
Semih Ofset Matbaacılık Yayıncılık ve Ambalaj San. Tic. Ltd. Şti.

ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık ve İletişim A.Ş.
İnönü Bulvarı, ODTÜ Yerleşkesi 06531 ANKARA
Tlf.: (312) 210 38 70 - 210 38 73
Faks: (312) 210 15 49
E-posta: odtuyayincilik@odtuyayincilik.com.tr
İnternet: www.odtuyayincilik.com.tr

İranlı, Litvanyalı ve Amerikalı
-AİLEM İÇİN-

ÇİÇEKLERİN KANI

GİRİŞ

Önce hiçlik vardı, sonra 'ol!' dendi, oldu.
Allah'tan önce hiç kimse yoktu."

Zamanın birinde, çocuk sahibi olmak özlemiyle yanıp tutuşan bir köylü kadın varmış. Bu özlemine kavuşmak için, kadının denemediği yol kalmamışmış. Dualar etmiş, şifalı bitkileri kaynatıp sularını, kaplumbağa yumurtalarını, hatta yeni doğum yapmış hayvanların loğusa sularını bile içmişse de bir işe yaramamış. Sonunda, hayırlı olduğu söylendiği üzere, uzak diyarlardan birinin tarihi antik mezarlığında bulunan taştan yapılmış aslan heykelini bulup, karnını heykele sürterek, taştan aslanın hafifçe sallanmasını sağlayarak, dileğinin yerine gelmesi için dualar ederek ümit dolu bir halde evine dönmüş. Bir sonraki yeni ay çıktığında da, aynen kendisine söylendiği gibi, hamile kalmış ve biricik evladı olan kızına kavuşmuş.

Bu kız, doğduğu günden itibaren anne ve babasının göz bebeği olmuş. Hep bir oğlan çocuğuna sahip olmayı hayal eden kızın babası, onu her hafta dağlara yürüyüşe götürerek, kızını tıpkı bir erkek çocuğu gibi yetiştirmiş. Annesi de ona portakal çiçeklerinden, yaban dikenlerinin tomurcuklarından, nar ve kestane kabuklarından kumaş boyası imal edip, bu boyalarla renklendirilip eğirilmiş yün ipliklerle halı ve kilim dokumayı öğretmiş.

Çok geçmeden, annesinin bütün halıcılık becerilerini öğrenen kız, köyün en iyi kilim dokuyan gençlerinden biri haline gelmiş.

Kız, on dört yaşından gün aldığında, anne ve babası kızlarının artık evlenme çağına geldiğine kanaat getirdiklerinden, biricik evlatlarının çeyizini düzmek amacıyla kolları sıvamış, babası tarlalarda çalışıp para kazanmaya, verimli bir hasat olması için dualar etmeye, annesi de elleri nasır içinde kalana dek kızının çeyizine girecek halı ve kilimleri dokuyabilmek için gerekli yünleri eğirmeye başlamış. Ama bütün bu çabalar, kızın evlenebilmesi için gerekli gümüş yüzüğü almaya yetecek paranın kazanılabilmesi için kâfi değilmiş. Bunun üzerine kız da kendi çeyizinde olması gereken gümüş yüzüğü alacak parayı kazanmak için bir çaba göstermesi gerektiğine karar vermiş. Aslında en başından beri, bütün köyün gözlerini kamaştıracak bir halı yaparak ve onu oldukça yüksek fiyata satarak anne ve babasına yardımcı olabileceğini biliyormuş. Bu halıyı yaparken de, köyde geleneksel olarak halı işinde kullanılan kahverengi ve kırmızı renkler yerine, masmavi bir yaz gününü andıran türkuaz rengini kullanmayı kafasına koymuş.

Türkuaz boyanın sırrını kendisine verebileceğini düşündüğü köyün boya imalatçısı İbrahim'in boyahanesine yalnız başına giden kız, adama yalvar yakar olup, aradığı boyanın nasıl yapılacağını öğrenmeye çalışmış. İbrahim de kıza, önce yüksek tepelerde yetişen ve tırtıklı yaprakları olan dikenli bir bitkinin yapraklarını toplamasını, sonra onları kaynatıp, kızın kendi içinde oluşan bir şeyi keşfedip buna katmasıyla aradığı rengi elde edebileceğini anlatmış. İbrahim'in söylediklerinin ikinci kısmını tam olarak anlayamayan kız, tırtıklı yaprakları olan bitkiyi bulup bu yaprakları kaynatmışsa da, ortaya çıkan renk türkuaz değil, kahverengiye yakın kirli bir mor olmuş. Boyayı gören annesi, kızının neyle uğraştığını sorunca da, çekingen bir edayla, annesinin giderek alnına doğru kızgınlık ve öfkeyle yükselen tek kaşını izleyerek olanları ona bir bir anlatmış.

"Sen o İbrahim'in boyahanesine, kız başına, yalnız mı gittin?"

"Affedersin, Bibi" demiş kız, sıkıntıyla. "Lütfen beni bağışla. Bu sabah oraya gidiş sebebime keçiler şahittir."

Akşam olup kızın babası eve gelir gelmez, kızlarının o gün yaptığını hemen ona anlatan annesi, "eğer köydeki insanlar bu olayı bir konuşmaya

başlarsa, uygun koca bulma şansımız tamamen bitmiş demektir," diyerek acı acı yakınmış. "Ne diye böyle bir tez canlılık yapar ki?"

"Her zamanki gibi!" diye harlamış babası da ve kızını bu hatasından dolayı fena halde azarlayıp, onu pek çok şeyden men etmiş. Kız, bütün akşam boyunca başını kaldırıp anne ve babasının yüzüne bakamamış ve ortalığın bir an önce yatışması için dua edip, boynunu bükerek öylece kalakalmış.

Sonraki birkaç gün boyunca kızlarının üzerinden gözlerini ayırmayan anne ve babası, bu boya meselesinin ardındaki gerçeği anlamaya çalışmışlar. Bir öğleden sonra, kız, dağlarda keçilerini otlatmak için dolanıyormuş. Hacetini gidermek amacıyla büyücek bir kayanın ardına geçip ihtiyacını giderirken, aklına birden bire çok şaşırtıcı bir fikir gelmiş; acaba, boya imalatçısı İbrahim'in söylemek istediği... Hani, yaprakları kaynattığı suya kendi içinde oluşan bir şeyi katmasını söylerken, bunu kastetmiş olabilir mi?

Kız eve döner dönmez hemen bir kap daha mor boya hazırlamış ve bunun içine, öğleden sonra saklandığı kayanın ardında ihtiyacını giderirken aklına gelip eski bir tasın içine biriktirdiği küçük hacetini de bir tutam yünle birlikte katmış ve üzerine bir kapak kapatmış. Ertesi sabah olup, hazırladığı bu karışımın üzerindeki kapağı kaldırdığında da, kabın içindeki yün parçasının cennetin gölleri kadar güzel bir türkuaz renkle pırıldadığını görüp, büyük bir sevinç çığlığı patlatmış. Heyecanla, babasının koyduğu bütün yasaklara rağmen, kaptaki yün parçasından bir tutamı kaptığı gibi İbrahim'in boyahanesine gidip, adamın kapı tokmağına bu tutamı bağlamış.

Kızın dokuduğu turkuvaz halı, daha bitip de tezgâhından çıkmadan, onu gören gezgin ipek tüccarı Hasan'a hemen satılmış. Hasan halıyı o kadar beğenmiş ki, bitmemiş olmasına rağmen, kızın annesiyle halıya karşılık dünyanın gümüş parasına anlaşmış.

Kızın annesi köyde kapı kapı dolaşıp, kızının bu büyük başarısını köyün bütün kadınlarına anlatmış. Köyün kadınları da, kızın becerikli ellerine övgüler düzmüşler. Nihayet çeyizi için gereken her şeye sahip olan kız, böylece evlenebilecek duruma gelmiş. Ve düğünü üç gün üç gece sürmüş. Kocası, hamileliği boyunca kızı, üzerine zeytinyağı dökülmüş salatalıklarla beslemiş ve yıllar içerisinde kız tam yedi tane nur topu gibi oğlan çocuğu do-

ğurmuş. Bu kızın hayatını anlatan kitap da, mürekkeplerin en pırıltılısıyla yazılmış. Ve inşallah, hep de böyle hayırlısıyla devam eder, ta ki...

"Bu hikâye böyle değildi bir defa!" diyerek ve dışarıdan gelen soğuk rüzgârın sesinden ürperen omuzlarımdaki battaniyeyi çekiştirip düzelterek annemin sözünü kestim. Annem Mahin ile diz dize oturmuş, aynı odada az ötemizde uyuyanları uyandırmamak için en kısık sesimizle konuşuyorduk. "Doğru, böyle değildi belki, ama ben bu halini daha çok seviyorum." dedi annem, grileşmiş saçlarını eskimiş başörtüsünün altına tıkıştırırken. "Senin hikâyenin aslında böyle olmasını istediğimden belki de."

"Sonu güzel, evet," dedim, "ama hikâyenin aslını anlatsana bir de."

"Bütün o üzücü kısımlarını da mı?"

"Evet."

"Hatırlayınca çok ağlıyorum ama."

"Ben de."

Acıyla yüzü gerildi. Bir an, unutulmaz biçimde aynı duyguları paylaştık. Çatıda sızıntı yapan yerden damlayan buz gibi bir yağmur damlası, pamuklu entarimin üzerine düştü. Su sızan yerin altından çekilmek için anneme doğru biraz daha yanaştım. Aramızda sıkışmış olan kandilin alevine onca yakın olmamıza rağmen, yaydığı ısıyı hissetmez olmuştum.

Daha birkaç ay önce, üzerinde küçük kırmızı gül desenleri olan kadife kaftanım ve altında ipek bir pantolonla, gözlerimin altı koyu bir göz kalemiyle belirginleştirilmiş, her yanım parfüm kokarak kocamı beklediğim an geldi aklıma. Ve sonra, adamın, o üzerimdekilerin hepsini yırtarcasına sıyırıp çıkarmasına karşın, odanın, bir yaz günüymüşçesine sıcak oluşunu... Ama şimdi, giyile giyile eprimiş, grileşmiş bu ince mavi kaftanın içerisinde tir tir titriyordum.

Annem, ciğerlerinin derinliklerinden kopan bir öksürükle sarsıldı; bu öksürüşleri yüreğimi paramparça ediyordu. Içimden, bir an önce iyileşmesi için dua ettim. "Canım kızım, bu hikâyenin sonunu

bir türlü getiremiyorum, dedi, öksürük sonrası hırıltılı çıkan bir sesle. "Hem zaten daha bitmedi ki hikâye..."

Derin bir iç geçirişle, "Şükürler olsun bitmedi," dedim. Aklıma, anneme sorup sormamak konusunda kararsız kaldığım bir soru takılmıştı. Annem herkes tarafından müthiş bir hikâye anlatıcısı olarak bilinirdi. Beyaz saçlı Zal'in dev bir kuşun sırtında yükselişi, oya sanatının mucidi Cemşit'in ve yaptığı hiçbir iş doğru olmayan şaşkın molla Nusrettin'in hikâyeleriyle köyde namı yürümüştü.

"Peki... Bu sefer de hikâyeyi ben anlatsam?"

Bir an için annemin bana, hayatında ilk kez gördüğü birine bakar gibi baktığını hissettim. Vücudunu, arkasındaki duvara dayanmış yastıklardan birinin üzerine yavaşça bırakırken, "Eh tabi. Büyüdün artık," dedi. "Şu son birkaç ay içinde, birkaç yaş birden büyüdün hem de. Bu yaşadıklarını yaşamamış olsaydın, belki de böyle bir değişikliği hiç görmeyecektin."

Yüzüm kızardı, bir an yanıyorum sandım. Oysa iliklerime kadar donuyordum. Artık, bir zamanlar olduğum gibi çocuk değildim. Bir gün gelip de yalan söyleyebileceğimi, daha da fenası, gerçeği tüm açıklığıyla anlatmayacağımı hiç hayal etmemiştim. Onca sevdiğim birine ihanet edebileceğimi ve benim iyiliğimi isteyen birini hayal kırıklığına uğratabileceğimi, bununla da kalmayıp, büyüklerime karşı baş kaldırabileceğimi ve hatta beni canından çok seven birinin, neredeyse ölümüne neden olacağımı, hiç mi hiç aklımdan geçirmemiştim.

Annemin beni izleyişinde yumuşacık bir beklenti gözlüyordum, "Hadi, anlat bakalım," derken.

Çayımdan ağız dolusu bir yudum aldım, oturuşumu dikleştirdim ve konuşmaya başladım.

1. BÖLÜM

Artık evlenme çağına geldiğime karar verilen o yılın bahar aylarında, köyümüzün semalarında bir kuyruklu yıldız peyda olmuştu. O zamana kadar görülmüş kuyruklu yıldızların hepsinden daha parlak ve hayırsızlık getirici olduğu söylenen bu yıldızın, geceler boyunca gökyüzünde dolanıp, soğuk, beyaz ve hayırsız hareleriyle başımıza ne gibi belalar getireceğini çözmek için düşünüp duruyorduk. Köyün en bilge kişilerinden biri olan Hacı Ali, İsfahan'a kadar gidip, ülkenin önde gelen astronomları tarafından hazırlanan bir kitapla birlikte köye yeni dönmüştü. Köydekiler, bu kitapta yazanları yorumlayıp, başımıza gelecek afet ve felaketlerden önceden haberdar olma şansına sahip olmayı ümit ediyordu.

Hacı Ali'nin köye döndüğü akşam, köyümüzün sakinleri birer birer köy meydanında toplanmaya başlamıştı. Merakla, önümüzdeki aylara yönelik kehanetleri dinlemeye hazırlanıyorduk. Ben ve ailem de, köyün tek ulu ağacı olan ve dallarında insanların dileklerini temsilen çaputlar uçuşan asırlık çam ağacının yakınlarında konuşlanmıştık. Meydandaki herkes başını göğe kaldırmış, çeneleri yukarıya yönelmiş, yüzlerinde belirgin bir endişeyle gökyüzüne bakıyordu. Bense, boyum kısa olduğundan, bulunduğum yerden ancak Hacı Ali'nin beyaz sakallarını alttan görebiliyordum; çöl fundalıkları-

nın püsküllerine benziyorlardı alttan bakıldığında. Annem Mahin, karanlık gökyüzünde kıpkırmızı yanan Mars'ı gösterip, "Baksanıza, Mars nasıl da yanıp yanıp sönüyor," diyordu. "Kuyruklu yıldızın hayırsızlığını işaret eder gibi..."

Köydeki pek çok insan, kuyruklu yıldız göründüğünden beri beliren hayırsız gelişmelerin farkına varmış veya başkalarının başına gelen belaları duymuştu. İran'ın kuzeyinde baş gösteren veba salgını binlerce insanın ölümüne neden olmuş, Dugabat daki depremde, evlenmek üzere duvağı başında bir gelin, çevresindeki teşrifatçı kadınlarla birlikte yıkıntıların arasında kalmış ve hepsi havasızlıktan boğulup ölmüştü. Bizim köyde de, daha önce bu civarda hiç görülmemiş olan kırmızı bir böcek ekinlere musallat olmuş, mahsule büyük zarar vermişti.

O sırada, kalabalığın arasında görünen en yakın arkadaşım Güllü, yanında kendisinden yaşça oldukça büyük kocası Hasan Ali ile birlikte bizim olduğumuz yere doğru yaklaştılar. Hemen kucaklaşıp, yanaklarımızdan öpüşerek selamlaştık.

"Kendini nasıl hissediyorsun?" diye sordum Güllü'ye.

"Ağır," diyerek cevapladı beni, bir eliyle şişkin karnını sıvazlarken. İçinde taşıdığı yeni yaşamın kaderiyle ilgili endişelendiğini biliyordum.

Çok geçmeden, köyün hasta ve yaşlı olan fertleri dışındaki tüm ahalisi meydanda toplanmıştı. Kadınların çoğunun üzerinde açık renk tunikler, altlarında dar paçalı pantolonlar, başlarında saçlarının tamamını kapatan sıkma baş eşarplar ve erkeklerde de uzun beyaz ceketler, benzer pantolonlar ve başlarında da poşuları vardı. Ama Hacı Ali'nin uzun ceketi siyahtı çünkü bu onun Hazreti Muhammed Efendimizin soyundan geldiğini belirtiyordu. Hacı Ali'nin bir elinde bize okuyacağı almanak, öbür elinde de, her yere yanında götürdüğü astrolabı görünüyordu.

"Ey, iyi yürekli köylü kardeşlerim," diyerek başladı sözlerine. Sesi, taşlı tarlada ilerleyen at arabasının tahta tekerleklerinden çıkan tıkırtılara benziyordu. "Sözlerime, peygamber efendimizin ilk müritlerini şefaatle anarak başlamak istiyorum. Özellikle de yeğeni Ali'yi, insanlığın biricik önderini anarak."

Hep beraber, "Şad olsun, diye seslendik.

"Bu yıl için zikredilen kehanetlerde, düşmanlarımıza bolca kötü haberler vardır. Kuzeydoğuda Özbeklerin buğdayları korkunç bir böcek istilası sonucunda büyük zararlara uğrayacaktır. Kuzeybatıda Osmanlı Ordusu, engel olamadığı yaygın firar vakalarından dolayı zayıf düşecek, imparatorlukları helak olacaktır. Daha batıda, Hıristiyan Krallıkları, önü alınamayan salgın hastalıklar nedeniyle alt üst olacak, krallarının kurduğu bütün düzenler darmadağın olacaktır."

Babam İsmail, sözün burasında hafifçe bana doğru eğilip, "Savaşmak zorunda kaldığımız düşman ülkelerin başlarının belaya gireceğini bilmek her zaman rahatlatıcıdır," diyince, biz de, her zamanki gibi gülüşlerimizi saklamaya çalışarak kıkırdadık.

Hacı Ali, elinde tutup okuduğu kitabın sayfalarını çevirdikçe, kalbim, babamla dağlara çıkıp yürüyüş yaptığımız zamanlarda attığı gibi hızlı hızlı çarpmaya başlamıştı. Benim en fazla ilgilendiğim konu, bu yıl içerisinde yapılacak evliliklerle ilgili kehanetlerin ne yönde olduğuydu. Heyecandan, annemin bütün uyarılarına rağmen bir türlü vazgeçemediğim huyum olan, başörtümün düğümünden çıkan uçları, parmaklarımla kıvıra kıvıra oynama hastalığıma başlamıştım. Hacı Ali bu arada, içerisinde olduğumuz sene boyunca, yazılı metinlere, kitaplara ve kaligrafik eserlere herhangi bir zarar geleceğinin öngörülmediğini anlatıyordu. Güneyde birkaç deprem yaşanacak, ama büyük zararlara neden olmayacak, ancak Hazar Denizi'nin kıyılarında vuku bulacak savaşlar sonucunda akan kan nedeniyle, deniz, kısmen kan kırmızısı olacaktı.

Bu noktada Hacı Ali, elindeki kitabı havaya kaldırıp kalabalığa doğru sallayarak, sırada okuyacağı kehanetin, diğer tüm kehanetlerden daha ciddi bir uyarı niteliği taşıdığının altını çizer gibi bir hareket yaptı. O ana kadar elindeki gaz lambasıyla, Hacı Ali'nin önünde ona ışık tutan yardımcısı da sıçrayarak yana çekildi.

"Belki de bütün bu söylediklerimin hepsinden kötüsü, bu yıl meydana geleceği beklenen, toplumumuzdaki anlaşılmaz, açıklanamaz yaygın ahlaki bir çöküntünün olacağı yolundaki kehanettir." diye okumasını sürdürdü. "Bu çöküntü, sadece kuyruklu yıldızın kötü bir etkisi olarak açıklanabiliyor."

Hacı Ali'nin son sözlerinin hemen ardından, dinleyen kalabalıkta bir kaynaşma, uğultulu bir mırıldanma başladı. Herkes bu yılın başından beri kendi şahit olduğu türlü çeşit ahlaki çöküntü örneklerini birbirine anlatmaya, örnekler vermeye başlamıştı. "Bu yıl kuyudan kendi hakkından fazla su çekenler iyi dinlesin!" diye seslenıyordu Zeynep ortaya, kinayeli bir şekilde. Golam'ın karısı Zeynep'in ağzından, köyde hiç kimse için iyi bir şey çıktığı daha duyulmamıştı.

Sonunda Hacı Ali, benim geleceğimi doğrudan ilgilendiren konuya geldi: "Evlilikler konusuna gelince," dedi, "bu yıl yapılacak evliliklerle ilgili kehanetler biraz karışık. Kitapta, yılın ilk birkaç ayı içerisinde yapılmış evliliklerle ilgili bir bilgi bulunmazken, yılın ilerleyen aylarında yapılacak olanlarda ise ihtiras ve çekişme olacağı öngörülüyor."

Endişeyle dönüp anneme baktım. On dört yaşıma gelmiş olduğumdan, söz konusu zaman diliminde evlenmesi muhtemel kişilerden biri de bendim. Annemin gözlerinde de benim taşıdığım endişelerin benzerlerini gördüm. Duyduklarından o da pek hoşlanmamıştı.

Ve Hacı Ali elindeki kitabın son sayfasını çevirdi, sayfayı biraz inceledi, sonra başını almanaktan kaldırıp dinleyicilerine şöyle bir baktı. Kalabalığın dikkatini çekmek için bir süre sustu. "Bu son kehanet, kadınların gelecek aylar içerisindeki hal ve hareketleri üzerine ve belki de bütün kehanetler arasında, maalesef huzursuzluğun en birinci habercisi." dedi. "Yıl boyunca, İranlı Kadınlar, yumuşak başlı, sadık ve itaatkâr olmak konularında zaaf gösterecekler."

Kalabalığın arasından bu kez Zeynep'in kocası Golam'ın sesi yükseldi: "Ne zaman zaaf göstermediler ki?" Etrafındaki herkesin gürültülü kahkahalarıyla ortalık bir anda hareketlendi.

Babam dönüp sevecenlikle ve gülümseyerek anneme baktı. Annemin bu bakış karşısında yüzü aydınlanmıştı. Çünkü babamın kendisini olduğu gibi sevdiğini biliyordu. Köydeki herkes de, babamın anneme, sanki ikinci karısıymış gibi özenle yaklaştığını, onu asla incitmeyeceğini çok iyi bilirdi.

Hacı Alı gürültü patırtının arasında, "Kehanete göre kadınlar, kendi sapık hal ve hareketlerinin cezasını bu yıl içerisinde çok çekecekler." diye uyarmayı sürdürüyordu. "Birçoğu lanetlenip dışlanacak ve doğum yapacak olanlar da, bu güne kadar görülmemiş acılara katlanmak zorunda kalacaklar!"

Gözlerim hemen Güllü'yü aradı. Gözlerimiz buluştuğunda, duyduklarımdan dolayı içime işleyen korkuyu onun gözlerinde de gördüm. Güllü yakında doğum yapacak olmasından dolayı korkuyor, bense yeni kuracağım ilişkinin sorunlu olacağı yolunda endişeler taşıyordum. Şu lanet olası kuyruklu yıldızın, bize daha fazla zarar vermeden, bir an önce tepemizden çekip gitmesi için dua etmeye başladım.

Titremeye başlamıştım. Bunu fark eden babam, hemen elindeki yün battaniyeyi omuzlarıma sararken, annem de bir eliyle elimi tutmuş, diğer eliyle de avucuna aldığı elımi ovmaya başlamıştı. Kendi köyümde, tamamen tanıdık simalarla çevrelenmiş, güven içindeki evimde, yuvamdaydım. İşte az ilerde, minaresinin çinileri pırıl pırıl parlayan köyümün camisi, hemen yakınında, içi buharlı bir aydınlıkla dolu, haftada bir gün gidip uzun uzun yıkandığım köyümüzün hamamı, bu tarafta, her hafta Perşembe günleri köylülerin meyve, sebze, ilaç, halı ve iş aletleri almak ve satmak için doluştukları küçük pazar yeri, hepsi gayet tanıdıktı. Köyümün 200 kişilik nüfusuna korunak olan, kerpiç ve pişmiş tuğladan yapılmış köy evlerinin arasından akıp giden ve sonunda her gün keçilerimi otlatmaya götürdüğüm dağın eteklerine ulaşan toprak yolun her adımını biliyordum. Bütün bu bildik görüntüler içimi büyük bir güven duygusuyla dolduruyordu. Bir an, annemin ruh halimi anlamak için avucunun içinde tuttuğu elimi sıkıp bana bakmasına, ben de onun elini hafifçe sıkarak yanıt versem de, sonra hemen elimi geri çektim. Çünkü hâlâ küçük bir çocuk gibi görünmek artık hoşuma gitmiyordu.

Kısık bir sesle "baba," diye seslenip, yüzümü babama döndürdüm. "Ya, Hacı Ali'nin evlilikle ilgili söylediği kehanetler tutarsa?" diye sordum. Benzer endişeleri onun da taşıdığını gözlerinde sakla-

yamayan babam, kararlı bir sesle yanıtladı sorumu: "Kocan senin yollarına gül yaprakları serpecek. Ama, eğer senin onuruna ters düşecek bir davranışta bulunursa da..."

Bir an sustu. Kara gözleri endişeyle derinleşti. Sanki aklına gelen korkunç olasılıkları dile getirmek konusunda kararsız kalmış gibiydi. Sonunda kendini durdurmaya karar verdi.

Her zaman bize, evine dönebilirsin." diyerek bitirdi sözünü.

Utanç ve suçluluk duygusu, evlendikten sonra baba evine dönen kadınların peşini bırakmazdı ama bütün bunlar babamın pek umurunda değil gibiydi. Sevecen gözlerinin kenarlarındaki kırışıklıkları derinleştirerek gülümsedi.

Hacı Ali, kısa bir duanın ardından toplantıyı noktaladı. Bazı köylüler meydanda akraba toplulukları halinde bir araya gelmiş, kehanetler üzerine görüş alış verişinde bulunuyor, bazıları da ağır ağır evlerinin yolunu tutmuş meydandan ayrılıyordu. Güllü, sanki benimle biraz konuşmak istiyormuşçasına bakmasına rağmen, kocası eve dönme vakitlerinin geldiğini bildirmiş olduğundan, sadece karnındaki ağırlığın ayaklarını çok ağrıttığını fısıldayıp, iyi geceler dileyerek ayrılmak zorunda kalmıştı.

Annem, babam ve ben de, köyümüzün yegâne ana yolu olan çamurlu şoseden evimize doğru yürümeye başladık. Yolun iki yanında yer alan köy evleri, sıcacık koruyucu bir kalkan gibi sarıyordu insanı. Bu yolu öyle iyi biliyordum ki, gözlerim kapalı bütün dönemeçlerinden dönebilir, gerekli sapaktan sapıp evimizin kapısına varabilirdim. Evlerin bitip, dağ eteklerini kaplayan çalılıkların başlamasından bir önceki sapaktan dönüp evin önüne geldiğimizde, babam bir omuz darbesiyle, üzerinde oyma süslemeler bulunan evimizin ahşap kapısını açtı ve tek göz evimize girdik. Evin duvarları çamur arasına sıkıştırılmış saman lifleriyle kerpiçti ve üzeri de, annemin büyük bir itinayla bembeyaz temiz tuttuğu kireçle sıvanmıştı. Odanın içerisinde bulunan bir diğer kapı da, evin bitişiğindeki küçük bir avluya açılıyor ve burada da, başka gözlerden ırak, güneşin nimetlerinden faydalanıyorduk.

Annemle ben eve girer girmez başörtülerimizi çıkarıp kapının yanında duvara çakılmış askıya asarken, bir yandan da ayakkabıla-

rımızı çıkardık. Belime kadar inen saçlarımı savurup açarak serbest bıraktım. Hanemize şans getirsin diye kapının hemen yanındaki sehpaya yerleştirdiğimiz pırıl pırıl yaban keçisi boynuzuna hafifçe dokundum. Bu boynuzu babam, dağlarda yaptığımız Cuma yürüyüşlerinden birinde yakaladığı yaban keçisinden kesmişti. O günden beri de, evimizin en nadide ve değişmez aksesuarı haline gelmişti. Babamın evimize gelen misafirlerinin de dikkatini çeken bu aksesuar, onun da bir keçi gibi çevik olduğu yolunda övgüler almasına vesile oluyordu.

Odaya girer girmez, odanın ortasına yaydığımız ve 10 yaşımdayken dokuduğum kırmızı ve kahverengi desenleri olan büyük halının üzerine babamla birlikte kurulduk. Babamın oturur oturmaz gözlerini kapatıp yastıklardan birine dayanmasını, yorucu bir gün geçirmiş olabileceğine yordum.

"Yarın yürüyüşe çıkacak mıyız?" diye sordum hemen.

Babam gözlerini hafifçe aralayıp, "Tabii ki, güzel kızım" diye yanıtladı, halsizce.

Sabah erkenden gidip tarlalarda çalışması gerekiyordu ama Allah'ın ızınıyle öğleden sonraları benimle çıktığı dağ gezintisini de aksatmayacağını çok iyi biliyordum. "Bunlar son gezilerimiz olabilir. Yakında sen işi başından aşkın bir ev hanımı olacaksın" diye sürdürdü sözlerini kırık bir ses tonuyla.

Bir an gözlerimi babamdan kaçırdım. Onsuz bir yaşamı asla düşünemiyordum.

Çay suyunu kaynatmak için sobaya birkaç parça tezek atan annem, üzerindeki bezi kaldırdığı tabaktaki bezelye kurabiyelerini gösterip, "Sürpriiz!" diyerek sessizliği bozdu. Gül suyuyla kokulandırılmış bu kurabiyeler en sevdiğim tatlıydılar. Babamın "Ellerın dert görmesin, diyerek bir tane aldığı kurabiyelerden öyle çok yedım ki, çok geçmeden yemekten yorgun düştüm. Kapının yanındaki yerime her zamanki gibi yatağımı serip, arka planda annemle babamın bana, kumruların karşılıklı guruldamalarını andıran konuşmaları olduğu halde uykuya daldım. Çok emin değilim ama, hayal meyal, babamın annemi kolları arasına alıp öptüğünü de gördüm galiba.

ERTESİ GÜN ÖĞLEDEN SONRA, evimizin kapısında durmuş, tarlalardan dönen erkeklerin içinde babamı görmeye çalışarak bekliyordum. Her gün yaptığım gibi onu görür görmez içeri koşup çayını dolduracaktım. O sırada annem de sobanın başına çömelmiş, akşam yemeğinde yiyeceğimiz ekmekleri pişiriyordu.

Babamın biraz gecikeceğini anlayınca içeri girip, kabın içine birkaç tane daha ceviz kırıp, dağın eteklerinden topladığım süsen çiçeklerini bir vazoya yerleştirip etrafı güzelleştirmeye çalıştım. Sonra yine kapının önüne çıkıp babamın yolunu gözlemeye koyuldum. Akşamüzeri dağ gezintimizi yapmak için sabırsızlanıyordum. Ama babam bir türlü görünmüyordu. Nerede kalmıştı acaba? Erkeklerin çoğu tarlalardan döneli bir hayli olmuş, hatta birçoğu şu sıra evlerinin avlusunda yıkanıp paklanarak günün tozunu üzerlerinden atmaya başlamışlardı bile.

İçerden "Biraz su lazım, kızım," diyen annemin sesini duyar duymaz, kapının yanında duran teneke kovayı kapıp su kuyusuna doğru yöneldiğimde, yolda birden bire karşıma çıkan köyün boya imalatçısı İbrahım'le karşılaştım. İbrahim bana biraz tuhaf bakıyordu.

"Eve dön!" dedi kuru bir sesle. "Annenin sana ihtiyacı olacak."

Şaşırmıştım. "Ama annem az evvel beni suya gönderdi."

"Bırak şimdi suyu" diye sözümü kesti, İbrahim. "Eve dönmeni benim söylediğimi dersin."

Teneke kovayı bacaklarıma çarpa çarpa eve doğru gerisin geriye koşmaya başladım. Tam eve varırken, uzaktan, dört köylü adamın aralarında zorlukla ayakta tuttukları birini sürükleyerek yaklaştıklarını gördüm. Ara sıra babamın tarla dönüşünde anlattığı, ekin biçerken kendini yaralamak, katır tepmesi veya şiddetli kavga sonucunda bir taraflarını kırmak gibi kazalardan birinin vuku bulduğunu düşündüm. Demek babamın çayını içerken bize anlatacağı bır şeyler olmuştu tarlalarda bugün yine.

Adamlar omuzlarına yüklenen ağırlığın altında ezilmiş gibi sallana sallana yaklaşıyorlardı. Taşıdıkları adamı aralarına almış olduklarından yüzünü de göremiyordum. İçimden Yaradan'a küçük bir dua geçirerek, kaza geçiren adama acil şifalar ihsan etmesini dile-

dim, çünkü köyde çalışamayacak kadar hasta veya sakat düşen erkeklerin ailelerinin çok zor durumda kaldığını biliyordum. Grup yaklaştıkça, taşımaya çalıştıkları adamın başındaki poşunun aynı babamınki gibi bağlanmış olduğunu fark ettim. Ama bununla kesin hükme varılamazdı, çünkü köyde pek çok erkek de poşusunu aynı biçimde bağlardı.

Bir ara, grubun önünde ilerleyen adamlar sendeleyip dengelerini kaybedince, taşıdıkları adam da yere düşecek gibi oldu. Kafası sanki vücuduna bir iple bağlıymışçasına boşlukta savruldu. Kolları ve bacakları sanki cansızdılar. Dehşete kapılmıştım. Elimdeki teneke kovayı unutup yere düşürdüm ve kova tıngırdayarak ayaklarımın çevresinde bir tur döndü.

"Bibi!" diye ağlamaklı bir çığlıkla anneme seslendim.

"Bibi, yardım et!"

Annem telaşla üzerine yapışmış unları silkeleyerek kapıda belirdi. Babamın o halini görür görmez de çığlığı bastı. Çevre evlerden çığlığın etkisiyle fırlayan kadınlar hemen annemin etrafını sarıp, geçirdiği şokla çılgına dönmüş olan kadıncağızın etrafını bir ağ gibi sarıp sarmaladılar. Dizlerinin üzerine çökmüş önce yere kapanıp sonra birden bire sıçrayıp yerinden kalkmaya kalkışan annemi şefkatle teskin etmeye uğraşıyor, alnına düşüp yüzünü kapatan saçlarını düzelterek onu sakinleştirmeye çalışıyorlardı.

Babamı taşıyan adamlar zar zor onu eve sokup, alelacele açılan yer yatağına yatırdılar. Hastalıklı görünen benzi soluk yeşil bir renk almış, ağzının kenarından salyaları sarkıyordu. Annem hemen parmaklarını babamın burun deliklerinin altında dolandırdı ve "Allah'ıma şükürler olsun, nefes alıyor!" dedi.

Tarlalarda babamla birlikte çalışan Naci, nereye bakacağını bilemeden kaçırdığı gözleriyle olup biteni telaşla anlatmaya çalışıyordu: "Yorgun görünüyordu ama öğleden sonraya kadar bir şeysi yoktu," dedi. "Sonra birdenbire başını iki elinin arasına sıkıştırıp yere yuvarlandı, soluk soluğa kaldı. Ondan sonra da bir daha ayağa kalkamadı."

Odanın içindeki köylülerden tanımadığım bir tanesi de anneme, "Kocanı Allah kurtarsın" dedi. Babamın rahat etmesi için gereken

her şeyi yaptıklarından emin olan köylüler, dualar mırıldanarak usulca evden çıkıp gittiler.

Keten ayakkabılarını babamın ayaklarından çıkarırken, endişeli annemin alnındaki çizgiler, topraktaki saban yarıkları gibi derinleşmişti. Usulca yatan adamın üzerindeki uzun ceketin önünü düzeltip, yastığını başının altına özenle yerleştirdi. Ellerini tutup, alnını yoklayarak ateşi olup olmadığını anlamaya çalıştı ve ateşinin yüksek olmadığına kanaat getirdi. Sonra, dönüp benden bir battaniye getirmemi istedi ve gelen battaniyeyi özenle babamın üzerine örttü.

Babamın rahatsızlığı haberi köyde hızla yayılmış, bütün arkadaşlarımız ve aile dostlarımız yardım etmek için kapının önüne birikmişti. Gülsüm, bahar yağmurları yağarken biriktirdiği ve sonra mollalara okutup üflettiği şifalı suları, hanemize sıhhat ve hayırlar getireceğine inanarak, odanın her köşesine serpiştiriyordu. Boya imalatçısı İbrahim de avluda bir köşeye çömelmiş, fısıltıyla Kuran'dan bölümler icra etmeye başlamıştı. Güllü de gelmiş, sıcak ekmek ve mercimek lapası getirmişti. Herkesin içini ısıtmak için aceleyle çay demledim ve dağıttım. Sonra bir ara, babamın başucuna çömelip sessiz yüzünü seyrettim ve göz kapaklarını açıp kapaması, hatta bana en kızgın yüzüyle bakıp suratını ekşitmesi için bile dua ettim. Vücudunda can olduğuna dair en küçük bir emare görebilmek için Allah'a yürekten yakardım.

Gün batarken, köyün şifacısı Rabi, omuzlarına asılı şifalı bitki keseleriyle çıkıp geldi. Keseleri evin girişinde, kapının yanına yere bırakıp babamın yanına yaklaşan Rabi, kesik kesik titreşen gaz lambasının ışığında hasta yatağının yanına çömeldi. Kısık gözlerle bir süre babamı inceledikten sonra, "Işık! Biraz daha ışık gerek" diye ünledi.

Hemen koşup, komşulardan ödünç aldığım gaz lambalarını Rabi'nin yanına getirdim. Şifacı Rabi, dikkatle babamın başını yastıktan kaldırıp başındaki puşiyi sıyırıp çıkardı. Başı ağırlaşmış, şişmiş gibiydi. Kıpırdaşan gaz lambalarının ışığında yüzü soluk ve kalın gür saçları grileşmiş, kül yığını gibi görünüyordu.

Rabi, önce el bileklerini, sonra boynundaki şah damarını yoklayıp, aradıklarını oralarda bulamamışçasına bir edayla eğilip kulağı-

nı babamın göğsüne dayayarak dikkatle dinledi. Tam o sırada, odada bulunan Gülsüm fısıldayarak annemin biraz daha çay isteyip istemediğini sorunca, Rabi sinirli bir hareketle başını kaldırıp, odadakilerden biraz daha sessiz olmalarını istedi ve kulağını tekrar babamın göğsüne dayadı. Bir süre orada öylece kaldıktan sonra da doğrulup, "Kalbi hâlâ atıyor, ama çok zayıf," anonsunu yaptı.

"Âlemlerin biricik sultanı Ali, kocamı bana bağışla, ona kuvvet ver!" diyerek ağlamaya başlayan annemin çaresiz sesi duyuldu.

Rabi, şifalı ok keselerini toparlarken hazırladığı bir avuç ot karışımını Gülsüm'ün eline tutuştururken, kalbi güçlendirecek olan bu karışımı nasıl hazırlayacağını anlattı. Ertesi sabah tekrar gelip hastayı ziyaret edeceği sözünü verip, "Allah sabır ve acil şifalar versin," dilekleriyle kapıya doğru yöneldi. Gülsüm hiç vakit kaybetmeden elindeki ot karışımını dallarından ayıklayıp bir kaba koyarak, annemin kaynattığı suyu karışımın üzerine ağır ağır dökmeye başladı.

Rabi tam evin kapısından çıkıp gitmek üzereyken, avluda çömelmiş, Kuran'dan bölümler okuyan Ibrahim'i görüp, onun yanına doğru, avluya yöneldi. İbrahim'in yanına yaklaşınca da eğilip usulca, "Duayı sakın kesme," diye onu uyardı. "Allah hastamızı bu gece yanına alabilir."

Dilime bir pas lezzeti yapışmıştı sanki. Telaşla annemin kollarına atıldım ve sıkı sıkı birbirimize sarıldık. Gözlerimiz birbirinin içine ruhumuzun çektiği ıstırabı yansıtıyordu.

Az sonra babamın ağzından hırıltılı bir ses çıkmaya başladı. Yan tarafa doğru sarkmış görünen dudakları hafifçe aralanmış ve arasından, sonbahar rüzgârlarının sürüklediği kuru yaprakların çıkarttığı sese benzer bir tonda, belli belirsiz nefes alış verişi duyuluyordu. Annem heyecanla sobanın başından fırlayıp babamın yanına yanaştı ve "Vah canım, vah," diye sızlanarak yaşlı gözlerle kocasına baktı. Hazırladığı şifalı ot ilacının içindeki bitkilerin yeşiline boyanan parmaklarını onun yüzünde gezdirdi.

O sırada şifalı ot ilacını hazırlamaya devam eden Gülsüm, annemin kalktığını görünce, peşi sıra seğirtti. Durumda bir değişiklik olmadığını anlayınca da, annemi omuzlarından tutup hafifçe kendine

doğru çekerek, ilacı hazırlamakta oldukları sobanın başına doğru yöneltti. Yapabilecekleri hiçbir şey yoktu. "Gel de şu ilacı hazırlamayı bitirelim" dedi Gülsüm, "ilaca, gözyaşlarından daha çok ihtiyacı var." Pırıl pırıl gözleri ve nar gibi yanaklarından fışkıran sağlık, Gülsüm'ün şifalı bitkiler konusunda ne kadar usta olduğunu dışa vurur gibiydi.

Şifalı ot karışımı kaynatılıp soğutulduktan sonra uygun bir tasa kondu ve Gülsüm eline bir kaşık alıp babamın yattığı yatağın başucuna çömeldi. Annem babamın başını hafifçe yastıktan kaldırırken, Gülsüm de kaşıkla ilacı babamın ağzına boşaltmaya çalışacaktı. Ancak ilacın büyük bir bölümü, ilk denemede, babamın sarkık dudaklarından dışarı akıp yatağı ıslattı. İkinci denemede de ilaç babamın genzine kaçtığından, adam birden güçsüz biçimde öksürmeye başlayarak ilacı dışarı püskürttü ve bir ara nefes alamazmış gibi hırıltılı sesler çıkarmaya başladı.

Genellikle her durumda soğukkanlılığını muhafaza etmeyi beceren Gülsüm, elindeki ilaç dolu tası yere bırakmış, telaşla elini kolunu sallayarak anlamsızca bağırmaya başlamıştı. Sonra bir an annemle göz göze geldi ve kendini toparladı. Çekingen bir edayla, "Gözlerini açana kadar beklesek," diyebildi. "Sonra yine deneriz. Öylesi daha iyi olacak galiba."

Yaşanan telaşede annemin başörtüsü tamamen yana kaymış, saçı başı açılmış olmasına rağmen, o bunun hiç farkında değildi. "Bu ilacı içmesi lazım, Gülsüm!" diyebildi, çaresizce. Ama Gülsüm, babamın, ilacı içmekten önce nefes almaya ihtiyacı olduğu konusunda oldukça ikna ediciydi.

Uzaktan, avludan duyulan İbrahim'in Kuran okuyan sesi giderek boğuklaşmıştı. Gülsüm, gidip adamın yanında bir süre durmamı, onunla ilgilenmemi söyledi. Sıcak çaydan bir bardak daha doldurup, İbrahim'e vermek üzere avluya çıktım. Kuran'dan okuduğu sureleri kesmeden, hafif bir baş hareketiyle teşekkür ederek çayını aldı ve okumasına devam etti. Sanki duayı kesmeyerek hastayı hayatta tutuyor, kestiği an babamın öleceğinden korkuyor gibiydi.

Avludan odaya dönerken, kapının ağzında duvara dayanmış duran babamın yürüyüş asasını görünce, onunla çıktığımız son uzun

dağ gezintimizi anımsamıştım. Gittiğimiz şelalenin altındaki mağara duvarlarına yontulmuş antik tanrıça figürünü bana göstermek için büyük bir heyecan duymuştu. Islanmadan, şelalenin azgın sularının altından geçip mağaraya girebilmek için adım adım kayalardan ilerlemiş ve mağaranın ağzına zorlukla varabilmiştik. Tanrıça figürünün başında, sanki naaşını bulutlara ulaştırır gibi görünen uzun bir taç vardı. Düzgün vücut hatlarına oturmuş görünen kabartma tunik, boyun kısmında iri taşlarla süslenmiş bir gerdanlıkla tamamlanmıştı. Üzerine giydiği elbisenin etekleri, akıp giden bir nehrin dalgalarına dönüşüyor ve tanrıçanın ayakları görünmüyordu. Güçlü ve erkeksi kollarını öne doğru uzatmış, istese dışarıda gürül gürül akan şelalenin akışını bir hamlede kesebilirmiş izlenimini veriyordu.

O yürüyüşümüzde babam çok yorulmuştu, biliyordum. Bütün yorgunluğuna rağmen de şelaleye giden dik yamacı sonuna kadar, inatla tırmanmış, nefes nefese kalmıştı. Tek amacı, bu muhteşem eseri bana gösterebilmekti. Şimdiki nefes alış verişleri, o günkünden daha zorlu bir mücadele verdiği izlenimini veriyordu. Soluğu sanki vücudunu çatlatacak kadar zorlayıp, güçlükle dışarı çıkabiliyor gibiydi. Bu zorlanmaya, bir süre sonra elleri ve kolları da katılmış, ellerini küçük hareketlerle açıp kapamaya, onları can çekişen küçük bir fare gibi oynatmaya başlamıştı. Sonra kolları da harekete katılmış, güçlükle kalkan kollar, bir süre havayı tutmaya çalışır gibi kıvranmış, sonra yorgun düşüp, elleri böğründe, gömleğinin önünü açmaya çalışır gibi bir tırmalama hareketi yapmaya başlamıştı. Uzun parmakları, tarlada çalışırken toprakla kaplanmış, tırnaklarının içi toprak dolmuştu. Sağlığı yerinde olsa, eve girmeden önce mutlaka ellerini yıkar, tertemiz etmiş olurdu.

"Eğer onu bize bağışlarsan, Allah'ım," diye fısıltıyla yakarmıştım, "kendimi tamamen onun iyileşmesine adayacağım. Her gün aksatmadan dua edeceğim ve bir daha asla, Ramazan ayı boyunca aç kaldığım için, kendi kendime bile olsa, yakınmayacağım."

Babam yeniden, yattığı yerden havayı kavramaya çalışır gibi ağır ağır kollarını hareket ettirmeye başlamıştı. Yakalandığı hastalıkla savaşır gibi yaptığı bu hareketler, yaşadığına dair yegâne belirtiler-

di. Annem, ben ve Gülsüm, hep beraber, merakla babamın yaptıklarını izliyor, bir anlam yüklemeye çabalayarak, fısıltıyla dualar ediyorduk. Duamız bitince, yine fısıldayarak anneme, bir önceki hafta dağlarda yaptığımız uzun yürüyüşü anlatıp, bu zorlu yürüyüşün babamı zayıf düşürmüş olup olmayacağını sormuştum. Annem, iki eliyle yüzümü avuçlarının içine alıp, "Gözümün nuru, o gezinti olsa olsa ona güç vermiştir," demişti.

Gecenin en karanlık saatlerinde, babamın nefes alış verişlerinde duyulan hırıltı kesilip, savaşan elleri ve kolları nihayet durmuştu. Annem battaniyeyi üzerine örterken, yüzü çok daha huzurlu görünüyordu.

"Şimdi biraz uyusun bakalım," dedi annem, içi bir nebze rahatlamış, sakinleşmiş gibi.

Avluda, komşu evle sınır duvarın dibine çömelmiş aralıksız dua eden İbrahim'e bir bardak daha sıcak çay götürmek için dışarı çıktığımda, İbrahim yerini değiştirmiş, hâlâ bitiremediğim, kasnağında gerili türkuaz halının yanındaki yastığın üzerine oturmuş dua etmeyi sürdürüyordu. Annem bu halıyı daha bitmeden gezgin bir tüccar olan Hasan'a satmış, o da dönüş yolunda uğrayıp halıyı alacağına söz vermişti. Tüccar Hasan'ın gözlerini kamaştıran bu türkuaz halının boyasının elde ediliş hikâyesi de, babamla aramızdaki tek hassas mesele olarak kalmıştı. Türkuaz yün boyasının sırrını öğrenmek için, bir başıma İbrahim'in boya imalathanesine gidişimi ve babamın bu olaya karşı tepkisini hatırladıkça yüzüm kızarıyordu.

Gece boyunca babamın hasta yatağının başucundaki nöbetimde, bu korkunç gecenin nihayet sona ereceği, babamın sabah olduğunda gözlerini açacağı ve kendisi için hazırlanan şifalı ilacı içeceği ümidiyle yaşamıştım. Ve sonra, bir gün, yine kendisini iyi hissettiğinde, dağlarda yaptığımız gezintilere devam edecek ve yürürken birlikte türküler söyleyebilecektik. Hayatta hiçbir şey, babamın detone bir sesle türkü söylemesi kadar eğlendiremezdi beni.

Sabaha doğru, etrafta Ibrahim'in okuduğu Kuran surelerinden başka bir ses duyulmazken, gözlerimin iyiden iyiye ağırlaştığını hissetmiştim. Ne kadar zamandır uyuyakaldığımı kestiremezken, ba-

bam, yüzündeki huzurlu ifadeyle yatmayı sürdürüyordu. Yeniden gözlerim kapanmış ve uykuya dalmıştım. Tan ağardığında, serçelerin telaşlı ötüşleri sessizliği yırtarcasına bozarken, ağır ağır uyanmaya başlamıştım. Serçelerin sesleri, babamla çıktığımız dağ gezilerinde duyduğumuz kuş seslerini hatırlatıyor ve rüyamda, minik gagalarıyla yuva yapmak için çalı çırpı toplayan kuşları izleyişimizi görüyordum.

Dışarıdan gelen at arabasının tahta tekerleklerinin çıkardığı seslerle uyanıp, gözlerimi açtığımda, köy hareketlenmiş, insanlar evlerinden çıkıp su kuyusuna, hayvan otlatmaya dağlara veya tarlalara doğru yola koyulmuştu bile. Ibrahim, avluda dua etmeyi sürdürüyordu ama sesi iyiden iyiye soluklaşmış, neredeyse duyulmaz hale gelmişti. Sonra, kandili yakıp, babamın başucuna gelen annemi görmüştüm. Babam, uyumaya başladığından bu yana hiç hareket etmemiş, aynı biçimde ve aynı ifadeyle yatıyordu. Önce dikkatle hayat arkadaşının yüzünü inceleyen annem, parmaklarını burun deliklerinin altında gezdirerek, nefes alıp almadığını kontrol etmiş, parmakları titremeye başlamıştı. Annemin titreyen eli, babamın yamulmuş ağzının ve dudaklarının üzerinde bir süre dolanmış, hareketleri büyümüş, giderek telaşla bütün yüzüne yayılmıştı. Dönüp anneme baktığımda, kendinden geçmiş gibiydi. Aradığı nefes belirtisinin haberini bekliyordum sabırsızlıkla. Ama annem gözlerini benimkilerle buluşturmaktan kaçınıyordu. Ve sonunda, sessizliği amansızca yırtan bir çığlıkla geriye doğru fırlamış, İbrahim'in dua eden sesi kesilip, hızla avludan odaya girmişti. O da annemin yöntemiyle, babamın nefes alıp almadığını kontrol ettikten sonra, ümitsizce, başını ellerinin arasına alıp, olduğu yerde çöküp kalmıştı.

Annemin çığlıkları giderek yükseliyor, elleriyle başını iki yanından tutmuş sağa sola sallayarak, saçlarını tutam tutam yoluyordu. Başörtüsü başından sıyrılıp babamın cansız bedeninin yanına düşmüş, tuhaf biçimde hâlâ düğümü bağlı ve başının şeklini koruyarak duruyordu. Babamın elini tutup sıkı sıkı kavradığımda, cansız bir bedenin soğukluğunu iliklerime kadar hissetmiştim. Artık iyice ağırlaşan kolunu kaldırmak istediğimde de, bileği kırık bir dal gibi

boşlukta sallanmış, yüzündeki çizgiler derinleşmiş, ifadesi, sanki kötü bir cinle boğuşmak zorunda kalmışçasına kasılıp kalmıştı.

Çaresizlik içinde, keskin bir çığlık atarak ağlamaya başlamış ve babamın cansız bedeninin üzerine kapanmıştım. Gülsüm ve annem, bir süre orada öylece kalmama izin verdilerse de, az sonra yavaşça beni omuzlarımdan kavrayıp, geri çekmişlerdi.

Babam da, ben de, birlikte geçireceğimiz günlerin sayılı olduğunu biliyorduk. Ama önce ayrılan ben olacaktım; babamın hayır dualarını alıp, gümüş evlilik halkasını parmağıma taktığımda olacaktı bu ayrılık.

BABAMIN ÖLÜMÜNDEN SONRAKİ GÜNLER, giderek koyulaşan daha karanlık günler getirmişti ardından.

O yaz, hasat için tarlalara giden kimsemiz olmadığından, her ne kadar babamın arkadaşları eli açık davranıp, kendi paylarına düşen mahsulden bir bölümünü bizimle paylaştılarsa da, elimize geçen tahıl oldukça sınırlı miktarda kalmıştı. Ve sınırlı miktardaki tahılla da, sınırlı miktarda kandil yağı, ayakkabı malzemesi ve yün boyası karşılığında takasa girebildik. Biraz daha tahıl elde edebilmek için, keçilerimizi vermeye başlamak zorunda kalmıştık. Bu da, biraz daha az miktarda peynire sahip olabilmek anlamına geliyordu. Her seferinde, bir keçiyi daha elimizden çıkarmak durumunda kaldığımızda, annemin için için ağladığını görüyordum.

Uzun ve sıcak günlerin sonuna yaklaştığımızda, erzakımız da, malzemelerimiz de tükenmeye yüz tutmuştu. Sabahları, annemin yaptığı ekmeğe, anlayışlı komşularımızın verdiği peynir ve yoğurdu azık ederek kahvaltı ediyor, akşam yemeklerimizde de, giderek daha az yemek yiyorduk. Sonunda, soframızda hiç et görmeden geçirdiğimiz günler gelmişti. Annem, bir süre babamın eşyalarını yiyecek karşılığı takas ederek durumu idare etmeye çalışmış, önce giyecekler gitmiş, sonra ayakkabılar, puşu ve en sonunda da, kıymetli yürüyüş asası elden çıkarılmıştı.

Normalde, böyle durumlarda, öbür insanlara akrabaları yardımcı olurdu ama maalesef ne annemin ne de benim köyde yakın akra-

balarımız yoktu. Bütün büyüklerim, dedem, ninem, aklımın erdiği yaşlarımdayken ölmüşlerdi. Annemin iki erkek kardeşi de, Osmanlılarla girilen savaşlarda hayatlarını kaybetmişlerdi. Babamın, -anne farklı baba bir- Gostaham adında, yarı kardeşi sayılabilecek amcam, babamın babasının ilk karısından olma çocuğuydu ve uzun zaman önce köyü terk edip, önce Şiraz'a, oradan da İsfahan'a göçmüş, 25 seneden fazla zamandır da kendisinden hiçbir haber alınmamıştı.

Mevsim dönüp, dondurucu soğuklar başladığında, olabildiğince ince dilimlenmiş kuru ekmekle, geçen yıldan kalma havuç turşusundan başka yiyeceğimiz kalmamıştı. Her gün aç kalıyordum ama annemin elinden gelen bir şey olmadığını gayet iyi bildiğimden, karnımın ağrısı üzerine ağzımı açıp tek bir kelime etmiyordum. Kendimi her gün daha yorgun hissediyordum. O güne kadar bana gayet kolay gelen kuyudan su çekip eve getirmek gibi işler, son zamanlarda giderek gücümün ötesinde uğraşlar halini almıştı.

Elimizde kalan son değerli eşya, özenle dokuduğum türkuaz renkli halıydı. Püsküllerini düzeltip, kenarlarını bağladıktan kısa bir süre sonra, ipek tüccarı Hasan, borcunun kalan kısmını da ödeyerek halıyı almıştı. Üzerimizdeki siyah tunikler ve başörtüleri dikkatini çekmiş olmalı ki, anneme matemimizin nedenini sormuş, hikâyemizi öğrenince de, bize bir yardımı dokunup dokunamayacağını öğrenmek istemişti. Hâlihazır koşullar altında kışı geçiremeyeceğimizi düşünen annem de, tüccardan, İsfahan'a gittiğinde, hayattaki tek akrabamız olan Gostaham'ı bulup, durumumuzu ona bildirmesini rica etmişti.

Bu görüşmeden bir ay kadar sonra, Şiraz'a giderken yolunu bizim köyden geçiren bir eşek tüccarı, anneme, İsfahan'dan gelen bir mektup getirmişti. Ne annem, ne de ben okumayı bilmediğimizden, mektubu alıp Hacı Ali'ye götürmüş, sesli olarak bize okumasını istemiştik. Mektup, Gostaham'dan geliyordu. Acı kaybımızdan duyduğu derin üzüntüyü dile getirdiği mektubunda, yarı amcam, kötü kaderimiz bir nebze değişene kadar, annemi ve beni İsfahan'a davet ediyordu.

Ve işte, soğuk bir kış sabahı, bütün çocukluğumun geçtiği köyümden ve yuvamdan, hayatımda ilk defa ayrılıp uzaklara gideceği-

mi de böylece öğrenmiştim. Eğer annem bana bu haberi verdiğinde, barbar kadınların memelerini ulu orta gözler önüne serdiği, haram domuz etinin her yerde alenen yendiği ve neredeyse yılda bir kere banyo yapılan Hıristiyan diyarlarına değil, yine bizim gibi dini bütün insanların yaşadığı, Müslüman bir kente gittiğimizi ısrarla anlatmamış olsaydı, yola çıkmamız o kadar kolay olur muydu, bilemiyorum.

Kente göçeceğimiz haberi köyde hemen yayılmıştı. Öğleden sonra, köyün bütün kadınları küçük çocuklarını da yanlarına alarak bizim eve doluşmuştu. Gelen misafirler eve girer girmez başörtülerini başlarından sıyırıp saçlarını savurarak yerdeki büyük halının üzerine çöküyor, önce birbirleriyle selamlaşarak konuşmaya başlıyorlardı. Oyun çağındaki çocuklar da, odanın başka bir köşesinde bir araya gelmişti.

"Bu çektiğin son sıkıntı olur, inşallah," diyerek gelen Gülsüm, eve girer girmez annemi iki yanağından muhabbetle öpmüştü.

Annemin yanaklarından gözyaşları süzülüyordu. "Hep şu kuyruklu yıldız yüzünden başımıza gelenler..." diyebilmiş, Gülsüm de sevecenlikle, "Evin her yanına serptiğim okunmuş sular bile onun gazabından bizi koruyamadı, ne büyük belaymış" diyerek, annemi teskin etmeye çalışmıştı.

"Ah güzel kocam, ah!" diye iç geçiriyordu annem. Sonra da, sanki babam hâlâ hayattaymış gibi, "Ne diye hayatımızın hep güllük gülistanlık geçeceğini uluorta söyleyip, kuyruklu yıldızın nazarını üzerimize çektin ki sanki?"

Annemin yakınmalarına kulak kabartan Zeynep'in suratı asılmış, "Mahin!" diye anneme seslenerek, "Şu İsfahan'dan yola çıkıp, Tebriz'e kadar Ölüm Meleği'nden kaçmaya çalışan müminin hikâyesini hatırla da, böyle laflar etme! Hani, adam Tebriz'e vardığında, kendisinden kaçmayı başardığını sandığı Azrail karşısına dikilmiş de, randevusuna zamanında geldiği için teşekkür etmiş ya? Hatırladın mı?" Annem toparlanmıştı. Zeynep, son noktayı da koyacaktı tabi: "Kocanı bir an bile suçlama! O kötü bir şey yapmadı. Sadece Allah'ın takdirine boyun eğdi."

Annem, Zeynep'in bu bilmiş sözleri karşısında, üzücü durumlarla karşılaştığında her zaman yaptığı gibi, oturduğu yerde hafif dikleşmiş, vücudunu arkaya doğru germiş ve "Bir gün gelip, biricik yuvamı terk ederek uzaklara göçmek zorunda kalacağım, ölsem aklımdan geçmezdi" demişti üzüntüyle.

"Allah Isfahan'da kısmetini açar inşallah," diyordu Gülsüm, elinde tuttuğu kurutulmuş yabani otları anneme uzatırken, en teskin edici sesiyle. Bu otlar, hepimizi kötü talihin oyunlarından sakınacaktı. Sobadan alınan bir parça közle yakılan kuru otlardan yayılan tütsü, bir anda bütün odanın havasını değiştirmişti.

Annem ve ben, misafirlerimize çay servisi yapıp, Gülsüm'ün getirdiği kurabiyeleri dağıtmış, onlar da olmasa, ortaya çıkarabileceğimiz hiçbir şeyimizin olmadığını düşünmüştük. Odanın uzak bir köşesine kurulmuş oturan, köyün en yaşlı kadını Safa'ya çayını verirken, nargilesinin marpucundan bir nefes daha çekip şişeyi fokurdatmış, ciğerlerine çektiği dumanlı nefesin bir kısmını dışarı üflerken de, "Isfahan'daki yeni ailen hakkında ne biliyorsun bakalım?" diye sormuştu anneme.

Bu soru, cevabında mahcubiyet sebepleri barındıran bir soruydu ve odada derin bir sessizliğin hâkim olmasına neden olmuştu. Çünkü herkesin bildiği üzere, babamın babası, yıllar önce Şiraz'da evli ve bir çocuk sahibiyken, bir gün köye arkadaşlarını ziyaret etmeye geldiğinde, apar topar babaannemle evlendirilmişti. Gostaham ve birinci karısıyla Şiraz'daki yaşamını sürdürürken, köyde de babaannem babamı dünyaya getirmişti. Ondan sonra da seyrek aralıklarla köye gelen büyükbabam, babamla annesine para yollamayı ihmal etmemişse de, iki aile arasında, gayet anlaşılır biçimde, hep bir mesafe olmuştu.

"Pek fazla bir bilgim yok, doğrusu" diyebilmişti annem, bu soruya cevaben. "Gostaham'ı 25 seneden uzun süredir gördüğüm yok. Zaten kendisiyle sadece bir kere, İsfahan'dan, şairler şehri Şiraz'a, ailesini ziyaret etmeye giderken, buraya uğradığında tanışmıştım. O sıralar, genç yaşına rağmen, başkentin tanınmış halı dokuma ustalarından biri olmaya namzetti."

"Peki, ya karısı?" diye sormaya devam etmişti Safa, ciğerlerinde kalmış dumanın etkisiyle, tok çıkan bir sesle.

"Karısı hakkında hiç bilgim yok. Sadece Gostaham'a iki kız evlat doğurduğunu biliyorum."

Safa, sorduğu sorulara tatmin edici cevaplar aldığından ve düşünülmesi gerekli meselelerin altını çizdiğinden emin olduğundan, ciğerlerindeki dumanı boşaltmış, yorum faslına geçmişti: "Eğer kocası işinde başarılı olduysa, eminim kocaman bir evi çekip çevirmek durumundadır. Bunu da iyi becermesi gerekiyordur," dedi, imalı bir tonla. "İnşallah gönlü de yeterince yücedir de, ev işlerini bölüştürmekte adaletli davranır."

Safa'nın bu sözleri, bundan sonraki yaşamımızın efendilerinin kendimiz olmayacağını anlamamı sağlamıştı. Eğer, diyelim ki biz, ekmeği kızarmış ve çıtır çıtır yemeyi severken, ev sahibemiz öyle sevmiyorsa, bundan sonra ekmeği, onun sevdiği gibi yemek durumunda olacaktık yani. Ve Gostaham'ın karısı, hakkındaki fikrimiz ne olursa olsun, daima minnetle anmak zorunda olduğumuz bir şahsiyet olacaktı. Safa, benim düşüncelere daldığımı ve canımın sıkılmış olduğunu fark etmiş olacak ki, nargilesini tüttürmeye bir an ara verip, içimi biraz olsun rahatlatmak ihtiyacı duymuştu: "Ama her şeye rağmen, babanın yarı kardeşi iyi yürekli biri olmalı. Çünkü eğer öyle olmasaydı, size bu daveti göndermez, İsfahan'a çağırmazdı," diyerek, bana yönelmiş, "Tek yapmanız gereken, karısının gönlünü hoş tutmak. Ancak böylece isteklerinize kavuşabilirsiniz" demişti.

"İnşallah," demekle yetinmişti annem de. Safa'nın söylediklerini başarabileceğinden endişe eder gibiydi.

O an, odayı dolduran bu iyi yürekli insanların yüzlerine bir bir bakmıştım; bütün bu dostlarımızın, annemin arkadaşlarının, köyümüzün kadınlarının benim üzerimdeki haklarını hatırlamış, ben büyürken, yeri geldiğinde bana teyzelik, yeri geldiğinde büyükannelik yapmış olduklarını idrak etmiştim. Onları bir daha görmeden sürdürülecek bir yaşamı düşlemekte zorlanıyordum. Yüz çizgileri derinleşmiş, yaşlı yanakları, uzun süre durmuş bir elmanın kabuğu gibi buruş buruş olmuş Safa'yı, şifalı bitkiler konusundaki engin bil-

gileriyle, tez canlı ve incecik Gülsüm'ü ve en yakın arkadaşım Güllü'yü bir daha görmeden nasıl yaşayacaktım ki? Bunları düşündüğüm sırada, Güllü yanı başımda oturmuş, kucağında yeni doğurduğu kızıyla ilgileniyordu. Bebek ağlamaya başlamış, Güllü de gömleğinin önünü açıp bebesini göğsüne bastırarak emzirmeye durmuştu. Ona baktığımı görünce, yüzü, bebesinin teni gibi pembe pembe olmuştu. Her ikisi de sağlıklı ve mutlu görünüyorlardı. O an yüreğimden geçen tek dilek, benim de onunki gibi bir yaşamım olmasıydı.

Bebeğin karnı doyup süt emmeyi kesince, Güllü önünü kapatıp onu kucağına yatırmıştı. Taze kesilmiş ekin dalı gibi ortalığı kaplayan yeni doğmuş bebek kokusunu içime çekip, bebeğin pembecik yanaklarına dokunurken, "Güllü. Beni unutma, e mi?" demiştim ona. O an aklıma, bu bebeğin ağzından çıkacak ilk düzgün kelimeleri, ayağa kalkıp attığı ilk adımları nasıl da kaçıracağım, göremeyeceğim gelmişti.

Güllü, boşta kalan bir kolunu omzuma atarak, "Sen şimdi sadece, İsfahan'ın ne büyük bir şehir olduğunu düşün," diye avutmuştu beni.

"Dünyanın en büyük kent meydanında boy göstereceksin ve annen de, senin için en doğru kocayı, binlerce ve binlerce aday içinden seçebilecek."

İçim aydınlanmıştı. Geleceğe dair ümitlerim, şu anki problemlerimin önüne geçmiş gibiydi.

"Ama artık çeyizim bile yok" diyerek, gerçeklere dönmüştüm hızla. "Hiç eşyası olmayan bir kızı, hangi adam ister ki?"

Sesim yüksek çıkmış, odadakiler de söylediklerimi duymuştu. Bir an ortalık sus pus olmuş, ağlamaklı annemin alnındaki çizgiler derinleşmiş, sessizliğin içinde, tütsüyü sallayıp, ucundaki koru canlandırmıştı. Kısa süren bu sessizliğin ardından, diğer kadınlar hemen, hep bir ağızdan beni ve annemi teskin etme çabasına girişmişlerdi: "Üzülmeyesin Mahin-can. Yeni aileniz size çok yardımcı olacak, bakın göreceksiniz." "Bu kadar güzel kızı ziyan etmezler, sen korkma." "Her denizde sağlam en az bir iskele, her ay parçasının kısmetinde de istekli bir asker bulunur."

"Bakarsın, Şah Abbas kızını haremine almak ister," dedi Gülsüm. "Onu sarayda öyle bir şımartır ki, peynir ve şekerleme yemekten, hepimizinkinden iri memeleri ve heybetli yuvarlak bir göbeği olur."

Çok değil, kısa bir zaman önce, bir gün hamama gittiğimde, tenekeden yapılmış aynada kendi görüntüme uzun uzun bakmış, Güllü gibi bebek emziren kadınların doğurgan heybetinden, benim vücudumda eser olmadığını görmüştüm. Güllü'ye herkes hayran hayran bakıyordu o sıralar hamamda.

Kol kaslarım, sanki vücuduma dışarıdan sonradan takılmış, yüzüm, bir deri bir kemik kalmıştı. Hiç kimsenin gözüne bir ay parçası gibi görünmeyeceğimi gayet iyi biliyordum ama yine de, ince ve kemikleri çıkmış vücuduma kadınsı bir form verip, gülümsemiştim aynaya bakarken. Bu halimi uzaktan gören Zeynep, hasedinden yüzünü ekşiterek, karnını çimdikleye çimdikleye öyle çok gülmüştü ki, kahkahalar atarken, meydan dövüşü yapan atların dudaklarını diş etlerinin çok üzerine çekip kişnemelerindekine suratlarına benzemişti yüzü. O anı her hatırladığımda, saç diplerime kadar kızardığımı hissediyordum. Dolayısıyla, Gülsüm'ün söylediklerinin de, sadece nezaketle yapılmış, moral kazandırmak amaçlı iltifatlar olduğunun çok farkındaydım.

FAZLA EŞYAMIZ OLMADIĞINDAN, yola çıkmak üzere toparlanmamız da çok uzun sürmemişti. El yapımı heybemin içerisine yedek siyah matem elbiselerimizle, yatarken üzerimize örtebileceğimiz ağır battaniyeleri tıkıştırmıştım. Yola çıkacağımız sabah, bulabildiğim bütün mataralara su doldurup yanımıza almış, komşularımız da, uzun yolculuğumuz boyunca yiyebileceğimiz kadar ekmek, peynir ve kurutulmuş meyvelerle bizi uğurlamaya gelmişlerdi. Gülsüm, o günün yolculuk için uygun bir gün olup olmadığını anlamak amacıyla, ermişlerin ruhları için bir avuç bezelye tanesini havaya fırlatıp, bezelyelerin yere düşüşlerini dikkatle incelemiş ve yolculuk için mükemmel bir gün olduğu sonucunu çıkarmıştı. Sonra yanında getir-

diği kutsal kitabı annem ve benim başlarımızın üzerinde üçer kez döndürerek, yolculuğumuzun hayırlı olması için dualar okumuş, Kuran'ı hafifçe dudaklarımıza değdirmişti. Tam yola çıkmak üzereyken de Güllü, heybemden birkaç meyve kurusunu çalıp gömlek kolunun içine saklamıştı. Bunu yapmasının nedeni, bir gün geri dönüp, benden çaldıklarını geri almak üzere onu bulacağıma olan inancıydı.

"Umarım yine görüşürüz," diye fısıldamıştım ayrılırken Güllü'ye. Bana en zor gelen de, ondan ayrı düşüyor olmaktı.

Misk tüccarlığının yanı sıra, kentten kente uzun yolculuk yapan insanlara belli bir ücret karşılığı himaye sağlayan Abdul Rahman ve karısının idaresindeki kervana katılarak, yolculuğumuza başlamıştık. Abdul Rahman, ülkenin kuzey doğu sınırlarına kadar gidip, Tibet'ten gelen misk kesecilerinden aldığı malları büyük şehirlerde pazara çıkarıyordu. Güzel misk kokulu heybeleri, battaniyeleri ve çadırları, ancak prenslerin ve zengin tüccarların alabileceği fiyatlara satıyordu.

Annemle arkalı önlü bindiğimiz devenin yumuşacık bakan kara gözleri vardı ve kum fırtınalarından korunmak amacıyla, çevreleri yağlı göz kalemiyle kalınca çizilmişti. Ensesindeki çalı gibi kalın kıllar, aynı çöl kumullarının rengindeydi. Abdul Rahman, devenin burnunu delip taktığı kırmızı yün ipin üzerini, onu kem gözlerden sakınmak için, mavi boncuklar ve nazarlıklarla süslemişti. Sırtının iki yanından sarkan, yiyecek erzak dolu çuvalların üzerinde, dağ gibi, rulo halinde halılar yüklüydü. Bütün bu yükün üzerinde de biz oturuyor ve devenin hörgücünün ucuna tutunuyorduk. Deve yürürken, uysal adımlarla ağır ağır ilerliyorsa da, aslında sinirli bir hayvandı ve bir fosseptik çukurunun üzerine kamp kurduğumuz hissini verecek derecede berbat kokuyordu.

Daha önce, yaşadığım köyün kuzeyinde bulunan bu coğrafyayı hiç görmemiştim. Dağlarda akan ve köyün civarına hayat veren su kaynakları ve küçük dereleri geçtikten sonrası, alabildiğine kurak ve çoraktı. Soluk yeşil, dikenli minik yaprakları olan çalılar, bu cansız yerlerde, tıpkı bizim gibi, yaşam mücadelesi veriyordu. Taşıdığımız

su dolu mataralar, değerli misk keselerinden daha kıymetliydi buralarda. Yol boyunca bozulmuş, doldurulmuş su kuyuları ve hatta yer yer, ellerindeki suyla gidebilecekleri mesafeyi yanlış hesapladıklarını tahmin ettiğimiz, bahtsız kervanlardan geriye kalmış kemik yığınları görüyorduk.

Abdul Rahman, her sabah erken saatlerde hepimizi alelacele uyandırıp, yola çıkmaya hazır duruma getiriyor, develere de hız kazandırmak için kervanın başına geçip şarkı söylemeye, böylece kafilenin ilerleyiş ritmini arttırarak, hızlandırmaya çalışıyordu. Ufukta yükselmeye başlayan sabah güneşi öylesine keskin bir beyaz ışık saçıyordu ki, gözlerimiz acıyordu. Yerler buz tutmuş oluyor, gözümüze çarpan birkaç bitkinin yaprakları ve gövdesi de ince bir buz kılıfıyla kaplı görünüyordu. Günün sonunda, ayaklarım o kadar üşümüş oluyordu ki, onları artık hissetmiyordum. Annem, yolculuk boyunca, ortalık daha kararmadan, hemen çadırımıza girip uyumaya çalışıyordu. Söylediğine göre, gece gökyüzünde beliren yıldızları görmeye cesaret edemiyor, bir hayırsızlık olacağından korkuyordu.

Bir hafta süren yürüyüşümüzün sonunda, İsfahan'a yaklaştığımızın habercisi sayılan Zagros Dağları, ufukta görünmüştü. Abdul Rahman, bu dağların doruklarından gelen ve İsfahan'a hayat veren *Zayende Nehri* (*Ebediyet Nehri*) hakkında bizi bilgilendirmişti. Ve işte uzaklarda soluk mavi bir çizgi gibi görünen ama serinliği fersah fersah ötesinde olmamıza rağmen bize kadar ulaşan bu dev nehir, yaklaştıkça benim için tam bir inanılmazlığa dönüşüyor, büyüklüğü akıl almaz boyutlara ulaşıyordu, çünkü o güne kadar gördüğüm en büyük su kaynakları, dağlarda küçük şelaleler yaparak akan derelerle sınırlıydı.

Dev nehrin kıyılarına ulaştığımızda, develerdeki yükleri çözmeye başlamıştık çünkü develerin şehre sokulması yasaktı. Yükler indirilirken, biz de suyun kıyısına gidip, hayran ve inanamaz gözlerle *Zayende Nehri*'nde hızla akan dev su kütlesini seyretmiştik. "Şükürler olası Allah'ın gücünden sual olunmaz," diye mırıldanarak, gözlerinden yaş gelen annemin bakakaldığı akan suyun miktarı ve hızı, benim anlamlandırma sınırlarımın çok ötesindeydi.

Abdul Rahman da, "Şükürler olsun!" diyerek annemi destekledi. "Bu nehir," dedi sonra, "İsfahan'ın tatlı kavunlarına can verip, geniş caddelerini serinleten ve kuyularını dolduran yegâne su kaynağıdır. O olmasa, İsfahan da olmazdı."

Develerimizi Abdul Rahman'ın bir arkadaşına emanet edip, yolumuza yaya olarak devamla, adı *Otuz Üç Kemer Köprüsü* olan bir köprüden geçerken, tam köprünün ortalarında durup, çevremizdeki olağan üstü manzarayı hayranlıkla seyretmeye başlamıştık. Birden, annemin eline yapışıp, "Bak! Bak!" diyerek, nehrin çılgınca aktığı az ilerimizdeki bölgede yer alan başka bir köprüyü işaret ettim. Onun arkasında da, mavi seramik çinilerle kaplı bir başka köprü görünüyordu. Ve onun da ardında, üzerinde bir çayevi olan bir diğer köprü. Ardı ardına kemerli köprülerin nehir üzerindeki görüntüsü, birbiri içine geçmiş kemerli bir tünelden, ziyaretçileri, kentin gizemli sırlarını adım adım keşfetmeye çağırır gibiydi. Nehrin öbür yakasında alabildiğine geniş bir alana yayılmış olan İsfahan, binlerce ev, bahçe, camii, Pazar yeri, çarşı, okul, kervansaray, kebapçı ve çay bahçeleriyle izleyenleri büyülüyordu. Köprünün bitiminde başlayan iki yanı ağaçlı geniş yol, bütün kenti çevreliyor ve sonunda, Şah Abbas'ın prestij için yaptırdığı muazzam kent meydanına çıkıyordu. Bu meydan, dilden dile ülkenin dört bir yanına ünü yayılmış, herkes tarafından anlatılan ve bütün çocukların adını bildiği *Nakş-ı Cihan* adlı meydandı. Meydanda ilk olarak gözüme çarpan yapı, sabahın er ışıklarıyla huzur içinde parıldayan dev türkuaz renkteki kubbesiyle *Cuma Camisi*'ydi. Etrafıma bakındığımda, kentin diğer bölgelerinde düzinelerce safran rengi kubbenin pırıl pırıl şehri kapladığını gördüm. İsfahan, altın rengi devasa bir alana yayılmış türkuaz tarlalara benziyor ve çok davetkâr görünüyordu.

Yoldan geçenlerin gürültülü konuşmaları arasında sesini duyurabilmek için avaz avaz bağıran annem, "Kaç kişi yaşıyor acaba burada?" diye sormuştu, şaşkın şaşkın.

"Yüz binlerce" diye yanıtlamıştı Abdul Rahman da onu. "Londra, ya da Paris'ten bile büyük bu şehir. Sadece İstanbul, İsfahan'dan büyük diyorlar."

Annem de, ben de, şaşkınlıktan ağzımız açık kalmış, "Yaa..?" diyebilmiştik ancak. Bu kadar çok insanın bir arada yaşamasına akıl sır erdiremiyorduk bir türlü.

Bir diğer köprüden daha geçtikten sonra, girişinde baharatçıların konuşlandığı devasa bir kapalı çarşı alanına girdik. Kınnap ipten örülmüş çuvallar tepeleme kuru nane, kuru dereotu, kurutulmuş maydanoz ve limon kabuğu, safran ve daha bir sürü aşina olmadığım baharatla doluydu. Buğday nişastası lezzetinde ama biraz daha baharatlı olan irmiği tanımış ve kuzu haşlama yaparken nasıl güzel bir koku verdiğini hatırlayarak, ağzımın suları akmıştı. Aylardır midemize et girmemiş olduğundan, burada iştahım fena halde kabarmıştı.

Çok geçmeden, Abdul Rahman'ın kardeşinin işlettiği kervansaraya ulaşmıştık. Eşekler, katırlar ve atların tımarlandığı kervansarayın geniş avlusunun etrafı, birçok odacıkla çevrelenmişti. Abdul Rahman ve karısına, bizi buraya kadar salimen getirdikleri için teşekkür edip, en iyi dileklerimizle borcumuzu ödedikten sonra, vedalaşarak ayrılmıştık.

Kervansaraydaki odamız, kalın ve penceresiz taş duvarları olan, kapısında sağlam bir kilidi bulunan bir odaydı. Yerlerde temiz kuru saman seriliydi ve üzerinde yatmak için de başkaca bir şey yoktu.

Köprülerden birinin çıkışında gördüğüm kebapçı tezgâhındakiler ve baharatçıda düşlediğim kuzu haşlamanın etkisiyle daha fazla dayanamayıp, anneme, "Çok acıktım" demiştim.

İçerisinde paramızı sakladığı minik kirli bohçayı böğründen çıkaran annem, bohçanın düğümünü açıp içinde kalan birkaç kuruşa bakıp, "Yeni ailemizi aramaya başlamadan önce hamama gitmemiz lazım," planlamasını dile getirip, "Hadi, şu yoldan kalan ekmeğimizi yiyelim," diyerek, kurumuş ve fena halde bayatlamış ekmeği ortaya çıkarmıştı. Açlığa ve midemizin gurultusuna katlanarak, uyumak üzere yere uzanmış, geceyi geçireceğimiz yerin, çöl kumlarının yumuşaklığıyla karşılaştırıldığında, oldukça sert bir zemin olduğunu, o zaman kavramıştık. Bir haftadır deve sırtında ritmik bir salınıma maruz kalmış olduğumdan, uzunca bir süre dengemi kaybeder

gibi olmuştum. Bütün bunlara karşın, uzun yolculuğun üzerimde yarattığı yorgunlukla, başımı saman yığınına koyar koymaz uykuya dalmıştım. Gece yarısı, rüyamda babamın, yine bir Cuma ikindisi yürüyüşüne çıkmak üzere beni ayaklarımdan çekiştirip, uyandırmaya çalıştığını görmüş, hemen ayağa fırlayıp, onun peşi sıra gitmeye hazırlanırken, onun hızla kapıdan çıkıp uzaklaşmaya başladığını fark etmiştim. Ona yetişmek istiyordum ama bütün çabama rağmen dağın eteklerindeki patikada yürüyen babamı yakalayamıyordum. Ben ne kadar hızlı koşarsam, o da o kadar hızla yukarıya doğru tırmanıyordu. Çığlık çığlığa seslenmeye başladığımda sesim çıkmıyor, babam da dönüp bakmıyordu bile. Kafam karmakarışık olmuş, kan ter içinde uyandığımda, sırtıma batan saman çöplerinin arasında yattığımın ayırtına varıp, bir an nerede olduğumu bilememiştim.

"Bibi?"

"Buradayım, benim güzel kızım," diye yanıtlamıştı beni, zifiri karanlığın içinden annemin sesi. "Babanı çağırıyordun. Rüya mı gördün?"

"Beni bırakıp gittiğini gördüm," diyerek mızmızlanmış, hâlâ gördüğüm rüyanın etkisinden çıkamamıştım.

Annem beni kendisine doğru çekiştirip, alnımı ovalamaya ve başımı okşamaya başladığında biraz sakinleşmiştim. Başımı gövdesine yaslayıp gözlerimi kapatmama rağmen uyuyamıyordum. İç geçirmelerle, sıkıntılı bir biçimde, önce anneme doğru, sonra öbür yana dönerken, birden, dışarıdaki avluda anıran eşeğin sesiyle irkilmiştim. Eşeğin derin derin iç çekerek anırışı, kötü kaderine ağlıyormuş gibi geliyordu kulağıma. Huzursuzdum. Bütün bu karanlık düşüncelerin içinde annemin sesi, iç ferahlatıcı bir şarkı gibi doldu kafamın içine:

Önce hiçlik vardı, sonra 'ol!' dendi, oldu.
Allah'tan önce hiç kimse yoktu."

Annem, anlattığı güzel masallarla, küçüklüğümden beri beni hep rahatlatmıştır. Bu masallar, kimi zaman kafamdaki meseleleri,

bir soğanı kabuklarından ayırır gibi kolayca çözmemi, kimi zaman nasıl davranmam gerektiği konusunda ipuçları edinmemi, bazen de, sadece sakinleşip derin bir uykuya dalmamı sağlamışlardır. Babam, annemin masallarının, dünyanın en şifalı ilaçlarından bile daha iyileştirici olduklarını söylerdi. Derin bir iç geçirip, küçük çocuklar gibi annemin vücuduna yaslanmış, dizlerimi karnıma çekerek kıvrılmıştım. Annemin anlattıklarının, yaralı yüreğimi iyileştirecek bir merhem olacağından hiç kuşkum yoktu.

Zamanın birinde, seyyar satıcılık yapan fakir bir adamın, Gülnar adında bir kızı varmış ve günlerini evlerinin küçük bahçesinde bulunan bostana bakmakla geçirirmiş. Kızın bu bostanda yetiştirdiği diri ve tatlı salatalıklar, kocaman, düzgün şekilli ve etli bal kabakları ve keskin kokulu yeşillikler, gerçekten övgüye değerlermiş. Bir gün bu kız, çiçeklere karşı duyduğu derin muhabbet nedeniyle babasına, bahçenin bir köşesinde gül yetiştirmesine izin vermesi için yalvarıp yakarmış. Aile fakir olduğundan ve bahçede yetişen sebzelerle karınlarını doyurduklarından, toprağın her katresine ihtiyaçları olmasına rağmen, babası biricik kızının bu arzusunu kıramamış.

Gülnar, bostanında yetiştirdiği salatalıklardan bir kısmını zengin komşularının bahçesindeki gül fidanlarıyla takas edip, bostandaki salatalık fidelerinin bir kısmını da kökleyerek açtığı alana güllerini dikmiş. Zaman içerisinde güller tutmuş ve olağan üstü büyüklükte tomurcuklar vermeye başlamışlar. Tomurcuklar, bir erkek yumruğu büyüklüğünde ve taç yaprakları da ay kadar beyazmış. Mevsim dönüp, sıcak rüzgârlar esmeye başladığında, minik gül bahçesindeki güller, bülbüllerin şarkıları eşliğinde ahenkle salınıp dans ederken, bembeyaz açan çiçekleriyle, havada uçuşan pilili eteklere benzemişler.

Gülnar'ın babası da, seyyar tezgâhında gün boyu ciğer kebabı satarmış. Bir gün, öğleden sonra kebaplarının hepsini satıp eve erken dönen adam, kendisinden en son kebapları alan köyün at eğeri imalatçısı ve oğluyla ayaküstü yaptığı sohbette, onlara kızının nasıl çalışkan, dayanıklı, sağlıklı, deri tabaklanması sırasında çıkan iğrenç kokulardan falan asla etkilenmeyecek, hasta düşüp yataklarda sürünmeyecek, dirayetli bir kız olduğundan bahsettiğini anlatmış. Bundan çok değil, birkaç gün sonra, söz konusu eğer-

cinin oğlu ve ailesi, Gülnarların evine ziyarete gelmişler. Gülnar bu oğlanı hiç mi hiç beğenmemiş. Çünkü oğlanın omuzları dar, kolları incecik ve güçsüz görünüşlü, gözleri boncuk gibi küçücük, suratı da keçiye benziyormuş.

Çaylar içilip, aileler karşılıklı hal hatır sorma faslını tamamladıktan sonra, Gülnar'ın ailesi, kızlarına, bu oğlana evin bahçesindeki bostanı göstermesini söylemişler. Gülnar da isteksizce, oğlanı alıp bahçeye çıkarmış. Onca sağlıklı sebzeleri, meyveleri, gür yeşillikleri ve olağan üstü kokulu gülleri gören oğlan, Gülnar'ı bu başarılı çalışmalarından dolayı çok takdir etmiş. Aldığı övgüler karşısında etkilenen Gülnar da, tomurcuk güllerden birkaç tane kesip oğlanın ailesine hediye etmeyi teklif etmiş. En güzel tomurcuk güllerden seçip kestiği uzun saplı bir demet gülü oğlanın eline tutuşturup, bir demet de kendi alarak, bahçeden ayrılıp eve girmişler. Ellerinde bembeyaz tomurcuk güllerle odaya dönen gençleri gören ailelerinin aklına da, ister istemez, bir düğün dernek fikri düşmüş.

O gece, oğlan ve ailesi ayrıldıktan sonra, kendini yorgun hisseden Gülnar, gülleriyle ilgilenemeden hemen yatıp uyumuş. Ertesi sabah, içinde bir huzursuzlukla uyanan kız, kalkar kalkmaz ilk iş, dışarıya, bahçeye koşmuş. Sabahın er ışıklarının altında boyunlarını bükmüş, taç yapraklarının beyazları solmuş güllerini görünce de ne yapacağını bilememiş. O güne kadar sabahları daima ötüp duran bülbüllerin hepsi de orayı terk edip gittiğinden, bahçeye derin bir ölüm sessizliği hâkimmiş. Gülnar hemen eline bahçe makasını alıp, ağırlaşan gül dallarını budayarak hafifletmeye girişmiş. Gül fidelerinin arasında telaş ve üzüntüyle çabalarken, o güne kadar kendisine hiç batmayan gül dikenleri, Gülnar'ın ellerini, kollarını çizip çizip kanatmış.

Pişmanlık içinde kıvranan kız, bir daha gül bahçesine kimseleri almayacağına ve onlara daha iyi bakacağına ant içerken, içerisinde babasının ciğer doğramakta kullandığı bıçakları yıkadığı leğendeki suyu ve minik ciğer parçalarından ürettiği gübreyi güllerin diplerine serpmiş.

Hemen o günün ikindisinde de, kapılarına dayanan bir haberci, oğlan tarafının Gülnar'ı istediğine dair teklifi kızın ailesine ulaştırmış. Babası, köyde bundan daha iyi bir oğlan bulunamayacağını söylerken, annesi de kıkır kıkır gülerken, birlikte yapacakları çocukları düşünmesini fısıldıyormuş kızının kulağına. Ama Gülnar, kendisinden hiç beklenmeyen bir biçimde

ağlayıp sızlayarak, bu oğlanı istemediğini ilan edivermiş. Şaşkına dönen aile, hem kızlarına çok kızmış, hem de bu durumda ne yapacaklarını bilemez olmuşlar. Çılgına dönen kızlarını teskin etmek için, kendisine, bu teklifi reddedeceklerini söyleyip, konunun kapandığı üzerine söz vermişlerse de, gizlice oğlanın ailesine gönderdikleri mesajla, cevap vermek için bir süreye ihtiyaçları olduğunu söylemekten de geri kalmamışlar.

Ertesi günün erken saatlerinde, bahçeden gelen tatlı bülbül sesleriyle uyanan Gülnar, dışarıya, bahçeye çıktığında bir de bakmış ki, gülleri eski güzelliklerine ve ihtişamlarına yeniden kavuşmuş. Yine diri ve büyük tomurcuklarla kaplanmış gül dalları, gübrenin de etkisiyle coşmuş, sabahın alacakaranlığında gökyüzünü süsleyen parlak yıldızlar gibi ışıldıyorlarmış. Gülnar, güllerinin durumunu iyice anlamak için, hemen birkaç tanesini kesip, parmaklarıyla ipeksi taç yapraklarına dokununca etrafa öyle güzel kokular yayılmış ki, sanki bitkiler kendilerine daha çok dokunulmasını arzu eder gibiymişler.

Çok değil, az bir zaman sonra, geleneksel olarak her yıl ailece çıkılan yeni yılı karşılama pikniğine gidecekleri o sabah, Gülnar'ın öyle çok işi olmuş ki, güllerini sulamaya hiç vakit ayıramamış. Bütün sabah, koskocaman bir piknik bohçasını hazırlamak için annesine yardım ettikten sonra, ailece her zaman gittikleri ve çok sevdikleri nehir kıyısındaki piknik yerlerine ulaşmışlar. Bohçayı açıp, yiyeceklerini sererken, az ötelerinde, eğercinin oğlunun ve ailesinin de piknik için aynı bölgeye gelmiş olduğunu görmüşler. Oğlanın babası, hemen onlara doğru el edip, bir şeyler atıştırıp çay içmek için, Gülnar ve ailesini yanlarına davet etmiş. Daveti kırmayan kız tarafı yanlarına gider gitmez de oğlan, böreklerin en güzellerini seçip seçip, büyük bir incelikle Gülnar'a sunmuş. Gülnar, evlenme teklifini reddetmesine rağmen (çünkü o öyle biliyormuş,) oğlanın gösterdiği bunca inceliğe biraz şaşırmış. Yemekler yenip çaylar içildikten sonra da, her iki ailenin de ısrarlarıyla, Gülnar ve oğlan, nehir kıyısında bir gezintiye çıkmışlar. Kimselerin göremeyeceği kadar gözden uzaklaştıkları bir anda, oğlan, Gülnar'ın elini tutup, işaret parmağının ucuna bir öpücük konduruvermiş. Telaşla elini çeken Gülnar, koşarak oradan uzaklaşmış ve geriye, ailesinin yanına dönmüş.

Gülnar ve ailesi piknikten eve döndüklerinde hava iyiden iyiye kararmışmış. Hemen, susamış olduklarını düşündüğü güllerine su vermek için

bahçeye koşan Gülnar, alacakaranlıkta su kuyusundan çektiği bir kova suyu güllerin diplerine dökmek için eğildiğinde, arkasından esen bir yel saçlarını savurup gül dallarının arasına dolanmasına neden olmuş. Kız saçlarını ince gül dallarının arasından kurtarmak için hamle yaptığında da, dikenli güller onu iyiden iyiye içlerine çekmiş ve Gülnar kurtulmak için çırpındıkça, yüzü gözü çizilip kan içinde kalmış. Sonunda çığlık çığlığa, her yanından kanlar akarak, güllerin arasından zar zor kendini kurtarıp, acı içinde sürünerek eve doğru yönelmiş.

Bahçe kapısında kızlarının halini gören annesiyle babası, önce bedeninin kötü bir cin tarafından işgal edildiğini düşünerek feryadı basmışlarsa da, sonra ona yaklaşıp yardımcı olmak istemişler. Ama Gülnar, ebeveynlerinin bile kendisine dokunmalarına izin vermeyecek kadar acı içindeymiş. Sonunda babası, kızının kanlar içindeki kollarını zapt edip, tutmuş da, annesi ancak o zaman yaralarını silip temizleyebilmiş. Korku içinde kızlarını sakinleştirmeye çalışan anne baba, o sırada, Gülnar'ın işaret parmağına çivi gibi saplanmış, kapkara bir gül dikenini fark etmişler. Annesi dikeni çekip çıkarır çıkarmaz, parmağının ucunda açılan kocaman delikten öyle bir kan fışkırmış ki, ortalık kan revan içinde kalmış.

Bu bağırtı çağırtının arasında, Gülnar'ın babası, bir anda her şeyi bırakıp, hırsla bahçe kapısına yönelmiş ve dışarı çıkmış. Az sonra da, bahçeden, baltayla kırılan dal sesleri duyulmaya başlanmış. Her bir kırılan dal sesinde, Gülnar da feryat figan ederek üstünü başını yırtıyor, saçlarını tel tel yoluyormuş. Her şey bitip, Gülnar iyice halsiz kalınca da, annesi onu alıp yatağına yatırmış ve kızcağız ateşler içinde, çıldırmışçasına ağlayıp sızlayarak, günlerce yataktan çıkmamış.

Bu olaydan iki hafta sonra, ailesinin baskılarına direnme gücü kalmayan Gülnar, keçi sıratlı oğlanla evlendirilmiş. Yeni evli çift, oğlanın ailesiyle yaşadığı evde bir odaya yerleşmişler. Oğlan her günün sonunda üstü başı kan ve leş gibi tabakhane kokularıyla Gülnar'ın yanına gelir, karısına yaklaştığında da Gülnar, hemen başını öbür yana çevirip, oğlanın her dokunuşundan huylanarak iliklerine kadar ürperirmiş. Çok geçmeden hamile kalmış ve önce bir oğlan çocuğu, ardından da iki kız evlat doğurmuş. Her gün er karanlıkta uyanıp kalkar, üzerine eski püskü elbiseler geçirir, çocuklarına da, kendi üzerindekilerden daha döküntü, toplama urbalar

giydirirmiş. O zamandan sonra da, bir daha hiç çiçeklerle ilgilenecek zamanı olmamış.

Ama bazen, bir zamanlar güller yetiştirdiği babasının evinin bahçe duvarlarının yanından geçerken, gözlerini kapatır, gül tomurcuklarının, o ümit etmekten daha tatlı kokularını hatırlar, içine çekermiş.

Annemin sesi kesilince, önce öbür yanıma dönüp bacaklarımı esneterek uzatmış, sonra sırt üstü dönüp, üzerinde yattığımız saman çöplerinin sırtıma batışını hissetmiştim. Bir türlü rahat edemiyordum. Sanki kulağımın dibinde bir arı uçuşuyor, ha soktu ha sokacak gibi kulağıma yaklaşıp yaklaşıp uzaklaşıyordu. Huzur bulamamıştım.

Annem durumun farkında, hafifçe doğrulup yüzümü ellerinin arasına almış, "Neyin var, benim güzel kızım?" diye sormuştu, şefkatle. "Hasta mısın? Bir sıkıntın mı var?"

Dudaklarımın arasından mutsuz bir sızıltı çıkartıp, uyumaya çalışırmış gibi yapmakla yetinmiştim sadece.

Annemse, sesli düşünürmüş gibi bir tonla mırıl mırıl konuşmaya devam ederek, "Ne diye anlattım ki sanki bu hikâyeyi şimdi? Konusunun ne olduğunu bile hatırlamadan, öylece dökülüverdi işte ağzımdan," demişti.

Bu hikâyeyi daha önce de, köydeyken annemden bir veya iki kere dinlemiştim. Ama o zamanlar canımı böylesine sıkmamıştı. Çünkü o zamanlar, yollarımı gül yapraklarıyla donatacak bir kocayla sürdüreceğim mutlu bir yaşam kurguluyordum geleceğim için; her gün çürük et ve kan kokusuyla yanıma gelecek, keçi suratlı bir oğlanla değil. Kaderimin Gülnar'ınki gibi olacağını hiç mi hiç aklımdan geçirmemiştim o güne kadar, ama bu tuhaf odanın karanlığında, hiç tanımadığım bir şehirde dinlediğim aynı hikâye, geleceğime dair bir kehanet gibi dolmuştu kulağıma. Babam bizi koruyup kollayamazdı artık. Hayatta başka hiç kimsenin de böyle bir zorunluluğu yoktu. Annem, bir adamın onu isteyebileceği yaşı çoktan geçmiş, bense, çeyiz düzecek param olmadığından, istenebilir olmaktan çok uzaklaşmıştım. Şu uğursuz kuyruklu yıldızın bir geçişi, bütün gelecek hayallerimi yerle bir etmeye yetmişti.

Sabaha karşı gözlerimi açtığımda, odanın içerisine sızan zayıf ışık huzmelerinin arasında, başımda oturmuş, dikkatle yüzümü inceleyen annemi görmüştüm. Endişeliydi. Onu bu halde görmek, kendi derdimi unutup, onun için üzülmeme neden olmuştu. Derin bir nefes alıp, yüzüme canlı bir ifade vermeye çalışarak, "Bir ara kendimi azcık hasta gibi hissettim, ama şimdi daha iyiyim," deyivermiştim.

Annemin gözlerinde beliren rahatlama ifadesini görünce de, içimden, bana bu sözleri söyleme gücü veren Allah'ıma şükürler etmiştim.

2. BÖLÜM

Ertesi sabah, avluda katırlarını yükleyip yol hazırlıklarına başlayan yolcuların gürültüleriyle uyanmıştık. Siyah pantolonum ve gömleğim bir haftadır üzerimden çıkmadığından, terden ve tozdan kaskatı kesilmişti. Son paramızla da, yakınlarda bulacağımız bir hamama ücretini ödeyip, vücutlarımızı kaplamış olan sefaleti keseleyip, saçlarımızı gerçek rengi ortaya çıkana kadar ovalayarak yıkanmıştık. Üzerimizdeki kiri attıktan sonra da, 20 kadının rahatlıkla sığabileceği genişlikteki büyük hamam havuzuna girip, gusül abdestimizi almıştık. Natır, kol ve bacaklarımdaki uzun yolun yorgunluğunu çekip alana kadar vücudumu keseleyip, sonra da masaj yapmıştı. O masaj yaparken, ben de, dışarı fırlamış kaburga kemiklerime, sırtıma yapışmış karnıma, nasır tutmuş parmaklarıma, ip gibi incelmiş kollarıma ve bacaklarıma bir göz atıyordum. Oysa hayallerimde hep, büyüyünce kalçaları ve göğüsleri kavun gibi dolgun, balıketi bir hatun olmak vardı. Ama bu hayaller gerçek olmamıştı; yüzümün ve ellerimin renginden başka bir değişiklik yoktu bende yıllardır. Onlar da, günler süren yolculuğumuzun etkisiyle, başıma gelmesinden en korktuğum biçimde, kararmışlardı.

Hamam faslını tamamladıktan sonra, temiz siyah elbiselerimizi giyip, siyah başörtülerimizi örtünerek, Gostaham'ı bulmak üzere,

Şah Abbas'ın İsfahan'ı yeni başkenti ilan etmesinin şerefine yaptırdığı *Nakş-ı Cihan Meydanı*'na çıkmış, meydana giriş yaptığımız dar kapı, bu meydanın büyüklüğü hakkında hiçbir fikir vermediğinden, kapıdan geçer geçmez gördüğümüz manzara karşısında olduğumuz yerde şaşkınlıkla donup kalmıştık. Tam, "Bizim köyden..." diyerek, mırıltıyla şaşkınlığımı dışa vuruyordum ki, aynı anda, aynı şeyi düşünmüş olduğu besbelli olan annem cümlemi tamamlamıştı: "Bizim köyden... İki tane sığar bu alana!" diyivermiştik bir ağızdan. "Tevekkelli, insanlar İsfahan için, 'dünyanın yarısı' diyorlar!"

Meydan o kadar büyüktü ki, bizden uzak uçta yürüyen insanlar, aynı minyatür resimlerdeki leke figürler kadar görünüyorlardı. Cuma Camii'nin ince minareleri öyle yüksekti ki, başımı kaldırıp şerefelerine bakmak istediğimde başım dönmüştü. Sanki gök kubbenin içinde kaybolup gidiyorlardı. Caminin dev türkuaz kubbesi, sanki havada asılıymış gibi duruyor, kilden yapılmış bu büyüklükteki bir yapıyı, bu kadar hafif göstermeyi başaran ustaların, Allah'tan doğrudan el aldıklarına kuşku bırakmıyordu. Alana girdiğimiz yüksek kapının kenarlarında bir savaş sahnesi rölyefi bulunuyor ve sanki askerler, gözümüzün önünde savaşıyormuşçasına gerçek bir görüntü veriyordu. Bu meydanda gördüğümüz tüm eserler, sıradan insanların yapabileceği işlerin tümüne kafa tutar nitelikteydiler.

"Hanım! Hanım! Rica ederim yolu kapatmayın! İlerleyin, hadi!" diye söylenen, arkamızdaki bir adamdan hemen özür dileyip, mahcup bir şekilde kapının ağzından kenara çekilir çekilmez, yanımızdan yürüyüp geçmiş, geçerken de bize bakıp, "Yenisiniz değil mi buralarda? Bunca yıldır bu şehirde yaşarım, hala bayılıyorum şu yeni ziyaretçilerin suratındaki şaşkın ifadeye," diyerek gülümsemişti.

Şaşkınlık, az bile tarif ediyordu içinde olduğumuz ruh halini. Meydanın kısa kenarında, Şah Abbas'ın mavi ve altın sarısı sarayı, hemen yanında da, küçük bir güneş gibi parlayan, sarayın yine altın sarısı kubbeli camisi yer alıyordu. Meydanın uzun kenarındaki büyük kapalı çarşının girişi, tam karşısındaki devasa Cuma Camii'ne doğru bakıyor ve bütün ihtişamıyla, sanki tüccarlara, namuslu olmaları için Allah'ın varlığını hatırlatıyordu. "Güç, para ve İlahi

Kuvvet... Hepsi bir arada burada, diye ifade etmişti annem, etrafımızı saran inanılmaz yapılara bakarken. "Ve polo... O da oynanıyor anlaşılan burada." diyerek eklemiştim ben de. Meydanın karşı köşesinde polo oyununda kullanılan kale direklerini görmüştüm.

O sırada, Cuma Camii'nin minaresinden, müezzinin burun ve kafa sesini ustaca kullanarak yanık yanık okuduğu tatlı bir ezan, bütün meydanı kaplarcasına, dalga dalga yayılmaya başladı. "Allah-u Ekber, Allah-u Ekber..." 'Allah büyüktür,' diyordu müezzin.

Meydanda ilerledikçe, etrafımızı saran yapıların çoğunun güneş ve gökyüzünün renklerini yansıtan seramik fayans ve mozaiklerle kaplı olduğunu görüyordum. Cuma Camii uzaktan bakıldığında türkuaz mavi görünmesine karşın, yaklaşıldığı zaman, binaya canlılık katan sarı ve beyaz çizgilerle sarmalandığı fark ediliyordu. Şah'ın limon sarısı sarayının dev kubbesi de, üzerinde türkuaz renkli küçük çelenkler tomurcuklanmış gibi rölyeflerle kaplıydı. Cami girişlerindeki büyük kemerli kapıların üzeri, gök kubbenin derin mavisinde parıldayan yıldızlar gibi, beyaz mozaiklerle işlenmiş çiçek filizleriyle bezenmişti. Bütün yapıların yüzeyleri pırıl pırıl, ince bir sanatla süslenmişti. Sanki bir mücevher ustası, türkuazların en kusursuzunu, sarı safirin en nadir bulunanını, elmasın en safını ve yakutun en yeşilini almış, sonsuz yansımalar yayacakları bir düzende, itinayla bir araya getirmiş ve renklerle ışığı dalga dalga dans ettirecek, muazzam bir tasarım yaratmıştı.

"Böyle sonsuz bir güzellik hiç görmemiştim daha önce," diyordum, şaşkınlık içinde, anneme.

Bizi buralara sürükleyen acıları ve üzüntüleri neredeyse tamamen unutmuş gibiydim. Ama annem unutmamıştı: "Fazla büyük!" diye söylenip, başıyla dev meydanı işaret ediyordu. Küçücük köyümüzü ve karşılaştığı herkesi tanıyor olmayı özlemeye başladığını hemen anlamıştım.

Meydan insan doluydu. Genç oğlanlar, gözleri bizim üzerimizde, ellerinde dengede tutmaya çalıştıkları tepsilerin içinde sıcak ve koyu renkli bir içeceği, "Kahve! Kahve!" diye çığırarak satmaya çalışıyorlardı. Bu içeceği o güne kadar hiç tatmamıştım. Keskin kokusu,

doyurucu bir yemek kadar yoğun geliyordu burnuma. Az ileride, iki jonklör, el çabukluğuyla havaya attıkları topları döndürüyor ve seyredenlerden biraz daha eli açık olmalarını istiyorlardı. Seyyar satıcılar, ikide bir yolumuzu kesiyor, ellerindeki elbiselere, göz kalemlerine, hatta Hindistan'da yaşadığı söylenen ve muhteşem hafızaları olan fillere ait dişlere bakmamızı istiyor, bunları bize satmaya çalışıyorlardı.

Kalabalığın arasında bir süre yürüdükten sonra, Şah'ın sarayının önüne gelmiştik. Saray, Cuma Camii ile karşılaştırıldığında, bir hayli mütevazı bir yapıydı. Sadece birkaç katlı olan bina, çift kanatlı, üzeri oyma desenlerle bezenmiş iki büyük, kalın, ahşap kapı ve önünde dizilmiş sekiz pirinç kaide arasında duran bir sıra muhafız tarafından korunuyordu. Muhafızlardan birine yaklaşan annem, halı dokuma ustası Gostaham'ı nerede bulabileceğimizi sormuş, muhafız da cevaben "Ne işiniz var sizin onunla?" diye sormuştu anneme, kaşlarını çatarak.

"Bize, gelip kendisini bulmamızı isteyen bir mektup yolladı," dedi annem. Adam alaycı bir eda ve kuşkulu gözlerle annemi inceleyip gülümseyerek, "Sizi daavet mi etti, yaani?" derken, annemin sesli harfleri uzatan güneyli aksanını taklit ediyordu.

"Kocamın akrabasıdır da..."

Muhafızın kuşkuları artmış ama son duyduğu sözden de başının belaya girebileceği korkusuyla ürkmüştü. "Gostaham usta, sultanımız Şah Abbas'ın halı imalathanelerinin başustalarından biridir. İmalathane de sarayın arka tarafındadır," diye annemi bilgilendirdi, sonunda. "Gidip ona burada olduğunuzu haber vereyim, siz bekleyin."

"Ayağının altındaki toz olayım, sağ ol kardeşim," diyen annem, minnettardı. Ve muhafızın dönüşünü beklemek üzere, tekrar meydana doğru yönelmiştik. Az ilerimizdeki demirciler çarşısında, kızgın demirleri döverek, kuş ve çeşitli hayvan figürleri şeklinde çay demlikleri, tabak, çanak ve kaşıklar yapan demircileri izlemeye koyulmuştuk.

Çok geçmeden muhafız bizi bulmuş ve sarayın kapısında bekleyen Gostaham'ın yanına götürmek için, peşi sıra onu izlememizi is-

temişti. Gostaham'ı ilk gördüğümde, fiziksel olarak babamla olan alakasızlığı beni çok şaşırtmıştı. Tamam, belki sadece baba tarafından, yarı kardeştiler ama yine de, babamın uzun boyu, bıçakla yontulmuş gibi net vücut hatlarına karşın Gostaham'ın kısacık boylu, patates gibi yusyuvarlak, pörtlek gözlü, şahin gibi kıvrık burunlu, geniş gri sakallı bir adam olması beni şaşırtmıştı. Bizi nazikçe selamlayıp, muhabbetle yanaklarımızdan öptükten sonra bana dönerek, iki elimi ellerinin içine almış ve "Demek sen İsmail'in kızısın? Aynı onun kestane rengi düz saçlarını almışsın. Bu küçük ve mükemmel düzgünlükteki elleri de, nerede görsem tanıyabilirim," demişti.

Ellerimi incelemesi garibime gitmişti ve bu durum beni gülmeye zorluyordu, haliyle. Komik bir şekilde, kendi elleriyle benimkileri karşılaştırıyordu. Aslında gerçekten de bir benzerlik vardı. Bir erkek için küçük sayılabilecek elleri, tıpkı benimkiler gibi, uzun ve kemikli parmaklara sahipti.

"Aynı aileden çıktıkları besbelli," dedi. "Sen de halı dokuyor musun, bakalım?"

"Tabi," diye araya girdi annem. "Köyün en iyi halı dokumacısıdır."

Sonra bir çırpıda, daha tezgâhından çıkmadan satılan türkuaz halının, bitmeden nasıl alıcı bulduğunu anlatıverdi. Gostaham, bu hikâyeden oldukça etkilenmiş gibi görünüyordu.

"Âlemin şahı Ali, seni daima korusun!" dedi.

Sonra anneme köyle ilgili haberleri sormuştu. Bu arada, Gostaham'ın peşi sıra yürüyerek meydandan çıkarken, annem ona, babamın ölümüyle ilgili detayları anlatmıştı. Sanki kelimeler uzun zamandır içinde sıkışıp kalmış gibi, dolgun cümleler halinde çağlıyordu ağzından çıkarken. Gostaham'ın da gözleri dolmuş, ilgiyle dinliyordu annemin anlattıklarını. *Nakş-ı Cihan Meydanı*'nı dar bir kapıdan terk edip, birkaç dakika daha yürüdükten sonra, Gostaham'ın evinin bulunduğu, *Dört Bahçe* adındaki mahallenin içinde ilerliyorduk. Burası, muhteşem büyük parklarla bölünmüş, mevsimin kış olmasından dolayı biraz çorak görünmekle beraber, ayrıcalıklı bir bölge olduğu besbelli bir bölgeydi. Gostaham'ın evinin olduğu sokağa

dönülen noktada bir sedir ağacı vardı. Sokak boyunca dizilen evler, dışarıdan bakıldığında, kale burçlarını andıran yüksek, çirkin, gri alçı sıvayla kaplanmış duvarların ardında, kem gözlerden korunmak için gizlenmiş gibi duruyorlardı.

Sonunda, Gostaham bizi kalın ahşap bir kapıdan girilen evinin bahçesine buyur etmiş, Biz de orada bir an durup, evin dış görünümüne bakmıştık. Öyle büyük bir yapıydı ki, önce ne yana gideceğimizi bilememiştik. Gostaham'ın peşine takılıp, önce dar bir koridordan geçip, birkaç basamak çıkarak, genellikle erkek misafirlerin ağırlandığını öğrendiğimiz, müstakil odacıklarla çevrili, *birûni* adı verilen bir avluya çıkmıştık. Buradan da, Gostaham ve ailesinin kullandığı, kendi büyük odalarına geldik. Odanın geniş cam pencerelerinde, iki yeşil kuğunun masmavi bir pınarın iki yanında su içtiklerini gösteren bir resim bulunuyordu. Tavanlar, beyaz alçıdan yapılmış çiçek ve asma dalı kabartmalarıyla süslenmişti. Yerde, o güne kadar hiç görmediğim kadar ince ilmeklerle dokunmuş koyu kırmızı bir halı ve üzerinde sıcacık bayrak kırmızısı kılıflarla kaplı yastıklar vardı. Şu soğuk kış gününde bile oda, insanın içini ısıtıyordu.

Gostaham, sürgülü büyük pencereyi yukarı doğru kaldırarak, bizi, önümüzde göz alabildiğine uzanan, koskocaman bir bahçeye çıkartmıştı. Bahçede iki ulu kavağın gölgesinde, bir de havuz bulunuyordu. Bir an, köy meydanındaki tek ağaç olan asırlık çam ağacını düşünmüştüm. Köyde bir evin kendisine ait böyle gölgeliği ve büyük yeşil bahçesi olması, hayatta sahip olunabilecek en büyük lükslerden biri sayılırdı.

Bahçede, Gostaham'ın karısı Gordiye ile tanıştık. Geniş, yuvarlak basenli, iri göğüslü, tombul bir kadın olan Gordiye, ağır ağır bize doğru yaklaşıp, annemi ve beni yanaklarımızdan öperek selamlamıştı. Gordiye'nin arkasında, evin hizmetçilerinden biri olduğunu tahmin ettiğim biri, daha önce kullanılmış olduğu anlaşılan çay yapraklarının üzerinden, yeniden kaynar su geçirerek çay hazırlıyordu. Böylesine ihtişamlı bir evde oturan insanların, konuklarına çay demlemek için, kullanılmış çay yapraklarını değerlendiriyor olması, bana biraz tuhaf gelmişti doğrusu. Haliyle bize ikram edilen çay da,

yavan, sade sıcak su gibi tatsızdı ama, biz gene de Gordiye'ye konukseverliği için teşekkür etmiştik: "Elleriniz dert görmesin."

"Kaç yaşındasın sen?" diye bana sordu Gordiye.

"On beş."

"Yaa! O zaman seni hemen Nahide ile tanıştırmalıyız. O da on beş yaşında. Komşularımızdan birinin kızı."

Sonra anneme dönen Gordiye, "Nahide iyi bir ailede yetişmiş bir kızdır. Ailesinin bize bir halı siparişi vermesini çok isterdim, ama bir türlü kısmet olmadı."

Gordiye'nin neden hâlâ hah satmak konusunda bu kadar istekli olduğunu da anlamakta güçlük çekmiştim, çünkü bir ailenin isteyebileceği her şeye fazlasıyla sahipmiş gibi görünüyorlardı. Daha ağzımızı açıp bir söz söylemeye fırsat kalmadan, Gordiye, yorgun olduğumuzu düşündüğünü söyleyerek, konuşmayı kısa kesmiş, bizi, büyük odanın öbür tarafındaki avluda yer alan, kilerle hizmetçi tuvaletinin arasına sıkışmış, küçük bir odaya götürmüştü. Odada, sadece iki yer yatağı, battaniyeler ve birkaç da yastık vardı.

"Size layık değil, biliyorum, ama kusura bakmayın artık," demiş, "Öbür odaların hepsi dolu maalesef," diyerek de, özürlerini dile getirmişti.

Minik odamızın duvarları soluk gri renkte ve yerler öbek öbek toz yumaklarıyla dolu görünüyordu. Gostaham'ın evi, köydeki evimizle karşılaştırıldığında saray gibi olmasına karşın, annemle paylaşacağımız bu oda, bizim evin yanında hayli mütevazı kalıyordu. "Hiç önemli değil," demişti annem, gayet nazik bir dille. "Sizin yüce gönüllü konukseverliğiniz, bizim layık olduğumuzun çok üzerinde."

Gordiye, bütün bir öğleden sonrayı dinlenmemiz için bize bırakmıştı. Yatağımı düzeltip, etrafı süpürürken havaya kalkan toz genzime kaçıp öksürük krizine tutulmama neden olduğu sırada, hemen yan tarafımızda yer alan tuvalete giren hizmetçilerden biri, gürültülü biçimde hacetini gidermeye başladığında, öylesine kötü kokular saçmıştı ki etrafa, sırtında yolculuk yaptığımız devenin kokusunu bile arar olmuştuk.

"Ne yani, şimdi biz bu evde hizmetçi miyiz?" diye, hırçın bir sesle sormuştum anneme, gözleri açık, boylu boyunca yer yatağına uzanmış, havaya bakarak yatarken.

"Daha değiliz," diye yanıtlamıştı o da sorumu. Ama sesinden, onun da bu soru karşısında kafasının karışık olduğu anlaşılıyordu.

BİRKAÇ SAAT UYUDUKTAN SONRA, akşam yemeğinde Gordiye ve Gostaham'a katılmak üzere uyandık. Yer sofrasının kurulduğu odaya vardığımızda gördüğümüz yemekler, ancak bir şölende görebileceğimiz türden yiyeceklerdi. Ev sahiplerimiz için sıradan, günlük bir akşam yemeği gibi görünen bu sofrayı, daha önce düğünlerde bile görmüş değildim. Baharatlı yoğurt çorbası, dereotu, nane, yeşil kuru üzümler, ceviz ve gül yapraklarıyla kokulandırılmış, soğuk hararet gidericilerin yanı sıra, tatlandırılmış sivri biberlerin keskin acısını içine çekmiş tavuk buğulamayla beraber, körpe patlıcan küpleriyle pişirilmiş, lokum gibi yumuşak kuzu kapama, üzerine galeta serpilmiş, safranlı pirinç pilavı, keskin kokulu koyun peyniri, sıcak ekmek, gani gani yeşil salatalar, taze nane ve hazmı kolaylaştırması için sofraya konmuş ekşi otlar önümüzde dizi dizi duruyorlardı. Öyle çok yemek yemiştim ki o akşam, köyde aç karnımıza geçirdiğimiz onca günün hepsini telafi ettiğimi hissetmiştim.

Herkes yemeğini bitirip doyduktan sonra annem sözü alıp konuşmaya başlamıştı. "Övmekle bitmez değerli ev sahiplerimiz," dedi, "bizi evinizde ağırlayıp, karnımızı doyurarak, sanki daha dün görüşmüşüz gibi bir samimiyet göstererek verdiğiniz onuru anlatmaya kelimeler yetmez. Üstelik, yüce gönüllü Gostaham, seni 25 yıldan fazla bir süredir görmediğim halde, bu şefkati bizden esirgemedin. Belli ki bu süre içerisinde, gökyüzünün en yüksek yıldızlarından daha yücelere çıkmışsın. Anlatsana bize, nasıl başardın bunu? Buraya, bu muhteşem eve, nasibi açık insanların arzularının en son noktasına nasıl ulaştın?"

Gostaham, annemin girizgâhından hoşlanmış, gülümseyerek ellerini şişkin göbeğinin üzerinde bağlayıp, "Gerçekten de, bazen sa-

halı uyandığımda etrafıma şöyle bir göz atıp gördüklerime inanmakta ben de güçlük çekiyorum. Sonra, yanı başımda yatan sevgili eşim Gordiye'yi görüp, hayallerimin hepsinin gerçeğe dönmüş olduğuna kesinlikle ikna oluyor ve Allah'a, bütün bunları bana nasip ettiği için şükürler ediyorum, diyerek karşılık verdi.

"Bereketiniz, nasibiniz ebediyete kadar sürsün!" diye destekledi annem de, Gostaham'ın dualarını.

Konuşmasının devamında bana dönen Gostaham, "Velhasıl, durumum her zaman böyle değildi elbette," diyerek sözlerine devam etti. "Sen doğmadan çok önceleri, senin büyük baban olan, benim babam, eğer o sizin geldiğiniz köyde kalsaydı, ömrü boyunca fakirlik içinde yaşamak zorunda kalacağını ve biz çocuklarına bırakacağı mirasın da çok az olacağını bildiğinden, talihini denemek amacıyla, kalkıp Şiraz'a göçmüş. Doğduğumda çok fakirmişiz. Biraz büyüyünce, daha çocuk yaşımda, ben de halı dokumaya başlayarak geçimimize destek olmaya başladım. 15 yaşıma geldiğimde de, çevremdeki dokumacıların hepsinden daha hızlı halı dokur hale gelmiştim."

"Aynı benim güzel kızım gibi," diye benzetti annem, heyecanla övünerek.

"Şiraz'daki evimiz çok küçüktü, dolayısıyla daha büyük halılar dokuyabilmek için gerekli tezgâhları eve sığdıramıyorduk," diyerek sürdürdü sözünü Gostaham, yine bana bakarak. "Bir gün yine oturmuş, hızla halı dokurken, etrafımı saran kalabalığın ilgiyle beni izlediğini fark ettim. Meğer Şiraz'ın en büyük halı dokuma tezgâhlarının sahibi, şürekâsıyla birlikte oradan geçerken, tesadüfen beni görüp durmuş. İmalathanesindeki onca usta ve onların çocukları dururken, dışarıdan dokumacı almayı o güne kadar hiç düşünmemiş olan bu adam, beni görünce hemen işe almak istedi. Halı dokuma hızımdan çok etkilenmişti ve daha az zamanda daha çok halı üreterek, daha hızlı para kazanacağını düşünüyordu.

Bu adamın imalathanesinde çalışmaya başlamamı izleyen birkaç yıl boyunca, hayatımın en sıkıntılı ve zor dönemini yaşadım. İş sahibi, yaşıma uygun siparişler yerine, iş yapma kapasiteme uygun si-

parişleri yığdıkça yığıyordu önüme. En büyük özelliğim de hızlı halı dokumak olduğundan, elimdeki işleri her zaman herkesten önce bitirmem bekleniyordu. Bir seferinde, imalathanede halı tezgâhının başından kalkıp biraz dolaştım diye, beni öyle bir falakaya çektirdi ki, avaz avaz attığım çığlıklar hiç aklımdan çıkmaz. Günlerce ayaklarımın üzerine basamamış, yürüyememiştim. Halı dokumacısının önemli uzuvları elleri ve kollarıdır, yürüyüp yürüyemeyeceği kimin umurunda ki?"

Gostaham'ın anlattığı öykü beni çok ürkütmüştü. Halı tezgâhlarının başına oturtulan, genellikle kimsesiz, benden daha küçük yaşta çocuklar olduğunu duymuştum. Uzun saatler boyunca ayaklarını altlarına alıp oturduklarından, günün sonunda bacaklarını düzeltip ayağa kalkamadıklarından, tezgâh başından kucaklanıp taşınarak yataklarına götürülen şehirli çocukların hikâyeleri anlatılırdı köydeyken. Yıllarca ayaklarını altlarına alarak çalıştıklarından, zamanla kemik yapılarında yamulmalar ve ellerinde normalin üzerinde büyüme görülüyor, genç yaşlarında, yaşlı insanlar gibi belleri bükük, zorla yürür hale geliyorlardı. Bu hikâyeleri duyduğumda, köyde büyümüş olduğum için Allah'a şükrederdim. Köyde yaşayanlar asla küçük bir çocuğun kaderinin topyekûn bir halı tezgâhının başına bağlanmasına izin vermezlerdi. Ilık bahar aylarında, halı tezgâhının başına oturmuş çalışırken, canım isterse, kuşlara ve köyün köpeklerine taş çıkaracak biçimde, özgürce ve keyfime göre koşup oynayabilirdim. Çünkü köyde, genç insanların kanlarının kaynadığına, arkadaşlarıyla görüşüp konuşmaya ihtiyaçları olduğuna, bunların hiç birine izin verilmeksizin bütün gün oturup halı dokumanın, çocukların erken yaşlanmasına neden olacağına inanılırdı.

"Gerçek şu ki, o imalathane sahibi aslında haklıydı," diye sürdürdü sözlerini, Gostaham. "Çünkü aslında o günlerde, bana verilen işleri yavaş yavaş sallamaya, işi aksatmaya başlamıştım, zira ömrümün sonuna kadar halı dokumak istemiyordum. Ne zaman fırsat bulsam, imalathanenin tasarımcıları veya boya ustalarının yanına gidip, onlarla vakit geçirmeyi seviyordum. Tasarım ustası, kendi fikirlerinden bazılarını kullanmama izin veriyor, boya ustası da beni alıp,

yakındaki pazara yanında götürerek, yün boyası hazırlamak için gerekli malzemelerin nasıl alındığını gösteriyordu. İmalathane sahibinden gizli gizli, halı yapımıyla ilgili öğrenebileceğim her şeyi öğreniyordum."

O güne kadar, halı imalatı konusunda, dokuma işinden başka bir alan olduğunu aklımın ucundan bile geçirmemiştim. Yediğim onca yemeğin üzerine fena halde uykum gelmiş olmasına rağmen, olanca çabayı göstererek uyanık kalmaya çalışıyor, Gostaham'ın öyküsünü pür dikkat dinlemeye çalışıyordum.

"Aslına bakarsanız, kocamın fazla öğrenecek de bir şeyi yok," diye patladı Gordiye, kasıla kasıla. "Renk konusundaki Allah vergisi görme yeteneği, bütün diğer insanlardan daha üstün."

Gostaham oturduğu yastıkta hafifçe kaykılıp, karısının bu övgü dolu sözlerine gülümseyerek tepki vermişti. Sonra da anlatmaya devam etti: "O kadar kararlıydım ki, tasarım ustamıza kendi halımı yapmak istediğimi söylediğimde, bana artık kullanmadığı desenlerin kâğıt üzerinde çizili eskizlerini gösterip, bunları taklit ederek yeni denemeler yapabileceğimi söyledi. Kazancımın tümüyle pazara gidip, olabilecek en iyi yün boyası malzemelerini satın aldım. Boya malzemelerini alırken o kadar titizlenmiştim ki, sonunda dükkân sahibi tüccar bana bas bas bağırarak, ya alacağımı hemen almamı, ya da derhal dükkânını terk etmemi istemişti. Çok seçici olmalıydım; sıradan, genel geçer doğru renkleri yan yana getirmekten ziyade, mükemmel tonları yan yana getirerek, aradığım renk ahengini yakalamalıydım.

"O zaman daha 17 yaşındaydım ve sadece iş saatleri dışında çalışarak dokuduğum kendi halımı bitirmem, neredeyse bir yılımı almıştı. Ve sonuç, o zamana kadar dokuduğum halıların hepsinden daha mükemmel oldu. Bu duruma en çok da annem sevinmişti, çünkü halı, eve hatırı sayılır bir para girmesini sağlayacaktı. Ama ben, hayatımın en büyük riskine girip, işte bu gördüğünüz mükemmel eve ve çağın en parlak yıldızlarından biri olan sevgili karıma sahip olacağım bir yol izledim."

Oturduğum yerde hafifçe doğrulmuş, hikâyenin burasında bir kelime dahi kaçırmak istemediğimden, dikkat kesilmiştim. Gosta-

ham'ın böylesine büyük bir talih değişimini nasıl sağladığını öğrenmek için sabırsızlanıyordum.

"O günlerde, büyük Şah Abbas'ın Şiraz'a gelip, her öğleden sonra huzurunda kurdurduğu sergilerden, kendisi için mal seçtiğini duymuştum. Halımı bitirip, sarıp sarmalayarak sırtıma vurduğum gibi, Şah Abbas'ın sergi kurdurduğu Şiraz'daki sarayının yolunu tuttum. Kapıdaki muhafıza halıyı gösterip, bu halıyı şahımıza hediye olarak vermek istediğimi söyledim. Muhafız, halının içine saklanmış, suikast amaçlı bir Haşaşin Savaşçısı, bir hayvan, zehir veya buna benzer saldırı aracına karşı, halıyı boylu boyunca açıp kontrol ettikten sonra, şahın huzuruna çıkaracağına söz vererek, beklememi söyledi."

Annem heyecanlanmıştı; "Tek servetini, böylesine karşılıksız teklif etmiş olman ne cesaret?" diyerek tepkisini gösterdi.

Gostaham devam ederek, "Serginin yapıldığı salona girdiğimde, şahın önünde, hırsızlık suçu işlediği iddia edilen bir hizmetçisi duruyor ve onun hakkındaki davaya bakılıyordu. Şah, adam hakkında yapılan suçlamaları ve tanıkları dinledikten sonra, hırsızın dövülmesine hükmedip, onu gönderdikten sonra, sanıyorum, biraz da güzel konularla ilgilenmek istemiş olmalıydı ki, alış veriş faslına geçilmesini buyurdu," diye sürdürdü sözlerini. "Ve benim halı da, işte o zaman meydana serildi. Şah derhal yerinden kalkıp, gidip halının köşesini kaldırarak ilmek sıklığını kontrol etti. O an, muhafızlarına dönüp, sadece halıyı toparlayıp götürmelerini emredeceğini düşünerek çok korktum, ama o, etrafındaki kalabalığa bakıp, bu halıyı yapanın kendisini tanıtmasını istemesin mi?

"Ortaya çıktığımda, gözlerimin içine bakışından, içinde bulunduğum yoksulluğu ve kaderimi değiştirme kararlılığımı anlamış olduğu besbelliydi. Bana, Her gün huzuruma krallar gelip, bana hediye altınlar, değerli hediyeler getirirler; ama bu sunumlarında, hiç birinin senin yaptığın fedakârlığı gösterdiğini sanmıyorum, dedi. Talihim yüzüme gülmüş, aldığım risk müspet sonuç vermişti. Şahımızın o günlerde İsfahan'daki sarayının bünyesinde kurmakta olduğu ve kendi saraylarında kullanacağı gibi, bölgenin zengin şahsiyet-

lerine de satılabilecek, ülkenin en kıymetli halılarının imal edileceği bir halı imalathanesi kurma tasarısı vardı. Yaptığım halıyı çok beğenen şah, bir yıllık deneme süresi için, beni o imalathanede işe almayı teklif etti."

Eve döndüğümde, halıyı hediye olarak verdiğimi duyan annem, bana o kadar kızdı ki, neredeyse beni dövecekti. Ama sonra, söz konusu halının talihimi nasıl değiştirdiğini öğrenince, şahımıza övgüler ve methiyeler düzdü."

Annem, hikâyeye bayılmıştı. "Bu hikâye, duyduğum bütün öbür hikâyelerden daha üstün bir hikâye," diyerek, beğenisini abartılı biçimde dile getirmişti.

'Ama, daha önümde sallanmadan yürümem gereken uzun bir yol vardı, diyerek sürdürdü konuşmasını Gostaham. "Sarayın halı imalathanesinde çalışmaya başladığımda, en alt kademenin de altında bir statüye sahiptim. Gene de kendimi şanslı sayıyordum, çünkü maaşlı çalışıyordum. Aldığım maaş, aynı işleri yapanlar arasındaki en düşük maaş olsa da, yaşamımı idame ettirmeme yettiği gibi, aileme para gönderebilmemi bile mümkün kılıyordu. Üstelik İsfahan daki çalışma koşulları da, Şiraz'daki halı tüccarının imalathanesindeki koşullardan kat kat üstündü. Sabahın ilk ışıklarından öğlen namazına kadar çalışıyor, öğleden sonrasını da kendimize ayırıp, kütüphaneye giderek, bilgi ve görgümüzü arttırabiliyorduk. Şahımızın da izniyle, ben, öğleden sonralarımı genellikle imalathanenin dokuma ustalarının yanında geçiriyordum.

Ilgiyle dinlediğim hikâyesini anlatırken, Gostaham'ın büyük şahtan bahsediş biçimi bana inanılmaz geliyordu. "Yani, siz şahımızı yakından tanıyorsunuz, öyle mi?" diye sormaktan kendimi alamamıştım. Benim için şah, Allah'tan sonra gelen ilahi güçtü ve ona ulaşmak, onu görmek hayal bile edilemez bir durumdu.

"Sadece mütevazı bir bendesi ve hizmetçisi olarak tanıyorum elbette," diye alçakgönüllü bir edayla yanıtladı sorumu Gostaham. "Şahımız, halıdan iyi anlar ve nasıl dokunduğunu da gayet iyi bilir. Sık sık, sarayının hemen arkasında yer alan imalathaneye uğrar ve işlerin nasıl yürüdüğünü kendi gözleriyle görmek için yaptığı bu ziyaretlerinde de ayaküstü bir iki laf ederiz tabi.

"Hikâyeye geri dönersek, imalathanede çalışan boya ustalarından biri benimle özel olarak ilgilenmeye başlamıştı. Onun bu ilgisi, renk tonlarının halı dokuması içerisinde nasıl etkiler yaratabileceği üzerine ustalaşmamı sağladı. Son 20 yıldır yaptığım iş de bu oldu zaten. Değerli ustam, Allah katındaki randevusuna gidince de yerine ben geçtim ve imalathanenin başusta yardımcılarından biri oldum."

Gordiye yanlış anlamalara meydan vermemek için hemen bir ekleme yapmaktan kendini alamamıştı: "Yani, başustadan hemen sonraki kişi," dedi, övünerek. "Ve belki bir gün başusta olacak kişi.

"Her başusta yardımcısı, kesin başusta olacak diye bir kaide yok," diye düzeltti karısını Gostaham. "Başustalık yarışında, Afşin illerinde çalışan güçlü bir rakibim var. Bu zat, orada çalışan bir tasarım ustası ve şahımızın da, başustalık makamı için tasarım ustalarını daha fazla tercih ettiği bilinen bir gerçek. Ama başusta olmamak, benim yaşamımda herhangi bir değişikliğe neden olmayacaktır. Beni yanına çırak alıp yetiştiren, bana bildiklerimin tümünü öğreten, hatta bana kızını eş olarak veren eşsiz insan, bir boya ustasıydı. Rahmetli, gayet rahat ve huzurlu bir yaşam sürdü." Son sözlerini söylerken, dönüp karısına öylesine bir sevecenlik ve arzuyla bakmıştı ki, bu bakış, bir an babamın anneme bakışlarını hatırlamama neden olmuştu. Annem de bunu fark etmiş, gözleri dolmuştu.

Gostaham'ın karısına yönelen dikkati uzadıkça uzuyor, annemin acısı da derinleştikçe derinleşiyordu. Ortamı değiştirmek için bir soru sormalıydım; "Sarayın halı imalathanesinde ne tür halılar yapıyorsunuz?" diye, sesimi yükselterek ortaya atladım.

"Ülkenin en iyi halılarını," diye yanıtladı Gostaham. "Yapımı için bir uzman ordusuna ihtiyaç olan halıları; şahımızın, kullanmadığında güneşten etkilenip bozulmasınlar diye özenle rulo ettirip, hazinesinde saklattığı halıları; bütün giysileri ve silahlıkları gümüş telkariden yapılmış yabancı kralların ısmarladığı halıları; hepimiz toprak olduğumuzda bile, ebediyete kadar hazinelerin değişmez parçası olarak kalacak, değerli halıları."

"Allah Şah Abbas'ın ömrünü uzun, talihini daim açık kılsın," diye mırıldandı Gordiye, kocasının ilgisinin kendi üzerinde olmasını sürdürmeye çalışarak.

"Şahımız olmasaydı, ben hâlâ Şiraz'da sabah akşam halı dokuyor olurdum herhalde," diye karısına döndü Gostaham. "Şah Abbas, bu duaları, sadece bizim yaşamımızı böyle hazlarla doldurduğu için değil, halı dokuma sanatını diğer sanatların hepsinden üstün hale getirdiği için de hak ediyor."

Saat geç olmuştu. Annem ve ben ev sahiplerimize iyi geceler dileyerek küçük kulübemize geri döndük. Battaniyemi sarıp sarmalarken, talih kuşunun bazı insanların üzerinden nasıl ayrılmadıklarını düşünüyordum. Ama bu kez, belki talih kuşunun nimetlerinden biz de faydalanacaktık. İsfahan'daydık ve talih kuşunun, damına yuva yapmış gibi göründüğü bir evdeydik. Böylece, her ne kadar, kuyruklu yıldızın haber verdikleri öyle değilse de, belki bizim talihimiz de dönecekti.

ERTESİ GÜN GORDİYE, Nahide'nin annesine bir haberci gönderip, güneyden gelen, kendilerinde misafir olarak kalan ve kızının yaşında olan, uzaktan akrabalarının evlerindeki varlığından onu haberdar etmiş, Nahide'nin annesi de, aynı haberciyle, öğleden sonra onları ziyaret etmemiz için bir davet yollamıştı. Gordiye, davete gitme saatimizin geldiğini bildirir bildirmez, saçlarımı başörtümün altına toplayarak hazır olduğumu söylediysem de, "Evden böyle çıkamazsın!" diyerek, sinir bozucu bir tonla beni azarlamış, üstüme başıma tekrar bir göz atmama neden olmuştu. Üzerimde, kol bileklerime kadar inen siyah tuniğim ve altımda da siyah, bol pantolonum vardı. Giysilerimin hepsi siyahtı çünkü hâlâ yas tutuyordum. Şakaklarıma inen saçlarımı elimle hafifçe bastırıp, başörtümün altından çıkan perçemlerimi de tekrar yokladım. Görünürde bir terslik yoktu. Benim giyim tarzım köydeyken de her zaman fazla mütevazı bulunurdu.

"Neden çıkamam?"

"Kentte işler başkadır; burası köy değil!" diye cevapladı sorumu. "İyi ailelerden gelen kadınlar, sokağa çıkarken tamamen kapanırlar."

Dilim tutulmuştu. Bu halimi gören Gordiye, elimden tuttuğu gibi beni kendi odalarına doğru sürükledi. Odaya girer girmez, ağzına kadar elbise dolu bir sandığı açtı ve aradığını bulmak için bir süre sandığın içinde eşelendi. Sonra beni tombul vücudunun karşısına geleceğim şekilde kendine doğru çekiştirerek, önce başörtümü çıkartıp, saçlarımı başımın iki yanından aşağıya serbestçe saldı. Bana göre de asıl bu biçim uygunsuzdu. Gordiye, sandıktan çıkardığı, hafif beyaz bir başörtüsünü başıma örtüp, uçlarını çenemin altından bağladı. "İşte böyle," dedi, yaptığını beğenmiş bir sesle. "Şimdi, kendi evinde veya dışarıdaki ev gezmelerinde, Nahide ve öbür kızlar gibi oldun."

Elindeki metal aynayı, kendimi görebilmem için bana yöneltmişti. Başıma koyduğu beyaz başörtüsü, başımın üstünü ve ensemi örtmüştü ama yüzümü de ablak biçimde ortaya fırlatmıştı. Günler süren yolculuğumuz boyunca, çöl güneşi yüzümü kapkara ettiğinden, beyaz çerçeveyle bu durum, fena halde ortaya çıkmıştı.

Aynadan hemen gözlerimi kaçırmış, ama Gordiye'ye de teşekkür etmekten geri kalmamıştım. O odadan biran önce çıkmak için kapıya doğru yönelmiştim ki, "Bekle! Bekle!" diyerek, yine eleştirel bir sesle beni durdurdu. "Daha bitmedi."

Sandıktan çıkartmış olduğu bir feraceyi, silkeleyip üzerime geçiriverdi. Ferace dıştan beyaz ve hafif görünmesine karşın, içi, vücudumu havasız bırakacak kalınlıkta ve siyahtı. Ayrıca başlık kısmı gözlerime kadar iniyor ve dünyamı karartıyordu.

"Hiçbir şey görmüyorum!" diyerek şikâyetlendim.

Gordiye, hemen başlığın ön kenarlarını kıvırarak, gözlerimi kapatan bölümü yukarıya çekti ve dünyayı yeniden görünür hale getirdi ama bu kez de, bir tülün ardından bakıyordum dışarıya.

"Bu da senin peçen," dedi, Gordiye. "Dışarılarda dolaşırken daima bunun yüzünü kapaması gerekiyor."

Nefes almakta güçlük çekiyordum. Yine teşekkür ederek, işimizin bittiği düşüncesiyle kıpırdanmaya başlamıştım.

"Ay sen ne komik şeysin!" dedi Gordiye. "Tavşan gibi zıp zıp, minicik ve biraz da sıkıntıya gelemeyecek kadar asabiyiz anlaşılan! Acelen ne? Bekle bakalım biraz! Bekle de ihtiyacın olan her şeyi tamamlayalım!"

Gordiye, ağır ağır hareket ediyordu. Sandıktaki elbiselerin arasından geniş, beyaz bir pelerin çıkartıp, başımdan aşağı sarkıttı ve önümü kapalı tutmak için de, nasıl içeriden elimle çenemin alt tarafına çekiştirdiği iki ucu bir arada tutacağımı gösterdi.

"İşte şimdi görünmen gerektiği gibi oldun. Giysilerin içine uygun biçimde yerleştin."

Odadan çıkarken, sırtımda bir göçmen çadırı taşıdığımı hissediyordum. Yüzümü kapatan peçenin ardından sadece önümü görebiliyor, yan taraflarımı hiç göremiyordum. Sadece camiye gittiğim zamanlarda birkaç kez bu sırtımdakine benzer bir pelerin kullanmış olduğumdan ve bununla yürümeye hiç alışkın olmadığımdan, önce bir süre, adımlarımı atarken eteklerine basarak tökezlediysem de, sonra sonra, çarşafı içeriden elimle ayak bileklerime kadar yukarıya çekmeyi başarıp, sorunsuz bir şekilde yürümeyi becermiştim.

Dengemi kurmaya çalıştığımdan, sağa sola sallanarak ilerlediğim koridor boyunca, arkamdan beni seyreden Gordiye'nin, "Şimdilik, seni gören herkes kentli olmadığını kuşkusuz anlayacaktır ama çok yakında sen de bir gölge gibi sessiz ve dümdüz yürümeyi öğreneceksin," dediğini duyuyordum.

Odaların açıldığı *birunı*ye geldiğimizde, beni gören Gostaham, yeni giysilerimden dolayı bana iltifatlar etmiş ve annem de, sokakta kalabalığın içinde beni bu elbiseler içinde asla tanıyamayacağını söylemişti.

Gordiye'yle birlikte, *Dört Bahçe Mahallesi*'nde birkaç dakikalık mesafedeki Nahideler'in evine doğru yürümeye başlamıştık. Şah Abbas'ın özenle yaptırdığı, sağlı sollu bahçelerin arasından ilerleyen ve bir su kanalının yanından giden bu sokakta yürümek gayet keyifliydi. 20 kişinin yan yana rahatlıkla yürüyebileceği genişlikteki yolun kenarları boyunca sıralanmış meşe ağaçlarının el şeklindeki büyük yaprakları, bahar ve yaz aylarında yolun üzerinde yeşil, doğal

bir gölgelik vazifesi yapıyor olmalıydı. Bu yolun sonu, *Ebediyet Nehri*'nin üzerine kurulmuş *Otuz Üç Kemer Köprüsü*'ne çıkıyor, uzakta, girintili çıkıntılı sarp dorukları karla kaplı *Zagros Dağları* görünüyordu. Yol boyunca önünden geçtiğimiz geniş bahçeli evler, köydeki bizim ufak tefek kerpiç köy evlerine kıyasla, saray yavruları gibi duruyordu.

Yürürken, peçemin ardına saklanmış, kimselerin nereye baktığımı göremediği bir şekilde, rahat rahat etrafımdakileri inceleyebiliyordum. Gostaham'ın evine dönülen köşedeki sedir ağacının yanından geçerken, ağacın dibine oturmuş, bacağının birinin dizden aşağısı olmayan yaşlı bir adamın, yoldan gelip geçenlerden sadaka dilendiğini görmüştüm. O sırada yanımızdan, gözleri fer fecir okuyan, dile getiremeyeceği cinsten ayıp bir şeyler aradığı izlenimini vererek, etrafa kaçamak bakışlar atarak yürüyen bir kız geçti. Sol tarafımdaki ağaçların arasında, uzaktaki Cuma Camii'nin ihtişamlı türkuaz kubbesi, sanki havadan bile hafifmişçesine kentin üzerinde süzülüyor ve şehri kutsuyor gibi görünüyordu.

Otuz Üç Kemer Köprüsü uzaktan görünür görünmez döndüğümüz bir diğer geniş yol, Nahideler'in evine gidiyordu. Eve ulaştığımızda, içeri girer girmez ilk yaptığımız, üzerimizdeki çarşafları ve peçeli feraceleri çıkartıp, kapıda bizi karşılayan hizmetçinin ellerine tutuşturmak olmuştu. Onlardan kurtulduğumda kuş gibi hafiflediğimi hissetmiştim.

Nahide, görünüş itibarıyla, annemin anlatmayı en çok sevdiği prenses hikâyelerinin kahramanı olan genç kızları andırıyordu. İçine giydiği turuncu içliğin pilili kol uçları, üzerindeki uçuk eflatun ipek elbisenin kollarından, boynundan ve ayak bileklerinden dışarı fışkırıyor, servi gibi uzun ve zayıf vücudu, üzerindeki dökümlü giysilerin içinde serbestçe salınıyordu. Rus annesi Ludmila'dan aldığı besbelli olan yeşil gözleri, kenarları süslü başörtüsünün altından sarkan uzun ve dalga dalga saçlarıyla tam bir prensesti. Alnının iki yanından aşağıya sarkan saç perçemleri göğüslerine kadar iniyor, saçlarını arkadan bağladığı turuncu ipek şeritlerden yapılmış uzun atkının uçları da, dizlerinin arkasına kadar sarkıyordu.

Onunla bir an önce tanışıp konuşmak istiyordum ama ikimiz de kendımızı frenleyip, büyüklerimiz karşılıklı oturup hal hatır sorma faslını bitirene dek, bütün edebimizi takınarak, sessizce beklemiştik. Sonunda Nahide'nin annesi, tanışmak için sabırsızlandığımızı fark etmiş olmalı ki, "Hadi canım, ruhumun içi, yeni arkadaşını al da, odana götürüp yaptığın işleri göster ona," demişti.

"Memnuniyetle," diyerek annesini yanıtlayan Nahide, beni alıp, yerleri yumuşacık, gri ve mavi tonlarla gölgelenmiş halılarla kaplı bir koridordan odasına doğru götürürken, bana dönerek, "Nihayet şu moruklardan kurtulup iki laf edebileceğiz," diye fısıldadığında, önce şaşırdıysam da, asi tavrından dolayı bu kıza bayılmıştım.

Nahide, odasına girer girmez, içerisinde, üzeri siyah lekelerle dolu kâğıtlarla dolu olan bir sandığı açıp, kâğıtlardan birini çekip çıkararak bana uzatmıştı. Bir süre elimde tuttuğum kâğıda bakıp, bu lekelerden bir anlam çıkaramadıysam da, sonunda Nahide'nin becerisinin ne olduğunu anlamıştım.

"Aman Allah'ım! Sen yazabiliyorsun!"

Nahide, sadece güzel bir kız değil, aynı zamanda bilgili biriydı. Geldiğim köyde, neredeyse hiç kimse okuma yazma bilmiyordu. Hayatım boyunca, eline kalem almış benim yaşlarımda bir kız tanımamıştım.

"Nasıl yaptığımı sana da göstermemi ister misin?"

"Evet!"

Nahide, kamıştan kalemi eline alıp, siyah mürekkep hokkasının içine daldırdıktan sonra, kalemin tuttuğu mürekkep fazlasını hokkaya silkeledi ve önüne çektiği temiz kâğıda, uzun zamandır bu işi yaptığı belli bir ustalıkla, iri harflerle bir kelime yazarak, "İşte!" dedi, kâğıdı bana göstererek; "Burada ne yazdığını biliyor musun?"

Dilimi damağıma yapıştırıp "cık," diye dişlerimin arasından bir ses çıkarmakla yetindim.

"Bu, benim adım, Nahide" dedi.

Özenerek, utangaç bir edayla kâğıtta yazan harflere baktım. Alt tarafa çizilmiş bir çizginin üzerine özenle yerleştirilmiş bir nokta vardı. Hayatımda ilk defa, birinin adını mürekkeple yazılmış olarak görüyordum.

"Al, senin olsun, dedi, kâğıdı bana uzatırken.

Kâğıdı alıp göğsüme yerleştirirken, üzerindeki yaş mürekkebin bırakacağı lekeden bile haberim yoktu.

"Nasıl öğrendin bunu yapmayı?"

"Babam öğretti. Her gün bana ders veriyor."

Babasından söz ederken yüzünün aydınlandığını ve gülümsediğini gördüğümde, onunla çok yakın bir ilişkisi olduğunu anlamıştım. Bir an yüreğimin fena halde acıdığını hissederek, gözlerimi Nahide'den kaçırıp, odanın diğer köşesine çevirmiştim.

"N'oldu?" diye sordu, Nahide, merakla. Ben de ona, bir çırpıda, onca yolu aşıp İsfahan'a geliş hikâyemi anlatıverdim; "Allah böyle istedi," diyerek de, bitirdim sözlerimi.

"Sen şimdi köyündeki arkadaşlarını da özlüyorsundur," derken, dikkatle yüzümdeki ifadeyi inceliyordu.

"Sadece Güllü'yü," dedim, sesim titreyerek. "Küçüklüğümüzden beri yakın arkadaştık. Onun için yapmayacağım şey yoktur!"

Nahide'nin gözlerinde, sormak için sabırsızlandığı bir soru görüyordum sanki; "Söyle bana, eğer Güllü sana bir sır verseydi, bu sırrı saklayabilir miydin?"

"Mezara kadar," dedim hiç kuşku duymadan.

Nahide verdiğim cevabı tatminkâr bulmuştu. Sadakat konusunda, hakkımda önemli bir bilgi edinmişti.

"Umarım seninle iyi arkadaş oluruz," dedi.

Gülümsedim. Bu kadar hızlı gelişen bir arkadaşlık temennisi beni biraz şaşırtmıştı. "Ben de," diyebildim sadece. "Öbür yazdığın şeylere de bakabilir miyim?"

"Tabi," diyerek kağıtları çıkarırken, "Hatta şu kalemi de al eline..."

Bir süre bana, birkaç tane temel harfin yazılışını gösterdi. İlk denemelerimde sakarlık yapıp, yazdığım kâğıdın üzerinde küçük mürekkep birikintileri kondurduğumda da, başlangıçta herkesin bu hatayı yapabileceğini söyleyerek beni teskin etti. Yazma çalışmalarımızı biraz daha sürdürdükten sonra, Nahide birden, mürekkep hokkasının kapağını kapatıp, yazı malzemelerinin tümünü de bir yana

kaldırarak, egemen bir ses tonuyla, "Yazma faslını bitirelim artık, yeter!" diyiverdi."Biraz da başka konulardan bahsedelim."

Bunu söylerken muzır bir gülümseme yayılmıştı yüzüne. Konuşmak istediği konuyu tahmin etmek hiç de zor olmamıştı böylece. "Söyle bakalım; nişanlı mısın sen?"

"Hayır," dedim üzgünce. "Bizimkiler tam bana bir koca adayı bulmak için kolları sıvamışken, babam...

Sözümü bitiremedim. "Peki, sen?" diyerek konuşmanın yönünü değiştirdim.

"Daha değil, dedi Nahide, "Ama yakında nişanlanmayı planlıyorum."

"Kim peki, ailenin seçtiği bu adam?"

Nahide, zafer kazanmış bir komutan edasına bürünüp, temkinlice, "Ailem değil, ben kendim buldum birini," dedi.

Ama nasıl yapabildin ki böyle bir şeyi?" Kulaklarıma inanamamıştım.

"Ailemin tanıdığı ihtiyar bir keçiyi istemiyorum. Hele de, İsfahan'ın en yakışıklı erkeğini gördükten sonra..."

"Nerde gördün ki onu?"

Nahide bir an duraladı, "Kimseye söylemeyeceğine söz verir misin?" dedi.

"Söz!"

"Ağzından bununla ilgili tek bir söz çıkmayacağına dair yemin etmeni istiyorum. Yoksa fena halde bela okurum arkandan."

"Kutsal Kuran üzerine yemin ederim," dedim. Bela fikrinden fena halde korkmuştum. Daha fazla belayla uğraşmak istemiyordum hayatımda.

Nahide, rahatlamış olarak iç geçirdi. "*Nakş-ı Cihan Meydanı*'nda yapılan polo müsabakalarında at koşturan, İsfahan'ın en iyi binicilerinden biri. Onu, atının üzerinde görmelisin." Bunu söylerken dizlerinin üzerinde yükselip, koşan bir atın eğerindeymişçesine kalkıp inmeye başlaması beni güldürmüştü.

"Ama Nahide," dedim, gülüşümü kontrol etmeye çalışarak, "Ya annen bu durumu öğrenirse?"

Nahide birden durup, oturduğu yere geri çöktü. Nefes nefese kalmıştı. "Asla öğrenmemeli!" dedi. "Annem, benim seçeceğim bir adamı asla kabul etmez."

"O zaman nasıl olacak da bu adamı elde edeceksin?"

"Çok akıllıca hareket ederek," dedi Nahide, sinsice. Aslında fazla da korkmama gerek yok. Çünkü benim ailem, çoğu zaman benim istediğime gelir; üstelik, sonuçta gelinen noktanın, aslında en başından beri kendi fikirleri olduğuna inanarak."

"Fanilerın sultanı Ali, hayallerini boşa çıkarmasın, inşallah!" diyebildim ancak. Nahide'nin cesaretine şaşırıp kalmıştım. Gelecekleri konusunda, Nahide kadar kendine güvenli çok az kız olabileceğini düşünüyordum. Özgüvenine de, tıpkı pürüzsüz bembeyaz cildine, yeşil gözlerine, uçuk eflatun ipek tuniğine ve kalem tutan ellerine olduğu kadar hayran kalmıştım. Aklıma tek takılan konu, neden benim gibi basit bir köylü kızıyla arkadaş olmak istediğiydi. O eğitimli bir kent çocuğuydu; hem kuralları koyan, hem de onları istediği zaman tek taraflı olarak bozabilen birisiydi.

ERTESİ GÜN, günlerden Cuma'ydı ve annemle birlikte sabah kalkıp, kahvaltımızı yapmak üzere mutfağa gitmiştik. Tatlı biri olan evin hizmetçisi Şamsi, bize sıcak ekmek ve hayatımın ilk kahvesini ikram etmişti. Kahvenin zengin aroması damağımda öyle bir haz yaratmıştı ki, gözlerimden yaş gelmişti. Tevekkelli, herkes bu kahve denen içeceğin mucizeleri üzerine konuşup duruyordu. Çayın iştah açıcı özelliğiyle karşılaştırıldığında, kahvenin etkisi kat kat fazlaydı. İçtiğim kahve şekerli olmasına rağmen, kimse görmeden bir kaşık daha şeker atmak ihtıyacı hissetmiştim. Kahvemi yarıladığımda, kendimi tutamadığım biçimde annemle havadan sudan gevezelik yapmaya başlamıştım. Annemin de yanaklarının al al olduğunu, fark edilir biçimde kuş gibi kanatlarını çırpmaya başladığını görüyordum.

O sırada, mutfak kapısında beliren Gordiye, her mübarek Cuma günü olduğu gibi, kızlarının çocuklarıyla birlikte kendilerini ziyare-

te geleceklerini ve öğlen yemeği için yapılacak hazırlıklara bizim de yardımcı olmamızı istemişti. Ev, ilk bakıldığında göründüğünden daha ihtişamlı ve temiz görünmeli, yemek kusursuz olmalıydı. Evde 6 hizmetli vardı; yemekleri yapan aşçı; yemek için pişirilecek hayvanları kesmek işlerinden sorumlu Ali Askar; ortalığı silip süpüren, mobilyaları tertemiz edip cilalayan hizmetçiler Şamsi ve Zehra; tek işi sürekli kahve ve çay servisi yapmak olan Samet ve ayak işlerine koşturan Taci. Bütün bu hizmetlilerin, annemin, benim, Gordiye nin, Gostaham'ın, kızlarının ve kızlarının çocuklarının, ayrıca, olur da başka misafirler de yemeğe katılırsa, onların da karınlarının doyurulması için gerekli hazırlıkları yapması icap ediyordu.

Ufak tefek bir adam olan Ali Askar'ın, kafası büyüklüğünde elleri vardı. Sabah kestiği kuzuyu avluda çengelle bir ağaca asmış, hayvanın kanının iyice süzülmesi için bekletiyordu. Biz patlıcanları soymaya başladığımızda, o da keskin bir bıçakla kuzuyu yüzüp, iri parçalara ayırarak bir leğene koyuyordu. Aşçı, elleri ve parmakları hiç durmadan kıpırdayan, zayıf bir kadındı ve Ali Askar'ın kesip hazırladığı kuzu parçalarını alıp, bir tencereye yerleştirerek, üzerine de tuz ve soğan ilave edip ateşe koydu. Annem ve ben, soyduğumuz patlıcanları küp küp doğrayıp tuzlayarak, siyah sularını bırakmaları için bir kenara bıraktık.

O sırada Gordiye de, yer yer mutfak kapısında görünüp, hazırlıkların nasıl gittiğini kontrol ediyordu. Kenara koyduğumuz patlıcanların doğru hazırlanıp hazırlanmadığını incelerken, birden anneme dönüp, "Biraz daha tuz!" diye buyurdu.

Annemin dilinin ucuna kadar gelen ama hiçbir şey söylemeyip yuttuğu kelimeleri duyar gibi olmuştum. Sadece tuz kabını aldı ve patlıcanların üzerine biraz daha tuz ilave etti.

"Daha!" dedi, Gordiye, küstah tavrının dozunu artırarak.

Bu sefer annem, bütün patlıcanların üzeri tuzla kaplanana kadar, tuzun tümünü üzerlerine boca ederken, Gordiye "Yeter!" diyerek, onu durdurmuştu.

Annem, patlıcan küpleri siyah sularını iyice saldıktan sonra onları, soğuk sudan geçirip, boncuk boncuk yağ toplarının zıpladığı

kızartma tavasına atarak, tek tek kızartmış, ben de, kızarmış patlıcanları, yere serdiğim bir bezin üzerine alıp, üzerlerindeki yağın süzülmesi için evirip çevirdikten sonra, bir kenarda biriktirmiştim. Kuzu eti piştikten sonra, servis yapılmadan kısa bir süre önce bu patlıcanlar alınıp yemeğin üzerine konacak ve böylece et suyunun kokusunu içine alması sağlanacaktı.

Henüz yemeğin başlamasına saatler olmasına rağmen Gordiye, aşçının özel tarifi olan pilavın içine katmak üzere büyük bir kap dolusu sebze çeşnisini hazır etmemizi istemişti. Bir koca sepet dolusu patlıcan, havuç, kereviz, şalgam, maydanoz, nane ve sarımsağı tek tek yıkayıp, ayıklayıp, soyup, doğrayarak, aşçının tarifine uygun hale getirmiştik. Sonra aşçı, bu karışımın içine kendi yaptığı sirkeden belli bir ölçüyle koyup, özenle hepsini karıştırdı. Bu iş bittiğinde, ellerim fena halde yorulmuş ve ağrımıştı.

Gordiye ve Gordaham'ın kızları, Mirbanu ve Yanara eve gelir gelmez, hemen mutfağa dalıp, yaptığımız yemekleri incelemeye başlamışlardı. 22 yaşındaki büyük kız Mirbanu'nun, iki kız evladı vardı ve taş bebekler gibi, sarı-turuncu tunikler içinde, altın küpe ve bilezikler takınmışlardı. Yanara ise, Mirbanu'dan bir yaş küçüktü ve onun da, Muhammed adında, 3 yaşında, sürekli burnu akan, yaşından küçük gösteren bir oğlu vardı. İki kız da evlendikleri adamların aileleriyle yaşıyor ve en az haftada bir kez, kendi anne babalarını ziyarete geliyorlardı. Gordiye, kızlarına benim kim olduğumu açıklarken, babalarının yarı kardeşinin çocuğu olarak tanıtmış ve "Uzak bir akraba, yani," diyerek, konuya, sözde açıklık getirmişti.

Mirbanu bu açıklama üzerine, kocaman bir kahkaha patlatarak, ağzındaki birkaç çürük dişi gösterirken, "Ay bunlardan daha kaç tane var, Allah aşkına?" diye soruvermişti. "Yüz tane daha mı, acaba?"

"Sayılamayacak kadar,"diye yanıtlamıştı kızını, Gordiye de, eğlenceye sinsice katılarak.

Bütün bu aşağılayıcı görüşmeye şahitlik ederken, fena halde küçüldüğümü hissetmiştim. Sonra Gordiye, bize karşı biraz ileri gidildiğini anladığından olsa gerek, anneme, "O kadar geniş bir aileyiz ki, kızlar da kimin kim olduğunu bilemiyor artık," diyerek, durumu düzeltmeye çalışmıştı.

O sırada mutfağa giren Şamsi, Gordiye'ye, "Saygıdeğer eşiniz teşrif ettiler, efendim," diyince, o da dönüp kızlarına, "Hadi bakalım kızlar, babanız Cuma namazı dönüşlerinden her zaman aç gelir, onu bekletmeyelim," diyerek, onları da peşine takıp mutfaktan çıktı.

Gordiye ve kızların mutfaktan çıkmasıyla beraber, mutfakta büyük bir telaş başladı. Aşçı, elime tutuşturduğu pamuklu kumaştan yapılma yer örtülerini verirken, "Acele et!" diye tısladı. "Bunları çabuk büyük odadaki halının üzerine ser! Oyalanma!"

Elimde örtülerle, Gordiye ve kızların ardından ben de mutfaktan çıkmıştım. Onlar halının üzerindeki yastıklara yayılıp, benim oradaki varlığımla alakalarını tamamen kesmiş olarak çene çalarken, ben de örtüleri yaydım. Orada kalıp, aile muhabbetine katılacağımı ve birlikte oturacağımızı düşünüyorken, mutfaktan, aşçının beni çağıran sesini duymuştum. Bu kez, elime bir tepsi dolusu sıcak ekmek ve bir tabak da kenarları taze nane ile süslenmiş keçi peyniri tutuşturan aşçı, kendisi de, üzeri tepeleme patlıcan kızartması ile kaplanmış kuzu eti yemeğiyle, benim peşimden gelerek, tekrar büyük odaya geçtik. En arkadan bizi izleyen Zehra da, elinde taşıdığı pilav tabağının ağırlığı altında ezilmişçesine ağır ağır bizi izliyordu. En son olarak da annem, gül suyu ve fesleğenle hazırladığı soğuk içeceği doldurduğu sürahi elinde olduğu halde, içeri girmişti.

Sofra kurma işini tamamlayıp, mutfağa geri döndüğümüzde aşçı, "Hemen bulaşıkları yıkamaya başlasak iyi olur," diyiverdi. Oysa daha yemek bile yememiştik. Elime bir paçavra ve patlıcanları kızarttığımız yağlı tavayı tutuşturuvermişti. Öyle şaşkındım ki, dönüp arkamızdaki büyük odada şen şakrak yemeklerini yiyen Gostaham ve ailesine bakıp, bizi ne zaman yemeğe yanlarına çağıracaklarını merak ediyordum hâlâ. Ama annem, alnına düşen perçemi başörtüsünün altına sıkıştırıp, pilav tenceresini yıkamaya başlamıştı bile. Bense, ev sahiplerimizin çok yakında bizi de sofraya çağıracaklarından emin, annemle göz göze gelmeye çalışıyordum ama o, yaptığı işe öylesine kendini kaptırmıştı ki, benimkilere benzer beklentileri olduğuna dair en ufak bir belirti göstermiyordu.

Bulaşığın büyük bölümü yıkanıp bittikten sonra aşçı, bu kez de elime, içinde sıcak su dolu bir leğen tutuşturarak, bunu da büyük

odada yemek yiyenlerin ellerini çalkalamaları için içeriye götürmemi istemişti. Büyük odaya girdiğimde, herkes yemeğini bitirmiş, şiş göbeklerini ovuşturarak yastıkların üzerine yayılmış, rahatça oturuyordu. Birden kendi karnımın gurultusuyla irkildiysem de, bu durum başka kimsenin dikkatini çekmemişti. Zehra ve Şamsi tabakları topluyor, kalan yemekleri mutfağa taşıyordu. Mutfakta da aşçı, bu yemekleri 6 çalışan, ben ve annem için bölüştürüp dağıttı. Ali Askar, Taci ve Samet, yemeklerini alıp dışarı, avluya çıkarken, biz kadınlar da mutfakta kalıp yemeğimizi yiyecektik. Yemeklerimizi yerken bile aşçı, bir yandan işini yapmaya devam ediyordu. Yemeğinden bir kaşık alıp ağzına atıyor, sonra kalkıp, ya bir servis kaşığı daha yıkıyor, ya tencerenin kapağını bulup, kurulayıp, tencereyi yerine kaldırıyordu. Aşçının yemekleri mükemmel lezzet eşleşmeleri içermekle birlikte, sinir bozucu gergin tavrı, her şeyi berbat ediyordu.

Yemeğimizin son lokmasını da ağzımıza attıktan hemen sonra, aşçı, derhal işe koyulup temizliği bitirmemizi emretmiş, mutfak tertemiz edilip, işimiz bittiğinde de, öğleden sonra istirahatı için hepimizi nihayet azat etmişti.

Kendimi küçük odadaki yer yatağına attığımda, bütün uzuvlarım ağrıyordu. Odamız öyle küçüktü ki, annemle yattığımızda ayaklarımız ve burunlarımız dip dibe geliyordu.

"Canım çıktı, dedim, kocaman esnerken.

"Benim de," diye onaylamıştı annem. "Yemeğini sevdin mi, gözümün ışığı?"

"Şahlara layıktı," dedim. Ama hemen arkasından, "Senin yaptıkların kadar güzel değildi gene de," diye ekledim.

"Hadi canım, benimkilerden daha iyiydi," diye itiraz etti annem. "Her hafta et yiyeceklerini kim tahmin ederdi ki? İnsan sade suya pirinçle bile yaşayabilir pekâlâ."

"Şükürler olsun Allah'a," diye yanıtladım. "En son ne zaman kuzu eti yemiştik? Bir yıl önce mi?"

"Neredeyse."

İki gündür üst üste doğru dürüst bir şeyler yemiş olmaktan dolayı keyfim yerindeydi.

"Bibi," dedim, "patlıcan nasıl olmuştu? Bence biraz tuzu fazlaydı, değil mi?"

"Gordiye'nin iyi aşçı olması için daha çok yıllar geçmesi gerekecek gibi" diye homurdanıyordu annem.

"Ne diye uyarmadın ki fazla tuz koydurduğu konusunda?"

Annem bir an sustu, gözlerini kapattı.

"Canım kızım, unutma, gidecek başka hiçbir yerimiz yok." İçimi çektim. Köydeki yaşlı Safa haklıydı; kendi kendimizin efendisi değildik artık. "Ben de Gordiye'nin bizi gene sofraya, yemeğini bizimle paylaşmaya çağıracağını sanıyordum," diyerek, saflığımı itiraf etmiştim anneme.

Annem de başını çevirip, acıyan gözlerle bana bakmıştı.

"Ah kızım, ah gönlümün sultanı, herkesten çok sevdiğim, dedi. Bu cins aileler, her şey sadece kendilerinin olsun isterler."

"Iyi ama biz de ailenin bir parçası değil miyiz?"

"Doğru. Olabilirdik. Ama baban da bizimle olsaydı ve ellerimiz kollarımız hediyeler, kısmetlerle dolu gelseydik, öyle olurduk, kuşkusuz." dedi. "Ama böyle, büyük babanın ikinci karısının fakir akrabaları olarak gelince, hiç de hayırlı bir haber sayılmayız.

Annemin son kelimelerinde gözlerim kapanmış, ölü gibi, ne kadar yorgun olduğumu bile hatırlayamayacağım derin bir uykuya dalmıştım. Aşçı kapımızı çalıp, kendisine yardım etmemiz için bizi uyandırdığında, daha yatalı birkaç dakika olmuş gibi gelmişti. Aile ayaklanıp, ortalığa çıkmadan, kahvelerinin, meyvelerinin ve atıştırma nevalelerinin zamanında hazır edilmesi konusunda maraza çıkmasından endişelenen aşçıya, kimsenin duymayacağı bir ses tonuyla, "Ne hayat be!" diye homurdanmıştım.

Annem uyanmamıştı. Topraktaki saban izleri gibi alnında derinleşen çizgiler ve çatılmış kaşları, huzursuz bir uykuda olduğunu belli ediyordu. Aşçıya, annemi uyandırmaya kıyamayacağımı, onun yerine, benim iki kişilik çalışacağımı söylemiştim.

İSFAHAN'IN BÜYÜK KAPALI ÇARŞISI, yılda iki gün erkeklere kapatılıp, saray haremindeki kadınların rahat rahat ve özgürce alışve-

riş yapması için, sadece kadınlara açılıyordu. Çarşı esnafı da o günlerde, dükkânlarında durup satış yapması için, kendi karılarını, kızlarını yolluyor, dolayısıyla çarşıyı alıcı ve satıcı olarak dolduran kadınlar, ağır feracelerle dolaşmak yerine, sere serpe, özgürce gezebiliyorlardı.

Gostaham'ın da çarşıda, tezgâhında kısıtlı miktarda halı bulunan bir dükkânı olmasına rağmen, bu dükkânı tutmasının asıl amacı, satış yapmaktan çok, saray ileri gelenlerinden sipariş alabileceği veya aracılık yapabileceği bir 'kendini hatırlatma' noktası oluşturmaktı. Ama çarşının kadın günlerinde, hem çok karlı olması, hem de kendisinin saray haremindeki ilişkilerini ve lobisini güçlendirmesini sağladığından, o günlerde özellikle tezgâhını zenginleştiriyor, vitrininde en son modaya uygun mallar sergiliyordu.

Normalde, çarşının harem ziyareti günlerinde, her yıl dükkânına büyük kızını yollamasına karşın, o günün bir önceki akşamı Mirbanu hastalandığından, dükkânı Gordiye'nin açmasına karar verilmişti. Ben de Gostaham'a yalvara yakara onu ikna edip, karısına dükkânda yardım etmek için izin almıştım. Ülkenin dört yanından toplanmış çiçekler gibi şahımıza sunulan harem kadınları üzerine bir sürü hikâye duymuş, onların güzelliklerini ve birbirinden şık ipekli giysilerini görebilmek uğruna, Gostaham'dan istediğim izni koparmak için, Gordiye satış yaparken, yanında bir fare kadar sessiz duracağıma, yeminler ederek söz vermem gerekmişti.

Çarşının harem ziyareti günlerinin birinci günü, sabahın ilk ışıklarıyla *Nakş-ı Cihan Meydanı*'na doğru yürürken, diğer günlerde fındık fıstık satıcıları, seyyar satıcılar, müzisyenler ve akrobatlarla dolu dev meydanda, o sabah sadece kızların ve güvercinlerin olduğunu görmüştüm. O gün, şehrin bütün erkeklerinin, örtünmemiş kadınlara bakmaları ihtimaline karşı, meydana girişleri yasaklanmış, aksi davranışın cezası da idam olarak duyurulmuştu. Göreceli olarak boş olan meydan, diğer günlerden daha büyük görünüyordu. Bir an aklıma, öğle namazında şahın sarayından çıkıp, bu kadın kalabalığının arasından yürüyüp, sarayın camisine nasıl gideceği takılmıştı. Sultanımızın, halkın arasından yürüyüp geçmesi için kayda değer bir mesafeydi.

Gordiye'ye, "Şah namaza nasıl gidecek, peki?" diye sorduğumda, "Tahmin et bakalım... diye cevap vermişti, eliyle üzerinde durduğumuz zemini işaret ederek. Yerlere baktığımdaysa, gördüğüm sadece pislikti, dolayısıyla meseleyi anlamak için bir süre düşünmek zorunda kalmıştım.

"Yeraltından bir geçit mi var yoksa?" diye heyecanla sorduğumdaysa, Gordiye sadece çenesini büzüp, 'artık o kadarını bilmediği' imasında bulunmuştu. Şahımızın mühendisleri, kuşkusuz onun rahatı için her şeyi düşünmüş olmalılardı.

Güneşin biraz daha yükselmesiyle birlikte, çarşı girişini tutan iri kıyım muhafızlar, kapıları açıp, çarşaflı kadın atlıları içeriye alırken, bizler de kapıların yakının da durup, onların atlarının üzerinde geçişini izlemiştik. Hepsi giysilerinin altındaki bir elleriyle, çenelerinin hizasında çarşaflarını sıkı sıkı kapalı tutarken, diğer elleriyle de dizgileri kavramış, ağır ağır ilerliyorlardı. Bütün atlar ve seyisler gözden kaybolduktan sonra da, kadınlar hep beraber, ferace ve peçelerini şenlikli bir neşeyle fırlatıp atmışlardı. Birkaç adım ötedeki sarayda yaşayan bu kadınların, diğer zamanlarda, buralarda yürüyerek dolaşmalarına izin verilmiyordu.

Çarşıda, her arzuya cevap verebilecek binlerde dükkân vardı; halılar, altın mücevherler, ipek ve pamuklu kumaşlar, türlü çeşit takılar, ayakkabılar, parfümler, at koşum takımları, deri aksesuarlar, kitaplar, kâğıtlar ve her çeşit yiyecek. Çarşıda bulunan 200 terlik dükkânı, kadınların uzun bir süre o bölgede oyalanmalarına neden oluyordu. Her yerden konuşmaları, şen kahkahaları duyulmasına rağmen, ancak günün sonuna doğru birkaç tanesiyle konuşma şansımız olmuştu

O güne kadar haremde yaşayan bütün kadınların hepsinin birer güzellik abidesi olacağını hayal etmiştim ama bu doğru çıkmamıştı. Şahın 4 karısı, 50 ve 60'lı yaşlarında kadınlardı. Hizmetkârların çoğu da, uzun yıllardır haremde yaşamış ve artık güzellik çağlarını geride bırakmış hatunlardı. Üstelik tombul, balıketi de değillerdi. Aralarından bir tanesi, daha önce hiç görmediğim biçimde, sabah güneşi gibi sapsarı saçlarıyla dikkatimi çekmişti. Diğer hemşireleri

arasında kaybolup gitmiş gibiydi çünkü sonradan fark ettiğim üzere, bizim dilimizi konuşamıyordu. Muhtemelen bir savaş sonrasında esir düşmüş olduğunu tahmin ederek, onun için üzülmüştüm.

Birden, Gordiye "Bak!" dedi, korku dolu bir ses tonuyla. "İşte oradaki, Cemile!"

Bu kadın şahın gözdesiydi. Siyah kıvırcık saçlarının çevrelediği küçük beyaz bir yüzü ve gül tomurcukları gibi dudakları vardı. Üzerine giydiği, boğazından göbeğine kadar, önündeki açık bir şeritten beyaz teni görünen, uzun, dantel içlik, göğüslerin yuvarlaklığını gösteriyor, içliğin üzerindeki uzun kollu, muhteşem safran rengi ipek kaftan da, onu daha alımlı gösteriyordu. Kırmızı ipekten ince bir atkıyı boynunun etrafından gevşekçe dolayıp aşağıya sarkıtmış, atkının kenarlarındaki altın sim işlemeler de, iki omuzu arasındaki dökümlerde ortaya çıkmıştı. Kalçalarının hemen üzerinden bağladığı kalın, safran rengi kuşak, yürüdükçe vücudundaki bütün salınımı gösteriyordu. Alnını süsleyen altın zincirin üzerinden sarkan inci ve yakut taşlar, başını sağa sola çevirdiğinde sallanarak, ışıltılar saçıyordu.

"Şahımızın genç bir delikanlıyken âşık olduğu kadın, bu işte," dedi, Gordiye. "Şimdilerde günlerini, haremdeki yaşlı kadınları, kendisinden önceki gözdelerin akıbetleriyle ilgili sorguya çekerek geçirdiğini söylüyorlar."

"Niye ki?"

"Şahın ona ilgisini kaybetmemek için. Diğer kızların yanaklarında güller açarken, onun aynı görüntüyü sağlaması için, bütün gün çökmüş beyaz avurtlarını çimdiklemesi gerekiyor artık da ondan.

O sırada, Cemile ve şürekâsı, yavaş yavaş bizim dükkâna yaklaşmış, Gordiye sinirli bir kedi gibi gerilmişti. Cemile'nin önünde yerlere kadar eğilip, kadınları içeriye, bir şeyler içmeye davet etmiş, bana da hemen koşup, sıcak kahvelerini getirmemi emretmişti. Ben de canı gönülden koşmuştum, çünkü acele etmemin bir nedeni de, hiçbir şeyi kaçırmamak hevesimdi. Döndüğümde, beyaz avurtlu Cemile, işaret parmağıyla köşesinden katladığı bir halının altından ilmek sıklığını kontrol ediyordu.

Kahve servislerini yaparken, arkasına yaslanıp oturan Cemile, haremde kendisine ayrılmış kabul odasını yeniden dekore etmek istediğini anlatmaya başlamış, odanın duvarları boyunca dizmek istediği, genişliği kol kadar olan, yüzleri yün ve ipekle dokunmuş, özel tasarım, 20 kadar yastık istiyordu. "Onu rahat ettirmem gerek, anlıyorsunuz değil mi?" diyordu Gordiye'ye, bastıra bastıra.

Bir halı tasarımcısına yastık yüzü tasarlatmak, usta bir mimara kerpiç ev yaptırmak gibi bir işti ama Cemile de her şeyin en iyisine sahip olmak durumundaydı. Gostaham'ın halılarıyla ilgili övgü dolu sözler dökülüyordu dudaklarından: "Her bakımdan, şahımın halı imalathanesinin biricik ışığıdır o!"

Bu tür övgülere alışkın olması gerektiğini düşündüğüm Gordiye, Cemile'nin iltifatları karşısında, yaz güneşinin altında bırakılmış buz kalıbı gibi çözülmeye başlamıştı. İki kadın pazarlığa başladığındaysa, Gordiye'nin işi fena halde batırdığını, ben bile anlamıştım. Siparişe karşılık istediği ilk fiyat çok düşüktü. Hesaplarıma göre, bu kadar yastık kılıfının dokunması bir kişinin en az üç ayını alırdı; o da, tasarım süresini hesaba katmadan. Ama Gordiye, Cemile'nin güzel kaşlarının her yükselişinde veya beyaz küçük avurtlarını her çımdikleyişinde, başlangıçta verdiği fiyattan birkaç *tümen* daha aşağıya düşüyordu; evet, ilmeklerin bazılarında aralara gümüş simler girecekti; hayır, yastık yüzleri kesinlikle kendisinden önceki kadınların odalarında kullandıklarına benzemeyecekti; evet, yastıklar üç ay içerisinde bitirilip teslim edilecekti.

Pazarlık bittiğinde, Cemile'nin gözlerinin içinde beliren muzır pırıltı, kendisinin de bir zamanlar olduğu gibi, genç bir köylü kızının yüzündeki hınzır ifadeyi çağrıştırıyordu. Hiç kuşkusuz, günün sonunda, bugün yaptığı bu müthiş kelepir alışverişin hikâyesini sarayda anlatıp, haremin diğer kadınlarını gürültülü kahkahalarla güldürecekti.

Şahın haremağalarından birinin iki kopya olarak düzenleyip, özenle hazırlanmış saltanat mührünü balmumu üzerine basmasıyla, anlaşma yapılmıştı.

Güneş batıp eve döndüğümüzde Gordiye, başının ağrıdığını söyleyerek, dosdoğru yatağa gidip yatmıştı. Evdeki derin sessizlik, fır-

tınadan önceki sakinliği anımsatır nitelikteydi. Gerçekten de, az sonra Gostaham eve gelip anlaşmayı görünce, hiç tereddüt etmeden hızla Gordiye'nin yattığı odaya dalıp, karısına bağırıp çağıracak, bu fiyata böyle bir iş sözü vererek nasıl belini büktüğünü haykıracaktı.

Ertesi gün Gordiye, akşam maruz kaldığı hakaretleri protesto ederek yataktan çıkmayarak ve ev işleriyle de, olası konukların ağırlanmasıyla da kocasının ilgilenmesini söyleyerek, kapısını kapatmıştı. Zor durumda kalan Gostaham, çarşının ikinci harem ziyareti gününde, dükkânı açmak işini mecburen anneme vermiş ve beni de onunla beraber göndermişti. Daha iyi bir çözüm bulamamıştı; zira annem, her bir ilmeğin değerini gayet iyi bilirdi.

Elbette bu durum, Cemile'nin bir gün önce yaptığı kelepir alışverişi duyup dükkâna üşüşen haremin düşük alışveriş bütçeli kıdemsiz kadınları için gerçek bir sürpriz olmuştu. Annem, gün boyunca bu kadınlarla sıkı pazarlıklar yaparak, inatla yüksek fiyatlarda direnmiş, sonunda da herkese dünyanın parasını ödeterek, bütün malları satmıştı. Çünkü hepsi, kendi odalarında da, şahın gözdesinin odasını döşeyen tasarımcının işlerine sahip olmak istiyorlardı.

O akşam, Gostaham satışları incelediğinde, anneme şükranlarını sunmuş ve parayla ilişkisinin bu denli güçlü olmasından dolayı onu çok takdir etmişti.

"Cemile'nin yaptığı velveleye rağmen, bize gayet güzel para kazandırdın," demiş, "Buna karşılık, hak ettiğin bir ödülü sana vermek isterim. Ne istersin?" diye de sormuştu.

Annem de, uzun yolculuğumuz sonucunda iyice aşınmış kırlı ayakkabılarının yerine, giyebileceği bir çift yeni ayakkabı istemişti.

"Pekâlâ. İkinize de yeni birer çift ayakkabı," diyerek, onaylamıştı Gostaham da.

Bense, yeni bir çift ayakkabı yerine, Gostaham'dan istemeyi düşündüğüm şeyi söylemek için sabırsızlıkla bekliyor, bu şansı bulacağım anı gözlüyordum.

"Ayakkabı çok hoş tabi," dedim, titrek ve ürkek bir sesle, "ama ben... Ayakkabı yerine, beni bir gün şahın halı imalathanesini görmeye götürmenizi isteyebilir miyim?"

Gostaham şaşkınlıkla bana bakmış, "Bir genç kızın, yeni bir çift ayakkabıyı reddedip, başka bir şey isteyebileceğini hiç düşünemezdim. Ama neyse. Çarşı normale döner dönmez, dilediğini yerine getireceğim," demişti.

Annem ve ben, o gece büyük bir sevinçle yer yataklarımızı sererken, kaderin bir cilvesi olarak bulunduğumuz bu evdeki ilişkilerin tuhaflığı üzerine fısıldamaya başlamıştık.

"Şimdi Gordiye'nin, neden kullanılmış çay yapraklarıyla tekrar tekrar çay demlediğini daha iyi anladım," diyordu, annem.

"Neden?"

"Çünkü çok kötü bir idareci de ondan," diye yanıtladı annem. "Bir taraftan aklını yitirmişçesine kaybediyor, sonra başka bir taraftan da, yaptığı zararı telafi etmeye çalışıyor."

"Cemile'nin yastıklarında kaybettiklerini telafi etmek için, daha çook kullanılmış çay yaprağı demler," diye takıldım. "Ne komik bir kadın!"

"Komik doğru tarif değil onun için, dedi annem. "Gordiye'ye, evini sömürmek yerine, çok çalışıp kalkındırmak istediğimizi göstermemiz lazım. Unutma ki Gostaham, burada ne kadar süreyle kalabileceğimizi hâlâ açıkça söylemiş değil."

"Ne fark eder? Her şeyleri o kadar bol ki."

"Bol, ama, dedi annem, "kümesinde yedi tavuk varken, sen bir tek tavuğun olduğuna inanırsan, bolluğun farkına varır mısın?"

Benim ailem daima tam tersi görüşü benimsemiştir. Babam her zaman, "Allah'ın verdiğini gör ve ona inan, kendi zannettiğine değil," derdi. Her iki düşünme biçimi de eşit ölçüde aldatıcı görünse bile, bizimki çok daha hoş bir yaşama yolu çiziyordu bence.

BİRKAÇ HAFTA SONRA, ferace ve peçemi kuşanmış olarak, Gostaham'la birlikte evden çıkıp, *Nakş-ı Cihan Meydanı*'nda, şahın halı imalathanesinin yolunu tutmuştuk. Ilık bir gündü ve *Dört Bahçe Mahallesi*'nin parklarında ilkbahar mevsiminin habercisi olan belirtiler boy göstermeye başlamıştı. Ağaçlar yeşil sürgünler veriyor,

bahçelerde mor ve beyaz sümbüller açmaya başlıyordu. Yeni yılın ilk gününü, tam olarak sabah saat 5.22'de, güneş ışınlarının üzerimize dik olarak düşmesiyle kutlayacaktık.

Gostaham, yeni yılı dört gözle bekliyordu, çünkü o gün, kendisi ve imalathanede çalışan işçileri için iki hafta tatil olacaktı. Yol boyunca bana, imalathanede son dönemde yaptıkları projelerden bahsetmiş, "Bu günlerde her kolonu arasında yetmiş ilmek olan bir halı dokuyoruz, diye övünmüştü. Şaşkınlıkla öyle bir kalakalmıştım ki, arkamdan gelen pirinç kaplar yüklü katırın sürücüsü yoldan çekilmem için bağırıp çağırmasa, kendime gelemeyecektim; bir kolon arası dediği, genişliği orta parmağımın uzunluğu kadar olan bir aralıktı ve kendi dokuduğum halılarda, bir kolon arasına ancak otuz ilmek sığar, ondan fazlası da sığmazdı. Bu genişliğe yetmiş ilmek sığdıracak incelikte eğirilmiş yünü de, bu kadar ilmeği atabilen parmakları da gözümün önüne getirmekte güçlük çekiyordum.

Gostaham, şaşkınlığıma çok gülmüş, "Bazı işler, bundan bile ince dokunuyor," diye eklemişti.

Sarayın halı imalathanesi, büyük kapalı çarşıyla saray arasında inşa edilmiş, geniş ve havadar bir binaydı. Dev gibi ana salonun tavanları alabildiğine yüksek ve bolca ışıklandırılmıştı. İki, dört, hatta sekiz dokumacının birden çalıştığı tezgâhlarda dokunan halılar öyle uzundu ki, bitmiş kısımları tezgâhların altında katlanmış olarak duruyor, dokumacılar da, sanki bir halı tepesini yükseltir gibi işlerini yürütmeyi sürdürüyorlardı.

İşlikte çalışanlar, imalathanede bir kadın görünce çok şaşırdılarsa da, Gostaham'la birlikte olduğumu anlar anlamaz, hemen gözlerini benden kaçırmışlardı. Hepsi ufak tefek insanlardı

ki herkesin bıldığı üzere, dokumacılar genelde ufak tefek insanlar olurlar- ama kocaman elleri vardı ve o eller öyle hızlı hareket ediyordu ki, yaptıklarını gözle izlemek neredeyse imkânsızdı.

İlk gördüğümüz halı bana, Gostaham'ın evinin bulunduğu *Dört Bahçe Mahallesi*'nin parklarını hatırlatmıştı. Halının üzerinde, su kanallarıyla birbirinden ayrılmış gibi, dört iri kare şeklinde alan ve bu alanların içerisinde, gerçek görüntüleri kadar muhteşem güzellikte

işlenmiş güller, işkalar, leylaklar ve menekşeler resmedilmişti. Bir sonra baktığımız tezgâhta dokunan halıysa, üzerindeki figürler ilk bakışta görülemeyecek kadar yoğun desenlerle bezenmiş, olağan üstü bir işti. Gün batımını andıran bir kızıllığın içinden yoğun olarak fışkıran türkuaz ve indigo mavisi filizler, beyaz konturlarla çevrelenmiş ve böylece inanılmaz biçimde boyut kazanmış, bütün bu yapı da, rölyef gibi duran asma dallarıyla sarmalanmış ve sanki hepsinin altında, bambaşka bir katmanda işlenmiş arabesk bir arka planın üzerine oturtulmuşlardı. Desenlerin yoğun karışıklığına rağmen, her bir figür net biçimde algılanabiliyor, halı, yaşayan bir organizma gibi, adeta nabız atıyordu.

"Nasıl bu kadar ince bir iş yapabiliyorlar?" diye sormuştum, sayıklar gibi.

Gostaham nazikçe gülmüş ve, "Dokudukları ipe dokun, bak," diyerek, beni üstteki ip makarasına yönlendirmişti.

Parmak uçlarımda yükselip, uzanarak, tezgâhın üzerinden inen ip makarasındaki ipe dokunduğumda, bu ipin, benim evde kullandığım yünden eğirilmiş ipe hiç benzemediğini anlamıştım; alabildiğine ince ve yumuşaktı.

"Ipek mi bu?"

"Evet,"

"Nereden geliyor bu kadar ipek?"

"Uzun zaman önce, iki Hıristiyan misyoneri rahip, Moğol istilacılarla ilişki kurmak için Asya'nın içlerinde dolaşırken, bir miktar ipek kozasını da yanlarına alıp İran'a getirmişler. Şimdilerde bizim dünyaya sattığımız en büyük ticari mal, bu ipek işte. Çin'den bile fazla ipek üretiyoruz, diye kıkırdamıştı, sözünü bitirirken.

Gün batımını çağrıştıran halının dokunduğu tezgâhın sorumlusu olan Iraz, emrinde çalışan dokumacılara komutlar vererek işi yürütüyordu. Iraz, tezgâhın önünde olduğundan, arkada yastıklarına oturup dokuma işini yapan adamları görmeksizin, mavi – beyaz çiçeklerin yapılması için kullanılması gereken renkleri, ön taraftan söylüyor, her defasında tezgâhın arkasından görünen iki el, ipek ip makaralarına uzanıp, ipin ucunu aşağıya çekiyor ve gerekli ilmekle-

ri atıyordu. Halı üzerindeki desenler simetrik olduğundan, Iraz'ın gördüğüyle dokumacıların işlediği ters taraflarda olmasına karşın, iş hızla yürüyordu. Her renk değişimi komutu geldiğinde, dokumacılar sağ ellerine aldıkları bıçakla ipi keserek, attıkları ilmekle ipin ilişkisini koparıyorlardı.

"Abdullah," diye seslendi Iraz, birden,

"Geri dön. Beyaz değişimini atladın."

Abdullah usturuplu bir küfür savurup, bıçağıyla birkaç ilmeği kesip sökerken, diğer dokumacı bu duraksamadan faydalanarak gerinmişti. Sonra yine başlamıştı renklerin ahenkli şarkısı ve ritmik dokuma hareketleri.

Iraz, komutları verirken, zaman zaman elindeki kâğıda göz atarak, bir sonrakı komutunda hangi rengin geleceğini tespit ediyordu.

"Neden kâğıda önceden çizilmiş desenler yapılıyor ki? Akıldan yapamıyorlar mı?"

"Öyle olmaz. Attıkları her ilmek ve kullandıkları her renk, kılavuzla çalışılmazsa böyle mükemmel sonuçlar vermezler," diye yanıtlamıştı, Gostaham. "Bu kadar karmaşık desenleri, hiç kımse, önceden tasarlamadan dokuyamaz."

Hâlbuki ben köyde halı dokurken, her zaman kafamda oluşturduğum deseni işler, ufak tefek detaylar keşfedip, doğaçlama çalışırdım. İyi bir halı dokumacısı olduğuma da yürekten inanırdım üstelik. Yaptığım halılardaki desenler hiçbir zaman tam olarak simetrik çıkmaz, kuş ve hayvan figürleri veya çiçek işlemelerinde yuvarlak hatlar yerine, kesik kesik, köşeli hatlar çıkardı. Ama şimdi, usta zanaatkârların nasıl çalıştıklarını görüyor, bildikleri her şeyi öğrenmek istiyordum.

Ziyaretimizi tamamlayıp eve dönmeden önce Gostaham, büyük çarşıdaki dükkânına uğramaya karar vermişti. Yolumuzu değiştırıp, meydanın bir kenarından çarşıya doğru yürürken, hamamların, camilerin, kervan sarayların, okulların, sebil su kuyularının ve dükkânların önünden geçerken, insanlığın bu güne dek geliştirdiği ve kullandığı tüm uygarlık değerlerini görür gibiydik. İçinden geçtiğimiz alanların hangi malları sattıklarını duyduğum kokulardan

bile anlayabiliyordum artık. Baharatçılar çarşısı, burun sızlatan keskin tarçın kokusuyla, terlikçiler, yoğun kösele kokusuyla, et pazarı, yeni kesilmiş kuzu kanı kokusuyla ve parfümcüler, tütsücüler, ayyuka çıkmış çiçek kokularıyla kendilerini hemen belli ediyorlardı.

Çarşıda görüştüğümüz halı tüccarlarından biri bana, "Yirmi yıldır bu çarşıda çalışırım ve hala adım atmadığım yerler vardır, görünce şaşırırım, dediğinde, bu durum beni hiç şaşırtmamıştı.

Gostaham dükkânının kasasını kontrol edip, satışları toparladıktan sonra, eve dönüş yolumuzda, başka bir halı dükkânının önünden geçerken, tezgâhta gördüğüm bir halı, çığlık çığlığa bağırmama neden olmuştu.

"Bak! İşte!" diye seslendim heyecanla. "Annemin anlattığı, daha bitmeden tüccara sattığımız, benim yaptığım halı işte bu!"

Dükkânın önünde, gözlerime inanamaz halde kalakalmıştım. Gostaham da şaşırmıştı. Halıya yaklaşmış, usta elleriyle halıya dokunup, incelemişti.

"İlmekler ustalıkla atılmış ve sıkıştırılmış. Güzel halı, ama köy işi olduğu her halinden belli."

"Desenler biraz uydurma tabi," diyebilmiştim mahcup bir itirafta bulunurcasına. Az önce çok daha iyi halı örnekleri görmüş olduğumdan, bana da biraz yavan gelmişti halım doğrusu.

Gostaham, bir süre daha halının tasarımını dikkatle inceledikten sonra, bana dönüp, "Bu rengi seçerken ne düşünüyordun?" diye sormuştu.

"Farklı olmasını istemiştim. Köyde yapılan halıların çoğu ya kahverengi, ya kırmızı ya da beyaz renklerle işlenir; ben değişik bir şey yapmak istedim."

"Anlıyorum, dedi Gostaham. Yüzündeki ifadeden, bu seçimi yapmanın sebebini beğenmediğini düşünmüştüm.

Sonra Gostaham, satıcıya dönüp, halının fiyatı sormuş, duyduğum fiyat, dilimin tutulmasına neden olmuş, donup kalmıştım.

"Ne oldu, neyin var?"

"Bu, çok yüksek bir fiyat. Babamın kan pahası gibi bir şey," diyebildim. Sinirlerim bozulmuş, kızmıştım.

"Eğer bu fiyat bize ödenmiş olsaydı, köyümüzden hiç ayrılmadan, yaşamımızı uzun süre orada devam ettirebilirdik."

Gostaham, üzüntüyle başını salladı. "Köyde olabileceğinden daha iyi bir hayatı hak ediyorsun sen."

"Teşekkür ederim. Şahımızın halı imalathanesini gördükten sonra, daha öğrenecek ne çok şey olduğunu da anladım."

"Yaşın çok genç, öğrenirsin," dedi Gostaham.

Çok heyecanlanmıştım. Gostaham'ın gönlümden geçeni anlamasını diliyordum.

"Bana da öğretir misiniz?" diyebildim sonunda.

Gostaham biraz şaşırmış göründü.

"Daha başka ne öğrenmek istiyorsun ki?"

"Her şeyi," dedim. "O muhteşem tasarımları nasıl yaptığınızı, onları sanki cennetten çıkma desenlermiş gibi nasıl renklendirdiğinizi?"

Gostaham bir an durdu. "Benden sonra işimi yürütecek bir oğlum olmadı benim," dedi. "Kızlarımın da herhangi bir şey öğrenmeye hiç ihtiyacı olmadı hayatları boyunca. Keşke erkek olsaydın! Tam da imalathanede çıraklık yapacak yaştasın."

Onca erkeğin arasında kız başıma çalışamayacağımı ben de biliyordum.

"Belki evde yaptığınız işlerinizde size yardımcı olabilirim. Tabi eğer beni yeterince iyi bulduysanız," dedim, titrek bir sesle.

"Bakalım," dedi, Gostaham.

"Bakalım." Bu cevap umduğum kadar güçlü ve ümit verici değildi. Bir zamanlar o da ustasına yalvar yakar olmuş, kendisine işi öğretmesini istemişti ama şimdi, o günlerde hissettiklerini unutmuş gibi görünüyordu.

"Tasarım yaparken sizi izleyebilir miyim? Mesela, Cemile'nin yastık yüzlerini tasarlarken? Yemin ederim, benim orada olduğumu asla hissetmeyeceğiniz kadar sessizce sizi izlerim. Yorulduğunuzda kahvenizi getirir, yardım edebileceğim her şeyi yaparım."

Gostaham'ın yüzünde ağır ağır beliren bir gülümsemeyle, nazik gözleri yere döndü. Bir an düşündü, sonra bana dönüp, "Eğer ger-

çekten ilgileniyorsan, bu konuda Gordiye'nin de iznini alıp, ev işlerinden arta kalan zamanını böyle değerlendirebilirsin," dedi. "Şu yaptığın halıyla ilgili de, kendini kötü hissetme. Şehirlerde her şey daha pahalıdır. Önemli olan, böyle bir fiyatın, senin yeteneklerinin bir takdiri olduğudur. Düşünsene, İsfahan Çarşısı'nda sergileniyor halın."

Gostaham'ın sözleri beni çok yatıştırmış, aynı zamanda aklıma bir fikir getirmişti; bir başka halı daha yapabilir ve onu satıp, Hassan'ın cebine indirdiği paraları, bu kez ben kazanabilirdim.

O öğle sonrası, Gordiye ile konuşmak için odasına gittiğimde, seyyar bir tüccarın getirdiği ipek kadife kumaş toplarını inceliyordu. Elbette bu tüccar, Gordiye'yi hiç görmemiş, kumaşları evin hizmetçisiyle hanımefendinin tetkikine arz etmiş, sonuçları da, avluda oturmuş bekliyordu.

Gordiye'nin parmakları, üzerinde kırmızı ve sarı sonbahar yaprakları işlenmiş kumaşın üzerinde dolanırken, "Şuna bak!" dedi, beni görünce. "Serin havalarda giyilecek bir tunik için şahane bir kumaş, değil mi?"

Üzerime giydiğim siyah matem elbiselerinin içinde, böylesine muhteşem bir tuniği giydiğimde nasıl görüneceğimi gözümün önüne getirmekte zorlanıyordum. Bir süre, beraberce, hayran hayran kalın ipekli kumaşa baktıktan sonra, Gordiye'ye, o sabah gittiğim imalathane ziyaretini anlatıp, Gostaham'ın evde yaptığı çalışmaları izlemem için bana izin verip veremeyeceğini sordum. Gordiye'nin, Cemile ile dükkânda yaptığı görüşmede şahit olduğum üzere, Gostaham'ın nasıl müthiş bir halı ustası olduğu yönündeki iltifatların hanımefendiyi ne denli erittiği tecrübesinden de yararlanarak, arzumu dile getirirken, konuşmamı bu tarz süslemelerle bezemeyi de ihmal etmemiştim.

"Ne diye zamanını böyle şeylerle harcamak istiyorsun ki?" derken, isteksizce ipek kumaş topunu bir kenara koymuştu.

"Erkeklerle dolu bir imalathanede, halı işinin nasıl yapıldığını öğrenmene asla izin verilmeyecektir. Ayrıca orada yapılan işleri üretebilmek için, bir uzman ordusuna ihtiyacın olacaktır."

"Olsun, gene de öğrenmek istiyorum," dedim inatla. Cevabını beklerken, dişlerimi kenetleyip sıktığımı hissediyorum. Annem her zaman, kafama koyduğum bir işi yapmak istediğimde, katırlara benzediğimi söylerdi.

Gordiye şüpheyle bana bakarken, aklıma, annemin birkaç akşam önce söyledikleri gelmiş ve hemen eklemiştim: "Belki bir gün, ben de kendimi geliştirip, Gostaham'ın aldığı işlerin bazı ufak tefek bölümlerine yardımcı olur, böylece onun omuzlarındaki angaryanın bir kısmını hafifletip, eve de bir katkı sağlamış olurum."

Her ne kadar bu fikir Gordiye'nin aklına yattıysa da, henüz evet demeye hazır değildi.

"Mutfakta her zaman yetiştirilemeyen işler oluyor, biliyorsun," dedi.

Buna karşılık hazırladığım cevap aklımdaydı: "Her zaman olduğu gibi, yine aşçının bütün istediklerini yerine getireceğime söz veriyorum."

Gordiye tekrar ipek kumaş toplarına geri dönerken, konuşmasını sürdürdü: "Madem öyle," dedi, "Kocam da bu konuda onayını veriyorsa, ondan bir şeyler öğrenmek için zamanını değerlendirebilirsin ama diğer görevlerini sallamadan!"

Öyle çok sevinmiştim ki, Gordiye'ye her zamankinden daha da çok çalışacağıma yürekten söz vermiştim. Hâlbuki zaten, herhangi bir hizmetçinin yapabileceklerinin tümünü yaptığıma gönülden inanıyordum.

Izleyen hafta her gün, uzun saatler boyunca annem, Zehra ve aşçıyla birlikte, yeni yıl hazırlıkları için çalışıp durmuştuk. Evi tepeden tırnağa silip süpürmüş, bütün örtüleri havalandırmıştık. Yer yataklarını tek tek kaldırıp altlarını temizlemiş, yerleri cilalayarak, evin her yerini vazolarca çiçekle donatıp, çerezler, meyveler ve börekler hazırlamıştık.

Geleneksel yeni yıl yemeği olan ve koskoca bir yeşillik yığını gibi duran beyaz etli balık buğulamasının üzeri, nane, kişniş ve maydanozla kaplanmıştı. Yılbaşı günü, daha güneş doğmadan, annem ve ben, evdeki büyük telaşla uyanmış, saat tam 5.22'de öpüşerek,

birbirimizin yeni yılını, kahve ve gül sulu börek eşliğinde kutlamıştık. Gostaham ve Gordiye de yeni yıl hediyesi alarak, çocuklarına altın paralar dağıtmışlardı. Allah'a şükürlerimi sunup, hayırlısıyla bu yılı da bitirip, birçok yeni şey öğrendiğim bu evde kalmamıza izin verdiği için, O'na dualar etmiştim.

GOSTAHAM'IN EVDEKİ ÇALIŞMA ODASI, geniş avluya açılan odalardan biriydi. İçerisinde halılar ve yatakların yanı sıra, kâğıt, mürekkep, kalem ve kitapların durduğu bir de dolap vardı. Tasarım yaparken, bacaklarını birbirinin üzerine atarak bir yastığa oturuyor ve dizlerinin üzerine koyduğu tahta masada çalışıyordu. Cemile'nin yastıklarına yapılacak yüzleri tasarlamaya başladığı ilk gün, orada onu izliyordum. Önce vazoda lale figürleri çizerek, bunların etrafına, içerisi diğer çiçeklerle dolu çelenkler yerleştirmişti. Kaleminden kâğıda dökülen çiçeklerin doğal görüntüsü ve çizim yaparken ki hızı karşısında büyük bir hayranlık duyuyordum.

Gostaham, tomurcukların pembe ve sarı olmasına, uçuk yeşil yapraklara ve siyah bir arka plana karar vermişti. Gordiye'nin söz verdiği üzere, gümüş simler de, yaprakların etrafına kontur olarak yerleşecekti. Bütün bu tasarımı nasıl bu kadar hızla ortaya çıkardığına şaşırdığımı söylediğimdeyse, bana tek bir şey söyledi: "Bu iş bana, hak ettiğimin çok üstünde mal oluyor."

Ertesi gün, asistanlarından birinin karelemiş olduğu bir kâğıdı masasına koyup, dikkatle lale desenini üzerine çizdikten sonra, küçük kareleri sulu boya kullanarak itinayla renklendirmeye başlamıştı. Arka planda kalan kareler hâlâ görülebiliyor ve kâğıt, binlerce renkli kutucuktan oluşan bir resme dönüşüyordu. Bu kutucukların her biri bir ilmeğe karşılık geliyordu. Elde böyle bir rehber olduktan sonra, boya ustası da, dokuma ustası da ona bakarak, harita izleyerek yolunu bulan gezgin misali, istediği yere gidebilecekti.

İşini bitirdikten sonra, bana da bir ödev vermesi için Gostaham'a yalvarıp yakarmıştım. İlk olarak, kâğıdı nasıl kareleyeceğimi öğretti. Küçük odamıza götürdüğüm kâğıt, kalem ve mürekkeple, yere

yatıp, ilk alıştırmalarımı yapmıştım. Başlangıçta mürekkep fazlasının kalemin üzerinde kalmasından dolayı, oldukça zorluk çekmiş, mürekkep kâğıdın üzerine damlamış, kareler birbirine girmiş ve çizgiler düzgün olmamıştı. Ama çok geçmeden kalemi mürekkebe batırmayı, fazla mürekkebi atmayı ve temiz, düzgün çizgiler çizmeyi becermiştim. Nefesimi tuttuğumda, daha doğru çizgi çizdiğimi keşfetmiştim. Çok özen isteyen bir işti ve bir sayfayı karelemek, nerdeyse bütün öğleden sonramı alıyor, ayağa kalktığımda bacaklarım tutulmuş, her yanıma kramplar girer oluyordu.

Kâğıt kareleme işini hatasız becerdiğim gün, Gostaham beni, bir kalem hediye ederek ödüllendirdi. Artık kendi kalemim olmuştu. Hazar denizi kıyılarındaki bataklıklarda yetişen kamışlardan kesilmiş ve kalem haline getirilmiş, bir tüyden az daha ağır olmasına karşın, bu hediye, benim için altın değerindeydi. O günden sonra da, Gostaham'ın kişisel olarak aldığı işlerin hepsinde, kareli kâğıtlarını ben hazırlar olmuştum. Aynı zamanda bana yavaş yavaş, eskiz desen ödevleri de vermeye başlamıştı. Bir çırpıda çizdiği çiçek, yaprak, lotus tomurcuğu, bulut ve hayvan figürlerini aynen çizmemi istiyordu. En çok kopyasını çıkarmayı sevdiğim figürler de, çiçek içinde çiçek, onun içinde yine çiçek çizimleri gibi, karmaşık desenlerdi.

İlerleyen zaman içerisinde, hızla kendime güvenim ve becerim artmıştı. Bir gün Gostaham, Cemile'nin yastık yüzleri için tasarladığı resmi yeniden yapmamı, ama lalelerin sola eğik görünümünü ters çevirip, sağa eğik bir hale getirmemi istemişti. Geniş halılarda, aynı desenin düzü bir yönde, tersine dönmüş hali de öbür yanda yer alabildiğinden, iyi bir tasarımcının her iki yönden de deseni çizebilmesi gerekiyordu. Her öğleden sonra, bütün ev halkı öğlen uykusuna yattığında, ben çizim çalışıyordum. Yeni şeyler öğrenmenin mutluluğuyla çalışırken, durmadan bizim köyün türkülerini mırıldanıp duruyordum.

BU ARADA, her fırsat bulduğumda Nahide'yi ziyaret etmeye gidiyordum. Kısa zamanda yakınlaşmıştık ve artık bir sırrımız değil, iki sırrımız vardı paylaştığımız.

Nahide'yi ilk ziyaretimde, bir kâğıda adını yazıp bana verdikten sonra, ondan bana yazmayı öğretmesini istemiştim. O günden sonra da ne zaman onu ziyaret etsem, bana ders vermeye başlamıştı. Çalışırken odaya biri gelip, ne yaptığıma baktığında da, hemen desen çiziyormuşum gibi yaparak, yazmayı öğrendiğimi kimseye söylemiyordum. Bir köylü kızı için yazmayı öğrenmek, pek alışılmış bir durum değildi çünkü. İlk olarak 'elif' yazmayı öğrendim. Kolay bir harfti; bir kalp atışında çiziveriyordum, o kadar.

"Bir minare gibi uzun ve yüksek" diye tarif etmişti Nahide. Bana harfleri, benzedikleri cisimlerle öğretmenin daha hatırlatıcı olduğunu anlatmıştı.

Elif, 'Allah' kelimesinin ilk harfiydi, her şeyin başlangıcıydı yani.

Bir koca sayfayı düz çizgilerle doldurmuş, bu arada da yan gözle sürekli Nahide'ye bakmıştım, oluyor mu diye. Bazen harfin üst ucuna bir kıvrım ilave edip, boğazdan okunacak pes sesli hale getiriyordum. İlk harf konusunda Nahide'nin beğenisini kazandıktan sonra, bana 'b' harfini gösterdi. Tas gibi bir eğrinin altında bir noktayla yazılıyordu. Benim yazdığım 'b' ler, Nahide'ninkilerin yanında sönük ve çocuksu kalıyordu ama samimi çabamı görünce sonunda o da ikna oluyordu.

"Şimdi bu iki harfi yan yana yaz; elif ve b. Dünyamızın en büyük nimetini yazmış olacaksın," dedi Nahide.

İki harfi yan yana yazdım ve okudum; ab; yani, su.

"Yazmak, aynı halı dokumak gibi," dedim.

"Nasıl yani?" diye sordu Nahide, sesinde bir küçümseme tonuyla. Hayatında halı dokumamıştı ki.

Kalemi bırakıp açıklamaya giriştim: "Kelimeler, harf harf yazılıyor ya, halılar da ilmek ilmek dokunuyor. Farklı harfleri yan yana getirdiğinde, her seferinde başka bir kelime yazmış oluyorsun. Aynı şekilde, farklı renk ilmeklerini yan yana getirince de, farklı desenler çıkarıyorsun."

"Ama yazmak Allah'tan gelir," diye itiraz etti Nahide.

"Allah bize 33 harf vermiş," diye sözünü kestim, bunu bilmekten dolayı çok gurur duyuyordum, "Ama düşünsene, aynı Allah, bize sayılamayacak kadar çok renk vermiş, buna ne diyorsun?"

"Belki de haklısın," dedi Nahide, harflerin diğer her şeyin üzerinde olduğunu düşündüğü belli bir sesle. Çoğu okur – yazar da onun gibi düşünüyordu zaten. Aslolan harflerdi!

Sonra derin bir nefes alıp iç geçirdi ve "Benim yazı alıştırmalarımı bitirmem gerek," dedi. Babası ona alıştırma yapması için kaligrafik yazı kitabı vermiş ve bu kitaptaki bütün alıştırmaları bitirmesi karşılığında, en büyük cümleyi yazmayı öğreteceğini söylemişti. Bu cümle, Allah-hu-Ekber, yani 'Allah büyüktür,' cümlesiydi. "Ama oturup çalışamıyorum bir türlü," diye yakındı yeşil gözleri odanın içinde her tarafta gezinerek. "Kafam öyle karışık ki!"

"Bu karışıklığın sebebi, şu yakışıklı polo oyuncusu olabilir mi acaba?" diye sordum.

"Adını öğrendim; İskender," derken ve adamın adını söylerken duyduğu heyecanı açıkça belli ediyordu.

"Peki, ailesi kimlerdenmiş?"

Nahide gözlerini kaçırdı. "Bilmiyorum."

"Senin kim olduğundan haberi var mı, peki?" diye sordum, engel olamadığım bir kıskançlıkla.

Nahide en sevimli gülümsemesini takınarak, "Sanırım öğrenmeye başlıyor," dedi.

"Nasıl?"

"Geçen hafta, bir arkadaşımla *Nakş-ı Cihan Meydanı*'na polo maçı izlemeye gittik. İskender, takımına o kadar çok sayı kazandırdı ki, bütün seyirciler hep birlikte onun adını bağırmaya başladı. Oyun bittikten sonra da, seyircilerin oyuncuları kutladığı alana gittik. Ben tabi, yanımdaki arkadaşımla konuşuyormuş gibi yapıyordum ama bizi fark edene kadar orada kaldım. Sonra da, sanki peçemi düzeltiyormuşum gibi yaparak, bir an yüzümü ona gösteriverdim."

"İnanmıyorum!"

"İnan!" dedi Nahide, zafer kazanmış bir edayla. "Ve öylece baka kaldı. Kalbi, yuvasının yolunu bulmuş bir kuş gibi çarpmaya başladı, biliyorum. Çünkü gözlerini benden ayıramıyordu. Yüzümü kapatmış olmama rağmen, hâlâ bana bakıyordu."

"Peki, seni nasıl bulacak şimdi?"

"Benim kim olduğumu anlayana kadar karşılaşmalara gitmeye devam edeceğim.

"Dikkatli ol lütfen," dedim endişeyle. Nahide gözlerini kısıp dikkatle bakarken, bana güvenip güvenmeyeceğinden bir an kuşku duyar gibi olmuştu. "Kimseye söylemeyeceksin bunu, değil mi?"

"Tabii ki söylemeyeceğim. Ben senin dostunum!"

İkna olmamıştı. Kaba bir üslupla dönüp hizmetçiye seslendi. Az sonra hizmetçi içeceklerle geldi. Bana da bir fincan kahve ve bir tabak hurma ikram etti. Birkaç kez ısrar etmesine rağmen, hurmaları geri çevirmek istiyordum ama sonunda, kabalık olacağı düşüncesiyle, tabaktaki en küçük hurmayı alıp ağzıma yerleştirmiştim. Hurmadan nefret ediyordum ve yüzümdeki midesi bulanmış çocuk ifadesini bastırmak için de bir hayli mücadele etmiştim. Sonunda hurmayı hızla yutup, çekirdeğini de çıkartmayı başarmıştım.

Nahide dikkatle beni izliyordu. "Güzel miydi?"

Stokta daima bulundurulan cinsten nezaket cümlelerinden biri dudaklarımdan çıkıp gitmişti bile: "Konuk severliğin beni utandırıyor, sadık hizmetkârın olmaktan dolayı minnettarım."

Ama cümlemi bitiremedim. Hızla yastığımın üzerinde dönüp, kahveme yöneldim ve derhal ağız dolusu bir yudum alıp yuttum. Bu arada da, ne söyleyeceğimi düşünmeyi sürdürüyordum. "Çok acı, ham daha," dedim sonunda zorlukla.

Nahide öyle çok güldü ki, yılankavi vücudu rüzgârda salınan serviler gibi kıvrıldı. "O kadar kendinsin ki!" dedi.

"Doğruyu söylemekten başka çarem kalmadı, başka ne, diyebilirim ki?"

"Bir sürü şey," diye yanıtladı Nahide. "Örneğin, dün, aynı hurmaları birkaç arkadaşıma daha ikram ettim. İçlerinden biri de, şu polo maçına birlikte gittiğim kızdı. Hurmayı yedikten sonra dedi ki, "Cennetin hurmaları da böyle olsa gerek." Sonra öbür kız aldı lafı, "Ama bunlar daha tatlı," demez mi? Herkes gittikten sonra hurmaların tadına kendim baktım ve gerçeği anladım."

Nahide içini, çekti. "Bu yapmacık tavırdan öyle yorgunum ki," dedi. "Keşke bütün insanlar dürüst ve açık sözlü olsa.

"Bizim köyün insanları için hep patavatsız oldukları söylenir," diyebildim. Söyleyecek başka söz bulamamıştım.

"İşte sende en çok sevdiğim şeylerden biri bu," dedi Nahide.

Eve gitmek üzere ayaklandığımda Nahide, onun için özel bir şey yapıp yapmayacağımı sordu.

"Şu polo oyunlarıyla ilgili," dedi. "Arkadaşım benimle polo müsabakalarına gelmek konusunda çok korkuyor. Onun yerine benimle sen gelir misin?"

Bir an, bu müsabakaların genç erkeklerle dolu olacağını, bir araya gelip, tuttukları takım lehine bağıra çağıra tezahürat yapan bir erkek kalabalığının arasında Nahide'yle kendimi düşündüm. Şehir hayatına yeni girmiş biri olmama rağmen, bu tür bir ortamın, evlenme çağına gelmiş iki genç kız için çok da uygun olmadığını tahmin edebiliyordum. "Ailenin bu durumla ilgili düşüneceklerinden korkmuyor musun?" diye sordum.

"Anlamıyor musun? Ben oraya gitmek zorundayım!" diye bağırdı, Nahide, gözlerini ardına kadar açarak.

"Ama ailelerimizin haberi olmadan nasıl yapacağız ki bu istediğini?"

"Ben seni ziyarete etmek için evden çıkacağım, sen de beni ziyaret etmek için çıktığını söyleyeceksin. Sonra da feracelerimizi giyip, peçelerimizi takarak yola düşeceğiz. Kimse de bizi tanımayacak. Hepsi bu."

"Bilemiyorum;" dedim, şüphe içinde. Nahide'nin gözlerinde ki aşağılayıcı bakış gölge gibi yüzüne düşmüştü. Kendimi çok çaresiz ve korkak hissetmiştim. Oysa hakkımdaki düşüncesinin böyle olmasını hiç istemiyordum. Sonunda onunla gitmeyi ve âşık olduğu adamı ayartmasına yardımcı olmayı kabul etmiştim.

NAHİDE'NİN ÂŞIK OLDUĞU ADAMA, bir an için bile olsa, yüzünü gösterecek kadar cesareti kendinde bulması, beni çok şaşırtmıştı. Bu olaydan sadece birkaç gün sonra, ben de, hiç tanımadığım bir adama yüzümü göstermiştim. Bir Perşembe günü öğle sonrasıydı ve

hâlâ kurumamış, ıslak saçlarla hamamdan eve dönüyordum. Gostahamların evinin girişindeki ağır ve kalın kapıdan geçer geçmez, ferace ve peçemi çıkarıp, saçlarımı savurarak, kurumaları için açmıştım. O sırada, orada bulunan ve Gostaham'la görüşmek için bekleyen yabancı adamı da hiç fark etmemiştim. Besbelli, hizmetçi adamı orada bırakmış, Gostaham'a haber vermeye gitmişti. Adamın başında bol renkli sarık, altın simlerle süslenmiş, sırtında uçuk turuncu bir tunik ve üzerinde de mavi ipekten bir kaftan vardı. Bir anda adamı görünce, baygınlık geçirecek gibi olmuştum. Öylesine bir şok yaşamıştım ki, gayri ihtiyari "Ya Ali!" diye bağırmıştım.

Bu yabancı, edep erkân bilen biri olsa, hemen başını çevirip öbür yana bakardı. Ama o, gözlerini bana dikip, bu uygunsuz sürprizin her anından yararlanmak eğilimindeydi.

"Ne bakıyorsun öyle orada durup!" diye tokat atarcasına adama bağırıp, hızla, kadınların erkek gözlerden korunduğu kısım olan Enderun bölümüne seyirttim. Arkamdan, adamın gürültülü bir kahkaha patlattığını duyuyordum. Kimdi bu küstah tip? Etrafta bunu sorabileceğim kimsecikler görünmüyordu. Merakla evin ikinci katına yöneldim. Buradan dar bir merdivenle çatıya çıkılıyor ve çamaşırlarımızı kurutmak için asmaya çıktığımız terasa ulaşılıyordu. Evde yaşayan bütün kadınların daima yaptığı gibi, ben de buradan, büyük odanın görülebildiği bir nokta keşfetmiş, ihtiyaç oldukça, odada olup biteni kimseye görünmeden izleyebiliyordum. Büyük odanın tavanlarını süsleyen alçı rölyef asma yaprakları ve çiçek motiflerinin arasındaki küçük bir aralıktan, büyük odada olanları hem görebiliyor hem de duyabiliyordum.

Odaya baktığımda, zengin giyimli yabancının konuk köşesine kurulduğunu görmüş ve Gostaham'ın ona, Arzularınızın muhatabı olmak şerefini bize bahşetmeniz ne büyük onur," dediğini duymuştum.

Gostaham'ı hiç bu kadar saygılı konuşurken görmemiştim. Hele de bu saygıyı, kendisinin yarı yaşında birine gösteriyor olması daha da şaşırtıcıydı. Çok önemli birini aşağılamış olmamayı dilemiştim o an içimden. Ziyaretçiyi daha bir dikkatle izlemeye başladım. İnce

beli, dik duruşu ve güneş yanığı teniyle atlı habercilere, ulaklara benziyordu. Kalın ve yoğun kaşları burnunun üzerinde buluşacak kadar birbirine yakın, etkili gözleri yarım ay gibi parlıyordu. Uzun burnu, kıpkırmızı ve etli dudaklarının üzerine doğru kıvrık, düzeltilmiş kısa sakalları düzgün çenesini kaplıyordu. Adam yakışıklı bir değildi ama bir leopar gibi, çok güçlü ve vahşi bir güzelliği vardı. Gostaham konuşurken, o nargilesini fokurdatıyor, gözlerini birbirine yaklaştırarak içine çektiği dumandan aldığı hazzı dışa vuruyordu. Nargile tömbekisinin meyve aromalı tatlı kokusu benim bulunduğum yere kadar geliyor, genzimi gıdıklıyordu.

Gostaham, konuğunu en iyi şekilde ağırlamaya büyük bir özen gösteriyor, kendisiyle, özellikle son seyahatlerinde gördükleri üzerine konuşmak istiyordu.

"Bütün şehir, ordumuzun kuzeyde yaşadığı büyük bozgunu konuşuyor," diyordu, Gostaham.

"Bizi olup bitenler hakkında, birinci ağızdan aydınlatırsanız çok memnun olacağız."

Ziyaretçi önce, yüz bin kişilik Osmanlı Ordusu'nun, ülkenin kuzeybatı sınırlarını koruyan uç birliklerinin sığındığı kaleyi yoğun bir bombardımana maruz bıraktığını, saklandıkları tünellerin ağızlarına düşen dev top güllelerini anlattı. "Günlerce, Allah'ın zafer mutluluğunu karşı tarafa verdiğinden neredeyse emin olarak yaşadık," diyordu.

Büyük kalenin içinden, yanına aldığı bir gurup savaşçıyla Osmanlı kuşatmasını yarıp çıkarak, kaledeki askerlerin kuşatmayla mücadeleyi sürdürebilmeleri için erzak ve mühimmat sağlamaya çalışmıştı. İki buçuk ay süren kuşatma sonunda, Osmanlılar açlıktan kırılmaya yüz tutunca, geri çekilmeye başladıklarında da, arkalarında kırk bin ölü bırakmışlardı.

"Kaledekiler de açlıktan ölme noktasına gelmişti," diye sürdürdü ziyaretçi. "Kuşatmanın son günlerinde kurtlanmış undan yapılmış ekmek yemek zorunda kaldık. Bu olaydan altı ay sonra, bugün, kendi fırınımda çıkan ekmeği her yediğimde, Allah'a şükrediyorum."

"Kim şükretmez," diye ekledi, Gostaham.

Ziyaretçi bir an durdu, nargilesinden bir fırt daha çekti.

"Tabii ki, askerde ne olacağını insan hiçbir zaman tam olarak bilemiyor," diye sürdürdü, ziyaretçi. "Benim de gözümden kıymetli üç yaşında bir kızım var. Savaş bittikten sonra, kızım kolera hastalığına kapılmış ve Allah'ın inayeti üzerine olup, bu illetten sağ salim kurtulmuş."

"El hamd-ül Allah."

"Babası olarak, kızımın kurtuluşuna karşılık, benim de bazı hayırlarda bulunmam icap eder."

"Doğru bir Müslüman da bunu yapar zaten," diyerek onayladı, Gostaham.

"*Dört Bahçe Mahallesi*'ni son ziyaret edişimde, bazı kaldırım döşemelerinin kırıldığını ve bozulduğunu gördüm."

Yine nargilesinden bir fırt çekip, ağır ağır dumanını dışarı verirken, hepimiz ümitle bekler olmuştuk. "Ve bir de, Allah'ın adını yüceltecek bir halı dokutmak istiyorum. Ama özel bir istirhamım var," diye sürdürdü sözlerini. "Bu halı, kızımın sağlığına kavuşması şerefine yapılacağı gibi, gelecekte de onun sağlığını koruyacak uğurlu okuntular ve alametler içermeli."

"Allah'ın inayetiyle," diye onadı yine, Gostaham. "Yavrunuz her türlü kazadan, beladan ve hastalıktan uzak olsun."

Tam o sırada, Gordiye'nin beni çağıran sesini duydum. Hemen gitmek zorundaydım. Bu yabancının kim olduğu konusunda daha fazla bilgi alabileceğimi umarak, hemen Gordiye'nin yanına koşmuştum. Avluda, bir kervanla gelmiş, birkaç eşek yükü fıstığı incelerken bulduğum Gordiye, fıstık çuvallarını kilere taşıyan Ali Askar'a direktifler veriyordu. Yardıma ihtiyaç vardı.

"Misafirimiz kim?" diye sordum o arada.

"Feridun. Zengin at yetiştiricisinin oğlu," diye yanıtladı Gordiye. "Hepimizin geleceği böyle adamların gönlünü kazanmaktan geçiyor."

"Yani, çok mu zengin?" diye sordum, aslında ne kadar önemli biri olduğunu anlamaya çalışarak.

"Evet," diye yanıtladı beni. "Babası kuzeydeki çiftliklerde en safkan Arap Atları'nı yetiştiren bir adamdır. Bir zamanlar, sadece çiftçilik yaparmış ama sonra herkes bu forslu atlara sahip olmak için yarışa girince, müthiş zengin olmuş."

Bizim köyde kimsenin forslu atı yoktu. Bir midilli almak bile o kadar pahalı bir işti ki, çoğu insan bunu karşılayamazdı. Bu forslu atları alanlar, her halde İsfahan'ın yüksek tabakadan aileleridir diye düşünmüştüm.

"Feridun'un ailesi, ülkenin her köşesinde evler satın alır. Her evin de bir halıya ihtiyacı olur." diye sürdürdü Gordiye. "Eğer Feridun'u memnun edebilirsek, sadece bu aile bize bir servet kazandırabilir."

Ağır fıstık çuvallarını indirirken bir ara Gordiye bana da bir iki tane fıstık uzattı. Fıstığı çok seviyordum ama içini çıkarırken, kötü göründüğümü düşünüyordum. Çoğu zaman dilim çok fazla dışarı çıkıyordu. Artık kentli oluyordum ve bazı konularda daha dikkatli olmam gerekiyordu. Daha, önemli biriyle bir hizmetçiyi bile birbirinden ayıramıyordum doğru dürüst.

Günün ilerleyen saatlerinde Gordiye, Feridun'un halı siparişi verdiğini ve dolgun bir ücrete anlaştıklarının müjdesini getirdi. İşte o an, Gostaham'a yardım etme girişimimle ne kadar doğru bir iş yaptığımı idrak etmiştim. Günün kısmeti şerefine de Gordiye, beni ev işlerinden muaf tutup, serbest bırakmış, ben de doğru Nahide'ye gitmiştim.

FERİDUN'UN ZİYARETİNDEN SONRA GOSTAHAM, bütün diğer işlerini bir yana bırakmış ve yeni tasarıma girişmişti. Ben de çalışma odasında, onun yanı başında oturup, nasıl taslaklar çıkardığını izliyordum. Ortaya çıkacak sonucun, Cemile'nin yastık yüzlerinde olduğu gibi kolayca kâğıda dökülüvereceğini bekliyordum ama bu sefer Gostaham'ın kalemine şeytan hâkim olmuş gibiydi. Tasarım üzerine saatlerce çalışıyor, sonra kâğıdı çevirip arkasına her şeyi yeniden çizmeye başlıyordu. Yeni yaptığı işi de beğenmiyor, kâğıdı buruşturup odanın diğer köşesine fırlatıp atıyordu.

Gostaham'ın elleri mürekkep lekeleriyle dolmuş, kapkara olmuştu. Odanın içi de sağa sola fırlatılmış taslak kâğıtlarıyla dolmuştu. Hizmetçi gelip ortalığı toplamaya kalkıştığında da, onu fena halde azarlayıp, "Sen böyle ikide bir beni rahatsız edersen, ben işimi nasıl yapabilirim ki?" diye kükremişti. Çünkü ara ara oturduğu yerden kalkıp, buruşturup attığı taslak kâğıtlarına bakıyor ve orada denediği bir fikri nasıl uyguladığını hatırlıyordu.

Benim oradaki varlığıma göz yummasının tek nedeni de, sesimi çıkarmayışımdandı. Kâğıda ihtiyacı olduğunda, hemen, doğru ölçülerde hazırladığım kâğıdı ona veriyor, mürekkep hokkası boşaldığında dolduruyordum. Yorgun göründüğünde de, ona enerji verecek kahve ve hurma getiriyordum.

Birkaç gün sonra odanın halini gören Gordiye, kocasının temizlik yapılmasına izin vermesi için başka bir taktik deneyerek, kâğıt masraflarının giderek arttığından yakınmaya başlamıştı.

"Kadınım," diye başladı Gostaham, böğürürcesine, "Uzak dur! Herhangi biri için herhangi bir halı değil bu uğraştığım. Anlasana!"

Gostaham yaratacağı tasarımlarla boğuşurken, ben de Feridun'un istediği uğurlu okuntu ve tılsımlı işaret konusunda kafa yoruyordum. Köyde dokuduğumuz halılarda bir sürü sembol işlerdik; bereketi arttırması için horoz figürü, kötü ruhlardan koruması için makas figürü gibi. Ama bu köylü sembolleri, bir kent halısının üzerinde sakil durabilirdi. Ayrıca, dini bir mesaj yükleme söz konusu olduğunda, ağaçlar ve çiçekler dışındaki canlıların, putperestlerin yaptığı gibi resmedilememesi gerekirdi.

Bir öğleden sonra, Gostaham, bir diğer eskiz çalışmasını daha buruşturup atarak sinirle odadan çıkıp gittiğinde, o gerginlikle elim, boynumda asılı olan kolyeye gitmişti. Beni kem gözlerden koruması için bu takıyı babam hediye etmişti. Kolye, muska şeklinde bir üçgen ve ortasında tılsımlı işaret olan bir takıydı ve korktuğumda sıklıkla ona dokunup rahatlardım. Sonra birden, yapmamam gerektiğini bile bile, Gostaham'ın kalemini alıp, orada duran kâğıdın üzerine bu muskayı ve işareti çizmeye başlamıştım. Düşünmeden, sadece keyif için, kalemin kâğıt üzerindeki kayışından zevk alarak

çiziyordum. Sonra çizdiklerime baktım ve bir üçgen, ortasında da bir daire olduğunu gördüm. Aynı kolyeme benzemişti. Üçgenin alt kenarına asılı minik boncuklar, paralar ve mücevher şekilleri dizelemiştim.

O sırada Gostaham, yorgun bir yüzle odaya geri gelmişti. "Ne yapıyorsun?" diye sordu, ben telaşla kalemi mürekkep hokkaya bir kez daha daldırırken.

"Öylesine, oynuyordum," dedim mahcup bir sesle. Sonra aceleyle kalemi, divite yerleştirip geri çekildim.

Gostaham'ın yüzü, sarığının altında büyür gibiydi. Sanki az sonra kafası patlayacaktı.

"Köpoğlu köpek!" diye bağırdı. "Benim iznim olmadan, kalemime kimsenin dokunmayacağını bilmiyor musun?"

Kızgınlıkla bana bakarken, kalemini alıp tekrar kâğıdın başına oturdu. Tekrar bana bağırmaya başlayacağı korkusuyla, bir kasnak gibi, kıpırdamadan oturuyordum. Neyse ki hemen, bir türlü tatmin olamadığı tasarımın başına oturup, yeniden eskiz çizmeye başladı. Kaşlarının çatıklığından, bu denemesini de beğenmediği besbelliydi. Sıkkın bir iç geçirişle yerinden kalkıp, odanın içerisinde, orada öylece kalakalmış olan benim yanımdan da geçerek dolanmaya başladı. Sonra, benim üzerine bir şeyler karaladığım kâğıdı eline aldı. Homurtuyla kâğıdın arka yüzünü kullanabileceğini mırıldanıyordu.

Birden, benim çizdiklerimi gördü ve bir süre inceledi. "Bu ne?" diye sordu, ardından.

Kıpkırmızı olduğumu hissediyordum. Gostaham, yavaşça yastığına otururken, "Uğur muskası" dedim, kısık bir sesle; "Feridun'un istediği gibi bir şey olabilir belki.

Gostaham uzun uzun çizimi inceledi. Odada derin bir sessizlik hüküm sürüyordu.

Çok geçmeden, hevesle, yeni bir çizim için kâğıdın başına geçti ve kalemi yine uçar gibi kâğıdın üzerinde dolandırmaya başladı. Benim çizdiğim ham şekli, nasıl bir güzelliğe dönüştürdüğünü izliyordum hayranlıkla. Altından boncuklar, paralar ve taşlar sarkan birbirine bağlı üçgenlerle dolduruyordu kâğıdı. Ortaya müthiş bir tasa-

rım çıkıyordu. Her bir şekil, narin bir güzellikle birleşerek, Feridun'un hayalimdeki kızını çıkarıyordu sanki meydana.

Eskiz çizimi bitirip, arkasına yaslandığında, Gostaham haftalardır ilk defa memnun görünüyordu. "Eskiz olarak gayet iyi oldu," dedi ama gözlerindeki kızgın kor hâlâ yanıyor gibiydi.

"Bak, şunu gün ışığı kadar net ve açık olarak anlamanı istiyorum; bir daha asla benim kalemime dokunma."

Yüzümü yerdeki halıya eğip, bu kabalığımdan dolayı beni affetmesi için yalvardım.

Daha sonra anneme, Gostaham'ın son tasarımında ona katkıda bulunduğumu söylediysem de, bunu nasıl yaptığımın ayrıntılarını tam olarak anlatamadım çünkü her zamanki gibi aceleci davrandığımı düşüneceğini biliyordum.

Çok geçmeden Gostaham, tasarımı alıp onaylatmak için Feridun'a götürdü. Feridun, böyle bir deseni daha önce hiç görmediğini söyleyerek, bunun kaynağının ne olduğunun sormuş. Gostaham da, ustalığının sırlarını fazla ele vermeme hakkını saklı tutarak, uzak bir akrabasının, bu salınan taşlar tasarımına katkısından söz etmiş.

"Çok narin, aynı kızım gibi," demiş Feridun da.

Gostaham cevaben, "Gerçekten de öyle. Bu tasarım güneyli kadınların takılarından esinlenerek ortaya çıktı." demekle yetinmiş.

Bunun üzerine Feridun güney aksanıyla taklitler yaparak Gostaham ı güldürmüş. Gostaham da, kendilerinde kalan güneyli yeğeninin, aynı böyle konuştuğunu dile getirmiş. Yani Feridun, benim kim olduğumu kesinlikle anlamış. Ona karşı sarf ettiğim kaba sözlere aldırmamış olmalı ki, tasarımı yürekten destekleyip, onaylamış.

Gostaham Feridun'u ziyaretinden dönüşte, anneme benim çok iyi yardımcı olduğumu söyleyip, bana da övgüler yağdırmıştı. Ödül olarak da, bana dünyanın en özel halılarından birini göstereceği sözünü vermişti. Halıyı tarif ederken, 'çağın ışığı' diye bir benzetme yapmıştı.

FERİDUN'A YAPILACAK HALI ÇOK ÖZEL BİR İŞ OLDUĞUNDAN, Gostaham halıda kullanılacak yünün boyalarını da özel olarak yap-

tırmaya karar vermişti. *Ebediyet Nehri* kıyısında dükkânı olan, Gostaham'ın en güvendiği boya ustası Cihanşah'ın yanına giderken, beni de birlikte götüreceğini söylemişti.

Ertesi sabah oraya gidip renklerin en göz alıcısı, indigo mavisini nasıl seçildiğini gösterecekti. Cihanşah bu sırrı, büyük bir gizlilikle kendine saklıyordu.

Boya ustası Cihanşah, kalın beyaz kaşlı, aksakallı, sağlıklı yanakları olan bir adamdı. İçleri su dolu metal çanaklar arasında bizi karşılamıştı. Çanakların hepsi soğuk suyla dolu olduğundan, bir an, bizim geleceğimizi unuttuğunu düşünmüştüm.

"Bu kız ilk defa mı görecek?" diye sordu Cihanşah.

"Evet"

"Yaa!" demişti, yüzüne yaydığı geniş bir gülümsemeyle. "İyi seyret o zaman!"

Önce ıslattığı bir çile yünü, özenle kazanlardan birinin içerisine yerleştirdi. Kazandaki su, tuhaf yeşil bir renkteydi ve içine yerleştirdiği yün çilesini hiç boyamamış gibi görüyordu.

Bir süre, hep beraber oradaki sıralardan birine oturup, nehir manzarasını seyrettik. Erkekler, kuzu yününün fiyatlarının son zamanlarda nasıl arttığını konuşurken, ben de, büyük kalın sütunlar üzerine, ben doğmadan yüzlerce yıl önce inşa edilmiş *Şehristan Köprüsü*'nden geçen insanları seyrettim. Arkada kılıç gibi keskin zigzaglı doruklarıyla *Zagros Dağları*, gökyüzünden cennete uzanan yolu işaret eder gibi görünüyordu. Söylediğine göre, hiç kimse, çobanlar bile, o bilinmez doruklara çıkabilmiş değildi.

Nehrin üzerinden esen bir rüzgâr, neredeyse başörtümü uçuracaktı. Hemen çenemin altında yakaladığım uçları çekiştirerek, başımın açılmasına engel olmuştum. Sabırsızlıkla Cihanşah'ın efsanevi indigo mavisini yün çilesine uygulanmasını bekliyordum. Ama o hiç acelesi yokmuşçasına rahat davranıyordu. Ağır ağır yün çilesini kazanın içinde karıştırırken çaylarımızı içtik. Hemen yan tarafta, başka bir boya ustası, kaynayan kazanların başında kan ter içinde kalmış çalışıyordu. Bir torba kurutulmuş papatyagillerden çiçeği, kaynayan kazana boşaltmasıyla, çiçeklerin su yüzünde dans etmeye ve

sarı renklerini suya vermeye başlamaları bir olmuştu. Yoğun sarı izler suya karıştıkça yol yol sarı parlamalar görülüyordu. Sonra usta, büyük, beyaz bir yün ip çilesini kazana bastırdı. Yün, sarı suyu emmeye ve güneş rengini almaya başlamıştı.

Kazana iyice yaklaşıp, olup biteni daha yakından izlemek için uzandığımda, Cihanşah elime uzun bir maşa tutuşturup, "Hadi bakalım, çıkar şu çilelerden birini," dedi.

Maşayı kazana daldırıp, yün çilesini en uygun yerinden yakalamaya çalışmış ve sonra yukarı çekip sudan çıkarmıştım. Çile, iğrenç bir yeşil renk almıştı. Çıkan renk, hasta at kusmuğuna benziyordu.

Cihanşah' a dönüp, kafam karışık, "İndigo mavisini katmayacak mısınız buna?" diye sordum.

Cihanşah kahkahalarla gülmeye başlamış, Gostaham'da ona katılmış, elimdeki maşaya takılı, üzerinden sular damlayan yün çilesiyle öylece kalakalmıştım. Bu kadar eğlenecek ne vardı, anlayamıyordum?

Cihanşah o arada, "Gözünü yünden ayırma!" diyordu.

Dönüp çileye tekrar baktığımda, renginin, sudan ilk çıkardığımda ki kadar iğrenç durmadığını fark etmiştim. Şaşkınlıkla olup biteni izliyor, çölde susuz kalıp yeşil vaha serapları gören bahtsız yolcular gibi hissediyordum kendimi. Ama gördüğüm serap değildi; yün çilesi giderek uçuk bir zümrüt yeşiline dönüyordu. Birkaç dakika içinde renk, önce bahar dallarının filizleri gibi yoğun bir yeşile, sonra mavileşerek, hazar denizinin derin yeşiline ve en sonunda da giderek daha da derinleşerek, derin su mavisine dönüştü. Elimdeki maşayla, şaşkın, Cihanşah'a dönüp, "Allah bizi cinlerin, perilerin, hilelerinden sakınsın," diye fısıldadım.

Cihanşah bir kahkaha daha patlatıp, "Korkma, bu gördüğün insan hilesi," dedi.

Yün çilesi öylesine yoğun bir maviye dönüşmüştü ki, sınırsızlığı ve derinliğinden gözlerimi alamıyordum. Efsunlanmış gibi baka kalmıştım. Sonra heyecanla dönüp, "Bir daha yapacak mıyız?" diye sordum.

Cihanşah, bir diğer yün çilesini daha tılsımlı sudan çıkarıp, üzerinde değişen yeşilin tonları ve maviye geçişi, ardında da inanılmaz

derinlikte mavinin ortaya çıkışını bir kez daha izlememe izin vermişti.

Bir kez daha, aklımın almadığı belli bir şaşkınlıkla, "Ama nasıl oluyor?" diyebilmiştim sadece.

Cihanşah'sa cevaben, gülümseyerek, "Bu, binyılı aşkın süredir bir aile sırrıdır," diye açıklamıştı. "Hz. Muhammed'in kendine inananlarla birlikte, atalarımın memleketi Medine'ye hicretinden bu yana, bu sırrı bizden başka bilen yoktur."

Gostaham, boyanmış yünleri dikkatle inceledikten sonra, biraz daha koyu bir ton istediğini söyleyince, Cihanşah yünü tekrar tılsımlı suya daldırmış, sonuçtan tatmin olduğunda da, bütün yünler çıkarılıp tek tek inceledikten sonra, iş tamamlanmıştı.

Eve döndüğümüzde, daha üzerimdekileri bile çıkarmadan Gostaham'a, daha başka ne yapabileceğimi sormuştum heyecanla.

Şaşırmıştı. "Biraz dinlenmek istemiyor musun?"

"Bir dakika bile dinlenmek istemiyorum," diye yanıtlamıştım onu.

Indigo mavisinin ortaya çıkışını izlemiş olmak beni öyle heyecanlandırmıştı ki, müthiş bir enerjiyle dolu hissediyordum kendimi. Gostaham gülümseyerek, bir tane daha kareli kâğıt hazırlayabileceğimi söylemişti.

O günden sonra da, Gostaham'a yardım etmek için, ben yalvardıkça, o da benim yanında kalmamı daha çok istemişti. Her zaman yapılacak bir iş oluyordu; kareli kâğıt hazırlamak, sulu boya renkleri karıştırmak; eskiz kâğıtlarını kesmek; iş bitmiyordu. Kısa bir süre sonra, çizdiği eskizleri kareli kâğıtlara kopyalama işini de bana vermeye başlamıştı. Hatta birkaç kez, beni mutfak işlerinden koparıp yanına çağırmıştı; işte en çok da o anları sevmiştim. Çünkü uzun saatler alan temizlik ve doğrama işlerini artık küçümser olmuştum. Mutfakta çalışırken, Gostaham mutfak kapısından el edip beni çağırdığında, hemen elimdeki bıçağı veya satırı oracığa bırakıyor ve büyük bir memnuniyetle ardından odasına doğru seğirtiyordum. Diğer hizmetliler arkamdan sinir olarak homurdanıyor, özellikle aşçı, imalı imalı, o çizmeyi öğrendiğim geyik ve gergedanların, akşam yemeğinde karnımı doyurup doyurmayacağımı soruyordu.

Durum, Gordiye'nin de hoşuna gitmemeye başlamıştı. "Bu kadar boğazı doyurmak için, herkesin yardımcı olması lazım, demişti bir keresinde ama Gostaham, bu lakırdılara hiç aldırış etmiyordu. Çünkü benim yardımlarımla, bütün siparişleri çok daha hızlı yetiştiriyor ve sanıyorum, uzun saatler süren tasarım çalışmaları sırasında, onun yanında olmamdan, yaptıklarıyla yakından ilgilenmemden ziyadesiyle hoşlanıyordu. Daha önce ailesinde kimse onun işine bu kadar yakın olamamıştı.

İsfahan'daki yaşamımız boyunca hayat, annem için hiç de benim için olduğu kadar kolay geçmemişti. O, bütün gücünü, Gordiye'nin insafına kalmış biçimde mutfakta geçiriyor, benim ardımda bıraktığım işler de ona kalıyordu. Gordiye hiç durmadan işlerine karışıp, onu düzeltiyor, yaptıklarının köylü yöntemleri olduğunu söyleyip, annemi aşağılıyordu. Sanıyorum, annemin ona karşı gösterdiği sessiz direnişi hissediyor ve olabildiğince bu direnişi kırmaya çalışıyordu. Örneğin, pirincin tortusunu atmak için, ne eksik ne fazla, tam 6 kez süzmesini istiyor, turpları enine değil boyuna kesmesi konusunda dayatıyor, kurabiyelerin üzerine daha fazla fıstık ezmesi koymasını, cennet şerbetini hazırlarken daha az meyve karıştırıp, daha fazla gülsuyu ilave etmesini istiyordu. Daha düne kadar kendi evinin hanımı olmaya alışkın olan annem, çocuk gibi azarlanıp, emirler yağdırılan bir hizmetçi durumuna düşmüştü.

Bir gün, öğle sonrası dinlenme molasında, küçük odamıza sinirle dalan annem o kadar kızgındı ki, bir an öfkesinin ateşiyle kendini yakacağını hissetmiştim.

"Allah'ım sen bana acı!" diye yakarıyordu içeri girdiğinde. "Artık dayanamıyorum!"

"Ne oldu? Ne yaptı gene?"

"Bu sefer de, yaptığım kurabiyelerin şeklini beğenmedi," diye söylendi annem. "Kare şeklinde, köşeli istiyormuş, oval istemiyormuş efendim! Yaptığım bütün kurabiyeleri köpeklere atıp, yeniden hamur yoğurmak zorunda kaldım."

Böyle bir israf bizim köyde olsa, düşünülemez bir müsriflik olarak görülürdü. Ama Gordiye, mükemmellik istiyordu.

"Hay Allah!" diyebilmiştim sadece, kendimi biraz da suçlu hissederek. O günü tümüyle Gostaham'ın yanında çalışarak geçirmiş, birlikte keyifli ve müthiş işler çıkarmıştık.

"Sadece kurabiye meselesi değil ki," diye devam etmişti annem. "Hizmetçilik yapmaktan belim büküldü. Ah keşke baban hayatta olsaydı da, kendi evimizde, kendi bildiğimiz gibi yaşıyor olsaydık."

Annemi teskin etmeye çalışırken, burada öğrendiklerimden ne kadar mutlu olduğumu dile getirmiştim. "En azından karnımız doyuyor, aç kalma korkusuyla yaşamıyoruz," diye de, onu teskin etmeye çabalamıştım.

"Bu kadın bizi sokağa atmazsa tabi," diye, terslenmişti gene.

"Ne diye yapsın ki böyle bir şeyi?"

Burnundan soluyarak, hırsla sürdürdü sözlerini, annem: "Gordiye'nin bizden kurtulmayı nasıl istediğinden haberin yok tabi senin!"

Abarttığını düşünüyordum. "Ama ikimizde eve her türlü katkıyı yapıyoruz."

Öfkeyle ayakkabılarını fırlatıp, yer yatağına kapaklanmış, ayakları, kurabiyeleri yaparken sürekli ayakta kalmaktan kıpkırmızı olmuştu. "Ayacıklarım nasıl ağrıyor," diye yakındı. Hemen ayaklarını yukarı kaldırıp, altına bir yastık yerleştirdim. Öfkesi geçmek bilmiyordu.

"Gordiye'nin düşüncesine göre, biz onun evini kemiren asalaklarız. Ücretli çalışmadığımız için de, bizi istediği zaman buradan kovabilir. Bu gün bana, İsfahan'da dünya kadar kadının burada çalışmak için bir gözünü feda etmeye hazır olduğunu söyledi. Üstelik daha gençlermiş bu kadınlar; şikâyet etmeden, homurdanmadan, daha uzun saatler çalışabilirlermiş. Hem değerli mutfak çalışma saatlerinde, hah yapmayı öğrenmekle de oyalanmazlarmış!"

"Ne yapabiliriz peki?" diye sordum endişeyle.

"Sana bir koca adayı çıkması için Allah'a yakarmaktan başka çaremiz yok," demişti annem.

"Böylece sen kendi evinin hanımı olursun ve eğer adam iyi biri çıkıp, annene bakmayı da görevi sayarsa, ikimiz birden kurtuluruz."

Benim evlenmemle ilgili konunun, hiçbir mal varlığım olmadı-

ğından, kapanmış olduğunu sanıyordum. "Çeyizim olmadan kocayı nasıl bulacağım ki?"

Annem ayaklarını esneterek, ağrısını hafifletmeye çalışıyordu. "Ne uğursuz bir kuyruklu yıldızmış ki, babanı, sen kendi evini kuramadan, alıp götürdü aramızdan," diye hayıflanmalarını sürdürdü. "Düşünüyorum da, eğer şifalı bitki karışımları yapıp, komşulara satabilirsek, biraz para biriktirebilir, bununla da sana çeyiz düzebiliriz. Daha fazla bekleyemezsin!" Annemin sesinde bir uyarı tonu duymuştum.

Annem haklıydı; yaşlanıyordum. Tanıdığım bütün kızlar on altı yaşlarına gelmeden evlenmişler ve çoğu da, daha erken yaşlarda yuva kurmuştu. "Çeyizim için, ben de bir halı dokuyacağım, o zaman, diye söz verdim anneme.

"Senin evlenmen, yeniden kendi hayatımızı sürdürebilmemiz için tek çıkar yol," diyordu annem. Sonra arkasını dönüp, o anda uyuya kaldı. Ona bakarken, yaşamımızı biraz daha katlanılır kılacak bir yol olmasını dilemiştim. Yüzümü kıbleye dönmüş ve o uğursuz kuyruklu yıldızın üzerimize örttüğü hayırsızlıkları bir an önce gidermesi için Allah'a yakarmıştım.

Bir akşam, mutfakta yapacak hiçbir işim kalmadıktan sonra, Gostaham'ın fırlatıp attığı kâğıtlarından büyücek bir tanesini alıp, annemle paylaştığımız küçük odaya giderek, yağ kandilinin titrek ışığının altına, iki büklüm, zengin bir adamın misafir odasını süsleyip, evdeki diğer bütün halıların pabucunu dama atacak bir halı tasarlamak ümidiyle, çizmeye başladım. Hayalimdeki tasarım, o güne kadar öğrendiğim her şeyi içerecekti. Hepsini bir halıya sokuşturmayı da becermiştim. Sıçrayan tavşanlar, rengârenk kuyruklu tavus kuşları, otlayan ceylanlar, uzun çam servileri, renkli vazolar, su havuzları, yüzen ördekler ve gümüşi balıklar, hepsi asma dallarıyla sarmalanmış, yapraklar ve çiçeklerle bezenmiş olarak çizilmişti eskizde.

Çalışırken, büyük çarşıda görüp çok beğendiğim ve unutamadığım bir halıyı düşünüyordum. Kocaman bir ağaç vardı halının ortasında ama dallarından fışkıran yapraklar yerine, dal uçlarında ceylan, aslan, gergedan ve ayı başları vardı. Satıcı, o halıdaki ağacın,

'Vak vak ağacı' olduğunu söylemiş, hayvanların bir araya gelip, insanlar ve anlaşılmaz davranışları üzerine görüşlerini anlatan bir şiirden esinlenerek yapıldığını belirtmişti. Ben de, öyle bir ağacın, bütün gece boyunca bu evle ilgili yapabileceği dedikoduları düşlemiştim.

İlerleyen zamanda, Gostaham'ın keyifli bir anını bekleyip, tasarımımı ona göstermek için sabırsızlıkla beklemiştim. Konuyu kendisine açtığımda, önce şaşırmış, ama sonra bana el edip, odasına davet etmişti. Yastıkların üzerine oturmuş ve eskiz kâğıdını önümüze açmıştık. Oda öylesine sessizleşmişti ki, çok uzaklarda ki Cuma Camisinde okunan yatsı ezanını bile duyabiliyordum. Yatsı ezanı, en sakin, en tane tane ve en tatlı makamda okunan ezandı ve bana daima mutlulukla ümidi çağrıştırırdı.

Bu sesi duyabiliyor olmamızın, iyiye işaret olduğunu düşünüyordum.

Gostaham tasarıma şöyle bir göz attıktan sonra, "Bütün bunların ne anlamı var?" diye sormuştu, bana bakarak.

"Şey," diye kekelemiştim, ben de. "Çok iyi bir şey olsun istedim, yani öyle bir şey ki

Yine huzursuz bir sessizlik doldurmuştu odayı. Gostaham, eskiz kâğıdını yana itmiş, kâğıt yerde yuvarlanarak rulo haline gelmişti.

"Dinle, canım," dedi,

"Bana öyle geliyor ki, sen, halıların sadece satılacak veya satın alınacak, veya üzerine oturulacak şeyler olduğunu sanıyorsun. Ama halı dokumacısı olduğun zaman şunu öğreniyorsun ki, halının hayattaki yeri çok daha büyüktür. Özellikle de bu yeri görme konusunda kafasını yoranlar için."

"Biliyorum," demiştim telaşla, ama aslında, Gostaham'ın neden bahsettiğini tam olarak kavrayabilmiş değildim.

"Bildiğini sanıyorsun," dedi Gostaham da, doğal olarak. "Madem biliyorsun, söyle bakalım; bütün bu çizgi desenler, hangi ortak özelliğe sahip?"

Söyleyecek bir şey düşünüyordum ama bulamıyordum. O desenleri bir arada çizmemin yegâne nedeni, dekoratif olmalarıydı.

"Hiç," diyebildim ancak, itiraf edercesine.

"Peki," diye sürdürdü sözünü Gostaham. Derin nefes alışından anlaşıldığı kadarıyla, daha önce hiç yapmadığı kadar zor bir işe başlar gibiydi. Başındaki sarığı düzeltirken, sanki kafasındaki düşünceleri çekip dışarı çıkarmaya çalışıyor gibiydi.

"Senin yaşlarındayken," diye başladı söze, "Şiraz'da anlatılan ve beni derinden etkileyen bir hikâye öğrenmiştim. Bu hikâye, bundan iki yüzyıl kadar önce, topallaya topallaya İsfahan'a kadar gelip, bu kentin halkına, ya kendisine teslim olmalarını, ya da onları bire kadar kıracağını bildiren Moğol fatihi Timurlenk'le ilgili bir hikâyeydi. O zaman İsfahan halkı, Timurlenk'in demir yumruğuna karşı ayağa kalkmış ve isyan etmiş. Ancak bu isyanın arkasında, kentin sahip olduğu çok küçük bir askeri güç varmış. Timurlenk askerlerine saldırı emri vererek, tam elli bin İsfahanlı'yı kılıçtan geçirtmiş. Şehirde kurtulan ve hayatta kalan bir tek gurup kalmış; halı dokumacıları. Timurlenk onlara dokunulmamasını emretmiş çünkü çok değerli olduklarına inanıyormuş. Böylesine korkunç bir tecrübeye şahit olduktan sonra, halı dokumacılarının desenlerinde ölümü, yıkımı ve yağmayı, kısacası kaosu mu işlediklerini düşünüyorsun?"

"Hayır" diye yanıtladım, yumuşak bir sesle.

"Asla. Hiçbir zaman, diye onayladı Gostaham, sesini yükselterek. "Tek değişiklik, tasarımcıların yarattığı imajlarda daha mükemmel bir güzelliğin gelişmesi olmuş. Biz halı yaratıcılarının, dünya üzerindeki kötülükleri protesto ediş biçimi işte bu olmalıdır. Baskıya, acı çekmeye ve mutsuzluğa karşı tepkimizi, güzelliğin yüzünü dünyaya hatırlatarak ve böylece insanları doğruluğa yönlendirmeye hizmet ederek gösteririz. Bütün halı yapanlar şunu bilir ki, güzellik, en etkili sağaltıcı şuruptur. Ama uyumlu birlik olmadan, güzellik yaratılamaz. Şimdi anlıyor musun?"

Yaptığım eskize bir kez daha bakmıştım. Bu sefer, sanki Gostaham'ın gözleriyle inceliyordum çizdiklerimi. Umursamazlığı kaba figürlerle bezemiş, yorucu bir tasarımdı karşımdaki ve sadece güzelliği tanımayan, yıkanmak nedir bilmeyen Frenklere, belki satılabilirdi.

"Doğrusunu yapmam için bana yardım eder misiniz?" diye sordum, miyavlar gibi bir sesle.

"Edeceğim," dedi Gostaham, kalemine uzanırken. Eskizin üzerinde öylesine acımasızca düzeltmeler yaptı ki, neredeyse hiçbir şey kalmamıştı geriye. Sonra yeni bir kâğıt alıp önüne, çizdiklerim arasından tek bir motifi seçip, onu aktardı; anne kız figürünün, gözyaşı şeklinde betimlenmiş motifi. Çünkü onun kendi içinde bir tutarlılığı, ardışıklığı, mesajı vardı. Özenle ve tertemiz çizmişti motifi, yeniden. Halının enine üç, boyuna da yedi tane aynı motiften sığacak biçimde ayarlıyordu yerleşimi. Ve işte hepsi bu kadardı. Sonuç, benim yaptığım tasarımdan kat kat güzel çıkmıştı.

Gayet açıklayıcı bir ders olmuştu. Dünyada geçireceğim zamandan çok daha fazla öğrenecek şeyim olduğunu hissetmiştim onu izlerken. Oturduğum yastıkta ardıma yaslandığımda, kendimi iyiden iyiye yorgun hissediyordum.

Gostaham da arkasına yaslandı.

"Senin kadar öğrenmeye meraklı birini tanımadım," dedi.

Bir an, aslında böyle birini tanıdığını düşündüm; kendisi. Sonra utandım, çünkü böylesi bir merak, bildiğim kadarıyla hiç de kadınsı bir özellik değildi.

"Babamdan sonra her şey değişti..." diyebildim sadece.

"Doğrudur. Senin ve Mahin için başınıza gelebilecek en kötü şanssızlık bu olmuş," dedi Gostaham, üzgün bir sesle. "Ama bir yandan da, bu olayın, senin öğrenme hevesini tatmin etmem için bir fırsat yarattığı da düşünülebilir."

"Benim niyetim," dedim, utana sıkıla, "elbette sizin de izninizle, şu çizdiğiniz halıyı dokuyup, çeyiz olarak bulundurmak... Olur ya, böyle bir eşyaya ihtiyaç duyarsam... İlerde..."

"Hiç fena fikir değil," diye yanıtladı, Gostaham. "Peki, yünü nasıl alacaksın?"

"Borç para alarak," dedim.

Gostaham bir an düşündü.

"Bizim imalathanede yaptığımız halılardan çok daha basit bir iş olmasına rağmen, harcadığın yün parasını kat kat geri getirecek bir iş çıkacağı kesin."

"Çok çalışır, yaparım," diye atladım. "Söz veriyorum size. Sizi hayal kırıklığına uğratmam."

Gostaham, sabitleşmiş gözlerle öylece, bir süre bana bakmış, hiçbir şey söylememişti. Sonra aniden oturduğu yastıkta sıçrarcasına irkildi; cin çarpmış gibiydi.

"Ne oldu?" diye sordum, telaşla. Gostaham derin bir iç geçirmeden sonra, tekrar yastığında arkasına yaslanıp rahatlamıştı. "Bir an," dedi, yavaş yavaş, "kendi gençliğimle yan yana oturduğum hissine kapıldım. Çok tuhaf."

Gülümsedim. Gostaham'a kendi hikâyesini anımsatmıştım. "Şaha sahip olduğu en değerli mülkünü veren genç adam, öyle mi?"

"Aynen."

"Ben olsam, ben de aynısını yapardım."

"Biliyorum, dedi Gostaham. "Dolayısıyla da, kapıma gelen bu büyük kısmetin şerefine, sana bu halıyı dokuman için izin veriyorum. Bitirdiğin zaman, yün için harcadığım parayı bana geri öder, geri kalanın hepsine sen sahip olabilirsin. Ama unutma; ev işlerine yardımcı olmak konusunda, Gordiye'ye karşı hala sorumlulukların var!"

Eğilip Gostaham'ın ayaklarını öptükten sonra, mutlu haberi anneme vermek için hemen dışarı koşmuştum.

NAHİDE'NİN, kendi çeyizini hazırlamak gibi bir derdi olmamakla birlikte, onun da kendince dertleri vardı. Gostahamkar'ın kapısını çalıp, beni kendisini ziyaret etmem için çağırdığında, aslında ne istediğini gayet iyi biliyordum. Genellikle, bu birlikte çıkmalarımızda, gerçekten Nahideler'e gidip, onun gözetiminde yazma dersleri yapıyorsak da, bazı zamanlarda da, ailelerimize söylediğimiz yere gitmek yerine, *Nakş-ı Cihan Meydanı*'na çıkan bir kestirmeden, dosdoğru büyük çarşının yanında, Nahide'nin İskender'e yüzünü açıp gösterdiği polo sahasının yakınlarına gidiyorduk. Polo maçları sırasında ben genellikle hayran hayran etrafımızı dolduran insan manzaralarını izliyordum; uzun kılıçlı, güneş yanığı tenli askerler, elle-

rinde bir tasla dilenen yırtık pırtık giysili dervişler, orada burada dolanıp şiirler okuyan ozanlar, evcilleştirdikleri maymunlarla dolaşan Hintliler, *Halfa Köprüsü*'nün öbür ucuna yakın yerlerde yaşayan Hıristiyanlar, ellerindeki malları satmaya çalışan seyyar satıcılar, kocalarının ardı sıra seğirten çarşaflı kadınlar... Biz de, etrafımızı saran bu kalabalığın içinde, sanki yanımızda duran adamların ailelerinin bir parçasıymışız gibi davranarak, kaybolup gidiyorduk. Oyun başladığında Nahide'nin gözleri hemen aşığını arıyor ve onu görür görmez de gözlerini ondan ayıramıyordu. Diğer izleyiciler top neredeyse oraya doğru bakarken, Nahide, sadece İskender'e bakıyor, onun topa vuruşlarında da, adeta aynı hareketleri yapar gibi kıvranıyordu.

İskender, yakışıklı masal kahramanı Yusuf gibi, kadınların aklını başından alan bir güzelliğe sahipti. Annemin her zaman anlattığı bir hikâye kahramanı betimlemesini hatırlatıyordu bana: "Öyle kör edici bir yakışıklılıkmış ki, Mısırlı Hanımlar, parmaklarını mutluluktan ısırarak kanatıp, parlak ve kırmızı kanlarını, mor mürdümlerinin üzerine akıtırlarmış."

Bu hanımlar, aynısını İskender için de yapardı, bence. Özellikle ağzının güzelliği, benim en çok takıldığım kısmıydı. Gülümsediğinde yıldız gibi pırıldayan, beyaz ve düzgün dişleri vardı. Nahide'ye şaşıyordum. Onun gibi, gönlünü böylesi bir adam kaptırıp, adamın da kalbini fethetmeyi başarmak nasıl bir duyguya karşılık geliyordu, onu anlamaya çalışıyordum. Benim hiç böyle ümitlerim olamazdı.

Yine bir öğleden sonra, oyun alanına gittiğimizde, maç daha yeni başlamıştı. O sırada, bütün seyircilerin heyecanla şahın sarayına doğru baktıklarını fark etmiştik. Birden bire, saltanat boruları çalmaya başlamış ve şah, bütün meydanı yukarıdan gören balkonunda belirivermişti. Üzerindeki uzun, koyu mavi, kadife kaftan, altın simden çiçeklerle bezenmiş, onun içinde yeşil bir tunik ve belinde de, yeşil, mavi ve altın sarısı renklerin birbirinin içine girip çıktığı kalın bir kuşak vardı. Sarığı bembeyazdı ve alnının üzerinde zümrüt bir nişan takılıydı. Bıyıkları uzun ve grileşmiş, uzak mesafeden bile görünebilecek şekilde, dişlerinin çoğu dökülmüştü.

"Vayy!" demiştim büyük bir şaşkınlıkla. Hayatımda ilk kez bir sultan görüyordum. Nahide, şehirde büyümüş bir kız olduğundan,

bu duruma çok alışkındı ve benim şaşkınlığıma kahkahalarla gülüyordu.

Şahın, mavi ve altın sarısı bir halının üzerine yerleştirilen tahtına rahatça oturduğundan emin olunduktan sonra, etrafındakiler, bir bir dizlerini yere dayayıp, topuklarının üzerine oturarak, şahın etrafındaki yarım ay şeklindeki yerlerini almışlardı.

Şah elini sallar sallamaz da, oyun başlamıştı.

Peçemin altından, gözlerimi ayırmadan şaha bakarken, çarşıda halıları incelemeye giden Nahide'yi tamamen unutmuştum. Zaten şu polo maçlarından da fazla haz etmiyor, insanların koşturan atların kaldırdığı toz ve pisliğin içinde, daha iyi görebilmek için itişip kakışmalarına bir türlü anlam veremiyordum. Ben de gidip, kendi yaptığım halının hâlâ vitrinde durup durmadığına bakmak istemiştim. Ama o dükkâna vardığımda, halı artık orada değildi. Tüccar, halının bir gün önce bir yabancıya satıldığını söylemişti. Nahide'yi bulup, bu haberleri ona vermek için harekete geçmiştim. Yanına ulaştığımda verdiği tepki gayet kısa ve öfkeli oldu; evet, giydiği peçe ve ferace onun tanınmasını olanaksız kılıyordu belki ama yalnız başına buralarda bulunmaması da hâlâ bir mecburiyetti. Onu yalnız bırakmamam gerektiğini anlayabiliyor olmalıydım. Bana ihtiyacı vardı.

Nahide polo maçına dönmüş, İskender'den bir işaret almayı umuyor, meydandaki onca kalabalığın arasından fark edilmeyi istiyordu. Ama oğlan, bu ufak tefek beyaz lekeyi, onca kadının arasında nasıl fark edecekti ki? Bütün yaptığı da, İskender'e yüzünü gösterdiği köşede bekliyor olmaktı. O öğleden sonra, İskender'in ardı ardına yaptığı üç sayıyı ve seyircileri zevkten nasıl çılgına çevirdiğini izledik. Oyun bittiğinde, sahaya geri çağrılan İskender, oyun alanının dört köşesine giderek seyircileri selamlamış, bizim olduğumuz köşeye geldiğinde de, kemerinin içinden çekip çıkardığı deriden bir polo topunu havaya fırlatmıştı. Top bir süre yükseldikten sonra, dosdoğru Nahide'nin uzanan avuçlarının içine konmasın mı? Sanki bir ateş perisi, topu havada yönlendirip, Nahide'nin avucuna indirmişti.

Bir süre daha, seyirciler oyuncuları kutlarken oralarda oyalandıktan sonra, kalabalık yavaş yavaş dağılmaya başladığında, Nahide deri topu hâlâ sıkı sıkı avucunda tutmaya devam ediyordu. Az sonra, küçük bir oğlan çocuğu yanımıza yaklaşıp, dökük dişlerini göstere göstere sırıtarak, gömleğinin kolunda sakladığı bir kâğıt parçasının ucunu Nahide'ye gösterdi. Nahide özenle çocuğun elini tutarak, onunla ilgilenirmiş gibi yaparak, ustalıkla kâğıdı çekip alarak, kendi kolunun içine sokarken, bir yandan da küçük bir miktar parayı çocuğun avucuna sıkıştırdı. Topu da, giysilerinin içine sakladıktan sonra, koluma girip, beraberce eve doğru yürümeye başladık. Kalabalıktan uzaklaşır uzaklaşmaz, aceleyle mektubu fora eden Nahide, oracıkta okumaya başlamış, ben de omzunun üzerinden mektubu görmeye çalışırken, içimde, "Keşke ben de okuyabilir olsaydım" diye hayıflanmıştım.

"Ne diyor?" diye sordum sonunda, merakla.

"Aceleyle yazılmış, sadece tek bir satır," dedi, Nahide ve okumaya başladı: *"Binlerce insan kalabalığının içinde, hiç kimse senin gibi ışık saçmıyor etrafına, ey yüreğimin en parlak yıldızı."* Ve imza, *"Aşığın, hizmetkârın Iskender."*

Nahide'nin peçe ve feracenin ardında kalan yüzünü göremiyordum ama sesindeki heyecanı duyabiliyordum.

"Belki de kader yollarınızı birleştiriyor artık," dedim, aklım durmuşçasına.

"Bunun gerçekleştiğinden emin olmalıyım," dedi Nahide. "Hadi gidip Kobra'ya fal baktıralım."

Kobra, Nahidelerin yaşlı hizmetçilerinden biriydi ve tüm mahallede baktığı falların doğru çıkmasıyla nam yapmıştı. Bu kadın, bana, bizim köydeki bir diğer falcı kadını hatırlatıyordu. Bizimki göğe bakar veya havaya bir avuç bezelye atıp, o anın, arzularının gerçekleşmesi için uygun olup olmadığını söylerdi. Derisi ceviz kabuğu rengindeydi, alnında ve yanaklarında oluşmuş derin ve düzgün çizgiler, onu daha bilge gösterirdi.

Nahide eve girer girmez, Kobra'yı odasına çağırtmış ve az sonra Kobra, elinde iki fincan kahveyle odaya gelerek, kahvelerimizi, di-

bindeki telveyi bozmadan içmemizi söylemişti. Hemen kahvelerimizi iki yudum da içip, dibindeki telveden geleceğimizi okuması için fincanları ona uzatmıştık. İlk önce Nahide'nin fincanına göz atan Kobra, neredeyse dişsiz damaklarını göstererek gülümsemiş, sonra Nahide'nin evleneceği yakışıklı, genç, çok zengin ve kahraman Rüstem'inki gibi güçlü vücudu olan bir adamla yapacağı evliliği tarif etmeye başlamıştı. Nahide öyle çok çocuk doğuracaktı ki, sayısını kendi bile bilemeyecekti.

"Bacakların hep havada olarak, çok uzun zamanlar geçireceksin," diye okuyordu fincanda gördüklerini, Kobra.

Kehanetlerinin, efendisinin duymak istedikleriyle tam olarak örtüşüyor olması, anlattıklarının doğruluğu konusunda kuşku duymama neden oluyordu.

Benim sıram geldiğinde de Kobra, önce fincana uzun uzun bakmış, birkaç kez bir şeyler söyleyecek gibi olmuş, sonra tekrar fincanı evirip çevirip, sanki felaket haberleri okurmuş gibi bir haller almıştı.

"Ne diyor?" diyen Nahide'nin de meraklandığı belliydi.

Telveyi bir süre daha inceleyen Kobra, sonunda, benim geleceğimin de, Nahide'ninkiyle tıpa tıp aynı olduğunu söyleyivermiş, sonra da fincanları toplayıp, aceleyle odadan çıkarken, yapacak çok işi olduğunu söylemişti.

"Çok tuhaf," dedim, ardından. "Neden fincanda gördüğünü söylemedi ki?"

"Söyledi ya!"

"Benim geleceğim, seninkiyle nasıl aynı olur?"

"Neden olmasın?" diye yanıtladı Nahide. "Sen de yakışıklı bir adamla evlenip, yığınla oğlan doğurabilirsin."

"İyi de, durum bu kadar açıksa, ne diye endişeli endişeli baktı ki fincanıma?"

"Aldırma sen ona," dedi Nahide. "Yaşlandı artık iyice. Muhtemelen sıkıştı, kendini sıktı sıktı, söyleyemedi."

"Bence şu lanet olası kuyruklu yıldız hala benim peşimde" dedim öfkeyle. "Bana öyle geliyor ki Kobra benim geleceğimdeki karanlığı gördü ve söylemek istemedi!

"Asla yapmaz öyle şey," dedi Nahide. Derhal Kobra'yı yeniden çağırtıp, falda ne gördüyse hepsini anlatmasını istedi. Kobra sakince göğsünün üzerine koyduğu elinin üzerine diğerini koydu ve "Telveden okuyabildiğim başka hiçbir şey yok!" diyerek, bizi protesto etti. "Ama size, falınızı okurken aklıma gelen eski bir hikâyeyi anlatabilirim. Nasıl bir alakası olduğunu da, ne manaya geldiğini de bilmiyorum, ama hikâye şöyle," dedi ve hikâyesine başladı.

Nahide ve ben, yastıklarımıza rahatça kurulup, Kobra'nın hikâyesine kulak vermiştik.

Önce hiçlik vardı, sonra 'ol' dendi, oldu.
Allah'tan önce hiç kimse yoktu.

Bir zamanlar, gece uykularında fena rüyalar gören bir prens varmış. Rüyalarında her gece ay kadar güzel, eşi benzeri bulunmayan bir kadının hayalini görürmüş. Bu kadının süt gibi beyaz yüzünü kıvır kıvır saçları çevrelermiş. Üzerine giydiği gülkurusu ipek tunik de, vücudunun kadınsı çıkıntılarını kavun gibi ortaya çıkarırmış. Prens, rüyanın içine daldıkça, kadının kollarını gökyüzüne açmış, çaresizlik ve ümitsizlik içinde ağladığını görürmüş. Sonunda kan ter içinde uykusundan uyanır, rüyasında gördüğü kadının öylesine acı çekiyor olmasına dayanamaz, çok üzülürmüş.

Bir gün bu prens, toprakları içinde bulunan bir köprünün başını tutup, gelip geçen yolcuları soyan korkunç bir eşkıya ile mücadele etmek için sefere çıkmış. Prens ve adamları, söz konusu köprüye vardıklarında, eşkıya gurubuyla, öğle güneşi tam tepeye ulaşana kadar saatlerce savaşmışlar. O sırada, eşkıyanın başı, prensin en iyi askerlerinden birine kılıcıyla taarruz ederek onu köprüden aşağıya fırlatınca, prens çılgına dönmüş ve kükreyerek onun üzerine atılmış. Bir süre karşılıklı kılıç oynatmışlarsa da, prens daha güçlü olduğundan, sonunda eşkıya başının elindeki kılıcı düşürmeyi başarıp, onu yere yıkarak, zırhlı bedeninin üzerine çullandığı gibi böğrüne çökmüş. Belinden hançerini çıkarıp, en iyi adamlarından birini yaprak gibi nehre fırlatan bu hainin kafasını tam kesmeye niyetlenirken,

"Dur!" diye bağırmış eşkıya başı. "Neyi öldürdüğünü biliyor musun?"

"Herkes dünyadaki son anlarını yaşarken merhamet diler," diye terslen-

miş prens. "Ama sen çok yakında Allah'ın önünde merhamet dileniyor olacaksın." Sonra olanca hırsıyla hançerini yukarıya kaldırmış.

"En azından başımdaki zırhı çıkarmama izin ver! O zaman kim olduğumu göreceksin," diye yakarmış eşkıyanın başı.

Prensin bir anlık duraksamasından istifade eden eşkıya başı, başındaki kaskı çıkarır çıkarmaz, uzun, kıvırcık, koyu renk saçları ve kadınsı suratı kendini gösterivermiş.

Prens şaşkınlıktan donakalmış. "Ne yazık ki, senin gibi güzel ve genç biri az sonra toprağa karışacak! Onca cesur ve saldırgan savaşçılığın, bana senin yetişkin bir adam olduğunu düşündürmüştü."

"Görüyorsun ki, değilim," demiş, eşkıyanın başı, " hatta," diye de sürdürürken sözünü, birden göğsündeki zırhı açıp, içine giydiği tuniği de yukarı sıyırarak, güçlü karın kaslarını ve güneş ışığında gül tomurcukları gibi parıldayan küçük memelerini ortaya çıkarıvermiş.

Prensin hançeri tutan eli şaşkınlıktan öyle titremiş ki, sonunda hançeri tutamayıp, yere düşürmüş. Öldürmek için duyduğu tutku, o anda başka türlü bir tutkuya dönüşmüş ve genç kadının üzerine eğilip, yumuşacık dudaklarına bir öpücük kondurmaktan kendini alamamış.

Sonra doğrulup, "Böyle zırhlar giyip, silah kuşanmana sebep ne?" diye sormuş.

Kadının yüzündeki yumuşaklık bir anda kaybolup, yerini sert ve hırçın bir edaya bırakarak, konuşmaya başlamış: "Benim babam üstün bir savaşçıydı ve beni de kendi gibi cana kıymak üzerine eğitti. Onun ölümünden sonra, adamlarına ve mülküne sahip çıkmak da bana düştü."

O günden sonraki birkaç gün boyunca prens, bu hırçın genç kadını daha yakından tanıyıp ona hayranlığını arttırmış. Kız da prens kadar iyi ata binebiliyor, kılıçları alıp kapıştıklarında prensi ter içinde bırakıyor ve tepelerde koşarak yaptıkları yarışlarda kafa kafaya parkuru bitirebiliyormuş. Kasları güçlü ve sıkı, aynı zamanda da bir ceylan gibi çevikmiş. Bu kız, sık sık prensin rüyalarına giren kadına hiç benzememesine rağmen, çok geçmeden birbirlerine iyice alışıp, sonunda da evlenmişler.

Mutlu mesut geçen bir yıldan sonra, prens, yine rüyalarında aynı karabasanı yaşamaya başlamış. Ay parçasına benzeyen kadın yine görünüp, bu sefer öncekilerden daha acıklı bir biçimde başını öne eğiyor, dizlerinin üze-

rine çökmüş, ümitsizlik içinde, erir gibi acı çekiyormuş. Bir sabah prens, yine acı dolu bir gecenin ardından, savaşçı karısına hoşça kal öpücüğü kondurup odadan çıkarken, karısı meraka düşmüş.

"Nereye gidiyorsun?" diye sormuş kadın, telaşlı bir kızgınlıkla.

"Birini bulmam lazım," demiş prens. "İnşallah, bir gün yine görüşürüz."

Sonra atını eyerleyip bindiği gibi, ardına bir daha bakmadan ve karısının yüzündeki ifadeyi görmeden, çıkıp gitmiş.

Aylarca dağ tepe gezinmiş, gördüğü herkese rüyasına giren kadını tarif edip, böyle birini tanıyıp tanımadıklarını sormuş, ama her defasında da, "Bu şehirde, bu tarife uyan kimse yok," yanıtını almış. Sonunda, uzak diyarlarda ulaştığı bir şehre geldiğinde, sorduğu aynı soruya karşılık, insanların sustuğunu, cevap vermediğini görünce, doğru yere vardığını anlamış.

Gece, dolunay ışığında, sessizce yaklaştığı kent sarayının duvarlarının ardına saklandığında, çok geçmeden, saraydan gelen acıklı iç çekme ve ağlama sesleri duymuş. Saray duvarına ustalıkla tırmanıp, bir kedi gibi iç bahçeye sızmış ve yıllardır yüreğinin özlemiyle yandığı kadını, az ilerisindeki damda, dizlerinin üzerine çökmüş, ellerini yukarıya, cennete doğru açmış, sarsıla sarsıla ağlarken görmüş ve sarayın bahçesinden ona seslenmiş. "Ey, bunalmış kadın! Bulutları ağlatma artık. İşte sana yardıma geldim."

Güzel prenses, duyduğu sesten şaşkına dönmüş olarak başını kaldırıp etrafına bakınmış. Prens, "Seni bunaltanın ne olduğunu söyle bana, yok edeyim onu senin için," diye sürdürmüş sözlerini. Bir yandan da duyduğu hazdan, bütün kasları gerilmişmiş.

"Kimsin sen?" diye sormuş prenses, kuşkuyla.

Prens, ay ışığında ortaya çıkıp kendini görünür kıldıktan sonra, soyunu sopunu ve ailesinin asaletini usturuplu bir dille anlatıp, prensesin acılarını dindirmek konusundaki yardım etme arzusunu yinelemiş. Prenses gözyaşlarını silmiş ve,"Beni büyüten nedime, babamın gözdesi oldu," demiş. "Gün boyu bana hizmet eder, geceleri de babamın bedenine sürtüne sürtüne, onun arzularına hizmet eder. Beni de durmadan, babamın danışmanlarından biriyle taht için gizli bir ortaklık kurduğum yolunda ihbar edeceğini söyleyip, tehdit eder. Ne kadar mücevherim ve param varsa hepsini ona verdim ama babam bana değil de bu kadının yalanlarına inanırsa ne yaparım? Ya mahpusluk bekliyor beni, ya da ölüm."

Prens çevik hareketlerle dama çıkıp prensesin yanına ulaşmış ve ona kendisiyle birlikte kaçmayı teklif etmiş. Yıllardır gördüğü rüyalarını ve ona olan aşkını bütün ayrıntılarıyla açıp, prensesin onuruna yakışır biçimde kendisiyle evleneceği sözünü vermiş. Sonra da birlikte prensin atına atlayıp, kenti terk etmişler. İlk büyük yerleşime vardıklarında da, kentin mollasını bulup, nikâhlarını kıymışlar. Yeni evliler, ilk gecelerini, şahlara layık bir kervansarayda dünya evine girerek yaşamışlar.

Prenses, aynı prensin rüyaların süslediği gibi, olgun bir yaz şeftalisi kıvamında yuvarlak ve tatlıymış. Sonunda prensin rüyaları, yıllar sonra gerçek olmuş.

Prens, yeni karısını alıp, bu gelişmeyi diş bileyerek karşılayan, ilk karısı savaşçı kadının evine götürmüş. Oradan, her ne kadar uzlaşmasalar da, üçü birlikte, prensin babasının yanına gitmişler. Prensin çocukluğunun geçtiği bu saraydan ayrıldığı günden beri, onun hayatında birçok şey değişmiş, artık evli barklı bir adam olmuş, cengâverliğini kanıtlamış bir yiğit haline gelmişmiş. Yıllardır anıldığı gibi, imkânsız hayallere ulaşmayı bekleyen biri değilmiş, yani.

Babası, prensin yuvaya dönüşü onuruna çok özel bir yemek düzenletmiş. Bu arada savaşçı karısı, prense, kendisine sarayda ikram edilen yemekleri çok dikkatle yemesini öğüt verip duruyormuş. Yemekler dağıtıldığında prens, savaşçı karısının öğüdünü hatırlayıp, yemeğini önce oralarda dolaşan bir kediye yedirmiş ve kedinin derhal kıvranarak öldüğünü görmüş. Bu rezalet üzerine ortalık karşınca da, prensin babası adamlarına, oğlunun gözlerini oydurup, çölde tek başına bırakılmalarını söylemiş. Ayrıca savaşçı karısını da kendisine nikâhlatmış.

Çöllerde, gözleri ellerinde saatlerce dolanan prens, ağlayamıyormuş bile. Uzaktan gelen su sesini duyunca, sese doğru ilerleyip, eli suya değinceye kadar yerleri yoklaya yoklaya o yana doğru ilerlemiş. Suya ulaşınca da kana kana içip, sonra oracıkta oturmuş. Üzerine düşen birkaç yaprağı hissedip, yaprakları yakalamış ve ağrısını dindirmek için göz çukurlarına bastırıp, ovalayınca, acısı birden dinivermiş. Şaşıran prens, elinde tuttuğu gözlerini tekrar yuvalarına yerleştirdiğinde de, yeniden görür hale gelmiş.

Hemen babasının şehrinin yolunu tutmuş. Şehre yaklaşırken, kent girişinde korkunç bir savaş yaşandığını görmüş. Onca uzaklıktan bile, yüzler-

ce savaşan zırhlı askerin arasında, ufak tefek vücut hatlarıyla dövüşen, kılıcını acımasızca havada savuran savaşçı karısını tanımış. Amansız bir savaş narası atarak, karısının yanında savaşa katılan prens ve savaşçı karısı, prensin babasının tüm adamlarını Allah'ın rahmetine kavuşturup, kente girmeyi başarmışlar.

Savaş bittikten sonra da prens, şah olmuş ve her iki karısına da, kendi saraylarını yaptırıp, ayrı ayrı evlerine yerleştirmiş. Her ikisini de eşit sıklıkta ziyaret edip, eşit ölçüde hediyelerle sevindirmiş. İlk karısına gittiğinde, onunla ava çıkıp, kılıç eksersizleri yapıp, savaş planları konuşurken, ikinci karısına gittiğinde de sabır ve tutkuyla sanatçı ruhunu dışa vurup, ömrünün sonuna kadar huzur ve mutluluk içinde yaşamış.

Kobra hikâyesini bitirdiğinde, Nahide de, ben de, sessizce bir süre durup düşünmüştük. Kobra sakince kalkıp, işinin gücünün başına dönmüştü.

"Ne acayip bir hikâyeydi," dedim. "Hiç duymamıştım böyle bir hikâye."

"Ben de," dedi Nahide. "Ne şanslı bir kısmeti varmış ki o prensin, istediği her şeye kavuşmuş!"

Nahide önce esnedi, sonra gerinerek oturduğu yastık gurubunun üzerine yüzükoyun yatarak, elini çenesinin altına dayadı. Sanıyorum, bu hikâyede, kendisini prensin yerine koymuştu çünkü aynı onun gibi şanslı olduğunu düşünüyordu. Oysa bu hikâye, bence, kendisine uygun bir adam çıkıp gelene kadar, bütün kısmetlerini geri çevirip beklemeyi seçen prensesin masalıydı.

Nahide'nin karşısında, oturduğum yastığın üzerinde ben de yüzükoyun yatıp, onun gibi çenemi elerime dayamış, onunla yüz yüze gelmiştim.

"Sence prens, ikinci karısına kur yaparken, başka bir kadınla evli olduğunu söylemiş midir?" diye sordu, Nahide.

"Umarım söylemiştir."

"Ben olsam nefret ederdim böyle bir durumdan," diye terslendi, kızgınca.

"Ikinci karı olmaktan mı?"

"Ya da üçüncü veya dördüncü," dedi. "Bizimkiler böyle bir şeye asla izin vermez zaten. Ben sadece ilk eş olurum; ya da o iş yatar."

"Eh işte, mütevazı bir aileden çıkmanın tek avantajı bu olsa gerek," dedim. "Bizde adamlar ikinci karıya bakacak durumda olmadıkları için, metres bile edinemezler."

Nahide kaşlarını kaldırmıştı. "Zengin adamların hepsi de birkaç tane hanım ediniyor galiba," dedi. "Beni alan adam, üzerime kuma getirirse, dünyayı, o kadına dar edermişim gibi geliyor bana," derken, gülümseyerek hınzırca bir bakış atmıştı bana.

Bense, kendi ailemde, böyle bir durumda neler olabileceğini düşünüyordum. "Büyük babam ikinci karısını aldığında, yani benim babaannemi, iki aile birbirinden tamamen ayrı yaşamış ve babamla yarı amcam Gostaham, birbirlerini neredeyse hiç görmemişler," dedim. "Bazen de öyle olmuyor. Bizim köyün zenginlerinden tüccar bir adam, genç bir kadınla evlenip, evine kuma soktuğunda, ilk karısı, önce olup bitenlerden iğrenmiş, ikinci hanıma hayatı zehir etmişti ama sonra, hasta olup yataklara düşünce, ikinci kadın ona öyle özenle bakmıştı ki, hızla dost olmuşlardı."

Nahide ürperir gibi titredi;

"İnşallah benim başıma böyle bir şey gelmez."

"Ben de adamımı paylaşmak istemem doğrusu," dedim. "Ama Kobra'nın hikâyesindeki kadınlara ne olduğunu bilmiyoruz. O konuda hiçbir şey anlatmadı."

"Çünkü hikâye, onlar hakkında değildi," dedi Nahide. "Erkeklerin istediği, karılarıyla birlikte ata binmek değil ki; yatakta üzerine binebilecekleri, balıketi bir kadına sahip olmak."

İkimiz de kıkırdamaya başlamıştık. Yalnız başımıza olduğumuzda, paylaşabileceğimiz dilin bu denli gevşek olabilmesi hoşumuza gidiyordu.

O gün, Nahide'yle düşündüğümden daha uzun bir süre takılmıştım. Eve dönmeyi düşündüğümde, hava nerdeyse kararıyordu. Nahide, hizmetçilerinden birinin beni eve kadar geri götürmesi konusunda ısrar etmiş, eve ulaştığımızda da hizmetçi, elime iri bir paket tutuşturup, bunun Nahide'den hediye olduğunu söyleyerek, geri

gitmişti. Parlak safran, pembe ve kırmızı kumaş şeritleriyle bağlanmış olan pakette, yine bu renklerle uyumlu içlik ve bol bir pantolon bulunuyor, daha önce hiç giyilmemiş gibi duruyorlardı. Paketten çıkan en heyecan verici parça da, dizlerime kadar inen yenleri, kenarları ve göğüs hizası kürklü, kalın, mor bir kumaştan yapılmış kaftandı. Öyle mutlu olmuştum ki, üzerimde ki bu yeni giysilerle dans etmeye başlamıştım. Hemen gidip, yeni elbiselerimi anneme gösterdiğimde de, artık matem giysilerimi çıkarabileceğimi söylemişti. Ama kendisi, ölene kadar siyah giysilerle yaşamaya kararlıydı.

Çok mutluydum. Nahide gibi bir arkadaşım olduğu için kendimi çok şanslı hissediyor, olanlara inanamıyordum.

3. BÖLÜM

O yaz sabahında uyandığımda, İsfahan'a geleli altı ay olmuş ve aklıma annemin sık sık ezberinden okuduğu bir şiirin mısraları gelmişti. Şiir, yanakları gül gibi, saçları kömür karası, kırmızı dudaklarının üstünde güzellik beni bulunan ve âşık olunan birini anlatıyordu.

Aşkının yüzüne iyi bak,
Çünkü o aynada gördüğün, kendin olacaksın.

Benim aşkım, Nahide'nin yakışıklı polo oyuncusu değildi; ne de güçlü ve yaşlı şah, ne de İsfahan köprülerine toplaşan, kahvelerde sigara içen ya da *Dört Bahçe Mahallesi*'nin sokaklarında fink atan binlerce şirin yüzlü oğlan; benim sevdiğim, daha bir bilinmez, daha renkli ve daha muhteşemdi: İsfahan şehrinin ta kendisi!

Her gün kalktığımda, yatağımı toplayıp kenara koyar koymaz, onu keşfetmek üzere özlem duymaya başlıyordum. Köydeyken de böyleydim. Bütün binaları, insanları ve hayvanları zihnime yerleştirip, yeni yerler görmek konusunda doymak bilmeyen bir arzuya sahiptim.

İsfahan köprüleri, böyle bir arzuyu gidermek için mükemmel bir başlangıçtı. Oralardan, efsanevi *Zagros Dağları*, altımdan çılgınca

akan nehir ve toprak rengi evlerin arasından, gökyüzünde göz kırpan yıldızlar gibi pırıldayan kubbeleriyle bütün şehir görülebiliyordu. En sevdiğim köprülerden biri de *Otuz Üç Kemer Köprüsü*'ydü. O, kente ilk gelişimizde bizi karşılayan köprüydü. Meşhur kemerlerinden birinin altında durup, şehre giren çıkan insan selini seyrediyorum. Bu insanların bazıları simsiyah derileriyle Basra civarından, bazıları da, Moğol atalarından aldıkları besbelli çekik gözleri ve dik siyah saçlarıyla ülkenin kuzeydoğusundan geliyorlardı. Hatta bazen, ağaç dalları gibi yamuk yumuk bacaklarıyla, dağlarda hayvanlarına ot arayarak ömürlerini geçiren ve bebeklerini sırtlarında taşıyan göçmenler bile oluyordu aralarında.

Kent, benim halılara karşı duyduğum büyük tutkuyu da besliyordu çünkü nereye baksam başka bir desen görüyordum. Halı tasarımında kullanılan desenlerin doğadan nasıl esinlendiğini anlamak için, *Dört Bahçe Mahallesi*'nın parklarında, bitkileri, ağaçları ve çiçekleri inceliyordum. Mahallenin bütünü sanki ferman gibi upuzun bir halıymış gibi görünüyordu gözüme. Aynı sebeple, çarşıya gidip, orada satılan av hayvanlarını ve tropikal kabukluları da arayıp buluyor, sağlam kaslı gergedanlardan, çevik ve hafif görünüşlü ceylanlara, hatta yelelerini çizmenin çok zor olduğu heybetli aslanlara kadar, bulduğum her canlıyı yakından inceliyor, resmetmeye çabalıyordum.

Bir defasında Gostaham bana, "Dediklerine göre, bu günün hayvanlarından yüzyıllar önce yaşamış yaratıkları bile çiziyormuşsun kaleminle," demişti.

İran'ın dört yanından gelen halıları da dikkatle inceliyor ve her yörede kullanılan geleneksel desen ve ilmek tekniklerini öğreniyordum. *Nakş-ı Cihan Meydanı*'ndaki binalar bile bana bir şeyler öğretiyordu. Bir gün, şahın özel camisinin yanından geçerken, cami kapısına yakın mozaik işlemelerin, geleneksel seccade motifleriyle aynı olduklarını keşfetmiştim. Onlar da indigo mavisi ve parlak beyaz zemine, sarı çiçeklerle bezenmiş bir karanfil bahçesini andırıyordu. Bir keresinde de, kendi kendime, ilerde karmaşık tasarımlar yaratıp, karmaşayı güzel göstermeyi becereceğime dair söz vermiştim.

Evde de, uyanık geçen bütün zamanlarımı halılarla uğraşmak ve onları düşünmekle geçiriyordum. Gostaham'ın bildiklerinin tümünü öğrenmeye çok kararlıydım ve gece gündüz onun bana verdiği projeler üzerinde çalışıyordum. Hızla bitirdiğim ilk tematik tasarımım üzerine, Gostaham'ın onayını almış ve halıyı dokumak için izni koparmıştım. İşçilerinden biri eve gelip, avluya küçük bir dokuma tezgâhı kurmuş, ben de tek tek kolon iplerini bağlamıştım. Gostaham'dan aldığım borç parayla da hemen çarşıya gidip, tıpkı genç ken onun yaptığı gibi, gerekli yün ve boya malzemelerini satın almıştım. Gitmeden önce de, köyde kullandığımız tonları seçmeyi planlamıştım; ceviz içinden yapılan deve derisi taba, kök boyadan çıkan mor, böceklerden üretilmiş kırmızı ve ayçiçeklerinden elde edilen sarı. Ama büyük çarşıya gittiğimde karşıma çıkan seçenekler, inanılmaz zenginlikteydi! Boyanmış yün makaralarını, çilelerini yan yana koyup, halıda nasıl duracaklarına bile önceden bakma imkânına sahiptim. Şu limon yeşiliyle, parlak turuncu nasıl olur ki acaba? Sonunda yirmi değişik ton seçtim. Hepsi de göz zevkime fena halde hitap etmişti. Daha önce hiç bu kadar çok renkle halı yapmayı hayal etmemiş, parlak renklerin içinde kaybolup gitmemiştim.

Yavruağzı, çimen yeşili, güneş turuncusu, nar kırmızısı... Bütün bu yün çilelerini eve götürüp, tezgâhımın üzerine bağladıktan sonra, aynı tonlarda hazırladığım sulu boyalarla, tasarımı yeniden renklendirmeye başlamıştım. Böylelikle tam bir kılavuz çıkaracak, sonra da onu izleyerek halımı dokuyacaktım. Bu halıyı yapmak konusunda inanılmaz istekliydim çünkü bu halı, benim eve yapacağım doğrudan katkının en belirgin nesnesi olacaktı. Öğleden sonraları herkes uyurken, saatler boyunca ben halımı dokuyordum ve iş, kısa sürede parmaklarımın arasında kendini göstermeye başlamıştı bile.

Halımı dokumakla uğraşırken, annem de, şifalı ot karışımları hazırlama işine başlayarak, Gordiye'nin mutfak mezaliminden kendini biraz olsun ayırmıştı. İlaçlar çok pahalıydı ve her ne kadar annem daha önce böyle bir imalata girmemiş olsa da, Gordiye bu fikre sıcak bakmıştı çünkü köyden gelenlerin sağlık konularındaki bilgilerinin kuvvetli olduğuna inanıyordu.

Annem, *Zagros Dağları*'nın eteklerine doğru yaptığı günü bırlik uzun gezintilerde, birçok bitki, kök, dal ve böcek buluyor, çarşıda da bir eczacının gönlünü fethetmiş, ondan, İsfahan ve yöresinde yetişen bitkilerin ayrıntılarını ve nerelerden bulunabileceklerini öğreniyordu. Köydeyken Gülsüm de anneme birkaç şifalı bitki karışımı reçetesi vermişti. Bunlar, genellikle ben hastalandığımda kullanılan ilaçlardı ve annem, bu ilaçların terkiplerini unutmamış, hâlâ hatırlayabiliyordu. Annem, bir yandan da, baş ağrısı, kadın hastalıkları gibi konularda iyileştirici bitki karışımları da imal ediyor, bunları avludaki ocağın üzerinde demleyerek hazırlıyordu. Ortaya çıkan sıvılar, pek albenisi olmayan, siyah ve yoğun mayiler olsa da, Gordiye, bunların güçlü ilaçlar oldukları konusunda tam bir inanca sahipti çünkü bir keresinde başı ağrıdığında, annem ona bir sıvı içirmiş, başının ağrısı şıp diye kesilip, melekler gibi uyumuştu.

"Bu tür ilaçlardan, evde bolca bulundurulmalı," demişti Gordiye. Anneme de, evde kullanılacak miktarı öncelikle ürettikten sonra, kalan ilaçları satabileceğini ve parasını alıkoyabileceğini bildirmişti. Bu durum da annemi ziyadesiyle memnun etmiş, yüreğini bir nebze ferahlatmıştı. Şimdi kendi alanını belirleyebilir ve Gordiye'nin hiçbir fikri olmayan bu alanda, rahatça çalışabilirdi.

O GÜNLERDEN BİRİNDE NAHİDE, bana hediye ettiği, kendi giymediği eski giysilerinin içinde nasıl durduğumu görmek için bize uğramıştı. Hemen, annemin bana uyacak şekilde, azcık daraltmış ve kısaltmış olduğu safran içliği ve pantolonu, üzerine de, muhteşem mor kaftanı giymiştim.

Nahide'nin tepkisi, "Çok hoş olmuş!" şeklinde gelişmişti. "Yanakların da gül pembesi görünüyor bunları giyince."

"Bir yıl boyunca siyahlar içinde dolaştıktan sonra böyle rengârenk olabilmek çok güzel," diye karşılık vermiştim ben de. "Gönlü zenginliğin için, sana teşekkür ederim."

"Her şey sırayla," dedi birden, Nahide. "Ve şimdi, umarım sıra bana gelmiştir artık. Benimle polo maçına gelecek misin?"

O gün dışarı çıkıp, *Nakş-ı Cihan Meydanı*'na gitmek, hiç planlarımda yoktu çünkü evde yapılacak dünya kadar işim vardı.

"Nahide – can, keşke gelebilseydim, ama yapmam gereken işler var," diye yanıtlamıştım onu.

O da, "Lütfen, diye yalvarmıştı. "Yardımına öyle çok ihtiyacım var ki."

"Ama bütün bu işleri nasıl bitireceğim?"

"Şamsi'ye söyle, o yapsın," diyiverdi Nahide, otoriter bir ses tonuyla.

Az sonra Şamsi, başında güzel, turuncu bir başörtüsü ve boynunda da pazardan aldığı belli ucuz boncuklardan yapılmış bir kolyeyle kapıda belirmişti. Nahide hemen harekete geçip, Şamsi'nin eline birkaç kuruş sıkıştırarak, bu günlük benim yapmam gereken işlere de göz kulak olursa, bahşişin devamının geleceğini kulağına fısıldayarak, Şamsi'nin yüzüne sevinçli bir gülümseme oturtmuş, Şamsi de, avucundaki paraları şıngırdatarak uzaklaşmıştı. Bütün bunlara rağmen, hâlâ Nahide'yle çıkmak konusunda isteksizdim. "Hiç korkmuyor musun? Böyle giderse sonunda yakalanacağız," diyerek konuyu kapatmaya uğraştıysam da, Nahide, "Şu ana kadar yakalanmadık, öyle değil mi?" diyerek, ısrarını sürdürmüştü. "Hadi! Yürü gidelim!"

"Bak, kısa bir süre için ama," diye hâlâ ayak diretiyordum çünkü o ısrar ettikçe, o gün dışarı çıkmak konusunda içimi giderek büyüyen bir korku sarıyordu. Sonunda, Gordiye'nin bizi görmediği bir anı kollayıp, sıvışmıştık bile.

Bu sefer Nahide'nin niyeti, İskender'e karşı hissettiklerini yazdığı mektubu ona vermekti. Mektubu tam olarak bana okumadığı gibi, ilk olarak İskender'in görmesini istediğini söyleyerek, göstermemişti bile. Sadece, oğlana karşı duyduğu ölümsüz aşkı ve hayranlığı, şairlerin kullandığı türden tumturaklı laflarla itiraf ettiğini söylemişti. Nahide'nin usta kaligrafi bilgisiyle kâğıda döktüğü kelimelerin, dosdoğru İskender'in kalbine gideceğini gayet iyi biliyordum.

Nakş-ı Cihan Meydanı'na doğru yürürken, güneş acımasızca, ağır ağır batıyor, üzerimizdeki bulutsuz gökyüzü, bizi güneşten koruyan

masmavi bir kubbe gibi üzerimizi kaplıyordu. Peçemin altında nefes almak, ciğerlerime ateş çekmek gibi geliyor, elbiselerimin içinde fena halde terliyordum. Meydana ulaştığımızda, maç başlamıştı. Seyirciler, bu kez her zaman olduğundan daha güçlü bağırıyor, taraflar da bir türlü sayı yapıp yenişemiyordu. Sahadan havaya kalkan toz, elbiselerimizin üzerine yağıyordu. Benimse tek düşündüğüm, maçın bir an önce bitmesiydi. Yapmam gereken işleri bırakıp buralara geldiğim ortaya çıkmadan, eve dönmek istiyordum ama oyun uzadıkça uzuyordu. Sonunda oyuncular pestil gibi olup, güçten düşünce, maç, berabere olarak nihayet etmişti.

Nahide, İskender'in oyuncusu olduğu takımın, bu kez karşılaşmayı kazanmamış olduğunun farkında bile değil, "Gördün mü nasıl ustaca oynadığını?" diye soruyordu. Sesi üst perdeden heyecanla çıkıyor, sanki her zaman olduğu gibi, yine İskenderler kazanmış gibi sevinçle bağırıyordu.

Kalabalık yavaş yavaş dağılmaya başladığında Nahide, hemen kalabalığın arasından İskender'in ufak habercisini bulup, mektubu dikkatlice ona vererek, avucuna da birkaç kuruş para sıkıştırmıştı. Sonra, hemen geri dönüp, birbirimizden ayrılarak evlerimize gittik. Atların kaldırdığı tozdan fena halde kirlenmiş olan çarşafımı, eve girer girmez çıkarıp saklamak niyetiyle kapıdan adımımı atmamla, Zehra'nın orada durmuş beni beklediğini görmem bir olmuştu; Gordiye, eve döner dönmez beni huzuruna götürmesini emredip, Zehra'yı kapıya dikmişti.

Daha önce hiç böyle bir durumla karşılaşmamış olduğumdan, kalbim küt küt atarak, çarşafımı derdest edip koltuğumun altına sıkıştırmış ve üzerindeki tozu Gordiye'nin görmemesi için dua ederek, Zehra'nın peşi sıra yürümeye başlamıştım. Odaya girdiğimizde Gordiye, ayak parmaklarının uçlarına kına yakıyordu. Hiçbir hal hatır sorma sözü sarf etmeden, sinirli bir ses tonuyla, "Neredeydin sen?" diye girdi lafa.

"Nahidelerdeydim," dedim, yalanım dilime dolanırken.

"Nahidelerde değildin!" dedi Gordiye. "Seni evde bulamayınca, Şamsi'yi Nahidelere gönderdim ve sen orada yoktun!"

Ayağına sardığı kına macunu nedeniyle yerinden kalkamadığından, parmağıyla benim ona yaklaşmamı işaret ediyordu. "Elini uzat bakayım!"

Şaşkın ve masum bir ifadeyle elimi uzatmış ve o anda, kına karıştırmakta kullandığı ince uzun tahta sopayı, ani bir hamleyle elime vurmuştu.

Bir anda elimi çekip bir adım geriye kaçmıştım. Elim yanmış gibi acıyordu. Böyle çocuk gibi cezalandırılmak için fazlasıyla büyümüştüm.

"Şu eşyalarının haline bak," diye sürdürdü Gordiye, sert tavrını. "Madem evde oturdunuz, bunlar nasıl böyle kirlendi, söylesene!"

Bir kez daha vurmasından korkarak, hızla, her şeyi itiraf etmeye başlamıştım. "Biz... Maç seyretmeye gittik."

"Nahide o oyunları seyretmeye gidemez, izni yok," dedi Gordiye. "Onun gibi bir kız, eğer insanlar onu oralarda görüp de konuşmaya başlarsa, sahip olduğu her şeyi kaybedebilir. Hiçbir günah işlemese bile, belaların en beteri gelir başına."

O sırada kapı çaldı ve içeriye, hizmetçinin yolu gösterdiği Nahide'nin annesi girdi. Ludmila, hayattaki tek yavrusunu kaybetmişçesine büyük bir üzüntü içindeydi. "Nasıl yapabildiniz bunu?" dedi bana doğru, usulca. Sesinden, büyük bir hayal kırıklığına uğradığı besbelliydi ve bakışları, Gordiye'nin sopasından çok daha acı vericiydi. Ana dili Rusça'nın etkisiyle, aksanlı bir Farsça'yı, yavaş yavaş konuşuyordu.

"Yaptığınız çok yanlış ve sen, Nahide gibi bir kızın, olmadık yerlerde görünmesinden nasıl zarar göreceğini ve bu nedenle hayatının nasıl kararacağını anlamıyorsun."

"Çok üzgünüm," diyebilmiştim ancak, kızaran ve acıyan elimi ardıma saklayarak.

Annem ve benim gibi, Ludmila da İsfahan'da yaşayan bir yabancıydı. Bu kadın bana daima, yuvası etrafında uçuşup duran, sanki kendi yuvası değilmişçesine onunla flört eden bir kuşu anımsatıyordu. Ülkesinde yaşanan büyük savaşlarda şahit olduklarında sonra, insan kanı gördüğünde, büyük bir tiksintiye kapılırdı. Evinde, hiz-

metçilerinden biri mutfakta kazayla parmağını kesip kanatsa, bunu görür görmez baygınlık geçirip, derhal yatağına taşınırdı. Nahide'nin anlattığına göre, bazen rüyasında, göğsünden ve göz çukurlarından kan fışkıran adamlar görüp, çığlık çığlığa feryat ederek uyanıyordu.

Ludmila'nın yüzü yine korkuyla dolmuş ve bembeyaz olmuştu.

"Nahide bana, senin polo maçlarını ne kadar sevdiğini ve sık sık ona birlikte gidip seyretmek için yalvardığını anlattı. Bu çok bencilce bir davranış. Umarım bu bencilliğinin nelere mal olabileceğini anlıyorsundur."

Yüzümün o an, tam anlamıyla manasızlaştığından emindim. Nahide'nin kendi zaaflarını, tamamen benim arızalarım gibi anlatmış olduğuna inanamamıştım. Ama sessizliğimi de korumaya karar vermiştim çünkü annesinin, onu polo maçına çeken gerçeği öğrenmesi durumunda, tam bir felakete sebebiyet verebilirdim.

"Şehir hayatının nasıl olduğunu tam bilemediğim için," dedim, ağlamaklı bir ses tonuyla, "Hata yaptım. Söz veriyorum, bir daha böyle bir şey yapmayacağım."

Gordiye, bu fırsatı kaçırmayıp, "Ceza olarak, bir dahaki aya kadar her sabah, bütün odaların fosseptiğini sen dökeceksin," diye ünledi.

Evdeki hizmetçilerin en kıdemsizi durumuna düşmüştüm; herkesin dışkılarını, her gün toparlayıp bir büyük varile boşaltmak ve lağımcılara teslim etmek, mide bulantısı ve öğürtü yaşamadan yapılabilecek bir iş değildi. Konuşma bittikten sonra, derhal odama çekilmem ve anneme her şeyi itiraf etmem emredildi. Annem de, olup biten karşısında oldukça sert bir tepki göstermişti.

"Bibi, Gordiye bana vurdu!" diye şikâyet ettiğimde, "Ne diye bu kadar düşüncesiz bir davranışta bulundun ki?" diye sormuştu, karşılık olarak. "Hadi senin geleceğini bir yana bırak, Nahide'nin hayatını bir günde karartıp, mahvedebilirdin!"

"Anne, biliyorsun polo maçından hiç haz etmediğimi," derken, hiç değilse annemin benim tarafımı tutmasını arzuluyordum. "Beni oraya gitmeye zorlayan hep Nahide oldu."

"Ne diye?"

Nahide'nin sırrını ele vermek istemiyordum çünkü bu onun gerçekten sonu olurdu.

"Poloyu çok heyecan verici buluyor," demekle yetindim. "Ailesinin de onu nasıl sıktığını biliyorsun."

"Sen ona uymamalıydın," dedi annem. "Ondan daha akıllısın!"

"Özür dilerim, dedim. "Benden kendisi için bir güzellik yaparak, onunla gitmemi isteyince, mecbur kaldım."

Annem yumuşamıştı. "Biliyorum, sen sadece ona yardım etmek istemişsindir," dedi. "Ama suçlu olduğun için, sana verilen cezayı hiç şikâyet etmeden çekmelisin."

"Çekeceğim," dedim acıyla.

"Şimdi uzat bakayım şu elini!" Acıyla yanan elimi eline alıp, kuzu yağından yaptığı merhemle ovalamaya başlamıştı. Bu tarif de, yine Gülsüm'ün tılsımlı ilaçlarından biriydi. Kısa bir süre sonra elimin acısı dinmişti.

"Geçti bile," dedim.

"Sonunda bu merhem için gereken doğru malzemeyi bulabildim," dedi annem. Bir an durdu, düşündü, "Bana şunu söyle: Nahide, kendi azgınlığını senin zaafın olarak göstermiş olmadı mı şimdi?"

"Evet," diyebildim ancak, bu doğru soru karşısında.

"Nasıl bir arkadaşlık anlayışıdır bu?"

"Eminim kötü bir niyetle yapmamıştır."

"Umarım öyledir," dedi annem sertçe.

"Onun için de büyük sürpriz olduğundan eminim," diye yumuşattım annemi. Ama şurası bir gerçekti ki, kendini kurtarmak için, benim bir ay boyunca ceza çekmeme neden olacak bir iftira atmıştı üzerime.

İşte o olaydan sonra da Nahide ile polo maçlarına bir daha hiç gitmedik. İlk iki hafta boyunca, o da benim gibi cezalı olarak evden çıkamamıştı. Ama ben sadece evden çıkmamakla kalmayıp, ev işlerini de yapmış, fosseptik temizlemiştim. Nahide'nin evde kalma cezası bittiğinde de hemen beni görmek istemiş, bir hizmetçisiyle bir-

likte gelmiş ve hizmetçi, bizden çıkıp evine dönene kadar, onu beklemişti.

Nahide, evde hapis kaldığı dönemde, İskender'le haberleşme konusunda ümidini yitirince, gidip Kobra'ya durumu açmış ve yardım etmesi karşılığında gümüş paralar vermeyi teklif etmişti. Kobra da, bir dahaki polo maçına gidip, bizim durup beklediğimiz noktayı bulmuş, elinde İskender'in hediyesi olan polo topunu göstere göstere tutarak, oyunun bitiminde İskender'in dikkatini kendi üzerine çekmeye çalışmıştı. İskender'in ulağı olan oğlan da zeki bir tip olsa gerek ki, bu kadının Nahide'nin durduğu yerde durup, elinde de bu topu tuttuğunu görünce durumu idrak etmiş, kızın haberci gönderdiğini anlamıştı.

O günden sonra da Kobra ve bu oğlan, birkaç günde bir çarşının belli yerlerinde buluşup, âşıkların haberleşmesini sağlayan mektup alış verişini sürdürmüşlerdi.

Nahide ve ben cezalarımızı çekip bitirdikten sonra, her Perşembe öğleden sonraları buluşup, mahallenin zengin sakinlerinin gözdesi olan Homa'nın hamamına girmeye başlamıştık. Nahide'nin ailesi, bu duruma bir şartla onay vermiş, öğleden sonra bir hizmetçilerini her seferinde hamama yollayıp, bizim orada olup olmadığımızı kontrol ettirmişlerdi. Böylece daha büyük rezaletlerin önüne geçeceklerini düşünüyorlardı.

İsfahan'a geldiğimizden beri o hamama birkaç kez gittiysem de, fazla pahalı olduğundan ayağını kesmiştim. Ancak artık paraları Nahide ödediğinden, bu sıklıkta gidebiliyor olmuştum. Ona minnettardım çünkü bu hamam sefaları, bizim en büyük keyiflerimizden biri haline gelmişti. Bütün öğle sonrasını bedenimizi yumuşatmakla, sohbet etmekle ve diğer kadınların vücutlarını dikizlemekle geçiriyorduk. Orada, mahallede ki bütün doğumları, nişanları ve ölümleri öğreniyor, kimin hamile olduğunu, karınlarının hafif hafif şişmesinden anlıyor, yeni gelinlerin boy abdesti almak için, her zaman geldiklerinden farklı bir günde yaptıkları ziyaretleri, bir akşam önce kocalarıyla oynaşmış olduklarına yorup, ziyadesiyle eğleniyorduk.

Hamamın natır başı ve sahibi Homa, muhteşem bir büyük anneydi ve cildi yıllardır buhar altında olduğundan, genç bir kadın cildi gibi pürüzsüz ve yumuşacıktı. Beni annem gibi yıkayıp, aynı temkinli hoyratlıkla keseler ve hamama gelip gidenlerle ilgili bir sürü hikâyeler anlatırdı. Homa'nın bir özelliği de, müthiş bir sorgulayıcı olmasıydı. Bazen sıcak suyun altında, masajın da etkisiyle pelte gibi olduğumda, kendimle ilgili sırları ağzımdan kaçırır, kendimi fena halde ele verirdim. Örneğin, köydeki hayatımız, babamın ölümü, fakirliğimiz ve evlilik planlarımın nasıl suya düştüğü gibi konuların bütün ayrıntılarını biliyordu. Hatta bazen ona, şu anda yaşadığım evde çektiğim sıkıntıları ve evlenip kendi evimi kurma planlarımı bile anlatıyordum.

"Allah gönlüne göre versin!" diyordu hep, ama bazen de gözlerinde kuşku dolu bakışlar görüyordum.

Bir ara Homa, hasta amcasına bakmak için birkaç aylığına İsfahan'dan ayrılmak zorunda kalıp geri döndükten sonra onu ilk gördüğümde, yine beyaz saçlarını açmış, memeleri neredeyse beline bağlı peştamala kadar sarkmış, hamamın içinde dolanıyordu. Hasretle birbirimize sarılıp uzun uzun öpüştükten sonra Nahide ve ben, üzerimizdekileri çıkarıp bir sepete koyarak, güvenli bir yerde saklaması için ona teslim etmiştik. Sonra Homa, Nahide'yi bir güzel keseleyip, bütün ölü deriyi vücudundan söküp alırken, ben de hamamın ılık havuzlarından birine girip, kendimi suyun sarmalına bırakmıştım.

Kese sırası bana geldiğinde Homa bana seslenmiş, yuvarlak yüzüne ve beyaz saçlarına hamamın kubbesindeki oval camlardan süzülen ışık vururken, karanlık havuzdan çırıl çıplak çıkıp, Homa'nın çömelmiş beni beklediği aydınlık kurnanın başına yürümüştüm. Ona doğru yürüyüşümü, gözleri yuvalarından fırlayacak gibi şaşkınlık ve beğeniyle izleyen Homa, birden bire bağırarak, "Nasıl da değiştin sen!" diyivermişti.

"Şehirde her şey değişiyor," derken, ben de biraz şaşırmıştım bu tuhaf tepkisine.

"Hayır, ben onu demiyorum," dedi Homa beni çekip, ışığın altına alırken.

Yeniden, "Şuna bak!" diye bağırarak beni gösteriyordu herkese.

Nahide yattığı yerden tembel tembel başını kaldırıp bana bakarken, çevredeki kadınlardan bazılarının da dönüp bana baktıklarını görmüştüm. Yukarıdan gelen ışık, çıplak vücudumu baştan ayağa aydınlatıyor, öylece orada duruyordum. Sonra, bir süre geçince, hemen iki büklüm olup kendimi saklamak istedim ama Homa beni durdurup, dik kalmamı istedi.

"Seni son gördüğümde küçücük bir kız gibiydin," dedi, Buralarda hiç böyle şeyler yoktu," derken, memelerimden birini avuçlayıvermiş, "ve bunlar da böyle değildi," diye sözünü sürdürürken de, popoma bir şaplak yapıştırmıştı. "Buralarda olmadığım birkaç ayda olanlara bakın siz!"

Doğru söylüyordu. Boyum hala kısa ve ellerimle ayaklarım çocuk uzuvları gibi küçük kalmasına rağmen, boynumdan aşağıya, kalçalarıma kadar olan bölüm, beni bile şaşırtacak derecede yuvarlaklaşmaya başlamıştı. Ufacık göğüslerim, olgun elmalar gibi olmuş, kalçam genişleyip, kavun gibi ortaya çıkmıştı.

"Nasıl oldu bakalım bütün bunlar, yoksa gizlice nişanlandın mı?"

"Hayır!" dedim telaşla kızararak... Bütün tahmin edebildiğim, daha çok et, peynir ve ekmek yemekten dolayı böyle olduğuydu.

"Merak etme, yakında nişanlanırsın o zaman ," dedi bütün sevecenliğini takınmış bir şekilde.

Homa vücudumu sağa sola çevirip, bütün ayrıntıları dikkatle inceliyordu. Vücudumun kıpkırmızı kesildiğini hissediyordum. Kaçacaktım ama hamamda da saklanacak bir yer yoktu ki.

"Vücudun, aynı genç bir gülfidanı gibi mükemmel olmuş," anonsunu da yapan Homa, "İnşallah çok yakında bir kocanın şefkatine kavuşur, iyilikle, güzellikle, bütün taç yapraklarından nasiplenecek bir adama varırsın" demişti.

Sonra da bülbüllerinki kadar güzel sesiyle, ülkenin güney yörelerinden bir evlilik türküsü söylemeye başlamıştı:

Ey çiçeklerin arasındaki dağ kızı,
Saçların menekşeler, laleler gibi dökülür yanaklarından, pek alımlıdır,
Artık kuşların şarkılarını değil,
Yüreğinin şarkısını söyleyen genç çobanı dinlemek zamanıdır.

Hamamda bulunan kadınların bazıları da, ayaklarını yerlere vurup, el çırparak Homa'nın türküsüne katılmışlardı. Orada öylece, ne yapacağımı bilemeden dururken, ben de katıldım türkü söylemeye. Etrafımdaki kadınlar, sanki düğünümdeymişler gibi, beni cesaretlendiriyorlardı. Şarkıya devam ettikçe utanmam, sıkılmam da geçmiş, dimdik durur olmuştum.

Şarkı söyleme faslı biter bitmez, hep beraber gülündü. "O iyi yürekli genç çobanların, karılarına nasıl muamele edeceklerini çok iyi bildiğini duyuyorum hep," dedi karılarından biri, imalı imalı sırıtarak.

"Neden bilmeyeceklermiş? Bütün gün sürülerine bakarken ne düşünüyorlar ki başka," diyerek katıldı bir başka kadın.

Homa bu durumu bana bir hediye olarak yaratmıştı sanki. Hamamdaki bütün kadınlara benim olgunlaşmış, evlenme çağına gelmiş olduğumu duyurarak, aralarında benim için uygun bir koca adayı bilenler varsa, harekete geçerler belki diye ummuştu. Aynı zamanda bana da, evlenmek için ortaya koyabileceğim, çeyizden başka şeylere de sahip olduğumu anlatmak istemişti.

"Şimdi sen de içimizden biri oldun artık" demişti, bir çeşit üyelik verircesine; "Çok yakında öğreneceğini tahmin ettiğim birkaç detay dışında, aynı tecrübeyi yaşayan kadınlarız bundan böyle."

Kadınlar tekrar hamam uğraşlarına geri dönerken, Homa da beni yakınına doğru çekiştirip, sırtımı keselemeye başlamıştı. Omzumun üzerinden, arkamda, zayıf uzun vücuduyla sere serpe yatan ve servileri andıran Nahide'ye bakıp, "Sen ne yiyorsan, Nahide de, en azından aynısını yiyordur, eminim," diye laf attı.

Nahide'nin gözleri kapalıydı ve artık uyuduğundan mı, yoksa uyuyormuş numarası yaptığından mıdır bilmiyorum, hiçbir cevap vermemişti.

Ne diye hep, komşunun tavuğunun, bizim önümüzdeki kazdan

daha lezzetli olduğunu düşünüyorduk ki? O günün devamında, bütün öğleden sonra boyunca, artık Nahide'nin cildinin bembeyaz, saçlarının kıvır kıvır ve gözlerinin de zümrüt gibi yeşil olması, beni hiç ilgilendirmemişti.

GOSTAHAM, muska figürlü halının tasarımında kendisine yardımcı olmamdan dolayı bana göstermeye söz verdiği muhteşem halı için, bir gün akşam namazından sonra, sarayın halı imalathanesine gidip kendisini bulmamı söylemişti. Dediğine göre, bu halı gelecek yüzyıllar boyunca yaşayacak bir mücevherdi. Böyle bir mücevherin nasıl bir şey olacağını hiç gözümün önüne getiremiyordum çünkü bizim köyde halılar iyice eskiyinceye kadar kullanılır, sonra da atılıp, toprağa karışırdı.

Akşam ezanından az sonra, *Dört Bahçe Mahallesi*'nden yürüyerek, nehir gibi, *Nakş-ı Cihan Meydanı'na* akan insan kalabalığının arasında, imalathanenin yolunu tutmuştum. Seyyar satıcılar eşyalarını toparlayıp yüklenmiş, evlerine dönüyorlardı. Sırtına yüklediği küfe taze badem dolu bir adamın yanından geçerken, kıvamı peynir gibi ama daha kıtır bu bademleri ne kadar sevdiğimi hatırlamıştım.

Daha önce de geldiğim halı imalathanesinin tezgâhlarla dolu geniş salonunda Gostaham'ı bulmuştum. Bütün dokumacılar evlerine gitmiş olduğundan, ortalık sessiz ve bomboştu.

"Selam," diye seslendim etrafıma bakınırken. "Herkes nereye gitti?"

"Evlerine," dedi Gostaham. "Hadi! Çabuk gel peşimden."

Odalardan odalara geçip, halı yapımının çeşitli evrelerinin uygulandığı atölyelerin içlerinden ilerleyerek, Gostaham'ın peşi sıra hızlı hızlı yürüyordum. Son olarak girdiğimiz uzun holün sonunda, kapısında akrep şeklinde dev bir metal asma kilidin bulunduğu kapıya ulaşmıştık. Gostaham, etrafa bakınıp, kimsenin görmediğinden emin olduktan sonra, tuniğinin cebinden çıkarttığı anahtarla kapının kilidini açmıştı. Kapının hemen girişindeki iki kandili yakıp, birini benim elime tutuşturarak ilerlemeye devam etti. Az sonra, kan-

dillerin titrek ışığında görünen büyük bir halı tezgâhının başına gelmiştik.

Işıklarımızı tezgâha doğru tutup ağır ağır ilerledik. "Yakından bak," diyordu Gostaham, elindeki ışığı tezgâhtaki halının üzerinde gezdirirken. "3 dokumacı, bir yıldır bunun üzerinde çalışıyor ve daha sadece dörtte birini bitirebildiler."

Halının boyu, neredeyse benim boyum kadardı ve bittiği zaman bunun dört katı olacaktı. Her bir kolonunda 90 ilmek vardı ve bir minyatür gibi ince ince detaylandırılmıştı. Halının üzerinde, turuncu ve yeşil tunikler içerisindeki atlılar, başlarındaki beyaz ve altın sarısı sarıklarıyla antilop ve ceylanların peşi sıra koşturuyorken resmedilmişlerdi. On tarafta da, çizgili kaplanlar ve zebralar, sanki kuzenlermiş gibi güreşiyorlardı. Bir başka tarafta lut çalan müzisyenler vardı. Kutsal resimlerden alınmış tavus kuşları, mücevherlerle işlenmiş rengârenk kuyruklarını açmış gösteriyor, resmedilen bütün yaratıklar ve insanlar asıllarına çok benziyor, aynı bütünün birer parçası ve doğanın ahenkli bir elemanı olarak, kompozisyonun içerisinde yer alıyorlardı. O güne dek gördüğüm en muhteşem halının karşısında duruyordum gerçekten de.

"Bu kadar pahalı bir halıyı kim yaptırıyor ki?" diye sormaktan kendimi alamamıştım.

"Şahımız için yapılıyor. Kendi odasını dekore etmesi için,"dedi Gostaham. "Bu diyarların en muhteşem eseri somutlaşıyor burada; en yumuşak ipek, en zengin renklerle boyanıp, en iyi tasarımcılar tarafından resmedilen bu halı, en yetenekli dokumacıların elinde şekil buluyor. Ve bu halı, senden de, benden de ve çocuklarımızın çocuklarından da uzun yaşayacak.

Halıya biraz daha yaklaşarak dikkatle bakarken, kandili ondan özenle geride tutmaya özen gösteriyordum. Birden, resmin ortasındaki servi ağacının üzerine oturtulmuş bir figür dikkatimi çekti.

"İnsan görüntüsünü bu kadar mükemmel vermeyi nasıl becerebiliyorlar?" diye sordum.

"Asıl mesele, bütün olarak insan figürü değil, insan yüzü. Asıl beceri isteyen kısım yüz,"dedi Gostaham. "Sıradan tasarımcıların, ustalar karşısında teslim oldukları yer, insan gözünün dokuma ma-

rifetiyle işlendiği yerlerde oluyor. Eğer gözler doğru değilse bütün yüz çarpık duruyor, sanki boşmuş gibi, hatta şeytansı görünüyor."

"Renkler nasıl bu kadar net olabiliyor?" diye sordum Gostaham'a, şaşkın bir edayla.

"Diğer halılarda kullanılan renklerin en muhteşemleri burada uygulanıyor," dedi. Yüzüne, bu sözünden hangi renkleri kastettiğini anlamadığımı tahmin edercesine bir gülümseme yayılmıştı. "Şu parıldayan altın simlerin, desenlerin yoğunluğunu ortaya çıkarışını görüyor musun? Özellikle de mat tonlara dikkat et; uçuk yeşil, mütevazı bej, pastel mavisi. İşte o renkler, asıl parlak renklerin ortaya çıkmasında büyük rol oynuyor. Şuradaki göz kamaştırıcı erkek tavus kuşunun ihtişamını gösteren ne biliyor musun? Yanında duran, pastel ve sade görünümlü dişisi.

"Figürlerin hepsi mükemmel seçilmiş,"diye mırıldanıyordum hâlâ, " Kim çizdi bunları?"

"Ben," dedi Gostaham. Bir an göz göze geldik ve sonra ikimiz birden gülmeye başladık.

Odadan çıktıktan sonra, Feridun için yapılan halıya da bir göz attık. Neredeyse bitmek üzereydi. Halının üzerine işlenmiş kıymetli taş figürleri, solgun kandillerimizin ışığında öyle güzel parlıyorlardı ki, sanki gerçek mücevherlermiş hissini yaratıyorlardı. Gostaham, her bir figürün etrafını değişik renklerden çizgilerle belirginleştirmiş, bir mücevher ustasının, değerli taşları, altın veya gümüş çevrelerle birbirinden ayırdığı gibi, ince ince ayrıştırmıştı her birini. Bu halı, şahın, üzerine av resmedilmiş halısının yanında son derece ince ve kadınsı duruyordu.

"Senin tasarımından çok daha ötede bir iş çıktı," dedi Gostaham, sanki tasarımın tümünü yapan benmişim gibi. Bonkörlüğü gerçekten sınır tanımazdı.

İmalathaneden çıkarken, yüreğimi bir sızı kaplamıştı. Eğer erkek olsaydım, bu imalathanede Gostaham'ın çırağı olarak çalışabilir, onun bu sonsuz bilgi ve tekniğinden çok daha fazla yararlanabilirdim. Geçen gelişimde imalathanede gördüğüm genç dokumacıları düşündüm ve onlara nasıl gıpta ettiğimi bir kez daha hissettim. On-

lar, tüm yaşamlarını bu işi öğrenmeye ayırabiliyorlardı, oysa ben, uzun saatler buyunca mutfak işleriyle uğraşıp, ancak onları bitirdikten sonra halı dokumacılığıyla ilgilenebiliyordum. Gerçi, birçok aynı yaşta kıza göre, büyük ayrıcalıklara sahip olduğumun da, Gostaham'ın bu sanatı öğrenebilmem için gösterdiği itina ve kolaylığın da farkındaydım. Ona, bu desteği esirgemediği için her gün daha fazla minnet duyuyordum.

EVE DÖNDÜĞÜMDE, gözlerimin içi gülüyordu. Gostaham bana, çok az insana görmek nasip olacak bir inci göstermişti. Bu olay ve birkaç gün önce Homa'nın hamamda hatırlattığı yeni kadınsılığımın farkındalığı birleşince, babamın ölümünden bu yana ilk kez, yeniden umutla dolmuş, taşmıştım.

Avludan geçerken durup baktığım tezgâhtaki kendi dokuduğum halıya, şimdi bambaşka bir gözle bakıyor olduğumu fark etmiştim. Tematik figür, Gostaham'ın onca karmaşık çizimin içinden görüp seçtiği bir desendi ve çok hoş duruyordu. Ama seçtiğim renkler konusunda acemice davrandığım ortadaydı. Bir keresinde Gostaham'ın durup halıya baktığını ve yüzünü, sanki ağzına acı bir tat gelmişçesine buruşturduğunu görmüştüm. Bu halıyla ilgili fazla yorum yapmasa da, bir sonra yapacağım halıda renkleri birlikte seçmemizi önermiş olması da, renk seçimlerimi beğenmediğinin göstergesiydi. Bunu biliyordum şimdi. Seçtiğim her rengi, o rengin kendi güzelliğini esas alarak seçmiş, birbirleriyle ilişkilerini fazla düşünmemiştim.

Ne diye bu iş için de Gostaham'ın yardımını istememiştim ki sanki? O kadar acelem vardı ki, ve bir anda o kadar çok renk seçeneğiyle karşılaşmıştım ki, tuzağa düşmemem neredeyse imkânsızdı ve kendi ayağımla bu tuzağa atlamıştım işte. Böylesine karmaşık bir işin tasarımında, daha usta bir yaklaşımla renk tonlarının seçilmesi gerektiğini anlayamamıştım. O gece çok zor uyuyabilmiş, gece yarısını geçen saatlerde, yıldızlı gökyüzünün altında bir kez daha avluya çıkıp, halıma yeniden bakmıştım. Renkler, sadece tek tek kötü

durmakla kalmıyor, bir de birbirleriyle savaşıyor gibiydiler. Içimden bir ses, halıyı olduğu gibi söküp yeniden başlama konusunda bana cesaret veriyordu.

Köydeyken takdirle karşılanan bazı şeylere, burada, şehirde gülünüyordu. İsfahan'a geldiğimiz günden beri, mütevazı köy geçmişim hiç durmadan bana hatırlatılıyordu. Şehirlerin varlıklı çocukları gibi okuma yazma bilmiyor, çiçekler gibi süslü süslü giyinmiyor veya saltanat şürekâsı gibi asil davranmıyordum. Ama ben de, Isfahan'da yaşayanlar gibi pırıltılı olmak, dünyanın yarısı diye bilinen bu şehrin hakkını vermek istiyordum. Eğer burada yaptığım ilk halı, geldiğimden beri öğrendiklerimi gösterecek bir eser olacaksa, bununla uğursuz kuyruklu yıldızın bütün hastalıklı etkilerinden uzaklaşıp, annemle kendime parfümlerle kokulandırılmış, kısmetli geleceğimize doğru açılan bir yol çizebiliyor olmalıydım.

Hayatımda hiç, dokuduğu halıya yeniden başlayan birini duymamıştım. Babamın, binlerce ilmek atmış olduğum bu halıyı sökmemem gerektiğini söyleyen yumuşacık sesini duyar gibi oluyordum ama sonra, ailemin başlangıçta çok büyük tepki gösterdiği, sonra da yabancıların gözlerini alamadıkları mükemmel türkuaz renkli halıyı dokumamı sağlayan, o boyacı Ibrahim'e yalnız başına gidiş hikâyemi hatırlıyordum. Yakın geçmişte de, Gostaham'ın büyük tepkisine ve kızgınlığına neden olacak biçimde kalemini alıp oynarken, günlerdir içinden çıkamadığı tasarım için bir anda nasıl çözüm ürettiğimi de anımsıyordum.

Bütün bu olayları hatırladıkça, içimde kıpırdayan haylaz ve durdurulmaz inatçı arzuyla, elime aldığım keskin yün kesme bıçağını tezgâhın gerdirmelerine götürüp, bitmemiş halıyı tezgâhtan sökmek amacıyla kesmeye başlamıştım. Kestiğim her bir kolon ipi, kesilir kesilmez gerginliğini kaybedip topak topak oluyordu. Sonunda, bütün gerdirmeler kesilmiş, bitmemiş halı tezgâhtan düşmüştü. O güne dek attığım binlerce ve binlerce ilmek de bozulup, bütün halı yamru yumru bir yün yumağı halini almıştı. Halının yüzeyi, düzenini tamamen kaybetmiş, bir ip yığınına dönüşmüştü. Sabah, Gostaham kalkıp bu manzarayı gördüğünde, ona dosdoğru, aklımdaki

gerçeği söylemeye, renk seçiminde yaptığım hatayı idrak ettiğimi itiraf etmeye karar vermiştim. Yardımını isteyerek, benimle övüneceği bir halı dokumak arzusundaydım.

Sabahın ilk ışıkları göründüğünde, halıyı tezgâhtan tamamen söküp çıkarmış, yeniden yün iplerden gerdirmeleri yapmaya başlamıştım bile. Yaptığım bu korkunç katliamı sabah ilk gören kişi Gordiye oldu. Kilerden, ekşi vişne reçelini alıp mutfağa götürürken, boş halı tezgâhını ve sökülüp atılmış halıyı gördüğünde, telaşla bir çığlık atıp, elindeki reçeli yere düşürmüş, ayaklarının dibine düşen kap da kırılarak, içindeki yapışkan, parlak kırmızı vişne reçeli irice bir kan gölü gibi yerlere yayılmıştı. Saniyeler içinde bütün hizmetçiler, Gostaham ve annem, bütün ev halkı avluya toplanmıştı. Tezgâhın başında durmuş, korkudan titreyerek karşımdaki kalabalığa bakakalmıştım.

"Çılgın şey!" diye bağırıyordu, Gordiye.

"Çölde kaybolmuş, meczup Mecnun gibi, çılgının tekisin sen! Ne düşünüp de yaptın bunu?"

Neler olup bittiğinin anlaşılmaya çalışıldığı büyük bir kargaşa yaşanıyordu. Ali Askar, yanında duran orta oğlanı Taci'ye eğilmiş, meselenin ne olduğunu soruyordu. Şamsi, Gordiye'nin yanına gitmiş, sakinleşmesi için kendisine gül suyu getirmesini isteyip istemediğini öğrenmeye çalışıyordu. Aşçı, ellerini başının iki yanına dayamış, sanki cenaze ardından bakar gibi yerde duran sökülmüş halıya bakıyordu. Gostaham, yerde duran, ilmekleri kaçmış, bozulmuş halıya öylece bakakalmıştı. Sonra başını kaldırıp bana baktı, tekrar halıya baktı; gözlerine inanamıyordu.

Annem de yatağından fırlamış, başına takmaya çalıştığı başörtüsünün içine açıkta kalan saçlarını tıkıştırarak, panikle avluya gelmişti.

"Ne oldu?" diye sordu, yalvaran bir ses tonuyla.

Kimse dönüp sorusuna cevap vermemişti.

"Köylü salağı!" diyen, Gordiye'nin çığlığı duyuluyordu yalnızca.

Gordiye bu sözü sarf edip, anneme dönerek, olayla ilgili açıklama bekler gibiydi ama annem, benim yaptığıma öylece bakakalmış, bir sütun gibi donmuştu.

"Ne kadar yün israf ettiğinin farkında mısın sen? Ne kadar yün ve ne kadar emek? Bu evi yıkmak mı senin niyetin?" diye bağra çağıra sorular soran Gordiye, bir yandan da elinin içiyle böğrüne vuruyordu. "Ve biz, bunları evimize alıyoruz, bunlar da bizi yok etmeye çalışıyorlar! Neden? Allah bize bu angaryayı ne diye münasip görüyor? Söylesene, neden!" diye sürdürdü kocasına yönelerek.

Gordiye'nin bu sözleri, iliklerime kadar içime işliyordu.

Gostaham, gözlerinde kızgın bir ifadeyle bana bakarak, "Açıkla! Neden yaptın bunu!" diye ünledi.

Orada bulunan kalabalığın içinde, gönlünü almak isteyeceğim tek kişi Gostaham'dı doğrusu. Boğazıma dizilen sözcükleri, zorla da olsa çıkarmalıydım.

"Renkler kötüydü," dedim, ittire kaktıra. Sonra iki elimle birden, kıpkırmızı olmuş yüzümü kapattım.

Gostaham beni anlıyordu; bundan emindim. "Dün akşam gördüklerinden sonra, gözün açıldı tabi. Acemilikte böyle şeyler olur. Ama aylar süren emeği, bir çırpıda çöpe attın! Neden önce gelip bana sormadın ki?"

"Çok özür dilerim," diye fısıldadım yüzümü kapatan ellerimin arasından. Hâlâ normal sesimle konuşamıyordum. "Daha iyisini yapabileceğime inandığım için söktüm."

"Tabii ki daha iyisini yapabilirsin," dedi, Gostaham.

"Ama başladığını bitirip satsaydın, sonra yapacağın yeni halıyı mükemmel dokusaydın, daha iyi olmaz mıydı?"

"Nasıl bir aptallık bu!" diye höykürdü Gordiye, yeniden.

Gostaham'ın sözleri beni yıkmıştı. Haklılardı. Bunu düşünmeliydim; ama sabah içimi dolduran heyecanı durduramamıştım işte. Daha iyisini yapabilecek olduğum gerçeğinin büyüsüne kapılmıştım. Şimdi düşündüğümde, yaptığıma ben de inanamıyordum. Halı tezgâhının yanında, bana küçümseyen ve inanamaz gözlerle bakan hizmetçilerin karşısında, her an daha çok acı çekerek ufaldıkça ufalıyordum.

Birden annem, kendini Gordiye'nin ayaklarına atıp, başörtüsünün uçları yerdeki reçelin içine girene kadar eğilip, ayakların öpmeye başladı.

Sonra, "Ayağa kalk!" diyen Gordiye'nin iyice sinirli sesiyle toparlandı.

İki elini yakaran bir biçimde öne uzatarak ayağa kalkan annem, "Lütfen bu dik başlı kızımı bağışlayın," dedi. "Zayi olan yünün parasını ben öderim. Biraz daha şifalı bitki ilacı yapıp, komşulara satarım. Kızımın niyeti kötü değildir. Bütün istediği, daha güzel bir iş yapmak. Her zaman böyledir işte bu kız; bazen de ne yaptığını bilemez."

Annem öyle güzel özetlemişti ki beni, daha önce kendimi, hiç bu kadar iyi tanımadığımı fark etmiştim. Durduğum yerde, iyi niyetle, yıkıcılık arasındaki farkı idrak edemediğim için kendimden utanıyordum.

"Ne yaptığını bilmiyor mu? Nasıl bilmez ne yaptığını?" diye bağırıyordu hala Gordiye, elini böğrüne vurmayı sürdürerek.

Gostaham, yüzünü ekşitmiş, ellerini birbirine kenetlenmiş, kendine hâkim olmaya çalışır gibi duruyordu. "Böyle düşüncesizce yapılan bir davranış, cezasız kalmamalı," dedi sonunda, sinirli bir tonla. "Bir ay boyunca evden çıkmayacaksın! Karımın bir dediğini de iki etmeyeceksin! Onun izni olmadan nefes bile almayacaksın!"

Soru sorulmadan konuşmamayı gayet iyi biliyordum artık. Gözlerimi yere çevirip, utanç içinde önüme bakmıştım sadece.

Gordiye susmuyor, "Önce polo maçlarına gidiyor," diyerek, sürdürüyordu söylenmesini: "...sonra bunu yapıyor! Bu insanları ne diye barındırıyoruz evimizde, anlamıyorum!" Annem tir tir titriyor, en korktuğu felaket tepemizde dolaşıyordu. Gordiye, oradan uzaklaşmaya yeltendiğinde de yerinden kımıldayamamış, başını yere eğip, yerdeki feci manzarayı görünce de, iyice çileden çıkmıştı. Yapışkan vişne reçeli, terliklerini yere sabitlemiş gibiydi. Ayağını sinirle sıyırıp içinden çıkardığı terliklerinden kurtulmuş, çıplak ayak, iri adımlarla odasına dönerken, "Geri zekâlı!" diyerek, son hakaretini de yapmayı ihmal etmemişti.

Gostaham da ardı sıra karısını izleyip, onu sakinleştirmeye çalışırken, hizmetçiler yere saçılan reçeli temizlemeye girişmiş ve kendi aralarında dedikoduya başlamışlardı bile. "O kadar emek çöpe gitti," diyordu aşçı, kendi yaptığı reçeli yerden temizlerken.

"Kahvaltımızı neyle tatlandıracağız bakalım bir daha?" diye soruyordu Ali Askar da, üzgün.

Hepimizin bildiği üzere Gordiye, bizim için ekmeğimizi tatlandıracak reçeli, asla çarşıdan almazdı.

Ben de annemin arkasından, başım öne eğik, kaldığımız odaya kadar hiç konuşmadan yürümüştüm. Arkamdan söylenen aşçının sesini hâlâ duyabiliyordum: "Bir patates bile daha akıllıdır bundan!"

"Hep o kuyruklu yıldız takıntısından," diyerek, aşçıyı destekliyordu Şamsi de.

Minik odamıza geldiğimizde, yaptıklarımın nedenini gayet iyi anlamış olmasına rağmen, annem benimle ne konuştu, ne de bir durum değerlendirmesi girişiminde bulundu. Sadece çarşafına bürünüp, dizlerinin üzerinde dua etmeye, uğurlu mor kalay tabletine başını götürüp, tepemizdeki hayırsızlığı kovmaya çalıştı. Dua etmesi bittikten sonra da, oturduğu yerde sesli olarak, yaradana yakarmaya başladı: "Allah'ım, sen bizi koru, bizi sokaklarda dilenir hale düşürme, ya rabbim! Hüseyin, Hasan, Ali, duyun bu müridinizin sesini! Siz bağışlatansınız! Çocukça hatalar yapan bu deli kızımı bana bağışlayın!"

O an, bir kez daha, halıyı tezgâhtan söküp çıkarmadan önce, annemin geleceğimizle ilgili endişelerini bir kez daha aklımdan geçirmemiş olduğum için çok pişmandım. Annemin duaları bitip, yakarışları sona erdiğinde, iki yanıma dayadığım ve oturduğum yatağı sıkı sıkı pençelercesine kavradığım ellerimle, uzaklara dalmış gitmiştim.

"Bibi," dedim sonra, hafifçe koluna dokunarak, "Senden, bütün yüreğimle af diliyorum. Eğer herkesin bu kadar kızacağını tahmin etseydim, öyle bir karar veremeyeceğimi de bilmeni istiyorum."

Annemin dokunduğum kolu kaskatı kesilmişti ve dönüp bana bakmamıştı bile. Üstelik, ona dokunmamı istemezmişçesine öteye gidip, benden uzaklaşmaya çalışmıştı. "Baban da, ben de, sana kaç kere söyledik; acele etme! Söylemedik mi?" diye sordu. "Ha? Kaç kere?"

İç geçirdim,

"Biliyorum," diyebildim sadece.

Annem başını tekrar yukarı kaldırıp, Allah'tan kendisine daha hayırlı bir evlat ihsan etmesini ister gibi bakmaya başlamıştı. "Ne kadar şanslı olduğunu anlamıyor bu kız!" diye sürdürdü sözlerini. "Ama bu sefer şansını fazla zorladığına eminim."

"Bibi, sadece daha iyisini yapmak içindi her şey," diye mızıldandım.

"Kes artık sesini!"

Yüzümü duvara doğru çevirip sessizce oturmaya başlamıştım. Gözlerim kupkuru, acımı içime gömmüştüm. Bütün enerjimi annemin çektiği acıyı azaltmaya yöneltmiş, yüreğimi çarptıran yaşama içgüdümü ona devretmiştim adeta. Annem, yine dualar etmeye başlamış, sanki duaları yaptığım hatayı temizleyip ortadan kaldıracakmış gibi, yüksek sesle yakarışlarını arttırmıştı.

CEZAMI ÇEKTİĞİM UZUN BİR AY BOYUNCA, sanki çölde yaşam mücadelesi verircesine, meşakkatli bir yaşamım olmuştu. Güne, odalardaki fosseptik lazımlıklarını toplayarak, midemin bulantısından, betim benzim atmış, yemyeşil olarak başlıyordum. Sonra Gordiye nin aşçıya ve Ali Askar'a verdiği işler arasından, hiç kimsenin yapmak istemediklerini yaparak çalışmaya devam ediyordum. Herkesin dinlenmeye çekildiği öğleden sonraları bile, Gordiye beni boş bırakmıyor, ağır işler yüklüyordu. Ellerim, keçilerin boynuzları gibi kaskatı olmuş, akşamları yatağıma yorgunluktan bitap düşer hale gelmiştim. Yaptığım hatadan ziyadesiyle pişman olmakla beraber, çektiğim cezanın, hak ettiğimin çok üzerinde olduğunu düşünmekten kendimi alamıyordum. Gordiye'nin keyfi yerindeydi çünkü beni ezmek hoşuna gidiyordu.

Cezamın bitmesine yakın günlerden birinin sabahında, Gostaham'ın emriyle, annem ve ben, avluya çağrılmıştık. Korkudan bacaklarım titremeye başlamış, iç avludan çıkıp, Gostaham'ın bizi görmek için çağırdığı dış avluya giderken, artık bu evde istenmediğimizin bize açıkça ilan edileceği fikrine kapılmıştım. Bahçeyi geçip, büyük odanın kapısına geldiğimizde, Gostaham'ın konuk köşesine ku-

rulmuş, Gordiye'nin de yanı başındaki yerini almış olarak oturduklarını görünce de biraz şaşırmıştım. Gostaham, anneme el edip, hemen yanında, solundaki yastığa oturmasını işaret etmişti. Bense, yerdeki uzun halının diğer ucunda, yüzüm üçüne dönük bir halde yalnız başıma kalmıştım.

Gordiye anneme, "Nasılsın hanım?" diyerek nazikçe selam vermiş, "Sağlığın sıhhatin yerinde mi?" diye de, halini hatırını sormuştu. Bu asalet gösterisi, Gordiye'den beklenebileceğin çok ötesindeydi doğrusu.

"Şey... Evet" dedi annem de cevaben, yüzüne benzer bir nezaket tiplemesi oturtarak. "Gayet iyiyim, teşekkür ederim."

Sonra Gordiye bana dönerek, "Peki, ya sen, küçüğüm," diye sürdürdü konuşmasını. "Sen nasılsın?"

Bu nezaket gösterisi karşısında duyduğum şaşkınlıktan, tüylerim diken diken olmuş biçimde, iyi olduğumu söylemekle yetindim. Gözlerim Gostaham'da, bu toplantının anlam ve önemini anlamaya çalışıyordum. Bağdaş kurmuş, dimdik oturmaya normalde çok alışık olduğunu bildiğim Gostaham, bu kez ağırlığını hafif yana vermiş, bacaklarını da değişik bir pozisyona getirmişti.

Kahvelerimiz geldiğinde Gordiye, büyük bir gösterişle sunumu öncelikle anneme ve daha sonra bana yönlendirip, yanında birer tabak da hurma ikram etmişti. Kahvelerimizi yudumlarken de odayı, tuhaf bir sessizlik doldurmuştu.

Sonunda Gostaham, anneme, "Hanımefendi," diyerek söze başladı ve sessizliğe son verdi. "Sizi, dün elimize geçen bir mektupla ilgili bilgilendirmeyi bir vazife olarak addediyorum. Mektup, birkaç ay önce halı sipariş almış olduğumuz hara sahibi Feridun'dan geliyor."

Annem şaşkın şaşkın dinliyor, Feridun ismini, kendisine yapılan halı siparişinde, üzerinden kıymetli taşlar sarkan muska figürleri tasarımındaki katkımdan söz etmişliğimden, hayal meyal hatırlıyordu. Bu sefer neyi yanlış yapmıştım acaba? Benim merak ettiğim de buydu. Acaba tasarımda Feridun'u sinirlendiren bir konu mu olmuştu?

Gostaham, konuşmasını sürdürüyordu: "Feridun, söylediği kadarıyla, dokuma tezgâhında gördüğü halısını çok beğenmiş ve memnun olmuş. Ancak bu mektupta halı konusundan çok az söz etmiş, hatta neredeyse hiçbir yorumda bulunmamış bile."

Elimi öyle bir sıkmıştım ki, gerginlikten, bir an için tuttuğum kahve fincanının, üzerinde oturduğum ipek halının yüzeyine devrilip dökületeceğini ve ardında da, çıkarılması neredeyse imkânsız bir leke bırakacağını düşünmüş, korkuyla fincanı yere bırakmıştım.

Gostaham, hâlâ anlatıyordu: "Böylesine varlıklı bir adamın, bu kez bizden istediği bir tek arzusu var, o da," diyerek, bana döndü ve, "Kızınız... dedi. Sesinde, halı pazarlığı yaparken kullandığı işadamı tonlaması işitiliyor, gayet doğrudan ve tane tane konuşuyordu.

Annem, son duydukları karşısında, avucunu yanağına koymuş, dikkatle meseleyi anlamaya çalışır olmuştu. "Allah'tan büyük yoktur," dedi; şaşırdığı zaman genellikle gösterdiği ilk tepki bu olurdu.

Gostaham iki eliyle başındaki sarığını düzeltip, artık sarığın ağırlığına dayanamıyormuşçasına bir yüz ifadesi takınmıştı. Gergin olduğunda kıpır kıpır halini okuyacak kadar iyi tanıyordum Gostaham'ı. Ama neden gergindi? Varlıklı bir adamın arzularını yerine getirmek için seçilmekten daha onurlandırıcı ne olabilirdi ki?

Gordiye de heyecanını saklamıyor, olduğu yerde pozisyon değiştirip duruyordu. Sonunda dayanamayıp, "Kızınızı, karısı olarak istiyor, yani," diyerek, durumu kısaca özetledi, nefes nefese.

Gostaham, Gordiye'ye uyaran bir ifadeyle, kaçamak bir bakış atarken, sıçrayıp ayağa fırlayan annem, kalkarken az kalsın elindeki kahveyi döküyordu: "Sonunda!" diye bağırdı ellerini yukarı açarken, annem. "Yavrum için hayırlı bir kısmet! Bütün çektiğimiz sıkıntılardan sonra, bahtsız acılara katlandıktan sonra, sonunda kaderimizi değiştirecek bir kısmet! Şükürler olsun sana Muhammed! Şükürler olsun sana Ali!"

Annemin coşkun davranışları karşısında, bıyık altından gülen Gordiye, yine bütün nezaketini korumaya da özenle devam ediyordu. "Ana yüreğini ben de biliyorum ve neler hissettiğini gayet iyi anlıyorum. Böyle kısmet de çok az kadına nasip olur ve yağmur gibi rahmetle karşılanmalıdır."

"Ah kızım, ah yüreğimin baharı, diyerek ve gözlerinden yaşlar süzülerek kollarını açıp bana doğru ilerleyen annem, "Doğduğun andan itibaren yuvama, ailemize mucizeler getiren, gözlerindeki ışık sönmeyesice, kurban olduğum güzel evladım..."

Onu böyle coşkulu görünce, benim yüreğim de umutla dolmuş, yerimde duramaz olmuştum. Zengin bir adamın karısı olursam, köydeyken benim vücudumla alay eden kadınlara inat, tombul ve bakımlı bir hanımefendi olacaktım. Kuyruklu yıldızın, hâlâ tepemizde uğursuzluk saçtığı, içinde bulunduğumuz yılda, böyle bir kısmet açıklığı nasıl mümkün olabilmişti ki? Annem biraz sakinleşince, bu kez sorular sormaya başlamıştı. "Peki, bu Feridun, benim kızımı arzuladığına nasıl karar vermiş ki?" diye sordu, ilk olarak. "Evin dışında her zaman tepeden tırnağa kapalıdır benim kızım."

Sessizce beklemiştim. Ailemin bilmesini en son isteyeceğim şey, kazara da olsa, bir yabancının önünde peçemi ve feracemi çıkartıp, kendimi göstermiş olduğumdu.

Gordiye, duruma daha bir açıklık getirmek gayretkeşliğiyle, "Benim anladığım kadarıyla, hamamcı Homa, şarkılarında senin kısmetini açmayı pek bir iş edinmiş, son zamanlarda" diyiverdi Gordiye. "Feridun'un hizmetkârlarında biri de geçenlerde hamamdaymış ve meraklanıp sormuş. Homa da ona, senin güzelliğini anlata anlata bitirememiş."

Derin bir nefes almıştım. Demek teklifini yapmak için uygun bir durum bulana kadar beklemişti. İşte o an, fena halde kızardığımı hissetmiştim; acaba hizmetkâr kadın, Feridun'a, elbiselerimi çıkardığımda nasıl göründüğüm konusunda, Homa'dan öğrendiklerinin hepsini, bütün ayrıntılarıyla anlatmış mıydı?

Annemse, benim sessizliğimi, alçak gönüllüğüme yoruyordu muhtemelen. "Düğünü ne zaman yaparız?" diye sordu Gordiye'ye. "Olabildiği kadar erken yapsak..?"

"Bence de," dedi Gordiye,

"Ama bu iş için öyle büyük ve tantanalı bir düğün yapılacağını sanmam. Kızınız ve Feridun, Molla'ya gidip, gerekli düzenlemeleri yaptırırlar, hepsi bu."

Zenginlerin nasıl düğün yaptığını bilemiyordum tabi ama bizim köyde bile düğünler, en az üç gün üç gece sürerdı. Gordiye'nin bahsettiği ise, bana bir sözleşme imzalamak gibi gelmişti.

Anlamıyorum," dedi annem, kafası karışmış biçimde.

Gostaham, konuya açıklık getirmek üzere, lafa girmesi gerektiğini anlamıştı. "Burada yapılan teklif," dedi, elindeki, usta bir kalemden çıktığı belli mektubu göstererek, "...ömür boyu sürecek bir evlilik sözleşmesi değil; üç ay süreli bir *muta* nikâhı."

Muta; bu kelimeyi daha önce duymuştum ama ne demek olduğunu bilmiyordum. Tek bildiğim, kısa süreli bir şey olduğuydu.

"*Muta* mı?" dedi şaşkın şaşkın, annem. "Kum şehrine giden hacıların yaptığı, saatlik veya günlük izdivaçları tarif etmiyor mu bu söz? Hem, sadece gönül eğlendirmek maksatlı, öyle değil mi? Kızımın, böyle bir nikâhla mı dünya evine girmesini istiyorsunuz?"

Gordiye, ikimizin de yüzündeki dehşeti görmüş olmalıydı. "Doğru," dedi, "sonsuza kadar sürecek bir iş olmadığı bir gerçek. Ama bu dünyada, Allah'ın varlığından başka hiçbir şey sonsuz değil. Burada önemli olan, böylesi bir anlaşmanın size getireceği ekonomik kazançlardır. Başka hiçbir kaynaktan elde edemeyeceğiniz kadar bol hem de."

Annemin gizli kalmış tüccar içgüdüleri depreşmişti. Durduğu yerde bir an dikleşti ve gözlerine ateş yürüdü. Harem cariyelerine yüksek fiyattan satışlar yaptığı günde takındığı hali almıştı yine.

"Ne kadar?" diye sordu acımasızca; sesinde, çelik gibi bir ton hâkim olmuştu.

Gostaham hemen elindeki mektubu açıp, miktarı okudu. Feridun'un ısmarladığı halı için Gostaham'a verdiği paraya eşdeğer bir miktardı, teklif edilen. Gayet yüksek miktarda bir para olmasına karşılık, tam özgürlüğümüzü satın almaya yetecek bir miktar da değildi.

Annem dilini üst damağına yapıştırıp, "Cık!" diye bir sesle, teklifi olumsuzladı. "Yetmez. Kızımın bakireliği gittikten sonra, onu kim bir daha ister ki? Hayatını paylaşabileceği bir adamla evlenmesi çok daha iyi olacaktır."

Gostaham'ın yüz ifadelerinden, bu düşünceye katıldığı belli oluyordu, ama Gordiye, ondan önce söze daldı. "Ne yani, kızını zengin bir adama vermek yerine, kıllı, un kaplı kollarıyla onu sarmalayacak bir fırıncının oğluna vermeyi mi tercih ediyorsun?" diye sordu. "Unutma ki *muta* nikâhları yenilenebilir anlaşmalardır. Eğer kızın Feridun'un gönlünü hoş tutabilirse, onu sonsuza kadar karısı olarak bile alabilir. Bu anlaşmayı her yenileyişinde de, aynı miktarda parayı öder. Bakarsın ona hediyeler, mücevherler ve hatta bir ev bile verebilir. Eğer yeterince şanslı ve akıllıysa, bu işbirliğinden büyük bir servete sahip olunabilir."

Gostaham, oturduğu yastığın üzerinde kıpırdamaya başlamıştı yine. Hiç iyimser değildi besbelli. "Verilen tek garanti üç ay için. Ondan sonrası, tamamen ve tek taraflı olarak, Feridun'un kendi kararına kalmış."

Gordiye'nin annemle arasında geçen görüşme, öylesine şekerle kaplanmış, iyimser olasılıklar üzerinden yürüyordu ki, kocasının kötümser yorumları çok zayıf kalıyordu.

Gordiye, "Neden, senin ki gibi güzel bir kız Feridun'u memnun edemesin ki? Böyle bir güzellik, adamın yatağında gece boyunca bir yıldız gibi parlayacaktır; hem de her gece!" diyor, annem de, "Parlayacaktır ya," diye sürdürüyordu. "Ama madem o kadar beğenmiş, ne diye doğru dürüst bir nikâh teklifiyle gelmiyor ki?"

"Gelemez," dedi Gordiye. "İlk karısı, kızını da helak eden kolera salgınında öldü. Varlıklı bir ailenin oğlu olduğu için de, ancak bir asilzadenin kızıyla evlenerek soyunu sürdürebilir."

Benim gibi bir köylü kızıyla soyunu sürdürmek istemeyeceğini biliyordum zaten.

Gordiye devam ediyordu: "Homa bu iş için de uygun adaylara bakıyor zaten. Ama karısını kaybetmiş olduğundan, durumunun içler acısı halini tahmin edebiliyorum; karısını özlüyordur muhakkak. Şu ülkede istediği herkesi bu amaçla elde edebilecekken, tutup senin kızını seçmiş olması, büyük bir şans."

Bir an heyecanlandırmıştı beni bu fikir. Benim farkıma varmış ve bir teklifte bulunmuştu. Bana, bir köylü kızına, parmak uçları halı dokumaktan ve temizlik yapmaktan nasır tutmuş birine!

"Şu senin değerli taşlar sarkan muska desenli halı tasarımı fikrin adamın hoşuna gitmiş ve seni arzulamasına neden olmuş olabilir," dedi Gordiye dönüp bana, sanki düşüncelerimi okuyormuş gibi. "Diğer bütün kadınları bir kenara bırakıp, seninle ilgileniyor, baksana. Senin hayal ettiklerinin çok ötesinde bir durumla karşı karşıyasın. Böyle zengin bir adamın gözüne girmişsin demek ki!"

"Doğru," dedim, kızara bozara.

"Gerçekten de, hata yapamayacağın kadar ciddi bir durum bu." diye sürdürdü Gordiye. "Ondan doğuracağın her çocuk, onun soyundan sayılacak ve desteklenecektir. Onun durumundaki hiçbir adam, çocuğunun annesi olan kadını da aç bırakmaz. Ve düşün, onu hoş, mutlu ve tatmin olmuş tutabilirsen, neler yapabileceğini iyi düşün."

Birden Gostaham'ın havaya kalkan elleri, Gordiye'nin sel gibi gelen kelimelerinin önüne bir set çekmişti.

"Hanımefendi, şunu unutmayın!" dedi anneme, "Evet, kızınızın her doğurduğu çocuk meşru olacaktır ama hiçbir zaman asıl karısından doğacak çocuklarla aynı statüye sahip olmayacaktır."

Gordiye hemen eliyle bir kesme hareketi yapıp, kocasının sözlerini bir kenara itmeye çabalamıştı. "Neler olacağını sadece Allah tam olarak bilebilir" dedi. "Bunlar hakkında fikir yürütmek de bize düşmez."

Gostaham, hala anneme bakıyordu.

"Hanımefendi. Bu teklifi dikkatle incelemeniz gerekiyor. Şimdiden, adamın kalıcı mı, geçici mi bir niyette olduğunu tahmin edemezsiniz. İşin sonunda, kızınızla birlikte lüks içinde mi yaşarsınız, yoksa sokaklara düşüp dilenir misiniz, bunu da bilemezsiniz. Ve eğer kızınız, Feridun'un çocuğunu doğurursa, kendisi miras hakkı da kazanamaz. Hiçbir hakkı olamaz."

Gordiye yorgun düşmüş biçimde iç geçirmişti. "Eğer kısmeti kötüyse, bütün terslikler bir fırıncıyla evlendiğinde de başına gelebilir, pekâlâ," dedi. "Bir günden öbürüne, adam hasta düşüp ölebilir. Söz gelimi hah, ekmeğin gramajından çalıyor diye onu suçlayıp, kendi fırınında pişirebilir. Katırından düşüp boynunu kırabilir."

"Şüphesiz," diye yanıtladı Gostaham. "Bunların hepsi olabilir. Ama o zaman güvenebileceği, yardım isteyebileceği meşru akrabaları olur; kocasının annesi, babası, kardeşleri veya kuzenleri. Üç ay sonra duyacağı üzüntüden, çekeceği pişmanlıktan daha az risk taşıyan bir durumla karşı karşıya kalacağı kesin."

"Pişmanlık?" diye sordum.

"Yani, aslında korkacak bir şey yok," dedi cevaben Gordiye, yine lafa atlayarak. "Sonuçta *muta*, kanuni bir anlaşma."

"Kanuni, evet, ama bazı insanlar bunu gayet kötüye de kullanabilir," diyerek, tekrar lafa karıştı Gostaham. Yüzüm yanıyormuş gibiydi. Kıpkırmızı olmuştum. Gostaham'ın son söylediğini de tam olarak anlayamamıştım.

Gostaham'sa dönüp anneme: "Eğer Feridun kızınızı normal bir evlilik için isteseydi, sizin yerinizde olsam hiç durmaz, teklifini kabul ederdim," dedi.

"Ama hâlâ," diye atlayıp, sözünü kesti yine Gordiye. "Bu duruma da şükretmek için sebepler var. Bu teklifi, başka bir sığınak ve gelir kapısı olarak kabul edip kullanmanızda büyük fayda var. Çünkü bu evin ekonomik dengeleri bir hayli sallantıda."

"Sallantıda mı?" dedi annem, iyi döşenmiş odanın sağına soluna bakınarak. Onun bu bakışlarını takip ederken, bir köşede duran kırmızı ve sarı gül buketini, bir çanakta duran şekerlemeleri, içinde olgun kavunların ve salatalıkların dilimlendiği tabakları ve kocaman bir kâse dolusu fıstığı görmüştüm.

"Hâlâ para konusunda endişe mi taşıyorsunuz?" diye sordu annem.

"Kocamın saray halı imalathanesinden aldığı maaş, bu evin giderlerini karşılamaya güçlükle yetiyor," dedi Gordiye. "Şah ona dışarıdan iş yapması için de izin veriyor da, biraz daha konfor içinde yaşamayı başarabiliyoruz. Ama bütün bu kazançlar, geldikleri gibi gidiyor. Yani, bir ipek halı alamıyor olmak, bizim gibi ekonomik dar boğaz yaşayan bir ailenin durumunu anlamak için, en bariz örnek."

Sonra Gostaham'a döndü ve "Saltanat da, patronlar kadar güvenilmez bir gelir kapısı değil mi sanki? Önceki şahla ilgili anlatılan

hikâyeyi hatırlıyorum da, Şah Tahmasp bir gün sinirlenip, emrinde çalışan yüzlerce minare boyacısını, direk çakıcısını, kaligrafi ve ciltçiyi işten atıvermiş. Böyle bir durum her an yeniden olabilir."

Gostaham'ın, bir an için de olsa, karısına tiksintiyle baktığını görmüştüm.

"Şah Abbas büyük babasına hiç benzemeyen biri," diyerek söze girdi, Gostaham da. "Saray halı imalathanesindeki faaliyetleri durdurması için de hiçbir sebep yok. Hem verimli, hem de çok kazançlı çalışan bir kuruluş."

"Ama yine de," diye sürdürdü sabırsızlıkla sözünü Gordiye, "Kim gelecekte neler olacağını bilebilir ki? Bir ana ve kızı, gelecekleriyle ilgili konuları, kendi kendilerine halletseler daha doğru olmaz mı?"

Annem, duyduğu bu sözler karşısında, çöl fırtınasına kapılmış gibi endişelenerek kendini yiyip bitirmeye başlamıştı bile. Hiçbir şey onu, babamın ölümünden sonra aylarca kendi kendimize verdiğimiz yaşam mücadelesine geri dönmek kadar korkutamazdı.

"Feridun ve akrabaları, hem İsfahan'da, hem de ülkenin dört bir yanında düzinelerce ev sahibi," diyerek sürdürdü Gordiye. "Sahip oldukları her eve ve kurdukları her çadıra, en azından bir tane halı lazım; hem de iyi bir halı. Böyle bir aile yün halı istemez, ipek halı ister."

Sonra bana döndü. "Düşünsene. Böyle bir işbirliği ailemize nasıl bir servet getirir?"

Gordiye'nin bizi de katarak 'ailemiz' dediğine ilk kez şahit oluyordum. Her ne kadar muta parasının tümü bizde kalacaksa da, Gordiye'nin bu anlaşmanın olması için neden çabaladığını anlamaya başlıyordum.

"Ailemize yardımı olacak her şeyi yapmaya hazırım," diye cevaplamıştım bu önerisini.

"Ben de," diyerek, annem de katılmıştı bu temenniye. "Kızıma evlerinden birini vermek konusunda bir şey söylüyor mu mektubunda?"

"Yok. Öyle bir şey teklif etmiyor," dedi Gordiye. "Ama kızın onu yeterince mutlu eder, sözünden çıkmazsa, pekâlâ ev de verir."

Annem içini çekti ve, "Bu teklif kesinlikle başlangıçta düşündüğüm gibi bir teklif değil," dedi.

"Anlıyorum," dedi Gordiye, sakinleştirici bir tonla. "Elbette kızın için en iyisini istiyorsun. Ama çeyizi olmayan genç bir kadın, nasıl daha iyi teklifler bekleyebilir ki?"

Annemin kaşları düştü ve yüzündeki çaresizlik gözlerinde buruk bir ifade buldu.

"Bu teklife birkaç gün içinde cevap vereceğiz," dedi sonunda.

"Çok bekletmeyelim adamı," diye uyardı Gordiye.

"Ah unutmadan," diye araya girdi Gostaham. "Bu tekliften kimsenin haberi olmasın. Gizli kalsın."

Bir an, odadaki herkese tek tek bakabileceğim kadar uzun, sessiz bir süre geçtiğini fark etmiştim.

"Neden?" diye sordum. "Neden gizli?"

Gordiye, benden gözlerini kaçırmıştı.

"Gayet meşru bir olay," diyerek kendini tekrarladı, bana bakmadan.

Ama sonra Gostaham, önce boğazını temizleyip bir şeyler söyleyecek gibi olduğunda, huzursuz sessizlik odaya bir kez daha hâkim olmuştu. Annem, Gostaham'a bakıp, soruma vereceği yanıtı bekliyordu.

"Bizim gibi bir ailenin, fazla reklâmını yapacağı bir konu değil bu,"dedi, Gostaham, sonunda.

Sormak istediğim ve içimi kemiren bir soru daha vardı.

"Ya benim eğitimim?" dedim sonunda. "Gostaham beni halılar hakkında aydınlatmayı sürdürecek mi?"

O sabah ilk kez Gostaham, mutlu bir yüz ifadesiyle bana bakmış ve kendimi, sanki onun yüreğindeki çocukmuşum gibi hissetmemi sağlamıştı.

"Annen bu evlilikle ilgili ne karar verirse versin, sen öğrenmek istediğin sürece, sana yol göstereceğim," demişti sonra da.

Sanki yüreğinden, benim yüreğime bir ışık huzmesi geçmiş gibiydi.

"Ben öğrenmeye devam etmek istiyorum, dedim, kararlı bir şekilde. "Ama ya sizden uzakta yaşamak zorunda kalırsam?"

"Feridun, teklifinde bir ev tahsis etmekten söz etmediğine göre, burada kalmaya devam edeceksiniz demektir," dedi Gordiye.

"Karısını yabancı gözlerden sakınmak için, başka bir eve kapatmak istemez mi?" diye sordu annem.

"Feridun, belki zengin biri ama yüksek tabaka İsfahanlı bir aileden gelmiyor," dedi Gordiye. "Kapatmak isteyeceği kadınlar, kendi nikâhlı karıları olacaktır. *Muta* nikâhlı karıları değil." Gordiye, Sonra bana döndü, "Korkma. Gün boyunca neyle uğraştığın onun pek umurunda olmayacaktır," dedi.

TOPLANTIDAN SONRA, annemle birlikte kaldığımız küçük odaya girdiğimizde, gözüm hiçbir şey görmeksizin, etrafıma bakınıp durmuştum. Sonra sıkılıp, merdivenlere tırmanıp, toplanacak çamaşır var mı diye terasa çıkmıştım; toplanacak çamaşır da yoktu. Ardından mutfağa inip, aşçının yardıma ihtiyacı olup olmadığına baktım. Birkaç dakika orada soğan doğradıktan sonra, kazayla, ayıklanmış bir tas dolusu irmiği devirip yerlere saçtığım için mutfaktan kovulmuş ve bir daha oraya girmemem konusunda azarlanmıştım.

Feridun meselesindeki itirazım, kişi olarak ona karşı değildi. İskender kadar yakışıklı olmadığını düşünmeme karşın, dik duruşu, kaslı vücudu ve at gibi çekici kokusu hoş bile geliyordu düşününce. Ama yaptığı teklif, onun gibi birinden almayı umduğum kadar saygı değer bir teklif değildi. Eğer Feridun beni istediyse, ne diye doğru dürüst bir evlilik teklif etmemişti ki? Ve eğer soyunu devam ettirmek için soylu bir ailenin kızını istiyorsa, neden önce onu bulup evlendikten sonra, beni ikinci karısı olarak istemiyordu ki?

Ev işlerinin içinde boğuşurken, kaderimin bir günde, birdenbire değişebileceğini biliyordum. Eğer evlenirsem, bekâretimi sonsuza kadar kaybedecektim. Hamile kalabilirdim. Geceler boyu sürecek âlemleri, aşk oyunlarını, çanaklar dolusu kekleri ve hurmaları düşünürken, bir yandan da, üç ay sonra evlilik yenilenmez ve biterse, o durumda karnımı doyurmak için bile, bir daha zor zaman bulacağımı da aklımdan geçiriyordum.

Zaman zaman, Nahideler'e gidip, ona ve annesine, bu konu hakkındaki fikirlerini sormayı çok istemiştim. Ama Gostaham, bu teklif konusunu kimseyle konuşmamamızı ihtar etmişti. Eğer *muta* üç ay sonra biter de, hamile de kalmamış olursam, geleceğim açısından bu durumu kimsenin bilmemesi çok daha iyi olacaktı. Bu fikir bana çok tuhaf geliyordu, çünkü bildiğim bütün evlilikler herkese duyurulur ve büyük bir eğlenceyle kutlanırdı. Ne diye bu evliliğin üzerinde bir utanç peçesi örtülüydü ki?

"Kızım, yüreğimin ışığı," dedi annem, aynı günün akşamı odamızda buluştuğumuzda, "Sen ne düşünüyorsun?"

Annemin gözlerinin etrafını mor halkalar sarmış, ayakları yorgunluktan kıpkırmızı kesilmişti gene. O gün mutlaka ağır işler yapılmış, çok yorulmuştu.

Hemen bir yastık alıp ayaklarının altına yerleştirdiğimde, sırtüstü yatıp kalkmıştı.

"Sen de, babam da bana hep, bir gün beni iyi bir adamla evlendireceğinizi söylediniz," dedim. "Feridun, nasıl o adam olabilir ki? Beni sadece birkaç aylığına isteyen biri, iyi bir adam olabilir mi?"

Annem içini çekmişti. "Hakkında duyduklarımızın tümü ve namı, iyi olduğunu gösteriyor," diyebilmişti sadece. "Başka türlü olduğuna inanmak için bir sebep yok ortada."

"Bana öyle geliyor ki, bu adam beni ucuza kapatmak istiyor," diye yanıtlamıştım ben de. "Sen ve babam beni daha iyisine layık yetiştirdiniz."

Annem, ellerimi kendi ellerinin içine almış, ellerimi sıkı sıkı tutarak bana, "Bir zamanlar sahip olduğumuz ümitlere, artık sahip olamayız," demişti. "Bu teklif, mümkün olabileceğini düşündüğüm bütün olasılıkları altüst etti."

"Başka neler mümkün ki?"

"Hiçbir şey," dedi annem en karanlık sesiyle. "Gordiye haklı. Iki tane beş parasız kadın, başka ne bekleyebilir ki?"

Başımdaki beyaz örtüyü düzeltip, ellerimi yine annemin sıcak ellerinin içine bırakmıştım. "Eğer karar benim olsa, ben hayır derdim. Hacı Ali'nin köydeki o akşam söylediği gibi, önümüzdeki dönemde yapılacak evliliklerde tutku ve kavga bir arada yaşanacakmış."

Annem ellerini geri çekip, "Kararı sen vermeyeceksin!" dedi. Sesinde demir gibi bir irade seziliyordu.

"Bizi evlendiren Molla'ya hayır deme hakkım var ama," dedim sinirlenerek. Güllü'nün bir zamanlar bana anlattığı nikâh merasimini hatırlamıştım.

"Eğer öyle bir şey yaparsan, kendini bu ailenin tamamen dışına itmiş olursun. Tabi yanında beni de?"

Annemin bu cevabıyla yüreğim buz kesmişti.

"Ne yani, beni rızam olmadan mı Feridun'la evlendireceksin?"

"Bu evdeki durumumuz giderek kötüleşiyor," diye yanıtladı annem.

"Çok üzgünüm," dedim, bu durumun baş sorumlusu olduğumun bilinciyle.

"İşte bu nedenle de senden, hayatında ilk defa, arsızlık yapmadan durumu kabul etmeni istiyorum," dedi, sesini biraz daha ikna edici bir tonda ayarlayarak.

"Bu konudaki kararı büyüklerine bırakmanda fayda var. Unutma ki onlar, senin isteklerini yüreklerinde taşıyanlardır."

Annemin bu sözleri, bana yaptığım hataları hatırlatıyor, utançla yüzümü saklama ihtiyacı duymama neden oluyordu. Aceleciliğim yüzünden yaptığım yanlışlıklardan ders çıkardığımı bile gösteremiyordum.

"Baş üstüne!" dedim, askerlerin komutanlarına dediği gibi."Sen nasıl istersen öyle yapacağım, o halde."

Sonra başımı annemin şişmiş ayaklarına dayayıp, benden ne yapmamı istiyorsa, sadece onu yapmaya gerçekten karar vermiştim.

ERTESİ SABAH ANNEM, teklife olumlu cevap verdiğini bildirmiş, Gostaham da oturup Feridun'a, teklifinin kabul edildiğini yazdıktan sonra, memnuniyetsizce bizi tebrik etmişti. Neredeyse hemen, Feridun bir not yollayarak, ertesi gün bu birlikteliğin meşruiyet kazanması yolundaki ilk adımı atmıştı ve Ramazan ayının ilk günü, akdin yapılmasını teklif etmişti.

O gün, Ramazan ayının ilk günü olduğundan, sabah geç saate kadar uyumuştuk çünkü gün batımına dek oruçlu kalacak ve yemek hazırlayacaktık. Annem aşçıya sebzeleri kesip, etleri kızartarak yardım ederken, ben de pirincin taşlarını ayıklayıp, tozunu süzmüştüm. Her zaman yaptığım bu basit iş bile, çok zamanımı alınış gibi duruyordu çünkü fena halde acıkmış ve susuzluktan kavruluyordum. Çalışırken de sık sık Feridun'u düşünüyordum. Birkaç aydır kendisini görmemiş olduğumdan, şimdilerde nasıl göründüğünü merak ediyor ve annemin kararına boyun eğdiğime pişman olup olmayacağımı endişeyle bekliyordum.

Öğleden sonrayı yarıladığımızda, dilim damağıma yapışmış, konuşmakta bile zorluk çeker hale gelmiştim. Gün sıcaktı, herkes çok susamıştı ve su düşüncesini akıllardan çıkartmak için ciddi bir mücadele veriliyordu. Günler de alabildiğine uzun olduğundan, gün batımını beklemek, sonsuzluğu beklemek gibi geliyor, herkes yemek yenecek saatlere ulaşmayı iple çekiyordu. Geçen her dakika, niyetli olma sözünü tutabilmek için bir mücadeleydi.

Akşamüstü, hepimiz açlıktan ve susuzluktan bitap düşmüştük. Gordiye'nin kızları ve torunları de evde toplanmış, beklemekten nevirleri dönmüştü. Aşçının pişirdiği yoğun aromalı kuzu ve tavuk haşlamadan yayılan kokular, ağzımın suyunu akıtıyor, salya toplayıp yutkunmaktan dilim ağrıyordu. Büyükler, oruç tutma yaşına gelmemiş ufaklıkların karnını doyurmuştu bile. İftar vakti yaklaştıkça, evdeki gerilim iyice artmış, özellikle sinirleri fena halde bozuk olduğu besbelli aşçı, hepimize bağırıp çağırıyor, sanki kendisinin askerleriymiş gibi emirler yağdırıyordu. Bütün yemeklerin tam zamanında hazır olmasını istiyor, yemeklerin soğumasına meydan verecek kadar erken hazırlanmasından da uzak durmaya çalışıyordu. Başımda dolanan bir sürü düşünce ve duygudan bir anda kopup, boşlukta öylece kalıverecekmişim gibi hissediyorum kendimi.

Sonunda, uzaktan duyulan büyük top atışı herkesi yeniden hayata döndürmüştü. Hemen Şamsi ve Zehra'ya yardıma koşup, yemeklerin büyük odaya taşınmasına el vermiştim. Gostaham ve ailesi, leoparların avladığı ceylanın üzerine çullanıp parçalaması gibi ye-

meklere dalmıştı. Ağız şapırtıları ve çiğneme seslerinden başka ses çıkmıyordu odada.

Her zaman pirinç pilavını ustalıkla ekmeği kaşık gibi kullanarak, tek bir pirinç tanesi bile düşünmeden ağzına götüren Gostaham, bütün özenini bırakmış, pilava dalmış, etrafa saçılan taneleri hiç aldırmıyordu. Herkesin midesi dolana, boğazı suya kanana kadar tek bir kelime bile konuşulmamıştı.

Mutfakta, annem ve ben de, diğer hizmetlilerle birlikte aynı sessizlik içinde yemeklerimizi hazırlamış, normalde yemek için, önce ailenin yemeklerini bitirmesini beklerken, Ramazan ayında olduğumuzdan ve hepimiz beklemekten tükenmiş bulunduğumuzdan, biz de aynı anda yemeye başlamıştık. Önce yemeli miyim, yoksa susuzluğumu mu gidermeliyim, ona bile karar verememiştim ama sonunda, aşçının hazırladığı hararet giderici şerbeti, (meyve suyu karışımı, şeker, bir damla sirke ve gül suyuyla yapıyordu) içerek başladım. Bu içecek, hem tatlı hem de ekşiydi ki, fena halde iştah açıyordu. Fakat yemek yemeye başladığımda da lokmaları, bir türlü kolay kolay yutamıyordum.

Tam yemeğimizi bitirmiş çaylarımızı içerken, Feridun, muhasebecisi ve bir molla kapıya dayanmıştı. Gostaham, misafirleri kapıda karşılayıp büyük odaya getirmiş, tatlı ve içecek ikramını yaptıktan sonra da bizi çağırtmıştı. Tepeden tırnağa çarşafımın içindeydim ve tanınmaz durumdaydım. Peçemin ardından Feridun'a baktığımda, giydiği şatafatlı, kahverengi kadifeden, üzeri altın sim işlemeli kaftanla, tam bir süvari gibi durduğunu düşünmüştüm.

Gostaham, evlilik anlaşmasını yüksek sesle hepimizin huzurunda okurken, bu sözleşmenin süresini ve bize ödenecek miktarın altını çizerek belirtmiş, Molla da, benim rızam olup olmadığını sorduğunda, hiç bekletmeden cevabımı vermiştim. Cevabım, aynen anneme söz verdiğim gibi olmuştu. Feridun, sonra annem, Gostaham ve Molla, sırayla sözleşmeye kendi özel işaretlerini koyarken, muhasebeci de şahitlik ediyordu.

İşlem sırasında son derece iş adamı edasıyla davranan Feridun, bir ara kimse görmeden dönüp bana uzun ve hayran bir bakış attı

ki, bu bakış tüm vücudumdan bir titreme geçmesine neden olmuştu. Gözlerinin altındaki vücudumun ağırlaştığını ve olgunlaştığını algılar gibi olmuştum. Kendimi, yoğun şerbetinin içinde yüzen bir hurma tanesi gibi hissetmiştim. Onunla baş başa kalacağımız ilk anı düşününce de, yine vücudumu bir titreme almış, elbiselerimin hepsini çıkaracağımı bildiğim halde, sonrasında neler olacağı hakkında pek bir fikrim olmadığını düşünerek, için için telaşlanmıştım. Sadece hoşuma gidecek şeyler olmasını ümit ediyordum ve benden hoşlanması için içimden dua ediyordum. Güllü'nün aklımda kalan bir sözünü hatırlayıp kendimi avutmuştum: "Herkesin seveceği şeyler oluyor," demişti bir keresinde, zifaf gecesi için.

Annem muhasebeciden irice bir kese dolusu para almış, Feridun ve beraberindekiler, hepimize teşekkürler edıp, evden ayrılmışlardı. Annemle kaldığımız odaya döndüğümüzde, elbiselerinin altında şıngırdayan paraların sesini duyuyordum. Benim evliliğim, bir kutlama yerine, ticari bir değiş tokuş olmuş gibi görünüyordu.

Evlendiğim gün, böyle sessiz sedasız evde oturuyor olmak tuhafıma gittiğinden, annemle birlikte akşam yürüyüşüne çıkıp, *Nakş-ı Cihan Meydanı*'ndaki Ramazan eğlencelerini görmeye gitmiştik. Bütün dükkânlar vitrinlerini, tezgâhlarını ışıklarla donatmış, böylece sabaha kadar çarşıyı dolaşanların malları incelemesi mümkün kılınmıştı. Jonklörler ve meddahlar, kalabalığı eğlendirmekte, oğlan çocukları bal-badem ve safranla kokulandırılmış şeker kristalleri satmaktaydı. Ellerindeki kuzu şişleri kemirerek dükkân dükkân dolaşan aileler görünüyordu sağda solda. Meydan hayat doluydu ama ben hâlâ durumumu tuhaf karşılıyordum çünkü köyde evlenmiş olsaydım göreceğim eğlencelerin yerine, adsız bir kalabalığın içinde dolanıp duruyor olmayı aklım bir türlü almıyordu. Köyde olsak, şimdi bütün ahali etrafımı sarmış, hayır duaları okuyor olur, mutluluklar diler, tavuklu pılavlar yenir, portakal kabuklarının üzerine şeker serpilip kemirilir, kocam gelip beni almak için uğraşır ve bütün bunlar günlerce sürerdi. Bütün bunlar kim bilir babamı ne kadar mutlandırıp guruldandırırdı. Onu yürekten özlediğimi, alabildiğine derinden hissetmiştim, bir kez daha.

Eve geri döndüğümüzde nerdeyse şafak atıyordu. Annemle birlikte lor peyniri, baharatlı otlar, çerez, tatlı ve ekmekten oluşan, gün boyu bizi tok tutacak sahur yemeğimizi yedikten sonra, üzerine de vişne şerbeti içip, güneşin ilk ışıkları görünmeye başladığında derin bir uykuya dalmıştık. Battaniyemi çekip sarınırken tek dileğim, güneş tam tepeye ulaşmadan uyanmamaktı. Ama uzun süre yatağın üzerinde dönüp durdum, çünkü uyuyamamıştım. Gün ışığında uyumaya alışkın değildim. Olup biten olayların etkisiyle kendimi tuhaf bir sersemliğin içinde hissediyor, hayatımdaki değişim hızının kontrolümden tamamen çıktığını düşünüyordum. Bu durum bana babamın öldüğü ve tüm yaşamımızın bir gün içerisinde olduğu gibi değiştiği o günü hatırlatıyordu. Her gün üzerinde güvenle yürüdüğüm toprak, o gün sallanmaya başlamış, deprem köyümden geriye bir cüruf yığını bırakırcasına hayatımı yutmuştu.

FERİDUN'DAN GELEN İLK ÇAĞRI için fazla uzun bir süre beklemek zorunda kalmamıştım. Çağrı, Ramazan ayının dördüncü günü bir mektupla gelmişti. Mektupta, banyo yapmış ve giyinmiş olarak, ertesi akşam iftar topu atılmadan önce kendisiyle buluşmam emrediliyordu. Sonunda ergen bir kadın olacaktım işte; Güllü gibi, her şeyi biliyor hale gelecektim.

Ertesi gün öğleden sonra annem ve Gordiye, beni mahallemizdeki elit hamamına götürmüşlerdi. İlk kez olarak annem, hamamcı Homa'dan beni özel kabinlerden birine sokmasını istemiş, Homa da orada bacaklarımı ve koltuk altlarımı, limon rengi, petek ve bitkisel usarelerden elde edilmiş ekşi kokulu yoğun bir ağda kremiyle ovalamıştı. Birkaç dakika bekledikten sonra, üzerime bir kova dolusu su döker dökmez, bu bölgelerdeki bütün tüyler dökülmüş ve bacaklarım da, koltuk altlarım da, küçük kızlarınki gibi pürüzsüz ve tertemiz ortaya çıkmıştı. Sonra başımı arkaya bastırıp kaşlarımı taramış ve düzeltmişti. Bunu yaparken de, olgun kadınlarınki gibi değil, hilal şeklini alacakları biçimde yapmıştı.

Homa, "Her adımda daha güzel, daha alımlı oluyorsun," dedi-

ğinde, kızarmıştım çünkü kendimi güzel olarak düşünmeye hiç alışkın değildim.

Tüylerimden arınıp bakımım tamamlandıktan sonra, hamamın ana salonundaki diğer kadınların arasına katılmıştık. Yürürken, kılsız bacaklarımın birbirleriyle fısıldaştıklarını hissediyor, yeni durumun farklılığını açıkça görüyordum. Annemle Gordiye'nin oturmuş, konuşup güldükleri yere gelince, ben de sırtüstü yatmıştım. Gordiye, bir tas içinde hazırlamış oldukları kınayı, avuç içlerime, bileklerime ve parmaklarımın yarı boylarına kadar kaplamış, Annem de o sırada, ayak tabanlarıma ve ayak parmaklarımın yarı boylarına kadar kına macunu sarmıştı.

Birkaç saat sonra, kına hamurlarını sıyırıp aldıklarında, el ve ayak parmaklarım süslenmiş görünüyordu. Bütün bu işler yapılırken, normalde yeni gelinlere takılınıp, şakalar yapılması adetken, benimle hiç konuşulmuyor, konunun gizliliği nedeniyle tek bir söz bile edilmiyordu.

Sonunda yıkanma faslına geçildiğinde de Homa sırtımı keselerken, birden "Tüyler ve kına... Sanki evleniyormuşsun gibi," diyivermişti.

"Böyle bir şeyi ilk bilecek kişi sen olurdun herhalde, Homa-can!" diyerek, lafı fazla uzatmamayı ümit etmekle yetinmiştim. Çünkü yalan söylemek konusunda çok beceriksizdim ve kelimeler boğazıma takılır, çıkamaz olurdu.

Homa gülerek bir tas suyu başımdan aşağı döküp, vücudumu sabundan arındırdığında da, hamamın büyük havuzuna girip gusül abdesti almaya hazır hale gelmiştim. Normal zamanda, havuzun sıcak suyu uykumu getirip beni uyuştururken, bu kez kıpır kıpır, yerimde duramaz olmuş, diğer kadınlar yalvar yakar beni zorla durdurabilmişlerdi.

Eve döndüğümüzde Gordiye, annemi ve beni alıp, kendi odasındaki giyinme bölümüne götürmüştü. Oda, özel günlerde giyilebilecek elbiselerin içerisinde durduğu sandıklarla doluydu. Sandıklardan ipekli muhteşem giysiler çıkarırlarken, Gordiye, anneme kendi düğününün nasıl yapıldığını sormuştu.

"Köyün en şanslı kızı olduğumu düşünmüştüm," dedi annem gülümseyerek, "Çünkü çok güzel bir adamla evleniyordum."

"Ah... Ama güzellik geçicidir!" diye karşılık verdi Gordiye. "Bir zamanlar ben de çok hoştum. Böyle, şimdi olduğum gibi sarkmış ve ağır değildim."

Annem içi geçirdi. "Güzelliği kalmasa da hiç önemli değildi, hayatta olması yeter de artardı bile! Ama Allah izin verirse, kızımın geleceği daha güzel olacak."

Giysilerimi seçip yaydıktan sonra, Gordiye öncelikle beyaz ipekten, saydam bir tül içliği giymeme yardımcı olmuştu. Feridun'un beni böyle göreceğini, her yanıma bakacağını düşününce içimi yine bir titreme almıştı. Karşısında çırılçıplak duracağım anı bir türlü kafamda oluşturamıyordum.

Saydam tülün üzerine giydiğim bol ipek tunik elma kırmızısı ve buna uyumlu pantolonun altından görünen terliklerim de sivri burunluydular. En üste giydiğim, üzerinde gül bahçesi işlemeli altın renginde kaftan da, mücevher gibi durmuştu. Kaftanın üzerindeki güllerin her birinde bir tomurcuk, bir yarı açmış gül ve bir de tamamen açılıp bütün güzelliğini sergileyen gül bulunuyordu. Tomurcuk güllerden bazılarının üzerinde, yaşama yapışmışçasına sıkı sıkı tutunan, kanatlarının bütün güzelliğini sergileyerek açmış kelebekler görünüyordu.

Kaftanı tutan annem, içine süzülüp girmemle birlikte, onu omuzlarıma oturturken "Güzel kızım, şu güllerin dikensizliğini görüyor musun?" dedi, "bunlar kocanla beraberken kılavuzun olsun.

Birden başım dönmeye başlamıştı. Muhtemelen gün doğumundan beri, Ramazan nedeniyle hiçbir şey yememiş olmamdan kaynaklanan bir durumdu. Hemen oracıkta duran tabureye oturup, başımın dönmesinin geçmesini beklemiş, o sırada da Gordiye, gözlerimin etrafına kalem çekip, kaşlarımı belirginleştirmişti. Sonra gül rengi bir boya sürüp, dudaklarımın daha küçük görünmesini sağlamış, Ardından da sol gözümün dış kenarına minik siyah bir nokta yerleştirip, makyajımı tamamlamıştı. Annem de saçlarımı örten beyaz tülün dışına sarkıttığı birkaç perçemle, yüzümün daha alımlı

görünmesini sağlamaya çabalıyordu. Gordiye'nin inci kolyesi yüzümün bir büst gibi ortaya çıkmasını sağlamış, yine bir diğer inci dizili alınlık da başımı süslemişti. Alnımdaki incilerin serinliğini hissettikçe, başıma çarpıp serinlik veren su damlaları gibi olduklarını düşünüyordum.

"Ayağa kalk azizem, kıymetlim," dedi en sonunda annem. Kalktım. İki kadın dikkatle bana bakıyordu. Efsunlanmış gibiydiler. Sanki onları oldukları yerde çakan, olağanüstü bir resme bakakalmışlardı. Tam olarak neye baktıklarını da bilemiyordum.

Annem yanaklarımı iki elinin arasına alıp, "Dolunay kadar güzel oldun," dedi.

Hareket ederken, bu iki kadının özenle hazırladıkları her şeyi berbat etmek korkusuyla, kıpırdamaktan çekiniyordum. Annem beni, içerisinde tütsüler yakılmış, kutu gibi bir odaya sokup, üzerimdeki eşyaların güzel kokmasını sağlamak için bir süre orada tutmuştu. "Altındakiler de güzel koksun, altındakiler de!" diyerek, arsız bir kahkahayla gülen Gordiye'nin sesi geliyordu dışarıdan. Tütsünün tatlı ve yoğun kokusu bütün benliğimi sarıyor, bir kez daha başımın dönmesine neden oluyordu.

Gordiye'nin başımdan geçirdiği beyaz ipek ferace ve peçeyle, artık kimsenin tanımayacağı bir hale gelmiştim. Annem de, kendi siyah giysilerinin üzerine siyah çarşafını geçirmişti. Ramazan olduğundan ve henüz iftar vakti gelmediğinden, adet olduğu üzere bana, üzerine şerbet damlatılmış gül suyuna batırılmış badem yedirmek yerine, şerbeti dudaklarıma sürüp, bunun gibi tatlı bir evlilik hayatı dilemişlerdi.

Feridun'un çağrı mektubunda belirttiği adres, eski Cuma Camii'nin yakınlarında bulunan evlerinden biriydi. Annemle birlikte, Gostahamlardan çıkıp, nehrin ters yönünde şehrin kuzey kapısına doğru, çarşıyı geçip, kentin eski ana meydanına kadar yürüdük. Oradan, dört kervansaray, üç hamam ve iki de medrese geçip, eski Cuma Camii'ne geldik. Bu cami, beş yüz yıl önce inşa edilmiş, tuğladan yapılmış ve ne boya ne de seramik kaplanmadan bu günlere kadar gelmiş, eski bir yapıydı. Şahın yeni yaptırdığı meydan ve ye-

ni Cuma Cami, şıklık ve heybet bakımından mukayese kabul etmeyecek bir ihtişama sahip olmasına karşın, şehrin bu kısmında da, görkemli bir dayanıklılık ve eskinin heybeti hissediliyordu. Moğol istilacılar bile, işgal sırasında bu alana dokunmamışlardı.

"Hadi camiye girelim," diyivermiştim, tam eski caminin önünden geçerken, anneme.

Beni kırmadı. Caminin ihtişamlı kapısından içeri girip, tuğladan duvarları ve kalın sütunlar üzerine oturtulmuş karanlık bir koridordan ilerledik. Yürürken, benim dünyadaki varlığımdan çok önceleri yaşamış, bir gün bakıreyken buraya gelip, ertesi gün kadın olmuş muhtemel fanileri düşünüyordum. Şu anda içinde bulunduğum karanlık umursamazlığın ve ihmal edilmişliğin yakında sona ermesi ümidimi, ilerlediğimiz koridorun sonunda görülen aydınlık çıkışa yüklemiş, oraya yaklaştıkça, benim aydınlık günlerime de böyle yaklaşacağıma inanmak istemiştim. Bilginin, bir gün aydınlığa kavuşacağını düşünürken, koridordan çıkıp, dış avludaki namaz kılma alanına ulaşmıştık bile. Burası, güneş ışığının pırıl pırıl aydınlattığı bir alandı.

"Şimdi artık hazırım," demiştim orada, anneme.

Alana geri çıkıp, yokuş aşağı inen dar bir caddeden ilerlerken, sağımızda solumuzda evler olduğunun tek işareti, yüksek ve heybetli kapılarıydı. İftar topu atılmak üzereydi ve sokaklar, aceleyle yemek yiyecekleri yerlere ulaşmaya çalışan insanlardan geçilmiyordu; yüzleri gergin bir beklentiyle doluydu.

Annem, oralarda gördüğü bir çocuğa, Feridunların evini sormuş ve çocuk da bize oyma ahşaptan yapılmış bir kapının önüne kadar refakat etmişti. Kapıdaki, kadınların çalması için konmuş tiz sesli tokmakla kapıyı çalar çalmaz, yaşlı bir hizmetçi kadın kapıyı açıp kendini Hayedi olarak tanıttığında, onu tanımıştım; Homa'nın hamamda beni tanıtmak amacıyla doğaçladığı festival günü, şarkı söyleyenlerin arasında olduğunu gayet iyi hatırlıyordum.

İçeriye girip, feracelerimizi çıkartırken, Hayedi bize, gayet saygılı davranıyor ve bizimle, bu evdeki yetkili konumunu açıkça anlayacağımız biçimde konuşuyordu. Anneme, bu andan itibaren benimle

ilgili tüm sorumluluğun kendisinde olduğunu belirtmiş, açıkçası, annemle bu kadar çabuk vedalaşmak zorunda kalacağımı beklememe rağmen, annem yanaklarımı avuçlarının içine alıp fısıldayarak, "Korkma, sen bilgeliğin ve dayanıklılığın kadınısın ve ben biliyorum ki, bu özelliğinle de yaşayarak, güçlü kalacaksın," diyerek, benimle vedalaşmıştı.

Sonra gitmek için kapıya yönelirken gözlerinin dolduğunu fark etmiştim. Benim de gözlerime yaş yürümüş, hayatımın hiçbir evresinde kendimi o anki kadar yalnız kalmış hissetmediğimi idrak etmiştim. Gerginliğimi hisseden Hayedi, beni avutmak için kısaca, "Burayı seveceksin," demekle yetinmişti.

Evin, ortadaki bir avluya açılan dört odası vardı. Avludaki güzel havuzun sesi kulağa müzik gibi geliyordu. Hayedi, benim giysilerimi toparlayıp yanına alırken, onları ve benim üzerimdekileri dikkatle incelemişti. Görüşme için uygun olduğuma karar vermiş olmalı ki, avludan geçip girdiğimiz odalardan birinde, ayakkabılarımı çıkarıp beklememi söyledi.

Oda, bir hazine odası gibi, mücevherlerle doluydu. Duvarlardaki sıra sıra nişler, turuncu gelincik ve iç açıcı türkuaz çiçek desenleriyle kaplanmışlardı. Tavanlar, halı desenlerine benzer alçı rölyeflerle süslenmiş, bu kabartmaların aralarına gömülmüş olan küçük ayna parçaları, gökyüzündeki yıldızlar gibi minik minik pırıltılar saçıyordu. Yerde, en kaliteli ipekten yapılmış, çiçekli desenlerle bezeli bir halı yayılıydı. Üzerine basmak ve oturmak için fazla değerli iki tane daha ufak halı da duvara asılmıştı. Duvar halılarının üzerindeki resimlerde, çiçeklenmiş bir ağacın dalları arasında ötüşen kuşlar görülüyordu. Kolumun uzanabilecek mesafede duran bir çanak, ağzına kadar kavun, üzüm ve kornişon doluydu. Diğer tarafta duran sürahilerde de, süt ve şarap olduğu görülüyordu.

Feridun'un odaya gelmesine dek ne kadar zaman geçtiğini bilemiyordum. Her dakika bir yıl gibi geliyordu bana. Ve bütün o süre zarfında da, kımıldamadan durmuştum çünkü kımıldarsam görüntümün bozulacağından korkuyordum. Kendimi resimlerde gördüğüm donuk prenseslere benzetiyordum; bütün detaylar mükemmel

görünüyor olmalıydı ama bu ben değildim. Daha önce böylesine süslenmemiş olduğumdan, her seferinde kınalı parmaklarımı gördüğümde onlara yabancılaşıyor, başka birine ait oldukları düşüncesine kapılıyordum. Bir ara arkadaşım Güllü gelmişti yine aklıma; evlilik sırlarını benden nasıl sakladığını ve beni bu konuda nasıl meraklandırdığını hatırlamıştım. Şimdiyse, keşke o sırları öğrenmek zorunda kalmasaydım diye düşünüyordum.

İftar topunun sesini duymamla, kapının açılıp, Feridun'un, ardında yarım düzine hizmetçiyle odaya dalması bir olmuştu. Hizmetçiler ellerinde dumanı üzerinde yiyeceklerle odaya girerken, Feridun, "Selam, dedi ve hemen yanımdaki yastıklardan birine oturuverdi. İki hizmetçi ellerindeki yer örtüsünü silkeleyip açarak önümüze yaydılar. Bu arada diğer hizmetçiler de ellerinde taşıdıkları, 20 kişiyi doyurmaya yetecek miktardaki yemeği tek tek yer örtüsünün üzerine dizmeye başlamıştı. Sonra işlerini bitirip, saygıyla odadan çıktılar.

Feridun, aynı beni çarşafsız gördüğü günde olduğu gibi rahattı. "Açlıktan ölmek üzere olmalısın," dedi. "Hadi, orucumuzu birlikte açalım."

Bir parça ekmek koparıp, dereotuyla pişirilmiş kuzu ve pirinç yemeğine daldırıp bana uzattı. Panik içinde bana uzattığı lokmaya bakıyordum. Daha önce tanımadığım bir adamın elinden yiyecek almışlığım hiç olmamıştı.

"Utanmana gerek yok," dedi Feridun, bana doğru eğilerek; "Biz artık karı kocayız." Ben ürküp geri çekilince de güldü ve "Ah şu bakireler!" dedi, iştahla yüzüne yaydığı gülümsemeyle.

Parmaklarının arasından aldığım lokmayı yavaşça ağzıma yerleştirdiğimde, hayatımda yediğim en lezzetli yemek olduğuna hükmetmiş ve bundan önümüzde dağlar kadar bol miktarda olmasına şaşırmıştım. Ayrıca iki çeşit tavuk haşlama, kuzu fırın, soğanla pişmiş favalı pirinç ve safranla yapılmış bir diğer tatlı pirinç yemeği, böğürtlen, şeker portakalı kabuğu ve şeker kristali önümüze yayılmış, yenmeyi bekliyordu. Ben fazla bir şey yiyemedim ama Feridun her şeyden, belki de pozisyonu gereği kendisinden beklenen biçim-

de, inanılmaz miktarda yedi. Zaman zaman durup, benim için hazırladığı çeşitli karışımlardan oluşan lokmaları da ihmal etmedi. Aynı, kendi evimizde olduğu gibi, burada da, yemek yerken konuşmuyorduk. Çünkü yemek yerken konuşmak yerine, bu nimetlere sahip olunduğu için şükretmek, daha makbul bir davranış sayılırdı.

Yemeğimizi bitirir bitirmez Feridun, hizmetçileri çağırıp sofrayı toplamalarını istediğinde, içeriye sökün edip kalan yemekler toparlayan hizmetçilerin gözlerinde, bu akşam karınlarının iyi doyup doymayacağının hesaplarını yapışlarını görüyordum.

Aynı işleri yapan biri olarak, bu hesapları ben de gayet iyi biliyordum.

Sonra Feridun nargilesini isteyip, müzisyeni çağırttı. Büyük bir nargile, üzerinde tüten tömbekisi ve közüyle odaya getirilirken, kılsız vücutlu, yüzünde tek bir sakalı bile olmayan, çocuk yaşta genç bir müzisyen de o anda kapıda belirdi. Feridun, nargilesinden bir nefes çektikten sonra marpucu bana uzatıp ikram ettiyse de, daha evvel hiç deneyimim olmayan bu konuya girmeyip, teklifini geri çevirdim. Müzisyen oğlansa, karşı tarafımıza oturup, Feridun'un elini kaldırıp çalmaya başlamasını emretmesine dek orda öylece bekledi. Ve sonunda beklediği işareti görür görmez, elindeki yayı kemençesinin telleri üzerinde kaydırmaya, yüreğimi dağlayan sesler çıkararak çalmaya başladı. Enstrümanıyla müthiş bir uyum içindeki müzisyen oğlanı seyrederken, yalnızlığımın içimde perçinlendiğini hissediyordum. Kemençe ve müzisyen bana öyle müthiş bir beraberliği gösteriyordu ki, böyle bir ilişkiyi ne daha önce görmüş, ne de bir daha görecektim belki de. Birden aklıma babam düştü ve onu özlemeye başladım. Derin bir nefes alıp kendimi yatıştırmaya çalıştım ama o sırada yüzümdeki ifadeyi Feridun göz ucuyla da olsa yakalamıştı. "Neyin var?" dedi. Cevap veremedim. Kendi içimdeki duygusallıkla savaşıyordum çünkü. Müzisyen çalmaya devam ediyordu. Feridun elini kaldırıp onu durdurdu, ama o işareti görmeyip devam etti. Sonunda Feridun bağırarak, "Yeter! Gidebilirsin." dedi. Genç müzisyen birkaç nota daha çaldıktan sonra, başını kaldırıp durumu idrak etti ve efendisine teşekkür edip odadan çıkarken, dudağının kenarında beliren tuhaf flört gülümsemesi dikkatimi çekti.

Perişan durumdaydım. Çok büyük bir hata yaptığım hissine kapılmıştım. Ama Feridun bana kızmak yerine, elini uzatıp kınalı parmaklarımı okşamaya başlamıştı. Elleri, daha önce dokunduğum ellerin tümünden daha yumuşaktı. Nasır tutmuş parmak uçlarımla oynarken, onun ellerini nasıl hissettiğimi gayet iyi bilir ve bundan keyif alır bir hali vardı.

Feridun ellerimle ilgilenirken, ben onun yüzüne bakıyordum. Kalın siyah bir bıyığı, çenesini kaplayan kulaklarına kadar uzanan kısa sakalı vardı. Üzerime giydiğim tunik gibi kıpkırmızı dudaklarından yayılan tütün kokusunu alabiliyordum. Bir erkeğin yüzüne daha önce hiç bu kadar yakın olmamıştım; babam dışında tabi. Korkmuş görünüyor olmalıydım. Feridun yavaşça beni kollarına çekip saçlarımı okşamaya, ellerimi tutmaya başlamıştı. Teninin ılıklığı, bütün vücudumun parlamasına yol açıyordu.

"Evet," dedi. "İşte bu benim güneyli, küçük, dağlı kızım. Dışarıya karşı gösterdiği sert ve haşin yüzünün altında, tereyağı gibi kaygan ve yumuşak! Kim umardı böyle olacağını?"

Ben ummazdım mesela; kendimi böyle tarif etmezdim doğrusu ama bunda bir doğruluk payı da olsa gerekti. Babamın ölümünden sonra, yumuşaklık ve nezaket, benim için sadece bizim gibiler dışındaki insanların hayatlarındaki lüks bir duygu haline gelmişti.

"Üzerindekileri dalgınlıkla çıkarıp yüzünü bana gösterdiğin günden beri, sana sahip olmak istiyorum," dedi, ardından.

"Size tokat atar gibi bağırmama rağmen mi?" diye sordum ben de cevaben; bana bakmayı kesmesini nasıl uyardığımı hatırlayarak.

"Aynen olması gerektiği gibi yaptın!"

"Peki, neden ailemden beni istemek için bugüne kadar beklediniz ki?" diye sordum sonra.

"Çünkü daha hazır değildin," dedi. "Ama Hayedi seni hamamda gördüğünde, artık hazır olduğun belliydi."

Kıpkırmızı olmuştum yine. Feridun, alnımda dizili incilerin altından, yüzünü öpmeye başlamıştı bile. Bütün bedenim coşkuyla irkiliyordu. Birinin aklına, bir an bile olsa, başkalarından daha fazla takılmış olmanın, önüne geçilmez hazzıydı bu duyduğum.

Biraz daha konuşmak istiyordum ama Feridun beni elimden tutup, bitişik bölmedeki, üzeri kakmalı ahşap kapısı olan küçük yatak odasına doğru götürmeye başlamıştı. Duvarlardaki nişlerin içine yerleştirilmiş kandillerin kırpışan ışıklarıyla aydınlanan odada, neredeyse bütün odayı kaplayacak genişlikte bir yer yatağı ve üzerinde iki kişiye yetecek büyüklükte yastıklar vardı. Bu bölme sadece iki iş için yapılmıştı: uyumak ve sevişmek.

Yatağın üzerine oturduğumuzda, kalbim o kadar hızlı atıyordu ki, üzerime giydiğim ipek tunikte, nabzımın titreşimlerini görebiliyordum. Feridun, ilk önce, üzerimdeki Gordiye'nin kıymetli altın rengi kaptanını çıkarıp bir kenara fırlattı. Onun için böyle kıymetli eşyalara karşı umursamaz davranmak gayet sıradan ve gündelik bir tavırdı tabi. Sonra yavaşça tuniğimi başımdan çıkardığında, vücudumu saran şeffaf içliğin altında her yerim ortaya çıkmış ve tir tir titreyen bedenimin bütün ayrıntıları, gözlerinin önüne serilmişti. Feridun elleriyle belimi tuttuğunda, elinin ılıklığı beni sakinleştirip heyecanımı bir nebze azaltmıştı. Sakinleşmemi beklediğini hissedebiliyordum. Biraz daha durulunca, ön tarafımı okşamaya, yumuşak hareketlerle, elinin ılıklığını vücudumu kaplayan ipek tülün üzerinden, bütün bedenime yaymaya başlamıştı.

Bu yaptığına devam etmesini istediğim halde Feridun, son giysimi de biraz acele bir biçimde çıkarıp, ortaya çıkan çırılçıplak bedenimi tepeden tırnağa süzdüğünde, kendimi kancaya takılmış bir solucan gibi hissederek, kıvrılıp saklanmamak için zor tutuyordum. Onun gözleriyse hazla dolmuştu; "Göğüsler nar gibi sert ve yuvarlak, kalçalar çölde cankurtaran bir vaha! Biliyordum! Bir şekilde, hep biliyordum!"

Bu beğeni dolu sözleri iliklerime kadar kızarmama neden oluyordu. "Kırmızı gül tomurcukları bitmiş yanaklarında,"dedi sonra, yumuşak bir sesle ve o da, hızla üzerindekileri çıkarmaya başladı. Değerli kumaşlardan yapılmış kuşağını çözerek başladı işe. Feridun başındaki sarığı ilk kez çıkardığındaysa, neredeyse nefesim kesilecek gibi oldu; simsiyah ve parlak saçları dalga dalga ortaya çıkmıştı. Onlara dokunmak istedim, ama cesaret edemedim.

Dalgalı saçlarının vücudunun üzerine düştüğü yerler, simli kumaş üzerinde kadife desenler gibi duruyordu omuzlarının üzerinde. Vücudunun alt kısımlarınaysa hâlâ bakamıyordum çünkü bir ara gözüme çarpan et parçası, bana pazarda satılan böbrek, ciğer ve dil gibi sakatatı hatırlatmıştı.

Vücutlarımızın arasında hiçbir şey kalmayıp, beni kollarına aldığında, dudaklarından yayılan elma aromalı tömbeki kokusunu alıp, yüzündeki ve göğsündeki sert kılların bedenime yaslanmasını hissettim. Bütün vücuduna yayılan ve benim de bedenimi kaplayan muhteşem ıslaklık, her yerimi sarmıştı. Öyle masum ve bilgisizdim ki, bu noktadan sonra ne bekleyeceğimi hiç bilemiyordum. Çayırlarda çiftleşen hayvanları görmüştüm ve tek bildiğim, kadınlarla erkeklerin de aynı şeyi yaptığıydı. Ama Feridun, vücudunu benimkiyle birleştirdiğinde, işin içine şiddet girmiş gibi hissettiğimden, kendimi güvenceye almak için yatağı sıkı sıkı tutarak korunmaya çalışıyordum. Arzu ve tutkuları köpürüp doruğa çıktığında, bunu sağlayanın ben olduğumu biliyor olmama rağmen, kendimi olup bitenden çok uzakta hissediyordum. Şimdi o resimlerdeki donuk prenseslere gerçekten, daha çok benzetiyordum kendimi. Öylece durmuş, beni yutan Feridun'u seyrediyordum. Sonunda cennetin en üst bahçesine ulaşıp, zevkten çığlıklar attığında, gözlerimi hafifçe aralayıp, merakla onu izledim. Ardından da yatıp uykuya daldığında, kendimi yarı yolda bırakılmış ve kafası fena halde karışmış buldum. Ne diye şu yaptığımız, bizim köydeki kadınların ve hiç kuşkusuz erkeklerin arasında bir sürü şakaya, fıkraya ve komik hikâyeye kaynaklık ediyordu ki? Ne diye Güllü, bu işten bahsederken kıkır kırır gülerek heyecanlanıyordu ki?

Sabahın erken saatlerinde Feridun uyandı ve beni tekrar kollarına aldı. Aynı şeyi yapmak istediğinden hiç kuşkum yoktu. Kendimi kupkuru hissetmeme rağmen, ben de ona uydum. Kalçalarımı onun yaptığı gibi hareket ettirmeye başladım. Sanki ne yaptığımı bilirmişim gibi, Feridun'un gözlerinin kelebek kanatları gibi açıldığını gördükçe, hareketlerimi giderek arttırdım. Üzerimizdeki yatak örtülerini atıp, kalçalarıma yapışan yumuşak elleriyle hırslı biçimde beni sıkıştırmaya ve sanki bütün vücudumu kendininkinin içine sokmak

istercesine üzerine çekmeye başlamıştı. Birkaç dakika sonra da, kolları gevşeyip yan dönerek, yatağın diğer kenarına kaydı.

"Olağanüstüydü" dedi, göğüslerimden birine bir öpücük konduruken. Sonra yeniden uykuya dalmak üzereyken, doğru bir iş yaptığım düşüncesine kapılmamı sağlayacak biçimde, dönüp, gülümseyerek bana baktı.

Ben de uykuya daldığımda, rüyamda bir polo müsabakası görmüştüm. Karşıt takımların oyuncuları hırsla topa hâkim olmak için onu kovalıyor, bir birlerinin önünün kesiyordu. Sonunda oyunculardan biri topa hâkim olup, onu kaleye kadar götürüp sayı kaydedince, herkesin yerinden fırlayarak haykıracağını beklerken, kalabalığın hiç sesi çıkmıyordu. Uyandığım da aklımda tek bir soru vardı: Feridun'un kalçaları, benim bacaklarımın arasında atış yaparken, neden düşündüğüm kadar keyifli ve coşkulu bir durum ortaya çıkmamıştı ki?

O SABAH EVE GERİ DÖNERKEN, yol boyunca gördüğüm, eski Cuma Camii, kalabalık çarşı, *Dört Bahçe Mahallesi*'nin sokaklarını gölgeleyen çınar ağaçları, her şey bana sıcak güneşin altında yeni doğmuş gibi görünüyordu. Tenim, Feridun'un beni kucaklayışını hatırladıkça karıncalanıyor, ufak ufak titreşiyordu. Kalbim, aynı İsfahan'a ilk geldiğimiz gün, köprünün üzerinden şehre bakıp, bu kentin büyük sırlarını çözme konusunda duyduğum sabırsızlık karşısında çarptığı gibi çarpıyordu. Ama ruhsuz kalmıştı içimdeki heyecan, sanki eksik bir şey vardı, adını koyamadığım bir yoksulluk.

Dört Bahçe Mahallesi'ni boydan boya geçerken, mahallenin zenginlerinden birinin bahçesine ektiği parlak pembe sarmaşık gülleri ve leylakların olağanüstü güzellikteki mavisi takılmıştı gözüme. O bahçenin içine, yemyeşil karanfil tomurcuklarının arasına boylu boyunca uzanıp, kavakların gölgesinde biraz ekmek, biraz badem, biraz da koyun peyniri ve bir de kocayla piknik yapmanın nasıl bir şey olacağını hayal etmiştim. Yoldan geçen birkaç delikanlı, beni öyle dalgın dalgın durmuş, nereye baktığı belirsiz görünce, meyil ver-

mem umuduyla laf atmaya başlamıştı. "Olgun şeftali gibi sulu ve dolgun, diyordu biri öbürlerine, sözde fısıldayarak. "Ayak bileklerinden belli, baksanıza.

Onları umursamayıp yoluma devamla Gostahamlar'ın sokağına girdiğimde, peçemin altında saklı dudaklarımdan yüzüme bir gülümseme yayıldığını hissediyordum; artık onlara bu hareketleri yaptıran ve onları baştan çıkaran, o bacaklarının arasında taşıdıkları şeyi biliyordum. Etrafıma bakındığında, mükemmel bir şekilde peçelerinin ardına gizlenmiş bütün öbür kadınlara da bir göz attım. Hepimiz, katman katman açıldıkça, ortaya çıkan birer sürprizdik.

Keyfim çok da yerinde değildi aslında. Feridun'la yaşadığım gecede eksik olan bir şeyler vardı; diğerlerinin sayısız şarkılar ve şiirlerle kutladığı, andığı şeyler, bizim ilişkimizde olmamıştı. "Kuru otlara sıçrayan ateş gibi, iştahla seni yutan bir şey," demişti bir keresinde Güllü, erkeklerle ilişki kurmaktan bahsederken. Acaba ne demek istemişti?

Eve ulaştığımda, annem beni karşılayıp sevinçle kutlamış ve sağlığımı sormuştu. Ben de gayet iyi olduğumu söyleyip, Allah'a şükranlarımı dile getirmiştim.

"Peki, gecen nasıl geçti?" diye sorduğunda da, hararetle her şeyi öğrenmek istediğini görmüştüm gözlerinde. Yatağıma sırt üstü yatıp, kendimi iyiden iyiye yorgun hissettiğimde, "Sanıyorum gecem, beklenen her şeyin olmasıyla geçti," diye yanıtlamıştım annemi.

Annem de, "Şükürler olsun Allah'ıma!" diyerek, "Feridun memnun oldu mu?" diye sormaktan da kendini alamamıştı.

"Anlayabildiğim kadarıyla, evet," diye, duygusuzca, onun memnuniyetinin bizim geleceğimiz açısından ne denli önemli olduğunu hatırlayarak, yanıtlamıştım sorusunu.

Annem yüzüme düşen bir kaç tel saç perçemini sıvazlayıp başıma aktarırken, "Sesinden, senin pek keyif almadığın anlaşılıyor," diyivermişti.

Sanki düşüncelerimi okuyordu.

"Bunu nasıl anladın?"

"Korkma yavrum."dedi annem. "Her seferinde, bir öncekinden daha güzel olur. Sen sadece sabret."

"Niye daha güzel oluyor?"

"Birbirinize alışacaksınız, karşılıklı birbirinizi memnun etmeyi öğreneceksiniz."

"Gerçekten mi?"

"Yemin ederim öyle"

Güllü gibi evli bir arkadaşım olsa da, onunla konuşsam diye düşünüyordum ama İsfahan'da da, çevremde hiç böyle biri yoktu ki.

O gün öğleden sonra Nahide ziyaretime gelmişti. Başıma gelenlerden hiç haberi yoktu. Gardiye ve Gostaham ısrarla, tekrar tekrar, Feridun beni kalıcı karısı olarak nikâhlamadıkça, bu olaydan kimselere bahsetmeme konusunda uyarmışlardı.

Nahide'yi bir aya yakın süredir görmüyordum. Bu süre içinde cezalı olduğumdan ve evden çıkmam da, ziyaretçi kabul etmem de yasaklandığından, görüşememiştik. Geldiğinde hâlâ uyuyordum. Onu karşılamak için kalktığımda da karşısında hala esniyordum. Yorgunluğumun ve uykusuzluğumun farkına varmadığı gibi, kınalı el ve ayak parmaklarımı da görmemişti. Nahide âşıktı ve aşkından başka hiçbir şey düşünemiyordu. Birbirimizin yanaklarını öptükten sonra, yatağımın üzerine oturduğumuzda, annem de, mutfak işlerine yardım etmek üzere odadan çıkmıştı.

"Çok heyecanlıyım," demişti hemen, Nahide. Yanakları al al olmuş ve dudakları da yumuşacık ve dolgun dolgun duruyordu. Onu hiç bu kadar güzelleşmiş görmemiştim. Nahide'nin durumuyla karşılaştırıldığında, gözlerimi saran mor halkalarla, yorgun ve bitkin göründüğümden emindim.

"Son zamanlarda bir gelişme var mı?" diye sorabilmiştim ancak. Dudaklarından gözlerimi ayıramıyordum. Çok güzel duruyorlardı. Sevgilisinden aldığı mektubu, yine elbiselerinin altında, kolunun içinde saklıyordu.

"Evet," dedi. "Son mektubunu yanımda getirdim. Belki binlerce kez tekrar tekrar okudum." Mektubu sakladığı yerden çekip çıkardıktan sonra, "Bir sürü muhteşem iltifat var, ama ben sana en önemli satırını okuyacağım," diyerek, mektubu açtı ve okumaya başladı:

"Bana zümrüt gibi gözlerinle her daim pırıl pırıl bakacağının garantisini ver, ben de sana karşı sonsuza dek dürüst ve bir elmas kadar gerçek olacağımın sözünü vereyim."

"Evlenme teklifi gibi," dedim.

"Ben de aynı böyle anladım, diye yanıtladı, "Ama bu meseleyi, artık aileme resmi yollardan götürmem lazım." İç geçirdi ve sırtını yastıklara verip yayıldı. Yüzü bir mutluluk resmi gibiydi. Bir an, dün akşam Nahide bu mektubu tekrar tekrar okurken, benim vücudumun her yanını bir adama açtığımı ve onun da her tarafını gördüğümü anlatmak istedim. Ama bunu yaparsam, gecemin umduğum kadar mükemmel geçmediğini de söylemem gerekecekti.

Nahide bu arada iç geçirip duruyordu.

"Onun gözlerini düşünmekten kendimi alamıyorum. O kadar kara ve parlaklar ki, çok uzaklardan bile fark edilebiliyorlar."

Ben de Feridun'un gözlerini düşündüm. Onunkiler sıcak bir kahverengiydi ve benimkilere çok benziyorlardı. Kandilın titrek ışığına rağmen, o kadarını gayet iyi görmüştüm.

"Efsanevi Yusuf kadar da yakışıklı," dedim, "Çağının incisi olan, hani...

"Ve o dudaklar!" diye devam etti Nahide, sanki beni hiç duymuyormuş gibiydi. "Öyle etli ve kırmızılar ki." Bir an yüzü kızardı, pembe yanakları yine al al oldu. "Onu öpmek nasıl bir histir acaba?"

Aslında Nahide'ye, bir adamla öpüşmenin nasıl bir his olduğunu anlatabilirdim. Feridun tutup dilini ağzıma soktuğunda, ağzıma şişman bir solucan girdiği fikrine kapılmış, sonra burnunu benim burnuma yaslayıp dilini içeri soktukça nefes alamaz olmuştum. Ama sonra dilini ağzıma sokup çıkarmasından hoşlanmaya başlamıştım doğrusu. Sanıyorum Nahide, öpüşmeyi, masumane dudak bitişmesi olarak düşünüyordu.

"Vücudumu sarıp göğsünü benimkine dayamasını ve kaslı kollarını belime doladığını düşündüğümde, aklımı yitirecek gibi oluyorum."

Nasıl oluyordu da, Nahide, garip bir şekilde, keyif veren kıllı erkek göğsünün memelere yaslanması konusunda, benim kadar fikir

sahibi olabiliyordu, anlayamıyordum? Ama bunun dışında yaptıklarımızın hepsi de, daha az keyif vericiydi doğrusu; bacaklarımı açtığımda duyduğum sıcak basınç, saplanırcasına ağrı ve ardından gelen ıslaklık; düşünürken bile rahatsız ediyordu zihnimi.

"Sen ne diye kızardın şimdi?" diye sordu Nahide, birdenbire. "Böyle şeyleri konuşmak utandırıyor mu seni?"

"Belki de," dedim kaçamak, aklımı Nahide'nin anlattıklarına yoğunlaştırıp, kendimden uzaklaşmak istercesine. Eğer Feridun ve ben de, İskender'le Nahide gibi derin bir aşk içinde olsaydık, yüzümün kızarmasının gerçek nedenini saklamayıp, yaşadığım gecenin de tadına varabilir miydim acaba?

"Bu konuyu paylaşabildiğim ve mutluluğumu anlatabildiğim tek arkadaşım sensin, teşekkür ederim sana," diye sözünü sürdürmüştü Nahide. "Benimle polo karşılaşmalarına gelmemiş olsaydın, bunların hiç biri olmayacaktı."

"Önemli değil."

"İskender'den bir kere daha haber alabilmek için yüreğim öyle yanıyor ki," diyerek devam etti, "Ondan daha fazla aşk sözleri almalıyım ki, benimkine eşdeğer bir aşkla bana tutkun olduğundan emin olabileyim."

Gordiye ve Gostaham'ın, benim şu *muta* meselemle ilgili sessiz kalma emri, ağzımı sıkı tutmam ve gelecekte başımı daha büyük felaketlere sokmamam konusu, zorla beni durduruyordu. Hem zaten başıma gelenleri anlatabilsem bile, onun İskender'le yaşamayı hayal ettikleriyle uyuşmayacaktı söyleyeceklerim. Benim evliliğim kısa dönemli bir gereklilik üzerine kurulmuştu. Onunkiyse, karşılıklı seçilmiş çiftler olarak gelişiyordu.

"Sen beni dinlemiyorsun," dedi birden Nahide, kızgınlıkla. "Neyin var? Çok üzgün gördüm bugün seni?"

Başından beri duygularımı, bu görüşmelerin dışında tutmaya çalışmış, ama becerememiştim.

"Ben sadece... keşke sevdiğim biriyle evlenebilseydim!" diyebildim ağlamaklı ama söylemek istediklerim bunlar değildi. Neden benim de melek gibi bir yüzüm ve kaymak gibi beyaz bir cildim yoktu ki sanki? Neden babam yaşamıyor ve beni bütün kötülüklerden

korumuyordu ki? Ve neden beni çok istediğini söyleyen ama benimle doğru dürüst nikâh yapmayan bir adamla birlikte olmak durumundaydım ki?

"Olacak, aynısı sana da olacak," dedi Nahide, "Aşkı keşfettiğinde, yüreğini dolduran en yoğun duygunun bu olduğunu sen de göreceksin."

Ayrılmadan önce kolunu boynuma dolayıp, duygularını tam olarak paylaşamadan kalktı. Belki de haklıydı. Nahide başkalarının kendisiyle ilgili kararlarını ezip geçmiş, kendi arzularının gücüyle hareket etmişti. Peki, bu içinde olduğu durum, gerçekten aşk mıydı? Bilmiyordum. Ama onu böyle gül bahçesi gibi açmış, filizlenmiş, tomurcuklanmış görmek beni mutlu ediyordu.

HER NE KADAR BENİM YÜREĞİM zindanlara kapanmış olsa da, Feridun beni sadece geceleri istiyor ama gün boyu Gostaham'a ait kalabiliyordum. Feridun'la geçirdiğimiz ilk geceden kısa bir süre sonra Gostaham, beni çalışma odasına çağırtmıştı. Bu ziyaretimde, erkekleri artık çok daha iyi tanıyor, dolayısıyla onunla baş başa kaldığımda da, biraz utanıyordum ama bana karşı davranışlarında hiçbir değişiklik olmamış, beni bitirilmesi gereken işleri olan bir çırak olarak görmeye devam ediyordu.

Annem ve ben, *muta* nikâhının parasının bir kısmıyla, birkaç ay önce mahvettiğim halının yün parasını Gordiye'ye geri ödemiş, bir kısmıyla da, köydeyken arkamızda bıraktığımız borçları kapatmıştık. Gostaham da, renk seçiminde bilgisine başvuracağım sözünü verdikten sonra, yeni bir halı için yün almayı kabul etmiş, halıyı bitene kadar tezgâhından ayırmayacağıma da, Kuran'a el basarak yemin ettirmişti.

Gostaham, eskiz kâğıtlarına çizdiği yeni bir tasarımı renklendirmem için bana vermiş, bunun üzerinden renk seçiminin nasıl yapılacağını bana öğreteceğini söylemişti. Ben de dikkatimi Gostaham'la yaptığımız işlere yoğunlaştırıp, Feridun'la yaşadıklarımı bir kenara bırakmaya gayret ediyordum. Renk dersleri için üzerinde ça-

lıştığımız desen, birbirinden güzel çiçek tomurcuklarıyla çevrelenmiş bir vazo resmiydi.

"Şah Abbas'ın en sevdiği desenlerden biridir bu," demişti Gostaham, "O yüzden de bu desene kendi adını verdi," diye ilave ederek de, kıkır kıkır gülmüştü. "O kadar zor bir tasarım değil, bu yüzden de renk seçimi büyük önem kazanıyor işte."

Desendeki vazo, dar ağızlı, geniş gövdeli, kadınsı hatlara sahipti. Benim hatlarım da bu kadar güzel miydi acaba? Yine kızardığımı hissediyordum. Feridun'un karşısında çırılçıplak dururken, göğüslerime ve kalçalarıma bakıp yağdırdığı iltifatları hatırlıyordum.

Bu sırada Gostaham, arkasındaki duvarda bulunan nişin içinden toz boyalarını çıkarmış, "Şimdi bak, dikkatle izle!" diyerek, öğretmeye devam ediyordu.

Vazonun tam göbeğinde, çizim olarak bir rozet bulunuyordu. Gostaham, fırçasını suya batırıp, rozeti siyaha boyadıktan sonra, ortasına da krem rengi bir nokta koydu. Rozeti üzerinde taşıyan gelincik çiçeği parlak bir turuncu olurken, boşluklar da krem rengiyle doldurudu. Gelinciğe bağlı bir diğer tomurcuk siyah ve vazonun etrafını belirleyen çizgi de macenta rengini aldı.

"Şimdi bana, burada gördüğün renkleri sırasıyla söyle bakalım."

Bir süre vazoya baktım. Sonra, "Krem, siyah, turuncu; krem, siyah, macenta," diye sayarken, birden heyecanla haykırdım: "Kalıp! Bu bir kalıp!"

"Doğru," dedi Gostaham.

Vazoyu saran üç büyük tomurcuk, çiçeklerin, yaprakların ve arabesk tarzın iç dünyasındaki ıslaklığı veriyordu. Önce çoğunlukla turuncu olanları renklendirdi ve yeşil noktalarla tamamladı. Sonra yeşil alanları boyayıp siyah, turuncu ve pembe noktaları kelebek kanatlarında olduğu gibi işledi. Üçüncü büyük tomurcukta da pembe rengin ağırlıkta olması artık şaşırtıcı değildi.

"Renklere bir daha bak," dedi. Üçüncü büyük tomurcuğu boyamaya başladığında, önce küçük pembe bir çiçek ve ortası siyah taç yapraklarıyla sarmalanmış krem rengi merkez göründü. Sonra bu giderek siyah noktalar denizinde olgun macenta bir güle dönüşmüş-

ken, etrafı da küçük turuncu çiçeklerle doldu. Boyama sürecini seyrederken, gerçekte bir bitkinin doğadaki büyümesini seyreder gibi hissetmiştim kendimi. Bu durum, Feridun'un uzvunun açılması, uzaması, patlaması ve sonra sakince dinginliğe dönmesini hatırlatıyordu aynı zamanda.

"Sorumu yanıtlamadın," demişti bu arada, Gostaham.

Renkleri saymamı istediğini duymamıştım bile ama saymaya başladım yine, "Krem, pembe, siyah; macenta, turuncu, siyah, dedim, çok daha heyecanlı bir sesle. Yine bir tür kalıp izliyordu ama bu kez düzenleme farklıydı.

"Güzel. Şimdi şuradaki bütün tomurcuklara bir grup olarak bak. Aynı renkleri tekrar tekrar kullanmamıza rağmen, nasıl oluyor da göz, sıkılmadan izleyebiliyor?"

Cevap gayet basitti: "Bütün tomurcuklar aynı renklerle boyanmış olsa da, tıpkı bir ailede olduğu gibi, hepsi başka kombinasyonlardan oluşan birer hazine," dedim.

"Aynen.

Gostaham, büyük tomurcukların etrafına küçük, çiçeklerden oluşan kuşaklar çizmeye başlayıp, onları yumuşacık bir şekilde çiçek sarmallarının içine aldığında, bana Feridun'un başlangıçta belime sarılışını anımsatıyordu. Gostaham'ın kaleminden ve fırçasından kâğıda, ortasında siyah gözü olan yabani kırmızı laleler, mor-siyah menekşeler, tuğla kırmızısı narçiçekleri, siyah nergisler ve pembe güller dökülüyordu.

"Şimdi sana bir test yapacağım," dedi Gostaham. Başka bir kâğıda yeni bir tomurcuk çizip ortasına siyah, taç yapraklarına yeşil ve diğer yapraklara da mavi renk verdi. "Bu yaptığımı, şurada, önceden üzerinde çalıştığımız tasarımda nereye yerleştirebilirim?" diye sordu, yeni boyadığı kâğıdı elime tutuştururken. Kâğıdı asıl tasarımın üzerine tutup, her ikisini de dikkatle inceledim ama macenta ve turuncuyla çatışan bu renklerin yerleşebileceği hiç bir yer bulamadım. Sonunda "Uygun bir yer bulamıyorum," dedim.

Gostaham gülümsedi. "Haklısın," dedi. "Renkler uymuyor. Kendi başına güzel bir desen olması, bütünün içinde doğru bir yer bulmasına yetmiyor."

Gostaham, bana öğretmenlik yapmaktan inanılmaz bir keyif alıyor, her verdiğim tepkide, her çizdiğim, boyadığım desende büyük şaşkınlıkla yaptıklarımı izliyor ve takdir ediyordu.

"Pekâlâ, şimdi bu tasarımı büyük tasarımın içine yerleştir ve gözlerin ikna olana kadar renklerle oynayarak, doğru renklendirmeyi bul bakalım. Bunu yapabilirsen, halını dokumaya başlamana izin vereceğim."

Bana söyleneni hemen yaptım. Gostaham da onayladıktan sonra birlikte çarşıya gidip renk tonlarına birlikte bakıp, onun karar verdiği renkleri aldık. O günlerde halı imalathanesinde, üzerinde çalıştığı yeni bir tasarımda da, bu renklerin özel sipariş üzerine geliştirilmiş tonlarıyla iş yapıyordu. İsfahan'ın yün satıcılarının çeşitlilik bakımından zengin stoklarını didik didik edip, Gostaham'ın önerdiğine yakın tonları sonunda bulmuştuk. Bütün olup bitenlerin ardından, hem Gostaham'ın, hem de benim gurur duyacağımız bir halı dokuyabileceğim için çok mutluydum.

BİRKAÇ GÜN SONRA, Feridun yine beni çağırtmıştı. Çağrı mektubunu alan Gostaham, o sabah beni, yeniden dokumaya başladığım halı tezgâhının olduğu avluda buldu ve bana, "Bu akşam isteniyorsun," dedi. Neden bahsettiğini anlamam bir süre almıştı. Sonra birden kıpkırmızı kesilmiştim çünkü hem Gostaham, hem de evdeki herkes, bu akşam Feridun'un evinde neler yapacağımı gayet iyi biliyordu. Ama Gostaham avludan ayrılır ayrılmaz, Feridun'un beni yeniden çağırmış olmasından memnun olduğumu idrak ettim çünkü karısı olarak gösterdiğim performansın nasıl olduğu konusunda hiçbir fikrim yoktu.

O günlük hedeflediğim dokuma işini bitirdikten sonra, giyinip kuşanıp, yürüyerek, bekâretimi Feridun'a verdiğim o küçük fakat zarif evin yolunu tuttum. Yolda giderken de, o ilk gün için annemin ve Gordiye'nin büyük bir özenle beni yıkayıp giyindirmelerinin nasıl olup da koskoca bir gün sürdüğünü düşündüm durdum. Bu kez ve bundan sonraki her defa, hazırlanmam konusu Feridunların evin-

deki kadınlar tarafından ele alınacaktı. Tanımadığım kadınların, üstelik asli görevleri bana değil, Feridun'a hizmet etmek olan kimselerin bu işi nasıl yapacakları, beni biraz korkutuyordu.

Eve vardığımda beni karşılayan Hayedi, önce beni evin özel hamamına götürdü. Sert bir tarzı olmasına rağmen, ne yaptığını biliyor, bu işi daha önce defalarca yaptığı belli oluyordu. Hamam, yerleri mermer kaplı, iki mermer kurnası olan, şirin beyaz bir odaydı. Hamama girer girmez, aynı Homa'nın hamamına gittiğimde yaptığım gibi, üzerimdekileri çıkartmaya başlamıştım ki, Hayedi'nin ve yanındaki şişko yardımcısı Aziz'in bana küçümseyen bir ifadeyle baktıklarını fark etmiştim.

"Bu işi kendim de yapabilirim," dedim, onları bu zahmetten kurtarmak amacıyla.

Hayedi bu önerimi hiç duymamış gibi işine bakıyordu. "Bizim yardımımız olmadan banyo yaptığın ortaya çıkarsa, başımız fena halde belaya girer," dedi homurdanmaya benzer bir sesle.

Derhal aklımı başıma aldım ve elbiselerimi kadınların çıkartması için kendimi onlara teslim ettim. Üzerime giymiş olduğum pamuklu ev elbiselerini, sanki kıymetli giysilermiş gibi, özenle çıkartıp katlayarak bir kenara koydular. Çırılçıplak kalınca, sanki ben oraya kadar gidemezmişim gibi, tutup beni sıcak su kurnasının başına götürdüler. Küçüklüğümden beri kendi işlerimi kendim yürütmeye alışkın olduğumdan, böyle cam bir kavanoz gibi oradan oraya taşınmak bana ziyadesiyle tuhaf geliyordu.

Sıcak suyun altında, bütün vücudumdan akıp geçen ılıklığı hissedip, orada öyle dinlenirken, Aziz bana soğuk içme suyu ve gevrek salatalıklar ikram etti. Ramazan ayında olduğumuz için ikramını reddedip, iftar topu atılana kadar bekleyeceğimi söyledim. Az sonra sıcak suyun altından kalkmak istediysem de, cildim hamur gibi olana kadar orada kalmam konusunda ısrar ettiler. Cildim istedikleri kıvama gelince de, kurnanın başından beni alıp, sabunlu bir keseyle ovalarken, bacaklarımdan ve koltuk altlarımda kıl olup olmadığına, kaşlarımın düzeltilmeye ihtiyacı bulunup bulunmadığına itinayla baktılar. Feridun'a saygısızlık olarak addettikleri ormansı ya-

pılanmaların olmadığı görüldükten sonra, Hayedi, bu kez saçlarımı karanfil kokulu bir yağla yıkayıp ovalamaya başlamıştı. Aziz de, bir yandan omuzlarıma ve boynuma kocaman tombul elleriyle masaj yaparken, ben, uyuyormuş gibi yaparak gözlerimi kapattım. Eğer bu hizmetçiler, Feridun hakkında bir dedikodu biliyorlardıysa, bu konu üzerine konuşmaktan kendilerini alamazlardı, bundan emindim.

Uyuma taklidi yapma konusunda ustaydım. Bunu köydeki evimizde annemle babamı dikizleyebilmek için müthiş geliştirmiştim. Bacaklarımı sertçe seğirtir, ağzımı da açıp kendimden geçmiş görüntüsü verirdim. Ağzımın kenarından da hafifçe bir tükürük çeneme doğru akınca, en yakınımda olan bile, bir ölü gibi uyuduğuma ikna olurdu.

"Başka yapacak bir iş var mı?" diye sorduğunu duyuyordum Aziz'in, fısıltıyla.

"Hadi hemen giydirelim."

"Bu güzelliği kapatmak ne yazık," diye iç geçirdi şişko, "Şuna bak!"

Neye Bak? Meraklanmıştım birden. Gözlerinin nereme baktığını göremiyor, göğüslerimden yanaklarıma yükselen ısıyı hissediyordum.

"Adam kızları çarşaflarının altından görüyor sanki" diyordu Hayedi. "Şunun olduğunu tahmin etmek mümkün değil."

"Tek kusuru esmer tenli olması, tarçın kabuğu gibi, baksana.

"Doğru," diye yanıtladı Hayedi,"ama şu eski püskü giysilerin altında sakladıklarına bir baksana!"

Şişko, bir kahkaha patlattı. "Eminim, bir zamanlar ben de böyle görünüyordum!"

"Hiç kuşkum yok, ama sen hiç bu kadar çocuksu, minicik eller, ayaklar gördün mü?"

Aziz'in iç geçirme nidasını duymuştum. "Evet, ama parmak uçları da keçilerin boynuzları gibi kaskatı olmuş,"dedi. "Efendinin bundan hoşnut olduğunu hiç sanmıyorum."

"Parmak uçlarına binmiyor ya," dedi Hayedi ve iki kadın birden

kıkır kıkır gülmekten kırıldılar. Sanki hayatlarında duydukları en komik şeyi işitmişlerdi.

"Doğru," dedi Şişko olan, sesini zorla alçaltmaya çalışarak, "ama halkası fazla olgunlaşmaz bunun."

"Yaz gülünün ömrü gibi, birkaç hafta. Bekleyelim bakalım. Hele bir hamile kalsın, o zaman vücudunun bu biçimli kıvrımlarını görürüz. Bütün vücudu şişip sarkmaya başlar hemen."

"Hamile kalırsa," dedi kuşkuyla, Aziz. İki kadın gene sinirleri bozulmuş biçimde kendilerine hâkim olamayarak kıkırdadı. "Hepi topu üç ayı var."

"Hadi gün bitiyor, uyandırsak iyi olacak artık," dedi Hayedi ve ayaklarımdan birine masaj yapmaya başladı. Ben de gerinip silkinerek, sanki derin bir anlık uykudan uyanıyormuş gibi yaptım. Bütün duyduğum bayağılıklardan tiksinmiş olsam da, ciğerime bir şiş batmış gibi içimin acıdığını hissediyordum. İki tane ihtiyar hizmetçinin bile maskarası olabilen birini, Feridun daha ne kadar isteyebilirdi ki?

"Baksana; bu üşümüş!" dedi Aziz, Hadeyi'ye. Uyanmış olduğumu ve kendilerini duyabileceğimi tamamen unutmuş gibiydi.

Hizmetçiler beni ahşap bir oturağa oturtup giydirmeye başladı. Üzerime giydirdikleri elbiseler bir kadının sadece kocası için giyebileceği cinsten giysilerdi. Bacaklarımı bol bir pantolona soktular, kollarımı da, sadece boyun kısmından bağlanan, göğüs hizasında açılıp, göğüslerimin birleştiği noktayı ortaya çıkaran bir içliğe geçirdiler. Saçlarıma yine ince, beyaz, ipek bir tül örtmüşler, beni mütevazı görüntümden çıkarıp, havalı bir hale sokmuşlardı. Alnımda da, yine üzerinde inci taneleri dizilmiş bir alınlık vardı. Feridun'la ilk buluşmamızı yaşadığımız odaya götürülürken, bacaklarımın her hareketinde, vücuduma dokunuşunu hissedip, hışırtılı sesini duyduğum ipeklerle kaplanmıştım yine. Odada duran mangalın közlerini kuvvetlendirip içine tütsüler atıp, beni de çıkan tütsü dumanlarıyla parfümleyip, elbiselerimin ve cildimin güzel kokmasını sağladılar. Sonra odaya şişelerle şarap ve porselen bir sürahi içinde süt getirdiler. Ben de o arada terliklerimi çıkartıp, odanın girişine yakın bir yerde, yerleri süsleyen karoların üzerine yan yana bıraktım. Odayı kapla-

yan ağır kokulu tütsünün dumanı genzimi yakmıştı. Tek ümidim, annemin haklı çıkması ve olayların bu sefer biraz daha farklı gelişmesiydi.

Feridun'un odaya gelmesini bekleyişim fazla uzun sürmemiş, güneş ışıkları kızıla döndüğü sırada içeri giren Feridun, önce ayakkabılarını çıkarmış ve kendini bütün ağırlığıyla yanı başımda duran yastıkların üzerine bırakmıştı. Beline taktığı hançer, soluk kandil ışığında parlıyordu. Aklımdan ilk geçen, bu hançerin bu kadar pırıltılı olmaması dileğiydi.

"Nasılsın?" diye, kabaca hatırımı sordu.

Bu sert tavrı, bütün vücudumu diken diken etmiş olmasına rağmen, soğukkanlılığımı koruyup, "Iyiyim, Allah'ım'a şükürler olsun," dedim. Sonra karşılık olarak, ben de onun hatırını sorduysam da, sadece homurdanmakla yetindi cevaben. Benim düşüncem, geçen seferki gibi yine önce yiyip, içeceğimizdi çünkü ikimiz de gün boyunca oruç tutmuştuk ama Feridun'un ilk işi, hiç vakit kaybetmeden beni aldığı gibi küçük yatak odasına doğru çekiştirmek, sonra üzerimdeki türkuaz kaftanı omuzlarımdan sıyırıp çıkartmak oldu. Güllerin taç yaprakları gibi, kolayca dökülüyordu üzerimdekiler. Pembe tuniğim de çıkmıştı işte. Feridun pantolonumu da çekip atmıştı altımdan. Sadece ince ipek tül içliğimle kalmıştım ki, onun da sadece boyun kısmı bağlı, gerisi açıktı. "Seni sadece böyle istiyorum galiba," dedi Feridun.

Hemen kendi üzerindekileri de silkeleyip, sarığını aceleyle başından çıkarıp fırlattı. Yerde zıplayarak yuvarlanan sarık çözülmeye başlamıştı. Bir önceki beraberliğimize hiç benzemeyen bir biçimde Feridun, bu kez hiç oyalanmadan içime girdi. Irkilmiştim, ama o beni görmüyordu bile, dolayısıyla ben de yapmam gerekeni hatırlayıp, kalçalarımı oynatmaya, geçen birleşmemizde öğrendiklerimi, çektiğim bütün acıya rağmen, uygulamaya başladım. Zaten sadece birkaç dakika sonra Feridun, zangır zangır titreyerek göğsüme düşmüş, her şey bitmişti. Orada, Feridun'un altında, bütün hayal kırıklıklarımla, hızlı nefes alışları normale dönene dek öylece bekledim. Acaba bizim ilişkimiz de, böyle bir çeşit mi olacaktı? Bir an sadece benimleyken açıp saçtığı kalın, siyah ve dalgalı saçlarını okşamak

için güçlü bir istek duydum. Ama yarı uyur hale geçmiş olduğunu fark edip, uyandırmaya cesaret edemedim.

Olduğum yerde, gözlerim açık, tavana bakarak yatmakla yetindim. Evlilik denen şeyden beklediğim hiç böyle bir şey değildi benim. Bu ilişki ne babamın anneme hayranlıkla beslediği aşkı ne de Gostaham'ın Gordiye'ye davranış biçimini hatırlatıyordu.

Bir süre sonra iftar topunun sesi duyuldu ve Feridun sıçrayarak uyanıp, aceleyle üzerini giyinmeye başladı ve bana da aynını yapmamı söyledi. Sonra elini çırparak hizmetçileri çağırdı. Çağrıyı duyan hizmetçiler, büyük bir telaşla odaya doluşurken, ilk akşamımızda da gördüğüm o müzisyen yine arkalarından onları izleyerek huzura geldi. Yine dağlar gibi yiyeceklerle, tandırda yapılmış etler, safranlı pilav ve taze yeşilliklerle karnımızı tıka basa doyururken, müzisyen de bizi eğlendirdi. Bu müzisyen, hayatımda gördüğüm en şirin oğlan çocuğuydu. Kocaman badem gibi gözleri, kalın kahverengi dalgalı saçları ve dansçı kızlara benzer bir endamı vardı. Benden daha genç olamazdı ama tüysüz yüzünün cildi kesinlikle benimkinden daha pürüzsüzdü. Onu dinlerken Feridun kendinden geçiyordu. Özellikle tiz seslere yükselip, telleri titreterek yarattığı güzellik, Feridun'u çok etkiliyor, kıpır kıpır ediyordu. Sanıyorum müzisyen de Feridun'u yakalayacağı noktayı gayet iyi biliyor, hatta Feridun mest olup gözlerini kapattığında, başını kemençesinden kaldırıp ona küçümseyen bir ifadeyle bakıyor, sonra tekrar gözlerini açtığında, hemen normal yüz ifadesine geri dönüyordu.

Feridun müzikten bıktığında, müzisyeni durdurup yolladı ve ardından da hizmetçilere çekilmelerini buyurdu. Uzanıp orada duran sütten, içinde şarap olan kadehlerden birine doldurup bana uzattı ve içmemi söyledi. Hayatımda şarap içmişliğim yoktu. Köydeki kadınların çoğu da, dini nedenlerden dolayı şarap içmeyi reddederlerdi (Gerçi bazılarının gizli gizli tadına baktığını biliyordum). Ham üzüm koruğu tadının sütün kaymaksı yoğunluğuna karışımı, değişik bir his yaratıyordu ağızda. Biraz hızlı içmiş olduğumdan, yatağa sırtüstü yatıp, kollarımı da bacaklarımı da açarak gayet doğal kimliğime geri döndüğümü hissediyordum. Sanki banyodaymışım gibi

rahat ve yumuşacık olmuştum. Feridun'un beni kollarına almasını, yüzümü öpmesini sonra vücutlarımızın birleşmesinin ardından ona evde yaşadıklarımı anlatmak, sohbet etmek istiyordum. Ama Feridun'un gözleri parlamıştı ve tek bir söz bile sarf etmeden, yine bütün giysilerimi yırtarcasına üzerinden çıkarırken, hareketleri bu kez daha çok şiddet içerir olmuştu. Üzerimden çıkardığı paralı elbiselerin yırtılıp heba olacağından endişeleniyordum. Sonra beni kucaklayıp havaya kaldırarak, odanın kapısına kadar götürüp, sırtımı kapıya dayayarak içime girdi. Kapı her gidiş gelişinde çarpıyor, gürültü yapıyordu. O anda kafama, dışarıda durmuş Feridun'un en küçük el çırpma sesini duymaya hazır hizmetçilerin, bu davul sesi gibi ritmik çarpma sesini nasıl değerlendirecekleri takılmıştı. Sonra Feridun beni kapıdan alıp, yere fırlattığı birkaç yastığın üzerine yüzüstü bırakıp, bu kez köpeklerin birleşme usulüyle bana sahip oldu. Sabaha doğru gökyüzü ağarmaya başladığında, yine uyanıp beni kollarına alarak ayağa kalkarak, bacaklarımı vücuduna sarmamı sağlayıp, kollarıyla da alttan destek olarak, yeniden yeniden içime girdi. O gece, Feridun'un bana karşı duyduğu iştahtan yana hiçbir kuşkum kalmamıştı. Ama bu iştah ten rengimin esmerliğinden mi veya karısı olarak ona verdiğim hazdan mı kaynaklanıyordu, orasını hâlâ bilemiyordum.

Feridun'un kollarında, elimden gelen çabaya göstermeme karşın, bedenim zevkten payını hiç almamıştı. O ayağı yerden kestiği söylenen, yemin billâh anlatılan zevkler neredeydi? Bu kez, geçen seferkinden daha büyük bir hayal kırıklığı yaşamış, durumumda hiçbir değişiklik olmamıştı. Ama yine de Feridun benden ne istediyse yapıyordum çünkü kafamda, bana birkaç ay sonra elveda edip, beni ve annemi yine Gordiye ve Gostaham'ın insafına terk edeceği gerçeği vardı. Köydeyken yaşadığımız o korkunç kış, açlık ve sefaletimize geri dönmeyi düşünmek bile istemiyordum. Burada, İsfahan'da, hiç değilse sığınacak bir çatımız, huzurumuz ve karnımızı doyuracak rızkımız bir şekilde vardı. Dolayısıyla, Feridun benden soyunmamı istediğinde veya giyinik kalmamı söylediğinde, oraya buraya gitmemi emrettiğinde ya da köpek gibi dizlerimin üzerinde durmamı ter-

cih ettiğinde, hepsini yerine getirmek zorunda olduğumu biliyordum.

O akşam da Feridun, ilişkimizden ziyadesiyle memnun kalmıştı. Sabah olduğunda, bana tekrar yanaşmış, kısa süre sonra iniltiler çıkarmış, ardından da bir melodi mırıldanarak giysilerine sarınıp banyonun yolunu tutmuştu. Ben de eve dönmek üzere yine pamuklu esvaplarıma bürünmüştüm. O sırada hizmetçiler, gözlerini benimkilerle buluşturmamaya özen göstererek, kahve ve ekmek getirmişlerdi. Hayedi, Feridun'un düzenlemiş olduğu yastık yığınını düzeltirken, bir an gülümsüyormuş gibi geldi bana. Muhtemelen bu yastıkların durumu, neler yaptığımızı açıkça gösteriyordu.

MUTA ANLAŞMASININ İLK BİRKAÇ HAFTASI BOYUNCA, dokuduğum halıyla yoğun bir biçimde ilgilenmiş, bir hayli yol almıştım. Tezgâhta belirmeye başlayan halıdan büyük bir mutluluk duyuyordum. Renkler mükemmel gidiyor, Gostaham da bunu açıkça görüyordu. Bu halı, geçen seferkinden, açıkça, çok daha güzel oluyordu. Gordiye bile bunu inkâr edemiyordu. Onun hezeyanlarına katlanmak pahasına da olsa, ortaya çıkan sonuç beni çok sevindiriyordu.

Bir öğle sonrası, avluda otururken halımı dokurken, hizmetçilerden biri gelip Gostaham'ın bir Hollandalı ile birlikte eve döndüğünün haberini getirmişti. Bu sinyal, derhal çamaşır asma terasına çıkıp, büyük odanın tavan rölyefleri arasındaki küçük delikten içeriyi dikizlemem gerektiği anlamını taşıyordu. Gostaham ve Hollandalı yastıklarda oturuyor, yanlarındaki muhasebeci Parvez de, aralarında olabilecek bir anlaşma durumunda bunu kâğıt üzerine dökmek üzere odada bulunuyordu. Daha öncede, birçok uzak diyarlardan gelen yabancı tüccarlar görmüş olmama rağmen, batıdaki Hristiyan topraklarından gelen hiç kimse ile karşılaşmamıştım. Bütün bildiğim bu Frenklerin putlara taptığı ve kadınlarının da saçlarını ve memelerini ulu orta meydana çıkarma konusunda pervasız olduklarıydı.

Hollandalı'nın saçları saman gibi sapsarı, gözleri de bazı köpeklerinki gibi maviydi. Uzun, bol ve serin tunik giymek yerine, üzerinde mavi kadifeden, bedenine tam oturmuş bir ceket, altında da, san-

ki hem önde hem arkada, torba gibi, kısa, mavi bir pantolon vardı. Bacaklarında baldırlarına kadar çıkan beyaz çoraplar, bu sıcak havada onu bunaltıyor olmalıydı. Konuşurken bir ara kolunu kaldırdığında, ceketinin koltuk altında terden oluşmuş beyaz halkalar görünmüştü.

"Sizi evimde misafir etmek, benim için büyük bir onur," dedi Gostaham adama.

"O onur bana ait," diye karşılık verdi Hollandalı akıcı bir Farsça ile. Konuşurken geniz seslerini çıkartmakta çocukların konuşmasını andırırcasına zorluk çekiyordu yalnızca.

"Sizin gibi uzaklardan gelen yabancıları pek sık görmeyiz buralarda," diye sürdürdü sözlerini Gostaham.

"Çünkü batıdan buraya yapılan yolculuk uzun ve çetin bir seyahat oluyor." diye yanıtladı Hollandalı. "Birçok meslektaşım, burada ticaret yapmak maksadıyla çıktıkları yolculuklarda hayatlarını kaybettiler. Ama asil şahınız, Şah Abbas'ın ülkenizin kapılarını böylesine anlayışla ticarete açmış olmasından dolayı, müteşekkiriz. Sizin ipekleriniz, Çin'den alınandan çok daha ucuza geliyor ve en az Çin ipeği kadar da iyi."

Gostaham gülümsedi. "İpek bizim en büyük ihraç kalemimiz. Yatırımı karşılayabilen her ailenin mutlaka bir ipek serası vardır burada."

Gostaham'ın da, evin yakınlarında bir yerde bir ipek serası vardı. Bazen oraya gidip, serin ve karanlık atmosferinde her gün genişleyen ipek kozalarını seyretmeye ve onları okşamaya bayılıyordum.

"Hayatımda gördüğüm en mükemmel halıların yapımında da ipek kullanılıyor, anladığım kadarıyla," dedi Hollandalı. Gözlerinde, bu kalemle ilgili yapacağı ticari anlaşmaların kazançları canlanıyor gibiydi.

"Gerçekten de öyle," dedi Gostaham, ama bu konuda görüşme yapmaya henüz hazır olmadığı her halinden belliydi. Konuyu değiştirip, daha dostane konulara çevirdi. "Bir yıldır yollarda olduğunuzu göz önüne alırsak, ailenizi çok özlemiş olmalısınız," dedi.

"Çok," dedi Hollandalı, derin bir iç geçirerek.

Karısıyla ilgili söyleyeceklerini merakla bekliyordum ama o, bu konuyu deşmeye pek niyetli değildi. "Ailemle ilgili nezaketiniz ne ince," dedi, "ama bugün burada sizinle temel olarak konuşmak istediğim konu, halılar üzerine ve konunun en büyük ustalarından biri olduğunuzdan, size bir sipariş vermek hakkında.

Dikiz deliğinin başında donup kalmıştım. Bu Hollandalı hiç mi terbiye almamıştı? Böyle damdan düşer gibi, doğrudan ticaret konuşmaya girişmek ne kadar ayıptı. Gostaham'ın da gözlerini Hollandalı'dan kaçırıp, öbür tarafa bakmasından, adamın kabalığına sinirlendiği besbelliydi. Parvez de kaskatı kesilmişti. Kendisi için çalıştığı Hollandalı'dan utanıyordu.

Hollandalı, karşısına çıkan bu manzarayı görünce, alın çizgileri derinleşmiş, galiba yaptığının kabalık olduğunu idrak etmişti. Neyse ki bu abes hava, Taci'nin odaya girip ekşi vişne şerbeti dağıtmaya başlamasıyla biraz yumuşamıştı. Dikiz için bulunduğum yer çok dardı ve bu sıkışıklıkta servis edildiğini gördüğüm şerbeti canım çok çekmişti.

"Biraz ülkenizden bahseder misiniz?" dedi Gostaham, şaşmaz misafirperverliğini göstererek. "Güzellikleri üzerine öyle çok şey duyuyoruz ki."

Hollandalı önce şerbetinden büyük bir yudum alıp, sonra arkasındaki yastığa yaslandı, rahatladı. "Ah," dedi gülümseyerek. "Benim ülkem bir nehirler yurdudur. Bir yerden bir yere giderken, burada olduğu gibi yanınızda su taşımanız gerekmez."

İlk kez olarak Parvez söze karıştı: "Ülkeniz bir elmas gibi yemyeşil olmalı," dedi. Henüz eğitimine devam eden bir muhasebeciydi, Parvez ve kendini daha ziyade bir şair olarak görmek eğilimindeydi.

"Yemyeşil her yer," diye yanıtladı tüccar. "Bahar ayları geldiğinde, yeşil öyle yoğun olur ki, gözleri kamaştırır ve hiç durmadan yağmur yağar."

Parvez içini çekti; şüphesiz bu su bolluğu onu çok etkilemişti. Kadınların yaptığı gibi gözlerini kırpıştırdı. Ama Hollandalının bunu fark ettiğini sanmıyordum.

"Bizim oralarda bu zengin çimenlerde otlayan şişman inekler vardır ve mandıralarda dünyanın en muhteşem peynirleri yapılır. Bir de, bol su isteyen sarı ve kırmızı laleler yetişir. Sular arasında yaşayan insanlar olduğumuzdan da, denizci bir milletizdir. Hatta bu konuda bir de, deyişimiz vardır: "Denize sırt çevrilmez." Denizi evcilleştirmenin her yolunu bulmuşuzdur."

"Gözleriniz de, aynı denizler gibi masmavi," dedi Parvez.

Sessizce kıkırdadım. Parvez'in bu Hollandalı'ya takılıp, seyahatlerinde yanında olmak ve şiirlerine malzeme çıkaracağı bir sürü yabancı diyarı görmek gibi bir hayali olduğundan kuşkulanıyordum.

Hollandalı da gülümsemişti. "Evlerimiz bile denizin üzerine kuruludur bizim. Benim evim, şehrin merkezinden geçen kanallardan birinin üzerinde, mesela. Hal böyle olunca, rutubet çok tabi ve insanlarımız bastıkları yerleri ısıtmak için sizin halılarınızı kullanmaktan çok hoşnut olacaklardır. Halıların üzerine de, ahşaptan yapılmış oturaklarını, yemek yiyecekleri masaları, gece yatıp uyuyacakları yatakları koyacaklardır. Biz, sizin gibi yere yakın olmayı pek sevmeyiz çünkü yerlerimiz rutubetli ve soğuktur."

"Bizim yerden yükselmeye pek ihtiyacımız yok tabi buralarda," dedi Gostaham. "Yerler her zaman konforlu ve kurudur."

"O kadar eşyayı yapacak ahşabı nereden buluyorsunuz?" diye sondu Parvez. Duyduklarına inanamamış gibiydi. "Sizin ülke cennet gibi bir yer anlaşılan."

"Ormanlarımız sık ağaçlarla kaplıdır. Baltayı alıp ormana giren biri, bir atın çekebileceğinden daha fazla keresteyi bir anda kesebilir.

"Peki, Hazar Denizi'nin kıyıları sizin oralara benziyor mu? İran diyarının en yeşil bölgeleri oralardadır," diye sordu Parvez, bu kez.

Hollandalı güldü. "Sizin yeşil dediğinize, biz kahverengi diyoruz," diye yanıtladı. "Sizin bir ağacınıza karşılık, bizde yüz ağaç düşüyor. Bu da, ülkenizin ağaç konusunda en şanslı bölgelerine göre bir oran."

Birden aklıma, köy meydanındaki köyün tek ağacı geldi. Hollandalının anlattığı gibi, verimli bir ülkede yaşayan insanların açlık çekmek gibi bir tecrübeyi hiç yaşamayacaklarını düşündüm.

Hollandalı alnında biriken ter damlalarını ceketinin koluna silip, şerbetinin son yudumunu içti. Gostaham ve Parvez ise sıcak çay içiyorlar, hararetlerini daha çabuk gideriyorlardı ama Hollandalı'nın belli ki bundan haberi yoktu.

"O kadar çok su olduğuna göre, bizim tahayyül edemeyeceğimiz kadar hamam olmalı ülkenizde," dedi Parvez. "Büyük havuzlar, hem sıcak hem soğuk, pınarlar ve yükseklerden akan çağlayanlar... Dünyanın en temiz insanları olmalısınız."

Frenk orada duraladı. "Pek değil. Biz de hamam yok."

Parvez şaşkın şaşkın bakıyordu. "Nasıl temizleniyorsunuz peki?"

"Kadınlarımız evlerde özel durumlar olduğunda ateş üzerinde ısıttıkları suyla bir küvet doldurur ama zaten soğuk kış mevsiminde kimse yıkanmaz."

Parvez'in yüzü duruma inanamaz biçimde yamuldu. Ben de, odalardaki foseptik lazımlıklarını toplarken duyduğum tiksintiye benzer bir iç bulanması yaşadım. "Koca bir kış boyunca, hiç yıkanmadan, ha?"

"Ve sonbahar ve ilkbaharda da. Biz genelde yaz başlarında yıkanırız," dedi tüccar kayıtsızca.

Adamın ceketinin koltuk altlarındaki tuz çemberlerini düşündüm. Banyo yapmaya yapmaya, ter üstüne ter atıp, aynı elbiseleri giydiklerinde, tezek kaplı bir mera gibi kokuyor olmalıydılar. Bir an, adamın daha yakınında oturmuyor olduğuma şükrettim. Odaya bir süre sessizlik hâkim olmuştu. Hollandalı parmaklarını saçlarının arasına daldırıp kaşıdığında omuzlarına kepeklerin döküldüğünü görebiliyordum.

Hizmetçilerden biri odaya getirdiği bir tepsi yiyeceği misafirin önünde yere dizerken Hollandalı, "Size çok zahmet vermek istemem, gerçekten" dedi, "benim bütün anlamak istediğim, birlikte iş yapıp yapamayacağımız.

Gostaham'ın yüzü yeniden ekşidi. Sanki bu kaba tavır karşısında duyduğu öfkeyi içinde bastırmaya çalışır gibiydi. Yüzünü yerde duran halıya çevirip, "Lütfen, dostum, yiyin. Buradan boş bir mideyle çıkmanıza izin veremeyiz."

Hollandalı ağzına attığı birkaç lokmayı çiğnerken, buna zorunlu olması durumundan duyduğu hoşnutsuzluğu gizleyemiyordu. Adamın barbar tarzı, giderek şaşkınlığımı artırıyordu. Hayvan gibi davranıyor, normal insani zevkleri anlayamıyor gibi görünüyordu.

Bulunduğum yer çok sıcak olmaya başlamıştı ama belli ki Gostaham, burada beklememi ve Hollandalı'nın tam olarak ne istediğini duymamı istiyordu. Ağzına attığı lokmaları bitirir bitirmez de Hollandalı'ya, ziyaretiyle bu evi onurlandırmasının nedenini nihayet sordu.

"Hollanda Doğu Hindistan Şirketi'nin sahiplerinden biri için, iki adet, birbirleriyle uyumlu halı siparişi vermek istiyorum" diye yanıtladı Hollandalı, "Halılar, ailenin hazinesinden ödenecek ve ipeklerin en kalitelisi kullanılarak, ilmeklerin en sıkı atılmışlarından yapılmış olacak."

Gostaham hemen Hollandalı'dan bütün gerekli bilgileri toplama yoluna giderek, istenen halıların boyutları, renkleri ve ilmek sayılarıyla ilgili bilgileri aldıktan sonra öyle bir fiyat verdi ki, duyduğum miktar, nefesimi kesmişti. Hollandalı da sıkıntılı görünüyordu. Iki adam pazarlığa başladı ama hiç biri fikrinden taviz vermeyince Gostaham, hizmetçiye seslenerek kahve ve hurma getirmesini istedikten sonra, derhal başka bir konuya geçti.

"Öyle görünüyor ki, Hollanda Doğu Hindistan Şirketi, dünyanın her köşesinde büyük başarılar elde edip, kazançlar sağlıyor," dedi. "Yenidünyadan en son haberler nasıl?"

"Şirket daha küçük çaplı yeni bir girişimde bulunuyor: Hollanda Batı Hindistan Şirketi," diye yanıtladı Hollandalı, "Kazançlı kürk ticareti yapacak bir şirket bu. Okyanusta vahşilerden satın almaya çalıştığı büyük bir adada, işlerini daha kolay yürütmek için yerleşiyor."

"Demek öyle!" dedi Gostaham kısaca, yüzünde kurnaz bir gülümsemeyle. O an Gostaham'ın asla fiyatını düşürmeyeceğini anlamıştım çünkü Hollandalı'nın patronunun nasıl büyük bir kazanç sağladığını anlamıştı.

Görüşmenin devamında öğrenilecek başka bir şey kalmadığını düşünerek, sıcaktan patladığım terastan ayrılıp, tezgâhımın başına

döndüm. Çok geçmeden, Samet yanıma gelip, hemen çarşafımı giymemi ve örtünmemi söyledi. Koşup feracemi odamdan alarak üzerime giydim ve avluya, halı dokumaya, örtünmüş olarak devam etmeye başladım. Birkaç dakika sonra, Gostaham Hollandalı'yla birlikte avluya, yanıma geldi. Gordiye'nin de mutfak kapısında, hiç kimseye görünmeden konuşmaları duyabileceği bir noktaya gizlendiğini görmüştüm.

"Bu kız ailemizin bir ferdidir," dedi Gostaham Hollandalı'ya "Kendisi usta bir dokumacı ve tasarımcıdır. Şu anda tezgâhında gördüğünüz iş, tamamen kendisinin tasarlayıp dokuduğu bir halıdır."

Elbette bu doğru değildi.

"Gördüğüm kadarıyla yetenekleriniz aileden geliyor," diye yorumladı Hollandalı, saygı gösterisiyle. "Bu halı satılmak için mi dokunuyor?"

"Evet. Biter bitmez satılacak," diye yanıtladı Gostaham.

"Çok güzel bir iş," dedi Hollandalı. "Parmaklarınız ne kadar hızlı dokuyor, izlemekte güçlük çekiyor insan."

Bu iltifat hoşuma gitmişti. Son birkaç zamandır, Gostaham'ın öğrettiği dokuma tekniklerini geliştirmiş, kısa sürede daha çok ilmek atmaya başlamıştım.

"Kocacığım," diye Gostaham'a seslenen Gordiye'nin sesi, mutfak kapısından geliyor, ancak kendisi görünmüyordu. "Değerli Hollandalı konuğumuza, bu halıyı neden özel bir armağan olarak vermiyorsun? Böylece belki bize, diğer iki halı için istediğin fiyatı ödemeye razı olur."

Donup kalmıştım.

"İşte şimdi işler tatlanıyor!" dedi hemen Hollandalı. Kuşkusuz patronuna götüreceği iki ipek halı karşılığında, kendisine de bir tane bedava halı almak fikri son derece cazip görünmüştü. "Hadi hemen anlaşmayı imzalayalım!"

Gostaham'ın bu anlaşmaya karşı çıkacağını umuyordum, ama o, hiç sesini çıkartmamıştı. Adamlar, Parvez'in hazırlayacağı anlaşmaları karşılıklı imzalamak üzere büyük odaya geçtiler.

Tezgâhın başında serseme dönmüş durumda, halıya devam etmeye inancımı tamamen yitirmiş halde oturup kalmıştım. Hollan-

dalı girdikten sonra, Gordiye ve Gostaham'ın evin girişindeki holde tartıştıklarını duyar gibi olmuştum. Gordiye, Hollandalı'nın aldığı halılara, Iran'daki ederinin tam iki katı para ödeyeceğinin altını çiziyor, Gostaham'sa, duyamayacağım kadar alçak bir sesle bir şeylere itiraz ediyordu. Ama şunu çok iyi biliyordum ki, karısının hata yaptığını düşündüğü konularda benimle asla konuşmazdı. Neden? Çünkü onu o denli çok seviyordu ki, onunla karşı karşıya gelmek istemezdi.

Az sonra Gordiye avluya gelip, "Üzgünüm ama bunu yapmak zorundaydım. Çünkü Hollandalının böyle bir teklife itiraz edemeyeceğini gayet iyi biliyordum. Ve sen de bu evin paraya ne kadar ihtiyacı olduğunu gayet iyi biliyorsun."

Bu ailenin de, evin de daha fazla paraya ihtiyacı olduğuna bir türlü ikna olmuyordum. En azından benim ve annemin paraya ihtiyacı olduğu kadar değildi. Ama bütün bunların ötesinde, konu bir adaletsizlik meselesiydi.

"Gostaham bu halıyı satıp, yün için harcadığını geri ödedikten sonra, kalan paranın bizim olacağına söz vermişti," diyebildim.

Gordiye omuzlarını silkti. "Başka bir halı daha yapabilirsin," dedi umursamazca, sanki benim yaptığımın hiçbir önemi yokmuşçasına.

Bu kadarı da fazlaydı ama artık. Dosdoğru küçük odamıza gittim ve günün geri kalan bölümünü orada geçirdim. Olup bitenleri öğrendiğinde annemin tepkisi de, Gordiye'ye belalar okumaktı, öyle belalar ki, sanki o anda bunlar Gordiye'nin başına gelecek olsa oracıkta düşüp kalacakmış gibiydiler. Ama annem, yine kendini beladan sakınmak için hiçbir harekette bulunmadı. O kadının laf ebeliğinden veya bizden rövanş almaya kalkışmasından çok korkuyordu.

Ben, bu kara talihimizi hâlâ, kuyruklu yıldızın uğursuzluğuna yoruyordum. Herkes onun kötülüklerini konuşup duruyor, nasıl depreme sebep olduğunu ve davranış bozuklukları yarattığını anlatıyordu. Ali Askar, bir keresinde bize, saltanat ailesine damat olarak giren bir oğlanın, yanında getirdiği nikâh şahidiyle sofraya oturup

ekmeğini ve tuzunu paylaştıktan sonra, şahit olarak gelen misafirin, kıskançlık yüzünden arkadaşı damat çocuğu nasıl bıçakladığını anlatmıştı. Her ne kadar cesaret edip kendisine söyleyemediysem de, Gordiye'nin davranışını da aynı yok edici güce dayandırmaktan kendimi alamıyordum.

O AKŞAM ÖYLE BİR SİNİRLENDİM Kİ, bütün gece uyuyamadım. Ertesi gün evdeki işlerin çokluğu da her zamankinden daha abartılıydı. Hizmetçilerle birlikte çamaşır yıkamış, kuyudan su çekmiş ve bütün kuvvetimi vererek çamaşırları ellerimle çitileyip, kurusunlar diye güneşe asmıştım. Sonra dağ gibi bir patates yığınını tek tek soymuş, aşçıya yardım edip, kurutulmuş biberlerin çöplerini ayıklayarak, buğulamada kullanılmasına katkıda bulunmuştum. Üstelik Gordiye tarafından daha hızlı çalışmam konusunda uyarılmış, eve gelecek onlarca misafir olduğu konusunda yakınmalarını dinlemiştim. Hiç o gün hissettiğim kadar, kendimi evin hizmetçisi olarak hissetmemiştim.

Mutfak işleri bittikten sonra nihayet halı tezgâhımın başına oturabilmiştim ve boynum tutulana, altıma aldığım bacaklarıma kramplar girene kadar dokumayı sürdürmüştüm. Bütün gayretim, bir an önce şu halıyı bitirip, kendi halıma bir kez daha başlamaktı. Hiç dinlenmeye fırsatım yoktu. Tam öğle sonrası işlerimi bitirmiştim ki, Feridun'dan hiç beklenmedik bir çağrı aldım. Normalde ya sabahları ya da bir gün önceden not yollar, kendimi hazırlamam için fırsat verirdi. Bütün bu yorgunluğun üzerine, apar topar hazırlanıp, kocam için hazır hale getirilmek için Feridun'un evinin yolunu tuttum. Doğrusu o gün, başıma gelmesini isteyeceğim son iş de, bu işti.

Akşamüstü, yoğun sıcak nedeniyle bomboş sokaklarda koştura koştura Feridunlar'a giderken, havada asılı kalmış bir toz tabakası var gibiydi. Cuma Cami'nin mavi kubbesi bile sıcaktan puslu görünüyordu. Feridunlar'ın evine vardığımda, ter içinde, susamış ve çok yorgundum ama beni karşılayan kadınlar hiç oyalanmadan işe koyularak, önce kaşlarımı düzeltip, gözümden yaş gelecek kadar acıta-

rak kıl çekip, sonra daha da acı çekeceğim biçimde bacaklarımdaki kılları temizlediler. Kurnanın içine yattığımda, bu kez gerçekten uykuya dalmıştım. Hazırlanmam bittiğinde, Feridun'un benim için ayarladığı yeni, *Ebediyet Nehri* kadar mavi ipek tuniği, açık sarı içliği, saçlarımın uçlarına takılan ve üzerinde altın sarısı kuşlarla süslü saç bağının farkında değildim. Metal aynada kendime bakmamıştım bile.

Kadınlar beni Feridun'la buluştuğum odaya soktuğunda, uyumamak için büyük bir mücadele veriyordum. Onun sesini kapıda duyduğumdaysa, bütün çabama rağmen başım göğüs hizama kadar düşmüş, yarı uyur vaziyetteydim.

Feridun'la artık sayısını hatırlamadığım kadar birlikte olmamıza rağmen, yatak odasında yaşadıklarımızda benim açımdan herhangi bir gelişme olmamıştı. Bu da beni, büyük bir pişmanlık içinde bırakmasına rağmen, hiç değilse beni arzulayıp arzulamadığı konusunda endişelenmekten kurtarmıştı. Bu işten büyük bir haz alıyor, beni de yemekten, şaraptan, tütünden aldığı zevklerin arasında görüyordu.

Feridun o akşam içeriye bir rüzgâr gibi girmişti. Bütün hareketleri inanılmaz derecede hızlıydı. Olağan çılgın boşalmalarından iki kez yaşadıktan sonra, beni kollarının arasına alıp, "Yarına kadar bekleyemedim," dedi. "O yüzden seni böyle apar topar çağırdım. Bugün öğleden sonra uzun bir uyku çekerek, günün bir an önce bitmesini ve yanımda sen varken uyanmayı diledim."

Gülümsemeyi denedim. Dinlenmekten başka hiçbir arzum yoktu ve fakat gün doğana kadar canlı kalmak zorundaydım. Akşam yemeği geldiğinde, Feridun özenle hazırladığı kuzu ve tavuk lokmalarını bana sunuyordu. Uyuya kalmaktan korktuğumdan, fazla yemek istemedim. Sütle karıştırıp ikram ettiği şarabı da aynı sebeple geri çevirdim. Kendi içeceği şarabı hazırlarken, hayal kırıklığına uğramış olduğu besbelliydi.

Hizmetçiler sofrayı toparlayıp odadan çıkınca Feridun, yeni giysilerimi kendisine göstermemi istedi. Ayağa kalkıp olduğum yerde dönünce, saç bağım havada uçuşarak altın sarısı süslemelerle yüzüme ve bedenime dolandı.

"Güneyin tatlı çocuğu!" dedi, Feridun ayağa kalkıp bana karılırken. Sonra kollarıyla belime sarıldı. "Endamın aynı ay gibi."

Elini kaldırıp yüzümde dolandırırken kaşlarıma parmak uçlarıyla dokununca, kadınların bugün kaşlarımı düzeltmiş olmalarına şükrettim. Feridun'sa "Hilal gibi," diyerek işine bakıyordu. Sonra okşayan eli aşağıya, göğüslerime indi. Gülümseyerek, "Yarım ay gibi," dedi. Ve sonunda iki eliyle kalçalarımı avuçlayıp, "Dolunay gibi," diye sürdürdü.

Bu kadar beğeniliyor olmak beni güldürmüştü. Onca meşakkatli bir gündelik hayattan sonra hiç fena gitmemişti bu muamele hani. Feridun bana, cildimin o kadar etkili bir silah olmamasına rağmen, giysilerimin altından belli olan kadınsı kıvrımlarımın bir erkeğin, hem de Feridun gibi istediği kadını elde edebilecek ve tecrübeli bir erkeğin bile aklını başından alabileceğini öğretmişti. Bu kez onda bir değişiklik hissediyordum; öncekine kıyasla fark edilir bir yumuşama. Bu durumun benimle alakalı olduğuna inanmıyordum. Belki Arap denizinde karlı bir anlaşma yapmış, bu başarısını benimle yatakta kutlamak istiyordu.

Feridun eliyle göbeğimi avuçlayıp, hafifçe aşağıya kaydırdı ve sıkı sıkı kavradı.

"Ama görmeyi en çok sevdiğim yer burası; göbeğine doğru olgun bir mürdüm gibi şişkinleşen şu tepe. Aynı dünyanın üzerinde yükselen ay gibi."

Sonra benim ve kendisinin üzerindekileri çıkartıp bir süre daha elini üzerimdeki ayın halleri bölgelerinde gezdirdi. Vücudumla böyle oynadığında çok hoşuma gidiyordu ve dokunduğu yerlerdeki ısı keyif veriyordu. Kızışıp istekle doluyor, daha çok arzuluyordum. Ama birden bire kalçasını bacaklarımın arasına kaydırıp, bacaklarımı açıp, tohumlarını ekiveriyordu. Gözlerimi kapatıp, nefes alış verişimi hızlandırmam onu çok heyecanlandırıyordu, biliyordum. Ve tabi kalçalarımı, onunkilerle aynı anda hareket ettiriyor olmam da.

Belki de bu akşam her şey çabucak olup biter ve gözlerimi kapatıp derin bir uykuya dalabilirdim. Ne müthiş olurdu öyle gelişse gece. Bütün uzuvlarını bitap düşmüş, güç geliştirme evlerinde ağırlık

kaldırmaktan harap olmuş atletlere benzemiştim. Hatta bir ara Feridun'un geliş gidişleri sırasında bile uyuklamıştım çünkü kalçalarımı hareket ettirmediğimi fark etmiştim. Önce hemen kendime gelip, sonra hemen kalçalarımı ileri geri oynatırken, bir yandan da Feridun'un yüzüne kaçamak bir bakış atmıştım. Gözleri kapalıydı ve sanki derin bir konuya yoğunlaşmaya çalışır gibiydi. Şakaklarında ter damlacıkları vardı. Ben de gözlerimi kapatıp, işime devam etim. Bana bu kez uzun bir süre gibi görünen bir zaman sonra, birden hareketini kesti ve sanki yorgunluktan bitmiş gibi üzerime yığılıverdi. Kımıldamadan, bu işin bittiğini umarak bekledim.

"Kollarını kaldır," diye emretti.

Görev bilinciyle kollarımı başımın üzerinde birleştirdim. Göğüslerimi ısırarak tekrar kaçlarını hareket ettirmeye başladı ve ben de önümdeki işin bitmediğini kavrayarak bütün dikkatimi toplayarak devam ettim. Bir süre de bu şekilde sürdürdük faaliyetimizi ama Feridun o patlama anına bir türlü ulaşamadı. Derin bir iç geçirmeyle, kısa ve bunalmış olduğu belli bir şekilde nefes verdi ve yine durdu.

"Kollarını sırtıma dola, hadi sar beni!" dedi, sabırsız bir ses tonuyla. Hafifçe kollarımı vücuduna doladım ve hırsla hareketini sürdürdü. İyice sabırsızlanmıştı. Birden kurumaya başladığımı hissettim ve bacaklarımın arası yanmaya başladı. Elini çabuk tutmasını diliyordum yalnızca. Bu mesele daha önce hiç bu kadar uzamamıştı. Bir an Feridun'un yüzüne bir daha baktım ve panik halindeki bakışı bana, o gün değirmende gördüğüm eşekli bir adamı hatırlattı. Ağır dibek taşını döndüre döndüre aynı güzergâhta dolanıp duruyor, tekrar tekrar aynı işi yapmaktan dolayı adam da, yaratık da salaklaşmış bir yüz ifadesi taşıyordu.

Acaba Feridun bu kadar kısa bir sürede benden bıkmış olabilir miydi? Kollarında dimdik duruyor, ne yapacağımı bilemiyordum. Çabaları sonuç vermeyince, Feridun üzerimden çekildi ve yanıma sırtüstü yatarak tavana bakmaya başladı. Göz ucuyla baktığımda, bacak arasındaki uzvu, üzerine çadır gerilen bir direk gibi dimdik duruyor, aynı ilk akşamımızda olduğu gibi görünüyordu. Ama gözlerinde boş bir bakış vardı ve gökyüzünün sonsuzluğuna dalmış gi-

bi dipsiz bakıyordu. Dakikalar geçtikçe bekleyişimiz uzuyor, karanlıkta evin içinde dolaşan insanların seslerini duyar oluyordum.

"Kendi tarafına dön," dedi sonunda Feridun, sesi sinir olduğunu dışa vuruyordu. Uysal bir şekilde sırtımı ona vererek bacaklarım kapalı döndüm ve bundan sonra olacakları merakla beklemeye başladım. Derin bir nefes verdikten sonra, sağ bacağımı tutup, dizimi kırarak kolunun üzerinden kaydırıp, kendi sağ kalçasına dayadı. O bunları yaparken, ben de çöl kumları gibi kupkuru olmuştum. Kalçalarını yanaştırıp içime girmeye çalıştığında, bunu başaramamıştı. Uyku bütün ağırlığıyla bastırıyor, gözlerimi zorla açık tutmaya çalışıyordum ama uykunun yumuşacık ve ısrarlı davetine direnemiyordum.

Feridun tekrar bedeninin benden uzaklaştırıp sırt üstü yattı. Sonra birden elimi bileğimden kavrayıp, bacaklarının arasına doğru çekti ve aşağı uzvunun üzerinde nasıl hareket ettireceğimi gösterdi.

"Daha hızlı," dedi önce. Sonra: "O kadar sıkma." Ve daha sonra: "Yukarı, uca doğru" ve sonunda: "Boş ver!"

Feridun sırtını döndü ve etin ete çarpmasına benzeyen, giderek yükselen bir ses duymaya başladım. Çok geçmeden haz çığlıklarını duydum ve birkaç dakika içinde inleyerek kendi avucunun içine boşaldı. Kendi kendini bu şekilde boşalttığını daha önce hiç görmemiştim. Neden arzuladığı hazzı bende bulamamıştı ki? Oysa bana söylediklerinin hepsini yerine getirmiştim.

Feridun'un bedeninden uzakta, titremeye başlamıştım ama o kımıldamıyordu. Yatağın üzerinde dönerek örtünün altına girdim. Yapayalnızdım. Birkaç kelime konuştuysak da, bu görüşme beni daha da yalnız ve karmaşık hissetmeye itmişti. Çok geçmeden Feridun'un bir çocuk gibi yumuşak horultusunu işittim. Yorgunluktan ölmek üzere olmama rağmen uyku bu kez gelip beni sıkıntılarımdan kurtarmaya yanaşmıyordu. Uzun süre uyanık, öylece yattım ve bu akşam neden başarısızlığa uğradığımı anlamaya çalıştım. Feridun'un yanımdaki varlığından çok hoşnut olduğum izlenimini vermem gerektiğini biliyordum. Ama çok yorgundum ve onu mutlu etmek, gün boyunca başkalarını memnun etmeye çalıştığım gibi bir tane

daha görev gibi gelmişti. Çok ama çok sıkıntı çekiyordum ve bitik vaziyetteydim. Uykuya dalmadan önce duyduğum en son ses, muhtemelen sahibiyle çıkıp çarşının yolunu tutan bir eşeğin sokaktan gelen anırmasıydı. Hayatım boyunca duyduğum en acınası feryat gibi gelmişti bu ses bana.

Sabah gözlerimi açtığımda, Feridun gitmişti. İlk defa bana hoşça kal demeden yanımdan ayrılmıştı. Onsuz bu oda bomboş ve donuk görünüyordu gözüme. Eşyalarımı üzerime geçirip, hemen dışarı çıktım ve hızlı adımlarla eve yöneldim.

O GÜNÜN ÖĞLE SONRASINDA, ev işlerini bitirir bitirmez, Gostahamlar'ın evinden çıkıp Nahideler'e gittim. Şimdi, her zamankinden daha fazla bir arkadaşa ihtiyacım vardı. Yüreğimi olduğu gibi ona açıp, tavsiyelerini dinlemek için büyük bir özlem duymakla birlikte, her şeyimi ona açamayacağımı da biliyordum. Eğer Nahide'ye anlatırsam, benden hemen sonra yapacağı ilk hareket, ona anlattıklarımı öğleden sonra hamamda gidip Homa'ya söylemek ve konuyu bütün şehrin daha gün batmadan öğrenmesini sağlamak olurdu. Eğer Feridun aramızdaki sözleşmeyi yenilemezse ki dün gece onu mutlu edemediğim bir gerçekti, *muta* nın bir an önce sona ermesini sağlamak çok daha isabetli bir karar olacaktı. *Dört Bahçe Mahallesi* boyunca güneş tepeme vuruyor ve bastığım yer ince ayakkabılarımı geçip ayaklarımı yakıyordu. Güneş ışıkları o kadar güçlüydü ki, peçemin ardına saklanmış gözlerimi bile acıtıyordu. Nehir, sıcağın altında daha güçlü ışıyordu. Birileri mangalda ciğer kebap yapıyor, peçemin altında bu pis kokuyu da duyuyordum. Bu sıcakta bir şeyler yemek fikri bile midemin bulanmasına neden olmuştu. Bir an durup yere doğru belimden eğilip, kusmak istedim ama hiçbir şey gelmedi.

Nahideler'e ulaştığımda, beni alıp odasına götürdü ve hizmetçilere hemen limon şerbeti getirmelerini buyurdu ve "Terlemiş görünüyorsun, dedi Nahide.

Soğuk limon şerbetiyle kendimi biraz toparladıktan ve hizmetçilerın bizi işitme menzilinden çıkmasından sonra, Nahide, duvarda,

belinin hizasındaki bir nişten, oraya sakladığı son mektubu ortaya çıkardı. "Buna inanmayacaksın," dedi. "Dinle bak, ne yazmış."

"Yüreğimin ışığı, geçtiğimiz aylar boyunca, ailemdeki kadınlardan sonra en yakından tanıdığım kadın sen oldun. Tanrının bize bir lütfü olan kelam ve kalem kullanma becerisini, bir kadının bu kadar güzel kullanabileceğini beklemiyordum.

"Yazdığın elif'ler, servi gibi dümdüz ve uzun; b'lerin altlarındaki sevimli noktalar, yavuklunun yüzüne kondurulmuş güzellik benleri gibi. Yazın beni esrik ediyor; yazdığın her harfte tutsaklığım derinleşiyor. Hele sonunda ortaya çıkan kelimelerde giderek yüzümü görerek mahpusluğun son sınırını yaşıyorum. Sadece bir kez, bir an gördüğüm yüzün, heyhat, öyle yeterli bir güzellik ti ki, o an bir ömür boyu hafızamda kalacak. Yüzünün etrafındaki bukleler, alfabemizin cim harfi gibi bu aşığının yüreğini sarmaladı. O gül tomurcuğu gibi ağzın, insanını ruhuna işleyen o kırmızılık öyle küçük ve muhteşem ki, mim harfine benzer. Ama hepsinin ötesinde, seni hayal ederken ilk gördüğüm o elmas yeşili gözler, o sevimli ve asil, o 'saad' harfine benzeyen gözlerin. Her harfte seni görüp, seni özler oluyorum. Beni bu acının içinde daha fazla bırakma! Benim karım olmayı, günlerinin her dakikasını ve gecelerini benimle paylaşmayı kabul et. Seni yaşamımızın son harfi yazılana kadar mutlu edeceğime ant içiyorum."

Nahide mektubu okumayı bitirdiğinde gözleri yaşlarla doldu ve oturduğu yerde akan gözlerinin yaşlarına dokunmadan öylece kaldı. Daha önce bu denli âşık olmuş bir kadın görmemiştim ve duygularının saflığına, temizliğine çok özendim.

"Vay, vay, vay!" dedim. "Ne cevher; erkekler arasında nasıl bir prens bu böyle?" Fakat bu sözleri söylerken bile, Nahide'nin gözlerinden açıkça dökebildiği yaşlar, benim kalbimde akıyordu aslında. Hiç kimse beni İskender'in Nahide'yi sevdiği gibi sevmiyordu. Feridun'un yüreğini aşkla ve özlemle bana bağlamayı öğrenememiştim. Ama derdimin büyüklüğüne rağmen sessizliğimi korumak durumundaydım. Üzüntülerimi paylaşamıyordum ama aşk ve huzur dolu Nahide'nin ilişkisi beni yağmur gibi besliyor, rahatlatıyordu. Belki de en kötüsü buydu.

"Evet, İskender beni seviyor," dedi Nahide, ağzından bal damlar gibi konuşarak. "Ve kalbim onun sevgisinin içinde kaybolup gitti. Hayatta hiçbir şeyi, saatlerimin tümünü onun yanı başında, ağzından çıkan aşk namelerini dinleyerek geçirmeyi istediğim kadar arzulamıyorum."

Sözün burasında kadın erkek ilişkisi hakkında daha ayrıntılı bilgi sahibi olduğumu hissediyordum işte. Polo oyuncusunun oturup sadece aşk nameleri söyleyeceğine inanmıyordum. İllaki hortumuyla Nahide'yi dürtmeyi arzulayacak ve kalçalarını, Feridun'un benimkilere yaptığı gibi, ardına kadar açmak isteyecekti.

"İnşallah, seni sözleriyle sevdiği kadar, bedeniyle de sever," diyerek ortalığı bulandırdım. Nahide'nin gözleri bir anda yaş perdesinin ardında netleşmişti. "Senden böyle bir sözü daha önce hiç duymamıştım," dedi. "Ne demek istedin?"

Hiçbir şey söylememeliydim ama artık çok geç olmuştu. Hızla köydeyken duyduğum ilişki hikâyelerini hatırlamaya çalıştım. "Köydeyken, arkadaşım Güllü evlendikten sonra, kocası için geceleri ona sahip olmanın ne kadar önemli olduğundan bahsederdi hep," dedim.

"Ha, onu diyorsun!" dedi Nahide, hor gören bir üslupla. "Bence her ne yapmak istiyorsa, onu yapacaktır. Karısı olduğumda bu onun hakkıdır."

Kahvemden bir yudum aldım. "Bu konuda hiçbir endişen yok yani, öyle mi?"

"Ne endişem olacak ki? Bütün isteyeceğim, beni kollarına alması ve kulağıma mektuplarında olduğu gibi, yine güzel sözler söylemesi. Bunlar olduğu sürece, ben mutluyum demektir."

Son birkaç haftadır yaşadıklarımın bana öğrettiği, bir erkekle bir kadın arasında karanlıkta geçenlerin, söylenen sözlerle pek alakalı olmadığıydı. Bu durum birbirine âşık olan Nahide ve İskender arasında farklı mı gelişecekti?

"Biz aynı Zehra ile Hüsrev gibi olacağız; bir gün gelip yollarını bitiştiren, dünyanın en mutlu aşıkları," dedi Nahide coşkuyla. Ama benim gözümde o, mutlu rüyasının ortasında bir kadın olarak yaşıyordu. Gülümsedim, "İskender seni derede çırılçıplak yıkanırken

görmedi ama galiba sadece yüzünü görmesi bile, derede çıplak yıkanan Zehra'yı görüp ortaya çıkan şaşkın Hüsrev kadar büyülemiş."

"Onu etkileyeceğimi biliyordum. Biliyordum! dedi Nahide.

Düşündükçe, Nahide ve İskender'in hikâyesi bana Leyla ile Mecnun'un hikâyesini de anımsatıyordu. Onlar da birlikte olamadan yaşayan âşıklardı. Acaba onlar birbirlerini ne kadar tanıyabilmişti ki? Mecnun çöllere düşüp Leyla için Bedeviler'in ağzından düşmeyen şiirler yazmış, onun deli olduğuna inanan Leyla'nın ailesi de, kızlarını Mecnun'un etkisinden kurtarmak için ellerinden geleni artlarına koymamıştı. Her ikisi de özlem içinde mezarı boylamış, bir araya gelselerdi neler olacağını hiç bilememişlerdi. Acaba bir gece karanlıkta birbirlerine dolanarak birlikte olsalar, neler yaşarlardı? Leyla da tenin tene çarptıkça çıkardığı tokat sesini duysaydı bütün gece, ne düşünürdü? Nahide de sevgilisiyle bir yastığı paylaşmadan, İskender'in cennetten bir lezzet olup olmadığını bilemeyecekti.

Doğrusu, bu aklımdaki kendi üzücü hikâyemin içinde kaybolmayı kesip, Nahide'ye hedefine ulaşması için destek ve moral vermem gerektiğini biliyordum. "Peki, aileni bu evliliğe olur vermeleri konusunda nasıl ikna edeceksin?" diye sordum.

Nahide'nin güzel gülümsemesi bir anda yüzümü aydınlattı ve sevimsiz meselelerin unutulup asıl konuya hızla dönmesinden çok mutlu oldum.

"İskender bana, annesiyle kız kardeşinin daima haftanın ilk günü Homa'nın hamamına gittiklerini yazdı. Onları, gözlerini açık tutup, evlenebileceği tarzda güzel bir kız bakmaları konusunda uyarmış. O kızı tarif ederken de, aynen benim eşkâlimi tasvir etmiş."

"Bu çok zekice işte," dedim.

"Keşke Homa'nın övgüler yağdırdığı senin şu olgun vücuduna sahip olsaydım. Son zamanlarda biraz daha fazla yemeye çalışmama rağmen, hiçbir işe yaramıyor."

Hemen karşı çıktım: "Nahide-can sen gördüğüm en şeker kızsın. Seni görecek olanların ilgisini çekeceğin konusunda en küçük bir kuşkun olmasın."

Nahide yine gülümsedi, güzelliği ile ilgili öz güveni tazelenmişti. "Beni fark etmelerini sağlamayı deneyeceğim. Eğer benden hoş-

lanırlarsa ve eve gelip bizimkilere bir teklifte bulunurlarsa, ailem İskender'le bunca zamandır aramızda süren haberleşmeden asla haberdar olmayacaktır."

"Peki, onun ailesi? Sizinkilerin kabul edebileceği kimseler mi?"

Nahide'nin yüzü cesur bir kararlılıkla parladı. "Babası kuzeydeki bir vali için çalışıyor. At terbiyecisi," dedi.

Bu kadar mütevazı bir aileden olması beni şaşırtmıştı. "Peki, senin ailen zengin bir adamla evlenmen konusunda ısrar etmeyecek mi?"

"Niye etsinler ki? İki kişinin geçimi için gereken para oldukça, mesele olmaz.

"Ama Nahide," dedim... Başını çevirip diğer tarafa döndü. Sözüme devam edecek kadar kalpsiz olamadım, "Allah gönlüne göre versin!" diyerek kestim sözümü.

Onun mutluluğu için yürekten dua ettim. Elimde değil, kendimi ondan çok daha yaşlı ve bilgi hissediyordum. Nahide meselenin çok uzağında mutluluk şarkıları eşliğinde aşk yaşarken, ben tatminsiz bir evliliğin problemlerine gömülmüş debeleniyordum. Yer yer yüreğimi ona açma noktasına çok yaklaşıyor olsam da aslında muhtemelen anlatacaklarımın hiçbir işe yaramayacağını anlamaya da başlıyordum. Hayallerinin ağına düşmüştü ve bu hayaller, benim yaşadığım gibi gerçek bir evlilik tecrübesinden çok daha sevimliydi kuşkusuz.

Nahide birden kolunu omzuma dolayıp yanağını benim yanağıma yapıştırdı. Giysilerine sürdüğü tatlı misk kokusu geldi burnuma.

"Eğer yüreğimdekileri sana açıp paylaşamasaydım, eminim ölürdüm," dedi. "Bu kadar iyi bir arkadaş olduğun için teşekkür ederim."

Bana olan bu yakınlığını ve sevgisini hissetmek güzeldi ama o polo karşılaşmasına gittiğimizdeki yakalanışımızdan beri, yüreğimdeki burukluk bana hâlâ acı veriyordu. Omzuma sarılışına küçük bir jestle yanıt verip tekrar dikleşip yalnız oturuşumu sürdürdüm. "Bir süre," diye başladım içimi dökmeye, beni sadece polo maçlarına birlikte gidebileceğin bir arkadaş olarak istediğini düşünmüştüm."

Nahide'nin yanaklarında iki pembe nokta oluştu ve hemen gözlerini kaçırıp öbür tarafa baktı.

"Başlangıçta bu söylediğin doğruydu" diyerek itiraf etti. "Ama artık öyle değil. Sen benim en duyarlı, yapmacık olmayan ve en dürüst arkadaşımsın. O polo olayında suçu üzerine alışına hep minnettar oldum. Eğer bunu yapmasaydın, İskender'e karşı duyduğum bu aşk keşfedilir ve ortadan kaldırılırdı."

"Önemli değil," diye mırıldandım, biraz kızararak.

Nahide'nin gözlerinde pırıl pırıl bir mutluluk vardı. "Umarım sen ve ben yüreklerimizdeki sırları sonsuza dek paylaşıyor oluruz," dedi.

"Ben de," dedim ve o an içimden çok ihtiyacım olan bir mutluluk pınarı geçer gibi oldu ama sonra hızla melankolik bir ruh haline girdim. Nahide'ye, onun bana içini açtığı kadar kendi içimi açabilmeyi çok istiyordum. Polo meselesinde bütün suçu üzerime almış olmama da, yaptığı bu açıklamayla birlikte artık aldırmıyordum. Çünkü bunun kendisi için ne anlama geldiğinin farkında olduğunu görüyordum. Nahide'nin İskender'e olan aşkı onu yumuşatmıştı; tıpkı Mecnun'a âşık olan Leyla gibi.

Önce hiçlik vardı, sonra 'ol!' dendi, oldu.
Allah'tan önce hiç kimse yoktu.

Leyla'nın annesi kızını evlendireceği adamın kim olduğunu söylediğinde Leyla ne kızmış ne de ağlamış. Başını eğmiş ve itaatkâr bir sesle, "Senin emrindeyim, anne," demiş. Artık olacakların ne önemi varmış ki?

Leyla'nın ailesi onun için, saygıdeğer bir Bedevi aşiretinden gelen zengin bir adam seçmiş. Her iki tarafın aileleri düğün günü için çölde iki büyük siyah çadır kurmuş, içine yumuşak halılar sermiş, kaplar dolusu meyveler, tütsü mangalları ve gaz lambalarıyla donatmışlar. Leyla üzeri gümüş simlerle işli kırmızı bir elbise ve gümüş rengi ayakkabılar giymiş. Boynuna taktığı gümüş zincirlere asılı değerli taşların üzerinde kutsal kitap Kuran'dan alıntılar işliymiş.

Leyla'nın kocası onu ilk kez olarak görüp selamladığında, kız hiçbir şey hissetmemiş ve ruhunda en küçük bir değişiklik olmamış. Adam ona gülümserken ağzındaki eksik dişin boşluğu görünmüş. Aileler düğün hediyeleri alıp verirken Leyla sadece sevdiği adamı düşünebiliyormuş; Mecnun'u.

Mecnun, Leyla ile aynı aşirettenmiş ve çocuklukları birlikte çöllerde oynayarak geçmiş. Bir keresinde Mecnun Leyla'ya büyük sarı bir çöl çiçeği getirip, utangaç bir edayla kucağına bırakıvermiş. Leyla on yaşına gelip kapandığında ve artık oğlan çocuklarıyla oynamasına izin verilmediği zamanlarda da hep Mecnun'u düşünür, onu severmiş. Mecnun da büyüyüp yakışıklı, uzun boylu, endamlı beyaz tunik ve sarık giyen bir delikanlı olmuş. Bütün ciddiyetine rağmen, Leyla'nın yakınından geçerken gülümsemesini engelleyemezmiş. Leyla'nın güzelliği de, her ne kadar Mecnun artık göremese de, aşiret içerisinde gayet iyi bilinir, onun ay ışığından bile güzel olduğu söylenirmiş.

Mecnun büyüyüp evlenme çağına geldiğinde babasına yalvarıp yakarıp Leyla'nın ailesine yanaşmasını ve Leyla'yı kendisi için istemesini talep etmiş. Ama bu isteği, Mecnun'un tuhaf alışkanlıkları olduğu düşünüldüğünden reddedilmiş. Çünkü Mecnun sık sık başını alır gider, çöllerde dolanarak günlerce vakit geçirirmiş. Döndüğünde de üzerinde bir beyaz tunik ve sarıkla, zayıflamış, kendinden geçmiş neredeyse bütün duyularını kaybetmiş olur, kendine gelmesi birkaç gün alırmış. Zaten adının Mecnun olmasının nedeni de buymuş; deli yani.

Leyla'nın babası Mecnun'un babasına, "Oğlunun neyi var?" diye sormuş.

Mecnun'un babası bu soruyu cevaplandıramamış. Oğlunu çöllere çekip, dünyaya kapılarını kapatmasına, sonra da ilahi bir güce kapılmış gibi perişan geri dönmesine neyin sebep olduğunu o da bilmiyormuş.

Leyla'nın ailesi kızlarını vermeyince, Mecnun hepten çöle çekilip orada yapayalnız yaşamaya başlamış. Ne yiyor, ne içiyormuş. Ne zaman tuzağa düşmüş bir ceylan veya başka bir hayvan görse hemen onu kurtarırmış. Çok geçmeden çöldeki bütün hayvanat Mecnun'un etrafında toplanır, onunla birlikte yaktığı ateşin etrafında oturur olmuş. Vahşi hayvanlar bile onun varlığını kabullenmiş, hatta yeri geldiğinde onu tehlikelerden korumuşlar.

Mecnun, etrafındaki bütün bu hayvanatla çölde sürdürdüğü zamanlarda hiç durmadan içinde aşkı Leyla'nın adını geçirdiği şiirler yazarmış.

Bunlar o kadar güzel dörtlüklermiş ki, oralardan geçen yolcular, yabancılar Mecnun'un şiirlerini ezberleyip, gittikleri Bedevi kamplarına bunları taşırlarmış. Kısa bir süre sonra Leyla'nın adı herkesin dilinden düşmez olduğundan ailesi Leyla'yı, namusunu kurtarmak için bir an önce evlendirmeye karar vermiş. Gerçek aşkıyla evlenme ümidi olmadığını bildiğinden ve ailesine karşı gelmemesi gerektiğinden Leyla, anne ve babasının seçimini kabul etmiş. Zaten evlendiği kişi Mecnun olmadığı sürece şu veya bu adamla evleniyor olmak onun için hiçbir fark yaratmıyormuş.

Düğün kutlamaları bittikten sonra, Leyla gerdek yatağına sessizce oturup kocası İbn-i Salem'i beklemeye başlamış. Leyla'ya sahip olmanın mutluluğuyla çadıra gelen kocası ona kendi sahip olduğu ağaçlardan topladığı bir tabak dolusu en tatlı hurmaları teklif etmiş. Leyla nazikçe hurmaların tadına baktıktan sonra dostça kocasıyla konuşmaya başlayarak, sadık ve itaatkâr bir eş gibi davranmış. Ama kocası elini tutmak istediğinde de, hemen elini geri çekmiş. Gece olduğunda bile, ne Leyla'nın dudaklarına yaklaşabilmiş ne de güneş yanığı esmer kollarıyla dar belini kavrayabilmiş. Gün doğarken de adam sonunda üzerindeki elbiselerle Leyla'nın yanı başında sızıp kalmış, Leyla'da kıvrılıp uyumuş.

Yeni çiftin hayatı aylarca böyle sürüp gitmiş. Leyla kocası İbn-i Salem'a her gün işinden dönüşünde saygıyla selamlamış, çayını yemeğini hazırlamış hatta yorgun döndüğü günlerde ayaklarına masaj bile yapmış ama bir gün bile kusursuz hazinesi vücuduna yaklaşmasına izin vermemiş. Adam da normal, sıradan bir adammış. Ata biner, şahiniyle ava çıkar, hurma ağaçlarından kendilerine yetecek parayı çıkarır ve hayatlarını idame ettirebilecekleri her türlü kazancı sağlarmış. Ama hiçbir zaman Mecnun gibi şiirler yazamaz, karısının yüreğini özlem ve tutkuyla attıramazmış. Leyla kocasına saygı duyar hatta hayranlık bile beslermiş ama onu hiç arzulamamış.

Leyla'nın bu soğukluğuna karşın İbn-i Selam günden güne Leyla'ya daha derinden âşık olurmuş. Eğer Leyla yüreğinde olup biteni kocasına açacak olursa, adam fena halde yaralanacağından, Leyla bu konuya hiç girmezmiş. Bir keresinde, ne de olsa kendi malı olan Leyla'ya zorla sahip olmayı düşünmüş. Ama bundan hoş bir sonuç çıkabilir mi? Leyla kocasına ya kendi rızasıyla yanaşacak, ya da ebediyen ondan uzak duracak bir kadınmış. Ibn-i Salem sonunda bekleyip, karısının bir gün yumuşayacağını

ümit ederek yaşamaya devam etmişse de, yüreğindeki alev gün geçtikçe büyüdükçe büyümüş. Leyla ona karşı bir midye gibi kapalı kaldıkça o da karısına karşı bir deniz gibi açıldıkça açılmış. Hiçbir adam karısını bu kadar yumuşacık ve bu kadar tüm benliğiyle sevmemiştir.

Zaman geçip, aylar yıllara dönüştüğünde Leyla hâlâ bir bakire olarak yaşarken, en azından, yavaş yavaş, yıllardır inatla sürdürdüğü kararlılığını sorgulamaya başlamış. Bütün arkadaşları da o arada evlenip çocuk doğurmaya başlamış. Aşirette bir tek o, hâlâ erkek bedenini tam olarak bilmeyen ve çocuğunu kucağına almayan kadın olarak kalmış. Diğerleriyle aynı yaşamı hak etmemiş miydi? Aşiretinin en beğenilen güzelliklerini üzerinde taşıdığı vücudunu kocasına sunması ve bunun sonucunda filizlenecek aşkı kocasınınkine eş bir seviyeye getirmesi gerekmez miydi?

Birkaç gün sonra, pazarda alış veriş yaparken, yaşlı bir adamın ağzından Mecnun'un Leyla'ya duyduğu aşkı anlatan yeni bir dörtlük duymuştu.

Ayaklarımın yürürken acımasını seviyorum,
Çünkü bana aşkımı hatırlatıyor.
Leyla'mın dikenli tarlalarında yürümeyi,
Başkasının gül bahçesinde dolanmaya yeğlerim.

Leyla bunu duyunca nefesi kesilmiş. "Nerede o?" diye sormuş yaşlı adama, o da yakınlarda olduğunu biliyormuş Mecnun'un.

"Geri döndü," diye yanıtlamış adam "ve senden başkasını değil, sadece seni arıyor."

"Ne, ben de onu," diye tamamlamış Leyla. "Ona söyle, bu akşam hurma bahçesinde beni bulsun." Leyla'nın düşüncesi, kendi aşkını sınamak ve hâlâ eskisi kadar saf ve güçlü olup olmadığını anlamakmış.

Leyla kocasına, annesinin çadırına gidip çay içeceğini söylemiş. Hava kararkdığında da çarşafına bürünüp hurma bahçesine gitmiş. Mecnun ay ışığının şavkında, üzerinde paçavraya dönmüş beyaz urbasıyla orada oturuyormuş. Boyu daha uzun, vücudu daha zayıf görünüyor, onca yılın aç susuz perişanlığı açıkça görünüyormuş. Leyla durduğu yerden, Mecnun'un vücudundan fırlayacak gibi uç gösteren kaburga kemiklerini görebiliyormuş.

Vahşi doğanın bir parçası gibi, Allah'ın ve gökyüzünün altında çırılçıplak duruyormuş.

"Sonunda aşkım!" diye seslenmiş, Leyla'ya.

"Sonunda!" diye cevaplamış Leyla da. Sayısını unuttuğu yıllardır görmüyormuş onu.

"Leyla'm! Saçların gece kadar siyah, gözlerin ceylanlarınki gibi koyu ve muhteşem. Seni sonsuza kadar aşkla seveceğim."

"Ve ben de seni, canım!" derken, Leyla da Mecnun'u aydınlatan ay ışığı haresinin dışına oturmuş.

"Ama şimdi senin aşkını imtihan etmem gerek," diye eklemiş Mecnun, gözleri acıyla dolu dolu olarak. "Bana neden ihanet ettin?"

"Ne demek istiyorsun?" diye soruya soruyla yanıt vermiş Leyla, şaşkın biçimde geri çekilerek.

"Bir kocan varmış!" demiş, titreyerek. Oysa daha geceye serinlik bile çökmemiş.

"Beni hâlâ sevdiğine neden inanayım ki?"

"Ben sadece sözde bir kocaya sahibim," demiş Leyla. "Bunca geçen yıl boyunca kendimi ona binlerce kez verebilirdim ama kalelerim hiç dokunulmadan bu güne kadar geldi."

"Benim için," diye karşılık vermiş Mecnun, coşkuyla gözlerinin içine yayılan bir aydınlıkla.

"Senin için," diye yanıtlamış onu Leyla da. "Seninle kıyaslanabilir mi o?"

Leyla üzerindeki giysilere daha çok sarınarak, etrafta olabilecek casus gözlerden sakınmaya çalışıyormuş. "Madem gerçekler olduğu gibi söyleniyor," diye devam etmiş, "Son zamanlarda, seçtiğim bu hayatın doğru bir hayat olup olmadığını düşünmeye başladım. Sen özgürsün. İstediğini yapabilir, hayvanlarınla yaşayabilir, dörtlüklerini yazabilirsin. Canın isterse, ruhunu sıkan şeyler karşısında bağıra çağıra şarkılar söyleyebilirsin. Ve seni duyanlar, senin ardından acılarını tekrar ederler. Ya ben? Ben burada kapanıp kaldım, yalnız başıma ve onurumu, iffetimi kaybetmek korkusuyla, hiç kimseye hiçbir şey söyleyemeden. Şimdi söyle bana: Hangimiz için sadık kalmak daha zor?"

Mecnun içini çekmiş. "Senin için daha zor, aşkım. Senin için. İşte bu yüzden de, bütün kalbimle, seni kocanın aşkına bırakıyorum; eğer kendini

...ma devam etmeyi seçecek. Sen de aşkı ve sevinci her kadın kadar hak ediyorsun. Bana gelince, sen ne yaparsan yap, ben seni aşkla sevmeye devam edeceğim."

Leyla bir süre sessiz kalmış, derin düşüncelere dalmış.

Mecnun devam etmiş: "Leylam, aşkım. Aşkının kölesiyim. Çadırının yakınından geçmiş bir kedi görsem, kirli patilerini dudaklarıma götürüp özenle öpmek isterim, çünkü sana benden daha yakın olmuştur. Aynaya baktığımda artık kendimi değil, seni görürüm. Beni kendi adımla çağırma artık. Leyla de. Çünkü ben artık Leyla oldum!"

Leyla bu sözleri duyunca yüreğinde tomurcuklar açtığını hissetmiş. Ibni Salem gibi bir adamın aşkının nesi güzel olabilir ki, onun yorgun ayakları, avdan döndüğünde leş gibi kokan tuniği, binlerce kere dönüp dönüp yeniden anlattığı hikâyeleri neye yarar ki? Ama öbür yandan, kendini Mecnun'a nasıl adayabilir, kendisine ait olmayan meyveye nasıl sahip olmaya kalkışabilirdi ki?

"Peki, sen nasıl olup da aşkına bu kadar sadık kalabiliyorsun?" diye sormuş Leyla. "Arzuların, beklentilerin karşısında hayal kırıklığına uğrayıp hiç korkuyla titremiyor musun, ağlamaktan, yas tutmaktan kurumuyor musun? Benden, hayalimden kurtulmayı hiç özlemiyor musun?"

Mecnun gülmüş. "Aşkım, önüne çıkan engellerden kolayca etkilenirse, neye yarar ki?" diye sormuş. "Gençken, ailenin beni geri çevirmesinden dolayı büyük bir hayal kırıklığı yaşamış, acı çekmiştim. Yüreğim öyle dolmuştu ki, patlayacak sanmıştım. Ama seni daha çok düşündükçe, ardından daha çok ağladıkça, sana duyduğum aşk da daha çok berraklaştı, kristalleşti. Çektiğim acılar, yüreğimin derinliklerini keşfetmeme sebep oldu. Sıradan bir aşkın değeri bununla karşılaştırdığında nedir ki? Gelip geçer ve kolayca dönüşür. Ama benim sana duyduğum aşk öyle derinleşip sağlamlaşıyor ki, asla başka bir şeye dönüşemez artık. Bu dünyada birkaç tane mutlak gerçek var; bu aşk da onlardan biri."

Leyla bu sözleri dinledikçe, Mecnun'un zayıf, kemikleri çıkmış vücudunun içine girip erimek, onunla ve hayvanlarıyla birlikte berrak çöl semasının altında, dudaklarından dökülen dörtlükleri dinleye dinleye yaşamak istemiş. Ama böyle bir yaşamda onurlu bir hayat sürdürülemeyeceğini, çevresindeki tüm iyi insanların ondan uzak duracağını düşünmüş. Bu dünyada, Mecnun'la birlikte yaşayabilmek için hiçbir ümit yokmuş.

Ama belki de bu birlikte yaşama konusu dünyanın en önemli meselesi değildir diye düşünmüş. Leyla Mecnun'a her an yanında olacak şekilde sahip olmasa bile, onun aşkına her zaman sahip olabileceğini kavramış. Yüreğinin genişlediğini, büyüyü büyüye içinin tamamen bu aşkla dolduğunu hissetmiş. Aşkın, İbn-i Salem'in sunduğu gibi gündelik bir coşku değil, işte böyle bir duygu olduğunu anlamış. Gözlerinin yaşını salmış aksınlar diye ve çılgınca coşmuş tutkuyla. "Aşkım, kalbim daima senindir!" diye haykırmış. "Küvette dolu suyun aksinde kendime bakarken, artık ben de sadece seni göreceğim. O kadar yakın olacağız ki bundan sonra, aramızdaki mesafenin uzaklığı yakınlığı önemini kaybedecek.

"Leyla'm," diye karşılık vermiş Mecnun, "Sen benim damarlarımda dolanan kanımsın. Eğer bir yanım kesilirse, senin sıcaklığın olur hissettiğim."

Saat geç olmuş ve Leyla orada daha uzun süre kalmaya cesaret edememiş. Yapayalnız çadırına doğru yürümüş. Yolda kalbi mutluluktan yerinden çıkacak gibi atıyormuş. Ondan sonra da hep İbn-i Salem'in sözde karısı olarak kalmış. Mecnun'a olan aşkı öyle derinleşmiş ki, bu aşkın kendisinden başka hiçbir şeye ihtiyacı kalmamış. Bundan böyle Mecnun daima Leyla, Leyla da daima Mecnun olmuş.

4. BÖLÜM

Bir hafta boyunca Feridun'dan ses seda çıkmamıştı. Belki güneye iş için gitmiştir diye düşünüyordum. Babasının onu pahalı kısrakları görmesi ve değer biçmesi için güneye gönderdiğini biliyordum. Belki de ailesini veya kız kardeşini ziyaret etmeye gitmişti. Keyif için uzun bir av partisine de çıkmış da olabilirdi. Her akşam, Gostaham ve Gordiye'ye beni çağıran bir mektup gelip gelmediğini soruyordum. Önceleri basitçe "Hayır," derlerken, günler geçtikçe, sorumu daha acıyan gözlerle bakarak yanıtlar olmuşlardı. Bir tam hafta daha geçtikten sonra, her kapı çaldığında yerimden hoplar ve bir özür bulup kapıya koşar olmuştum.

Her ne kadar son görüşmemizde ayrılırken bana kızgın olsa da, beni üç aylık bir süre daha isteyeceğini umuyordum. Annemin ve benim o paraya çok ihtiyacımız vardı ve maalesef ona karşı, Nahide'nin İskender'e duyduğu gibi bir aşk içinde değilsem de, hâlâ anlamak istediğim gizemli bir yanı vardı ilişkimizin. Belki birlikte biraz daha fazla zaman geçirebilseydik, onu sevmeyi bile öğrenebilirdim. Beni kalıcı karısı olarak alması konusundaki ümidimi de yitirmiş değildim. Veya hamile kalabilirdim. Feridun'la evlendiğimden bu yana iki kez adet görmüştüm ve her adet dönemim öncesinde de annem beni dikkatle gözlemiş, Feridun'un çocuğunu taşıdığıma da-

ir izler görmeye çalışmış, sonra, kanamam normal olarak başlayınca da, "Önemli değil, azizem. Daha önümüzde bir ay var," demişti. Ama kendisi gibi zor döl tutacağım yönünde bir endişe ve hayal kırıklığı yaşadığını biliyordum.

Evliliğimizin üçüncü ayında annem, benim için özel bir ilaç hazırlayıp, bunun hamile kalmamı kolaylaştıracağını iddia ediyordu. Hafif tuzlandırılmış su tadında, yeşil renkli, damıtılarak yapılmış bir ilaçtı bu. Aynı dönemde yediğim ve yaptığım her şey üzerine de yoğun bir yorum yağmuru altındaydım.

"Allahım'a şükürler olsun!" demişti annem, yemekte koskoca bir meyve turşusunu iştahla ağzıma tıktığımı görünce. "Hamileyken, benim de en çok aşerdiğim şey turşuydu."

Çok mutlu olmuştum. Çünkü ben de, en az onun kadar çocuğum olmasını istiyordum. O zaman, kendimize ait bir evimiz olacağı ve yaşamımızın geri kalan uzun bölümünü Feridun'un himayesinde geçireceğimiz kesindi.

O akşam annem, terasa çıkıp yıldızları okumaya çalışmıştı. Kaldığımız odaya geri döndüğünde de, doğacak çocuğun erkek olacağını, çünkü Mars'ın yükselmekte olduğunu söylemişti. "Oğlun, babasının güzelliğini alacak," derken, çok uzun zamandır onu görmediğim kadar mutluydu.

Gordiye'de annemin ümitlerini desteklemişti. Bir sabah, karnıma ve yüzüme bakarak, "Giderek daha yuvarlak görünüyorsun," demiş, sonra da anneme dönüp, "Anneanne olmak, anne olmaktan daha iyi bence," diye de eklemişti.

Annem de cevaben, "Umarım yakında torunumu kucağıma alırım, demiş olsa da, ben kendimde hiçbir değişiklik hissetmiyordum. Tek düşündüğüm, anlaşmanın sonuna kaç gün kaldığı ve her geçen gün huzursuzluğumun arttığıydı.

GORDİYE İLE GOSTAHAM arasındaki tutkulu bağ hiçbir şekilde kopmuyor ve bir gün bile beni şaşırtacak büyüklükte bir sorun yaşanmıyordu. Babamın anneme karşı tavrında da nezaket örnekleri-

ni bolca görmüş, yorgun ayaklarını ovaladığına veya deriden yeni ayakkabılar alıp ona sürpriz yaptığına şahit olmuştum ama Gostaham'ın Gordiye'ye verdiği kadar değeri, hiç kimsede görmemiştim. Gostaham, karısına sürekli hediye veriyordu; hurma kurabiyeleri, kadife keseler veya parfüm gibi. Ne diye bu kadını böyle seviyordu ki? Kocasını kendisine, ateşe tutsak bir pervane gibi bağlamak için ne yapıyordu bu kadın? Dışarıdan bakıldığında da, bunu sağlamak için elindeki malzeme gayet kısıtlı görünüyordu; suratı pişmemiş ekmek hamuru gibi yumuk yumuk, vücudu hımbıl ve ağır, etleri topak topak ve sarkıktı. Üstelik sık sık sert bir dille konuşur, özellikle de para konularında çekilmez olurdu. Bütün bunlara rağmen, Gordiye, elmas gibi sert ama gözünde çakan ışımalarla kendini arzu edilir kılabilen bir kadındı.

Bir öğle yemeğinde, Gordiye büyük odaya girdiğinde, üzerinde şık, göl rengi ipek bir tunik ve tuniğin altından iri göğüslerinin tüm hatlarını ortaya çıkaran bir kostüm giyiyordu. Boynundan göğüs arasına sarkan altın zincire takılı zümrüt bir taş, onu gören gözleri, o bölgeye bakmaya zorluyordu. Başına topladığı saçlarının üzerindeki bir sürü aksesuar, göz kapaklarında detayları ortaya çıkartan göz kalemi, taranmış, koyulaştırılmış gür kaşları, yanaklarına ve dudaklarına sürdüğü allıklarla süslenmişti. Gostaham eve gelir gelmez, ona, sabahtan beri mutfakta aşçıya yardım ettiğini, çünkü kocasının en sevdiği yemekler olan mercimekli pilav ve kuzu haşlamanın kusursuz olmasını istediğini bildirmişti. Sıcak ekmekler elimde olduğu halde büyük odaya girdiğimde, Gordiye'nin Gostaham'a kuzu yemeğinin en iyi parçalarını verip, bardağına da nar şerbeti doldurarak servis yaptığını görmüştüm. Hatta biraz da, kilerinde özenle sakladığı şaraptan çıkartmış, kocasına yemekle birlikte içmesi için ikram ediyordu. Gostaham'ın gözleri iyice yumuşamış ve tombul bedenini rahatça yastıkların üzerine sermişti. Çok geçmeden de bir fıkra anlatmaya başlamıştı.

O yılın başlarında yaptığımız badem şekerlemelerinden alıp, odaya götürdüğümde, "Bir zamanlar, üç kere evlendiği halde hâlâ bakire kalan bir kadın varmış," diye anlatıyordu.

"Ilk kocası, uzun süre açıkta kalmış kereviz gibi yamuk yumuk bir Raşti'ymiş ve hiçbir işi doğru dürüst beceremezmiş. Ikincisi, oğlanlardan hoşlanan bir Kuazini imiş ve bizim kızı da, oğlan niyetine almışmış."

"Eee, üçüncüsü?" diye sordu Gordiye, yüzüne yayılan çapkın bir gülümsemeyle.

"Üçüncüsü de, bir lisan öğretmeniymiş. Her işi diliyle yaparmış."

Gordiye göbeğini zıplata zıplata gülüyordu ve o sırada Gostaham'ın gözünün, Gordiye'nin memeler arasında hoplayan zümrüde takılan gözlerindeki parlamayı gördüm. Gordiye, alenen kur yapıyordu! Ama niye? Yaşlı insanların böyle şeyler yapmaya ihtiyacı yoktur diye biliyordum ben. Hem sonra lisan öğretmeninin her işi diliyle yapması ne demekti?

Yemek bittiğinde Gostaham'ın girdiği hava, arzuyla ağırlaşmıştı. Az sonra, öğle sonrası kestirme zamanının geldiğini duyuran Gostaham'ın, odasına çekilmek için ayaklamasıyla, Gordiye de derhal ayağa kalkıp, uzun şen kahkahalar atarak kocasının ardından seğirtmiş, onunla birlikte odadan çıkmıştı. Sonra, herkes kendi odasına gideceğine, birlikte Gostaham'ın odasına girmişlerdi. Bu durum bana çok tuhaf geliyordu çünkü daha önce Gordiye'nin böyle davrandığına hiç şahit olmamıştım.

Annemle birlikte, aşçıya yardım edip, tabakları büyük odadan mutfağa getirerek büyücek bir leğenin içine, yıkanmaları için koymuştuk. Servis tabaklarını ben yıkarken, annem de durulayıp, kurusunlar diye bir yana diziyordu. Çok geçmeden, içerden, Gordiye'nin tekrar eden küçük çığlıklar attığını duymaya başlamıştık. İyice dikkat kesilerek, ne dediğini anlamaya çalışırken, kötü bir habere kendimi hazırlıyor ama seslerden tek bir kelimeyi ayırıp anlayamıyordum.

"Gordiye'nin nesi var?" diye sordum sonunda dayanamayıp, aşçıya.

O sırada artan pirinçleri boşaltan aşçı, "Hiç bir şeyi," diye cevap verdi, gözlerimle buluşmamaya özen göstererek.

Bir süre daha sessizce bulaşık yıkamayı sürdürdük, servis kaşıklarını ve bardakları yıkadıktan sonra, içinde et ve pilav pişen yağlı

tencereleri ovalamaya başladık. Yarım saat kadar daha sessizlik sürdü ama sonra aynı sesler, bu kez daha yüksek biçimde tekrar duyuldu.

"Vay vay!" dedi annem. "Bunca sene sonra, hâlâ!"

"İstediğini almak için her seferinde aynı yola başvurur," dedi aşçı. "Bekleyin de, görün."

"Çok yapmacık ama bu sesler."

Aşçı boş bulunup öyle bir kahkaha attı ki son söylediğim lafa, boğazına tükürük kaçırıp, tıkanırcasına öksürmeye başladı ve elinde ovaladığı tencereyi yere bırakmak zorunda kaldı.

"Haklı olabilirsin, ama her seferinde de işe yarıyor," dedi toparlanırken.

Gordiye'yi böyle şehvet çığlıkları atmaya iten şey tam olarak neydi? Feridun'la ilişkimizde yer yer bizimde nefes nefese kaldığımız anlar oluyordu ama böyle bir şey hiç yapmıyor, kendimi bu şekilde yapmacık yapmacık inlerken düşünemiyordum. Bunun sebebini bilmeyi gerçekten çok istiyordum.

Ertesi sabahın erken saatlerinde Gostaham, hizmetçilerden birini gönderip beni odasına çağırtmıştı. Haftalardır üzerinde olan yorgunluğu atmış, dinlenmiş görünüyordu. Gözlerinin altındaki torbalar bile, her zamankinden daha az mor görünüyordu. Bir an aklıma, Gordiye'nin dün öğleden sonra yaptıklarının bu sonuçları verip vermediğini sorusu takılmıştı.

"Gel, otur!" dedi Gostaham, yanı başında duran yastığa pat pat vurarak. "Senin yardımına ihtiyaç duyduğum bir dikiş projesi var."

İki adım uzunluğunda bir halı parçasını açıp önümüze koydu. Parçanın üzerinde düzgün işlenmemiş yabani kırmızı lale deseni görülüyor ve halının kenarları da, doğru dürüst bitirilmeden tezgâhtan sökülmüş gibi duruyordu.

"Bunu, dün akşam Gordiye için aldım," dedi, Gostaham.

Şaşırmış görünüyor olmalıydım, çünkü kocası halı sanatının büyük ustalarından olan bir adamın karısı, bu rezillikte dokunmuş bir halıyı tabii ki beğenmezdi.

Gostaham, yüzümün aldığı şekli görüp, gülmüştü: "Esas hediye burada." Kuşağının içinden, üzerinde yakut kakmalar ve çevresin-

den sarkan inciler bulunan, ağır bir altın zincir çıkardı. Gördüğüm güzellik karşısında nefesim kesilmişti.

"Senden istediğim, bu mücevherleri, bu halının üzerine dikerek tutturman. Dikerken de, yakutları bu aptal lalelerin üzerine denk getirip, saklamaya çalışman."

Gordiye halıyı açıp, değersiz bir hediye aldığını düşünürken, desenin içine gömülmüş hazineyi keşfedip, ortaya çıkartmaya çalışacaktı.

"Mest olacak," dedim. "Bu değerli taşları, halının içinde dokumak da iyi bir fikir olmaz mıydı?"

"Yapıldı," dedi, Gostaham. "Son Sasani şahı Yazdegerd'in ünlü hazinesinin bir parçası olan halı, içine mücevherler dokunmuş olan bir halıydı. Bu fikir de bana oradan geldi zaten. Tabii benim yapabildiğim çok daha mütevazı bir ölçekte olacak."

"Nerede bu halı şimdi?" diye sordum, böyle bir işi görebilmeyi isteyerek.

"İmha edildi," diye yanıtladı, Gostaham. "Neredeyse bin yıl kadar önce, Arap General Saad İbni Abu Vakkas, Yazdegerd'in beyaz taştan yapılmış sarayına 60.000 askerle saldırarak yerle bir edip, yağmalamak için saraya girdiklerinde gördükleri, üzerinde yakutlarla yapılmış güller, safirlerle parlayan bir ırmak resmedilmiş bu muhteşem halı, gözlerini kamaştırmış olmalı. Halının üzerindeki ağaçlar bile gümüş simle dokunmuş, beyaz tomurcuklarının her biri inci taneleriyle yapılmış. Saad ve yanındaki yağmacılar halıyı parçalara bölüp, ganimet diye paylaşmışlar. Herkes kendi pozisyonu kadar bir parçaya sahip olmuş. Sonra dokumanın içinden mücevherleri söküp saklayarak, geri kalanını da, ülkelerine, topladıkları ganimet diye geri götürmüşler.

"Korkunç bir şey," dedim yumuşakça.

Gostaham gülümseyerek, "Ama ne hikâye!" diye yorumlamıştı.

Sonra beni orada bırakıp, sarayın halı imalathanesindeki işinin başına gitmek üzere evden çıkmıştı. Avluya koşup, Şamsi'den kalın bir yorgan iğnesi ve sağlam ip alarak, Gostaham'ın çalışma odasına geri dönmüştüm çünkü burada beni kimse rahatsız edemeyeceği

için, işi orada yapmaya karar vermiştim. İşe başlamadan önce de, o muhteşem kolyeyi kendi göğüslerimin üzerine koyup bir bakmıştım. Kolyenin üzerindeki değerli taşlar, tüm ağırlıkları ve serinlikleriyle tenime değmiş, bir adam tarafından bu kadar sevilip, böylesine değerli bir hediye ile mutlu edilmenin nasıl bir duygu olduğunu anlamaya çalışmıştım.

Yorgan iğnesini halının altından batırıp, lale desenlerinden birinin tam ortasına denk gelecek şekilde ilk yakutu yerine oturtmuş, halının tüyleri arasında, neredeyse kaybolmasını sağlamıştım. Ama ışıltısı hâlâ görülüyordu. Sonra, bütün taşlar için aynı işe tek tek devam etmiştim. En son olarak da, altın zinciri, bir asma dalı gibi, desenlerin arasında dolaya dolaya halının yüzeyine tutturmuştum.

Gordiye'nin hediyesini hazırlarken bol bol düşünecek zamanım olmuştu. Gordiye güzel bir kadın değil ve çoğu zaman huysuz, hatta fazlasıyla kaprisliydi. Bütün bunlara karşın, bir öğle sonrası aşk macerasıyla, kocasının para kesesinin ağzını böylesine geniş açtırabiliyordu. Belki de bunun sebebi, Seyidi olmasıydı. Peygamber efendimizin soyundan geldiği bilinen Seyidi kadınların seks güçlerinin, diğer kadınlarınkinden daha üstün olduğu söylenirdi. Bunca yıl süren evliliklerden sonra bile, Gordiye, hâlâ kocasına istediğini yaptırabiliyordu. Benim durumumsa utanç vericiydi; kocamı üç ay bile tutamamıştım elimde. Gordiye'nin bildiklerini öğrenmek için büyük bir istek duyuyor, böylece Feridun'u kendime bağlayabileceğimi düşünüyordum.

FERİDUN'DAN HABER ALMAK İÇİN BEKLERKEN, boş boş durmuyordum elbette. Onu düşünüp durmaktan kurtulmak için, uzun saatler boyunca Hollandalı'nın halısıyla uğraşıyor, Bazen, artık halı dokumaktan her yanım tutulduğunda, annem de bana yardım ediyordu. Annem avluda yanıma oturuyor ve ben renkleri söyledikçe, ikimiz birden ilmekleri atmaya başlıyorduk. Yaptığımız desenler annemin alışık olmadığı şekiller olduğundan, kendi kendine dokuyamıyordu. Böyle çalışırken, aklıma yine cesur bir fikir gelmişti; ken-

dime dokumacı birkaç kadın bulup, ücretlerini ödeyerek, tasarımlarımı onlara dokutsam nasıl olurdu ki? Sarayın halı imalathanesinde de, şehrin her yanında mantar gibi biten halı atölyelerinde de aynı yöntemle çalışılıyordu.

Hatta bu konuda kimden yardım isteyebileceğimi bile biliyordum. Çarşıya gittiğim günlerden birinde, kendi halılarını diğer seyyar satıcıların arasında satmaya çalışan bir kadın tanımıştım, *Nakş-ı Cihan Meydanı*'nda. İsfahan tarzında birkaç tane halı yapmış, halının merkezinde bir güneş doğuyor ve etrafına saçtığı ışıkların arasında da, ya yıldızlarla dolu bir gökyüzü, ya da çiçeklerle dolu bir bahçe görülüyordu. İşlerine bakmayı kesip, ona dönerek, "Allah, ellerine güç versin!" dedim. "İşlerin çok güzel."

Kadın teşekkür etti ama biraz da rahatsız görünüyordu. Ona çarşıda uzun zamandan beri mi halılarını satmaya çalıştığını sormuştum çünkü genelde satış işlerini ailenin erkeklerinin üstlenmesi tercih sebebiydi.

"Hayır, yakın zamandan beri," diye cevaplamıştı beni, yine huzursuz bir biçimde. "Kocam hasta. Çalışamıyor. Çalışıp beslemem gereken iki de küçük oğlum var." Yüzü asılmış, buruşmuş, sanki ağlayacak gibi olmuştu.

Ona acımıştım. "Allah kaderini iyi etsin, bahtın açık olsun!" dedim. "Bu iyi işlerle, bahtının çok yakında düzeleceğinden eminim.

Utangaç gülümsemesi, bir anda yüzünü dalga dalga aydınlatmıştı.

O günden sonra da, ne zaman çarşıya çıksam, bu kadının tezgâhında durup, Melike ile selamlaşır olmuştum. Bir tanesini yok pahasına vermeyi kabul edene kadar, halıları pek satılmıyordu. Bu satış hikâyesini bana anlatırken de neredeyse ağlayacaktı. Aldığı para, sadece yün için harcadığını karşılayacak miktardaydı.

"Ama ne yapabilirdim ki?" diye sordu. "Çocuklarımın karnını doyurmam gerek."

Melike'nin durumu, benimle annemin durumundan bile kötüydü ve hep onun için yapılacak bir iş olup olmadığını düşünüp duruyordum.

Her şeyden önce yapmam gereken, şu Hollandalı'nın halısını bitirmekti. Kararlı biçimde, annemin de yardımıyla ve benim giderek çok daha hızlı dokumayı beceriyor olmamın verdiği hızla, halı büyüyordu. Hâlâ, Gordiye'nin bana danışmadan bu halıyı hediye olarak verişine sinirlensem de, tezgâhın üzerinde filizlenen pembe, turuncu ve macenta çiçeklerin güzelliği karşısında kendimi gayet iyi hissediyordum. Gelecekte, Gostaham'ın bana renklerle ilgili öğrettiği bilgiyi kullanarak, kendi hesabıma halı imal edebilecektim.

Annemle birlikte halıyı bitirip, tezgâhtan sökerek kenarlarını bastırdığımız gün, bütün ev halkı için mutlu bir gün olmuştu. Gordiye ve Gostaham için bu durum, önemli bir müşterilerini güzel bir hediyeyle memnun edebiliyor olmak demekken, annem için, başka bir halıya daha başlayabileceğim ve onu satınca da özgürlüğümüz için yeterli paraya sahip olacağımız demekti; benim içinse, uzun ve zorlu bir özür dileme döneminin sonu...

Hollandalı, halıyı almak için geldiğinde, yine terastaki minik aralığın başında saklanmış, büyük odada konuşulanları izliyordum. Gostaham, konuğuna kahve ve kavun ikram ediyor, Hollandalı'nın, henüz gerekli miktarda görüşme yapılmadan patavatsızca halıyı görme arzusuna karşı, yine bir uygarlık savaşı veriyordu. Sonunda, Ali Askar halıyı odaya getirip Hollandalı'nın ayaklarının önüne serdi. Olayı izlediğim delikten, yaptığım halıyı tamamen başka bir yönden görme imkânım olmuştu. Eğer bir kuş olup göklerde uçabilsem, bütün tomurcukları, çiçekleri ve zengin renk bolluğuyla bakımlı bir bahçe, yukarıdan, aynı böyle görünürdü işte.

Hollandalı, gözlerini alabildiğine açmış, halıya öylece bakakalmış ve "Cennet bahçelerinin böyle bir yer olduğunu düşündürüyor bu halı, demişti. "Umarım hepimize, dünyadaki zamanımız dolduğunda, bunu görmek nasip olur!"

"İnşallah," diye katılmıştı Gostaham da.

Hollandalı halıyı eline alıp parmaklamış, "İngiliz Kraliçesi Elizabet bile böyle müthiş bir halıdan iyisine sahip değildir, bundan eminim, demişti. "Lütfen, böyle bir hazine için çok zayıf kalan teşekkürlerimi kabul buyurun."

Yaptığım işin, her ne kadar Hollandalı biraz abartıyor olabilse de, büyük bir ülkenin kraliçesinin bile sahip olduklarından daha iyi bulunması, mutluluktan kalbimin deli gibi atmasına neden olmuştu. Belki böylece, Gostaham ve Gordiye de benim değerimi biraz olsun anlardı.

"Tezgâhlarımızdan çıkan bu halının sizi böylesine tatmin etmiş olmasından büyük onur duyarız," diyordu Gostaham, yüzüne geniş bir gülümseme yayarak ve göz ucuyla tavandaki rölyeflere doğru bir bakış atarak; orada olduğumu ve görüşmeyi izlediğimi biliyordu.

İki adam, Hollandalı'nın zengin tüccar adına sipariş ettiği ve sarayın halı imalathanesindeki işçiler tarafından yapılmakta olan halılar üzerine konuşmaya başlamışlardı. Yapılan işleri tezgâhlarında görmek için randevu ayarlandıktan sonra, hizmetçi Hollandalı'ya kapıyı göstermiş ve çıkmışlardı.

DERLER Kİ, Hazreti Muhammed Efendimiz Allah katına yükselirken, alnındaki teri elinin tersiyle silip silkeledikten sonra, cennetin yedi katında yedi insan hayatı geçirip, tekrar yere indiğinde, silkelediği ter damlası henüz yere düşmemiş. Bu nasıl mümkün olabilir? Bir insan için yıllar geçmiş gibi algılanan bir zaman dilimi, başkası için bir lahza gibi geçmiş olabilir mi?

Gerçekten de, Feridun'dan hiçbir ses çıkmadan geçen her gün, bir öncekinden daha uzunmuş gibi yaşanıyordu benim için. Evlilik sözleşmemin bitimine iki gün kala, bir işgalci gibi sığındığım avluda oturmuş ceviz kırıyor ve cevizlerin içinde, iki yarıyı birbirinden ayıran sert zarları ayıklıyordum. O sırada her nefes alış verişimde geçen zamanın da, bir insan ömrü kadar uzun olduğunu hissediyordum.

Gün doğumundan az sonra, güneşin yaydığı sıcaklık iyice arttığında, bir an durup yüzümde biriken teri elinin tersiyle silip silkelemiş, karnımın acıkmasından çok, canımın sıkkınlığını bastırmak için, kırdığım cevizlerden birinin yarısını, hiç bakmadan ağzıma atmıştım. Öyle bir çürük ceviz acısı kaplamıştı ki ağzımın içini, dilim

düğümlenir gibi kasılıp kalmıştı. Tam o sırada, Gordiye'nin mutfaktan çıkmış, avluyu geçerek, kilere doğru yürüdüğünü görünce, hırsızladığım ve aceleyle ağzıma attığım çürük cevizi, derhal yutmuştum.

"Nasıl, lezzetli mi bari?" diye sorduğunda da, ağzıma attığım parçayı gördüğünü ve bu fırsatı kaçırmayıp, yediğim cevizi gözüme sokacağını biliyordum.

Zorlukla yuttuğum acı cevizin ağzımda bıraktığı korkunç tadı unutup, Gordiye'ye, sanki neden bahsettiğini anlamamışım gibi bakarak, gülümsemiştim.

"Selamın Aleyküm."

"Aşçı bugün nar ekşili, cevizli tavuk yapıyor. En sevdiğin yemek, öyle değil mi?" diye sormuştu, Gordiye.

"Şu ekşi limon soslu kuzu yemeği dışındakilerin hepsini seviyorum," diye yanıtlamıştım ben de. Gordiye'nin iki de bir ekmeğimizin ve tuzumuzun nereden geldiğini hatırlatmaya bayıldığını da biliyordum.

Gordiye ayıklamış olduğum cevizlere bir göz atıp, "Dikkatli ol. Bak şurada bir kabuk parçası kalmış," demekten de geri kalmamıştı tabi.

Kabuklar çok girintili çıkıntılıydı ve yerken ağza gelirse, insanın dişini kırabilirdi. İşimde zaten çok müşkülpesent sayılmadığım düşünülürse, özellikle bu dönemde, böyle dalgınlıklar yapmam kimseyi şaşırtmamalıydı çünkü aklım sürekli başka yerlere gidiyordu. Ayıklanmış cevizlerin arasındaki küçük kabuğu alıp dışarı atmıştı ama bu sefer de parmaklarını, dövülmüş cevizlerin içine sokmuş, yeterince ufalanıp ufalanmadıklarını kontrol ediyordu.

"Bunları da un gibi yap," dedi, "Şurubun içinde kaybolacak kadar ufak taneli, toz gibi olmaları gerek."

Aşçı şurup yapımına başlamıştı bile. Nar suyunu, bir çorba kaşığı şekerle kaynatıyordu. Mutfaktaki hava, şerbetin tatlı buharıyla ağırlaşmıştı. Bu koku, genelde ağzımı sulandırırdı, ama o gün öyle olmadı. Sadece, "Emredersiniz," dediğimde, Gordiye tatmin olmuş bir ifade ile bana bakmıştı; böyle itaatkâr olma hallerime bayılıyor-

du. Oysa aklımdan, şerbetin içinde ceviz tanelerinin hissedilip ağza gelmesinin çok daha güzel olduğunu düşünüyordum.

Havan tokmağını, cevizlerin tepelerine indirip, onları neredeyse tamamen tanınmaz hale getirmiştim. Alnımda yine ter damlaları belirmiş ve elbiselerimin içinde kendimi yapış yapış hissetmeye başlamıştım.

Birkaç dakika sonra Gordiye, elleri soğanlarla dolu olarak kilerden, söylenerek çıkmıştı.

"Lanet olası! Hiç durmadan birileri bu evde, bir şeyler yiyor! Kilerde bir şeycik kalmamış."

Gordiye'ye hak verirmiş gibi görünmeye çalıştıysam da, kılerin, balyalarca pahalı kırmızı safran, kendi şekerli suyunda dinlenen etli güney hurmaları, fıçılar dolusu sert şarap ve bütün aileye bir yıl yetecek kadar pirinçle tıka basa dolu olduğunu gayet iyi biliyordum.

"Biraz daha ceviz döveyim mi?" diye sormuştum ona, hazır yiyecekleri ziyan etme meselesi açılmışken; belki ceviz konusunda da eli titrer de, işten kurtulurum diye düşünüyordum.

Gordiye bir an durmuş, sanki beni daha çok çalıştırmak mı, yoksa yiyecekleri ziyan etmeme engel olmak mı daha önemli, ona karar vermeye çalışmıştı: "Devam et ve biraz daha yap. Hepsini kullanmasak bile, sonra kullanmak için saklayabiliriz," demişti sonunda da.

Dövme işlemini üzerlerinde tamamladığım cevizleri havandan çıkarıp, yeni cevizler doldurarak, bugünün de, bütün öbür günler gibi sıradan bir gün olduğunu düşünmeye çalışıyordum. Gordiye bir an daha duraksamış, gözlerini cevizlere dikmiş, sonra da bana dönüp, "Haber yok mu?" diye sormuştu.

Feridun'dan, uçan bir kuşu andıran imzasıyla bir mektup gelmiş olsaydı, benden önce kendisi bunu Gostaham'dan öğrenmiş olurdu. Sorması için hiçbir sebep yoktu yani, ama böyle yaparak, evdeki statümün düşmeye başladığını hatırlatmaya çalışıyordu bana. Zaten bu durumu, son günlerde bana vermeye başladığı işlerden de anlıyordum; ceviz dövmek mesela, normalde Şamsi'nin işlerindendi. Anlaşıldığı kadarıyla Gordiye, Feridun meselesinden ümidini kesmiş gö-

rünüyordu. Eğer bugün de Feridun'dan haber çıkmazsa, muhtemelen bir daha asla çıkmazdı.

"Zavallı mahlûk!" dedi Gordiye, mutfağa doğru uzaklaşırken. "İnşallah yakında ondan bir haber alırsın."

Son günlerde ne zaman Feridun'la yaşadığımız son görüşmeyi hatırlasam, ateş üzerinde, içinde yemek pişen bir tencereye dokunmuş gibi hissediyor, hızla kendimi konunun dışını çektiğimde de, ruhum yanıktan su toplamış gibi acıyordu. Benimle konuşmak istediğinde onu dinlemiş ve vücudumu arzuladığında da ne istiyorsa onu yapmasına izin vermiştim; nasıl olup da hayal kırıklığı yarattığımı anlayamıyordum.

Havan tokmağını cevizlerin tepesine vurmaya devam ederken, annemle köyden çıkıp İsfahan'a geldiğimizden bu yana, ne çok şeyin değiştiğini düşünmeye başlamıştım. Kozasında güven içinde korunan biriyken, yıldızların insan hayatını ne denli değiştirebileceğinden habersiz, 15 yaşında bir bakire olmayı beklemiş durmuştum.

Öğlen yemeğinde pek fazla bir şey yiyememiştim. Bu durum aşçıyı çok şaşırmıştı çünkü narlı sosu ne kadar sevdiğimi çok iyi bilirdi. 'Ah!' diye küçük bir çığlık attığımda, sosun içinde kalmış, keskin bir ceviz kabuğu parçası ağzıma gelmişti. Bu sesi de çıkarmamış olsam, yemek her zamankinden daha sessiz geçiyor olacaktı. Annemle son zamanlarda gözlerimiz ne zaman buluşsa, yüzünde gördüğüm endişeli ifade, yine orada, bütün yüzünü kaplamış bir biçimde görünüyordu.

Yemekten sonra, dibine yanmış pirinçler yapışmış tencereyi, ellerim kazık gibi olana dek ovalamıştım. Herkes öğle sonrası istirahatına gitmeden önce, Gordiye'ye, özel olarak yapmamı istediği başka bir angarya bulunup bulunmadığını sormuştum. O da, yüzüne kondurduğu memnun ifadeyle, çarşıya gidip, bizim 'gaz' dediğimiz, yapış yapış çam fıstıklı tatlıdan almamı istemişti. Torunları bu tatlıya bayılıyordu. Hemen çarşafıma bürünüp, peçemin ardına saklanarak büyük çarşıda 'gaz' satılan dükkâna gitmiştim.

Alacağımı aldıktan sonra, doğrudan eve dönmek yerine, *Nakş-ı Cihan Meydanı*'nın etrafından dolanıp, çarşıya bu kez güney kapısın-

dan tekrar girdim. Tanıdık kimseye rastlama ihtimalimi tamamen ortadan kaldırarak yaptığım bu uzun yürüyüş sırasında, tunik imalatçıları, seyyar meyve sebze tezgâhları ve tencere tava satılan dükkânların önünden geçip, *Otuz Üç Kemer Köprüsü*'nün girişinde, çarşı pazarın bittiği yere kadar gittim. Etrafıma dikkatlice bakıp, kimsenin beni tanımadığından emin olduktan sonra, köprüyü geçip, diğer tarafta yeni yeni oluşan Ermeni mahallesinin yanından, nehrin akışına ters yönde ilerlemeyi sürdürdüm.

Hayatımda hiç bu kadar Hristiyan'ın içinde tek başıma bulunmamıştım. Şah Abbas, bu *Yeni Hulfa* adını verdiği bölgeye, kimilerine göre biraz da zorla, binlerce Ermeni yerleştirmiş ve dış ülkelerle geliştirdiği ipek ticaretini yürütmeleri için onları görevlendirmişti. Pek çoğu zengin olmuştu. Mahalledeki süslü kiliselerinden birinin yanına geldiğimde, hızla, içeriye bir göz attım. Duvarları ve tavanları kadın ve erkek figürleri içeren resimlerle doluydu ve bu resimlerden birinde de, bir grup adamın oturup yemek yemeleri konu alınmış gibi görünüyordu. Yemek yiyenlerin hepsinin kafalarının ardındaki yuvarlak harelerden, bunların kutsal insanlar olduğu belliydi. Bir diğer resimde de, omuzlarında taşıdığı ağır odun parçasının altında, yüzünde korkunç bir acı ifadesiyle yürüyen bir adam ve ardında, sanki ona hayatını verip, yaşamasını sağlamak isteyen bir kadın vardı. Demek ki Hıristiyanların tek tanrıya inançlarının yanı sıra, kutsal insanlarını putlaştırıp, onlara taptıkları doğruydu.

Gostaham, şahımızın yılda iki kez Ermenilerin dini kutlamalarını varlığıyla onurlandırdığını ama bunun yanı sıra da, Ermeni bir mimarın, kentteki en yüksek camiden daha yüksek bir kilise tasarlamaya kalkışmasına karşılık, ellerini kestirdiğini anlatmıştı. Bunu anlattığında, bir mimarın veya halı dokumacısının elleri olmaksızın ne yapabileceğini düşünüp, içim ürpermişti.

Kiliseden uzaklaşırken, ilk sokaktan dönerek, ufak bir araya saptım ve yürümeye devam ettim. Sonunda, Kobra'nın bir keresinde sözünü ettiği, bahar yeşili renkte boyanmış kapının üzerine tutturulmuş yazılı kâğıdı gördüm. Kâğıtta yazanları pek okuyamadıysam da, gelmem gereken yere ulaştığımı biliyordum. Endişeyle etrafıma

bakınıp, kapıyı çaldım. Korkuyordum, çünkü daha önce hiç böyle tuhaf bir iş yapmamıştım.

Kapıyı açan yaşlı kadının pırıl pırıl mavi gözleri ve uzun bal rengi saçları ve başına hafifçe örttüğü mor bir başörtüsü vardı. Hiçbir şey söylemeden, eliyle içeri girmemi işaret edip, ardımdan kapıyı kapattı. Önce, bir avlu boyunca kadının peşi sıra ilerledikten sonra, alçak tavanlı ve duvarları beyaza boyanmış bir odaya girdik. Oturduğumuz odanın içi acayip parçalarla doluydu; seramik çanakların içinde hayvan kemikleri, kırmızı ve altın rengi sıvılarla dolu ibrikler, kökler ve kuru otlarla dolu sepetler... Duvarlara da, üzerinde astrolojik semboller ve kozmos haritaları çizilmiş kâğıtlar tutturulmuştu.

Üzerimdekileri çıkartıp, yastıklardan birinin üzerine oturduğumda, kadın bana hiçbir şey sormadan bir tütsü yakıp, gözlerini kapatarak şarkı söyler gibi şiir okumaya başladı. Sonra gözlerini açtı ve "Senin problemin, bir adam," dedi.

"Evet," dedim, "Nasıl bildin?"

Falcı sorumu cevaplamadı. "İsfahan'a nasıl geldin?"

Hiç kuşkusuz, aksanımdan buralı olmadığımı ve güneyden geldiğimi anlamıştı. Ona, annemle birlikte, babamın ölümünden sonra neredeyse açlıktan ölmek üzereyken köyümüzü terk ettiğimizi ve şu anda da zengin bir adamla üç aylık *muta* nikâhım olduğunu anlattım. Falcının gözlerinde, sorun hissettiği yönünde bir ifade vardı. "Bu adam neden sana doğru-dürüst bir evlilik teklifiyle yaklaşmıyor peki?" diye sordu.

"Bana söylendiği kadarıyla, soyunu devam ettirmek için, soylu bir kadınla evlilik yapmak zorundaymış."

"Peki, senin ailen neden daha doğru dürüst bir koca adayı çıkmasını beklemedi?"

"Bilmiyorum."

Falcı kadına, yaptığım halıyı nasıl yok ettiğimi falan anlatmak istemiyordum. Kadın, kafası karışmış biçimde, üstümdekileri süzdü, kırmızı, basit, pamuklu tüniğime, turuncu düz kumaştan kaftanıma ve kırmızı kuşağıma şöylece bir bakıp, "Evinde para sıkıntısı mı çekiliyor senin?" diye sordu.

"Amcam ve ailesinin durumu gayet iyi, ama yengem, annemle beni beslemek konusunda karşı karşıya kaldığı angaryadan, sürekli şikâyet ediyor."

"Ve senin üzerinden, kocanın seni daha uzun süre tutacağı ve belki de hediyelere boğacağı ihtimaline karşı, kumar oynuyorlar?"

"Evet," diye yanıtladım, "Ama bu evlilik anlaşması yarından sonraki gün sona eriyor."

"Vay! Vay! Vay!" diye hayıflandı falcı kadın, bakışlarında endişeyle, "Fazla vaktimiz yok yani."

"Kocamın beni istemesi için bir büyü yapabilir misiniz?" diye sordum.

"Olabilir!" dedi, ama gözleri, yüzümden yeterli bilgileri toparlayamamış olduğunu belli ederek bakıyordu.

"Kocan nasıl bir adam?"

"Çok enerjik biri," dedim. Etrafındaki herkese, ne yapacaklarını söylemeye çok alışmış. Genellikle de aşırı sabırsız."

"Seni seviyor mu?"

"Böyle bir şeyi hiç söylemedi bana," diye yanıtladım, "Ama son görüşmemizde, bana yeni giysiler almıştı ve diyebilirim ki, sanki benden hoşlanıyor gibiydi."

Bütün bunları söyleyen sesim, sanki kendim de bu soruların yanıtını merak ediyormuşum gibi çıkıyor, kendi sesimden, kendi kuşkularımı duyuyordum.

"Sen de pek âşık bir kadın gibi konuşmuyorsun. Âşık kadının gözlerinin içi parlar, mutludur."

"Hayır," diye itiraf ettim, içimi çekerek.

"Kocanı seviyor musun?"

Cevap vermeden önce bir süre düşündüm: "Bir arkadaşımın sevgilisinden bahsederken girdiği hal gibi, içim titremiyor doğrusu, kocamı düşündüğümde," demekle yetindim."Onunla birlikte olmak, yapmamam gereken bir şeymiş gibi yaşıyorum."

"Bu durumda, neden seni artık aramadığıyla ilgili bir fikir oluşmuyor mu kafanda?"

"Hayır," dedim, bitkin bir tonla.

Mavi gözleri, benimkilerin içini delecekmiş gibi bakıyordu. Sonra dönüp tütsünün közünü yelledi. Tütsüden çıkan keskin koku gözlerimi yaşartıyordu.

"Birlikte geçirdiğiniz akşamlar nasıldı?"

Falcı kadına, başlangıçta nasıl utangaç olduğumu ve Feridun'un bana, odanın dört köşesinde, sabahlara kadar nasıl sahip olduğunu, tek tek anlattım.

"Başlangıçta böyle olması beklenebilir," dedi.

"Belki de, ama şimdi içindeki ihtiras ateşi ölüyor sanki."

"Bu kadar çabuk mu?" Bir an sustu, sonra yine meseleyi tam olarak anlamaya çalışırcasına, "Onu en son gördüğünde, neler oldu?"

"Bilmiyorum," dedim, bu sorunun cevabını savuşturmak istiyordum yine. "Bana söylenenleri harfiyen yerine getirmeme rağmen, onda bir tatminsizlik, bir huzursuzluk yaşandı."

"Senden sıkılmış gibi mi?"

"Evet" dedim, yastığımın üzerinde kıpırdanırken, gözlerimi kadından kaçırarak. Uzun süren sessiz bir bekleyişin ardından, sabırsızca ve yüksek bir sesle, Feridun'un kendi kendini tatmin ettiğini itiraf ettim.

"Peki, ondan sonra, sana bir şey söyledi mi?"

Günlerdir, o gece olanları kendime hatırlatmamaya, olduğu gibi unutmaya çalışmıştım. "Bana, onunla birlikte olmaktan hoşlanıp hoşlanmadığımı sordu. Bu sorudan öyle korktum ki, sadece, 'sizin dünyayı aydınlatan varlığınıza bu kadar yakın olmak, bunca yıl yaşadığım en büyük onur,' filan gibi şeyler söyleyebildim."

Falcı kadın gülümsedi ama mutlu bir gülümseme değildi yüzündeki. "Biraz fazla resmi olmuş."

Konuşmaya başlamıştım artık, ona her şeyi anlatabilirdim: "Sonra kaşlarını kaldırıp, bana 'Yalnız olduğumuz zamanlarda benimle böyle konuşmana gerek yok!' dedi."

"Peki, öyle söyleyince, bu defa onun hakkındaki gerçek düşüncelerini dile getirdin mi?"

"Tam değil. Bana ilk kez, aklımdakileri söyleyebilmem için izin veriyordu. Bütün söylediğim, 'Benim tek emelim, sizi mutlu etmektir,' oldu.

"Sonra üzerime eğilip, yüzüme düşen perçemleri okşaya okşaya kenara çekerek, 'Güneyin güzel çocuğu, beni mutlu etmek istediğini biliyorum. Bugüne kadar da bunu ziyadesiyle yaptın. Ama bir ilişkide, kocanı mutlu etmekten başka şeyler de var, biliyor musun?' "Ardından gece boyunca yaptıklarımızdan benim hoşlanıp hoşlanmadığımı sordu. Ben de 'Evet,' dedim."

"Doğru muydu peki bu cevabın?"

Başımı iki yana salladım. "Kadınla erkeğin ilişkisi meselesini, insanların kendi aralarında bu kadar yoğun bir şekilde konuşuyor olmalarını hiç anlamıyorum. Ne buluyorlar bunda, bu kadar eğlenecek?"

Falcı kadın, öyle acıyan gözlerle ve sevecen bakıyordu ki, bir an ağlayacağımı düşünmüştüm.

"Neden onun hoşlandığı kadar, sen de hoşlanmıyorsun ki, bu işten?"

"Bilmiyorum," dedim gene, yastığımın üzerinde, yeniden pozisyonumu değiştirirken.

Birden o anda, o mekâna hiç gitmemiş olmayı dilemiştim içimden. Falcı bu duygumu hissederek, hemen uzanıp elimi eline almış ve beni teskin etmeye çalışmıştı. O an, babamın ölüsünün başındaymışım gibi hissediyordum kendimi. Birdenbire sahip olduklarımın tümünü yitirmiş gibiydim yine.

"Her şeyin böyle çorap söküğü gibi çözülüvermesine tahammül edemiyorum," dedim, neden bunu söylediğimi bilemeden.

Falcı kadın, sanki beni anlıyormuşçasına bakıyordu yüzüme. "Yavrum, Allah'ın verdiğinin de, sona erdirdiğinin de önüne geçemezsin, ama bazı şeyleri sen kendin de verebilir veya sona erdirebilirsin. Bunu unutmayacağına söz ver bana."

"Söz," dedimse de, umurumda olan son şeyin, böylesine bir verme ve son verme meselesi olduğunu biliyordum.

"Şimdi problemi anladım. Sana yardımcı olacak birkaç şey yapabilirim," dedi, falcı kadın. "Ama önce şunu anlamanı istiyorum: Kocanın her an kalıcı bir eş alıp evlenmesi mümkün, öyle değil mi?"

Bir an sustum ve Gordiye'nin ben evlenmeden önce söyledikleri-

ni hatırladım. Homa, Feridun'un soyunu devam ettirebilecek uygun bir kadın aramaya başlamıştı bile.

"Evet, tabi," dedim.

"O halde, senin için, kocanın böyle kısmetlerinin önünü kapatacak bir büyü yapacağım," dedi.

Uzanıp, orada duran ve içi rengârenk ip yumaklarıyla dolu olan sepeti kendi önüne çekti. Gök kuşağı renklerinde yedi parça ipi alıp, bunları yan yana yedi yerinden bağladı ve hazırladığı bu kordonu boynuma geçirdi.

"Bu ip sarmalı düşene kadar, üzerinden ayırma," dedi. "Kocana da, eğer soracak olursa, bunun ne için olduğunu sakın söyleme."

"Bir daha görürsem tabi," dedim, yıkık bir sesle.

"Allah isterse, göreceksin," diye karşılık verdi. "Ve eğer görürsen, onu memnun etmek için daha çok çaba göstermelisin."

Bu önerisi karşısında şaşkına dönmüş, geri çekilmiştim. "Ama zaten benden istediği her şeyi yapıyorum!"

Falcı kadının elimi okşayışında, sorunlu bir çocuğu sakinleştirme çabası hissediyordum.

"Ben sanmıyorum," dedi, yumuşakça.

Yanaklarım utanç içinde yanıyor, yüzüm kızarıyordu. "Keşke annemin benim yaşımdayken bildiklerini ben de bilseydim, dedim, acıyla. "Birlikte yaşadıkları sürenin her dakikasında, babam onu büyük bir aşkla sevdi."

"Annenin bildiği neydi, peki?"

Falcıya, annemin hikâye anlatma kabiliyetini, babamı çok etkileyen bu hikâyelerle aşklarını hep diri tuttuğunu, babamın da, bir zamanlar köyün en yakışıklı delikanlılarından biri olduğunu anlattım. Benim böyle bir yeteneğim yoktu.

Falcı kadın orada sözümü kesti.

"Bir an, kendini bir hikâye anlatıcısı olarak, annenin yerine koy," dedi. "Diyelim, hikâye, *Iplikçi Fatımı Kızın Hikâyesi* olsun. İlk başta, dinleyicilerini hikâyene bağlamak için, kızın babasının bir gemi kazasında nasıl boğularak öldüğünü, kızını ardında kimsesiz ve korumasız nasıl bıraktığını anlatırsın. Ama devamında, hikâyenin sonu-

nu beklemeden, iplikçi kızın kendini bu durumdan nasıl kurtardığını pat diye anlatmazsın, öyle değil mi?

"Aptalca olur tabi," dedim.

"Öyle olur, tabi," diye onaylayıp, sözünü sürdürdü falcı. "Peki, hikâye nasıl anlatılmalı bu durumda?"

"Annem hikâye anlatırken, başını, ortasını ve sonunu hep doğru yerlere getirmeyi çok iyi becerir."

"İşte bu," dedi falcı. "Hikâye anlatıcı, dinleyicileriyle dalga geçer gibi, verilmesi gereken bilgileri hikâyenin içinde oraya buraya serpiştirir; biraz orada, biraz şurada verir. Dinleyiciyi hep merakta bırakır; sonuna kadar. Ve sonunda da, dinleyicinin bilmeyi arzu ettiği noktaya hikâyesini ulaştırır."

Neden bahsettiğini gayet iyi anlıyordum. Annem de köyde insanları toplayıp hikâyelerini anlatırken, dinleyiciler öyle bir dikkat kesilirdi ki, anlamsızlaşmış gözler ve ardına kadar açık unutulmuş ağızlarla anneme kulak verir, sanki nerede olduklarını tamamen unutmuş gibi görünürlerdi.

Falcı kadın elini başının arkasına götürüp, gümüş simlere benzeyen saçlarını hafifçe düzeltti. "Şimdi, kocanla geçirdiğin akşamları, ona hikâyeler anlattığın bir zaman dilimi olarak düşün. Ama bu kez, kelimeler olmayacak hikâyede. Kocan için, bu hikâye, eski ve bilindik bir hikâye olduğundan, senin yeni yollarla anlatmayı geliştirmen gerekecek."

Yine kızarmaya başlıyordum ama bu defa sıcaklık karaciğerimden başlayarak ayak parmaklarıma kadar, beraberinde bir karıncalanmayla yayılıyordu. "Birkaç fikrim oldu aslında," dedim çekinerek, "Ama sonra onları denemek konusunda çok utangaç davrandım."

"Hiç oyalanmadan onları dene," dedi falcı kadın, uyaran bir tonla. Sesi, tehlikede olduğum, denemezsem kaybedeceğim yolunda beni bilgilendirmeye çalışır gibi çıkmıştı.

"Ama nasıl başlayacağımı bilemiyorum ki?" dedim, adeta fısıltıyla.

"Kocanla son görüşmenizde sana sorduğu soruda bir ipucu var,"

diye sürdürdü falcı. "Onunla birlikteyken yaşamaktan hoşlandığın bir şey var mı?"

"Öpüşlerinden ve okşamalarından hoşlanıyorum," dedim, "Ama her seferinde bunlar, vücudunu benimkine dayamasıyla sonuçlanıyor ve hemen bitiyor. Beni tamamen unutup, büyük hazlarına kavuşana kadar, alıp başını gidiyor."

"Sen ne yapıyorsun o sırada?"

"Ona yardımcı olabileceğim her şeyi yapıyorum."

"Onun yardıma ihtiyacı yok ki," dedi falcı.

Öylece durmuş, merakla kadına bakıyor, konuşmaya devam etmesini diliyordum içimden. Ama o sessizliğini koruyordu. Dakikalar yavaşlamış, zaman durmuştu sanki. Yastığımda bir kez daha kıpırdanıp, merak ve umutla pozisyonumu düzelttim.

"Söylesenize," dedim sonunda, dayanamayıp.

Gülümsedi. "Bakıyorum bütün dikkatini topladın.

"Evet," diye yanıtladım.

"Ve ihtiyacın olanı duymadan da asla tatmin olmayacaksın, öyle mi?"

Odanın içini dolduran tütsünün kokusu başımı hafifletmiş, rahatlatmıştı.

"Bunu mutlaka öğrenmeliyim," dedim.

"İşte kafestesin!" dedi. "Seni bu kafeste tutmak istersem, yepyeni başka bir yan hikâye anlatabilirim; mesela, Fatımi kızın annesinin onu ne koşullarda doğurduğunu, falan..."

"Umarım anlatmazsınız," dedim, yalvaran bir sesle. Kalbimin atışları hızlanmış, ellerimin içi terlemeye başlamıştı.

Falcı kadın dikkatle beni izliyordu. "Demek anladın," dedi sonunda gülümseyerek.

"Öyleyse, seni daha fazla bunaltmayayım," dedi. "Her şeyin bir sonu olması gerekir ve bu son, genellikle ona ulaşan yol ve yolculuk kadar heyecan verici olmaz."

Falcı kadın, bana vücudumun özel bölgelerini görüp görmediğimi, genellikle saklı tutulan organlarımı inceleyip incelemediğimi sordu.

"Tabii ki hayır!" diye yanıtladım, şaşkınlıkla. Köydeyken, zaten tek göz olan evimizde hep ailemle birlikte oluyorduk. Hamamda ise, etrafım diğer kadınlarla sarılmış durumdaydı. Tek başıma, kapalı kaldığım yegâne mekân tuvaletti ve orası da, her zaman karanlık ve inceleme yapmak için uzunca bir süre kalınamayacak kadar kötü kokardı.

"Ama sen benim ne demek istediğimi anlıyorsun, değil mi?" diye sordu, falcı, bütün sayıp döktüğüm özürler karşısında.

Şaşkınlıkla itiraz etmeme rağmen, ne demek istediğini aslında anlıyordum. İncelememiş, onu keşfetmemiş olsam da, hissedebiliyordum.

"Kocan haz dağlarının doruklarına fazla yükselmeden önce, sen de kendini zevk alacağın pozisyona ve aşamaya getirmeli, onunla birlikte yükseliyor olmalısın. Bu pozisyonlardan bazıları kurbağa pozisyonu, makas pozisyonu, Hint ve ayakkabı çivisi pozisyonları olabilir mesela."

Neden bahsettiğini anladığımdan emin olman için, pozisyonları sayarken, bir yandan da parmaklarıyla göstermeye çalışıyordu. O bunları yaparken, ben de bu pozisyonları Feridun'la nasıl yaşayacağımı gözümün önüne getirmeye çalışıyor, nasıl olup da onu bu pozisyonlara yönlendirip, bir yandan da bütün bunların kendi planları olduğu izlenimini yaratacağımı düşünüyordum.

"Bu önerdiklerini yapabilirim, belki" dedim. "Ama kocamın bu işten benim de keyif almamı fazla kafasına takacağını sanmıyorum."

"Belki de takmaz," diye yanıtladı. "Ama her akşam onunla buluştuğunu düşünürsen, senin kendini nasıl hissedeceğini bir tart bakalım. Baksana, son buluşmanızda adam yükselemez hale gelmiş işte!"

Hatırladıkça acınacak durumda hissediyordum kendimi. Onu mutlu edememek beni kahretmişti. İçi doldurulmuş oyuncak bir bez bebek gibi, bir çocuk beni alıp, elimi kolunu oynatmadıkça öylece bırakıldığım yerde kalakaldığımı düşünüyordum. Tevekkelli, Feridun benden sıkılmıştı.

"Bilgeliğiniz karşısında başımı saygıyla önünüzde eğiyorum" dedim, falcı kadına.

Gülümsedi. "Sen de benim yaşıma geldiğinde, benim bildiklerimi öğrenmiş olacaksın; muhtemelen daha fazlasını da," diye karşıladı iltifatımı.

Annemin *muta* parasından verdiği parayı falcıya öderken, bana elinden gelen yardımı sunduğuna fazlasıyla ikna olmuştum. Eve döndüğümde, falcı kadının bana verdiği, Feridun'un beni istemesi için herhangi bir büyü, tılsım olmadığının idrakine varmış, sadece başkasını istemesinin önünü kesmeye çalıştığını kavramıştım. Bu durum, önce bana tuhaf gelmişti ama sonra düşününce, Feridun'un beni istemesi için gereken büyüyü benim yapmam gerektiğini anlamıştım.

O AKŞAM, ne anneme, ne Gostaham'a ve ne de Gordiye'ye hiç tahammül edecek durumda değildim. Ne zaman gözleriyle buluşsam, sanki hâlâ Feridun'dan bir mektup gelmemiş olduğu için, acıyarak bana bakıyor, sessizlikleriyle durumun farkında olduklarını belli ediyor gibiydiler. Annem, gündelik hayata dair hiçbir şey söylemeden, yatarken üzerimdeki battaniyeyi özenle yanlarıma sıkıştırmış, bir yandan da en sevdiğim hikâyelerinden biri olan Bahram'la kölesi Fitna kızın hikâyesini anlatmaya başlamıştı.

Bu hikâyeyi sevmemin nedeni, köle Fitna'nın, Bahram'ın kendi zayıflığını kendi kendisinin ortaya çıkartmasını, zekice bir tuzakla sağlıyor olmasıydı. Keşke Feridun için ben de bunu yapıp, Fitna'nın Bahram'ın kalbini kazandığı gibi, onun da beni sevmesini sağlayabilseydim.

Uykuya daldığımda, rüyamda, köydeki eski evimize geri döndüğümüzü gördüm. Giriş kapısını açmamızla beraber içeriye karların dolması bir oluyordu. Annem ve ben, içeriye girebilmek için karları küremek zorunda kalıyorduk. Küreğimiz karlardan kendimizi korumak için de, bir sürü paçavra ve halı kullanmaya çalışıyor ve fena halde üşüyorduk. Karların parlak beyazı gözlerimi ağrıtıyor ve içimize sızan ıslak soğukluk, parmaklarıma ve kemiklerimin iliklerine kadar işliyordu. Bembeyaz bir yatakta canlı canlı gömüldüğümü

hissediyordum. Titreyerek uyandığımda, alnımda ve göğsümde ter damlaları biriktiğini fark etmiştim.

Karanlıkta öylece yatarken, bizi bekleyen kaderin ne olduğunu düşünüyordum. Feridun'dan biraz daha para almayı beceremezsek, Gordiye ve Gostaham'ın bizi yanlarında daha ne kadar tutmak isteyeceklerini kestiremiyordum. Yine aç kalacak, başkalarının insafına sığınacak, sinsi hesaplarına alet olacaktık.

Ve ben, şehirde kalmak istiyordum. Bu büyük kentte kapladığım alanı seviyordum. Nispeten iyi beslendiğim için de, bu alan, günden güne giderek büyüyordu. Gostaham'dan öğrendiklerimi çok seviyordum. Şu sıralar Gostaham bana, aslanların, ejderhaların, cennet kuşlarının ve şahın av manzaralı halısında gördüğüm bazı değişik hayvanların nasıl çizildiğini öğretiyordu.

Ama hepsinden öte, kafamı meşgul eden konu, eğer bir şansım daha olursa, Feridun'u nasıl kazanacağımdı. Şu son günlerde üzerinde çalışıp çizmeye çalıştığım bir tavus kuşu olsaydım, yanardöner tüylerimle sırtını okşardım. Eğer bir tilki olsaydım, kuyruğumla gözlerini bağlayıp, dilimle her yanını yalardım. Böylelikle gözlerindeki benden bıkkın bakışları silip atardım!

Ertesi sabah, burun kanatlarını titreterek sattığı arpa çorbasının çığırtkanlığını yapan bir satıcının sokaktan gelen sesiyle uyanıp, hemen aşçının yanına giderek, benim yapmamı istediği bir iş olup olmadığını sormuştum. Aşçıyla görüşmemiz sırasında, evin kapısındaki kadınlar için olan tokmağın sesini duyduk. Kapıya baktıktan sonra, beni kaptığı gibi Gordiye ve Gostaham'ın yanına götüren Şamsi, sonunda eve ulaşan mektubu Gostaham'a, benim önümde vermişti.

"Ne diyor?" diye, hiç kimseyi doğru dürüst selamlamadan konuya daldım, çünkü mektubun sadece aramızdaki anlaşmanın bittiğini onaylayan bir yazı olmasından çok korkuyordum.

"Sana da günaydın, diye yanıtladı sorumu Gordiye, terbiyesizliğimi hatırlatırcasına. Ben de hemen onun selamına bir cevap vererek, merakımı sürdürmüştüm.

Gostaham, mektubu, üzerinde Feridun'un benzersiz imzasının bulunduğu mührü sökerek açtığında ve biz de, kâğıtta yazanları

okuyan gözlerinin gidip gelişlerini izlerken, içimde mektubu kendim okumaya çalışmak yönünde, karşı konması zor bir istek belirmişti.

"Eee?" dedi Gordiye, birden.

Gostaham bir süre daha okumayı sürdürdükten sonra, "Şu bolca çiçeklerle dolu benzetmelerini kesip, asıl meseleye gelirse," derken, bir yandan da satırlarda aradığını bulmaya çalışıyordu. "Ah! Evet, nihayet! Feridun, bu akşam karısını istiyor. Allaha şükürler olsun!"

Konuşamaz olmuş, donmuş kalmıştım. Gordiye gülümseyerek, "Böyle kısmet, cennetten bir armağan," dedi.

Hemen aklıma, geçen sefer yaptığım büyük hata olan, Feridun'a aşırı yorgun bir halde gitmiş olduğum geldi ve Gordiye'ye dönüp, "Hazırlanmak için zamana ihtiyacım olacak," dedim, gayet talepkâr bir havayla.

Gordiye, bu sefer beni anlamış gibi görünüyordu. "Bütün görevlerinden affedildin," diye yanıtladı. "Şamsi'ye söylerim, mutfakta senin yerine gerekli işleri o yapar."

Yüce gönüllülüğü önce beni biraz şaşırttıysa da, bu birliktelikten beklentilerini hatırlayınca, durum daha anlaşılır hale geldi. Zaman zaman Gordiye benden, eğer Feridun yeni bir halı istediğinden bahsederse, hemen bize bir sipariş verebileceğini kendisine hatırlatmamı istiyordu. Asla böyle bir şey olmamıştı, tabi.

Annemden o sabah, öğlene kadar odada beni yalnız bırakmasını istemiştim ve o da, ilaç yapımında kullandığı otlardan toplamak üzere evden çıkıp gitmişti. Kendimi küçük odamıza kapattıktan sonra, el ve ayak parmaklarıma kına yakarken, o anda, Feridun'u şaşırtmak amacıyla, sadece onun görebileceği yerlerime de kınayla bir desen tasarlamaya karar vermiştim. Bu iş birkaç saatimi almış ve kınanın renk vermesi için, bütün bu süre boyunca hareketsiz durmak zorunda kalmıştım. İşin zor yanı, içim kıpır kıpırken hareketsiz durmaktı. Bir yandan da, annemin dönüp gelmesi ve yaptığım cesur eylemi görmesinden çekindiğim için, kendimi yarı örtmüş olarak tutmaya çalışıyordum.

Öğleden sonra, Feridunlara doğru yürürken, bu görüşmemizin, belki de son görüşme olacağını düşünüyordum. Çünkü ertesi gün,

aramızdaki sözleşme sona eriyordu. Benimle son bir kez gönül eylemek mi istiyordu, yoksa başka planları mı vardı, bunu hiç bilemiyordum.

Kaçınılmaz olarak, kınayla yaptıklarımı Hayedi ve Aziz'in keskin gözlerinden saklamak için bir sürü sıkıntı çekmem gerekecekti. Kapıda beni karşıladıklarında, benimle ilgili önceki seferlere göre çok daha umursamaz bir tavır içerisindeydiler. Banyoya girdiğimde de, kendi kendime soyunmaya başlayınca, beni durdurmamışlar, çünkü sanıyorum, bir daha bu eve döneceğim konusunda ciddi kuşkulara sahiptiler. Küvete girmeden önce dönüp, "Fazla tüyler için beni kontrol etmeyecek misiniz?" diye sormuştum, kinayeli bir ses tonuyla.

Hayedi, laf olsun diye, şöylemesine bir göz atarken, bir yandan da Aziz'le, sanki ben orada değilmişim gibi sohbetine devam etmişti.

"Neyse," diyordu Hayedi, Aziz'e, "Düğün, bir haftaya kadar, gelinin çam fıstığı tüccarı babasının evinde yapılacakmış."

Sırtımı özensizce keselerken de kızının düğünde giyeceği elbiseyi tarif edip durmuştu. İkisinin de yardımı olmaksızın küvetten çıkarak, kendi işimi yapmaya devam etmiştim.

Giyinme işi de bittikten sonra, Feridun'la birçok kez paylaştığımız yatak odasında, her zaman oturduğum yere çöküp, beklemeye başlamıştım ama öyle huzursuzdum ki, yerimde duramıyordum. Kalkıp, yemek yediğimiz bölmeye gittim. Tam olarak ne yapacaktım? Duvarda asılı duran ve üzerinde öten kuş çiftlerinin resmedildiği ipek halılara yaklaştım. İlmekleri o denli sık atılmıştı ki, yüzeyleri insan cildinden daha kaygan ve pürüzsüzdü. Birden içimden gelen bir sesi dinleyip, halılardan birini asılı durduğu duvardan çıkarıp alarak, onu yatak odasına götürüp, yatağın yanı başında, yere sermiştim. Sonra yemek bölümüne dönüp, beklemeye devam etmiştim.

Feridun odaya girdiğinde, kötü bir ruh hali içerisindeydi. Daha içeri girmeden, kapıda hizmetçilerine öfkeyle bağırıp çağırarak, şarap ve nargilesini getirmelerini buyurmuş, birkaç dakika içinde de, duvardaki halılardan birinin yerinde olmadığını fark etmişti.

"Hangi katır söktü buradaki halıyı duvardan?" diye höykürdü, Feridun. Hizmetçiler korku içinde bağıra çağıra, iltifat sözleri arasında masumiyetlerini dile getirmeye uğraşıyordu. Ben de korkmuştum.

"Ben yaptım," dedim.

"Berbat görünüyor ama böyle."

"Bir sebebim var," diye yanıtladım.

Feridun, yan gözle bana bakarken, beni yok sayar gibi bir hareketle kollarını havaya kaldırıp, uşaklarından birinin gelip kaftanını ve kuşağını çıkartıp, belindeki inci kakmalı hançerini de alabilmesini sağladı. Diğer bir hizmetçi, bu arada, ayaklarının ucuna basarak odaya şarap ve nargileyi getirdikten sonra, başını öne eğerek, korku içinde odadan geri geri çıkmıştı. Feridun, başındaki sarığı çözüp atarak, bana bu kez hiçbir teklifte bile bulunmaksınız, bütün haklarını tüketmeye kararlı biçimde saldırmaya başlamıştı bile.

Yemekler geldiğinde de, yemeğini çok hızlı yemişti. Aç gibiydi. Bense, zorlukla bir lokmayı dudaklarına götürebilmiştim.

Narin iki yeşil fincanda kahveler gelmiş, Feridun, kahveleri getiren oğlan odadan çıkıp gitmeden kahvenin tadına bakıp, bir yudum aldıktan sonra, "Yeterince sıcak değil bu," diye haykırmıştı.

Kahveleri getiren oğlan, fincanları alıp geri götürürken, hiç de özür dileyen bir tavır için olmadığı gibi, Feridun'u teskin edici tek bir söz bile sarf etmemişti.

"Dur bir dakika!" dedi Feridun. Kahveci oğlan, 20 yaşlarında ya vardı ya yoktu, Feridun'un karşısında, elinde kahveleri taşıdığı tepsiyle, kapının eşiğinde öylece donup kalmıştı. Feridun, benim elimden kaptığı kahve fincanının içindeki kahveyi, ani bir hareketle oğlanın suratına fırlattı. Oğlan sendeledi, elindeki tepsiyi neredeyse yere düşürecek gibi oldu.

"Gördün mü?" diye böğürdü, Feridun. "Yüzünü yakacak kadar bile sıcak değil. Hadi şimdi git doğrusunu getir!"

Oğlanın yüzü sıcak kahveden yanıp, yanaklarında lekeler oluşmuş, gözünün etrafı kıpkırmızı kavlamıştı. Kekeleyerek bir kaç özür kelamı etmeye çalışırken, gözünden akmaya başlayan yaşlarla geri geri odadan çıkmıştı.

"Eşek!" diye bağırdı ardından, Feridun. Daha önce hiç kimseye böyle davrandığını görmemiştim. Öfkesi, aynı çöl fırtınası gibi, ani ve tahmin edilemez biçimde gelmiş ve benzer bir şiddetle kendini ortaya çıkarmıştı.

Birkaç dakika sonra başka bir hizmetçi, kahvelerle odaya girdi ve kahve, bu kez o kadar sıcaktı ki, boğazımı yakmıştı. Feridun'sa, kendi kahvesini bir yudumda içip, yatak odasına doğru büyük adımlarla gidip, kendini yatağın üzerine öylece bırakmış ve gözlerini kapatmıştı. Çok geçmeden de gürültülü horlaması duyulmaya başlamıştı. Feridun'la son akşamım böyle mi geçecekti? Kendimi kurtarmak için hiçbir şansım olmayacak mıydı? İçimde kasırgalar esiyor, bir önceki akşam rüyama giren kardan yatakta donup kaldığımı gördüğüm gibi, buz kesmiş oturuyordum. Sonra, rüyamdaki gibi, köyümde az kalsın başıma gelecek olduğunu hissettiğim biçimde, yavaş ve soğuk bir ölüm aklıma düşünce, yerimden fırlayıp kalkmış, bir şeyler yapmak zorunda olduğumun bilinciyle, harekete geçmeye karar vermiştim.

Gece ilerliyor ve etraf karanlık oluyordu. Bir kandil yakıp, yere yaydığım ipek halının yanına yerleştirdikten sonra, elbiselerimi yırtarcasına çıkartıp, sadece pembe ipek pantolonumla kalmıştım. Sonra yavaşça yatağın üzerinde sürünerek, Feridun'un yanına yanaşıp, hafif sakarlıklar yaparak onu uyandırmaya çalışarak işe başlamıştım. Becerdim. Gözleri yarım da olsa, açılmıştı.

"Sana gösterecek bir şeyim var," diye fısıldadım, sesime sabırsız bir tıslama vererek.

"Ne?" diye söylendi, sinirlenmiş gibi.

Bir süre sessiz kaldıktan sonra, "Senin için ve sadece senin bulabileceğin bir şey," dedim.

"Neyi bulacağım?" diye sordu, yarı uyanık.

"Senin için hazırladığım bir sırrı, dedim. Yan dönüp dirseğinin üzerinde yükseldi, uyanmak için gözlerini kırpıştırıyordu. Ben de hemen ondan uzağa doğru yuvarlanmış ve uzanıp beni tutmak istediğinde de, bir kez daha yuvarlanıp, ondan kaçar gibi yapmıştım.

"Dur da bir bakayım sana," dedi.

Ellerinin ve dizlerinın üzerinde yükselerek, hafifçe ona doğru dönüp, pantolonumun altındaki kalçalarımı ve çıplak göğüslerimi görebileceği şekılde durdum. Sonra yerde ışıldayan kandıle doğru emeklemeye devam ettim. Şaşkın bir ifadeyle, Feridun da elleri ve dizleri üzerinde ılerleyerek, peşimden emeklemeye başlamıştı. Arkamdan gelip kalçalarımı yakalamasını sağlayacak biçimde durdum ama yüzümü dönmedim. Arkamdan üzerime abanıp, çıplak göğüslerime yumuşak elleriyle dokunmaya başladı. Bu yaptığından hoşlanmıştım ve hemen yavaşça doğrulup arkamda duran Feridun'un göğsüne yaslanarak, ellerini ellerime alıp, orada tutmasını sağlayacak şekilde kavradım.

"Sır ne?" diye sordu Feridun yumuşakça. Uyanmıştı. Gözleri haftalardan beri hiç olmadığı kadar parlak bakıyordu.

Birden ellerinden kurtulup, olabildiğince hızla sürünerek, yine ondan uzaklaştım. Ani bir hareketle pantolonumu yakalamaya çalıştıysa da, tutamadı ve ardım sıra, yine emekleyerek ve gülerek beni izlemeye başladı. Hazır olduğumda da, pantolonumu yakalamasına izin verdim ve yüzükoyun yere yapıştım.

"Bana dön!" dedi. Öylece durdum. Dönmedim. Sadece başımı çevirip gülümseyerek, beni çevirmesine direndim.

"Ah!" dedi, keyiflenmiş bir tonla; ona teslim olmayışım hoşuna gitmişti. Zorlamadı, ama belimden tutup beni havaya kaldırarak, bacaklarımı saran pantolonu yırtarcasına çıkarıp attı. İpek pantolondan büyük bir yırtılma sesi çıkmış ve gözlerinde müthiş bir tatmin ışığı yanmıştı. Derhal kendi üzerindekı elbiseleri çıkartmaya başladı.

Hâlâ sırt üstü dönmeyi reddediyordum. "Sırrı bulamadın ama hâlâ..." diye dalga geçiyordum.

Işte o zaman Feridun gene vahşileşti. Çıplak sırtımı ve bacaklarımı kandil ışığında elleriyle okşayarak ve dudaklarını değdirerek, sakladığım sırrı arayıp duruyordu. Bu sefer her dokunuşu farklıydı; sanki beni ateşlemek istiyor gibiydi. Yine beni sırtüstü çevirmek istediğinde, izin vermeyerek, direnmeyi sürdürdüm. Yaptıklarından çok hoşlanıyordum.

Feridun giderek vahşileşiyor, omuzlarımı öpüp, küçük küçük ısırıyor ve vücudumu omuzlarımdan hafifçe kaldırıp, göğüslerimi okşuyordu. Bütün vücudum, nar şurubu gibi yoğunlaşmış kaynıyor, nefes nefese kalıyordum. Artık Feridun'un ısrarına da dayanamadığımdan, birden olduğum yerde dönüp, vücudumun önünü Feridun'un görebileceği bir pozisyona geldim.

"Sır nerede?" diye sordu sabırsızca. Küçük bir gülümsemeyle cevapladım sorusunu, sinsice. Feridun yine kandilin ışığında, bu kez bütün vücudumu öperek ve okşayarak yavaş yavaş hazineme doğru yaklaşıyordu.

Bu sefer de bacaklarımı kapalı tutuyor, aralamasına izin vermiyordum. Onu vücudumun bazı yerlerine yönlendirip, önce buraya dokun, sonra şurayı öp der gibi hareketler yapıyordum. Sanki beni ilk kez keşfediyormuş gibiydi. Ağzı ve elleriyle bütün vücuduma yayılmış, çölde ip gibi ilerleyen bir kervanın, bir vahaya geldiğinde her yanı kaplaması gibi, üzerime dağılmıştı. Zevkten yandığımı hissettiğimde, bacaklarımı aralamaya başladım, çünkü ondan uzak kalmayı artık ben de istemiyordum. İşte o an, onun için bacaklarımın arasına yaptığımı gördü.

"Vay!" diye şaşırmış bir nidayla başını bacaklarımın arasına sokup, yakından baktı.

Diğer kadınların yaptığı gibi, kınayla sadece ayak tabanlarımı ve avuçlarımı karartmakla yetinmeyip, Gostaham'ın tek kıl fırçalarından birini alıp, baldırlarımın iç kısmına figürler çizmiştim. Tasarımım, halıların merkezindeki figürün dış kenarlarından başlayıp uzaklaşan taç yaprakları gibi, giderek yukarıyı gösteren biçimde gelişiyordu. Aralara küçük güller, leylaklar ve nergisler çizmiştim.

Feridun beni ışığa doğru çekip, daha iyi görebilmek için yaklaştı. Ellerini ve dilini uzaklaştıramıyordu baldırlarımdan. Gostaham'ın lisan öğretmeni fıkrasını hatırladım ve o zaman durumu kavradım. Ama anladığım, sadece bu fıkranın anlamı değil, fıkradaki kadının üçüncü kocasında bulduğu paha biçilmez değerdeki inci mücevherdi aynı zamanda. Ve şimdi, Feridun'un dilini dokundurduğu bölgeler ve ellerini sardığı bütün vücudumla, soluğum kesilecek gi-

bi giderek hızlanan bir biçimde nefes alıp vermeye başlamıştım. Sonra birden oyunu kesip, bacaklarımı açarak, olanca kuvvetiyle kalçalarını bacaklarımın arasına daldırdığında "Bekle!" diye bağırmak istedim. Bulutlanan gözlerine baktığımda, beni tamamen unuttuğunu görmüştüm.

Heyecanımı yitirip, normal solumaya başladığımda, Feridun giderek yükseliyor, homurtuları artıyordu. Bana bunu yaptıran nasıl bir cesaretti bilmiyorum ama, kalçasını dışarı verdiği anlardan birinde, birden bire dizlerimi birleştirip, hızla bacaklarımı çaprazlayıp, olduğum yerde dönüp, emekleyerek ondan kaçmaya başlamıştım.

"Vooo!" diye seslendi, bunalmış bir şekilde.

Bana küfretmeye ve adımla seslenerek derhal yanına gitmemi buyurduysa da, geri dönmeyi reddedince, hırsla emekleyerek peşime düştü. Odada bir süre kovalamaca yaşadıktan sonra, ipek halının üzerine geldiğimde durdum ve sırtüstü yattım. Gelmiş, üzerime atlamış, nefesini kulağımda hissedeceğim kadar bana yaklaşmıştı. Kalçalarımı yakalamış, hâlâ olayı yöneten oymuş gibi duruyor ama besbelli benden gelecek yeni hamleyi bekliyordu. Yavaşça geriye dönüp, hafifçe onu geriye iterek ipek halının üzerine sırt üstü yatmasını sağladım. Orada öylece yatmış bana bakıyordu. İki dizimi vücudunun iki yanından yere dayayarak, bedenimi bütün vücuduna sürterek başına doğru ilerlemeye başladım. O sırada ellerini uzatıp göğüslerimi tuttu. Nihayet!

Bütün vücudum yine arzuyla dolmuştu. İlk defa olarak başından aşağı akan, parlak siyah dalgalar gibi duran güzel saçlarını okşadım. Ellerimde, dokunduğum saçlarının yumuşaklığı, ayaklarım ve dizlerimde, altımızdaki ipek halının dokusu ve göğüslerimde, Feridun'un göğsündeki sert kılların batışı, karnımdan başlayan müthiş bir sıcaklığın, daha önce hiç yaşamadığım biçimde, bütün bedenimi kaplamasına neden oluyordu. Bu kez ona ben sahip oluyordum. Kalçalarımı onunkilere bitiştirmiş ileri geri hareket ettirmeye başlamıştım. Önce yavaş yavaş, sonra giderek hızlanan hareketlerle bir süre ayrılıp birleştikten sonra, sonunda etle tırnak gibi kenetlendik. Feridun da benim hızıma ayak uydurmuş, bu kez benimle buluşmuş,

her zaman benim onu izleyişim gibi, o beni izlemişti. Dünya, benim her zaman düşündüğüm gibi katı bir oluşum olmaktan çıkıp, birden bire bileşenlerine ayrılmaya başlamıştı. Çığlık atmaktan kendimi alamıyordum; belki de kükrüyordum. Feridun da benimle birlikte haykırıyordu. Sanki parçalarıma ayrılıyordum, sanki alevlerin pervaneyi yuttuğu anda olduğu gibi, varlığım erircesine yok olmuştu.

Haykırışlarımız, dışarıda bekleyen hizmetçileri telaşa düşürmüş olmalı ki, kapıyı tıklatıp, Feridun'a iyi olup olmadığını sorduklarında, hepsine azarı basıp, onu rahat bırakmalarını ünledi. Her ikimiz de ipek halının üzerine yığılmış, konuşmadan, nefes nefese yatıyorduk.

Nefes alıp verişlerimiz normale döndüğünde bile, Feridun ellerini vücudumdan ayıramıyordu. Beni yeniden okşamaya başlamıştı ve ben de onun bacak arasına uzanmış, orasını okşuyordum. Daha yeni boşalmış olmamıza rağmen, yeni bir birleşmeye hazır gibi duruyordu. Yine hayvanların yaptığı gibi oynaşmaya başladık. Tilki kuyruğuyla düşlediğim numarayı, kenara çıkarılıp atılmış kuşağımla uygulamaya koyup, Feridun'un gözlerini bağladım ve dilimle beklenmedik dokunuşlar yaparak, küçük küçük çığlıklar atmasına sebep oldum. Daha önce Feridun'dan böyle sesler çıktığına hiç şahit olmamıştım. Ve bütün o geceyi, böyle oyunlarla geçirdik.

Sabah olup uyandığımda, Feridun'un, gözleri açık, bana bakan yüzüyle karşılaştım. Gidip başına geçmesi gereken işleri olduğu halde, benden ayrılmak istemiyormuş gibi duruyordu. Banyo yapıp giyindikten sonra bile, bacaklarımı aralayıp, kınayla yaptığım tasarıma bakmaktan kendini alamıyor ve parmaklarıyla çizgilerin üzerinden gidip, oramdaki ıslaklığı hissetmeden edemiyordu.

Bana gelince, yapmayı öğrendiğim bu işe inanmakta zorluk çekiyordum. Sonunda Güllü'nün tarif etmiş olduğu büyük sevincin ne demek olduğunu anlamıştım. Şimdiden sonra ben de, bu işten alınan olağan üstü hazzı bedenimde hissetmiş olduğumdan, kadınlar erkeklerle ilgili ilişkileri üzerine şakalar yaptıklarında, neden bahsettiklerini bilerek gülümseyebilecektim.

O sabah eve dönüşümden kısa bir süre sonra Gostaham'a gelen bir mektup, Feridun'un benimle *muta* anlaşmasını üç ay daha uzat-

tığını onaylıyordu. Vedalaşmamızın hemen ardından, oturup bu mektubu yazdırmış olmalıydı. Neşe ve sevinç içinde, biz de onay mektubunu yazıp hemen gönderdik. Gordiye, bu işi başarmış olmamdan biraz şaşkın, beni tebrik etmiş, "Feridun'un, seninle işinin bittiğini sanmıştım, demişti.

Gostaham, aynı gün Feridun'un muhasebecisinden aldığı bir kese parayı, içinden, bizim için yapılan masrafları alıkoyduktan sonra, teslim etmişti. Annem de, yine yanaklarımı avuçlarının içine alarak, benim bir ay parçası olduğumu söylemişti. Kazandığım zaferle ışıl ışıl parlıyordum. Gordiye dışında tanıdığım bütün kadınlar ve annem de, bu evliliği sürdürerek, kendimi kanıtlama ya da kocamı kaybetme sınavı vereceğim görüşündeydiler. Bu sınavı, anlaşmanın bitişine saatler kala başarıya ulaşarak geçmiş ve bir daha da, işi bu kadar son ana bırakarak, böyle bir hatayı tekrar etmemeye yemin etmiştim. Hiç vakit kaybetmeden, Feridun'un beni bir dahaki sefer yatağına çağırışında neler yapacağımı planlamaya başlamıştım bile.

O GÜN ÖĞLEDEN SONRA, Nahidelerin habercisi, Gostahamların kapısını çalıp, kahve içmeye kendilerine davetli olduğumu bildirmişti. Gözlerim yorgunluktan sızlamasına ve dinlenmek için can atmama rağmen, kabalık yapmış olmamak için gitmek zorundaydım. Nahide, daha önce de birkaç defa haber göndermiş, ancak kendi problemlerimle şaşkın durumda olduğumu bildirerek, özür dileyerek davetlerini geri çevirmek zorunda kalmıştım.

Nahide'nin bana ne anlatacağını zaten biliyordum. Muhtemelen, birkaç gün önce İskender'in annesi ve ablasıyla hamamda buluşmuş ve bütün öğle sonrası yıkanırlarken karşılıklı hasbıhal etmişlerdi. Zaten Iskender'in annesi etraftakilere oğlu için müsait ve uygun bir kız aradığını ne zamandır ilanen duyurup, her fırsatı değerlendirmeye hazır olduğundan ve İskender de hali hazırda bir kıza âşık olduğundan, ailesi de elini çabuk tutup, Nahide'yi isteyecek, kızın ailesi de bu teklifi kabul etmiş olacaktı. Zaten Nahide gibi kızların kaderinde, zengin bir adamla evlenmek vardı ama onun kısmeti daha da açıktı çünkü kendi seçtiği biriyle evlenecekti.

Dört Bahçe Mahallesi'nin parkları arasında yürürken, kendi kendime bunları mırıldanıp duruyordum. Sonra nehir tarafındaki bir parkta açan gül tomurcuklarının güzelliğini görünce, hayranlıkla durup onları seyretmeye başladım. Narin taç yaprakları henüz açmamış olan küçük sarı tomurcuk güller, açılıp saçılmış kırmızı güllerin arasında çok hoş duruyorlardı. Babamla birlikte söylemeyi en çok sevdiğim türkülerden biri gelmişti aklıma:

Ayaklarının altına güller dikmişim,
Çünkü aşkınla sarhoş, sarhoş, sarhoş olmuşum.

Nahide gibi bir kız, şu dünyada her istediğini elde edebiliyorsa, belki benim gibi bir kız da elde edebilirdi. Feridun'u bir âşık olarak kazanmıştım; biraz daha akıllıca davranarak, belki onu kalıcı bir koca olarak da elde edebilirdim.

Nahidelere ulaştığımda, ilk olarak birbirimizi yanaklarımızdan öpüp selamlaştık. Annesinin, kocaman bir kafeste beslediği muhabbet kuşlarının mutlu ötüşleri eşliğinde, Nahide'ye bakıp, güzel haberlerin belirtilerini yüzünde görmeye çalışıyordum. Ama hizmetçi bizi yalnız bırakıp odadan ayrılır ayrılmaz, Nahide, yüzünü üzüntüden buruşup, hemen yandaki yastığa gömülerek, hüngür hüngür ağlamaya başlamıştı.

Çok şaşırmıştım. "Nahide, canım, hayatım! N'oldu?"

Bir an başını kaldırıp baktığında, yaşlarla dolu yeşil gözleri öyle güzel görünmüştü ki.

"'Hayır!' dediler," dedi ve hıçkıra hıçkıra ağlamaya devam etti.

"Kim? İskender'in ailesi mi?"

"Hayır, hayır. Benimkiler!"

"Neden?"

Nahide kalkıp oturdu, kendine gelmeye, kendi ağlamasıyla nefesini kesmemeye çalıştı. "Mektupları buldular!" dedi, biraz toparlanınca. "Kuşağıma sağmayacak kadar çoğalmışlardı. Ben de bir kısmını yatağımın altına saklamıştım, ama dikkatsizce koymuş olmalıyım ki, annemin nedimesi görüp beni ihbar etmiş. Şimdi zengin bir kadın olmuştur, eminim!"

"Zavallı arkadaşım!" dedim, şaşkın. "Peki, İskender'in senin kocan olup olamayacağını hiç düşündüler mi?"

"Hayır."

"Neden peki?"

"Çok fakir çünkü!" dedi Nahide, tekrar hüngürdemeye başlayarak.

Kolumu arkadaşımın beline dolayıp ona iyice yaklaşmıştım ve o da bana yaslanırken başını omzuma koyup ağlamaya devam ediyordu. Bir ara durakladığında başını kaldırıp bana öyle bir acıyla bakmıştı ki, yüreğim parçalanır gibi olup, ağırlaşmıştı.

"Onu çok seviyorum!" diyerek yine kahroldu. "Ve hep seveceğim! Ne olursa olsun, o ve ben, bulutlarla yaşam veren yağmurlar gibi hep yan yana olacağız!"

Derin bir nefes aldığımı hatırlıyorum. Aslında ailesinin Nahide için fakir bir koca adayını geri çevirmesine şaşırmamıştım.

"İskender'den hiç haber aldın mı sonradan, peki?"

"Bana Kobra aracılığıyla bir mektup yolladı, ama artık çok dikkatli olmamız gerekiyor çünkü ailem tarafından sıkı bir gözetim altındayım. Böyle gizli bir aşk hikâyesi yaşayarak ailemizin ismine utanç lekesi sürdüğümü ve insanların diline düşürdüğümü söylediler. Evin kâhya ve baş hizmetçilerine, eve giriş ve çıkışlarında bütün çalışanların üzerlerinin aranması konusunda yetki verdiler."

"Sana yazdığı mektupta ne diyor, İskender?"

"Yaşlı, hasta, saçlarım ağarmış ve bir ayağım çukurda olsa, yine beni sonsuza dek aşkla seveceğini söylüyor."

"Hay Allah," dedim. "Çok üzüldüm. Senin de onu ne kadar sevdiğini biliyorum."

Nahide, dilini üst damağına dayayıp 'cık' sesi çıkararak olumsuzlayarak, "Nasıl bilebilirsin? Sen hiç âşık olmadın ki." Ses renginde, neredeyse sinirli bir ton vardı.

Söylediğinde haklı olduğunu itiraf ettim ama bir yandan da Feridun'la yaşadığım akşamın uyandırdığı yeni hazlardan hoşnutluğumun, duygularımda yapmakta olduğu değişiklikleri hissediyordum. Tabi, bunların aşk olup olmadığını tam olarak hâlâ bilemiyordum.

"Nahide-can," dedim, "Buraya gelirken, yolda, bana İskender'le nişanlanmış olduğun ve kalbinin en büyük arzusuna kavuşmak üzere bulunduğun haberlerini vereceğinden emin, mutluluğunu paylaşacak türküler mırıldanarak geldim."

"Ben de öyle olacağını düşünmüştüm," diye onayladı.

"Peki, İskender kazancını arttırır, sana bakabilecek duruma gelirse, sizinkiler bir gün fikirlerini değiştirirler mi?"

"Hayır," dedi Nahide, karanlık bir sesle. Tam, ağlamasını kestiğini, gözlerindeki yaşların kuruduğunu düşünürken, yine iki büklüm olmuş, tuzağa düşmüş bir hayvan gibi ulumaya başlamıştı. Babamın ölümünden bu yana, böyle acı içinde bir ağlama sesi duymamıştım ve bu ses yüreğimi parça parça ediyordu.

Onu teskin etmeye çalışmış, "Nahide. Hayatım. Bak umudunu yitirmemelisin. Hadi Allah'a yakaralım, ona olan güvenimizi bildirelim ve seninle İskender için dağarcığında mutlu bir kader olduğu inancımızı kaybetmeyelim," gibi laflar etmiştim.

"Sen beni anlamıyorsun!" diye kızmıştı bu kez de, Nahide ve tekrar pes, boğazdan gelen ulumasına geri dönmüştü. Bu sırada kapı çalınıp, içeriye kahvelerimizi getirmiş olan hizmetçinin girdiğini görünce, hemen ayağa fırlayıp, hizmetçinin elindeki tepsiyi kaptığım gibi onu dışarı yollamaya çalışmış, bir daha da odaya girmemesi ve Nahide'nin yaşlarla dolu yüzünü görmemesini sağlamaya çalışıyordum.

"Telaşlanma, sakin ol!" dedi Nahide, "Hepsinin bu nişanlanma olayından haberi var."

Kafam çok karışmıştı. "Ne demek istiyorsun?"

Nahide'nin gözyaşları daha fazla akmaya, bahar yağmuru gibi bütün yüzünü kaplamaya başlamıştı.

"Eğer İskender'den vazgeçtiğimi söyleseydim, ailem muhtemelen hiç bir şey yapmayacaktı ama ben ağlayıp zırlayarak onu asla unutmayacağımı söyleyince, başka bir adamla beni evlendirmek için bir anlaşmaya girdiler. Bir dahaki dolunaya evlenmiş olacağım."

Bu haber, bir öncekinden de acımasızdı. Kızlarını bu yaşına kadar sevmiş ve şımartmış olan Nahide'nin anne babası, nasıl olurda,

daha ilk aşkı için yas tutan evlatlarına hiç acımadan, başka bir adamın kollarına atabilirlerdi? Onun için gerçekten çok üzülmüştüm. Yine kollarımı Nahide'nin omzuna dolayıp, başımı onun başına şefkatle dayadım.

'Peki, kiminle evlenecekmişsin?" diye sordum, onu mutlu etme ihtimali olan iyi bir seçim yapıldığını umarak.

"Annem, Homa'ya sormuş, oda da bildiği bir adamdan söz etmiş," dedi acıyla Nahide. "Ve tabii ki, hayatımda görmediğim biri."

"Onun hakkında bildiğin hiçbir şey yok mu?"

Nahide'nin ailesi için binlerce seçenek vardı kuşkusuz çünkü parası da, güzelliği de eşit ölçüde boldu. Belki de yeni aday uygun biri çıkar ve gece zevklerinin kapısını ona da açıp, benim öğrendiğim hazların tümünü ona da yaşatırdı.

"Bildiğim tek şey, zengin bir at tüccarının oğlu olduğu."

Nahide'ye baka kalmıştım. Bir şey söylemem gerektiğini biliyordum ama dudaklarımı kıpırdatıp kelimeleri sese dönüştüremez olmuştum. Tıkanır gibi öksürerek, boğazımı tıkayan ve nefesimi kesen kütleden kurtulmaya çalışıyordum. İki büklüm olmuş, başım dizlerime kapanmış, soluklanacak hava arıyordum.

"Hey!" dedi Nahide. "İyi misin?"

Geçirdiğim sarsıntı bitmeyecek gibi görünüyordu. Gözümden yaş gelene kadar öksürdükten sonra, hepten konuşamaz vaziyete gelmiştim.

"Feci görünüyorsun," dedi Nahide yeniden, gözyaşlarımı silerken.

"Eğer bilseydin... Ne kadar..." diyebildim, kesik kesik. Kendimi, dilimi tutmaya zorlayarak, daha önce birçok kez olduğu gibi, ketum kalmaya çalışıyordum. Hem zaten, bir tane at tüccarı yoktu ya memlekette. En azından bir düzine vardı herhalde? Hepsinin de oğulları olabilirdi? Eminim bu sözü geçen başka biriydi.

"Adı neymiş?" dedim, ağlamaklı ve zor çıkan bir sesle. Sesim boğazımı yırtarak çıkıyor gibiydi.

"Bunun, seni neden bu kadar ilgilendirmiş olduğunu anlayamıyorum," dedi Nahide, cevaben, "Aynı, beni de fazla ilgilendirmediği gibi... Neyse, adı Feridun'muş."

Bir öksürük krizi daha tutmuş, bütün organlarım yerinden sökülecekmiş gibi hissetmiştim kendimi. Ona müstakbel kocasıyla ilgili her şeyi anlatabilirdim; sarığını çıkardığında saçlarının nasıl göründüğünü, kemençe sesini duyduğunda zevkten gözlerini nasıl kapattığını, hazdan çıldırdığında nasıl koktuğunu, hepsini. Şimdi Feridun'un nasıl daha fazla mutlu edileceğini de öğrenmiştim, ama Nahide'nin şansı, Feridun'un kalıcı karısı olma hakkına sahip olmaktı. Feci bir kıskançlık sarmalı her yanımı sarıp sarmalamıştı. Feridun'un Nahide'yi tercih etme ihtimalini düşündüğümde fena halde kekelemeye başlamış, bu durumumdan da kuşkulanıp kuşkulanmadığını düşünür olmuştum.

Nahide ise sadece, benim için telaşlanmış görünüyordu.

"Canım arkadaşım, dertlerimle seni çok üzdüm galiba. Lütfen benim kötü talihimin, senin yaşama sevincini söndürmesine izin verme."

Hızla, kendimi nasıl ifade edeceğimi düşünmüştüm. "Bütün istediğim, aslında, senin mutlu olman," diyebildim, zar zor. "Anlattıkların yüreğimi parçaladı, gerçekten de."

Nahide'nin gözlerinden süzülmeye devam eden yaşlar ve benimkinden de tabi, her tarafı bir sis perdesi ardında bırakıyordu. Ama Nahide'nin gözlerinden akan yaş, bana duyduğu minnettarlığı da yansıtırken, benimkiler, sakladığım sırrın verdiği suçluluk duygusunu örtüyordu.

Akşam ezanının sesi semaya yükseldiğinde, eve dönme zamanımın geldiğini hatırlamıştım. Nahide'yi üzüntüsüyle baş başa bırakıp, ağır ağır kendi üzüntümle evin yolunu tutmuş, sokaklarda yalnız başıma yürürken de, sonunda gönlü kırık rolü oynamaktan vazgeçmeyi becerip, gerçekleri görmeye başlamıştım. Feridun'un haftalarca beni aramamasının sebebi ortaya çıkmıştı işte; Nahide'nin ailesiyle, evlilik sözleşmesi üzerine görüşmeler yapmış ve düğün hazırlıklarıyla ilgili düzenlemeleri takip etmiş olmalıydı.

Peki, bütün bunlardan sonra o yaşadığımız haz dolu akşam neyin nesiydi? Sabah horozlar ötene kadar, ona sunduğum tüm hazları kabul etmiş, tüm hediyeleri, sanki en doğal hakkıymış gibi almış-

tı. Kanım damarlarımda koşturmaya başlamış ve giderek hızlanan adımlarla *Dört Bahçe Mahallesi*'nin parklarının içinde ilerler olmuştum. Sonunda, elinde teneke kutusuyla dilenen, yaşlı, kambur ve ihtiyar bir kadına rastlayınca kendime gelip, halime şükretmem gerektiğini hatırlamış, kendi kendime verdiğim rahatsızlıktan dolayı, yine kendimden özür dilemiştim.

Çalıların arasından duyduğum kedi miyavlamasıyla tekrar toparlandım. Muhtemelen kendine erkek kedi arayan bir dişiydi; aynı benim gibi. Hiçbir şeyi, doğru dürüst bir evlilik yapmak kadar içten dilememiştim şu hayatta ve ben gönül eğlendirici kız rolünü üstlenirken, her şeyi olan Nahide, gerçek bir eş olabiliyordu, gözlerimin önünde; neden? Ve neden, onca adamın yaşadığı koskoca İsfahan şehrinde, bula bula, gidip Feridun'u buluyordu.

Eve vardığımda, ayak seslerimi duyan aşçı, mutfaktan hemen beni çağırıp, bir de "Geç kaldın!" diye sitem etmiş, sonra da, "Gel de şu dereotlarını ayıklamamıza yardım et!" demiş, ben de cevaben, "Beni rahat bırak!" diye, tokat atar gibi bir yanıt vermiştim. Aşçı öyle şaşırmıştı ki, elindeki bıçağı yere düşürmüştü.

"Böyle bir katırla nasıl başa çıkıyorsun, anlamıyorum," diyordu anneme, arkamdan.

Hiç umursamadan, avluyu arşınlayıp, dosdoğru küçük odamıza girdim. Nasıl olur da Feridun, bana söylemeden, gidip evlilik sözleşmesi yapardı ki? Elbette, Nahide'nin benim arkadaşım olduğundan haberi yoktu ama böyle önemli bir kararı verirken, bana tek bir kelime etmemiş olması, onun gözünde ne denli önemsiz olduğumu açıkça gösteriyordu.

ERTESİ GÜN, Feridun beni yeniden çağırdığında, Hayedi ve Aziz'in beni yıkamalarına da, parfümlemelerine de, saçlarımı fırçalamalarına da, hepsine itiraz edip, evdeki statüm tekrar yükselmiş olduğundan ve eskisi gibi benden korkar hale geldiklerinden, beni rahat bırakmaları konusunda rahatça bağırıp, onları azarlamıştım. Bir süre daha yalvarıp yakarmaya devam ettilerse de, sonunda korkmuş ve

gözüme görünmez olmuşlardı. Üzerimde evden çıktığım sokak giysilerim olduğu halde, dosdoğru, sadece sevişmek için kullandığımız küçük yatak odasına gidip oturarak, Feridun'u beklemeye başlamıştım. O kadar kızgındım ki, etrafıma yaydığım öfke ateşini ve yanaklarımın yandığını hissedebiliyordum.

Feridun odaya girdiğinde, üzerimdeki olağandışı giysileri hemen fark ettiyse de hiçbir şey söylememişti. Ayakkabılarını çıkartıp, sarığını çözüp attıktan sonra, hizmetçilere odadan çıkmalarını söyledi. Sonra yanıma oturup, elimi ellerinin arasına alarak söze başladı: "Dinle ruhum," diye girdi lafa, sanki bana bir şeyler açıklamak ister gibi. Tanıştığımızdan beri ilk kez olarak, bu garip sözü kullanıyordu: 'Ruhum.

Devam etmesine izin vermedim. "Beni artık istemiyorsun!" dedim.

"Neden istemiyor muşum seni? Özellikle de dün akşamdan sonra." Gülümseyerek dizlerimi aralamaya çalıştı ama ben bütün gücümle bacaklarımı sıkıştırıp, dizlerimi kapalı tuttum.

"Ama evleniyormuşsun."

"Evlenmek zorundayım," dedi. "Endişelenme, hiçbir şey değişmeyecek."

Verdiği yanıt yalnızca bir tek noktaya işaret ediyordu: "Yani, ikimizi de tutacağını mı söylemek istiyorsun?"

"Tabii ki."

"Bunun yaratacağı problemleri bilmiyorsun."

"Neymiş onlar?"

"Nahide benim en yakın arkadaşım!"

Gerçekten şoke olmuştu.

"İsfahan'daki onca kadının arasından... diye mırıldanabildi sadece.

"Ve seninle aramızdaki *muta* nikâhından da haberi yok."

"Niye ki?"

"Çünkü ailem, çenemi tutmamı söyledi."

Feridun omuzlarını silkti. "Ailen kendi sosyal konumunu düşünüyor tabi," dedi. "Ama insanlar böyle anlaşmaları yaygın biçimde yapıyor."

"Bu tür anlaşmalar, senin sosyal konumunu hiç etkilemiyor mu?"

"Bir erkek, istediği biçimde evlenir," diye yanıtladı.

Üzerine giydiği, pahalı, şahin desenli kaftana baktığımda, o an oradaki her şeyin sahibi olduğunun, buna karşılık benim de hiçbir şeyimin olmadığının idrakine vardım.

"Insanların ne düşündüğü neden bu kadar önemli ki?" dedi. "Bir adamın karıları birbirlerini severse, çocuklar konusunda veya diğer kadınsı meselelerde birbirlerine yardımcı da olabilirler."

"Ben senin gerçek karın bile değilim!"

"Bunun da bir önemi yok."

Sessiz kaldım, çünkü bunun benim için önemi vardı. Feridun gibi zengin bir adamla evli olmak, benim tüm endişelerimi hafifletecekti. Bana evlenme teklif etmesini ümit ediyordum; ama etmedi.

Feridun kollarıyla beni sarmaya çalıştı ama yılmadan ona karşı direndim. "Bu benim babamın isteği," dedi, sonunda, nefesini kulağımın dibinde hissederken.

"Isfahan'ın soylu ailelerinden biriyle akraba olmak, babamın yıllardır özlediği bir durum. Böylece, günün birinde vali olmak şansına kavuşabilir."

Sonra iç geçirdi, "Ama bir an bile, seni istemediğimi aklından geçirme. Eğer öyle olsaydı, seni, sonbaharda yaprağını bırakıveren ağaçlar gibi bırakıvermiştim şimdiye kadar çoktan.

Cevap vermedim. Nahide'nin ailesine, eğer kızları güneş kadar ışıltılı bir güzelliğe sahip değilse, asla bir teklif götürmeyecekti.

"Çok güzel bir kız," dedim, hırçın bir edayla.

"Öyle duydum ben de," diye tepki verdi. "Bir iki gün sonra, kendi gözlerimle görmek için onunla buluşacağım."

Feridun, yumuşacık elleriyle yanaklarımı okşamaya başlamıştı yine.

"Bu kız hakkında hiçbir şey bilmiyorum. Ama senden, seni ilk gördüğüm andan, sana bakmamamı emrettiğin o günden beri, çok hoşlandım. Birçok kadın öyle bir durumda nezaket icabı ses çıkarmayıp, ortalıktan kaybolur; ama sen, bana sivri dilini gösterdin.

Simsiyah saçlarına ve esmer tenine, iki koyu renk kadife kumaşı yan yana koymuş gibi bayıldım. O evin kızlarından biri olma ihtimalin çok düşüktü, çünkü çok gençtin. Gostaham'a, kendisini ziyarete geldiğimi haber veren oğlanın eline birkaç para sıkıştırıp, senin kim olduğunu sordum. Sonra, Gostaham'a halı siparişimi verirken, tasarımdaki çizginin, güneyin geleneksel tılsımlarından yola çıkılarak yapıldığından söz edince, onu tercih ettim; çünkü halının tasarımına senin parmaklarının girmesini istedim. Bütün o parıldayan mücevherlerle, halıyı tezgâhında gördüğüm anda da, sana sahip olmaya karar verdim."

Ağzından çıkan kelimeler, ilk kez kalbimi bu denli acıtıyordu. "Beni neden istediğini hiçbir zaman bilemedim," demekle yetindim.

Feridun derin bir nefes alıp verdi. "Hayatım, beni övgülere boğan teraneler anlatıp, benden alacakları parayı kapmak isteyen insanlarla dolu. Rahmetli ilk karım bile, beni her kucaklayışında, benden istediği şeyleri koparmayı amaçlardı. Sen öyle yapmıyorsun ve ben de bunu çok seviyorum."

Bu söylediğine şaşırmıştım çünkü ben de, sağlayacağı güvenceye karşılık ona haz verebilmek için elimden geleni yapıyordum. Ama düne kadar! Asıl söylenmesi gerekenleri, aklımdan uzak tuttuğum bir gerçekti.

Feridun elleriyle yüzünü ovalayıp, sanki günün tozunu toprağını silip atar gibi yaparken, "Pozisyonumun gerektirdiği gerçekleri değiştiremem," dedi. "Babam, İsfahan asilzadelerinden birinin kızıyla evlenmemi istiyor ve ben de bunu yapacağım. Ama bu, seni istemediğim anlamına gelmiyor. Bu şekilde ve daha sık istiyorum, üstelik.

Sonra beni tutup, bacaklarının arasına doğru çekti ve sırtımı göğsüne dayayarak, elbiselerimin üzerinden bedenimi okşamaya başladı. Beni bu şekilde memnun etmeye çalışmasını, bir önceki akşam öğrendiklerimi hatırlayarak, istemiyordum. Ama dokunuşları dizlerimin gevşeyip aralanmasına neden oluyordu. Üzerimdeki sokak giysilerini birer birer, soğan soyar gibi çıkarıp atmasına izin verdim.

"Evvelki akşamdan sonra," diyerek sürdürüyordu konuşmasını, "bütün gün, bu akşam için nasıl bir sürpriz hazırlayacağını düşünüp durdum."

"Hiçbir şey!" dedim, demir gibi soğuk bir sesle.

"Ah! Olsun," dedi, devamla. "Bugün biraz sinirlenmişsin. Önemli değil."

Sonra bacaklarımı okşamaya başladığında, ellerini tutup ittim ama bundan hiç etkilenmedi. Bana böyle hazırlıksızken sahip olma ayrılacağının onu etkilediğini görüyordum; banyo bile yapmamış, sokak giysilerim içinde, dokunuşlarını reddeden bir duyguda olmam, çekici geliyordu.

Yine onu itekledim ve aslında oyun oynamıyor, ciddi ciddi onu istemiyordum. Feridun'sa bunun bir oyun olduğunu düşünüyor ve beni kaçan, kendini de kovalayan yerinde görüp eğlencesini sürdürüyordu. Tek fark, ikna edilmemin gerekliliğinin ortaya çıkmış olmasıydı. Ondan uzaklaşamaz hale gelene kadar, bütün vücudumu okşadı. Sonra da, bana, benim istediğim pozisyonda sahip olmamı sağladı. Dağın doruğuna tırmanışımı ilgiyle izledi; hem de bir kez de değil, tam üç kez. Kendini benim zevklerime adamak durumu, onu da şaşırtan biçimde tatmin ediyor, bu dönüşüme bayılıyordu. Ben de, Feridun'un sunduklarını aldıkça alıyordum o gece, ta ki onunla birlikte oluşlarımın hepsinin acısını çıkarana dek.

Uykuya dalmadan önce, annemin birkaç gün evvel hatırlattığı, köle kız Fitna'nın, kendisini sahibi olan şahı nasıl oyuna getirip, hizaya soktuğunu konu alan hikâyesini düşünmüştüm. Şah, Fitna'nın kıymetini, onu tamamen kaybettiğine inanana kadar anlamamıştı. Acaba ben de, Feridun'un yüreğindeki tutku hazinelerini bana açmasını sağlayacak zekice bir yol bulabilir miydim?

Önce hiçlik vardı, sonra 'ol!' dendi, oldu.
Allah'dan önce hiç kimse yoktu.

Zamanın birinde Bahram adında bir İran şahı varmış ve cesareti uzak ülkelerde bile yaygın biçimde bilinirmiş. Bir keresinde insan yiyen bir ejderhayı doğrayıp, karnından, yuttuğu çocuğu sağ olarak kurtarmış ve başına taktığı altın tacı da bir aslanın keskin dişlerin arasından alarak kazanmış.

Bu şahın kendine ayırdığı istirahat zamanlarındaki en büyük tutkusu da, ava çıkmakmış.

Bahram'ın çıktığı bütün av seferlerinde yanından ayırmadığı, Fitna adında bir de köle kız varmış. Fitna, çevik ve kuvvetli olduğu kadar, sahibi gibi hızlı at süren bir biniciymiş de. Birlikte çok uzun mesafeler kat edip, avlayacak yaban eşekleri ve diğer türlü hayvanat ararlarmış. Geceleri de Fitna, şahın yemek sofrasını şenlendirir ve efendisine ekipteki herkesten daha fazla keyif verirmiş. Hatta şahın kollarının üzeri tamamıyla altın süslemelerle kaplı iki kız kardeşi bile, onun gözünde, çıplak kolları bembeyaz inci gibi parlayan Fitna'dan daha göz kamaştırıcı değillermiş.

Bir gün yine, av hayvanlarının kıt olduğu çöllerin derinliklerinde avlanırlarken, şahın adamları çölde kıstırdıkları bir hayvanı, insandan bir ağ gibi çevreleyip önlerine katmış, şahın olduğu yere doğru sürmeye başlamışlar. Bu sırada, bir yandan sohbet edip, bir yandan da at koşturan Behram ve Fitna, kendilerine doğru gelen yaban katırı görmüşler. Şah bağırarak atının dizginlerine asılmış ve bağırtıdan ürken hayvan da yönünü değiştirmiş. Hayvanı peşi sıra kovalamaya başlamışlar. Bu sırada şah, atının üzerinde okunu yayına sürüp, yaban katırının tam kalbine nişan alıyormuş. Uygun pozisyona geldiklerinde, ok yaydan çıkıp, tam isabet kaydederek yaban katırını kalbinden vurunca, hayvan önce dizlerinin üzerine çökmüş, sonra da hayatını şahın ellerine teslim etmiş.

Fitna'nın uzaktan bakarak, şahı öven methiyeler düzmediğini gören Behram, "Nasıl, iyi nişan aldığımı görmedin mi?" diye sormuş. "Bak bir hayvan daha yaklaşıyor. Bunu nasıl öldüreyim, söyle hadı?"

Fitna gülümsemiş, efendisinin böyle sınanmaktan ne kadar hoşlandığını çok iyi biliyormuş. "Bu geleni vurup indirmek için, aklıma çok güzel bir sınav geldi," diye yanıtlamış. "Toynağını, alnının çatısına çakmaya ne dersiniz?"

Behram, önce, kafasında Fitna'nın söylediğini yapabileceği bir planı oluşturana kadar durup düşünmüş. Sonra yayına yerleştirdiği küçük metal bir topla hayvanın peşine düşüp, topu yaban katırının tam kulağına fırlatıp, attığı yerden de vurmuş. Hayvan kulağında duyduğu acıyla, ön bacağını yüzünde gezdirerek, bu acıdan kurtulmaya çalışıyormuş ki, şah, çekip aldığı yeni bir oku yayına yerleştirip, bir atışta, tam katırın toynağı alnın-

dan geçerken vurup, toynağı alnına mıhlamış. Sonra kendine hayran bir edayla Fitna'ya dönüp, beklediği övgü dolu sozleri, artık duymak istemiş.

Fitna, hiç istifini bozmadan, sakince, "Av konusunda çok idmanlısınız, efendim. Her kim beceri isteyen bir işte yılmadan çalışırsa, bir gün o işin ustası olabilir," demekle yetinmesin mi?

Şah bu sözler karşısında kendisini, balta darbesiyle yarılan kutsal bir ağaç gibi hissetmiş. Çevresini saran adamlar, sınırden zorlukla nefes alan şahın yardımına yetişip, onu yelpazeleyerek kendine getirmeye çalışmışlar. Bu köle, nasıl böylesine müdanasız, patavatsız ve dobra olabılirmiş ki? Kölesinin başını vurdurup, onu acımasızca öldürtmesinin ahlaken doğru olmadığını bilen şah, öfkesini bastırmış. Gizlice yanına çağırdığı, eski bir saray çalışanı olan adamına, kimse duymadan bir emır vermiş: "Bu kadın, saltanatımızın huzurunu bozmuştur," demiş. "Elimden bir kaza çıkmadan, onu ortadan kaldırın."

Adam Fitna'yı yakaladığı gıbı, sürükleye sürükleye kendi atının terkisine bağladıktan sonra, uzak bir kente kadar at koşturmuş. Bu kentte, yüksek kulesı olan bır sarayı bulunan şahın adamı, yol buyunca, önünde onu bekleyen görevin ağırlığıyla yüreğini tüketmiş. Birçok savaşlarda pek çok adamı öldürmüş olmasına karşın, silahsız bir köle kızı öldürmek fikrini bir türlü içine sindiremiyormuş.

Şehre geldiklerinde, adam sarayındaki kulenin 60 basamaklı merdiveninden Fıtna'yı en tepeye kadar çıkartıp, şahın emrini orada yerine getirmeyi planlamış. Ama silahını tam çıkaracakken, Fitna onu şu sözlerle durdurmuş: "Unutma ki, ben şahımızın en sevdiği kölesiyim," demiş, gözleri yaşlarla dolu bir şekilde. "Birkaç günlüğüne elini beni öldürmekten uzak tut, ama şaha da, emirlerini harfiyen yerine getirdiğini söyle. Birkaç gün sonra, şah, eğer beni öldürmüş olduğundan hâlâ memnunsa, gelip benim canımı hiç tereddüt etmeden alabilirsin. Ama pişmansa, bir gün onun en has adamı olup, hayır dualarının hedefi haline gelirsin."

Nazik saraylı bir an düşünmüş. Her daim şahının sadık bir bendesi olmasına karşın, bu sefer o da, şahın verdiği emri biraz adaletsiz bulduğuna karar kılmış. Beklemekle ne kaybedebilirmiş ki zaten? Eğer bu süre içinde şahın yüreği bir konuda daha da sertleşirse, bütün yapacağı geri dönüp emri yerine getırmekmiş. Yok, eğer yumuşarsa, liderinin bir anlık öfkesinden kaynaklanan bir hatadan onu kollamış olacağın düşünmüş.

Fitna'yı kulenin tepesinde bırakıp, şahın sarayına dönmüş. Aslanlar aslanı şah tarafından kabul edildiğinde de, kendisine verilen emri yerine getirip, kızı mezarına gönderdiğini rapor etmiş. Şahın yüzü, gözlerinden akan sicim gibi gözyaşlarıyla dolmuş ve üzüntüsünü saklamak için hemen arkasını dönüp, yüzünü gizlemiş. Saraylı adam bunun üzerine uzak diyardaki kuleye geri dönüp, hemen Fitna'yı olup bitenlerden haberdar etmiş. Fitna çok sevinmiş ama hiç aceleci davranmayıp, şahı çok iyi tanıdığı ve 'zaman'ın işini tam olarak yapabilmesi için, bir süre beklemeye karar vermiş.

Fitna, adamın sarayında geçirdiği yalnız günler boyunca, oradaki bir dana ile arkadaşlık etmiş. Dana 60 basamakla çıkılan kuleye kendi başına çıkamayacağı için, Fitna onu her gün sırtına alıp yukarıya çıkarıyor ve kulenin damında biten otlarla besleyerek arkadaşlığını sürdürüyormuş. Her sabah yukarı çıkardığı danayı, her akşam tekrar aşağıya indirip, ahırda geceleyen diğer hayvanların arasına bırakıyormuş. Bir yandan da kendi kendine, "Bu sınavı geçebilecek miyim?" diye fısıldıyormuş.

Tam 6 yıl sonra dana koskocaman bir öküz olurken, Fitna'nın kasları da, bir güreşçinin kasları kadar güçlenmiş. Bir gün Fitna, kulağındaki yakut küpeleri çıkarıp, saraylı adama vermiş ve "Bu değerli taşları götürüp sat, sonra da elde ettiğin parayla güzel ve büyük bir şölen için gerekli malzemeleri sağla," demiş. "Bolca tütsü ve muma, pirinç ve kuzu etine, çörek ve şaraba ihtiyacımız olacak. Bütün bu malzemeleri buraya getir ve şahı, seninle çıktığı bir av partisinden sonra buraya, sarayına davet et."

Saraylı adam, zaman içerisinde hayranlık besleyip çok sevdiği tutsağının mücevherlerini almayı reddetmiş. Onun yerine, kendi hazinesindeki keselerin ağzını açmış ve Fitna'nın istediklerinin tümünü buradan yaptığı harcamayla sağlamış. Şahı bir dahaki görüşünde de, uzak kentteki sarayını şereflendirmesi için diller döküp, yalvarmış: "Şu sadık kulunuza verebileceğiniz en büyük onuru benden esirgemeyin," demiş "hanemin kulesinde birlikte yiyip içmek büyüklüğünü yaparak, bana bu şerefi lütfen bahşedin.

Bu güzel sözlerden etkilenen Bahram, saraylı adamının arzusunu kabul etmiş. Şah yine ava çıktığında da, adam hemen kuleye dönüp, Fitna'nın düzenlediği büyük kutlamanın hazırlıklarına yardım etmiş. Birlikte, kulenin tepesindeki terasa adamın en kıymetli halılarını çıkartıp yaymış,

rahatça oturup yaslanmak için yastıklar koymuşlar. Fitna bu arada muhteşem yemekler hazırlamış, şahın en sevdiği yemek olan hurmalı kuzu haşlamanın içerisine bir parça da özel misk parçası atıp karıştırırken şarkılar söylüyormuş.

Akşama doğru, Bahram ve adamları gelip, saraylı adamla birlikte tıka basa yiyip içtikten sonra, nargilelerini yakıp keyifle tüttürürlerken şah, "Burada hoş bir sarayın ve şık bir bahçen var, arkadaşım. Ama bütün bunları bırakıp, 60 basamak yukarı çıkmak, senin yaşındaki bir adam için zor olmuyor mu? Her yıl için bir basamak, öyle değil mi?"

Adam düşününce, gerçekten de 60 yaşında olduğunu hatırlamış: "Bütün yaşamını ordıda geçirmeye alışmış biri için basamak çıkmak pek de büyük bir başarı sayılmaz, şahım," diyerek başlamış sözüne ve hemen ekleyerek sürdürmüş. "Ama ben bir kadın tanıyorum, bütün bu basamakları sırtında bir öküzle çıkabiliyor. Ve ben, bütün imparatorluğumuz sınırları içerisinde, bunu yapabilecek, değil bir kadın, başka bir erkek bile olabileceğine inanmıyorum."

"Nasıl oluyor da bir kadın, öyle bir yaratığı havaya kaldırabiliyor?" diye şaşkınlıkla sormuş, Şah. "Getirin onu buraya da, hepimiz bu marifete şahit olalım."

Saraylı adam hemen kuleden inip Fitna'yı bulmaya gitmiş ve basamakları inerken, bu akşamın sonunda ikisinin de hayatta kalması için dualar etmiş. Fitna'yı ararken, korkudan tir tir titriyormuş. Ama Fitna'nın kaldığı bölmeyi kapatan perdeyi kaldırıp onu görünce, bütün asabiyeti kaybolup gitmiş. Fitna kat kat Çin ipeğinden beyaz bir elbisenin içerisinde, tütsülerle mis gibi kokulanmış bir halde karşısında duruyormuş. Üzerini kaplayan ipekler, vücudunun, gözleri dışındaki her taraftını saklıyormuş. Saçlarını örten başörtüsünün kenarlarında dizi dizi inciler görünüyor, badem gibi kalem çekilmiş gözleri ışıl ışıl parlıyormuş. Savaşa hazır bekliyor gibiymiş.

Fıtna ağır öküzü sırtına vurduğu gibi, birer birer basamakları çıkmaya başlamış. En tepeye ulaştığında da Bahram'ı selamlayıp, sırtındaki öküzü ayaklarının dibine devirmiş. "Ey, şahların şahı," demiş, "lütfen, yıllardır çalışarak geliştirdiğim becerimle, buraya kadar çıkardığım bu öküzü, hediyem olarak kabul edin," demiş.

Şah, şaşkın gözlerle bir öküze, bir de Fitna'ya bakmış ve anlam dolu şu sözleri sarf etmiş: "Sen buna beceri mi diyorsun? Bu sadece sabırla yapılan idmanlar sonunda gerçekleşebilecek bir durum. Böyle bir sıkıntıyı kim bilir kaç kere çekip, bu öküzü buraya kaç kez çıkartmış olmalısın ki, şimdi bu işi göze kolaymış gibi görünen bir hale sokmuşsun."

Fitna gülümsemiş ve yerlere kadar eğilerek, "Efendimiz, çok haklısınız," demiş. "Bu öküzü altı uzun yıldır her gün buraya çıkardım ben. Ama çölde yaban katırı avlayan birinin isabetli atışları beceri olarak kutlanmaya değer bulunurken, neden öküz kaldıran birinin yaptığı sadece tekrarla kazınılan basit bir iş olarak adlandırılıyor ki?"

Şah, duydukları karşısında konuşamaz hale gelmiş. Önce Fitna'ya, sonra dönüp saraylı adamına bakmış; sanki ölü görüyor gibi olmuş. Sonra yerinden fırlayıp, Fitna'nın yüzünü örten çarşafı kaldırmış ve onun ay gibi güzel yüzünü görünce, sevinçten nice gözyaşları dökmeye başlamış. Şahın gözlerinden yağmur gibi yaşlar akarken, Fitna'da aynı miktarda gözyaşı dökerek ağlıyormuş. Bir an için, ikisi de, nehir perileri gibi, sadece gözlerinden akıttıkları sularla konuşuyormuş gibi görünmüşler.

Sonunda Şah, bütün adamlarına ve saraylıya, aşağıya inerek, Fitna'yla kendisini yalnız bırakmalarını emredip, Fitna'yı halının üzerine, yanı başına oturtup demiş ki: "Senden beni bağışlamanı diliyorum. Zayıf bir anımda senin beni takdir etmene takılıp kaldım ama şimdi görüyorum ki, bilgeliğin, beni takdir etmenden çok daha büyük bir armağanmış benim için."

"Sevgili şahım," diye söze girmiş Fitna da, "Yaşamımda sizin yokluğunuz öyle büyük bir acı oldu ki, bu acı bir dağı bile moloz yığınına çevirebilecek güçteydi. Sizi çok sevmem, az kalsın sonsuza dek sizi kaybetmeme neden olacaktı."

Şah bunun üzerine, Fitna'nın elini tutarak ona evlenme teklif etmiş. "Sen gerçekten her şeye değecek bir sınavsın!" demiş, hafif esprili bir tonla, çünkü 'Fitna'nın kelime anlamı 'sınav' demekmiş.

Ertesi gün Fitna ve Şah, olağanüstü görkemli bir düğünle evlenmişler ve iyi yürekli saraylı adam da, koruyup kolladığı bu inci tanesine karşılık tam bin tane inciyle ödüllendirilmiş. Ama bu olay sadece bir başlangıçmış. Fitna o günden sonra ömrünün son gününe kadar, adına uygun düşecek biçimde, şahı sınamaya devam etmiş.

5. BÖLÜM

Ertesi sabah Feridunlardan çıkıp eve doğru yürürken, karnımda giderek kalıcı bir ağrıya dönüşen tuhaf bir çırpınma hissetmiştim. Hamile mi kalmıştım acaba? Bir elimle yemenim altından çarşafımı kapalı tutarken, öbürüyle, sanki bir bebeği hissetme arzusuyla göbeğimi kavradım. Böyle bir durum, beni Feridun'a sonsuza kadar bağlayabilecek bir sebep olabilirdi. Yoksa ne diye, yakında tanıyıp bağlanacağı, yeşil gözlü bir güzellik dururken, beni istemeye devam edecekti ki?

Eve gidip bir an önce kendime detaylı bir tetkik yapmak arzusuyla, Feridunların evinin çıktığı eski kent meydanını ve ona uzun bir omurga gibi bağlı çarşıyı hızla geçmiştim. Kuyumcular kısmında, vitrinlerinde pırıl pırıl yanan altın bilezikler ve aç kargalar gibi onların başına üşüşmüş zengin kadınların arasından, neredeyse koşarcasına süzülmüştüm. Bütün dükkân sahiplerinin yeminler ederek, en iyisinin kendilerinde bulunduğunu anons ettikleri, kuzu parçalarından yapılan ve kahvaltı için cazip kokular yayan 'kelle paça' çorbacılarının önünden geçerken bile yavaşlamamıştım.

Eve vardığımda da, annemi nefes nefese selamladıktan sonra doğru tuvalete koşmuş, üzerimdeki tuniği gevşetip, pantolonumu çıkarır çıkarmaz da, gerçeği öğrenmiştim. İçerisi zifiri karanlık ol-

masına rağmen, elime gelen ıslaklığın ve kanlı pıhtısının ayırtına varıyor, yakında yine nehirler gibi akmaya başlayacağımı da kestirebiliyordum. Bacaklarımın arasına kalın bir kumaş parçası sıkıştırıp, annemle paylaştığımız küçük odamıza gerisin geri döndüm. Hiçbir söz söylemeden sırtüstü kendimi yatağına bırakıp, gözlerimi de kapattım.

Annem şefkatle yaklaşıp elimi tutarak, "Gözümün nuru, canını sıkan ne?" diye sormuştu.

O anda, Nahide'den öğrendiklerimi bir bir ortaya dökmeye hiç tahammülüm olmadığından, ona sadece tuvalette keşfettiğim gerçeği söylemeye karar vermiştim.

"Hamile değilim," dedim. "Bunca zaman sonra, hala değilim."

Annem, elinde tuttuğu elimi okşamaya başlamış, "Azizem, daha ilişkiniz başlayalı, ay devrini üç kereden az tamamladı. Biraz sabırlı olmalısın," diye beni teskin etmeye çalışmıştı.

"Sabırlı mı?" dedim. "Gülü, evliliğinin ilk ayı içinde hamile kalmıştı. Bana gelince, neden her şey bu kadar uzun sürüyor?"

Annem iç geçirdi. "Allah seni bana verene kadar da çok zaman geçmişti," dedi.

İkna olup, sakinleşmedim. Annemin döl tutma probleminin bende de aynen kendini göstereceğine, nedense inanmıyordum.

"Ya kısırsam?" diyiverdim. Bu korkunç lafı, tükürürcesine ağzımdan bir kerede çıkarmıştım.

"Bak, daha gençsin. Önünde yaşanacak nice yıllar var," diye teskin etmeye çalıştı annem, yine. "Eğer birkaç ay daha çocuksuz geçerse, o zaman sana özel bir tılsımlı büyü hazırlarım. Allah izin verirse, onunla daha çabuk döl tutarsın!"

Bir an, annemin kendisinin babamla olan ilişkisiyle, benim ilişkim arasında ne çok farklar olduğunu anlayıp anlamadığımdan kuşkuya düşmüştüm.

"Bibi, benim deneme yapacak 15 senem yok, seninki gibi," diye çıkışmıştım.

Annem, evliliğimin her an bitebileceğini ona hatırlatıyor olmamdan hiç etkilenmeden, gözlerini çevire çevire, aldırmaz tavrını sür-

dürüyordu. Elimin üzerine pat pat vurarak, ne yapacağımızı, kendinden emir bir şekilde anons etti: "Kurban keseceğiz," dedi. "Adaklık bir hayvan kesip, fakir fukarayı sevindirdik mi, bütün dileklerin karşılanır," diye ekleyerek de çıktı işin içinden.

Başımı öbür yana çevirince, annem bu kurban fikrinden fazla etkilenmemiş olmama çok şaşmıştı. "Başka bir şey mi oldu yoksa?" diye sordu. "Yoksa artık seni istemediğini falan mı söyledi?"

"Hayır," diyen dudaklarımdaki tereddütlü titreşiminden, söylenecek bir başka şeyler de olduğunu anlamıştı ve ben de "Başka birini daha alıyor," diye ilave etmek zorunda kalmıştım. "Asıl karısı olarak, biriyle evleniyor!"

"Tevekkelli bu kadar gerginsin sen!" dedi annem. "Ama belki de senin evliliğini fazla etkileyecek bir durum değildir. Korkulacak bir şey yoktur."

"Eğer hamile kalsaydım, daha az korkardım."

"E, orası öyle," dedi annem. "Ne zaman söyledi bunu sana?"

"Nahide söyledi."

"Nahide mi?" diye sorarken, şaşkınlıkla irkilip geri çekilmişti.

Onun, bu fazla uzatmadan sorulmuş sorusuna karşılık vermek yerine, sessizce yatışımı sürdürmüştüm. Boğazım tıkanmış, yüzüm bir polo topu gibi büzüşüp, ufalmıştı.

"Allah kahretsin!" demişti annem, meseleyi tam olarak kavradığında. Hala benden gelecek bir düzeltme beklercesine yüzüme bakıyordu ama söylenecek başka söz de yoktu.

Annem dua etmeye başlamıştı bile: "Kâinatın tek maliki, bizi sonsuz şefkatinle hatırla! Efendimiz Muhammed, dualarımızı duy! Beşerin şeyhi Ali, bize sabır ve kuvvet ihsan eyle!"

"Bibi, bu duruma tahammül edemiyorum" dedim. "Şimdi, ikisinden biri mutlaka benden nefret edecek."

"Peki, sen Nahide'ye bir şey söyledin mi?" diye sordu annem, endişeyle.

"Hayır."

"Allah'ıma şükürler olsun," diye rahatladı. "Haklısın kızım. Acilen bir şeyler yapmamız lazım. Şu an için sesini çıkarmamalısın. Sabaha yapacak çok işimiz var. Senin de canlı ve dinç olman gerek."

Üzerime battaniyemi örtüp, başımın altındaki yastığı düzeltmiş, sonra saçlarımı toparlayıp yastığın üst yanına alarak, usul usul taramaya başlamıştı ve bir yandan da, en anaç sesiyle, muzip fareyle, onu yemek isteyen şişko ve salak kedinin maceralarını anlatmaya başlamıştı. Yatıştırıcı üslubu, tarağı saçlarımda dolandırırken başıma yaptığı yumuşacık masajla birleşince, beni hızla dinlendirici bir uykuya sürüklemişti.

Allahtan ertesi gün Perşembeydi ve Perşembe günleri öğlen sonralarımız tamamen serbest olarak kullanabildiğimiz zamanlardı. Avluda durup, Şamsi'nin mutfaktan çıkıp kilere geçmesini bekledik. Sonra annem onu takip ederek kilere girdi ve tatlı sözlerle gönlünü fethederek, ceplerini dolduracak kadar kabuklu ceviz ve bir avuç da kuru üzüm almayı başardı. Karşılık olarak da, Şamsi'nin şişmiş, törpü gibi olmuş boğazına iyi gelecek, siyah şifalı ilaçtan, ona bir şişe hazırlayacağına söz verdi.

"Ne sefil bir ev ya rabbim," diye söyleniyordu, alış veriş bittiğinde, annem.

Çarşaflarımızı ve peçelerimizi takıp, kol kola girerek dışarı çıktık ve *Seyid Ahmediyun* mahallesindeki meşhur pirinç minareli camiye doğru yola koyulduk. Yolda, genç bir annenin, önüne kattığı dört çocuğu evine doğru yönlendirerek ilerleyişini izledik. Sanki bütün çocukları birbiri ardına doğurmuşçasına yakın yaşlardaydılar. Böyle bereketli bir kadının, benim çektiğim şu sıkıntılara bir an bile katlanıp katlanmadığını düşünmüştüm.

Çok uzak mesafeden bile, öğle sonrası güneşinin ışıklarıyla pırıl pırıl yanan pirinç minareleri görüyorduk. Işıltılar, yabancısı olduğumuz bu mahallede bize kılavuzluk etmiş ve sonunda caminin kapısına ulaşmıştık. Kadınlar kısmına girip, annemle birlikte namazımızı kılıp, başlarımızı önümüzdeki kalay disklere dokundurarak ibadetimizi bitirdiğimizde, sanki sıkıntılarım biraz daha hafiflemiş gibiydi.

Caminin minareleri, üzerine kutsal metinler yazılmış pirinç tabakalarla kaplanmıştı. İçerisi dar, serin ve loş, kubbeye doğru çıkılan taş basamaklar kullanıla kullanıla kenarları yuvarlaklaşmış haldey-

di. En alt basamakta dururken, annem elime bir ceviz ve bir de odun parçası tutuşturuvermişti.

"Kır hadi!" dedi. Cevizi önümdeki basamağa koyup, odunu bütün gücümle tepesine oturttum. Ceviz dehşet bir çatırtıyla, gayet tatmin edici şekilde kırılınca da, bir kerede ulaştığım bu başarıdan keyiflenmiş bir biçimde gülümsemiştim. Cevizin içi de, doğru cebimi boyladı.

"Şükürler olsun Allahım'a," diyordu annem, diğer bir cevizi elime tutuştururken. Basamakları birer birer çıkarken, rahmimin de böyle açılıp, tohumları içine alması, sonra da yumuşak ceviz içi gibi kendi meyvesini dışarı vermesi için dualar ediyordum bir yandan da.

Taş basamakları çıkarak yüksele yüksele, neredeyse kubbeye kadar ulaşmış, annemin teşvikleriyle, basamaklar boyunca aynı işi yapan diğer kadınların hepsini geçmiştim. Yarı yolu tamamladığımızda, aşağı basamaklardan gelen çığlık sesiyle korkup anneme sarılmış ve ne olduğunu anlamak için durup dikkatle dinlemiştim. Ağlayan kadının kırmaya çalıştığı cevizler çok sert olduğundan çatlamıyor, bu da onun kısır olduğuna delalet ediyordu. Kadına öyle acımıştım ki.

Basamakları böylece çıkmaya devam etmiştik. Elimdeki odunu başka bir cevizin tepesine oturtup kırdığımda, aklıma Güllü düşmüş ve acaba yeniden hamile kalmış mıdır diye düşünmüştüm. Kendi çocuğumu doğurduğumda köye giderek, gururla ona gösterdiğimi hayal ediyordum. Çocuğumun damarlarında zengin bir adamın kanının dolaştığını öğrendiklerinde, köydekiler kim bilir neler düşünürlerdi!

Dalgın duralamışken, annem çarşafımın üzerinden beni dürtükleyerek, "Azizem, arkamızdan gelen kadınlar seni bekliyor. Hadi devam et," diye uyarınca, hemen basamakları çıkmaya devam ettim. Kırdığım ceviz, sanki bir sürü öbür cevizin kırılmasına önderlik ediyor, hepsi benimkinden çıkan çatırtıyı bekliyor gibiydi. Basamakların sonuna ulaştıktan sonra dönüp aşağıya inerken, yol boyu ceviz kıran kadınlara, mırıl mırıl kısmet açıklığı dilemiştik. Özellikle de, kızarmış ve şişmiş gözleriyle ağlayan kadına iyi dileklerimi iletirken, bakışlarından, kaderinin ne denli acılarla dolu olduğunu anlamıştım.

Dışarı çıkar çıkmaz, cebime doldurduğum ceviz içlerini kabuklarından iyice arındırıp, annemin verdiği kuru üzümlerle karıştırmıştık.

"Şimdi, utanmak sıkılmak yok," demişti annem, eve doğru yürümeye başladığımızda. Derin bir nefes aldım ve sokakta gözüme çarpan ilk adamı seçtim. Babamın yaşlarında bir adamdı ve göz kenarlarında aynı babamınkiler gibi, örümcek ağlarını andıran ince çizgiler vardı.

"Hey, kır sakallı bilge!" diye seslendim, elimdeki ceviz ve kuru üzüm karışımını göstererek. "Kendi ellerimle sana çerez ikram edebilir miyim?"

Adamın gözleri şefkatle yumuşamış, ya da en azından bana öğle görünmüştü. İki elini birden avuçları açık biçimde uzatan adam, "Allah senden razı olsun, küçük müstakbel anne," diyerek, ikramımı kabul etmiş ve "Yedi tane oğlun olur inşallah, hepsi birer yıl arayla," diyerek de gazama destek vermişti. Gülümseyerek ona bir avuç ceviz-kuru üzüm karışımı verip, hayırlı günler dileyerek, karşılığında dualarını almıştım. Adamın nazik sözleri içimi ümitle doldurmuştu.

Şüphesiz, bana babamı hatırlatan bir adamdan, yedi tane oğlum olması yolunda bir temenni duymak, Allahın bir lütfu ve iyi kısmet haberiydi.

Yolda yürürken sürdürdüğümüz ikramlar sırasında karşılaştığımız nerdeyse bütün adamlar, iyi ve güzel sözler söylüyorlardı.

"Yaz gülleri gibi tomurcuklanırsın İnşallah!" dedi örneğin, katırının üzerinde ikramımızı kabul etmek için duran genç bir adam.

"Nar gibi bereketin olur inşallah!" dedi, kamburu çıkmış yaşlı bir adam, ikram ettiklerime karnını doyuracak şeyler bulmuşçasına bakarken. Ona özellikle biraz daha bolca vermiştim ceviz-kuru üzüm karışımından.

"Göbeğin, sarığım gibi şişsin inşallah!" demişti bir başka adam, başına sardığı ve yeni yıkandığı besbelli bembeyaz sarığını gösterirken.

Az sonra, yolun kenarında çömelmiş, dostane yüzlü genç bir adamı fark ettiğimde de, cebimde son bir avuç çerez karışımı kalmıştı.

Adamın uzun kolları ve bacakları, bana Feridun'u hatırlatmıştı. Elimdeki son çerezi ona uzatıp, dualarını benden esirgememesi için ricada bulunduğumda, beni hiç umursamayıp, sanki bir arkadaşını beklermişçesine caddeden geçenleri süzmeye devam etmişti. Bir kez daha ısrar etmiştim: "Lütfen, nazik beyim, ikramından bir lokma alın hiç olmazsa."

Bu kez, sert bir ifadeyle başını çevirip bana bakmış, "İstemiyorum!" demişti. "Niye kendin yemiyorsun?"

Korkmuştum, geri çekildim. Kasıtlı olarak yapılmış bir kabalıktı bu. Annem hemen koluma yapışıp beni uzaklaştırmak için çekiştirirken, "Ayıp!", "Ayıp!" diyordu. Adamsa hiç umursamadı; başını çevirip bize bir daha bakmadı bile. Annemin çekiştirmeleri sırasında, avucumdaki son ceviz-kuru üzüm karışımı da yerlere düşüp, yolun üzerinde hoplaya zıplaya etrafa yayılmıştı. Hemen peyda olan güvercinler, çerezleri didiklemeye başlamıştı bile.

Annem, son bir avuç çerez kalana kadar karşılaştığımız hayırlı insanları hatırlatarak, o anın üzerimdeki kötü etkisini hafifletmeye çalışıyordu: "Bir tane kötü kalpli adam, Allah'ın rahmetinin önünü kesemez ya!" Ama ben bir türlü ikna olmamıştım. Gün batımına yakın saatlerde eve döndüğümüzde, camide gördüğümüz gözleri ağlamaktan şişmiş kadını hala hatırlıyordum. Belli ki bütün çabaları boşa çıkmış, acı çığlıkları, pirinç minareli camiyi bir matem tapınağına çevirmişti.

AKŞAMÜSTÜ, Gordiye ve Gostaham'a, büyük odada çay ve kurabiye servisi yapan annem söz isteyerek, Nahide'nin nişan meselesini açmış ve Gostaham'ın şaşkınlık içindeki ilk tepkisi, "Vay babam, vay!" olup, ardından da söz konusu Feridun'un aynı Feridun mu olduğunu sormuştu. Bu sorunun yanıtı da verildikten sonra, odada uzun bir sessizlik hâkimiyet kurmuş ve ancak Gordiye'nin sinir tepkisiyle bozulmuştu.

"Bula bula, Nahideyi'yi mi seçmek zorundaymış yani! Bu nasıl kötü bir tesadüf!"

Daha sonra Gostaham, annem ve benim de katılacağımız bir toplantı ayarlamış, bizleri de büyük odadaki yastıkların üzerine davet etmişti. Annemle birlikte yan yana oturmuş, bir süre onların çay içmelerini izlemiştik. Gordiye, bize de ikram yapılması için bir girişimde bulunmamıştı.

"Belki de, başlayalı daha birkaç gün olan yeni *muta* anlaşmasını iptal yoluna gitmeliyiz," diye başlamıştı annem söze.

"Bunu yapabilir miyiz bilemiyorum," diye yanıtladı onu Gostaham. "Sonuçta, yapılan bu anlaşma kanuni ve parayı da almış durumdayız."

"Ama bu, Feridun gibi onurlu bir adamdan, bizi serbest bırakmasını dilemek için bir engel değil bence, diye sürdürdü annem.

"Neden serbest bıraksın ki? Anlaşmayı yenilediğinde, Nahıde ile nişanlanacağını biliyordu ve buna rağmen teklifini yaptı. Ona göre bir engel yok demek ki," dedi Gostaham.

"Ama bizim arkadaş olduğumuzu bilmiyordu," diye protesto ettim durumu.

"Feridun'a bunu söylemedin, değil mi?" diye sordu annem.

"Söyledim. Ama fazla ayrıntıya girmedim. Keşke girseydim!"

"Eminim bunun da bir önemi olmayacaktır," dedi Gostaham, kararlı bir şekilde. "Canının istediği kadınla evlenebilir."

Gordiye derin ve gürültülü bir iç geçirişle, "Evlenmek için seni seçmemiş olması ne kötü," diyerek zenginleştirmişti görüşmeyi. "Ama yine de, *muta* anlaşmasını yenilemiş olması, senden yeterince hoşlandığını gösteriyor."

Sinirlerim bozulmuş biçimde, gözlerimi çevirdim. Birçok kadın gibi, tüm yaşamını güvence altına alan bir evlilik anlaşması yapmış olan Gordiye, sadece 3 ay sonra süresi dolacak bir evlilik yapmanın nasıl bir durum olduğunu nereden bilecekti ki?

"Şimdi, önümüzde duran olasılıklara bir bakalım, dedi Gostaham, anneme. "Bu anlaşmayı ya kabul edip ses çıkarmaz, ya da serbest bırakılmak için yalvarırsın. Çünkü unutma ki, kızın artık bir bakire değil. Hala elde edilebilecek avantajlar olabilir."

"Özellikle de bir çocuk olursa," dedi Gordiye ve aklıma o anda,

çerez teklifini geri çeviren sert bakışlı, yakışıklı suratlı genç adam geldi.

"Ama unutmayın ki, o zaman da herkes olup biteni öğrenecektir," dedi, birden annem.

"Doğru, diye hayıflandı Gordiye de, "Ama bu durumun size getireceği avantajlar öyle büyük olacaktır ki, dedikoduların pek bir önemi kalmaz."

"Bu olup biten hakkında, Nahide'nin ailesi ne düşünecektir peki?" diye sorduğumdaysa, Gordiye endişeyle başını öbür yana çevirirken, Gostaham da öne eğdi ve odayı, yüreğimdeki en büyük korkuyu ateşleyen, uzun bir sessizlik kapladı.

Olayda adı geçen aile, başka bir aile olsaydı, herkesin çıkarları ve avantajları büyük olacağından, kimse meseleye fazla takılmayabilirdi. Ama Nahide'nin ailesi söz konusu olduğunda, konu, sıcakta kalmış balmumu gibi yapış yapış bir hal alıyordu.

"Sen kendini düşün," dedi Gordiye, sonunda. "Nahide, bu dünyada sahip olunabilecek her şeye sahip; seninse hiçbir şeyin yok."

Içım, tencerede kaynayan su gibi fokurduyordu. Bunca zaman sonra, kendimize ait bu kadar az varlığımız olması kimin hatasıydı ki? Hayatta sahip olduğum en kıymetli değerim olan bekâretimi satmış, bana kalıcı bir yaşam güvencesi de sağlamamışlardı. Dokuduğum halıyı bana hiçbir kar sağlamayacak biçimde hediye etmişlerdi. Annem her gün, yine önceden olduğu gibi açlık ve sefaletten kendimizi sakınamayacağımız durumlara düşmemizden korkarak yaşıyordu. Ve yaptıklarımızla, tüm bu sonuçlardan daha fazlasını hak ettiğimizden hiç kuşkum yoktu!

Annem bana dönüp, "Senin gönlünden geçen ne, güzel kızım? Ne yapmak istiyorsun? Sonuçta, Nahide senin en yakın arkadaşın," dediğinde, bu soruya verilecek hiçbir yanıtımın olmadığını anlamıştım.

Bu boşluktan istifade etmeyi kaçırmayan Gordiye, derhal lafa dalmıştı tabi: "Ben olsam, Feridun'un kim olduğunu hesaba katarak, çok dikkatli düşünmeden, asla hareket etmezdim!" Benimle ilgili temkini elden bırakmadığını çünkü ne kadar aceleci ve sabırsız olabileceğimi gayet iyi bildiğini hissedebiliyordum.

"Ne yapacağımı ben de bilemiyorum, demiştim, büyük bir samimiyetle.

"Sizin öneriniz nedir?" diye sordu bu kez annem, Gordiye'ye.

"Hali hazırda ortada bir sözleşme olduğuna göre, bu sözleşmenin koşullarına bağlı kalınmalı," demişti o da. "O zaman, herhangi bir tartışmaya mahal vermeksizin süre doldurulur ve eğer anlaşmayı daha da uzatmak isterse, o zaman oturup tekrar düşünülür."

"Peki, o sırada, ya Nahide'nin ailesi gerçeği öğrenirse? Bizi aşağılayıp, suçlamaz mı?" diye sordum.

"Böyle bir durumdan haberdar olmaları için hiçbir sebep yok," dedi Gordiye, aceleye getirerek. "Hiçbir erkek, böyle ortalık karıştırıcı bir mevzuu, karısına ya da evlenmek üzere olduğu nişanlısına açmaz."

Annem yine bana dönmüştü. "Ne diyorsun?"

Hiçbir şey düşünemez olmuş, parmak uçlarımla yerdeki halıya dokunuyordum. Feridun'un duvarından söküp yatak odasına yaydığım ipek halı gibi kadife bir dokusu vardı bu halının da. Sonra giderek, Feridun'un vücudu benimkinin üzerindeyken, sırtımda o halıyı hissedişimi hatırlamaya başladım. Yüzümün kızardığını biliyordum. Artık bedenimi Feridun'dan gelecek hazlara açmıştım ve bu hazlara geri dönebilmeyi, eskisinden çok daha fazla arzuluyordum. Nahide'yi de çok seviyor olmama rağmen, Gordiye'nin söyledikleri doğruydu; onun her şeyi vardı, benimse, Feridun'la geçirebilecek birkaç ayımdan başka hiçbir şeyim yoktu.

"Söylediğinizi yapacağım," dedim, Gordiye'ye dönüp.

Gordiye rahat bir nefes alıp, tatmin olmuş gibi görünmüştü. Muhtemelen onun aklındaki tek konu, Feridun ve ailesinin, bize bir halı siparişi daha vermesi ihtimalinin hala ortadan kalkmamış olmasıydı.

"Bilgeliğin ve aklın, yaşına göre çok gelişkin," dedi. Gordiye, iltifatla.

Annem de rahatlamıştı, çünkü üç ay daha neyle geçineceğimiz endişesini kafasından atabilecekti.

DÜĞÜN GÜNÜNDE perişan görünen bir gelinden daha üzücü hiçbir şey yoktur şu dünyada. İsfahan'ın sayılı ailelerinden birinin, nadide bir leylak yetiştirir gibi özen ve dikkatle büyüttüğü, bir yandan da alabildiğine güzel olan biricik kızını, ağlamaktan kıpkırmızı gözlerle görmek ve kırmızı ile altın sarısı gelinlikler içerisinde, etraftaki seçkin misafirlerin, fena halde soğuk aldığını düşünecekleri biçimde burun çekişlerini duymak, dayanılır bir ıstırap değildi. Nahide'nin akrabalarından biri olmadığım için minnettardım çünkü öyle olsaydım, akit adı verilen nikâh törenine katılıp, gelin ve damadın yakınlarıyla birlikte, bir mollanın yönettiği o seremonide bulunmam gerekecekti. Söylendiğine göre, o gün öğlenden sonra, molla, Nahide'ye üç kez Feridun'la evlenmek isteyip istemediğini sormuş, ancak üçüncü soruşunda sessizliğini bozabilen Nahide, "Evet!" yanıtını verebilmişti. Nikâhtan sonra, damat ve gelinin kendi cinsleriyle yaptıkları eğlencelerden sonra da, yine bir araya gelen evli çift, aralarında yaptıkları ömür boyu geçerli sözleşmeye imza atmışlardı.

Annem, ben ve Gordiye, düğüne gitmemek için hiçbir özrümüz olmadığından, akşam yapılan kadınlar arası kutlamalara gitmek zorunda kalmıştık. Eğlence, Nahidelerin evindeki, her tarafı yeşil kandillerle aydınlatılmış, buketler dolusu çiçekle dekore edilmiş büyük bir odada yapılıyordu. İçeriye girmemizle birlikte, hizmetçiler soğuk meyve suları, sıcak çaylar ve tepsiler dolusu şekerlemelerle bizi karşılamışlardı. Nahide, odanın bir ucundaki geniş divanda, inciler anası istiridye'nin içindeymiş gibi oturuyor, misafirler nehir gibi içeri akıyor, üstlerindeki çarşafları çıkardıktan sonra gelini kutlayıp, bol takılarını ve süslü elbiselerini ona gösteriyorlardı. Ben de, Nahide'nin bana hediye ettiği kürklü mor kaftanımı ve içime de turuncu bir tunik giyerek gitmiştim.

"Ne güzel yakışmış üzerindekiler!" dedi, yanaklarından onu öptükten sonra.

"Nahide-can, asıl senin ne kadar güzel göründüğünü anlatamam, dedim ben de karşılık olarak. Bunu gerçekten doğru söylüyordum. Saçları inci taneleriyle süslenmiş ve gözleri, üzerine giydiği altın simlerle bezenmiş kırmızı ipek elbiseden dolayı, her zamankin-

den daha yeşil görünüyordu. Öyle muazzam görünüyordu ki, uzun süre ona bakmaya doyamamıştım ve sonunda, gözlerimi başka yana çevirerek, ondan kopabilmiştim.

"Benim için bu kadar üzülme," diye fısıldadı. "Seni üzgün görmeye dayanamıyorum."

"Seninle tanıştığımızdan beri, her an, özlediğin mutluluğa kavuşacağına inandım!" diye başladım konuşmaya; tabi Iskender'le olanı kastederek, Feridun'la olanı değil.

"Hayatımdaki tek gerçek güzellik sensin," dedi Nahide, cevaben. "Sana, benim sırrımı sakladığın ve ona ortak olduğun için daima minnettar kalacağım."

Başını kalabalığın tersine çevirip, yanağından akan gözyaşını misafirlerin görmesine engel olmaya çalışıyordu.

Misafirler hala gelmeye devam ediyordu ve ben, gelini tebrik etmek isteyenlere yol vermeliydim. Gordiye, arkadaşlarına rastlayıp onlarla konuşmaya daldığından, annem yalnız başına kalmıştı.

Ben de Nahide'nin yanında ayrılıp, annemin yanına dönmüştüm. O sırada, Nahide'nin annesi Ludmila da bizim yanımıza gelmişti.

"Sizi ve ailenizi tebrik ederim, dedi annem, hemen. "Kızınıza ebediyete kadar mutluluklar diliyorum."

"Muhteşem değil mi?" dedi Ludmila; yeşil gözleri kızınınkilerin aynısıydı ama daha net ve mutlu parlıyorlardı. "Tam da ümit ettiğim gibi denk bir birleşme oldu. Bu günü gördüm ya, içim çok rahatladı."

Yüzümü, Ludmila'nınki gibi memnun ve mesut göstermek için büyük bir mücadele vermek zorunda kalmıştım.

"En içten duygularımla, mutlu olmalarını diliyorum," dedim sonunda ama sesimin biraz tuhaf çıktığını da hissetmiştim.

Kendimi o an hissettiğim kadar hain ve sahtekâr olarak, bir daha asla hissetmeyecektim. Ludmila'nın bana bakışlarında, sanki bir şeylerin yanlış olduğunu anlarmışçasına bir ifade vardı ama kalabalığın arasından bir arkadaşı ona seslenince, uzaklaşmak zorunda kaldı.

Az sonra hizmetçiler ortalıkta koşturmaya, açıp silkeledikleri örtüleri halıların üzerine yaymaya ve yemek hazırlıkları yapmaya başlamışlardı. Sonra ellerindeki tabaklarda ve tepsilerde, tandırda pişmiş bütün kuzu, fırınlanmış geyik ve yaban tavşanı gibi av hayvanlarının parçaları, yoğun sebze türlüsü ve dumanı üzerinde pirinç pilavları dolu olarak, başka hizmetçiler göründü. Annem ve ben, iki yastık alarak, üzerilerine oturup yemeğimizi birlikte yedik. Kuzu budu öyle yumuşak pişirilmişti ki, tereyağı kıvamındaydı. Annem bir parça ekmekle tuttuğu kemiği çektiğinde, üzerindeki etler tabağa dökülünce, hemen tadına bakmak için beni heyecanla uyardı. "Eriyor gibi."

Etten alıp ağzıma attım ama tadına dikkat etmedim. Kadınların hep bir ağızdan konuşup çıkardıkları korkunç gürültü kulaklarımı rahatsız ediyordu. Gidip evde daha az gürültülü bir işle uğraşmayı yeğlerdim; mesela halıma devam edebilirdim. Sonra kendi nikâhımı düşündüm; kutlamasız, düğünsüz, sadece gümüş para kesesinin şıngırtısı eşliğindeki nikâhımı...

Yemekler yenip, sofralar kaldırıldıktan sonra, iki kadın müzisyen, biri def diğeri de kemençe çalmaya başlayıp, insanları coşturacak evlilik şarkıları söylemeye başlamışlardı. Kadın grupları yer yer ayağa kalkmış, oynamaya başlamış, nakaratlarda müzisyenlerle birlikte şarkı söyler olmuşlardı. Nahide de onlarla birlikte şarkı söylemeye zorlanıyor, yüreği acı içinde kıvranmasına rağmen, mecburen katılıyordu. "Şu mutlu geline bakın hele!" diye bağırdı misafirlerden biri. "İstikbalin de bugünün gibi aydınlık olsun!"

Akşam saatleri ilerledikçe, şarkı sözleri de değişime uğrayarak, daha bir müstehcenleşmeye başlamıştı. Bir gurup kadın, doğru kapıya, doğru tokmağı bulmakla ilgili bir şarkı söylemeye başlamışlardı. Nahide'nin yüzü kül rengine dönmüş, etrafındakiler de durmadan onu, çok yakında bu işe alışıp, kendileri kadar keyifle yaşayacağı yönünde teskin eder olmuşlardı.

Bense bunun tersini diliyordum içimden, çünkü kocası bana aitti. Öte yandan da, söz konusu hazları onun da yaşamasını ümit ediyordum çünkü o benim en iyi arkadaşımdı.

Parti, gecenin ilerleyen saatlerine kadar, hatta etrafımızı saran kent derin bir sessizliğe gömülmüş olduğu halde devam etti. Başım önüme düşüyor, yatağımı özlüyordum ama bir türlü bitmiyordu. Sabaha karşı, hizmetçiler yine yemek taşımaya başlayıp, önümüze dizi dizi kuzu, ciğer ve böbrek kebapları, sıcak taze ekmek ve naneli yoğurt dolu tabaklar koymuşlardı. Heyecan giderek yükseliyor, Feridun'un kız evine gelmekte olduğu haberleri kulaktan kulağa yayılıyordu. Ludmila ve nedimeleri, Nahide'yi sarıp sarmalayıp, altınlarla süslü beyaz bir çarşafla örterek, peçesini de takıp, sokakta kimselerin göremeyeceği bir hale sokmuşlardı.

Evin kapısı, erkek tokmağıyla çalınıp, Feridun, üzerindeki mor kadife kaftanı ve içinde gök mavisi tuniğiyle avluya girdiğinde, bütün kadınlar, sanki büyük bir telaş içindeymiş süsü vererek, danışıklı bir şovla çarşaflarına saldırıp, örtünmeye çalışıyor, ancak bu sırada görünmek konusunda gerçek bir endişe içinde bulunmuyorlardı. Çünkü düğünlerde, normal zamanlara oranla, daha gevşek kurallar geçerli oluyordu. Bu bir oyun gibi yaşanıyordu.

Ben ve annem dışında herkes, Feridun'a mutluluk dileklerini haykırıyordu; "Evliliğin bereketli olsun!" Zenginliğin katmerlensin!" "Soyunu sürdüren oğulların olsun!"

Feridun, sırıtan ve o anın tadını çıkararak bağrışan kadınlara doğru döndüğünde, beni görmüş olmasına ve göz göze gelmemize rağmen, varlığımı belli eden en küçük bir hareket yapmamıştı. Nahide'nin elini tutup, evden çıkıp gitmek üzere kapıya yöneldiklerinde, müthiş bir kıskançlık acısı bütün vücudumu işgal etmiş gibiydi. Diğer kadınlarla birlikte, biz de, uzaklaşan çiftin ardından kendimizi sessiz sokağa atmıştık. Kapının önünde bir çift benekli Arap atı bekliyordu. Feridun, Nahide'yi belinden kavradığı gibi havaya kaldırıp, ayağını üzengiye yerleştirmesine yardımcı olduktan sonra, eğerin arkasına, terkiye oturttu. Sonra da kendisi zıplayıp ata bindi ve ardına baktığında, yüzünde müthiş bir zafer gülümsemesi parladı.

Gözümün önüne, Nahide'nin peçesini kaldırıp, o güzel yüzüne bakacağı anı getirmiş ve kendimi zorlayarak, yalnız kaldıklarında

neler yapacaklarını düşünmemeye çalışmıştım ama bu fikri bir türlü de kafamdan atamamıştım. Acaba Nahide'nin düzgün hatlı ve benimkinden çok farklı vücuduna da uzun uzun hayranlıkla bakacak mıydı? Vücutları, benimkiyle Feridun'unkinde olduğu gibi, birbirine uygun olacak mıydı? Atlar uzaklaşırken, arkalarından bağıran kadınların yeni evli çifte yönelik mutluluklar dileyen çığlıkları mahalleyi sarmıştı. Hepimiz, kalabalıktan heyecanlanan ve huysuzca tırıs giden atların ardından, peşleri sıra bıraktıkları, ağır, koyu renk dışkıların üzerlerine basarak koşuyorduk. Kadınların çığlıkları öyle üst bir perdeye ulaşmıştı ki, kulaklarımı kapatmak istiyordum. Kalabalığın arasında düşüp ezilmekten korktuğumdan, annemin koluna yapışmıştım. Nihayet, gelin ve damadın atları hızlanıp gözden kayboldu da, hayırlısıyla evimize dönebildik.

ERTESİ SABAH GORDİYE, tam ben ekmek yapmak için suyla unu karıştırıp hamur haline getirirken mutfağa girip, tepeme dikilmişti. Annem şifalı otlarını kaynatmaya avluya çıkmış, aşçı da tuvalete gitmiş olduğundan, mutfakta yalnızdım.

"İyi haber!" dedi, Gordiye. "Nahide'nin ailesi, kızlarına düğün hediyesi olarak, büyük bir ipek halı siparişi verdi. Safran boyasıyla yapılacak ipek bir halı hem de."

"Aman ne mükemmel," demiştim, kendimi yoğurduğum hamur gibi hissederek. İpek, safran boyasıyla mükemmel bir renk alıyordu ama bu işlemin maliyeti de, diğerleriyle karşılaştırılamayacak kadar yüksek oluyordu. Çiftçiler sonbaharda, tam safran bitkisi lavanta rengi tomurcuklarını açtığında, bunlardan binlercesini toplayıp, her birinde üç adet bulunan, minik, ince ve neredeyse ağırlıksız çiçek tepeciklerini ayıklayıp, parlak kırmızı renkteki bu tepecekleri kuruttuktan sonra toz haline getiriyor, sonra bu tozu kaynattıklarında da, sarının en muhteşem tonunu elde ediyorlardı.

"Bence bu gelişme, yukarıdan ilahi bir gücün, *muta* meselesini gizli tutmakla ne kadar bilgece davrandığımızı onaylaması gibi," diye sürdürdü, Gordiye. "Sen, kendiniz için de en doğru olanı yaptın, biliyor musun?"

Anladığımı sanıyordum; bizi sokağa atacağını ima ediyordu gene. Ama anladığım diğer bir konu, söz konusu siparişin, bu kez Gordiye'yi de zayıf duruma düşürdüğüydü. Eğer Nahide'nin ailesi, bu siparişten sonra *muta* meselesinden haberdar olursa, Gordiye'nin bu konuyu daha önce onlara söylememesini, aç gözlülüğüne yoracaklardı.

"Kimseye bahsetmem," dedim, soğuk bir tonla, Ama şartlarım var!"

"Şart mı? Ne şartı"

"Ev işlerinden affedilmemi istiyorum. Halımla ilgilenmek için zamana ihtiyacım var."

"Ne kadar süreyle?"

"Birkaç ay. Ve buraya, bana yardım etmeleri için birkaç işçi kadın getirmem gerekecek."

Gordiye, rahatsız bir kahkaha attıktan sonra, "Seni gidi yetenekli şey! Şehir hayatı senin gözünü çok açtı,' demişti.

"Belkı de öyledır," dedim ben de. "Ama aynı sizin söylediğiniz gibi, bir anne ve kızının, kendi başlarının çaresine bakabilmesi için, parasal gelecekleriyle ilgili temkinli olması gerek."

Gordiye'nin suratı asılmış, kahkahası havada asılı kalmış, kendi söylediklerini onun yüzüne vurmam hiç hoşuna gitmemişti. Gözleri donuk bakarken, "Zor bir pazarlığa girişiyorsun," dedi.

"Ama, bu eve sokacağı kazanç çok büyük olacak bir pazarlığa... diyerek, fikrimi perçinlemiştim.

Bunu inkâr edemezdi. "Katılıyorum, dedi isteksizce," Ama bana, bu sırrı tutacağına dair söz verdiğini duymak istiyorum."

"Ben de sizin söz verdiğinizi duymak istiyorum," diye cevapladım. Son söylediğim karşısında kaşları zıplar gibi yukarı kalkmıştı, lakin fazla seçeneği yoktu.

"Söz veriyorum!" dedik, aynı anda, karşılıklı.

İlk defa Gordiye, bir görüşmede beni bastıramamıştı. Artık emirleri karşısında yumuşak başlı olmayacak, her emrine karşılık, ondan koparacağım bir şeyler düşünebilecektim. Bu durum hiç hoşuna gitmese de, bundan böyle, hesaba katmak zorunda olduğu bir gerçekti.

FERİDUN'DAN BİR DAHA ne zaman haber alacaktım? Ne kadar zaman sonra Nahide'den yorulup, tekrar beni yatağında isteyecekti acaba? Muhtemelen şu aralar, güzel yeni karısıyla uzun yatak sefaları yapıyor olmalıydı. Bütün bu düşüncelerden beni uzaklaştırıp sakinleştiren tek uğraş, kalemimi elime almak ve çizmeye başlamaktı. Gostaham'ın gösterdiği, yeni Şah Abbas stiline bağlı kalarak, *Dört Bahçe Mahallesi*'nde dökülmüş ağaç yapraklarından esinlenerek, değişik bir tasarım üzerinde saatlerce çalışıyordum. Uzun, ince, balıkçı kayıkları gibi yapraklar çiziyor, bunları halının üzerine yatay olarak yerleştiriyordum. Bu yaprakların yerleşimini tamamladıktan sonra, bunlara dik, yukarı ve aşağı doğru küçük çiçek buketi sıraları diziyordum. Tasarım, kendisine bakan gözü bütün yönleriyle meşgul ediyor, soldan sağa ve tekrar geriye, sola doğru uzun yapraklarla ve yukarıdan aşağı, sonra tekrar yukarıya doğru da tomurcukları izleyerek, kesintisiz bir seyir sağlıyordu.

Tasarımımın taslaklarını tamamladıktan sonra Gostaham'a gösterdiğimde, uzun bir süre bütün detayları incelemiş, birkaç küçük düzeltme ve değişiklik yaptıktan sonra da, onayını vermişti. Sonra derin bir iç çekmiş ve gözlerimin içine bakarak, "Keşke oğlan olsaydın!" demişti. Ben de iç geçirmiştim.

"Benim izimi, kendi öz kızlarımdan daha fazla sürdürüyorsun. Sende doğal bir yetenek var. Eğer oğlan olsaydın, bu sanatın yüksek mertebelerine çıkar, ölümsüz hazineler değerinde halılar yapıp, senden sonra gelecek yeteneklere yol gösteren bir usta olabilirdin. Belki de şahımızın senin işlerine verdiği bir onay olarak, en mükemmel tasarımına kendi adını bile işleyebilirdin. Beni de çok onurlandıracağını biliyorum. Şu haliyle bile, mükemmel bir tasarım yaratmış durumdasın."

Yüzüm kızarmıştı. Bir an, indigo mavisi bir halının üzerine, gümüş simle adımın dokunmuş olduğunu ve yüzlerce yıl adı anılacak bir halı ustası olarak kabul gördüğümü hayal etmiştim. Köyümdeki hiçbir dokumacı, halısının üzerine imzasını atmış değildi.

Gostaham, hala tasarımımı incelemeyi sürdürürken, "Renklerle ilgili ne düşünüyorsun?" diye sormuştu.

"Sizden bu konuda yardım istemeyi," dedim, geçen seferki şaşkınlığımdan ders çıkarmış olarak.

"Renk örneklerini kendin seç ve getirip göster," diye yanıtladı.

O gün bütün öğle sonrasını, çarşıda yün toplarının arasında, hangi tonların birbiriyle uyum içerisinde görüneceğini bulmaya çalışarak geçirdim. Sonra da Gostaham'ın önüne, 14 renk örneğiyle karelediğim tasarımımı koyup, hangi rengin nerelerde kullanılacağını düşündüğümü anlattım. Uzun, büyük yapraklarda çimen yeşili kullanmayı planlıyordum.

"Bu halıyı yapmaya başlayabilirsin," dedi, "ama umduğun kadar mükemmel bir güzellik çıkmayabilir sonuçta, hazırlıklı olasın."

"Neden?"

"Renkler, ilk bakışta göz almıyor," dedi. "Ama bu durum, ortalama bir halıyla, usta işi halı arasındaki farkı da ortaya çıkaran etmendir işte. Tıpkı, iyi kar edilen halıyla, muazzam kazançlar sağlayan halı arasındaki fark gibi."

Gerisin geriye çarşıya gidip, renk konusundaki seçenekleri tekrar gözden geçirmiştim. Her ne kadar, halıyı enlemesine kesen, ince ve uzun desenleri yaprak olarak düşündüysem de, aslında tüy telekleri olarak da geliştirebilirdim. Bu düşünce beni, kuşların hafifliği ve rüzgârın serinli üzerine düşünmeye yöneltmişti. Telek desenlerini güvercin beyazıyla işleyip, derin bir maviyle gölgelendirmeye ve koyu mavi çevre çizgileriyle belirlediğim şarabi bordo bir arka plan üzerine oturtmaya karar verdim. Koyu renk arka plan dolgusu, daha açık renk tüylerin hafif görünmesini, sanki gökyüzünden süzülüp o an oraya konmuş gibi algılanmalarını sağlayacaktı.

Gostaham ana renkler konusunda benimle hem fikir olmasına karşın, kontrast tonların tam olarak doğru durmadığını düşünüyordu. Gidip, biraz daha farklı tonlara bakmamı önermiş, çiçek dalları için biraz daha koyu yeşil-gri ve tomurcukların içi için de daha parlak bir kırmızı ton görmek istediğini söylemişti. Tekrar çarşıya gittiğimde, satıcılara imkânsız sorular sormaya başlamıştım.

"Gölgede kalmış çiçek dalı rengi gibi, şöyle, daha gri bir yeşiliniz yok mudur?" "Ekşi vişne reçelinin rengi gibi, zengin bir kırmızı..?"

Tüccarlar sonunda yorulmuşlardı. "Elimde olanlar bunlar," dedi gittiğim dükkânlardan birinin sahibi olan satıcı, elini kolunu tezgâha döktüğü bütün mallarının üzerinde sallarken. "Eğer daha hassas tonlar arıyorsan, parasını öder, bir yün boyacısına istediğin renkte yünü boyatırsın."

O kadar param yoktu, dolayısıyla gözüme en doğru görünen örnekleri seçip, onlarla yetinmek durumundaydım.

Gostaham, seçtiğim tüm renklere de onay verdikten sonra, bu renklerle tekrar düzenleyeceğim tasarımın boyanmış halini hazırlayıp, kendisine göstermemi istemişti.

Renklendirme işini adeta acı çekerek, Gostaham'dan öğrendiklerimi tam olarak gösterme çabasıyla yapmıştım; desenlerim göze zevk vermeliydi ama zihni zinde tutmalı, bakan gözü uyutmamalıydı ve şaşırtan sürprizler içermeli ama abartılı aykırılıklara kaçmamalıydı.

O kadar uğraşmama karşın, renk planlamam Gostaham'ın hoşuna gitmemişti.

"Büyük, tek renkten oluşmuş kümeler var ve yeterince karmaşıklaştırılmamışlar. Biliyorum, bu söylediğim sana çelişik bir ifade gibi görünüyor ama detay zenginliği bazen tasarımı hafifletir de. Yeniden dene."

Bir tasarımcı için yapılması en güç olan iş, dışarıdan, tasarıma ilk kez bakan birinin gözü kadar basit ve net bakabilmeyi sürdürmekti. Bütün tasarımı boyama işini üç kez daha yinelemiştim. Ancak en sonuncusunda, tasarım parçaları arasında aradığım dengeyi bulabildiğimi hissetmiştim.

Anneme gidip, dışarıdan işçi tutabilmek amacıyla, *muta* parasından bir miktar vermesi için yalvarıp yakarmıştım. Yalnız başıma, boyum kadar halıyı dokumak çok uzun zamanımı alacaktı. Oysa iki dokumacı işçiyle bu iş birkaç ay içinde bitebilirdi. Annem, önce istediğim parayı vermek konusunda isteksiz davrandıysa da, sonra tasarımı görünce fikrini değiştirmişti. "Maşallah!" demiş, "Bu güne kadar yaptıklarının en güzeli bu," diyerek, takdirini dile getirmişti.

Annemden parayı alır almaz, doğru çarşıya gidip, seçtiğim renklerdeki yünleri satın aldıktan sonra, Melike'yi bularak, birlikte çalış-

mak için gerekli anlaşmayı da yapmıştım. Melike'nin kocasının sağlık durumunda bir değişiklik olmamış ve ona önerdiğim bu para kazanma yolunu, eşyalarını sokaklarda satmak zorunda kalmaktan çok daha anlamlı bulduğundan, bana minnettar olmuştu. Melike'nin, dokuma işinde eli hızlı bir de Katayun adında kuzeni vardı ve o da bizimle birlikte çalışacaktı. Her ikisi de, kâğıt üzerinde yapılmış tasarımı tezgâha aktarmak konusunda tecrübesiz olduklarından, onlara renkleri söyleyerek önderlik edecektim.

Halıya başlamadan önce, tasarımın son halini Gostaham'a gösterip, onun onayını son bir kez almak istiyordum. Gostaham'ın kâğıtlara baktıktan sonra, gülümseyerek bana dönmesi sadece birkaç saniye sürmüştü. "Anlamışsın."

Gözlerinde, sanki merak ettiği bir şey kalmış gibi bir ifade vardı hala.

"Benim öz çocuğum olmamana rağmen, yüreğimdeki öz çocuğum sensin," demişti. "Sanatımın bildiğim sırlarını hep bir oğlan çocuğuyla paylaşmayı dilemiştim, ama Allah bana o oğlanı bağışlamadı; onun yerine seni verdi."

Öyle yumuşacık ve sevgiyle bakıyordu ki bana, gözlerinde babamın pırıl pırıl bakışlarını görür gibiydim.

"Teşekkür ederim, canım amcacığım," dedim, bana sunduğu sevgi banyosunun tadını çıkararak.

O zamana dek ilk kez, ona 'amca' demek cesaretini gösteriyordum.

NAHİDE, Feridun'un onlarca evinden biri olan, *Zayende Nehri* kıyısında, nehri ve karşıdaki dağları gören bir eve taşınmıştı. Yerleşme işlerini tamamlar tamamlamaz da, bana bir mesaj gönderip, kendisini ziyaret etmem için davet etmişti. İlk başta gitmek istemedim, ama gitmek zorundaydım çünkü böylece her şeyin yolunda görünmesini sağlayacaktım.

Dört Bahçe Mahallesi'nden çıkıp nehre doğru yürürken, Nahide'nin yeni evinin, eski Cuma Camii'nin ve Feridun'la birlikte olduğumuz ziynet eşyası gibi küçük evin uzağında olmasına şükrediyor-

dum. Az ilerde, *Otuz Üç Kemer Köprüsu*'ne doğru giden yola sapmış, nehre yaklaştıkça serinleşen havayı hissetmiştim. Köprünün dev ve yüksek ayaklarının civarındaki evlerin, oldukça büyük yapılar olduklarını görüyordum. Nahide'nin mesajını getiren haberci, evin büyük ve yeni olduğunu, terasının çok rüzgâr aldığını söylemişti. Bu tür evlerde, terastan gelen serin havayı içeri çekerek, bodrum katlarında bulunan havuzlardaki suyu soğutmak üzere kurulmuş olan düzenek, evde oturanların en sıcak havalarda bile serin bir ortamda yaşamasını sağlıyordu.

Nahide'nin evini koruyan yüksek duvarların eve açılan dev kapısından içeriye adımımı atar atmaz, olduğum yerde çakılıp kalmıştım. Karşımda duran ev, Feridun'un Nahide'den üretmeyi umduğu bir düzine oğlan ve kız çocuk için düşünüldüğü besbelli olan bir saray yavrusuydu. Beni karşılayan saygılı bir hizmetçi, üzerimdeki çarşafı alıp, beni, üzerinde bir çocuk tarafından dizilmişçesine minicik rozet figürleri dolu, inanılmaz sık dokunmuş ipekten bir halının olduğu misafir odasına yönlendirmişti. Odadaki bütün çiçek vazoları ve diğer aksesuar tamamen gümüştü. Yerlere atılmış yastıklar da gümüş simlerle bezendiğinden, pırıl pırıl parlıyorlardı. Yüreğimi buran özenme duygusunu bastırmaya çalışıyordum.

Nahide odaya girdiğinde, bu kadar kısa sürede, nasıl kendisini varlıklı ve güçlü kadın kimliğine adapte etmiş olduğunu görünce çok şaşırmıştım. Kollarında, üzerinden türkuaz taşlar ve inciler sarkan altın pazı bantları ve başına örttüğü beyaz tülbendi alın hizasında tutan, aynı tarzda bir alınlık vardı. Altına giydiği uçak mavi tunik ve üzerindeki aynı renkte ipek kaftan, vücut hatlarını boyunduruk altına almış gibi gösteriyor, olduğundan daha yaşlı algılanmasına neden oluyordu. Yüzü sakin ve durulmuştu. Gözleri her zamankinden daha büyük gibi duruyor ama onu son gördüğümdeki kırmızılıktan eser barındırmıyordu. Sadece Nahide'nin ihtiyaçlarına cevap vermek amacıyla evde bulunan 20 hizmetçi üzerinde tam bir hâkimiyet sergiliyordu.

"Nahide-can!" dedim, onu yanaklarında öpüp selamlarken, "Belki de, artık evli bir kadın olduğun için, seni Nahide hanım diye selamlamalıyım! Nasılsın?"

"Nasıl görünüyorum?" diye sordu karşılık olarak, huzursuzca.

"Ay parçası gibi," dedim, "Ama biraz yaşlanmış gibi duruyorsun."

"Ve daha üzgün."

"Evet, daha üzgün," diye onayladım. Bir süre öylece birbirimize baktık. Yeşil gözlerindeki bedbahtlık, benim gözlerimden yansıyordu. Birlikte, yan yana yastıkların üzerine otururken, Nahide hizmetçilere seslenip kahve ve şekerleme istedi.

"Evlilik hayatın nasıl?" diye sordum, mümkün olabildiğince umursamaz bir tonla.

"Bu şartlarda olabileceği kadar iyi işte," diye yanıtladı Nahide, omuzlarını silkerek. "Onu pek görmüyorum."

Yeni bir gelin için tuhaf bir durumdu, kuşkusuz ve ben, söz konusu durumun yegâne sebebi olmak ümidini aklımdan çıkaramıyordum.

"Niye görmüyorsun ki?"

"Arazileri, atları ve babasına karşı sorumluluklarıyla çok meşgul."

"Ama eminim, seninle de biraz zaman geçiriyordur."

"Sadece geceleri," dedi.

Bu cevap, duymayı en çok istediğim cevaptı. Vücudunu ve yüzünü gözlerimle tarayacak, aslında bulmayı hiç arzu etmediğim tatmin belirtileri aradım. Birbirlerinden hoşlandıklarını falan duymaya gerçekten hiç tahammülüm yoktu, dolayısıyla hızla konuyu değiştirmeye çalıştım. "Sanırım, İskender'i unutamıyorsun."

Gözleri daha kocaman ve üzgün bakmış ama kendine hâkimiyetini de kaybetmemişti.

"Asla!" dedi fısıldayarak. Eliyle işaret ederek, ona yaklaşmamı istiyordu.

"Kısık sesle konuşmalıyım. Çünkü kimin ona, kimin bana bağlı olduğunu tam olarak bilmeden, kendimi açık edemem. Tek yapmam gereken, her şeyin benim istediğim gibi olduğu numarasına yatmak."

"Bu kadar mutsuz olmana çok üzülüyorum," diye fısıldadım ben de karşılık olarak.

"Nasıl mutlu olabilirim ki?" dedi. "Bu adam İskender'e hiç benzemiyor; ne yakışıklı, ne de kibar!"

Oysa benim gözümde Feridun, İskender'den daha yakışıklı bir hale gelmişti. Bir an, kaslı pazılarıyla belime sarılışı ve kıllı göğsüne çıplak bedenimi yaslayışı düşmüştü yine aklıma. İsyan etmek istiyordum! 'Peki ya o güzel saçları sarığından çıkıp savrulduğunda! Ya da dilini baldırlarında şekiller çizerek dolandırdığında, hiç mi güzel değil yani?' diyerek haykırmak geçiyordu içimden.

Ama bunları söylemek yerine, başka konularla ilgili konuşmaya başlamıştım; üzerinde çalışmaya başladığım yeni halı, mesela, Nahide'nin aldığı düğün hediyeleri veya yazı çalışmalarının nasıl gittiği gibi... Ama ne konuşursak konuşalım, konu yine dönüyor dolaşıyor Feridun'a geliyordu.

"Onunla evli olmaya dayanamıyorum aslına bakarsan. Gerçi, İskender söz konusu olduğunda, bütün diğer adamlar, birbirinden farksız olarak kötü benim için. Sadece geceleri yaşananlar var işte,"

Sonra birden, beklenmedik biçimde kesmişti konuşmasını. Kaliteli mavi porselen fincanından bir yudum kahve almış, "Keşke sen de evli olsaydın. O zaman sana her şeyi anlatabilirdim," diyivermişti.

Bu temennide bulunuyor olmasına rağmen, Nahide'nin bana her şeyi anlatacağından emindim, çünkü konuşmaya ihtiyacı olduğu besbelliydi ve bu dünyada tek güvendiği kadın da bendim. Ama ben, bu konularda anlatacaklarını duymak istemiyordum.

"Kızıyla tanışma fırsatın oldu mu?" diye sorarak, konuyu tekrar değiştirmeye çalışmıştım.

Nahide, bu sorum karşısında afallamıştı. "Sana kim söyledi bir kızı olduğunu?"

Bir an, bu soruyu nasıl yanıtlayacağımı bilemedim. Çok dikkatli olmalı, kendimi fazla ele vermemeliydim.

"Şu halı," diye döküldüm. "hani, kızının hayata dönüşünün şerefine, Allah'a şükranlarını göstermek için, üzerinde tılsım olan bir halı siparişi vermiştı, anlatmıştım sana, hatırlamıyor musun?"

"Uzun zaman önce söz etmiştin böyle bir halıdan, evet, Gostaham'a yardım ettiğinden falan..." dedi, Nahide. "Ama o halıyı Feridun'un sipariş ettiğinden hiç bahsetmemiştin."

Zor nefes alıyordum.

"O siparişi veren adamla, evlendiğin adamın aynı kişi olduğunu, yakın zamana kadar hiç birbirleriyle ilişkilendirmemiştim ki," diye bir yalan attım.

"Ya," dedi. "Evleneceğim adamla ilgili bildiğin her şeyi bana anlatmanı beklerdim." Sert bir ifadeyle konuşuyordu.

"Çok affedersin," diyebildim sadece. "Tamamen aklımdan çıkmıştı."

"Ne acayip," diye karşılık verdi. "Onun hakkında başka bildiklerin de var mı?"

Kalbimin, ateş üzerinde pişen bir kuzu yüreği gibi giderek kararduğını hissediyordum. "Gostaham'ın ondan birkaç tane daha halı siparişi beklediğini biliyorum," demekle yetindim.

Nahide kaşlarını kaldırmış, zengin bir adamın karısı olarak, bu tür siparişleri vermenin artık onun sorumluluğu altında olduğunu hatırlatırcasına, kinayeli bir bakış atmıştı. Ben de utançla başımı eğip, söylediklerimden dolayı çok mahcup olmuştum.

"Bu söylediklerimi yanlış anlama, lütfen" diyebildim hızla.

Sonunda, elini havada şöyle bir savurup, "Biliyorum," dedi ve geçti.

Nahide kahvesinden bir yudum daha alırken, sırtımdan aşağıya süzülen ter damlalarını hissedebiliyordum.

"Evinin bu kadar güzel olmasına çok sevindim," diyerek, yeni bir konu açmaya çalıştım.

Nahide, ölü gözlerle çevresine bir göz atarken, "İskender'le paylaşacağım bir mezbeleliği, bu şatafata tercih ederdim doğrusu," dedi, gergin bir ifadeyle.

"Düğünümde benimle dalga geçen kadınları hatırlıyor musun? O zaman çok endişelenmiştim. Ama yatağıma aldığım adamın bu kadar beter bir adam olacağını da hiç düşünmemiştim.

Kara kalbimde ufak da olsa bir haz kıpırtısı olmuştu. İçimdeki iyi ben, Nahide'ye şunu söylemek istiyordu: Giderek iyileşir! Sabret.

Nahide bir an irkilip, içi üşür gibi titremişti. Bu titreme, pazı bantlarında asılı olan incileri de titreştirmiş, minik şıkırtılar duyulmuştu.

"Gün boyunca iyi niyetinde ve asaletinde bir değişiklik olmuyor. Ama geceleri! Geceleri tam bir hayvana dönüşüyor. Sıcak nefesini boynumda her hissettiğimde, çığlık çığlığa bağırmak istiyorum."

Nahide'nın anlattığı her şey, benim Feridun'da hoşlandıklarımdı. Karanlıkta tam bir hayvan oluyordu ve onunla birlikteyken, ben de aynı ruh haline girebiliyordum. Oysa evde, Gordiye'yle olduğumda kendimi itaatkâr ve iyi bir işçi olarak göstermek zorundaydım. Gostaham'layken dikkatle bir öğrenci, annemleyken ölçülü ve saygılı bir evlat, misafirlere karşı terbiyeli bir kız çocuğu olmam gerekiyordu. Oysa Feridun'layken, etten ve kemikten oluştuğumu yaşayabiliyordum. Bunu keşfetmem uzun zaman almıştı ama şimdi onu görmediğim akşamlarda, özler bile olmuştum.

Hemen boğazımı temizleyerek toparlandım. Kendi düşüncelerimden utanmıştım.

"Kızarıyorsun," dedi Nahide, yüzüne kondurduğu bir gülümsemeyle. "Eh tabi, bakire biri için doğal bir tepki."

"Sence, Feridun yerinde İskender olsaydı, daha mı iyi olacaktı?" diye sordum.

"Elbette," dedi. "Adamın elbiselerinden arınmış vücudu hep bana, Iskender'e duyduğum özlemi hatırlatıyor. Vücuduma dokunan elleri, tırnaklarını çıkarmış kedi patisi gibi geliyor. Sakalları yüzümü kaşındırıyor. Üzerimden itip, fırlatmak istiyorum altından ama orada öylece işini bitirmesini beklemek zorundayım."

"Peki, o güzel yaşıyor mu?" diye ağzımdan kaçırmıştım, en sormamam gereken soruyu, belki de.

Ben de Feridun'la birlikte olduğum ilk akşamlarda utangaçlık yapmış, sadece öyle yatmıştım altında ama Nahide'nin tarif ettiği gibi, ondan tiksinmemiştim. Ve hatta bir keresinde, boşalamamış olması yüzünden, beni haftalarca aramayarak cezalandırmıştı. Aynı durum olduğunda, Nahide'ye ne yapacaktı acaba?

Nahide, sorduğum soru karşısında, yüzünde tuhaf bir ifadeyle bana bakmış, ağzının kenarları hafifçe aşağı sarkarak, "Hiçbir şeyin farkında olduğunu falan sanmıyorum. Sadece kocalık görevini yerine getirir gibi işte.

Acaba, Feridun'un, Nahide'nin yatağına girme sebebinin sadece bir gereklilikten kaynaklanması mümkün müydü? Kendini bana mı saklıyordu yoksa?

"Ona övgüler düzsen?" dediğimde, çenemi hala tutamadığımın çok farkındaydım.

"Yapıyorum. Bir şahin kadar yırtıcı ve aslan kadar güçlü olduğunu falan söylüyorum. Sürekli dolduruşa getiriyorum ama bunların hiç önemi olmuyor."

Feridun'un böyle düzayak sözlerden hoşlanmadığını gayet iyi biliyordum. Nahide'nin biraz daha yaratıcı olması gerekiyordu.

"Ama söylediklerine, aslında sen kendin inanmıyorsun, öyle değil mi?"

"Hayır."

"Belki zaman içerisinde, sen de bundan hoşlanmayı öğrenirsin.

"Çok şüpheliyim," dedi. "Ama katlanabilirim. Tabi, umurumda olan tek şeyi kaybetmemek şartıyla..."

"Iskenderi mi?"

"Sadece o değil, mektuplarını da. Evlenmeden hemen önce, İskender ve ben, ilişkimizi sürdürmenin çok tehlikeli olacağı konusunda fikir birliğine vardık."

"Doğru yapmışsınız," dedim. "Ama Nahide, artık ömrünün sonuna dek sürecek bir evlilik yaptığına göre, kocandan, her şeye rağmen hoşlanmanın bir yolunu bulman gerekmiyor mu?"

Bu lafları söylediğime inanamıyordum. Bir yanım arkadaşımın mutluluğunu isterken, diğer yanım, kocasının bana ait olmasını istiyor, fena halde iki arada kalıyordum.

"Asla!" dedi Nahide.

"Ama böyle yaparsan, nasıl yaşayacaksın?" diye sordum yumuşakça.

"Bilmiyorum," derken ağlayacak gibi olmuştu. Evlenmeden önce yaptığı gibi, kollarıma kapanıp katıla katıla ağlamak yerine, hemen yüzünün buruşmasını kontrol altına almıştı. Gene de, kendini ağlamaktan alıkoyarken çektiği acıyı görebiliyordum.

"Nahide can!" diyebildim sadece, sevecenlikle.

"Burada kendimi açık etmemeliyim," diye fısıldadı dişlerini sıkarak. Gözyaşlarının artmasının önüne geçmeye çalışıyordu. Dudaklarını açıp, kendini sıkmasıyla, ağzının iki yanındaki çizgiler derinleşmişti. Ve sonunda, gözyaşlarına vurduğu ket sonuç vermişti. Öyle güzel görünüyordu ki dolu gözleriyle. Ama gözlerinde çektiği acıyı izlemek de korkunçtu.

Nahide'den ayrılırken, bir vicdan azabı gibi, görünmeden elbiselerimin altında kalan gökkuşağı renkli iplerden yapılmış ve boynuma bağlanmış tılsımı hatırladım. Falcı kadın haklı çıkmıştı; tılsım, Nahide'nin kısmetini bağlamıştı. Aslında bu tılsımı boynumdan söküp atmalıydım ama Feridun'u kaybetmeye kıyamıyordum.

NAHİDE'Yİ ZİYARETİMİN ERTESİ GÜNÜ, Feridun yeniden beni çağırtmıştı. Küçük yatak odasında oturmuş Feridun'u beklerken, bu kez onunla nasıl birlikte olacağımızı düşünüp, bedenimi saran bir arzuyla titriyordum. Nahide bütün vücuduyla Feridun'a kendini kapatmışken, onun düşüncesi benim her yanımı gözenek gözenek açıyordu. Başlangıçta bir görev gibi onun altında yattığım zamanlardan bugüne ne büyük değişiklikler olmuştu! O zamanlar ben köle, o da efendiydi. Şimdiyse, bazen Feridun benim kölem oluyordu. Burada oturmuş heyecanla beklediğim, bu sefer birlikte nereye gideceğimiz olduğu kadar, konforlu bir bilinmezlik hissiyle yaşadığım, bu seyahati nasıl yapacağımızın keyfiyetiydi aynı zamanda. Feridun'u artık tanıyordum; aynı yoldan iki kez gitmezdi.

O gün odaya girdiğinde, elinde bir paket vardı ve pakette cennetten çıkma keyifler olduğunu söyleyerek bana yaklaşmıştı. Hizmetçiler odayı terk eder etmez, benden, elbiselerimi kendi kendime çıkarmamı istemiş, akşamın loş ışığında, elindeki paketi hemen yanıma bırakmış, yastıkların üzerinde bağdaş kurmuş otururken, karşısında ağır ağır soyunmaya başlamıştım. İlk başta biraz acemilik çekip havaya giremediysem de, sıra içliğime geldiğinde, beni gözetliyor olmasından keyif almaya başlamıştım.

Üzerimdekilerin tümünden arınıp çıplak kaldığımda ayağa kalkıp beni kollarına alarak ayaklarımı yerden kesmiş ve döne döne

odanın içinde gezdirmişti. Döndükçe havaya savrulan uzun saçlarımın sırtıma dokunuşu ve bütün bedenime vuran serinlik hepten kendimi uçarı hissetmeme neden oluyordu. Dönerek yaklaştığımız yatağın başına geldiğimizde, beni yatağa indirip gözlerimi kapatmamı istemiş, ben de ısınmış bir halde, yatıp beklemiştim. Elindeki paketi açtığını duyuyordum. Sonra bir süre yanımda öylece durdu. Ardından karnıma pıtır pıtır inen ve bütün vücudumu kaplayan, yumuşacık yağan bir yağmurun altında kalmışçasına üzerime bir şeylerin döküldüğünü hissettim. Gülümseyerek, ayaklarım ve sırtımı yatağa bastırıp bir yay gibi yukarıya doğru gerildim. Yanı başıma çömelmiş, paketten çıkardığı avuç dolusu o şeyden bir kez daha üzerime serpiyordu. Paketteki malzemeyi bitirip, ellerini birbirine sürttüğünü duyduğumda, odayı keskin bir gül bahçesi kokusu sarmıştı. Gözlerimi açtığımda, bütün vücudumun gül yapraklarıyla kaplanmış olduğunu görmüştüm. Üzerimdeki rengârenk mozaik gül yapraklarından halının içinde, uçuk pembeler, parlak kırmızılar ve maviler doluydu. Sıcak, kırmızı bir dalganın, ayak parmaklarımdan başlayıp kalçalarıma, oradan da yanaklarıma kadar yükseldiğini hissediyordum. Uzanıp Feridun'un belini yakaladım ve kalçalarını kendiminkilere doğru çektim.

"Hurmalarını sütümün içinde istiyorum, dedim. Hamamda kadınların okuduğu şiirlerden birinde duyduğum ve muhtemelen böyle ulu orta söylenmesi uygun olmayan bir alıntıydı dudaklarımdan dökülen.

Feridun bedenimi okşarken, gül yapraklarını eziyor, yaprakların muazzam kokusu giderek yoğun bir şekilde odayı kaplıyor, başımı döndürüyordu. Sonra gül yapraklarıyla gözlerimi kapatıp, bana yapmasını ümit ettiğim her şeyi ve ondan istediklerimi harfiyen yerine getirdi. O gece güzel kokulu cennet bahçelerinin doruklarına birlikte çıktık, çığlıklarımızı birleştirdik ve sarmal olup birbirimizi birbirimize kattık.

Nahide'nin Feridun'la yaşadıklarının kuruluğunu anlatışından da yola çıkarak, Feridun'un beni her zamankinden daha fazla arzuladığını keşfetmiş olmak hiç de şaşırtıcı değildi. Her seferinde onun

tarafından çağrıldığımda, Nahide'ye karşı derin bir vıcdan azabı yaşıyor olsam da, sonra Feridun'la yapacaklarımı düşündüğümde, giysilerimin altındaki dizlerimin bağının çözüldüğünü hissediyor, ona gitmek için duyduğum güçlü isteği bastıramıyordum. Ve her seferinde Feridun'a gittiğimde, onu mutlu etmek için yeni yollar kurguluyor, birlikte geçirdiğimiz zamanları bitirip benden ayrılmasına engel olmaya çalışıyordum. Bu kurgular, bazen vücudumu onun için yapılmış tasarımlarla süslemek biçiminde oluyordu. Bir defasında ipe dizdiğim bir dizi mavi seramik boncuğu kalçalarımın etrafına bağlamıştım, örneğin. Birlikte yaptığımız hareketlerin ritmiyle birbirine çarpan boncukların sesi, Feridun'un kulaklarına ulaşıp, onu iyice baştan çıkartmıştı. Başka bir sefer, elbiselerimi sadece ağzını kullanarak çıkarmadıkça bana sahip olamayacağını söylemiştim. Elinden geleni yapmış, elbiselerimi üzerimde tutan bütün bağları dişleriyle çözmüş, bütün düğmeleri diliyle açmış, pantolonumu dudaklarıyla bacaklarımdan sıyırıp çıkartmıştı. Sonradan çenesinin biraz ağrıdığından yakındıysa da, onu hiç o günkü kadar mutlu görmemiştim.

Nahide den gizlediğim sır, düşündüğümden de fazlasıyla, günden güne ağırlaşıyordu. Bu sır, sadece onun kocasıyla benim de evli olmamla kalmıyor, kocasının nasıl mutlu edileceği bilgisi de, Nahide'nın asla hayal bile edemeyeceği bir biçimde sır dağarcığına ekleniyordu.

SABAHLARI, Feridun dan ayrılıp eve döndüğümde hemen Melike ve Katayun'la çalışmaya başlıyordum. Cuma dışındaki her gün geliyorlar ve bu kez odalardan birine kurduğum tezgâhın başına çöküyorlardı. Her ikisinin de acilen işe ihtiyacı vardı. Melike'nin kocasının sağlık durumu giderek kötüleşiyordu. Katayun'un tuğla ustası babası da, yakın geçmişte çalıştığı cami inşaatında, binanın kubbesinden düşüp hayatını kaybetmişti.

"Dosdoğru Allah'ın yanına," demiştı, öyküsünü anlatırken, Katayun, dudakları titreyerek.

Ona karşı özel bir sempatim vardı, çünkü aynı benim babamı kaybettiğim zaman olduğum yaşta, 15 yaşındaydı. 17 yaşına bastığım o günlerde kendimi çok daha yaşlı hissediyor, köyümden ayrıldığımdan beri yedi insan hayatı geçirmiş gibi yaşıyordum.

Bütün yaşadıkları sorunlara karşın bu iki kadın, bir karınca ordusu gibi çalışıyordu. İkisi de, benim kadar eli hızlı dokumacılardı. Melike biraz utangaçtı, ama zaman içinde ortama alışıp kendini rahat hissetmeye başladığında, çocuklarının antikalıklarını bana anlatmayı çok sever olmuştu. Katayun'sa genç bir tay gibi, özgürce koşturmak istiyordu. Büyük bir gönül bağıyla bütünleştiği tezgâhın başından kalkmak bilmiyordu. Onun işvereni olmasaydım, eminim çok güzel bir arkadaşlığımız olabilir.

Her sabah geldiklerinde, tezgâhın iki ucundaki yerlerine oturuyorlar, ben de tezgâhın önüne geçip, aynı saray halı imalathanesinde gördüğüm adamın yaptığı gibi, elimde tuttuğum tasarıma göre, tam zamanında, renk değişikliklerini söylemeye çalışıyordum. Eğer hepsini bir defada, "kırmızı, kırmızı, bej, mavi, kırmızı, kırmızı," diye söylersem, sırayı şaşırıp yanlışlık yapabiliyorlardı. O yüzden, bir sonraki rengi söylemeden önce, ilmeklerin bitmesini beklemem gerekiyordu. Bir diğer sorun, Melike'nin kol kaslarının Katayun'unkilerden daha güçlü olmasından dolayı, ilmekleri tarakla sıkıştırırken, ondan daha sıkı yapıyor olmasıydı. Bu nedenle Mekile'ye sık sık, sıkıştırma sırasında biraz daha hafif bastırmasını söyleyerek ve böylelikle halının bir kenarının diğerinden daha kısa olmasını önlemeye çalışarak ilerliyorduk.

Her gün, sabahın geç saatlerinde çalışmaya başlıyor, öğle yemeği molasından sonra, akşamüzerine kadar devam ediyorduk. Çaylarını ve şekerlemelerini hiç eksik etmiyor, böylece keyifli çalışmalarını sağlarken, öğle yemeklerinde de onlarla birlikte yemeğimi yiyordum. Bu yemeğin, gün boyu boğazlarından geçmesi garanti olan tek öğün olduğunu, günün diğer saatlerinde pek yiyecek bir şeyler bulamadıklarını tahmin ediyordum. Onlara yardımcı olabildiğim için çok mutluydum çünkü açlığın acısını ben de bir zamanlar yaşamıştım.

BİR SABAH, yine çalışırken, Katayun bir ilmekte kullanacağı rengi sorduğunda, elimdeki çizimlere bakarak işin içinden çıkamadım ve renkleri söylemeye devam edemedim. Tasarımda o nokta çok da net değildi. Bir an düşündüm ve, "Kırmızı kullan! Ve o tip çiçeklerin aynı noktasında da, bundan sonra hep kırmızı kullanalım," dedim.

"Başım üstüne!" diye bir yanıt verip, söylediğimi aynen uyguladı. O an, aylar boyunca başkalarının isteklerini yerine getirdikten sonra, otorite sahibi olmanın ne kadar hoşuma gittiğinin farkına varmıştım.

Kızlarla çalıştığım günlerin bir önceki akşamı, giderek sıklaşan fasılalar halinde, Feridun'la sabahlara dek süren sportif faaliyetlerde bulunduğumdan uykusuz kalmama rağmen, kendimi zorlayarak ayakta kalıyor ve ancak onlar gittikten sonra dinlenecek zaman bulabiliyordum. Uyandığımda da, eğer hava hala aydınlıksa, hemen tezgâhın başına oturup, kendi kendime halımı dokumaya devam ediyordum. Bu işi olabilecek en yakın zamanda bitirmek istiyordum. Gordiye bu halının satışından hiçbir talepte bulunmamış olduğundan, kazancın tümü bana ve anneme ait olacaktı.

Bir sabah, kapıyı çalan yaşlı bir kadın, Nahide'nin beni görmek istediği haberini getirmişti. Kadına cevaben, Nahide'ye özürlerimi iletmesini, çünkü evde kalıp, Melike ve Katayun'la sürdürdüğümüz çalışmaya devam etmek zorunda olduğumu söylediysem de, kadın, efendisinden aldığı emrin, eve beni yanına almadan dönmemesi yolunda olduğunu söylemişti. Sonra da avluda oturup, çarşafını kambur sırtına sarıp sarmalayarak, sanki geceyi bile gerekirse burada geçirecekmişçesine kararlı bir biçimde beklemeye başlamıştı. Nahide'nin neden beni bu kadar acilen görmek istediğini merak etmiştim. Sırrı mı keşfetmiş olabileceği düşüncesi boynumdan sırtıma doğru ter damlacıklarının süzülmeye başlamasına neden oluyordu.

Haberci kadının, sonunda yorgun düşüp gideceği ümidiyle, işimin başına, halı tezgâhına geri dönmüştüm. Öğlene kadar çalışmaya devam ettikten sonra yemeğimizi yedik ve sonra da Katayun ve Melike gittiler. Ben de odama çekilip uyudum. Sabah uyanıp odadan çıktığımda, Nahide'nin habercisi yaşlı kadının, ağzını silerek

mutfaktan çıktığını gördüm. Bana hala gitmek için hazır olup olmadığımı soruyordu. Canım sıkılmış olarak peçe ve çarşafımla donandıktan sonra, beni almadan bu evden çıkmayacağına ikna olduğum kadının peşi sıra yola koyulmuştum.

Açık ve berrak gökyüzüne karşın, sokaklar hala fena halde soğuktu. Ama güneş de bir yandan ışınlarının altında kalanları acımasız bir diğer sınavdan geçirmeye hazırlanır gibiydi. Gostaham'ın evinin yakınlarında konuşlanan kestane kebap satıcısının dudakları, soğuktan yol yol çatlamış, sanki bıçakla dudaklarına çizikler atılmış gibi görünüyordu. Haberci bir ara arkasına dönüp hala onunla birlikte yürüyüp yürümediğimi kontrol etmek için bana baktığında, yüzüne bulaşmış olan irmik ve bakla ezmesinin yeşil yağı, yanaklarında bir deri hastalığı varmış gibi görünmüştü gözüme. Tepemizdeki güneşin yakıcı ışınlarından gözlerimi koruyan peçemi sevdiğimi düşünüyordum.

Dört Bahçe Mahallesi'ndeki, genç oğlanların, molla olmak için devam ettiği medresenin yanından geçerken, Nahide'nin bana okuma yazma ve kaligrafi öğrettiği zamanlarda, her hafta ona giderken duvarlarda görüp hayran kaldığım dekoratif şekiller, şimdi artık okuyabildiğim kaligrafik yazılar olarak görünüyordu gözüme. Allah'ın sıfatlarından bazılarını ifade ediyorlardı: "Şefkatli, adaletli, merhametli, acımasız, her şeyi gören, eşi benzeri olmayan..."

Nahide'nin, eve vardığımızda yaptığı ilk iş, kambur haberci kadının eline bir miktar para sıkıştırıp onu salmak oldu. Yanaklarımızdan öpüşüp selamlaştıktan sonra da üzerimdekileri çıkartıp oturdum. Susamıştım ama Nahide o güzelim nane çaylarından falan teklif etmiyordu bu kez. Yüzünün solgunluğundan, yaşamının öncekinden de beter bir seyre ulaştığı çok belliydi. Feridun, Nahide'nin yatağına olan ilgisini yavaş yavaş kaybetmiş, benimle daha çok zaman geçirir olmuştu. Aramızdaki anlaşmanın ikinci bölümünün de süresi dolmak üzereydi ama ben, Feridun'un anlaşmayı yeniden uzatacağından emindim. Her ikimizin de birlikteliğimizden aldığımız haz giderek yükselmiş, birbirimiz için vazgeçilmez duruma gelmiştik.

"Daha önce de gelebilirdim aslında biliyorsun, ama yürüttüğüm şu işi bırakamadım," diyerek lafa başlamıştım. "Neden böyle acilen çağırdın beni?" Dilim kurumuş, ağzımdan çıkan sözleri zorlukla söyleyebilir hale gelmiştim.

"Sadece seni görmek istedim, dedi Nahide. Sesinde sakin bir ton vardı.

Bir an içimden bir titreme geçti ve huzursuzca, üzerinde oturduğum yastıkla pozisyonumu değiştirdim.

"Üşümüş görünüyorsun," dedi, Nahide.

"Uşüdüm, diye yanıtladım. "Bir çay alabilir miyim?"

"Tabi."

Odanın dışına doğru hizmetçisine çay getirmesi için seslendi, ama kimse gelmedi. Bu çok sıra dışı bir durumdu, çünkü daima kapının önünde oturup, hanımefendilerinin bütün buyruklarını yerine getirmeye hazır birkaç hizmetçi bulunurdu bu evde. Belkı de bu kez onlara, çağırsa bile cevap vermemelerini söylemişti.

"Birkaç gün önce Homa'yı gördüm," diye söze başladı, Nahide, umursamaz bir tonda.

"Öyle mi?" diye yanıtladım ben de, mümkün olduğunca sakin görünmeye çalışarak. Nahide'nin mahalle hamamına gitmiş olması da tuhaftı, çünkü artık kendi evinde hamamı da, tellağı da vardı.

"Banyo yapmaya mı gittin?" diye sordum.

"Evet, diye yanıtladı. "Eski günlere dönüp, tanıdık yüzler görmek güzeldi. Buradaki hamamımda sadece ben ve hizmetçilerim oluyoruz."

"Hamama gittiğini bilseydim," dedim, bacaklarımın yerlerini huzursuzca değiştirirken, "Seninle orda buluşmak isterdim."

Nahide yüzünü çarpıttı. "Homa, her zaman hamama gittiğin günlerin dışında da seni orada gördüğünü söyledi. Sık sık gidiyormuşsun. Haftada 3 kere gittiğin bile oluyormuş."

"Evet," dedim, "sık gidiyorum."

Daha fazla bir açıklama yapmadım çünkü yalanımı yakalamasından korkuyordum. Feridun'a kendimi sunduğum her seferden sonra boy abdesti alıp, Allah'ın gözünde arınmışlığımı sağlamak zorun-

daydım. Feridun da aynı şeyi kendi evinde yapmak durumunda olduğundan, benim başka yere gitmem gerekiyordu.

"Neden bu kadar sık gidiyorsun hamama?"

"Temiz olmayı seviyorum," diye mırıldanır gibi açıkladım.

"Eskiden haftada bir defayla yetinirdin."

Ne diyeceğimi bilemedim.

Nahide birden sinirli bir ifadeyle bakar olmuştu. "Bir sır saklıyormuş gibi davranıyorsun," diyiverdi. Koltuk altlarımda başlayan ve beni huylandıran yoğun bir ter boşalması yaşamaya başlamış, gözlerimi Nahide'den kaçırır olmuştum.

Sağ elimi kalbimin üzerine koyup, gözlerimi yere çevirerek, yaşadığım çarpıntıyı bastırmaya çalışıyordum.

"Affına sığınıyorum," diyebildim, kalbimin göğüs kafesinden fırlayacakmış gibi gümbürtüyle atışını hissederken.

"Ne için?"

Hamama söz konusu sıklıkta gidişimi açıklayacak inanılır bir açıklama düşünemiyordum. Başımı kaldırıp Nahide'ye anlayışlı olmasını dileyen bir yüz ifadesiyle baktığımda Nahide'nin gözlerinde beliren sert ışımayı görmüştüm. "Bana doğruyu söyle!" diye ünledi.

Sert bakışıyla ezilmiş vaziyette, ezik büzük, yastıkların üzerindeki pozisyonumu sıkıntı içinde yeniden değiştirdim. Kendimi, sokak ortasında çırılçıplak dolanırmış gibi hissediyordum.

"Seni dinliyorum," diye bastırdı, Nahide. Sesi olabildiğine keskın ve soğuktu.

Gözlerinin içine bakmak, öğle ortasında doğrudan güneşe bakmak gibi bir hal almıştı. İki elimi birden kaldırıp, kendimi koruma pozisyonu aldım. Bana yaptığı bu baskıya artık dayanamayacaktım.

Sırrımın konusunun Feridun olduğunu biliyor olamazdı. Emindim bundan. Eğer bilseydi, bu kadar soğukkanlı kalamazdı.

"Doğru," diyerek, itiraf ettim.

"Demek evlendin."

"Evet," diye yanıtladım.

"Demek bütün bu zaman zarfında, ben sana bir erkekle birlikte olmanın nasıl bir şey olduğunu bilemeyeceğini söyleyip dururken, sen için için bana gülüyordun ha?"

"Gülmüyordum," dedim, "Sadece yeminimi tutmaya çalışıyordum."

"Neden evliliğini bir sır gibi saklıyorsun? Suç değil ki evlenmek."

"Benimki normal bir evlilik değil," dedim. "Bir *muta* nikâhı."

Nahide, sanki küfürlü bir söz söylemişim gibi oldu. "*Muta* nikâhı mı?" dedi. "İyi de, ailen sana böyle bir şeyi ne diye yaptı ki?"

Derin bir iç çektim. "Sen evlendiğinde, ailen kocana, içinde bolca altın ve ipek olan muazzam bir çeyiz verdi. Ama benim durumumda işler tersine oldu; kocam bize para verdi. İşte bu yüzden..."

Nahide hala hırçınlığını koruyordu ve ben hala meseleyi ne kadar bildiğini kestiremiyordum. "Bu konuyu bana ve anneme söylemeliydin. Sana uygun bir koca bulup, doğru dürüst bir evlilik yapman konusunda seni yönlendirebilirdik. Belki de senin gibi bir halı dokumacısıyla evlenirdin."

Halı dokumacısı! Demek Nahide beni Feridun gibi birine yakıştırmıyordu. Ne diye kaderi ona bunca ayrıcalık tanırken, benimki tanımıyordu ki? Allah'ın gözünde hepimiz eşit değil miydik?

Konuşurken sesimde yükselen öfkeyi duyabiliyordum.

"Keşke dediğin gibi olsaydı," dedim, ama bu dileğimin sadece bir kısmı samimiydi çünkü Feridun ve ben, etle tırnak gibi birbirinden ayrılmaz bir duruma gelmiştik bile.

"Canım arkadaşım," dedi Nahide, "Senin için çok üzgünüm,"

Sesinde öyle aşağılayıcı bir ton vardı ki, bu evliliğin beni onun gözünde ebediyen düşürdüğü besbelliydi.

"Eğer hala kendi evimde yaşıyor olsaydım ve annemin, bu senin *muta* olayından haberi olsaydı, seninle görüşmeme asla izin vermezdi."

"Elimden gelen bir şey yoktu," dedim acıyla. "Bitmeyen halımı, daha iyisini yapmak için tezgâhından söküp attığım zamanı hatırlıyor musun? Gordiye o olay yüzünden, ziyan ettiğim yünler için kıyameti kopardı. Bu *muta* teklifi de, hemen o olayın ardından geldi ve annem de başka seçeneğimiz olmadığını düşündü."

Konuşmayı kestim. Tek istediğim başka bir konuya geçmekti.

"Peki, kiminle evlendin? Madem bu kadarını söyledin, her şeyi anlatmalısın," dedi, beni cesaretlendirmeye çalışırcasına gülümseyerek. Ama gözlerindeki elmas gibi sert bakışları hala görebiliyordum.

"Nahide, her şeyi biliyor olmalısın," diyebildim bitkin bir halde, kelimeler ağzımın içinde birbirine dolanırken.

"Nasıl bilebilirim ki?" diye karşılık verdi, alabildiğine masum bir üslupla.

Bir an tereddüde düştüm. Gostaham'ın, Gordiye'nin ve hatta annemin bile, aileler arasındaki huzuru korumak için bu konuda bir hikâye uydurmamı istedikleri düşüncesi kafamın içinde vızıldayıp duruyordu. Bütün söylemem gereken, kocamın başarılı bir at terbiyecisi ya da küçük ölçekli bir gümüş tüccarı olduğu, mütevazı bir kazanca sahip bulunduğu ve Nahide'nin şüphelerini iyice beslemeyecek bir statü uydurmaktı.

"Beni sırrına ortak etmeyecek misin?" diye sordu Nahide, alıngan bir ses tonuyla. "Yoksa arkadaşlığımızın senin için artık bir önemi kalmadı mı?"

"Tabi ki çok önemli!"

"E söyle hadi, o zaman. Her kim olursa olsun, senin için memnun olurum."

"Söz verir misin?"

Cevap vermedi, ama elini güven vermek amacıyla elimin üzerine koydu. Sırrımı paylaşıp, kendimi uzun süren bu cendereden kurtarmayı öyle çok istiyordum ki. Nahide, bir keresinde, onunla ilgili değerlendirmelerimi ve ne kadar şımarık olduğunu düşündüğümü açıkça söylediğimde bana değer vermiş, dürüstlüğümü övmüştü. Belki şimdi de, olduğu gibi doğruyu söylemem, ondaki değerimi artıracak ve hatta dostluğumuzun pekişmesini sağlayacaktı.

"Feridun," diye fısıldadım sonunda.

Öyle sessizce söylemiştim ki, duymamasını umar gibiydim.

Nahide, elimin üzerindeki elini derhal çekip, oturmakta olduğu yastıktan fırlayıp kendini öteye attı.

"Biliyordum!" diye bağırdı, gözleri yine öfkeyle bakmaya başlamış biçimde.

"Bir getir götür işi için Kobra'yı, Feridun'un küçük evine göndermiştim ve dönüşte bana, o evde senin sesini duyduğunu söyledi. Hep bunun doğru olmadığını ümit ettim."

Utanç içinde gözlerimi kaçırıyordum.

"Sana güvendim ben! Her zaman doğruyu söylediğine inandım!" diye sürdürdü bağırmasını.

"Elimden geldiğince yaptım bunu," diyebildim ben de karşılık olarak. "Nahide, bu olay sen Feridun'la nişanlanmadan aylar önce başladı. Ailenin, tutup senin için, onu seçeceğini nereden bilebilirdim ki? Isfahan'da onca evlenilebilecek adam varken, Feridun'u bulacaklarına nasıl ihtimal verebilirdim ki? Kaderlerimiz birbirine bağlanmış bizim, Tıpkı Kobra'nın kahve falında gördüğü gibi."

Nahide ayağa kalkmış, tepemde durmuş, nefretle bana bakıyor, bir türlü beni affetmeye kendini ikna edemiyormuş gibi duruyordu. "*mut'a*nın süresi ne kadar?"

"Üç ay."

"Ilk anlaşmayı ne zaman yaptın?"

"Senin düğününden üç ay önce."

Nahide parmağını suçlarcasına bana yönelterek, "Bu demek oluyor ki, anlaşmayı tekrar yeniledin!" diye patladı.

İç geçirdim. "Bana nişanlandığını söylediğinde, annem ve ben yeni anlaşmayı onaylamış ve parayı da almıştık. Anlaşmayı tek taraflı bozarsak, Feridun'u aşağılamış olmaktan ve ev sahiplerimizi zor durumda bırakmaktan korktuk. Bu dünyada bizi kollayıp koruyacak başka hiç kimsemiz olmadığı gibi, paramız pulumuz da yok."

"Para!" dedi Nahide, tiksinircesine. "Her şey para için; aynı İskender'ime kavuşamama sebebim gibi."

"Ama Nahide," diye başladım yakaran bir sesle, "sokaklarda dilencilik yapma durumuna düşmekten korktuk. Anlamıyorsun, nasıl anlayacaksın ki; bir sonraki öğünde boğazından geçecek lokmanın son lokma olup olmadığını bilememenin nasıl bir korku olduğunu nereden bileceksin ki sen?"

"Ben öyle şeyleri bilmem, evet," dedi "ve bunun için de Allah'a şükrederim. Benim bütün bildiğim, senin bana ihanet ettiğin, kar-

şıma oturup, kocamla ilgili anlattıklarımı dinleyip, onun senin için önemi olmayan biri olduğu izlenimini vermiş olman. Ve belki gidip ona da, benim kendisi hakkında söylediğim onca korkunç şeyi yetiştirmişsindir. Tevekkelli adam yüzüme bile bakmaz oldu."

"Bana söylediğin hiçbir şeyi anlatmadım ona," diye itiraz ettim. "Pek fazla konuşmuyoruz zaten."

"Öyle ya," derken, benim sözlerimle kastettiğimden fazlasını anladığı besbelliydi.

"Buna nasıl dayanabildin ha? Kendini ona nasıl verebildin?"

Sonra en aşağılayıcı alay etme tonuyla, "Aa! Tabi. Paranı aldın ve senden isteneni yaptın. Senin gibi bir kadından başka ne bekliyor olabilir ki?"

"Sebep bu değil!" dedim. Ben de onu acıtmak istiyordum artık.

"Başlangıçta her şey para içindi belki, doğru, ama şimdi sevdiğim için yapıyorum," diye haykırdım.

Nahide, çocuk gibi, ellerinin ayalarıyla kulaklarını kapatmaya çalışarak, "Daha fazla bir şey duymak istemiyorum!" diye bağırıyordu avazı çıktığı kadar.

"Ama sana şu kadarını söyleyeyim, tek olduğunu düşünme. Canı istediğinde, o genç müzisyeni de alıyor yatağına."

Elimde olmadan korkunç bir öğürme sesi kaçmıştı ağzımdan. O şirin, ipek yanaklı, tüysüz oğlanla Feridun'u bir arada düşünemiyordum. Ben yanlarındayken bile, pervasızca flört etmekte hiçbir sakınca görmüyordu o oğlanla demek.

Kendimi biraz toparladığımda, başımı kaldırıp, yardım isteyen gözlerle Nahide'ye bakmış ve belki bir ittifak kurabilmeyi ummuştum.

"Bu durumda hepimiz, bizi istediği gibi kullanabileceği biçimde ona aidiz," dedim. "Ne yapabiliriz?"

"Biz'i bilmem," dedi, Nahide. "Ama biliyorsun ki, onun öbür karıları ve *muta* sözleşmeleriyle ilgili elimden hiçbir şey gelmez. Benim tek yapabileceğim, soyunun devamını sağlayacak varislerini doğurmak. Bu, o müzisyenin yapamayacağı bir şey, mesela."

Dikkatle Nahide'ye baktığımda, yüzünde ve karnındaki toparlanmayı fark etmiştim. Hamile olduğunu tahmin ediyordum.

"Nahide!" diye seslendim, yeniden, "Sana, beni affetmen için yalvarıyorum. Biliyorum, bu durumu sana daha önceden söylemeliydim, hatamı kabul ediyorum. Ama şu anda kaderlerimiz acayip bir biçimde bizi yan yana fırlatıp attı. Ikimiz birden onun karıları olup, çocuklarını birlikte büyütemez miyiz?"

Nahide bu önerim karşısında gürültülü bir kahkaha patlattı. "Sen ve ben, öyle mi?" diye sordu. "Aynı saksıya ekilmiş iki bezelye fidesiymişiz gibi konuşuyorsun."

"Değil miyiz?" diye sordum. "Seni her zaman takdirle anıp, sevdim ben. İlk tanıştığımızda seni masallarda anlatılan prenseslere benzetmiştim."

"Ve ben o sırada seni, benimle polo karşılaşmalarına gelebilecek basit bir köylü kızı olarak görüyordum," diye oturttu sözünü. Umursamaz tonuyla, yüreğime saplanan derin bir acı bırakmıştı ardında. Ama sonra, bir süre sessiz kaldı. Yüzü gevşedi ve gözlerinin yavaşça sulandığını gördüm.

"Seni tanımaya başladığım günden bugüne, her şey o kadar çok değişti ki," diyerek sürdürdü sözünü. "İçimde, sırf dürüstlüğünden ötürü sana karşı bir muhabbet büyüttüm ben; bağlılığından ve sevecen yüreğinden ötürü. Ama şimdi görüyorum ki çok yanılmışım. Çünkü bana büyük bir acı verip, sırtımdan bıçakladın beni ve pis bir sokak köpeği yerine koydun."

Nahide'yi her zaman çok sevdiğim ve onun üzülmesini hiç istemediğim halde, bütün bunları söylemesine neden olduğum için büyük bir vicdan azabı içindeydim. Tam ağzımı açıp bir şey söylemek üzereyken, başını iki yana sallayarak, kararlı biçimde beni duymak istemediğini belirtirken, yine gözyaşlarını kontrol altına almaya çalışır gibiydi ve öfkesi giderek artıyordu. "Senin gibi bir kızla arkadaşlık etmemem gerektiğini bilmeliydim," dedi, sonunda.

"Ne demek istiyorsun?" diye sormaktan kendimi alamadım çünkü ben de öfkemin, içimde kaynamaya başladığını hissediyordum. "Köyde büyümüş olduğum için mi?"

"Hayır," diye yanıtladı.

"Ellerimle çalıştığım için mi?"

Bir an tereddüt etti; sanıyorum sebeplerden biri buydu, ama sonra, "Hayır, o da değil," dedi.

"Neden peki?"

"Benim gibi saygın ve evli bir hanımefendi, gümüş para için kendisini satan birisiyle muhatap olmamalıdır da ondan."

Yerimden zıplayarak ayağa kalkmıştım. Öfkem tüm bedenimi kaplamış, yanaklarımı yakıyordu. Bir orospudan farkım yoktu bu söylediklerine göre.

"Belki saygınsın ama hiçbir gülün bu kadar çok dikeni yoktur!" diye bağırdım. "İşte bu yüzden de kocan dönüp dolaşıp bana geliyor ve benim kollarımda haz çığlıkları atmayı yeğliyor."

Nahide de ayağa kalkmıştı ve dibime kadar gelip, yüzünü benim yüzüme öyle çok yaklaştırmıştı ki, nefesini dudaklarımda hissediyordum.

"Kocamı bırakman konusunda seni zorlayamam ama eğer ona çocuk doğurmaya kalkarsan, hepsini lanetler, kahrederim!" dedi, tıslar gibi. "Ve eğer bir vişne şerbeti satıcısı, bir gün bardaklarına zehir atıp da çocuklarının canlarını alırsa, çok akıllıca bir iş yapmış olur."

Gözleri ve mücevherleri, güneşin odayı dolduran ışıklarında bıçak gibi parlıyordu. Yavaş yavaş geri çekilmeye başlamıştım. Giderek uzaklaştığım Nahide'nin elleri, pençe gibi gerilmiş, sanki cinsel organıma yapışıp onu parçalamak istermiş gibi duruyordu. Belli bir uzaklığa eriştikten sonra, hızla dönüp, koşarak kapıyı açtım. Kapının yanında çömelmiş bekleyen hizmetçi kadın, benim bu telaşlı çakışımdan şaşkın olduğu yere düşüp kalmıştı. "Çayım nerede ha?" diye bağırdım kadına.

Sokak giysilerimi askıdan aldığım gibi, hızla dışarı yöneldim. Kaçar gibiydim, ama aslında Nahide'nin peşimden gelmeyeceğini biliyordum.

Hava soğuktu, fakat eve gitmek istemiyor, bu konuya daha fazla tahammülüm kalmadığını hissediyordum. *Otuz Uç Kemer Köprüsü*'ne çıkıp, kemerlerden birinin altında durarak manzarayı seyrettim. Karşıdaki dağların üzerinde bulut kümeleri toplanıyor ve al-

tımdan akan nehrin suları yeşil bir camdanmış gibi parıldıyordu. Karşı tarafta yürüyen, ipek çarşaflarıyla ağır ağır piyasa yapan, ahşap topuklu ayakkabılarının üzerinde dünyaya tepeden baktığını sanan zengin kadınlara ve ayaklarına kirli pamuklu kilim eskilerini sarmış dolanan fakir kadınlara baktım.

Nahide'yle ilk tanıştığımızda, arkadaşlığını bana ne kadar çabuk açtığını hatırladım. Demek tanıştığımızda aklındaki tek hesap, kendi planlarında beni kullanmakmış. Ama bu, polo macerasında yakalanışımızdan sonra benimle geçirdiği zamanlarda gösterdiği dostluğu ve bana yazmayı öğretirken sarf ettiği ilgi ve alakayı açıklamakta eksik kalan bir yargıydı. Nahide, en hassas sırrını benimle paylaşmış, hatta her zaman arkadaş kalmamız yolundaki içten temennisini de samimiyetle dile getirmişti. Şimdi anlıyordum ki, benim gibi fakir köylü kızlarının tek misyonu, onların ayaklarının altına yayılacak kadife gibi halıları dokumaya kendilerini adamaktı.

Hafiften bir yağmur çiselemeye başlamıştı. Köprüde duran bir adam, avuçlarını göğe açmış, yağmur damlalarını hissediyor ve Allah'a verdiği nimet için şükranlarını haykırıyordu. Yağmur damlaları giderek irileşip, sağanak halinde yağmaya başladığında, adımlarımı sıklaştırarak oradan uzaklaşmaya çabaladım. Nahide'nin, o anda, evinde, güven içinde nasıl oturduğunu düşündüm. Özenle ısıtılmış sıcak odasında oturmuş, avluya yağan yağmuru seyrediyor, iri damlalar üzerindeki mavi ipekten kaftana düşüp kara kara lekeler bırakmıyordu muhtemelen. Ayakları üşüdüğünde de nedimelerinden biri hemen yetişir, gerekirse elleriyle onu ısıtırdı. Çarşafımın önünü sıkı sıkı tutmuş, yağmurdan korunmaya çalıştıysam da, hiçbir işe yaramamış, eve vardığımda iliklerime kadar ıslanmış ve donmuştum.

Annem beni o halde görünce gözleri telaşla fal taşı gibi açılmıştı. Üzerimdeki ıslak elbiseleri derhal çıkarıp, vücuduma kalın, yün bir battaniye sarmış olmasına rağmen öyle şiddetle titriyordum ki, sarındığım battaniye düşmesin diye, bana iyice sarılıp, kendi ısısıyla sakinleştirmeye çalışmıştı. Titremelerim, neredeyse yatsı ezanını duyana kadar kesilmemişti.

O GÜNDEN SONRAKİ BİRKAÇ GÜN BOYUNCA, vücudumda hep bir kırıklıkla yaşadım. Kalkıp yürürken kendi ağırlığımın arttığını hissediyor, gözlerim yanıyor ve zaman zaman da hapşırıyordum. Annem sürekli üzerime düşüyor, kendi hazırladığı siyah bitkisel ilacı içiriyor, hastalandığıma inanıyordu. Ve Feridun, yine beni çağırdığında, bu kez ona, yüreğimde taşıyabileceğimden çok daha ağır bir yükle gitmiştim.

"Neyin var?" diye sordu, Feridun, odaya girer girmez. Gelip yanı başımdaki yastığa oturup yüzümü okşadığında, hasta çocuklar gibi başımı omzuna düşürüvermiştim.

"Çok üzüntülüyüm," dedim.

"Neye üzüntülüsün?"

"Herşeye," Nahide'yle aramızda geçenleri ona anlatmak istemiyordum, çünkü gidip onu hırpalamasından korkuyordum.

"Neden?"

"Seni de bazen üzüntüye sokan şeyler olmaz mı?"

"Pek olmaz," dedi. "Bazen savaşta öleceğim diye endişelenirim veya babam bana karşı cephe alır diye, ya da genç yaşta hayatımı kaybedersem diye...

"Ben bu son dediğinden hep korkuyorum?"

"Hangisinden, genç yaşta öleceğinden mi? Senin gibi genç bir kadının korkacağı şey değil ki bu."

"Yok, o değil. Başka insanlar genç yaşında ölebilir veya bazı şeyler daha başlarken bitebilir diye."

Feridun bir an başını çevirip başka tarafa baktı; bana geleceğimizle ilgili herhangi bir güvence vermeyeceğini görebiliyordum. *Muta* anlaşmamızın yenilenmesini bile garanti edemiyordu.

"Kendini daha iyi hissetmen için yapılması gerekeni biliyorum, dedi.

Kollarıyla vücudumu sarıp, beni yüzümden öptükten sonra, bir süre sessizce o halde durdu. Susadığımı söyleyince de, orda duran süt-şarap karışımı dolu bardağı alıp dudaklarıma yaklaştırdı. Yavaş yavaş içtim. Çok ender tecrübe ettiğim bu yumuşacık yaklaşımından etkileniyordum.

Bana, kendisini isteyip istemediğimi ya da sadece böyle kollarında olmayı mı arzu ettiğimi sordu. İkisini de istedim. O da bana ikisini de sırayla verdi. Her şey öyle yavaş gelişiyordu ki, ilk defa olarak, kandildeki siyah yağın bitip söndüğüne uyanıkken şahit olmuştuk. Öyle dolanmıştık ki birbirimize, ipekle kadife gibi duruyorduk.

Her şey bittikten sonra, kollarının arasına yatmış, saçlarımı okşayışını hissediyordum. Sonra ikimiz de uyuyakalmıştık.

Sabaha karşı, huzursuz bir biçimde uyanmıştım çünkü kafamın içi düşüncelerle doluydu. İsfahan'a gelişimiz, Nahide'nin, annemin anlattığı masalların kahramanı prensesler gibi gözüme görünmesi, bunlardan bazılarıydı sadece. Onunla ilk olarak nasıl tanıştığımı, ailesi hakkında ilk söylediği sözleri, "İstediğim her şeyi onlara yaptırırım, deyişi... Onunla sonsuza dek arkadaş kalma ümitlerim... Ve onu ne çok sevip, beni affetmesini ne çok dilediğimi...

Feridun, kollarıyla beni sarmış hala uyuyordu. Nahide'ye verdiğim acılardan dolayı çektiğim vicdan azabı, beni saran bu sıcak kolların arasında buharlaşıp kayboluyordu. Kocamın çıplak boynunu öpmeye başladığımda, onu fena halde arzuladığımı hissetmiş ve uyanmasına neden olmuştum. Üzerine atılıp ısırmak ve tadına bakmak istiyordum. Birlikteyken aslanlara benziyorduk bazen; korkunç, saldırgan ve oyuncu. Böyle anlarda Feridun'un gözlerindeki minnettarlık açıkça görülüyordu.

"Seninleyken beni neyin beklediğini hiç kestiremiyorum," diyordu, "Zevkten çıldıracağımı biliyorum ama her seferinde başka türlü bir hazla karşılaşıyorum."

"Ben de bilmiyorum, diyerek, onayladım.

Neler yapabildiğimle gurur duyduğumu hissediyordum böyle konuşmalar olduğunda. Belki yavaş öğrenmiştim ama Nahide'den farklı olarak, sonunda bu işin nasıl yapılınca güzel olduğunu anlamıştım.

Ve şimdi, gecenin karanlığında, vücutlarımız birbirimizin teriyle sırılsıklam, kalbim Feridun'a açılmaya başlıyordu.

"Biliyor musun, bu gecenin başında neden üzgündüm?"

"Hayır" dedi, uykulu bir sesle.

"Nahide'yi görmeye gittim. Her şeyi biliyor."

"Ee?"

Biraz olsun şaşırmasını, ilgilenmesini bekliyordum ama o sadece esnemiş ve sakalını kaşımaya, sonra göğsünü, ardından daha aşağılara gidip, baldırlarının arasıyla oynamaya başlamıştı. Aradığını bulup eline alınca da, dudaklarının kenarında bir gülümseme peyda olmuştu.

"Ee? Ne dedi?" diye sordu, eliyle orasını ovalarken.

"Pek mutlu olmadı tabi," diye yanıtladım.

"Ee? Sonra?"

Ağzından çıkan sözler soğuk olarak bile addedilemezdi; hiçbir şey fark etmiyordu onun için. Bu tavrı, bütün vücudumun kaskatı olmasına, kendimi sıcak yaz günü buz yutmuş gibi hissetmeme neden oluyordu. Sorduğu soruyu cevaplamama meydan vermeden, elimi kaptığı gibi orasına çekerek, kendi işine yardımcı olmamı talep ediyordu üstelik.

İsteksizdim ve elimi çekmeye çalıştım çünkü ona daha anlatmak istediklerim vardı. Bir süre elimi kurtarmak için güreştikten sonra, nihayet başarıp, yatağın üzerine sırt üstü dönmeyi başarmıştım. Feridun da durmamış ve aynı biçimde yuvarlanıp üzerime çıkmıştı. Gözlerinde gördüğüm ifade, Nahide'nin bana bakışlarını hatırlatıyordu. Bu gözlerde sessizliğe çağrı ve onu mutlu etmem için bir ısrar vardı; hemen, şimdi, bir tek kelime daha etmeden!

Sanıyorum benim gözlerimde de, bu düşünceye karşı bir direniş görünüyordu ki, bu da yapabileceğim en kötü şeydi. Feridun, omuzlarıma bastırdığı iki eliyle beni yatağa çakar gibi yapıştırmış, dizleriyle de benim dizlerimi zorla aralayıp, tek bir kelime daha etmeden bana sahip olmaya çalışıyordu. Hazırlıksız yakalandığım için acı içinde inlemiş ve Feridun'un gözlerinin ilave hazlarla pırıl pırıl yandığını görünce de daha büyük bir şaşkınlığa ve mutsuzluğa sürüklenmiştim.

Bu yaptığına kızdığımı ona göstermeliydim. Dudaklarımdan abartılı haz naraları çıkarırken, gözlerime umarsız bir sıkılmışlık ifadesi verdim ve kalçalarımı da, ritme uyumsuz, konsantrasyon bozu-

cu, düzensiz bir biçimde hareket ettirmeye başladım. Bu alabildiğine yapmacık haz alma taklidinin onu durdurmasını bekliyor, hatta bir süre sonra yaptığından utanmasını umuyordum.

Hayır. Öyle olmadı. Bunun yerine, beni müthiş şaşırtan bir biçimde sertleşmeye devam etti ve uzvu, yine çadır direği gibi dimdik oldu. Aynı ilk günlerimizde olduğu gibi, ne düşündüğüm, nasıl hissettiğim zerre kadar umurunda değildi. Onun vücudundan zevk alıyorsam, bundan o da haz duyuyordu ve eğer ona karşı koyuyor, zevk alamıyorsam, yine bir yol bulup, gene haz almayı beceriyordu. Canını sıkabilen yegâne davranış, duyarsızlıktı. Kısa bir süre içinde, elleriyle sırtımı tırmalamaya ve aslanlar gibi kükremeye başladığında, onu hazlarından mahrum bırakmaya kalkışmanın ne demek olduğunu anladığımdan emin olmaya çalışıyordu.

Üzerimden yuvarlanıp ayrıldığında bütün vücudu ter içinde kalmış ve gözleri tatmin olduğu anlaşılır biçimde yumuşamıştı. Elinin ayasıyla yanağıma pat pat vurarak, kendimi zor bir engeli aşmayı başarmış bir at gibi ve onu da, atını takdir eden, ama bir yandan da kimin patron olduğunun altını çizmeyi ihmal etmeyen at eğiticisi gibi hissetmeme neden olmuştu.

Bir de üzerine, "Aferin kızıma!" demesin mi?

Ondan sonra da sırtını dönüp, göz açıp kapamaya kalmadan horlamaya başlamıştı.

Orada, Feridun'un kıyısında, kafamın içi aşağılanma hissiyle yanıp tutuşarak, öylece kalakalmıştım. Benim buradaki yegâne varlık nedenim, sıkıntılı olsam da, hasta olsam da, sadece Feridun'u memnun etmek miydi? Onu uyandıracağımı falan hiç umursamadan, hızla yataktan çıkıp, odanın öbür köşesindeki bir yastığa gidip oturmuştum.

Feridun'un bu hareketime karşılık tepkisiyse, bir iki homurdanıp, kollarını ve bacaklarını iki yana açarak, tüm yatağı kaplamak olmuştu. Yatakta duran bütün yastıkları da sağa sola fırlatmış, koskoca yatakta tek başına kalmıştı. Korkunç bir karanlıkta, nihayet evliliğimin neye benzer bir şey olduğunu açık ve net bir biçimde görüyordum; Gordiye'ye göre halı satmak anneme göre geleceğimizle

ilgili endişelerden kurtulmak ve benim için de, çeyizi olmadan bir adam tarafından sahiplenilmek, bu kadar oluyordu işte!

Feridun'un dondurmuş olduğu yüzümü, ovuşturdum. Hayatım boyunca, Nahide'nin İskender'e duyduğu derin aşka benzer bir tutkuyla bağlanacağım bir adamla birlikte olmak istemiştim ama şunu anlamıştım ki, böyle bir aşk tamamen hayal mahsulü bir kurmacadan başka bir şey değildi. Kendimde, Feridun'a âşık olduğuma dair izler arıyordum ama hiçbir derin kök bulamıyordum. Ve şimdi, böyle bir durumun asla olmayacağını çok daha iyi biliyordum.

Dışarıda, evin yakınlarında bir baykuş öterek, karanlığın içinde kendine bir alan yaratmıştı. Bense şuracıkta, Feridun'un yatağının yarısında bile kendime bir alan yaratamamıştım. Odanın köşesinde duvara yaslanmış, kollarımı vücuduma dolamış, gecenin içinde kendime sarılmış oturuyordum. Feridun yanından ayrıldığımın farkında bile değildi.

Gün doğarken, yokluğumun onu kızdırmasından korkarak, yatağın kıyısına kıvrılıp yatmaya kendimi zorladım. Uyandığında da, uyuyormuş numarası yaparak, gitmesini bekledim.

ERTESİ SABAH, derdimi başka kime açabileceğimi bilemeden, Homa'yı bulmak ümidiyle hamama gitmiştim. Rüzgârlı bir gündü ve rüzgâr çarşafımı bacaklarıma dolamış, peçemin içine kadar girmeyi başaran bir toz parçasının gözüme kaçmasına neden olmuştu. Hava hala soğuktu ve hamamın çevresindeki kilden evler rüzgâra karşı sarmaş dolaş olmuş karşı koyar gibi görünüyorlardı. Sokakta uçuşan bir çocuk sarığının peşine takılmış küçük bir oğlanla endişeli annesi, koşarak yanımdan geçip gitmişti. Az ötedeki sokağa sapmalarıyla, arkalarında bıraktıkları rüzgârın uğuldayan sesi, yalnızlık hissimi alabildiğine arttırmıştı.

Hamama girmek, kurtuluş gibi bir şeydi. Çarşafımın tozunu silkeledikten sonra, hamamın içinde Homa'yı aramaya başlamış ve onu, hamamı kadınlara açmadan önce soyunma odalarını temizlerken bulmuştum. Yüzüm, fava gibi uçuk yeşil bir renk almış olma-

lıydı ki, beni görür görmez kollarını açıp hemen sararak, her şeyi ona nefes nefese anlatıp bitirene kadar da, öylece kalmıştı. Hayatım boyunca, o sabah konuştuğum kadar hızlı ve fazla konuştuğumu hatırlamıyorum. Sözümü bitirdikten sonra, uzun bir sessizlik olmuş ve Homa, küçük bir çocuğu teskin edercesine, beni küçük küçük sallayarak kollarında tutmaya devam etmişti.

Sonra beni, özel odalardan birinde, yastıkların olduğu bir köşeye götürüp oturttu, ayaklarımı uzattı ve ensemin altına da bir yastık yerleştirdi. Ardından, her yerime gül suyu damlatarak, biraz kendime gelmemi sağladı.

"Sen biliyor muydun bunların hepsini?" diye sordum.

"Şüpheleniyordum," diye yanıtladı, sadece. Gözleri sevecen bir acımayla kırpışıyordu. "Ama adamın Feridun olduğunu tahmin etmemiştim, doğrusu."

"Sence, kötü olan ne yaptım ben?"

"Allah'ın gözünde gayet kanuni bir evlilik yapmışsın," dedi sakince. "Bir kötülük var mı bunda?"

"Sence var mı?"

İç geçirip, uzaklara bakmıştım.

"Zavallı çocuğum!" dedi. "Ne kadar üzgün olduğunu görebiliyorum. Eğer sen benim kızım olsaydın, Nahide'ye ve ailesine, kız evlenmeden önce gidip, o adamla yaptığın *muta* nikâhını söylerdim. Onlar, muhtemelen, kızlarını yine aynı biçimde evlendireceklerdi. Çünkü metresleri olmayan bir adam, zaten zengin sıfatını alamaz. O durumda da seni suçlayamazlardı ve belki Nahide'yle arkadaşlığın da sürebilirdi."

Yüreğimin derinliklerinde bir yerde, Homa'nın haklı olduğunu söyleyen bir ses vardı. "Homa, şimdi ne yapmalıyım sence?" diye sordum.

Derin bir nefes alıp verdi. "Şimdiden sonra yapacak ne var ki? Herkes gerçeği öğrenecek, dolayısıyla adamla evli kalsan da olur."

"Neden?"

"Çünkü artık bakire değilsin. Evlenmeden önce fakirdin belki ama en azından bir evlilik için ortaya koyabileceğin bekâretin vardı. Şimdi neyin var?"

Gene haklıydı.

"Ya Feridun anlaşmayı yenilemezse?"

"O zaman yalnız kalırsın işte."

Yapayalnız, etrafımda çocuklarım olmadan, ömrümün geri kalan günlerini oturup ölmeyi bekleyerek geçiriyor olmak düşüncesine saplanmak için çok gençtim. Bu durum, annemin endişe ettiği, fakir düşmek durumundan çok daha kötüydü.

"Ben yalnız kalmak istemiyorum," dedim acıyla.

Homa elimi tutup okşayarak, "Çocuğum, korkma. Eğer *muta* nikâhın yenilenmezse, aslında bazı avantajların bile olabilir."

"Avantajlarım mı?"

Homa gülümsedi.

"Eğer Allah yardım ederse, ki inşallah eder, daha iyi bir adam bulup, onunla tekrar evlenebilirsin. Olmazsa, kendi *muta* anlaşmalarını yapabilirsin. Bu anlaşmayı kiminle yapacağın konusunda, bu saatten sonra, kimse sana karışamaz."

Bunu hiç düşünmemiştim.

"Ama Nahide'nin dediğine göre, annesi bu *muta* meselesini duysaymış, benimle arkadaşlık etmesine asla izin vermezmiş."

Homa gözlerini kapatıp, başını öne arkaya sallayarak, onaylar bir hal takınmıştı. "Tabi, pek onurlu bir durum sayılmaz. O yüzden de boşanmış kadınların çoğu *muta* nikâhlarını gizli gizli yapar."

"Madem gizleyecekler, neden yapıyorlar ki sanki?"

"Para için, zevk için, çocuk sahibi olmak için ya da anlaşma yaptığın adamın, bir gün kendilerini gerçek karısı olarak alacağı ümidi için.

"Peki, şimdi insanlar beni düşük sınıftan biri olarak mı görecekler?"

"Görebilirler."

Çevremde, güvendiğim hiç kimse, onurumun, namımın bu denli lekeleneceğini, böyle açık bir biçimde dile getirmemişti. Yüzümdeki ifade, çektiğim sıkıntıyı dışa vuruyor olmalıydı ki, Homa yanaklarımı avuçlarının için alıp, gözlerimin içine sevgiyle bakmış ve konuşmasına devamla, "Azizem, kimseye söyleme ama bunu ben de bir kere yapmıştım," diye fısıldamıştı.

"Neden?"

"Gençken bir oğlana âşık olmuştum ama ailelerimiz bizi başkalarıyla evlendirdi. Kocam öldükten ve çocuklarım büyüdükten sonra bile, bu adamla yaşamımı birleştirmeyi hala istiyordum. Ama o, karısını ve sekiz çocuğunu zar zor besleyebildiğinden, normal yollarla beni ikinci karısı olarak alacak durumda değildi."

"Bu durumdan kimsenin haberi oldu mu?"

"Hayır. Ikimiz de sessiz kalmanın daha doğru olacağını düşündük."

"Sana para verdi mi?"

"Sadece ihtiyacım olduğunda," dedi, Homa.

"Ne kadar sürdü?"

"10 yıl; vefat edinceye kadar. Allah'ıma şükürler olsun ki, *muta* hakkını biz kadınlara ihsan etmiş çünkü yaşadığım tek aşk tecrübesi bu oldu."

"Bunu ne diye saklayıp, kimseye anlatamıyorsun? Anlamıyorum."

"İyi ailelerden gelen pek çok insan, böyle ilişkilerin kadınlar için uygunsuz olduğunu düşünüyor," dedi.

"Senin de tercihin, kocanın seni kalıcı karısı olarak alıp, evinin kraliçesi yapması değil mi?"

"E tabi," dedim, "Ama benim öyle bir seçeneğim yok."

"Sık sık hepimiz mükemmel olmayan biçimde yaşamak zorunda kalırız," diye sürdürdü Homa. "İnsanlar yerde bir leke gördüğünde ve 'Eyvah şimdi n'apacağım?' diye endişeye kapıldığında, ilk çare olarak ne yapar?"

Hiç güleceğim olmamasına rağmen, kendimi tutamayıp gülerken, "Üzerine halı atarlar," diye yanıtlamıştım.

"Evet. Şiraz'dan Tebriz'e, Bağdat'tan Heraf'a, İranlılar bunu yaparlar," dedi, Homa da gülerken.

Bir an durup düşündüğümde, meselenin can alıcı noktasının, tam da burası olduğunu görmüştüm. Ellerimi ellerinin içine almış ısıtan Homa'nın gözlerine bakarken, "Homa, şimdi n'apmalıyım sence?" diye sordum, büyük bir içtenlik ve çaresizlikle; "Bana ne olacak?"

"Azizem, bunu söylemek için daha erken," diye cevap verdi.

"Şu anda sadece, kötü bir talihin seni bulduğunu ve bir hata yaptığını kabul et; aynı Herro'yla Merro gibi. Onlar da, bir şeyi öyle çok istemişlerdi ki, cazibeye yenik düşüp, kâinatın büyük sahibine hıyanet edecek kadar ileri gitmişlerdi. Sen de bir şeyler istedin ama sonunda anladın ki, istediğin her şeyi öyle çabucak elde edemezsin. Şimdi de kırılıp dökülenin hemen tamir olmasını istiyorsun. Bunun için elinden geleni yap, tabi. Ama çölde yetişen hurma gibi, köklerinin bağlı olduğu, besinini aldığın toprak ne kadar kumlu, taşlı ve verimsiz olursa olsun, zamanla olgunlaşıp tatlılaşarak yap."

Hamama kimse gelmeden önce, Homa, beni güzelce yıkayıp, masajımı da yaptıktan sonra, bir anne şefkatiyle saçlarımı tarayarak, havlulara sarıp sarmalamıştı. Ardından da, bana kuvvetli afyon tohumları yedirip uykumu getirmiş, hamamdaki özel odalardan birindeki yatağa uzandığım gibi derin bir uykuya dalmıştım.

Rüyamda Herro'yla Merro'nun o çok eski masalını görmüştüm. Aklımın bir köşesinde de, onlar gibi olmama kararlılığını tutuyordum.

Önce hiçlik vardı, sonra 'ol!' dendi, oldu.
Allah'dan önce hiç kimse yoktu.

Zamanın birinde, Herro ve Merro adlarında iki melek varmış. Bu meleklerin, cennette uğraşmaları gereken işler bittikten sonra, yapmayı en çok sevdikleri şey, insanları gözetlemekmiş. Dünyanın cömertçe verilmiş nimetlerle dolu olduğunu bildiklerinden, orada yaşayanların da, Allah'ın koyduğu kurallara uyarak, ahenk içinde yaşamlarını sürdürmelerinin, bereketli Basra Körfezi'nde balık tutmak kadar kolay olduğuna inanıyorlarmış. Ama baktıkları her yerde, çalan, yalan söyleyen, aldatan, zina yapan ve öldüren insanlar görüyorlarmış. Oraya baksalar, Konstantinopol'de bir adamın, komşusunun kızını zorla bir köşeye sıkıştırmış, çirkin emellerine alet etmeye çalıştığını görüyorlar; buraya baksalar, Bağdat'da bir kadının, zengin babasına hazırladığı yemeğe öldürücü zehir kattığına şahit oluyorlarmış. Herro'yla Merro buna benzer bir sürü olayı hiç kimseye söylemeden,

aylar ve yıllar boyunca izlemişler. Her defasında yoldan çıkan bir insan gördüklerinde de, birbirlerine bakıp, çıngırdayan küçük çanların sesine benzer bir ses çıkarıyorlarmış.

Bir gün Allah, Herro'yla Merro'yu huzurına çağırtıp, özel bir görevle onları dünyaya göndereceğini duyurmuş: "İnsan suretine büründürüleceksiniz," demiş, "ve cennetteki meleklere ve dünyadaki bütün ölümlülere, adaletli ve onurlu olarak nasıl yaşanabileceğini göstereceksiniz."

Herro'yla Merro'nun kanatlarının kenarları, duydukları büyük onurdan dolayı pırıl pırıl parıldamış. Bir anda kendilerini, insan suretine bürünmüş olarak, hacılarla dolu kutsal şehir Maşad'da bulmuşlar. Herro, uzun boylu, yakışıklı, sakallı ve cepleri boş bir adama dönmüşken Merro'ysa daha kısa boylu, topluca, basık burunlu ama para kesesinde altın Abbasi paraları şıngırdayan birinin suretine bürünmüş.

İki melaike kendilerini, İran'ın en kutsal yerlerinden biri olan ve kubbesi minik ayna parçalarıyla süslenmiş olduğundan mücevherler gibi pırıl pırıl parıldayan, Imam Rıza'nın türbesinin avlusunda bulmuşlar. O sırada türbeyi ziyarete gelmiş olan hacılar, bizimkileri orada öyle birden bire ortaya çıkmış görünce, ruhani varlıklar olduklarından kuşkulanarak sorular sormaya başlamışlar. Herro'yla Merro da, neticede melek olduklarından, Allah'ın kelamlarını uygun bir dille ölümlülere anlatmakta hiç zorluk çekmemişler. Anlamlı ve düşündürücü cevapları, onları can kulağıyla dinleyenlere cennetten yağan tatlı bir rahmet gibi rahatlatıcı ve bir o kadar da açıklayıcı gelmiş.

Akşam geceye dönerken, Merro, vücudunun orta kısmındaki bölgede bıçak saplanmasına benzer bir ağrı hissetmiş. Bu ağrının ne diye olduğunu bilemediğinden, hissettiği tuhaf rahatsızlık karşısında şaşkına dönmüş. Acaba Allah, kendisini de Isa'yı yolladığı gibi bir misyonla mı yollamış dünyaya, o da sonunda ölmek zorunda mıymış? Daha fazla acı çekmek zorunda kalacağı düşüncesiyle, bütün vücudu zangır zangır titrerken, iki eliyle birden korkuyla karnını kavramış.

Arkadaşının acı çektiğini gören Herro, telaşla onun yanına gitmek için oturduğu yerden öyle hızlı ayağa kalkmış ki, bir anda başı dönüp gözü kararak, olduğu yerde düşüp kalmış. Hemen olaya müdahil olan inançlı hacılar, baygın durumdaki bu iki adamı kaldırıp, civardaki camilerden birinin korunaklı kemer altına taşımışlar. Kalabalıktaki hacılardan biri de-

miş ki, "Bu ikisi, bütün gün yemeyi de içmeyi de unuttu. Sanki bedenlerini terk edip, cennete yükselen bir harenin içinde yaşamaya başladılar. Rahatsızlıkları ondandır."

Duyarlı bir hacı ana, hemen kalabalıktan sıyrılıp, kendi yiyeceklerini getirip ortaya koymuş. Ekmeğinden kopardığı üçgen şeklinde bir parçayı kaşık gibi kullanıp, közlenmiş patlıcanın içine daldırdıktan sonra, elindeki lokmayı şefkatle yarı baygın Merro'nın ağzına yerleştirmiş. Ağzına yaklaşan lokmanın kokusunu alan Merro'nun gözleri fal taşı gibi açılıp, hacı ananın parmaklarını da ısırarak lokmayı yutmuş. Ardından, kadının elinde kalan ekmeği ve patlıcan ezmesinin tümünü kapıp, vahşi bir domuz edasıyla yutunca, hacı ana çok şaşırıp, ondan tiksinmiş. Kadıncağız bu defa da Herro'ya su matarasını uzattığında, bizimki mataradaki suyu bir dikişte, korkunç şapırtılar çıkararak tüketip biraz daha isteyince, hacı ana, "Bu adamlar da neyin nesi?" diye düşünmekten kendini alamamıştı.

Gece iyice çöktüğünde, diğer hacıların tümü geceleyecekleri yerlere çekilip, oradan ayrılmışlar. Ama hacı ana, içindeki anaç sevecenlikle yardım etmek istediğinden, bu iki adam güç kazanıp kendilerine gelene kadar onlarla birlikte kalmaya karar vermiş. Karınlarını doyurmuş ve susuzluklarını gidermiş olan Herro ile Merro, giderek kendilerini daha iyi hissediyorlarmış.

Gecenin ilerleyen saatlerinde gökyüzünde beliren ay, bizimkilerin kendilerine göz kulak olan kadını fark etmeye başlamasına neden olmuş. Kadının yüzü bembeyaz ve yanakları da elma gibi kırmızıymış. Siyah gözlerini çevreleyen kirpikleri bir ceylanınki kadar güzelmiş. Herro, kadının saçlarını örten başörtüsünü kaldırıp altındakini görmeyi, Merro ise, hiç kuşkusuz, taze fırın ekmeği gibi yuvarlak ve yumuşak hatlarını çarşafından dışarı yansıtan kadının, içinde saklı sırları bilmeyi istiyormuş.

İki adamın da sağlıklarına kavuşup, normale döndüğünü gören kadın, ayağa kalkıp, kaldığı yere gitmeye yeltendiğinde, "Dur, ey şefkatli hacı!" diye seslenmiş Herro, kendinin olduğundan bile habersiz bulunduğu, ricacı bir ses tonuyla.

"Lütfen varlığını bizimle bir süre daha paylaş. Sana ihtiyacımız var."

Hacı ana, bu ikisinin çocuk gibi olduğunu düşündüğünden, yine yanlarına oturup, sakinleştiklerinde hemen oradan ayrılacağına dair yeminler

ederek, bir süre daha onlarla kalmaya ikna olmuş. Bir yandan da, bu iki tuhaf adamın nereli olduklarını, nerede büyüdüklerini merak ediyormuş. Zaman geçirmek için onlara dönüp, "Siz hangi şehrin çocuklarısınız?" diye sormuş.

Herro ile Merro, bu soru karşısında nefesleri kesilerek, aksıra tıksıra, kontrolsüz biçimde tuhaf homurtular çıkararak öyle çok gülmüşler ki, kadın onları vahşi yaban domuzlarına benzetmiş. Sanki daha önce hiç kahkaha atmamış gibilermiş. Kahkaha atma krizi geçtiğinde Merro, yüzü toprağın içinde, boylu boyunca yere yatmış durumdaymış. Ayağa kalktığında da, yanakları ve burnunun üzeri pislik içindeymiş.

"Sana söylesek bile, bize asla inanmazsın," demiş Herro. Merro da, eliyle gökyüzünü göstererek, cenneti işaret etmeye çalışıyormuş.

Kadın, belki de bu ikisinin, erkeklerinin derin spritüel düşüncelere dalarak, dünyevi olanla bağlarını kopardığı inanç mezheplerinden birinden olabileceğine ihtimal vermişse de, gözlerinde hala kuşkulu bakışlar varmış. "Esas olarak, anneniz sizi doğurduğunda yani, nerede yaşıyordunuz?"

Herro ve Merro, kendilerine karşı gösterilen bu sabırlı deli muamelesinin pekâlâ farkındalarmış ama o sırada birden bire vücutlarında ortaya çıkan ve daha öncekilerin hiçbirine benzemeyen, başka, tuhaf belirtiler hissetmeye başlamışlar. Merro'nun yanakları yanıyor, Herro'nın da sırt kasları ve çenesi kasılıyormuş.

"Biz en büyük kâinattan geliyoruz," demiş Herro, yine yukarıyı göstererek.

"Ve bunu kanıtlayabiliriz," diye eklemiş Merro.

Kadın kuşkuyla bizimkilere bakarak, "Nasıl kanıtlayacaksınız?" diye sormuş.

"Bugün biz hacılarla konuşurken, ağzımdan çıkan her sözü büyük bir dikkatle dinliyordun," demiş Herro. "O zaman öbür insanlardan farklı görünmüyor muyduk?"

Kadın, o sabah onları algılayışının kesinlikle farklı olduğunu onaylayan bir hareketle, "Birkaç saat öncesine kadar bu söylediklerinize inanabilirdim," diye onaylamış. "Sanki bedenlerinizin dışında yaşıyor gibiydiniz."

Herro ve Merro, ikisi birden, kadının 'bedenleriniz' derken dudaklarındaki titreşimlere takılıp kalmışlar. Her ikisinin de tek arzuladığı, kadına

yaklaşıp, sıcak karnına ve kalçalarına yapışmakmış. Belki ona biraz daha yaklaşabilseler, hacıların genelde olması öngörülen yüce gönüllülükten istifade edebileceklerini bile düşünüyorlarmış.

"Bedenlerimiz bize çok yeni," diye itiraf etmiş Merro.

Kadın elini havada sallayıp, bu açıklamayı önemsemediğini belirterek, tekrar gitmek üzere ayağa kalkmış.

"Dur!" demiş Merro. "Benim bir kanıtım var."

"Bunu daha önce de söyledin," diyen hacı ana, ilgisini hepten yitirmiş görünüyormuş.

"Sana, bu dünyada başka hiç kimsenin bilmediği bir şey söyleyebilirim," diye seslenen Herro'nun sesini duyan kadın, sessizce bekleyişini sürdürmeye karar vermiş ama hiç ikna olacakmış gibi de görünmüyormuş.

Herro, elini yüreğinin üzerine koymuş, içindeki güdüyü bastıramadığı için, büyük bir pişmanlık hissetmiş. Ama kendisinin de çok şaşırdığı bir biçimde, içindeki bu amansız güdü, pişmanlık hissini derhal bastırabilecek, oluştuğu gibi yok edebilecek inanılmaz bir kuvvete sahipmiş.

O sırada Merro, "Bildiğimiz ve sana söyleyeceğimizin karşılığı, bir öpücüktür," diyivermiş.

Herro, arkadaşının onu dışladığını ve partiyi tek başına götürmeye niyetlendiğini düşünerek çok sinirlenmiş.

"Her ikimize de birer öpücük," diyerek, onu düzeltmiş. Gözlerinde şimşekler çakarcasına, kıskançlıkla arkadaşı Herro'ya bakıyor, bir yandan da, içinden gelen bu engellenemez duygulara şaşıp kalıyormuş. Kadın, vücudunun ağırlığını bir bacağından öbürüne geçirirken, "Kimsenin bilmediği ve sizin bildiğiniz şey ne?" diye sormuş, yeniden.

"Allah hakkında!" demiş Merro, sonunda.

Kadın, Meşad'a gelebilmek için fersah fersah mesafeleri yayan yürüyerek, günde beş kez namaz kılarak ve yaratana tüm yüreğini olduğu gibi açarak ibadet eden bir hacı olduğundan, ister istemez bu açıklama karşısında duralamış. Acaba, cennetten inen mesaj, burada, şu anda, bu iki tane çocuk gibi adamın sıfatında karşısında duruyor olabilir mi diye düşünmekten kendini alamamış.

"Anlaştık mı?" diye üstelemiş Herro.

"Belki," demiş kadın, yüzünde küçük bir gülümsemeyle.

Herro'nun göğsündeki pişmanlık sıkıştırması yeniden ayyuka çıkmışsa da, hacı ananın, kırmızı dudaklarının arasından kendini gösteren küçük beyaz dişlerinin bir anlık görüntüsü bile, bütün pişmanlık duygularını bastırmaya yetmiş.

"Gel, aramıza otur," demiş, Herro, yanındaki mavi cami avlusu karolarından birine eliyle vurarak. "Gel de, sadece bizim bildiğimizi ve başka da kimsenin bilmediğini söyleyelim sana."

Kadın gidip, Herro'yla Merro'nun arasına oturmuş ve kalçalarını onlarınkilere yapıştırmış. Herro, genital bölgelerinde muazzam bir hazla titremiş. Bir an, Merro'yu oradaki su kuyusuna atıp, hacı anayla baş başa kalmayı bile hayal etmiş.

"Konuşun hadi," demiş kadın. "Merhametli ve affeden Allah hakkında bana ne öğreteceksiniz?"

"O'nun 99 sıfatını herkes gayet iyi bilir," diye başlamış Merro, "ama bu dünyadayken yüzüncü sıfatını bilen tek kişi, Hazreti Muhammet Peygamber Efendimizdi; ta ki, biz ikimiz dünyaya indirilene dek."

"Siz yüzüncü adı biliyor musunuz?" demiş kadın. "Inanmıyorum size!"

"Önce öpücük," demiş Herro ve Merro birlikte.

"Yo, olmaz," demiş kadın. "Sizinki gibi çok söz verenler gördüm ben. Önce yüzüncü ad!"

Herro ve Merro kadına yaklaşmış, her biri, kadının her iki kulağına dudaklarını yaklaştırmış. Derin bir nefes aldıktan sonra, iki adam, yüzüncü adı kadının kulaklarına fısıldamış. Bir anda kadının usu, kulaklarının arasında dolaşan o muazzam sesle tamamen dolmuş. Eğer o anda Herro ya da Merro'yu düşünebilecek durumda olsaymış, onların kim olduğuyla ilgili hiçbir kuşkusu kalmamış olurmuş. Ama bütün bilinci, duyduğu o sesin yakınmalarıyla dolup, bedeni hava kadar serin ve hafif hale geldiğinden, üstelik bu dünyada arzuladığı en yüksek mertebeye bir anda ulaştığından, hacı ana, dünyanın çok ötesindeki bir kâinatta, safi ışık olarak ebediyete dek parlayacak bir yıldız haline dönüşmüş.

Herro ve Merro'da da bazı dönüşümler olmuş. Kendilerini, bir anda ayak bileklerinden bağlı olarak sarkıtıldıkları derin bir su kuyusunun içinde, kolları suya doğru uzanmış vaziyette bulmuşlar; gün batarken, susuzluktan çatlamış dudakları ve acıyla alev alev yanan ayak tabanlarıyla

orada öylece asılı duruyorlarmış. Tam ellerinin ucunda ama ulaşamadıkları suya bakarken, boğazları kupkuru olup, konuşamaz hale gelmişler. Gece olduğunda da, soğuktan tir tir titriyor, vücutlarını saran derileri buruş buruş oluyormuş. Eğer konuşabilseler, belki de melek olmanın nasıl bir şey olduğunu birbirlerine hatırlatabilecek ve hiçbir şey hissetmeyeceklermiş.

Gökteki yıldızlar ne zaman o an ki pozisyonlarında gökyüzünde parlasalar Herro'yla Merro da hacı anayı su kuyusunun içindeki suyun yüzeyinde görebiliyorlar, onun güzel ve merhametli gözlerinden dünyaya düşürdüğü ışık huzmelerine bakarak, kuyudaki sefil yaşamları boyunca onu her zaman aşkla sevip özlem duyuyorlarmış.

6. BÖLÜM

Ertesi gün, mutfakta annemin bitkisel ilaç yapımında kullandığı otları ayıklayıp temizlerken, sokak kapısının erkekler için olan kolunun iki kez vurulduğu duyulmuştu.

"Git bak bakalım, kimmiş?" diyen aşçının buyruğuna uyup, şalvarım ve peçemle hemen örtünerek gidip kapıyı açtığımda, gelenin, Feridun'un uşaklarından biri olduğunu ve efendisinden Gostaham'a yollanmış bir mektup getirdiğini görmüştüm. Mektubu elime tutuşturan uşak, hemen uzaklaşmış, elimde mektupla içeriye dönerken ben de, bu uşağın beni asla tanımayacağını bildiğimden, mektubu saklayıp, aşçıya da, gelenin sebze türlülerinde kullanılmak üzere dağlardan topladığı bitki köklerini satan bir tüccar olduğunu söylemiştim. Böyle bir ürüne bu evde ihtiyaç olmadığını gayet iyi biliyordum.

Biraz sonra, annemle paylaştığımız küçük odamıza gidip, mektubun mührüne bakmıştım: Feridun'un mührüydü. Kalbim hızla çarpmaya başlamıştı. Ona açıkça kendisinden memnuniyetsizliğimi göstermiştim ve belki şimdi o da, Gostaham'a yazıp, benimle işinin kalmadığını bildiriyordu. Mektubu bir kandilin önüne tutup, ümitsiz bir çabayla içindekileri okumaya çalıştım, ama zarf içindekini ele vermiyordu. Kendi kendime, derhal bu zarfı götürüp Gostaham'a

vermem gerektiğini söylüyordum ama ayaklarımı bu fikre bir türlü ikna edemiyordum. Mektup doğrudan bana yazılmış olmasa da, içindeki haber kesinlikle benimle ilgili olmalıydı. Önce uzun süre ikilemde kaldıysam da, sonunda mührü yırtıp mektubu açmıştım.

Okumam hâlâ çok ağır ve kelime haznem de zayıf olduğundan, mektubu okumam uzunca bir zamanımı almıştı. Mektupta adımın geçtiği birçok yer vardı ve anladığım kadarıyla Feridun üç aylık yeni bir *muta* anlaşması öneriyor, sebep olarak da, benden oldukça hoşlandığını söylüyordu.

Böyle bağışlanmaz bir harekette bulunup, Gostaham'a gelmiş bir mektubu açmış olduğumdan, onu görünmez bir biçimde kuşağımın içine gizlemiştim. Bu kez yeni teklifi, ailemin yön göstermelerini bir kenara bırakıp, kendim değerlendirip düşünmeye ihtiyacım vardı. Artık bir bakire de olmadığıma göre, karar verme ve isteklerimi belirtme sırası bana gelmişti. Homa, bunun benim hakkım olduğunu söylememiş miydi?

O SABAH KATAYUN VE MELİKE, her zaman olduğundan biraz daha geç gelmişti. Katayun mutlu ve her zamanki gibi dinç görünürken, Melike'nin gözlerinin altındaki derinleşmiş halkalar hemen fark ediliyordu.

"Kocan nasıl?" diye sordum.

"Hala kıvranıyor," diye yanıtladı. "Bütün gece öksürdü durdu."

"Şevkimizi arttırmak için, önce birer kahve içmeye ne dersiniz?" dedim. Minnettar bir edayla, buharı üzerindeki bardakları kabul etmişlerdi.

İşe başlamak üzere tezgâhın başına oturduğumuzda, renkleri tek tek söylerken, bir yandan da Feridun'un yeni teklifini düşünüyordum. Bedenimin bu işe 'evet' dediğini hissediyordum. Bana at muamelesi yapmış olmasına rağmen, Feridun'un kolları arasına girmek için kıvranmadığım bir gün bile geçmiyor, hiç durmadan onu ve kendimi hazdan hazza sürükleyecek düzinelerce yeni yöntem geliştirmekten kendimi alıkoyamıyordum. Afyon bağımlıları gibi olmuş-

tum; o siyah yapışkan uyuşturucudan günlük dozlarını almadan önce kasılıp kalan, sonra yastıklarına yayılıp rahatlayarak, dizlerini iki yana ayırıp oturan ve gözlerine de büyük mutluluk yaşıyormuşçasına bir bakış oturtan bağımlılara...

Kendi kendime, her şeyi olduğu gibi devam ettirmenin en iyisi olduğunu söylüyordum. Zaten Nahide de olup biteni bildiğine göre, artık bu *muta* olayını gizlemeye de gerek kalmamıştı. Belki benden ve çocuklarımdan nefret ediyor olacaktı ama yine de Feridun'un gözdesi olup, belki de mutlu ve apayrı bir hayatım olacaktı. Kim bilir, belki de oğlan çocukları doğurur, hiçbir miras hakkım olmamasına rağmen, ileride, yaşlandığımda oğullarım tarafından himaye edilirdim.

Eğer Feridun'un teklifini kabul edecek olursam, bu durum tatlı bir rövanş alma yolu olarak da görülebilirdi; Nahide'nin Feridun'la evliliğinin aşk adına değil, güç adına yapıldığını hatırlatan bir diken olabilirdim hayatında. Kocası geceleri yanında olmadığında, benimle zaman geçirmeyi ne kadar çok sevdiğini düşünür ve acı çekerdi.

Bütün bu düşünceler, öğle yemeği saati gelip, Gordiye benimle konuşmak istediğini söyleyene dek, pek güzel yerli yerine oturuyordu. Yeni sarı kaftanı ve yeşil tuniğiyle, oldukça şık giyinmiş olan Gordiye, Gostaham'ın uzun zaman önce kendisine hediye ettiği zümrüt kolye de göğüslerinin arasında küçük bir vaha gibi yemyeşil pırıltılar saçıyordu.

"Nahide'nin annesinden, kendisini ziyaret etmem için bir davet aldım," dedi, Gordiye.

"Hayırlısı olsun," diye karşılık verdim, gülümseme isteğimi bastırarak.

Neler olduğunu ona anlatmak yerine, işi Ludmila'ya bırakmaya karar vermiştim.

"Benimle birlikte gelmek ister misin?"

Gordiye son zamanlarda benden pek hoşnut olduğu havası veriyor ve bunu da, bu tür küçük inceliklerle gösteriyordu.

"Muhtemelen şu halı siparişi konusunu konuşacağız ve eminim bu konu seni de ilgilendiriyor olacaktır."

"Beni düşünmeniz ne incelik," diyerek yanıtladım davetini, "Ama burada kalıp, Katayun ve Melike'ye, işlerine devam edebilmeleri için yardımcı olmam gerek."

"Pekâlâ," dedi, gülümseyerek. Benim kendi görevlerime sahip çıkıyor olmamdan her zaman hoşlandığını biliyordum.

Melike ve Katayun dokumayı kesip, tahta tarakla, attıkları ilmekleri sıkıştırmaya başlayıncaya kadar, renkleri söyleyerek onları yönlendirmeye devam etmiştim. Tam o sırada Melike tahta tarağı kendi tarafında o kadar fazla bastırmıştı ki, elindeki tarak kırılıp iki parçaya bölünmüş, ardından da bana dönüp acı içinde öyle bir bakış atmıştı ki, onun da düşüp kırılacağını düşünmüştüm. Melike'nin kendini nasıl hissettiğini, genellikle ağzından çıkan sözlerden çok daha fazla dışa vuran gözlerinden anlayabiliyordum.

"Sorun değil," dedim ama bu kaybı karşılamak konusunda parasal kaynaklarımın kısıtlı olduğunu da biliyordum. "Yenisini alırım."

Melike hiçbir şey söylememiş olmasına rağmen tarağın parasını onun maaşından kesmediğim için bana minnettar olduğunu biliyordum. Melike ve Katayun işi kesip gittikten sonra, oturup halıyı kendim dokumaya devam etmiştim. Gordiye eve döndüğünde, yüzünün şeklini görmek için sabırsızlanıyor, eve döndüğünde onu ilk gören kişi ben olmak istiyordum. Bir saat kadar sonra, yüzü bembeyaz olmuş, korkmuş, gözlerine sürdüğü kalemin karası suratına yayılmış olarak Gordiye eve döndü. Elinde tuttuğu mektubu suratıma suratıma sallayarak bana doğru yaklaşıyordu.

"Bu konuda ne biliyorsun sen, ha?" diye sordu, çığlık çığlığa bağırarak.

"Ne konuda?"

"Ludmila'ya gittiğimde, Kobra evin dışında beklememi söyledi ve sonra hanımefendi, bu mektubu elime tutuşturup, kapıyı da suratıma kapattı!"

Çok şaşırmış gibi yaparak, "Ne diye böyle bir şey yaptı ki?" diye sordum.

Gordiye bana yaklaşıp, hemen yanımda duran yastığa oturmuştu.

"Her şeyi öğrenmiş olmalılar," dedi, elindeki mektubu omzuma vurarak. "Bu durumda halı siparişi iptal oldu demektir. Bunun bizim için ne demek olduğunu biliyor musun?"

Gostaham bu halının tasarımı için dağ gibi para harcamış, bir oda dolusu ipeği de, özel olarak, kendisinin belirlediği biçimde boyatmıştı. Bu halının başka bir yerde satılması da, bu tasarımla imkânsızdı, çünkü Feridun ve Nahide'ye özel motiflerle bezenmişti. Nahide'yle tartışırken, halının kaderini hiç aklımdan bile geçirmemiştim doğrusu.

"Ne gerilim!" dediğimde, gerçekten söylediğime ilk kez inanıyordum çünkü Gordiye'nin para konusunda telaşa düştüğünde, bütün ev halkına bunu ödeteceğini gayet iyi biliyordum. Daha yeni yeni reçel yemeğe başlamışken, şimdi bu felaket bakalım nelere mal olacaktı.

Gordiye parmağıyla beni dürtüp duruyor, ağzımdan laf almaya çalışıyordu.

"Nahide'yi en son ne zaman gördün?"

"Birkaç gün önce, ama halıyla ilgili hiçbir şey konuşulmadı aramızda," dedim. Bu kadarı doğruydu aslında.

"O halde ailesinin bu işten nasıl haberi oldu?"

"Bilmiyorum," dedim, korkmuş gibi görünmeye çalışarak. "Nahide ne düşünecek şimdi acaba... Ailesi durumu ona da söyler mi sizce?"

"Tabi söyler," dedi Gordiye. Sesi biraz daha normale dönmüş, neredeyse yumuşamıştı "Eminim sen ya da annen bu konuyu birileriyle konuşmuş olmalısınız," derken.

"Ben hiç kimseye evliliğimle ilgili bir konu açmış değilim," derken, sesimi mümkün olduğunca mutedil tutmaya çalışıyordum. Gordiye ise, bu söylediğime inanmadığı besbelli bakıyordu yüzüme.

"Korkuyorum," diye ekledim, onun sempatisini biraz olsun kazanmak ümidiyle "Umarım Nahide de kendisini ziyaret etmem için beni davet etmez bugünlerde."

"Bu konuda artık endişelenmene gerek kaldığını hiç sanmıyorum!" dedi Gordiye, kabaca.

Gordiye, başının fena halde ağrıdığını söyleyerek odasına çekilmişti. Gordiye'nin arkasından, Ludmila'ya nasıl rezil olduğunu düşünerek, bu durumla tam eğlenmeye başlayacaktım ki, o kadının bana karşı her zaman nasıl iyi davranmış olduğunu ve şimdi de, muhtemelen, hepimizin aşağılık insanlar olduğumuza inandığını düşünerek keyfimi kaçırmıştım. Feridun'a karşı duyduğum düşkünlüğün, sessiz kalmamı sağlamış olmasından dolayı büyük bir pişmanlık duyuyordum. Durum değişmişti. Feridun'un *muta* yenileme teklifi karşısında ne yapacaktım şimdi? Bu sabah kabul etmek istiyordum ama şimdi emin değildim. Yüreğim bir o yana gitmiş, sonra öbür tarafa yönelmişti.

BİR KÜÇÜK FIRSAT BULUR BULMAZ HEMEN, Melike'nin kırdığı tahta tarağın yenisini almak için çarşıya gitmiştim. Halı satıcıları ve yün boyacılarını geçip, halı yapım araç gereçlerinin bulunduğu, yüzey düzeltme bıçakları, kenar ayraçları ve tarakların satıldığı dükkânların olduğu yere ulaşmıştım. Bu alan, diğerlerine oranla daha loş ışık alan iç içe geçmiş dar avlulardan oluşuyor ve yerleri çöple kaplı bulunuyordu.

Dükkânlara bakarken, kulağıma kemençe eşliğinde acıklı şarkılar söyleyen birinin sesi gelmişti. Duyduğum melodiyi ben de mırıldanmaya başlamıştım çünkü tuhaf biçimde tanıdık gelmişti. Sonra birden kafamda bu tanıdıklığın nedenini çözmüş ve adımlarımı sesin geldiği yöne doğru sıklaştırarak, oradaki bir taşın üzerine tek başına oturmuş çalgısını çalan Feridun'un genç müzisyenini görmüştüm. Başına doladığı sarığının kenarları eprimiş, yüzü kir pas içinde kalmıştı.

Ona doğru yaklaşıp, "Selam. Beni hatırladın mı?" diye sormuştum.

"Sen kimsin?" diye karşılık vermişti, önüne eğdiği başını kaldırıp bakmadan, sert bir ses tonuyla.

Peçemi kaldırıp eğilerek ona yüzümü göstermiştim ben de.

"Ah, dedi. "Onun şeylerinden birisin."

"Ne demek istiyorsun?" Kabalığı beni şaşırtmıştı.

"Hiçbir şey," diye geçiştirdi, sanki bu konu onu çok sıkmış gibi.

Yüzümü tekrar örtmüştüm.

"Sana ne oldu böyle? Onun gözdelerinden biri olduğunu sanıyordum."

Yine kemençesine dönüp, kedi miyavlamasına benzer bir ses çıkardı ve dudaklarına imalı bir gülümseme yerleştirip, "Beni kapı dışarı etti," dedi.

"Neden?"

"Ona çok fazla yüz verdim de ondan," dedi. "Seni sadece, yanlış bir şey söylemediğin sürece sever."

Bu sırada kemençesinden çıkarttığı tiz ve düzensiz sesler kulaklarımı tırmalıyordu.

"Kes şunu!" dedim, rahatsız olmuş biçimde. "Şimdi n'apacaksın?"

"Bilmiyorum," diye yanıtladı. "Gidecek bir yerim de yok."

Güzel, uzun kirpikli gözlerinde korkuyu görüyordum. İpek tenli çenesi titriyordu; o daha çocuktu...

Tarak almak için harcamaya niyetli olduğum parayı kuşağımdan çıkarıp, önünde duran para çanağının içine koydum ve "Allah yardımcın olsun," dedim.

Teşekkür etti ve tatlı bir melankolik parça çalmaya başladı. Kalkıp oradan uzaklaşırken, ardımda kalan sesi giderek sönmüştü. Feridun'la geçirdiğimiz ilk akşamda bize çaldığı müziği hatırlamıştım. O zamandan bugüne dek, benim için de, bu genç müzisyen için de ne çok şey değişmişti! Nasıl bu kadar acımasızca sokağa atılmış, terkedilmişti!

Alışveriş yapma hevesimi ve gücümü kaybettiğimden, adımlarımı gerisin geriye eve doğru yönlendirmiştim. Çarşının çıkışında, iyi bildiğin küçük caminin yanından geçerken, içeriye girmeye karar vermiş, yerleri halı kaplı odalardan birine girip sessizce oturmuş ve odada yüksek sesle Kuran'dan bölümler okuyan bir kadını dinlemeye başlamıştım. Tam da en sevdiğim ayete gelmişti. Bu ayet, nasıl iki tane deniz olduğunu, bunlardan birinin sularının nasıl tatlı ve şi-

tatlıyken, diğerinin tuzlu olduğunu, buna rağmen her ikisinde de nasıl kocaman ve güzel balıklar yetiştiğini anlatıyordu. Bu sözler yüreğimi ferahlatmıştı. Minareden yükselen ezan sesiyle ayağa kalkmış ve namaz kılmaya, secdeye varmaya başlamıştım. Namaz bitince de tekrar halının üzerine oturup, kadının yumuşacık sesini dinlemeye, gözlerimi kapatarak devam etmiştim. Feridun'u, Nahide'yi ve arkadaşlığımızı düşünüp, kafamda nasıl, halı kenarlarındaki ilmekler gibi sıkı sıkı birbirine bağlı kalmış olduklarını düşünmüştüm. Feridun'un yeni teklifi konusunda ne karar vereceğimi hâlâ bilemiyordum ve bir önceki anlaşmanın süresi de çok yakında bitiyordu.

Köydeyken, ne zaman bana işkence olan bir sorunla uğraşsam, babam beni, o konudaki bir gözlemini anlatarak rahatlatırdı. Acaba şimdi burada olsa bana ne söylerdi? Onu, son dağ gezintimizde, elinde asasıyla gözümün önüne net biçimde getirebiliyordum. Usumda, elindeki asayı bir kılıç gibi bana doğru uzatıp, "Aç gözlerini!" diyordu ve sesi bir anda bütün vücuduma yayılıyordu.

Sözünü tuttum, gözlerimi açtım ve üzerinde oturduğum halıyı gördüm. Sanki ilk defa görür gibiydim bu halıyı. Üzerindeki minik çiçek desenleri pırıltılar saçmaya başlamış, sanki birer yıldıza dönüşmüş ve kuşlar da, az sonra uçacaklarmış gibi bir enerjiyle dolmuştu. Onca göz aşinalığım olan bütün bu desenler, caminin duvarlarını kaplayan sarı seramik karolar, cennete doğru yükselen kubbe, hatta oturduğum zemin bile, çöl kumları gibi, sanki durmadan yer değiştiriyorlarmışçasına oynamaya başlamışlardı. Sonra birden duvarlar eğilip bükülmeye, balon gibi şişip çukurlaşmaya başlamıştı. Deprem mi oluyor acaba diye düşünmüştüm bir an ama çevremde başka kimse bu durumun farkında değildi ve artık her şey mutlak varlığını yitirmişti; ne zemin, ne duvarlar ne tavan kendileri değildiler. Ben de fiziksel formumu yitiriyor gibiydim ve muazzam bir mutlulukla yaşadığım üzerimi saran tam teslimiyet duygusu, sanki beni mükemmel bir hiçliğe doğru parçalarıma ayırarak sürüklüyordu.

"Baba!" diye seslendim, sessizce. "Sence ne yapmalıyım?"

Cevap vermedi, ama bana olan sevgisi bütün vücuduma hızla yayılmıştı; bunu hissedebiliyordum. Ölümünden beri ilk defa bu ka-

dar yakınlaşıyor olmamızın verdiği mutluluğu iliklerime kadar yaşıyordum. Bana o şelaleyi ve akan suyun ardında saklanan ve güçlü kolları olan o kraliçe heykelini, bütün halsizliğine rağmen oraya kadar benimle yürüyüp, gösterdiği günü hatırlıyordum.

Onun sevgisi, salt kendi ilgi alanlarına yönelik ortaya çıkmadığı gibi, benim onu memnun etmeme de bağlı değildi. Onun sevgisini biliyor olmak, sevginin nasıl bir şey olması gerektiğini öğrenmeye karşılık geliyordu. Bir nehir kadar temiz ve arınmış sevgiydi işte o ve o andan itibaren benim de içimde hissetmek istediğim sevgi, aynen öyle bir sevgiydi. Allah'ın habercisi Hızır, nasıl çölde yolunu kaybetmiş hacılara suya giden yolu gösterirse, şimdi babam da bana, kendi yolumu gösteriyordu.

Çevremde nabız gibi atan her şey giderek yavaşlamış ve durmuştu. Duvarlar yine duvar olmuş, halı, sıradan bir halıya dönüşmüştü. Uzanıp halıya dokunarak, dünyayla bağımı yeniden kurmuş ve uyuşmuş bacaklarımın üzerinde doğrulup, ayağa kalkmıştım. Kuran okuyan kadın, güçlükle ayakta durduğumu görüp bana, "Dikkatli ol, sallanıyorsun," diyerek yardımcı olmak istemişti.

"Teşekkür ederim, şimdi kendimi çok daha iyi hissediyorum," diye karşılık vermiştim ben de.

Camiden çıktığımda, artık ayaklarımı yere daha sağlam basıyordum ve Feridun'la ilgili verdiğim karar yüreğimde olgun bir çiçek gibi açmış bulunuyordu.

EVE DÖNER DÖNMEZ ANNEMİ BULUP, ona camide olanları anlattım. Babamın sesi hâlâ içimde gümbür gümbür dolanıyordu.

"Bana dedi ki, 'Aç gözlerini!'"

"Ve gör gerçeğini!" diye tamamladı, en sevdiği şiirden alıntı olan bu mısraı.

Gözleri mutluluk ışıkları saçıyordu. "Sana hâlâ bu kadar yakın olması ne muhteşem, dedi, gözleri buğulanarak. "Benimle de öyle."

"Bibi, babam, kararımı vermemde bana yardımcı oldu," dedim, annemin ondan gelen bir fikri daha fazla ciddiye alacağını bilerek. "*Muta* sözleşmesine son vereceğim!"

Bunca güçlü bir referansla bildirmiş olmama rağmen, annem bu karar karşısında çok sarsılmıştı.

"Ne! Bütün geleceğimizi mahvetmek mi istiyorsun?"

"Feridun beni sonsuza dek istemeyecek, Bibi. Günün birinde benden bıkacak ve başka birini bulacak."

"İyi ama ilgisi kaybolana kadar paranı almaya neden devam etmeyesin ki?"

"Nahide'nin ailesi yüzünden. Şu anda bizden tiksiniyorlar. Bunu, yaptıkları halı siparişini iptal ederek gayet açık biçimde ortaya koydular."

Annem iç geçirmişti.

"Bir erkeğin *muta* nikâhları olabileceğini onlar da biliyor. Bununla barışık yaşamayı öğrenecekler."

Bir an susmuş, anneme öfkeyle bakmıştım. "Gordiye gibi konuşuyorsun!"

Annem birden geri çekildi; fena alınmıştı.

"Bilmediğin bir şey var," diye ekledim bütün nezaketimle. "Nahide'yi son gördüğümde, Feridun'dan olacak çocuklarıma zarar vermekle beni tehdit etti. Böyle bir korkuyla nasıl yaşarım, düşünsene!"

Annem de, en az benim kadar, Nahide'nin böyle bir komployu kolayca organize edebilecek güce sahip olduğunu biliyordu.

"Ne akrepmiş," dedi. "Onun, seninle gerçekten arkadaş olup olmadığından hep kuşku duydum zaten."

"Biliyorum," dedim. "Kuşkularında da haklı çıktın."

"İyi ama, şimdi n'apıcaz?" diye sordu annem, ne kadar ciddi olduğumu görmüş ve paniğe kapılmış bir haldeydi.

"Gordiye ve Gostaham büyük bir utanç içine düştüğü gibi, bir de ciddi maddi zarara uğradılar. Eğer üzerine, sen de Feridun'u kızdırırsan, kayıpları daha da artabilir. Bize iyice kızıp sokağa atarlarsa ne yaparız?"

Babamın ölümünden bu yana, annemin saçlarındaki beyazlar bir hayli artmış, yüzündeki çizgiler iyiden iyiye belirginleşmişti. Sözleri beni derinden yaralıyordu çünkü beni her şeyden daha çok sevdiği-

ni biliyordum. Babamın ölümünden sonra yegâne derdi ben olmuştum ve benim rahat etmem onun tek derdi haline gelmişti. Kendi hayatını benim için yaşıyordu.

"Açlıktan öldürme bizi" dedi, aciz bir ses tonuyla; biliyordum, kararımı değiştirmemi istiyordu.

Bense kararlıydım ve onu teskin etmeye çalışıyordum: "Bibi, hayatımızda başka hiçbir şey değişmeyecek" dedim. "Bir süre daha bu ailenin halıcı kölesi olacağım, tıpkı eskisi gibi ve bu arada kendi halılarımı satacağım."

"Köydeyken de mükemmel halılar yapıyordun ama yine de, neredeyse açlıktan ölecektik."

"Ama şimdi işi büyüttüm ve başkalarını çalıştırıp, ürettiğim halıları doğru dürüst fiyatlara satmayı öğrendim."

"Nasıl?" diye sordu. "Erkek değilsin ki sen."

"Bana yardımcı olacak bir erkek de bulabilirim."

"Kandırırlar seni."

"Düzgün birini bulursam, kandıramazlar."

"Çok tehlikeli. Halı yiyerek karnımızı doyuramayız."

"Bir kenara para ayıracağım ve böylece her zaman yiyeceğimiz olacak. Halılar, öyle hemen satılmasa bile, idare edebileceğiz."

Annem hâlâ yakınıyordu. "Keşke baban sağ olsaydı. Beşerin prensi Ali, bizi koru, bize yardım et!" diye başlamıştı gene, sıkıntıya düştüğü her sefer yaptığı gibi, Peygamber efendimizin yarı oğluna yakarmaktan başka çıkış yolu düşünemez olmuştu. "İnananların efendisi Ali, şefaatini üzerimizden eksik etme! Bizi himaye et! Yaa resul..

Onu dinlerken, vücudumu kaşıntılar sarıp, iyiden iyiye sinir oluyordum. Annemi hayal kırıklığına uğratmıştım ve bunun sebeplerini kendisine açıkça izah edemiyordum. Eğer olağanüstü bir güzelliğe sahip olsaydım, doğru dürüst bir evlilik yapıp, onu tüm bu zorluklardan uzak tutabilirdim. Beni Feridun gibi biriyle evlendirmiş olması, benden umudunu kesmiş olduğunu gösteriyordu. Çok büyük getiriler vaat etmediğim için de, gelen teklifleri kaçırmamayı yeğliyordu. Ama doğduğum günden beri, annemin bende bir türlü

görmediği bir güce sahiptim; halı dokumacısı ve tasarımcı olarak yeteneklerim, şehirde test edilmiş ve herkesi şaşırtmıştı.

"Bibi," dedim, yakarışlarını keserek "Beni dinle! Bizi koruması için bütün yaşamımız boyunca birilerinin eline bakamayız. Gel, birlikte yaşamımızı güzelleştirmeyi deneyelim. Bütün kalbimle inanıyorum ki, babam burada olsaydı, o da bu yolu seçmemizi isterdi."

Annem bir an duraladı, düşündü, sonra dilini damağına dayayıp "cık," diye olumsuzlayıp, "Hiç de değil," dedi. "Onun isteyeceği, senin güzel bir evlilik yapman ve beni de yanına, sıcak yuvana alıp, kucağımda torunlarımla yaşamamız olurdu."

"Ama ben güzel bir evlilik yapmadım," dedim sinirlenerek. "Ve bu da kimin hatası?"

Elimdeki son silah buydu ve onu da kullanmıştım. Silah çalışmış, annem durmuştu.

Sonra telaşla yanaklarımı ellerinin arasına alıp, pişman bir edayla, "Pekâlâ, o zaman," dedi, savaş alanını terk edercesine. "Artık olgun bir kadınsın."

Verdiği bu cevabın, bundan sonra kendi kararlarımla hareket edebileceğim anlamına geldiğini biliyordum. O an içimden babama dualar edip, benim müttefikim olarak yanımda durduğu için binlerce teşekkür ettim.

"Ama *muta* anlaşmasını yenilemeyi geri çevirme kararına, bir şartla onay veririm," diye sürdürdü annem, "Feridun seni son kez çağırdığında, ona kendisini sevdiğini ve arzu ettiğini söyleyip, seni kalıcı karısı olarak nikâhına almayı düşünüp düşünmediğini son bir kere sormanı istiyorum."

Bu düşünce bana çok aşağılayıcı geliyordu. Nikâh teklifini bana yapacak olanın Feridun olması gerekmiyor muydu? Ben kim oluyordum da, zengin bir adamdan benimle hayatını birleştirmesini istiyordum?

"Eğer seni nikâhına alırsa, hayatın şeker gibi olur," diye ekledi annem. "Önümüzde duran tek kalıcı çözüm bu."

İç geçirdim.

"Eğer beni nikâhına almayı isteseydi, bu zamana kadar bana bu teklifi yapmış olacağını hiç düşünmüyor musun?" diye sordum.

"Dediğin gibi, yaşamımızı güzelleştirmek için her yolu denemek zorundayız."

Haklı olduğuna kendimi ikna etmeye çalışıyordum.

"Dediğini yapacağım," dedim sonunda. Ama bir yandan da kadınlık gururum, bu düşünceye karşı bütün gücüyle direniyordu.

FERİDUN SON MEKTUBUNA bir cevap almamış olmasına rağmen, birkaç gün sonra beni yeniden çağırttı. Beni görmek için öyle istekliydi ki, daha yemeğimizi bile yemeden, bütün hizmetçileri odadan sepetleyip bana yapışarak, kulağımı dişlerinin arasına alıp hafif hafif ısırmaya başlamıştı. Hiç de etkilenmemiş olmama rağmen, onu memnun etme şovuma başlamıştım. Gordiye'nin Gostaham'a istediklerini yaptırma yöntemlerini hatırlayarak, her zamankinden daha yüksek sesle iniltiler çıkararak ve kollarında olmaktan duyduğum mutluluğu abartarak, ona söylemek zorunda olduklarımı aktarabilmem için tava gelmesini sağlamaya çalışıyordum.

Işimiz bitince, üzerlerimizi giyip, hizmetçilerin yiyeceklerimizi getirmesini istedik. Yemeğimizi bitirdikten sonra da, bir elinde şarap bardağı, öbür elinde piposu, gayet rahatlamış biçimde yastıkların üzerine yayılmıştı.

"Müzik yok mu bu akşam?" diye sordum, müzisyen oğlanla aralarında olup biteni anlamak arzusuyla.

"Bu akşam yok," dedi Feridun, hiç bir özel durum yokmuş gibi, umursamazca.

Bu konuda daha fazla soru duymak istemediğini belirtircesine bana döndü ve tecrübeli elleriyle belimdeki kuşağı hızla çözüverdi.

"Tuhaf haberler alıyorum son günlerde," dedi, nefesini kulaklarımda hissederken.

"Neymiş?"

"Nahide'nin söylediğine göre, düğün hediyesi olarak ailesinin bize vermeyi düşündüğü halının siparişi iptal edilmiş," dedi. "Neden iptal edildiğini de söylemedi."

Dönüp yüzüne baktığımda, böyle bir durumun nereden kaynak-

lanabileceğini hiç anlamamış, kafası karışık bir ifadeyle karşılaşmıştım. Hiçbir şey anlamaması ne tuhaftı.

"Bilmem ki neden," dedim, gözlerinin içine bakarken.

"Öyle mi?" dedi, Feridun. Pantolonunu çıkarıp, dertop ederek, odanın öbür köşesine fırlattı. "Bırak oyun oynamayı! Neden?"

"Çünkü *muta* olayını öğrendiler ve Gostaham'la Gordiye'yi ve tabi ki beni cezalandırmak istediler."

"Hepsi bu mu yani?" dedi, hafifçe. "Bu kadar sinirlenmiş olmaları ne yazık. Ama alışacaklar. Sonuçta onların damadıyım."

"Belki de halıyı Gordiye ve Gostaham'dan siz alırsınız," diyiverdim.

"Nahide'nin ailesi istemezse olmaz," diye yanıtladı. "Düşünsene, koridorda o halıyı gördüklerinde, kendilerini ne biçim aşağılanmış hissederler!"

Sonra bu düşünceyle çok eğlenmişçesine bir kahkaha patlattı.

Feridun'un küstah tavrı tüylerimi diken diken ediyordu ama ona karşı kızgınlığımı göstermek için, daha etkili yöntemler olduğunu biliyordum. Konuyu biraz daha didiklemem gerektiğini düşünüyordum.

"Nahide bu işten çok yara aldı," dedim. "Benden de nefret ediyor olmalı şimdi."

Üzerimden tuniğim ve tül içliğimi sıyırıp çıkardı ve beni, başımdaki hafif başörtüsü dışında tamamen çırılçıplak bıraktı.

"Çok yazık," dedi, bu arada, "Çünkü ben böyle olmasını istediğim sürece, kabul etmek zorunda. Ve ben karımdan gelecek bu tür küstahça tavırları hiç çekemem."

İlişkimizdeki adaletsiz ve eşitliksiz durumu, Feridun'un sözlerinde kendini ortaya koydukça çileden çıkacak gibi oluyordum. Falcının sözlerini hatırlamıştım birden; "Bir şeylere noktayı koyabilir, bitirebilirsin de.

Ama bütün duygularımı bastırdım ve konuyu, asıl görüşmem gereken yere doğru götürmeye çalıştım. Hafif hafif Feridun'un göğsünü okşamaya başlamıştım.

"Çocukken, iki yakın arkadaşla evleneceğine yönelik bir hayal

kurmuş muydun hiç?" Sözlerim, bir oyundan bahsedermiş gibi, sanki hep birlikte eğlendiğimiz bir şakadan söz edermişim gibi duyuluyordu.

"Sadece kadınları ve onları nasıl yatağa atacağımı düşünürdüm sık sık," demekle yetinmişti, Feridun. "13 yaşımdayken, hayatımın ilk kadınını babam göndermişti. Ömrümün büyük kısmını, babamın atlarıyla uğraşarak geçirdim. Ata binmeyi ve vahşi atları eğitmeyi öğrendim."

"Ne kadar heyecan verici," dedim. Bir an Feridun'u vahşi doğada hayvanları okşayıp, istekle onlarla çiftleşirken gözümün önüne getirmiştim.

"Bense, küçük bir kız çocuğuyken," diyerek, sürdürdüm konuşmamı, bir yandan da o günlerin ne kadar uzak bir geçmişte kaldığını hissederek, "bir gün yollarıma gül yaprakları serpecek bir kocayla evleneceğim hayalini kurardım. Babam her zaman öyle söylerdi."

"Ee... Yapmadık mı yani?" diyerek, burnundan tuhaf homurtular çıkararak güldü Feridun, geçmişte yaşadığımız gül yapraklı akşamlardan birini hatırlayarak.

"Babam bu işin nasıl olacağını hiç tahmin edemezdi tabi," diye yanıtladım. Feridun gerçekten de bütün vücudumu bir keresinde gül yapraklarıyla donatmıştı. Yine güldü ve bacaklarımı baldırlarımdan kavrayıp aralamaya başladı.

Bense, konuşmaya devam ediyordum.

"Hayallerimde hep evlenip, Allah'ın takdiriyle doğurabildiğim kadar çok çocuğu, yanımda kocam olduğu halde büyütmek vardı," diye sürdürdüm konuşmamı, kendi yüzsüzlüğüme karşı umursamaz davranmaya çalışarak.

"Allah isterse, olur," diye yanıtlamış, ama kiminle olacağı konusuna hiç değinmemişti. Baldırlarımı inatla iki yana bastırmaya başlamış, bacaklarımı aralamaya çalışırken, "Hadi hemen çocukları yapmaya başlayalım," diyerek, işi sulandırmaya çabalamıştı.

Olduğum yerde hızlı bir hareketle dönüp, Feridun'un üzerine çıkarak, bir süre daha ilgisini konuşmamıza çekmeye çalışıyordum: "İnsanın kızının olması da çok hoş bir duygu olmalı."

"Gözlerimin ışığı olur, fena mı" derken, haşince kaba etlerime yapışmıştı. "Ben de çok çocuk olsun istiyorum; kızlar, özellikle de oğlan çocukları."

"Ya bir de oğlan doğurursam?" dedim, göğüslerimi göğsüne dokundururken.

"Mübarek bir iş yapmış olursun," dedi, gözleri birden bulutlanarak. Elimle onu okşarken, sonunda en hassas yerlerinin nereleri olduğunu öğrendiğimden, derhal ufak ufak iniltiler çıkartmasına neden olmuştum.

Sonra derin bir nefes alıp, durdum.

"Böyle bir durum, aramızda kalıcı bir evlilik bağına neden olabilir mi?"

Sırtı kasıldığında, elimi yavaşça gevşettim.

"Bilmiyorum," dedi dikkatlice. "Babamın başka kimlerle evlenmemi istediğine ve başkalarının da bana oğullar doğurması ihtimaline bağlı."

Sonra birden sert bir hamleyle bütün vücudunu döndürüp beni altına aldı ve bütün ağırlığıyla üzerime çöktü.

"Ya benim doğurduğum, tek oğlun olursa?" diye sordum aceleyle.

"O zaman belki," dedi. Öyle bir tonla söylemişti ki, hiç ikna edici değildi. Göğüslerimi okşayıp, beni öpmeye başlayarak, bu konuyu kapatmaya çalışıyordu. Bacaklarımı açıp, onu cesaretlendirecek biçimde iniltiler çıkartmaya devam ettiysem de, aklım başka yerdeydi.

Benim doğuracağım bir oğlan çocuğunun, Feridun'un tek oğlu olma ihtimali neydi ki? 4 kadınla evlenebilirdi ve ben hâlâ hamile bile değildim.

Feridun beni öpmeyi kestikten sonra, bir an durakladı.

"Senin ne isteğini biliyorum, dedi. "Ama hiçbir şey için söz veremem sana.

Yüreğim büyük bir buruklukla doldu.

"Peki ya geleceğim?"

"Geleceği sadece Allah bilebilir," dedi. Baldırlarımın arasına kalçalarını bastırıp, bacaklarımı araladı.

"Şimdi, şairin dediği gibi, şarap kupalarımızdan akıp gidelim, fırlatılıp atılan kil kupalar gibi toprağa karışmadan önce."

Ben öyle bir kupa mıydım? Bunu soracak zamanım bile olmamıştı. O andan sonraki birkaç saat boyunca da tatlı bir karanlık ve sıcaklığın içinde kaybolup gitmiştim.

Gayet yumuşak davranıyordu bana karşı ve sanki istediğim kalıcı bağı bana teklif edemediği için bir telafi çabası içerisinde gibiydi. Kollarıyla beni sarmalayıp içine çekmesine bayılıyordum ve o an kendimi inanılmaz güvende hissediyordum. Ama her şey bitip, normal yaşama geri döndüğümüzde, acı gerçek kendini hatırlattı; bana hiçbir söz vermemişti.

Sabah olduğunda ondan önce uyanmış ve bir süre uyuyan yüzünü izlemiştim. Tanıdığımdan bu yana biraz kilo almış, göbeği gibi, yüzü de toparlanmıştı. Etli, kırmızı, kalın dudakları, şarap, tütün ve ben kokuyorduk. Ağzının kenarlarından yüzüne giden çizgiler derinleşmişti. Benimle ne diye evlenecekti ki bu adam? Eğer beni nikâhına alırsa, benim ve annemin yaşamımız boyunca harcamalarımızı karşılayacaktı. Hâlbuki şimdi, sadece üç aylık para ödüyor, onu da üç ayda bir ödüyordu. Her zaman akıllı bir işadamı olarak davrandığı gibi, bu alışverişinde de kendisi için en karlı olanı yapıyordu.

ANNEMLE YAPTIĞIMIZ SON UZUN GÖRÜŞMEDEN SONRA, ona dokuduğum halıları yüksek fiyatlara satabileceğimi kanıtlamayı çok istiyordum. Dolayısıyla, izleyen günlerde, Katayun ve Melike'yi de coşturarak, elimizdeki işi eşekler gibi çalışarak bitirmeye gayret ediyorduk. Sonunda sol üst köşesindeki son ilmeği de yerli yerine atıp tarakladıktan sonra, halının çevresinde toplanıp, hayranlıkla, Allah'a bize bu günü gösterdiği için dualar ederek yaptığımız işe bakmıştık. Binlerce ve binlerce ilmek bitirip, en sonuncu ilmeği atmak muazzam bir duyguydu. Allah'ın yarattığı en küçük bir sinek gibi, her bir minik ilmeğin renginin, koskoca bir bütünde olması gerektiği yerde durarak ortaya çıkardığı bu güzelliği izlemek, büyük bir mutluluktu gerçekten.

Çarşıdan bulup eve getirdiğim uzman bir halı kırpıcı, halımın yüzeyini kırparak kadife gibi bir doku kazandırdığı gibi, tasarımın da çok daha keskin hatlarla ortaya çıkmasını sağlamıştı. Halıya baktığımda bana, serin bir ilkbahar günü, aniden gökyüzünü yararak uçup geçen bembeyaz bir güvercini ve düşünce gibi soyut bir hafifliği çağrıştırıyordu. Çarşıda yüzlerce halı görmüş olmama karşın, bu halının, evde dokunmuş halıların en iyileriyle bile boy ölçüşecek nitelikte olduğuna inanıyordum.

Halının kenarlarının bağlanması da bittiğinde, *muta* parasından annemin bana verdiği son kuruşları da kızlara verdikten sonra vedalaşarak onları uğurladım. Bu halıyı satar satmaz, yeni bir tanesine başlamak için onları tekrar çağıracağımı söylemiştim. Çıkardıkları mükemmel işten dolayı da, hak ettiklerinin biraz üzerinde bir para vermiştim.

"Senin sayende oğullarım iyi bir yemek yiyecek bugün," demişti Melike de.

Halıyı alıp dosdoğru Gostaham'ın yanına giderek, yaptığım iş hakkındaki görüşlerini öğrenmek istedim. Çalışma odasının zeminine yaydığımız halının bir ucundan öbürüne dikkatle bakan Gostaham, önce özetle övgü dolu sözler söyleyip daha sonra eleştirilerini dile getirdi.

"Bazı noktaları, halı bitmeden önce görebilmek zordur," diye başladı sözlerine. "Daha parlak bir kırmızı kullansaymışız, tüy motifleri çok daha hafif görünebilecekmiş. Bir dahaki sefere daha ince kenar çizgileri kullanmanı da, aynı sebeple, hafiflik hissini arttırmak için önerebilirim."

Gostaham, halıdaki her renk, her motif ve her karar üzerine benimle tek tek konuştu. Yaptığı eleştireler her ne kadar hayal kırıklığı yaşamama neden olduysa da, her söylediğinde haklı olduğu çok açık bir biçimde görülüyordu. O gerçek bir ustaydı ve sanatıyla ilgili hâkimiyeti karşısında ben çok acemi kalıyordum.

"Bu söylediklerimden dolayı şevkini kırmamalısın," dedi. "Sana söylediklerimin tümü, içindeki halı dokumacısının kulaklarına söylenmiş şeyler. Sıradan bir alıcı bu konuştuklarımın hiç birini fark et-

meyecektir çünkü halının onun gözünde yarattığı olağanüstü etki ve güzellik bütünlüğü, çağının nadide eserlerinden biriyle karşı karşıya bulunduğu düşüncesini tetikleyecektir. Ucuza satma bu halıyı. Kendi değerini doğru anlamaya başlamak zorundasın artık."

Ona, beni doğru bir kalıba soktuğu ve şekillendirdiği için teşekkür etmiştim.

"Eğer sendeki kalıplık kil hamuru bu kadar iyi olmasaydı," dedi, yüzüne kondurduğu bir gülümsemeyle, "bu iş sadece benim yönlendirmemle çıkmazdı."

Böylesine bir övgü ve takdiri Gostaham gibi bir ustadan almış olmak, içimi inanılmaz bir gurur ve mutlulukla doldurmuştu. Sonra bana, bu halının sergilenmesi ve satışıyla ilgili yardım etmeyi teklif ettiyse de, işin o kısmını ben kendi başıma yapmak istiyordum. Bu arzumu ona söylediğimde, yüzü şaşkın bir ifade aldı.

"Emin misin?" diye sordu.

Çok emindim. Çünkü annemi, sanatımla iyi para kazanabileceğim yönünde ikna edebilmemin tek yolu buydu.

Gostaham hâlâ şaşkın şaşkın, benim bu satış işinde kendisinin yardımını istemeyişimi anlamaya çalışır gibiydi ama yine de, bana bol şans dileyip, olabilecek en yüksek fiyatı istememi söylemeyi de ihmal etmemişti.

HALI VESİLESİYLE DUYDUĞUM mutluluk fazla uzun sürmemişti çünkü evdeki huzursuzluk günden güne giderek artan bir hal alıyordu. Nahide'nin ailesinin arkadaşlarından ardı ardına gelen mektuplar, Gostaham'a verdikleri halı siparişlerinin iptal edildiğini bildiriyor, sebep olarak da, hepimizin gayet iyi bildiği olayda takınılan tavrın yanlış olduğu belirtiliyordu. İptal edilen projeler, giderek Gostaham ve Gordiye'nin korkmaya başlamasına neden olmuştu. Gerçi saray halı imalathanesinden elde edilen gelir ve hâlihazırda sahip oldukları bu ev sayesinde hiçbir şekilde aç ve açıkta kalmazlardı ama onların korkuları, lükslerini ve toplumsal statülerini kaybedecek olmalarıydı.

Evde birden bire tartışmalar, atışmalar artmıştı. Gordiye Gostaham'a daha fazla sipariş alması için baskı yapıyor ve Gostaham da bütün bu felaketlerin, eğer karısı bu kadar aç gözlü olmasaydı başlarına gelmemiş olacağını söylüyordu. Karısına yaklaşmaya kalkıştığında da, Gordiye geri çekiliyor, evi dolduran haz çığlıkları artık hiç duyulmuyordu. Hizmetçiler bile somurtur olmuştu. Bir keresinde Şamsi'nin yıkanan çamaşırları asarken usulca söylediği şarkı kulağıma çalınmıştı:

"Ey rüzgâr, kötü kaderi al götür; ey yağmur, rahmetinle iyi kader getir."

Yine bir öğle sonrası, öğlen yemeğinin hemen ardından, Gostaham ve Gordiye, annemle beni büyük odaya çağırtmıştı. İçeri girip onlara saygılarımızı sunduğumuzda verdikleri karşılık son derece soğuktu. Ayakkabılarımızı çıkartarak, bize ayrılan yastıklara oturduğumuz sırada, odada hissedilen hava oldukça karamsardı.

Gostaham, her zaman olduğu üzere, Gordiye kontrolü ele geçirmeden önce söze başlamıştı. "Dün, Feridun'un evine bir hizmetçimizi gönderdiğimde," dedi Gostaham, "onunla görüşmeyi reddedip, geri çevirmiş."

"Ne kadar kaba bir hareket," diye kınadı annem.

"Sadece kaba değil," diye atladı Gordiye, "aynı zamanda eşi benzeri görülmemiş bir hakaret!" Sonra Gostaham bana döndü ve "Biz düşündük ki, acaba seninle Feridun arasında bir anlaşmazlık mı çıktı? Onu kızdıracak küçük bir olay bile olabilir bu," diye sordu.

Bana bakarken, cesaretlendirici etki yaratmayı beklercesine suni bir gülümseme yerleştirmişti yüzüne.

"Onu en son gördüğümde, benden gayet memnun gibi duruyordu," diye yanıtladım. "Bu sorunun benimle ilgili olduğundan emin misiniz?"

"Sallanan mücevherli halının parasını hâlâ alabilmiş değiliz," dedi Gostaham. "Öyle anlaşılıyor ki, Feridun bize olan borcunu ödemek istemiyor."

"Belki işleri çoktur, vakit bulamamıştır," diye katıldı annem.

"Hiç sanmıyorum," dedi Gostaham. "Daha ziyade bir kızgınlık seziyorum ben."

"Nahide'nin ailesi mutsuzluğunu ona da yansıtmış olabilir mi acaba?" diye sorarak, suçu, ait olduğu yere yöneltmeye çabalamıştım.

"Böyle bir şeyi asla yapmazlar," dedi Gostaham. "Feridun rüştünü ispatlamış bir adam ve istediğiyle evlenebilir. Bu hakkı kanunlarla korunmuştur."

"En son onu gördüğünde neler oldu?" diye sordu Gordiye, yeniden; sanki bilgiye aç bir haldeydi.

"Her zamankinden farklı olan tek şey," diye başladım konuşmaya, sanki hafızamı zorluyormuş gibi yaparak," bana, onu diğer bütün kadınlardan daha mutlu ettiğimi söylemesi oldu."

"Bak şimdi!" dedi Gordiye, sanki daha önce böyle şeyleri hiç duymamış gibi.

"Ve beni yeniden görebilmek için çok arzulu olduğunu söyledi," diye de ekledim.

"İyi bir şey," diye geçiştirdi Gordiye, bana inanmıyormuşcasına.

"Nahide ile ilgili bir şey söyledi mi? Acaba o mu kocasının kulağına bizim aleyhimize zehrini akıttı?"

"Onu bilemiyorum, diye yanıtladım. "Beni artık, kendisini ziyarete gitmem için davet etmiyor."

Gordiye bu kez kocasına dönmüştü. "Şimdi, ümit edebileceğimiz en iyi şey, Feridun'un *muta* anlaşmasını yenilemesi. Bana hatırlatsana, son anlaşmanın süresi ne zaman bitiyor?"

"Yarın, dedim.

"Yenileyecek mi sence?" diye sordu Gostaham.

"Bu sefer en ufak bir şüphem yok," dedim, sakladığım mektubun belimdeki varlığını hissederek.

"Buna sevindim," dedi Gostaham, ayaklarını gerdirip uzatırken. "Eğer Feridun bizimle bu anlamdaki ortaklığını sürdürmeye devam ederse, halının parasını da er veya geç ödeyecek demektir."

Gordiye de gözlerini parlatmıştı. "Hepimiz, anlaşmayı yenilemek istediğini bildiren mektup elimize geçer geçmez çok daha mutlu olacağız, öyle değil mi?"

"Hepiniz, ama ben değil!"

Bu cümleyi hedeflediğimden çok daha yüksek bir sesle söylemiştim.

Gordiye ürkmüş, oturduğu yastıkta geriye kaykılmıştı. "Ne demek oluyor şimdi bu?"

"Niyetim, bu sefer onu geri çevirmek."

"Bu imkânsız!" Gordiye, yalvarırcasına bir edayla anneme döndü. "Kızının bu odada söylediklerinin hiçbir önemi yok," dedi. "Biliyorum, olup bitenler onu ziyadesiyle şaşırttı son günlerde. Belki de senin bilgece sözlerini dinleyip uygulaması için biraz zamana ihtiyacı vardır!"

Annem dimdik duruşunu hiç bozmadan, "Bu karar tamamen kızıma aittir," dedi. "O artık evli bir kadın ve neyin doğru neyin yanlış olduğunu bilecek yaşta."

En küçük bir zayıflık göstermeden, hiçbir şekilde bana ihanet etmeyeceğini açıkça ortaya koyması, Gordiye'nin onu ikna etmeye çalışmasının bir yararı olmadığının anlaşılmasına yetmişti.

"Yanlış yapıyorsun!" dedi Gordiye tekrar bana dönüp.

Kanımın hızla yükselip, yanaklarıma dolduğunu hissediyordum.

"Ben değilim yanlışı yapan!" diye karşılık verdim, bana hâlâ yüksek gibi gelen bir sesle. "Gostaham, saray halı imalathanesinde çalışabilmek için gereken yeteneğe ve tecrübeye sahip olduğumu söylüyor; eğer oğlan olsaydım. Ama siz, benim yeteneklerimle yaşamam ve kendime göre onurlu bir evlilik yapmam yerine, beni yok pahasına sattınız!"

Annem, koluyla yüzünü örtmeye çalışırken, "Ali hakkı için, kız haklı," diyiverdi. "Bu onursuz teklifi, kimseye muhtaç kalmamak için tek yol olduğuna inandığım için kabul ettim."

İlk defa Gostaham'ın, bu denli koyun gibi, konuşmaları izlediğine şahit oluyordum. Benim gözlerimle gözlerini buluşturmamaya çalışıyor olsa da, karısının sesini kesmek için de hiçbir girişimde bulunmuyordu. Bir halı ustası olarak büyük bir dehaydı ama bir koca olarak yeni doğmuş bir kuzudan farksızdı. Artık bakire olmadığımdan da, karısıyla arasında olup bitenleri gayet iyi anlayabiliyordum.

Karısının bütün hatalarına karşın, ona çok âşıktı ve eve yeni bir sipariş haberiyle gelmek kadar kendisini mutlu eden bir şey de yoktu. Ancak böyle bir habere karşılık Gordiye evi şuh kahkahalarla doldurup, kocasını yatağına davet ediyordu. Bu yüzden de Gostaham, evdeki huzuru korumak için gereken neyse hepsini eksiksiz yerine getirmeye çalışıyordu.

"Hepimizin ümidi en fazla senin için," dedi Gordiye. "Bir kere daha denersen, belki şansın dönecek."

"Çok geç," dedim.

Gordiye'nin sesi giderek buz gibi oluyordu.

"Dilini eşek arıları soksun," dedi. "Eğer bir yenileme teklifi alırsan, evet diyeceksin! Anlaşıldı mı?"

Olduğum yerden hızla ayağa kalkmıştım. Hayatımda hiç sinirlenmemiş olduğum kadar sinirlenmiştim. Boyum pek uzun sayılmasa da, yukarıdan baktığımda, Gordiye, Gostaham ve annem, hepsi gözüme oldukça ufak görünüyordu.

"Demeyeceğim," dedim, ayağımın birini yere vurarak.

"Nankör çocuk!" diye avaz avaz bağırdı Gordiye, muhtemelen bu çığlığı bütün ev duymuştu. "Unutma ki, senin yüzünden dünyanın parasını kaybettik!"

"Ve ben de, sizin yüzünüzden bekâretimi kaybettim!" diye bağırdım karşılık olarak.

Gordiye sinirinden kıpkırmızı olmuştu. "Engerek! Senin için onca yaptıklarımızdan sonra, bu mu olacaktı karşılığı!"

"Belki bir halı daha dokuyabilirsiniz, önemi yok" dedim soğuk bir mırıltıyla. "Ama bekâretim, bir daha yerine koyamayacağım bir şey."

Feridun'un kollarında geçirdiğim zamanlar için pişmanlık duymuyordum, çünkü ne de olsa gerçek bir kadın olmuştum orada. Ama bekâretimi kaybetmemle birlikte değerim düşmüş, zaten çeyizim de olmadığından, hiçbir erkeğin beni sürekli nikâhına alması için bir sebep kalmamıştı.

"Beni, gelecekte elde edeceğiniz kazançlar için ticaret konusu yaptınız," dedim, yeniden sesimi yükselterek, "Bu yüzden bana borçlusunuz."

"Sana hiçbir borcumuz yok," diye bağırdı, Gordiye. "Seni yarın kapının önüne koyabiliriz ve hiç kimse bizim kötü bir şey yaptığımızı düşünmez."

Gostaham, sanki o anda büyük odada oturmaktansa, herhangi başka bir yerde olmak istermişcesine yılgın duruyor ve ağzını açıp tek bir laf etmiyordu.

Gözlerimi Gordiye'ye dikmiş ters ters bakıyordum. Sonunda odayı kaplayan sessizlik Gostaham'ın daha fazla tahammül edemeyeceği bir boyuta gelmiş olmalı ki, söze girdi.

"Azizem, Feridun'un gazabıyla biz başa çıkamayız," dedi nazikçe.

Dönüp bir an Gostaham'a baktığımda, yüreğimin ona karşı nasıl büyük bir minnettarlıkla dolu olduğunu, bana öğrettikleriyle nasıl zenginleştiğimi hatırlamıştım.

"Saygı değer amcacığım, diye başladım yanıtıma, saygımı ve sevgimi açıkça göstermek için yine ona 'amca' diye hitap ederek, "siz benim hocamsınız, gözümdeki en değerli yıldızsınız. Benim para için başkalarına acı çektirmeye devam ettiğimi görmek ister misiniz?"

Gostaham ricacı gözlerle dönüp karısına baktı ve sonra, "Bu konular kadın konuları, gerçekten..." diye mırıldanmakla yetindi.

"Evet öyleler," diye daldı Gordiye, kocasını bu meselenin dışında bırakmak arzusuyla. "Feridun'dan gelecek mektubu dört gözle bekleyeceğiz ve geldiğinde de anlaşmayı yenileyeceğiz. Söylenecek başka söz kalmamıştır! Ve şimdi işlerinizin başına dönebilirsiniz.

Gordiye, baş ağrılarının tutacağından korktuğu zaman daima yaptığı gibi, ellerini şakaklarına götürüp bastırmaya başlamıştı. Biz tam çıkarken dönüp Gostaham'a, "Bitmemiş halıyı tezgâhtan söküp atan birinden, başka ne beklersin ki?"

Mutfağa doğru annemle birlikte yürürken, bildiğim en ağır küfürleri sayıp döküyordum Gordiye için; "Babası cehennem ateşinde kahrolasıca," demiştim mesela.

Mutfakta, sebze doğrayan aşçıya yardım etmeye başlamıştık ama çok geçmeden annem üzerinde bir kırıklık olduğundan yakınmaya başlamıştı.

"Git biraz uzan," diye önerdim. "Kalan sebzeleri ben hallederim."

Kerevizleri doğramaya başladığımda, öyle bir güçle bastırıyordum ki bıçağı, sonunda kesilen bir parça, tezgâhtan zıplayıp yere yuvarlandığında, aşçı bu fırsatı hiç kaçırmayıp, yiyecekleri israf ettiğim üzerine, her zamanki gibi söylenip durmuştu.

O GÜN, öğle sonrası istirahatı biterken, kafamda cesur bir plan yapmış bulunuyordum. Taci'nin avucuna biraz para sıkıştırıp, gidip Hollandalı'nın hangi berbere takıldığını veya hangi hamamda yıkandığını (her ne kadar nadir olsa da) öğrenmesini istedim. Fısıldayarak istediğim bu bilgiler elime geçtiğinde, Hollandalı'yı nerede bulabileceğimi biliyor olacaktım.

"Her Çarşamba çarşıya gidip, halılara bakıyor," dedi meydancı Taci, verdiğim parayı kolunun içine tıkıştırırken, küstah bir bakış fırlatarak.

"Dur!" diye, paramı geri kurtarmak amacıyla hamle ettiysem de, Taci çoktan soluğu dış avluda almıştı bile. Çok sinsi bir oğlandı gerçekten.

O gün Çarşamba olduğundan hemen bir bahane uydurup çarşıya çıkmış ve dükkânları, tezgâhları dolanarak, halılarla ilgileniyormuş gibi yaparak etrafa bakınmaya başlamıştım. İndigo mavisi bir Kaşkar halısına hayran kalıp, sağını solunu iyice incelerken, karşı tarafta, kirli sakallı genç bir tüccarla konuşan Hollandalı'yı görmüştüm. Görüşmesi bitene kadar oradan ayrılmamış, sonra hızla peşine düşüp, gittiği yolu belirledikten sonra, ara sokaklardan rüzgâr gibi geçerek, o yolun başına ulaşıp beklemeye başlamıştım. Yolun sonuna ulaştığında, ben de sanki o yola yeni girmişim gibi yaparak, kazara ona rastlamış olacaktım.

Yoldan aşağıya, Hollandalı'ya doğru yürümeye başladığımda, yüzümdeki peçeyi de kaldırıp kendimi görünür kılmıştım. Hollandalı beni fark ettiğinde, yol boyunca sıralanmış halı tezgâhlarından birinde asılmış malları inceliyordu.

"Selamın aleyküm, diyerek, cesurca adamı selamladım. "Gene halı almaya mı çıktınız bugün?"

"Evet," dedi Hollandalı, böylesine tanıdık bir yaklaşıma şaşırmış biçimde. Hemen ona ailemi ve onlardan aldığı hediye yün halıyı hatırlatarak kendimi tanıttım.

"Ah!" diye hatırladığını belli etti. "Sizin yaptığınız kadar iyi bir halıyı, ne kadar uğraştıysam da bir daha bulamadım. Gördüğüm halıların içinde en iyisi oldu."

Gülümsedim; nazik konuşması ve ince tavrı, Frenklerde görmeye pek alışık olunmayan bir durum olmasına karşın, benim için pek fark etmiyordu. Adamın mavi gözlerinin görüntüsü, neredeyse kedilerinki gibi şeffafmış hissi uyandırıyor, elini kolunu hareket ettirişi, önceden kestirilemez, ani seğirmeler gibi duruyordu.

"Hollanda'da satmak üzere güzel parçalar arıyorum," dedi.

"Bu durumda, yeni bitirmiş olduğum halıyı da görmek isteyebilirsiniz?"

"Kesinlikle, çok memnun olurum."

"Sizi, halıyı görmek için davet edebilir miyim?"

"Eğer onu görmem için bana gönderebilirseniz, size daha minnettar kalırım," diye yanıtladı davetimi. "Yakında karım geliyor ve halınızı onun da görmesini isterim."

"Bundan büyük bir mutluluk duyarım," dedim.

"Izninizle, evinize bir oğlan gönderip, halıyı benim için alıp yaşadığım yere getirmesini sağlayabilirim."

"Olur. Ama lütfen gönderdiğiniz oğlana, sadece beni görmesini, başka kimseyle konuşmamasını tembih eder misiniz?" diye rica ettim.

Hollandalı bu talebim karşısında bir an duralayıp, düşündü. "Ailenizden biri de ona yardımcı olamaz mı yani?"

Bende duraladım. "Aileme bir sürpriz yapmak istiyorum da," diye aklıma ilk gelen uydurmayı söyledim.

Gözlerinde, neşeli bir pırıltı belirmişti. "Ne güzel bir fikir!" dedi. "Oğlanı hemen bugün göndermemde bir sakınca var mı?"

Hızı beni şaşırtmıştı, ama bu hız benimde işime geliyordu.

"Hizmetinizde olacağım."

Hollandalı eğilerek reveransla beni selamlayıp, uzaklaştı. Gostaham'ın halılarına, bugüne dek duyduğum en yüksek fiyatları ödemişti. Eğer benim halımı da satın almak isterse, ben de gayet iyi para kazanabilirdim.

Eve döndüğümde, Hollandalı'nın yolladığı oğlan gelmiş, kapıda bekliyordu bile. Hızlı bir satış olacağı ümidiyle, hemen halıyı dertop edip oğlana verirken, avucuna da hatırı sayılır bir bahşiş sıkıştırmıştım. Ihtiyacım olduğunda bana yardım edeceğinden emin olmak istiyordum.

HOLLANDALI'DAN, kese dolusu para alacağımdan gayet emin, planımı uygulamaya devam ediyordum. Her yanımı öyle bir örtmüştüm ki, hiç kimsenin benim kim olduğumu tahmin edemeyeceği bir hale gelmiştim. Sonra *Nakş-ı Cihan Meydanı*'na geri dönüp, bir arzuhalci kâtip aramaya koyuldum. Sonunda, Cuma Camisi yakınlarında bir tane bulup, ondan, en kaliteli kâğıdına, en dikkatli el yazısıyla, Feridun'a yazılacak bir mektubu kaleme almasını istedim. Kâtip, bu mektubu sanki Gostaham yazıyormuş gibi bir dil kullanacak, kendisini de onun kalem kâtibi olarak tanıtacak ve tumturaklı bir dille, ailesinin Feridun'a ne kadar minnettar olduğunu, yaptığı son *muta* teklifiyle ne denli onurlandıklarını söyleyerek teşekkür edecek, ancak benim, kendisinin değerli teklifini kabul etmediğimi, bunun ailenin kararı değil tamamen benim kararım olduğunu belirterek, özür dileyecekti.

"Peki, senin ailen nerede bugün?" diye sordu, keçi sakallı, burnunun hemen yanında siğil olan katip.

"Evde."

"Seni böyle yalnız başına buraya yollamış olmaları ne tuhaf," dedi. "Hem de böyle bir gönül işiyle ilgili..."

"Biraz rahatsızlar bugün."

"Hepsi mi rahatsız?"

Bu sorusuna cevap vermeyince, parmağıyla 'gel gel' yaparak iyice ona yaklaşmamı sağlayıp, kulağıma eğilerek, "İstediğini yazarım,

ama bunun sana maliyeti, normal bir mektubun üç misli olur," dedi.

Ne yapabilirdim ki? Onun işi de buydu. Müşterilerin ne kadar zor durumda olduklarını öğrenip, ona göre kazanıyordu parasını.

"Tamam, öderim, dedim.

"Ve eğer benim bu mektubu yazan kâtip olduğumu açık edersen, Kuran'a el basıp inkâr ederim."

Kâtip nihayet mektubu yazıp, sadece benim duyabileceğim bir fısıltıyla, tamamını sesli olarak okudu. Mektup kulağa, Feridun'un veya Gostaham'ın yazdıkları gibi gelmiyordu. Her ne kadar tumturaklı laflarla süslenip püslenmiş olsa da, aynısı olmamıştı. Kafam çok karışmıştı çünkü neyin farklı olduğunu izah edemiyor ancak duyabiliyordum. Acelem vardı ve bu kadarının da iş göreceğine inanmaya temayüllüydüm.

Mektubu alıp eve gitmiş ve Gostaham'ın öğle sonrası mesaisine gitmek üzere evden çıkmasını beklemiştim. Gostaham evden ayrılır ayrılmaz da, çalışma odasına girip, sakladığı yerden mührünü çıkarmıştım. Gostaham'ın bu mührü kilit altında tutmak gibi bir alışkanlığı yoktu çünkü bu evde birinin onun mührü ile sahtekârlık yapacağını rüyasında görse inanmazdı. Bir parça kırmızı mum eritip mektubun arkasına damlatarak, mührü de üzerine basınca, artık bunun Gostaham tarafından gönderildiğinden en küçük bir kuşku kalmamış olacaktı.

Plan tamamlanmış, aylardan beri ilk kez, içim tertemiz olmuş gibi hissetmiştim. Yaptığım sahtekârlığın cezası ne kadar ağır olursa olsun, artık şu *muta* rezaletine katlanmak zorunda değildim. Gordiye ve Gostaham'ın bu yaptığım karşısında çok sinirleneceklerini de, ağır cezalar vereceklerini de biliyordum ama sonunda, önceden olduğu gibi zaman içerisinde beni affedeceklerini düşünüyordum.

Şimdi, günün en zor işini yapmaya gelmişti sıra; küçük odamızda oturup, Nahide'ye kendi kendime bir mektup yazmak. El yazım hâlâ bir çocuğun ki kadar yamuk yumuktu ama Nahide'nin bu mektubu benim ellerimle yazılmış olarak okumasını istiyor, ona yüreğimden geçenleri en içten biçimde aktarabilmeyi arzuluyordum.

Bana yazmayı o öğretmişti ve şimdi onun öğrettiklerini ne kadar öğrendiğimi, onun hocalığına ne kadar değer verdiğimi, bilgisinin ve arkadaşlığının benim için ne kadar kıymetli olduğunu aktarmak istiyordum. Nahide'nin bu eğri büğrü yazılmış kelimelerin ardındaki samimiyeti ve duyguları anlayabileceğini biliyordum.

Nahide-can, değerli arkadaşım.

Bu mektubu, beni affetmen için yalvarmak amacıyla yazıyorum. Seni bütün arkadaşlarımdan daha çok sevdim ve seni üzdüm. İlk başta, daha senin nişanlanmandan haberim olmadan önce, bu muta nikâhı sadece beni üzüyordu ama sonra yenilendi ve ben bu yenilenmeyi durdurmayarak sana ihanet ettim. Keşke o zaman doğru kararı verip, sen evlenmeden önce gelip sana bu durumu anlatsaydım. Umarım bu kararımla yaptığım hatayı affedersin. Seni her zaman büyük bir muhabbetle sevdim, ama görüyorum ki sen artık beni sevmiyorsun. Ve şimdi, senin ve Feridun'un, ilişkinizde huzura kavuşmanız dileğiyle aranızdan çekilmeye karar verdim. Feridun'un ikinci kez anlaşmayı yenileme teklifini geri çevirdim ve dolayısıyla muta bitti.

Sana mutlu bir yaşam diliyor ve beni bir gün hatırlayacak olursan, sana duyduğum içten sevgiyle anmanı ümit ediyorum.

Sonra gerdanımda bağlı olan ve gök kuşağının yedi rengini içinde barındıran yün iplikten büyüyü çekip koparmış ve üzerindeki yedi düğümü de tek tek çözerken, Allah'tan Nahide'ye hayır dileklerimi mırıldanmıştım. Bütün düğümler çözüldüğünde, yün ipleri de mektubumun içine yerleştirmiştim. Nahide, muhtemelen, dolaşık iplerin ne anlam taşıdığını bilemeyecekti ama onun Feridun'u sevmesinin önündeki engeli kaldırdığımı ben bilecektim ve bunu bir tılsımla ifade etmeye çalıştığımı da o hissedecekti.

ERTESİ GÜN ANNEMLE BİRLİKTE HURMA AYIKLARKEN, dış avluda öfkeyle bağıran Gostaham'ın sesini duymuştuk. Ses bize doğru yaklaşarak giderek yükselirken, bağırtının içinden "halı" ve "*muta*"

kelimelerini seçebiliyordum sadece. Hemen ellerimi kurulayıp kendimi savaşa hazırlamaya çalışmıştım.

"Bibi-can, *muta* bitti," dedim anneme dönüp, sesimi olabildiğince sakin bir tonda tutmaya çalışarak.

"Allah'ım sen bizi koru!" diye tepki verdi annem de. Sonra dönüp, yapış yapış meyvelerin ortasını oyarak çekirdekleri çıkarmaya devam etmişti. Ama elleri titremeye başlamıştı.

Gostaham, elinde tutmuş salladığı mektupla avluya büyük bir hezeyanla girdiğine, Gordiye de merakla peşine takılmış, yalvarırcasına sorular sorarak neler olduğunu anlamaya çalışıyordu. Gostaham'ın başındaki sarık yamulmuş, sırtındaki mor tunik ter içinde kalmıştı. Bense, bitmemiş halıyı tezgâhından söküp attığımda, her ikisinin birden bana bağırdıkları günü hatırlıyor, yüzüme doğru yayılan kızarmayı ve sırtımdan akmaya başlayan terleri hissediyor, her şeye rağmen bu kez doğru olanı yaptığıma inancımı aklımda tutmaya çalışıyordum.

Gostaham bana doğru iyice yaklaştığında, ayaklarımın önüne elindeki mektubu fırlatıp atmıştı.

"Nereden çıktı bu mektup?"

Neden bahsettiğini anlamıyormuş gibi yapmıştım.

"Ben okuma yazma bilmiyorum ki," dedim.

Gostaham'ın yüzü öfkeden kıpkırmızı olmuştu.

"Bugün, ona yaptığımız halının parasını tahsil etmek için Feridun'un evine gittim," dedi, sanki söylediklerimi hiç duymuyormuş gibi.

"Ve orada, kendisine *muta* anlaşmasını reddeden bir mektup yolladığımı öğrendim. Ne sürpriz ama!"

"Ne?" diye şaşkınlıktan afallanmış Gordiye'nin sesi duyuldu.

"Mektupta, kendi mührümü görünce inkâr etmenin hiçbir anlamı kalmadı, tabi. Feridun'a, yeni işe aldığım kalem kâtibinin işini dikkatsizce yapmasından dolayı, derhal işten kovulacağını söylemek zorunda kaldım. Ayrıca yalvar yakar beni affetmesini, böyle nursuz, çirkin ve özensizce yazılmış bir mektupla onu muhatap ettiğim için bir sürü lakırdı ederek, yüce gönüllüğü ve ailesi üzerine yaldızlar düzmek durumunda kaldım."

Gordiye, iki eliyle yanaklarını avuçlamış, sanki dayanılmaz bir utancın içine düşmüşcesine hayıflanır bir vaziyet almıştı.

Şimdi ben titremeye başlamıştım. Göndermeden önce, kâtibin okuduğunu dikkatle dinlemiş olmama rağmen, yazısını yeterince dikkatle incelemediğimden, yaptığı işin ne kadar uyduruk olduğunu bilememiştim. Sessizliğim ve yüzüme yayılan kızarma, suçlu olduğumu açıkça ortaya çıkarıyordu.

"Bu ne cesarettir ki, kendi evimde yaşayan bir kadın, beni böylesine korkunç bir aşağılanmayla karşı karşıya bırakabiliyor!" diye bağırıyordu Gostaham.

Hatta hırsını alamayıp üzerime yürüyerek, tuniğimden tuttuğu gibi beni kendine doğru çekmiş, "Bu yaptığın affedilir gibi değil!" diye haykırarak, boşta duran elini bütün gücüyle şakağıma vurmuş ve hemen ardın da tuniğimi bırakıp, çeneme sert bir tokat daha atmıştı. Yere yuvarlandığımda, ağzımdan kanlar geldiğini görmüştüm.

Annem çığlık çığlığa kendisini benimle Gostaham'ın arasına fırlatmıştı.

"Önce bana vurun!" diye bağırıyordu. "Lütfen çocuğuma dokunmayın bir daha!"

"Feridun parayı ödemedi değil mi?" diye soruyordu Gordiye de kocasına, o arada.

"Oradakilerden birini çağırıp beni zehirlemelerini emretmediği için çok şanslıyım. Ona kendimi affettirebilmek için bir sürü başka hikâye anlatmak zorunda kaldım. Bu kız için kalıcı bir evlilik teklifi aldığımızı, kendisi için bunun çok daha hayırlı bir gelecek sağlayacağını ve daha çok genç olduğunu, eğer kızı kendine kalıcı bir eş olarak almaya niyetliyse, fikrini değiştireceğinden emin olduğumu... Neler neler!"

"Eee, ne dedi buna karşılık?" diye sordu annem, bir türlü vazgeçemediği o saplantılı ümidini koruduğu sesinde besbelli olarak.

Bense yattığım yerde, acıyla tuttuğum çenemi, her bir kalp atışımda hissederek, kendime gelmeye çalışıyordum. Ağzımdaki kan tadı, sanki dilimi bir demire dayamışım gibi hissettiriyordu kendini.

Gostaham, hararetle Feridun'un kendisine anlattıklarını aktarmaya devam ediyordu.

"Dedi ki, 'o yeterince kullanıldı ve benim için istiap haddini doldurdu!' Bunu söylerken de, ellerini birbirine sürtüp, sanki elinden bir kiri silkelermiş gibi yaptı."

Aynen beklediğim gibi bir tepki vermişti. Belki Feridun'u bir süre daha memnun edip parasını alabilirdim ama eninde sonunda beni bir kir gibi başından atacağı kesindi.

Tepemde durmuş kötü kötü bana bakan Gordiye'nin suratı sanki boğum boğum olmuş, büzüşmüştü.

"Attığın her adım belayı çağırıyor!" dedi, Gordiye. "Eğer öyle olmasaydı, baban da genç yaşında ölmez ve Nahide *muta* nikâhını keşfetmez, böylece bütün çevremiz de, halı siparişlerini iptal etmezdi!"

Oysa Gordiye varken, bu evde kötülük asla bitmezdi.

Onun gözünde biz, daima eve bereketsizlik ve bela getiren, dokunduğu her şeyi lanetleyen kimselerdik.

"Nahide *muta* olayını Kobra aracılığıyla öğrenmiş, bir kere," diyerek kendimi işin dışına çıkarmaya çalıştıysam da, ağzımdan akan kan, daha fazla uzatmama izin vermemişti. Annem hemen başörtüsünü çıkartıp, uzun gri saçlarını omuzlarına salarak, ağzımdan saçılan kanları temizlemeye başlamıştı.

"Benim bütün yaptığım, Kobra'nın anlattıklarını inkâr etmemekti!" diyordum hâlâ.

"Inkâr etmeliydin, yalan söylemeliydin!" diye bağırdı, Gordiye.

"Daha fazla dayanamıyordum!" diye ağlamaya başlamıştım. Ağzımı her açışımda dudaklarım inanılmaz biçimde acıyordu.

"Her üç ayda bir, kocanızın sizi hâlâ isteyip istemediğini düşünerek yaşasanız, ne hissederdiniz acaba? Ya da hayattaki en yakın arkadaşınız, çocuklarınızın yaşamını tehdit etse, bunu nasıl yaşardınız?"

"Allah kızlarımı elemden, kederden sakınsın!" diye söylendi Gordiye, bütün sorularımı duymazdan gelerek.

Gostaham'ın ayaklarıma fırlatıp attığı mektubu uzanıp yerden aldım. Bu konuda, gerçekten utanç içindeydim. Gostaham'ın bana yaptığı iyiliği, bana öğrettiği güzelliği daha önce kimseden görmemiştim. Gene de bu tavrını bir baba gibi hayatın her alanına yayma-

mış, sadece öğrencisini çok seven bir öğretmen olarak kalmayı yeğlemişti.

"Sizin mührünüzü izinsiz olarak alıp kullanmamın, gerçekten özrü olmayacak bir davranış olduğunu biliyorum," dedim, başımı Gostaham'a doğru çevirip.

"Bu *muta* anlaşmasından kurtulabilmek için başka hiçbir yol göremediğim için böyle davrandım."

"Ne kadar mutsuz olduğunu bana önceden söylemeliydin!" diye bağırdı Gostaham.

"O zaman, verdiğin bu kararı Feridun'a uygun bir dille, özürlerimizi adabıyla anlatarak ve bugüne kadar gösterdiği yüce gönüllüğe teşekkür ederek, profesyonelce izah edebilirdik. Ama onu bu şekilde, onursuzca hiçe sayarak, çirkin bir üslup ve berbat bir gramerle reddetmemizi hiç beklemediğinden, elbette, haklı olarak çok fazla sinirlenmişti."

İç geçirdim. Bir kez daha, haddinden fazla aceleci davranmış ve sabırsızlığım yüzünden büyük bir hata yapmıştım. Oysa bu kez çok daha haklı sebeplerim vardı.

"Ama Gordiye, Feridun'un teklifine evet demek zorunda olduğumu söyledi."

"Eğer gelip bana bu konuda ki planlarını açıkça anlatsaydın, tehlikeyi görür ve senin için çok daha olumlu bir çıkış yolu bulabilirdim."

Ona inanmıyordum. Çünkü daha önce, bir kere bile karısının istediklerine karşı geldiğini görmemiştim.

"Yaptığım bu hatadan dolayı büyük bir pişmanlık içindeyim," diyebildim sadece.

"Biliyorum, her zaman doğru şeyler yapmıyor, uygun davranışı sergileyemiyorum; çünkü ben İsfahanlı değilim. Ayaklarını öpeyim amca."

Gostaham çaresizlik içinde el ayalarını yukarıya doğru açıp, sanki istediğim af gök kubbenin ötesinden gelecekmişçesine havaya baktı.

"Sence artık yeterince sorun olmadı mı bunlar?" diye sordu ko-

casına Gordiye. "Bu kız yüzünden bir sürü halı siparişini kaybettik. Bence artık bu evde yaşamayı hak etmiyorlar."

Şansımı zorlayacaktım; kaybedecek hiçbir şeyim kalmamıştı.

"Yalvarırım sizin korumanız altında yaşamamıza izin verin," dedim Gostaham'a. "Size halı yapımında köleniz gibi yardım edeyim, buradaki varlığımın size bir *tümen*'e bile mal olmaması için canla başla çalışayım. Benden istediğiniz her şeyi, en ufak bir şikâyette bulunmadan yerine getireyim."

"Geçen sefer de aynı şeyleri söylemiş, sözler vermişti," dedi yine Gordiye.

Gostaham hâlâ sessizliğini koruyordu. Sonra birden, "Evet, doğru, aynı sözleri verdi!" dedi. "Çok fena. Gerçekten çok fena!"

İşte bu sözler, Gordiye'nin haftalardır duymak için kıvranıp durduğu sözlerdi.

"Bu evden gitmeniz gerekiyor! Hemen yarın, gitmelisiniz!" dedi, Gordiye, sonunda.

Gostaham üzgün görünüyordu ama karısına çenesini kapatmasını da söylemedi. Beni oracıkta kan revan içinde bırakıp, arkasını dönüp uzaklaşmaya başladı. Gordiye de ardı sıra onu izledi. Annem başımı geriye doğru esnetip, elindeki başörtüsünü dudaklarımın ve yanaklarımın içinde soyulmuş, kanayan yerlere bastırıyordu. Acıyla inliyordum.

Çok geçmeden, bütün evi kaplayan Gordiye'nin haz çığlıkları yeniden duyulmaya başlamış, Gostaham, karısının istediği onayı vermenin ödülünü almıştı.

"Bu ses çok aşağılık bir ses!" diye homurdanmıştım.

Annemse, hiçbir tepki vermemişti.

"Bibi," diye mırıldandım, ağzımı açamıyordum. "Bütün yaptıklarım için çok üzgünüm."

Annemin yüzü taş gibiydi. Kaba bir hareketle ayağa kalktı ve beni yalnız bırakıp, mutfağa gitti.

"Gene ne yaptı?" diyen aşçının uzaktan gelen sesini duyuyordum. Olduğum yerde yığılıp, ser sefil yattım. Sonra zorlukla toparlanıp, sürünürcesine yatağıma gittim; çok acı çekiyor, inim inim inliyordum.

Şamsi, Zehra ve annem, hurmaların çekirdeklerini çıkarılması işini bitirmiş, yemeğe yetiştirmişlerdi. Hurmalarla birlikte pişmiş olan kuzu etinin kokusu her yanı sarmıştı. Bütün çalışanların birlikte yemek yediklerini duyabiliyordum. Bense yatağımda, ara ara sızarak ve acıyla uyanıp çenemi tutarak yatıyordum. Annem odaya uyumak için döndüğünde, nasıl olduğumu bile sormadan sırtını dönüp yatmıştı. Gecenin yarısında, yine uyanıp tuvalete gitmek için kalktığımda Şamsi ile karşılaşmıştım. Gözleri her zamankinden kocaman açılmış, dehşetle bana bakmıştı. Elimi, Şemsi'nin gözlerini ayıramadığı yanağıma dokundurduğumda, sanki ağzımda kocaman top tutuyormuşum gibi, yüzümün o yanının şişmiş olduğunu fark etmiştim.

ERTESİ SABAH, bir şeyler yemek için bile ağzımı açamaz olmuştum. Üst dudağımı hissetmiyordum. Atlardan ve koyunlardan iyi anlayan Ali Askar, çenemi kontrol edip, kırık, çıkık olup olmadığına bakmıştı.

"Kırık olduğunu sanmıyorum," demiş ama her şeye rağmen de, çenemin altından geçirip başımın üzerinde düğümlediği bir bez parçasıyla yüzümü destekleyip, bunu ağrılarım geçene kadar çıkartmamamı söylemişti.

"Ne kadar sürer?" diye sordum dişlerimin arasından.

"En az bir hafta," diye cevapladı. Gözlerinde bir acıma duygusu görüyordum. "Cezalandırılmayı hak etmişsin," diye sürdürdü sözünü, "Ama böyle değil. Lanetli bir köpeğin bile canını, efendimizin senin canını yaktığı gibi yakamam."

"Ve yaptığı her şeyi karısı için yapıyor!" diye söze girdi annem.

"Her zamanki gibi," dedi Ali Askar, yıllardır onlar için çalışmış biri olarak. "Bu durum hiç değişmez."

Eşyalarımızı bohçalarımıza yerleştirdikten sonra, avluda Gostaham ve Gordiye'yi beklemeye başlamıştık.

"Halın nerede?" diye sordu annem, küçük bohçama endişeyle bakarken.

"Hollandalı onu satın alacak," diye yanıtladım.

Gerçi, Hollandalı'dan da ses seda çıkmamıştı. İçimde bir sızıyla, halıyı götüren oğlanın, neden hemen bir teklifle geri gelmediğini merak ediyordum.

Tam o sırada Gordiye ve Gostaham, üzerlerinde buruşuk tunikleri, Gordiye pembe ve Gostaham şarabi bordo ev kıyafetleriyle avluya gelmişlerdi. Hiç biri yüzümü çevreleyen bez parçasıyla veya şişmiş yüzümle ilgili tek bir kelime söylememişlerdi. Gordiye kaskatı yanaklarını benim yanaklarıma yaklaştırır gibi yaparak, alabildiğine mesafeli bir vedalaşma öpüşmesinin ardından kararlı biçimde başını başka yana çevirmişti.

Ali Askar Gostaham'la yüzümdeki şişliği ve dudaklarımın durumunu konuşmuş olmalıydı ki, ustam benimle vedalaşırken, Gordiye görmeden, elimi tutup, bir kese parayı çabucak avucuma tutuşturmuştu.

"Bizim için yaptığınız her şey için teşekkür ederiz," dedi annem, ikisine hitaben yaptığı kısa konuşmasında. "Başınıza dert olduğumuz için de özür dilerim."

"Allah yardımcınız olsun," diye yanıtladı Gordiye, yardıma ihtiyacımız olacağını bildiğini ima eden bir tonla.

"Allah sizin de yardımcınız olsun, dedi annem de, cevaben.

Annemin onlara tek tek bakışında, içinde hâlâ, kararlarını değiştirme ihtimaline yönelik bir beklenti olduğunu görüyordum, ama onlar, sadece arkalarını dönüp dış avluya doğru dönüp uzaklaşmışlardı.

Gostaham'ın şiddetinden acıyla yanan yüzüm ve daha büyük acıyla sızlayan yüreğim nedeniyle, ağzımdan birkaç veda sözünden başka tek kelime çıkmamıştı.

Ali Askar bize evin dış kapısına kadar eşlik etmiş ve sonra durup, ardımızdan kapanan yüksek kapıların örtülüşünü seyretmiştik.

Dışarıdan bakıldığında Gostahamlar'ın evi, ilk geldiğimiz günde olduğu gibi, yine bir kale duvarından ibaret görünür olmuştu. Ardında neler olduğunu bilmediğimiz, hatta en ufak bir ışığın bile görünmediği burç sıraları gibiydi duvarlar. Sokak boyunca sıralanan diğer evler de aynı boş, asık suratlı görüntüyü veriyorlardı dışarıya.

Dört Bahçe Mahallesi'nin içlerine doğru ilerleyen sokağın başına kadar yürümüştük. Köşe başında, sedir ağacının altındaki dilenci yine her zamanki yerine konuşlanmıştı. Önüne koyduğu sadaka çanağı henüz bomboştu ve sabahın ayazını yemiş, tir tir titriyor, elleri soğuktan mavileşmiş gibi duruyordu. Tam dilencinin yanına geldiğimizde, annem artık dayanamayıp, elindeki bohçayı yere bırakarak çömelmiş ve yüreğinin en derinlerinden kopup gelen bir ağlama krizi ile hüngür hüngür gözyaşı dökmeye başlamıştı.

"İyi yürekli hanım, seni bu kadar üzen ne? Sana nasıl yardımcı olabilirim?" diye sormuştu dilenci, elindeki sopayı bize doğru sallayarak. Böyle sefil görünümlü birinin bize yardımcı olmaya çalışması, annemin büsbütün kendinden geçmesine ve daha yüksek sesle ağlamasına neden olmuştu. Kollarımı onun vücuduna sarıp destek olmak istediysem de, beni iterek uzaklaştırmış ve ona dokunmamı istememişti.

"Bibi-can, bir yol bulacağız," diyerek, dişlerimi birbirinden ayıramadan ve çenemi fazla oynatmamaya çalışarak onu teskin etmeye çabalıyordum ama kendi söylediğime kendimin bile inanmayacağı biçimde, hiç ikna edici olmayan bir ses tonuyla çıkıyordu kelimeler ağzımdan.

"Hayır, bulamayacağız!" dedi annem, huysuz bir çocuk gibi. "Yaptıklarının sonuçlarını asla anlamıyorsun. Al işte, sokağa düştük! Belki de böyle sokaklarda öleceğiz."

"Ama..."

"Gerisin geriye köyümüze dönmeliyiz" dedi, annem sonunda. "Hiç olmasa orada başımızı sokabileceğimiz bir damımız var."

Bir an, bu şehre geldiğimiz yoldan geri gidişimizi gözümün önüne getirmeye çalışmıştım; şahın yaptırdığı o köprüye attığımız ilk adımlarda durup, ardımızda bıraktığımız kente yeniden bakacağımızı, sabah güneşinin pırıl pırıl yansıdığı türkuaz ve limon sarısı kubbelerini göreceğimizi düşünmüştüm. Ve sonra, birkaç adım daha ilerlesek bile, köprünün o ihtişamlı kemerlerinin birinin altından geçerken yine duracağımızı, yine dönüp ardımızda bıraktığımız kente, gözlerimiz doyana kadar bakmak isteyeceğimizi biliyordum.

Bunları düşünürken, kendimi, İsfahan güllerinin bülbülü olmuş, kentin sonsuz güzelliklerine duyduğum aşkı anlatan şarkılar söylerken hayal ediyordum.

"Ben gitmek istemiyorum!" dedim.

"Benimle konuşma artık!" diye, tokat atar gibi bağırdı annem. Kalkıp yürümeye başlamıştı yeniden. Ben de ardı sıra seğirtmiştim. Arkamızda bıraktığımız dilencinin, düşkün insanlar olarak birbirimize yardım etmemiz gerektiğini belirterek, sadaka isteyişini işitiyorduk.

Annemin hızlı adımları bizi, acı ve soğuk bir rüzgârın tozlarını sarmallar halinde uçurduğu *Nakş-ı Cihan Meydanı*'na götürmüştü. Yanımızdan, ellerini birbirine sürterek ısınmaya çalışan ve soğuktan tir tir titreyen adamlar geçiyor, dükkân sahiplerinin aralıksız koşuşturmaları, kulaklarımızın dibinde dolanan sivrisineklerin vızıltıları gibi duyuluyordu.

Bir bıçak satıcısı, burnumuzun dibine kadar uzattığı bıçaklarını gösterip, "Süleyman'ınki kadar keskin bu bıçaklar!" diye bağırdığında, sabrım taşmıştı.

"Git başımdan, para yok bizde!" diye hırlamıştım adama. Bu kadarını bile söylemek, çenemi acıtmıştı.

"Yalan bu," dedi satıcı, küstah bir edayla uzaklaşırken.

Birden esen soğuk bir yel yerden kaldırdığı bütün tozu yüzümüze üflemiş, annemin genzine kaçan tozlar, öksürmeye başlamasına neden olmuştu. Oradan geçen kahveci oğlanlardan birini çağırıp, bize iki fincan sıcak kahve getirmesini söyleyerek, değerli kuruşlarımızdan bir kaçını ona verdiğimde, az ötemizde bizi izlemekte olan bıçak satıcısı, para kesemden çıkardığım kuruşu görmüş, bıçaklarından biriyle güneş ışınlarını gözümün içine içine yansıtıyordu. Tam adama tumturlu bir küfür sallamak üzere ciğerlerimi bolca havayla doldurmuştum ki, annem beni durdurmuştu.

"Gırtlağı tıkanasıca! Bir kerecik de sus! İlla bir karşılık vermesen ne olur sanki?"

Ağır başlı bir kız olup, zorla araladığım dudaklarıma götürdüğüm kahvemden bir yudum alırken, o andan sonra ne yapacağımız hakkında hiçbir fikrimin olmadığını idrak etmiştim. Bildiğim tek

şey, annemin bizi gerisin geriye köye götürebilecek bir deve kervancısı aramaya başlamasından önce, acilen bir çözüm düşünmek zorunda olduğumdu.

"Bir fikrim var," dedim.

Ayağa kalkıp hızla yürümeye başlayınca, annem de çaresiz peşime takılıp beni izlemişti. Yine dükkânların ve seyyar satıcıların arasından geçip, çarşının girişine yakın alanda, evlerindeki eski püskü eşyaları yerlere sermiş satmaya çalışan kadınların olduğu bölüme kadar yürümeye devam etmiştik. Eskici kadınların arasından geçerken, içlerinden bir tanesi, muhtemelen evindeki en muhteşem eşya olan, ahşap yaşam ağacı heykelini bana gösterme gayretindeydi. Bir diğeri, kendi dokuduğu battaniyelere dikkatimi çekmeye çalışıyordu. Bense, Melike'yi arıyordum.

Sonunda onu, satmaya çalıştığı iki halısının üzerine oturmuş beklerken bulmuştum. Beni bu halimle görünce, yay gibi ayağa fırlayıp, korkuyla bakmaya başlamıştı.

"Allah muhafaza etsin!" diye mırıldanıyordu. "Ne oldu size böyle?"

"Melike," diye zorlukla fısıldadım, "Bize yardım edebilir misin?"

Melike birden bir adım geriye çekilip yüzümdeki morluklar ve şişliklere dehşetle bakmayı sürdürmüştü. "Ne yaptın böyle?"

Görünüşümden dayak yediğim belli olduğundan, beni bu duruma düşürecek bir hata yapmış olduğum anlaşılabileceğinden, Melike'nin bana kuşkuyla bakmasına hiç şaşırmamıştım.

"Gordiye, artık kendilerine fazla ağır geldiğimize kanaat getirdi," demekle yetinmiştim.

Melike gözlerini kısıp, meseleyi anlamaya çalışarak, "Yoksa aileni utandıracak bir şey mi yaptın?" diye sormuştu ardından.

"Hayır, öyle bir şey yapmadı!" diye annem söze karışmıştı, öfkeli bir şekilde. "Kızım asla öyle bir şey yapmaz!"

Siyah matem elbiseleriyle saygı değer bir dul olduğu besbelli annemin bu çıkışı, Melike'yi utandırmış görünüyordu.

"Bir halıyla ilgili yanlış karar vermemden ötürü, bana kızdılar," dedim, hiç değilse birazı doğru olan bir açıklama yaparak. *Muta* ola-

yına, beni Melike'nin gözünde düşük bir statüye indirmesinden korktuğumdan, hiç girmek istemiyordum.

"Melike, iki zavallı kadını yanına alabilecek birilerini tanıyor musun? Bedelini makul ölçülerde ödeyecek kadar paramız da var."

Kemerimde sakladığım küçük para kesesini çıkarıp sallamıştım. Melike'nin paraya ne kadar ihtiyacı olduğunu biliyordum ve bizim de bir aile çatısının altına sığınmaya ihtiyacımız vardı.

Melike derince bir iç geçirmiş, bir süre düşünmüştü.

"Kocam hâlâ can çekişiyor ve iki de çocukla, dördümüzün birden sıkıştığımız tek göz bir evde yaşıyoruz."

"Yalvarırım," diye üsteledim. "Hem sen dışarıdayken kocanla biz ilgilenebiliriz de."

Melike kararsız kaldı, bir an kabul etmeyecek gibi durdu.

"Ben de bitkisel ilaçlar yapmayı biliyorum," diyerek, kendi katkısını ortaya koydu annem. "Onu iyileştirmek için elimden geleni yaparım."

Melike'nin yüzünde küçük bir ümit aydınlanması belirmişti.

"Ne yapabilirsin?" diye sordu.

"Kuru dağ bitkilerinden, ciğerlerini iyileştirebilecek bir karışım hazırlayabilirim," dedi annem, ne söylediğinden gayet emin bir edayla. Çıkınını işaret ederek, "Yaz boyunca topladığım bütün bitkiler çıkınımda," diye ekledi.

Melike, yeniden derin bir iç geçirdi.

"En ihtiyacım olduğu zamanda, bana yardım eli uzattın," dedi, bana dönüp. "Sizi böyle sokaklarda donarak açlıktan ölmeye bırakamam."

"Allah nimetlerini yağmur gibi üzerine yağdırsın, Melike," dedim.

Söylediğim halı anlaşmazlığı sebebine pek inanmamış olmakla birlikte, bana yardım etme yolunu seçmişti. Annemle birlikte, biz de Melike'nin yanına oturup, sergilediği malları satmasına yardımcı olduk. Melike yoldan geçenlere seslenip, dikkatlerini sattığı halıların üzerine çekmeye çalışıyor, yoldan geçen adamlar da duruyor, ama halılara değil, ona bakıyorlardı çünkü gül tomurcukları gibi

dudakları ve inci gibi dişlerini sergilediği gülümseyişi çok çekiciydi. Annemse bu adamlara, Melike'nin halılarının ne zorluklarla ve ne mükemmellikte yapıldığını anlatarak, dikkatlerini dağıtmaya çalışıyorsa da lafı ağzına tıkılarak kalakalıyordu. Onu izlerken, köydeyken yaptığım türkuaz halıyı gezgin ipek tüccarına satmak için döktüğü dilleri, istediği fiyatı alana kadar inatla pazarlık edişini hatırlamıştım. Ama şimdi, o zamankinden çok daha yorgun görünüyor, gelip geçenler de uzun uzun durup onunla pazarlığa girişmiyordu. Annem çırpınıp dururken, ben halıların üzerinde oturmuş, elimle çenemi tutup acılarımı dindirmeye çalışarak öylece duruyordum.

Bulunduğumuz bölgede doğru dürüst satış yapan tek kişi battaniye dokumacısıydı çünkü malları, bu soğukta satılabilecek en cazip mallardı. Akşamüstüne doğru Melike hâlâ tek bir kalem mal bile satamamış ve etraftaki diğer satıcıların çoğu da evlerine gitmişti. Sonunda halıları rulo yaparak, bir ucu kendi omzunda, diğer ucu da benim omzumda olacak şekilde yüklenip evin yoluna koyulmuştuk. Hep birlikte çarşının içinden geçerek, eski Cuma Camiinin bulunduğu kent meydanına doğru ilerlerken, annem her ikimizin de bohçalarını taşıyor, dimdik yürüyüşünü muhafaza ederken, bana hiç bakmadan ve nasıl olduğumu falan sormadan, sessizce yürüyordu. Çenemin ağrısı, bütün vücuduma amansızca yayılıyor olmasına rağmen, annemin ilgisizliği canımı çok daha fena yakıyordu.

Eski kent meydanını geçtiğimiz sırada, aylar boyunca Feridun'u görmeye giderken sık sık geçtiğim bu yerler, bana onu ve az ilerdeki üç şeritli yol üzerinde yer alan, mücevher kutusu gibi haz konağını hatırlatmıştı. Kim bilir, belki de şu anda oradaydı ve bir başka müzisyenle oynaşıyor ya da diğer bir *muta* nikâhlı karısıyla buluşmaya hazırlanıyordu. Bu düşünce, gayri ihtiyari olarak çişimi getirmiş ve sanki içimde Feridun'u tutuyormuşum gibi, karnımı, kasıklarımı kasmama, bu kasılmanın etkileriyle de yanaklarıma kan yürümesine neden olmuştu. Ancak bütün o hazları artık unutmam ve onları bir daha da öyle tatmayacağım düşüncesine de alışmam gerekiyordu.

Neredeyse şehirden tamamen çıkana kadar yürümeye devam ettik. Feridun'un zevki sefa sarayının bu kadar yakınlarında, hizmet-

çilerin yaşadığı sefalet içinde sokaklar olduğunu hiç bilmiyordum. Melike, karanlık, dolambaçlı, ıslak ve çamurlu bir sokaktan sapmış, tepeler halinde çöp öbeklerinin arasından, çevremizi sinekler sarmış vaziyette ilerliyorduk. Yer yer fosseptik çukurları ve pis su kanalları atlayarak geçiyor, bu bölgede fosseptik toplayıcılar olmadığından, etrafa yayılan kokudan boğulacak gibi oluyorduk. Çöp yığınlarının içinde yiyecek arayan sahipsiz köpekler gelene geçene havlıyor ve sadece bakımsız, kirli saçlı küçük çocukların fırlattığı taşlarla uzaklaşıyorlardı.

Şehirde hava hâlâ aydınlık olmasına rağmen, bu sokaklarda dolana dolana ilerlerken, hava giderek daha karanlık oluyor ve pis kokular daha mide bulandırıcı hale geliyordu. Nihayet, defalarca dönemeç geçerek ulaştığımız Melikelerin evinin kırık kapısının önüne gelmiştik. Kırık karo taşlarıyla kaplı küçük bir avludan geçerken gördüğümüz oyun oynayan ve kavga eden bir gurup çocuğun arasından kopup yanımıza yaklaşan Melike'nin iki küçük oğlu, heyecanla annelerinin eteğine yapışmış, feryat figan bağrışıyorlardı.

"Bibi, tavuk getirdin mi?"

"Et var mı bu akşam?"

"Yok, yüreğimin ruhları," diye yanıtladı Melike şefkatle oğullarını. "Bu günlük yok!"

Hayal kırıklığına uğrayan çocuklar mızıldanarak geri dönerek itişip kakışan arkadaşlarının arasına katılarak oyunlarına devam etmişlerdi.

"İşte bunlar benim çocuklarım, Salman ve Şahvali," dedi, bize dönüp, Melike.

Sonra önümüze çıkan bir kapıyı iterek açtı ve "Hoş geldiniz," dedi. "Lütfen rahat edin. Ben bir çay koyayım."

Kapıya yakın yerde ayakkabılarımızı çıkarıp, içeriye girerek oturmuştuk. Odanın uzak köşesinde küçük bir kuzine ve etrafında iyice kararmış tencere tavalar görünüyordu. Yerde duran iki hasır sepet görünüyor, muhtemelen ailenin eşyaları ve giyecekleri bu sepetlerde duruyordu. Böyle bir sefalet içinde yaşadığı için Melike'ye acımıştım. Ona iş verdiğimde, ne kadar şiddetle paraya ihtiyacı olduğunu, şimdi daha iyi idrak ediyordum.

Melike'nin kocası Davut, oturduğumuz odanın bir diğer köşesindeki yer yatağında uyuyor, sanki ciğerlerine tıkanmış bir şey varmışçasına, zorlukla, hırıltılı nefes alış verişi bizim olduğumuz yerden duyuluyordu. Melike gidip kocasının başına dokunarak ateşi olup olmadığına baktıktan sonra, alnında birikmiş ter damlalarını bir bez parçasıyla silmiş, sonra da şefkatle, "Zavallı adamım," demişti.

Fazla konuşmadan, son derece açık çaylarımızı içmiştik. Çayımı içtiğim bardağın kırık dökük kenarlarıyla dudaklarımı acıtmamak için elimden gelen özeni göstermek zorunda kalıyordum. Çok geçmeden Melike çocuklarını yemek için içeri çağırdı ve onlara verebildiği yegâne yemek olan ekmek ve peynirle yavrularını besledi. Annem ve ben, Melike'nin yemek teklifini, aç olmadığımızı belirterek geri çevirmiştik. Zaten ağzıma kuru ekmek sokmam da, onu çiğnemem de pek mümkün görünmüyordu.

"Sana çorba lazım," dedi Melike, acıyan gözlerle bana bakarak.

"İzin verirsen, yarın herkese çorba yaparım," diye katıldı annem.

"İyi de, hangi parayla?"

"Hala biraz paramız var," diye vıraklar gibi atladım ben de. Çenemde ki acı dayanılır gibi değildi.

Hava iyice karardığında, evde bulunan bütün battaniyeleri yerlere sermiştik. Davut duvara yakın yatıyordu, Melike onun yanında ve çocuklar da odanın ortasında yatıyorlardı. Sonra annem ve en sonda ben sıralanmıştık. Mecbur kalıp, annemle vücutlarımız birbirine dokunduğunda, hemen yan dönüp, benimle arasındaki mesafeyi korumaya çalışıyordu.

Bu vaziyette uzanmış yerde yatarken, sadece bir kişi ayağa kalkıp, lazımlıkla fırının yanına çömelerek tuvalet ihtiyacını karşılayabiliyordu. Davut bütün gece boyunca, ciğerinden çıkarttığı sesle vızıldayıp durmuştu. Gecenin bir yerinde, ben de inleyip, kendi çıkardığım korkunç sesle uyanmıştım.

Yağmurlu bir geceydi ve yağmurun başlamasıyla, damdaki çatlaktan damlayan suyun yüzüme çarpması, gece yarısı sıçrayıp uyanmama neden olmuştu. Yüzümdeki ıslaklığı silerken, Gostahamlar'ın büyük odasını düşünmüştüm. Bütün o bordo halılar, çiçeklerle dolu vazolar ve hiç eksik olmayan sıcaklık geçmişti aklımdan. Tit-

reyerek, üzerimdeki ince battaniyeye sıkı sıkı sarınmıştım. Nihayet gün doğup da kalktığımızda, bir akşam önce olduğumdan daha yorgun hissediyordum kendimi.

SABAH, annem ve ben evde kalıp, Melike çarşıda halılarını satmaya çalışırken, kocasına ve çocuklara göz kulak olmayı teklif ettik. Ama Melike, evden çıkmadan önce, Allah'ın ve komşuların gözünde dürüst ve dinine bağlı insanlar olarak kalınması için, Salman ve Şahvali ile *muta* evliliği yapmamızı, böylece her şeyin kuralına uygun görüneceğini söylemişti. Çocukların biri beş, diğeri altı yaşındaydı ve bu *muta* sözleşmeleri, hiç kuşkusuz gerçek evlilikler olmayacaklardı. Bütün yapmamız gereken, *muta* anlaşmalarını kabul ettiğimizi söylemekten ibaretti. Böylece hepimiz aynı ailenin bireyleri haline gelecek ve Davut'un önünde örtünmek zorunda da kalmayacaktık.

"Şimdi bizim gelinlerimiz oldunuz ve kızımız sayılırsınız," dedi Melike, gülümseyerek,

"Sen de hanım, sen de," diye de anneme takıldı.

Annemin, kendisinin yarı yaşında bir kadının gelini olduğunu düşünmek gerçekten çok tuhaftı ama hayatımızı kolaylaştırmak açısından da büyük bir gereklilikti.

Melike evden çıktıktan kısa bir süre sonra annem, çocuklardan, kendisini en yakın Pazaryerine götürmelerini isteyerek, pazardan aldığı ucuz kuzu kemikleriyle geri dönmüştü. Sonra bu kemikleri kuzinenin üzerinde kaynattığı bir tencere suya, birkaç sebzeyle birlikte atıp haşlamış, evi dolduran kemik suyu kokusu, Davut'u uyandırdığında, önce büyük bir şaşkınlıkla bize bakmış ve sonra kim olduğumuzu sormuştu.

Annemin yanıtı komikti: "Arkadaşlar. Buraya sizi iyileştirecek çorbalar yapmaya gelen arkadaşlar "

Davut hırıltılar çıkararak odaya sırtını dönüp yatmış ve yine uykuya dalmıştı.

Ben de kendi kısmımda gözlerim açık yatmaya devam ediyordum. Zaman zaman, ya çenemim acısından ya da açlıktan midemin gurultusundan dolayı inliyor, bazen de ufak ufak kestiriyordum. Bu

evin gürültüsü hiç bitmediğinden, uyumakta büyük güçlük çekiyordum. İçinde bulunduğumuz odanın kapısının açıldığı avlu, hemen bitişikteki diğer altı ailenin kaldığı evlerle ortak kullanılıyordu. Bu evlerde, Katayun, onun kardeşi Amir ve anneleri de yaşıyor, dolayısıyla avludaki trafik hiç durmuyordu.

Çevremdeki yoğun kokular da bir diğer taciz edilmişlik duygusu yaratıyordu bende; gece kullanılan lazımlıklar, yanmış kızartma yağı, yeni kesilmiş tavukların kanından yayılan ürkütücü koku, kaynayan fasulyelerden çıkan keskin koku, avluya bırakılan eski püskü ayakkabıların kokusu ve çevrede yaşayanlardan yayılan gündelik kokular; hepsi birbirine karışıyordu.

Ve sesler, hiç kesilmeyen o sesler... Bir anne çocuğuna ödevini yapması için bağırıyor, bir koca karısına bağırıyor, komşular para kavgası yapıyor, çamurlu sokaklardan geçen tekerlekler çatırdıyor, sebzeler doğranıyor, dualar okunuyor, acı ve bunalım yüzünden çığlıklar atılıyordu. Hepsini tek tek duyuyordum. Gostahamların evi, buraya kıyasla bir mezar gibi sessiz kalıyordu.

Her şeyden ümidimi kesmememi sağlayan tek etken, pahalı bir halıya sahip olduğumu biliyor olmamdı. İyileşir iyileşmez, gidip Hollandalı'yı bulacak, satışı tamamlayacaktım. Ve elime geçen parayla da, Melike ve Katayun'la birlikte yeni bir halının yapımına başlayacaktım. En büyük hayalim, birkaç dokumacıyı daha işe alıp, sarayın halı imalathanesinde gördüğüm gibi bir tezgâhta birkaç halı birden dokuyabiliyor olmaktı. Belki o zaman annem ve benim için yeterince para kazanıp, istediğimiz gibi, kendimize ait bir hayat kurabilirdik.

Çenemin iyileşmesi ve çıkıp Hollandalı'yı aramak için yeterince toparlanmam bir haftadan uzun zaman almıştı. Onu böyle mosmor bir surat ve bozuk bir moralle görmek istemiyordum, çünkü o durumda, halime bakıp, vereceği fiyatı, düşkün olduğumu düşünerek canının istediği kadar düşürebilirdi.

Anneme aklımdaki planı ve Hollandalı'yı bulma fikrimi anlattığımda, bana sadece üç kelimeden oluşan bir tek cümleyle yanıt vermişti: "Ben yemekleri yaparım!"

Hala benimle fazla konuşmuyordu. Öfkesi yüreğimi dağlıyordu ve onu sakinleştirmek için tek ümidim, Hollandalı'dan alacağım paraydı.

Paramızın tamamen tükenip, sadece birkaç kuruşumuzun kaldığı gün, annem o son kuruşları da toparlayıp, evin yakınlarında kurulan pazar yerine gitmiş ve bir tavuk alıp gelmişti. Hayvanı, bütün komşu çocuklarının meraklı ve aç gözleri önünde, boynundaki atar damarı bulup özenle kesmiş ve içini temizledikten sonra taze yeşilliklerle beraber attığı tencerede bir güzel pişirmişti. O akşam, Melike çarşıdan döndüğünde, tavuk haşlamadan yayılan ve uzun zamandır duymadığı yemek kokularıyla adeta mest olmuştu. Sonra hep beraber oturup, bu ziyafetin tadını çıkarttık. Davut bile, evi saran kokuya dayanamayıp ayaklanmış ve bizimle birkaç lokma da olsa tavuktan yemişti. Yemekten sonra yaptığı yorumda da, "Bu cennetten çıkma bir yemekti," diyerek duyduğu hazzı dile getirmişti.

Ertesi gün, günlerden Çarşamba'ydı; Hollandalı'nın alışveriş için çarşıya çıktığı gün yani... Sabahın ilerleyen saatlerinde annem, akşamdan kalan tavuk yemeğinin bir kısmını daha ısıtarak, bol ekmekle önüme koymuş, karnımı doyurmamı sağlamıştı. Yemeğimi de yedikten sonra, aslında çarşafımın altında kalacağından, kimsenin görmesinin mümkün olmadığını bilmeme rağmen, yine de en şık giysilerimi giymek istiyordum. Nahide'den yadigâr pembe tunik ve mor kaftandan oluşan yegâne doğru dürüst giyeceklerimi üzerime geçirip, çarşafımla da sıkı sıkı örtündükten sonra, anneme sadece "Umarım çok yakında elimde gümüş paralarla eve dönerim," diyerek, evden çıktım.

"Iyi şanslar," diyen annemin, yüzüme bile bakmadan verdiği yanıt, ziyadesiyle kuru ve beklentisiz gibiydi.

Peçemi örtmemiştim çünkü Hollandalı'yı görmem halinde, beni hemen tanımasını istiyordum. Bu halde dükkânların önlerinden geçerek, *Nakş-ı Cihan Meydanı*'na doğru ilerledim. Melike'nin evinde yaşadığım şu kısacık süreden sonra bile, kendimi, bu şaşalı meydandan da, şahın sarayından da, kendine özel yaptırdığı, limon sarısı kubbesi masmavi gökyüzünün parlaklığını alabildiğine ışıltılı yansı-

ran, sarayın karşısındaki camisinden de çok uzaklaşmış hissediyor, hiç bu kocaman çarşıya ait değilmişim gibi yaşıyordum. Çünkü buraların bütün ihtişamına karşın, benim yaşamak zorunda olduğum yerlerde kendini biraz olsun temiz tutabilmek bile korkunç bir mücadele gerektiriyordu.

Çarşının ara sokaklarında arayan gözlerle dolanırken, yine kemençesinden dertli nameler yükselen tüysüz, genç müzisyeni gördüm. Son karşılaşmamıza oranla daha da kirli ve pejmürde duruyordu. Hızla yürüyüp, hiç duraksamadan önünden geçtim gittim, çünkü ona verecek tek kuruş param yoktu. Ya rabbim, bu şehirde ne kadar çok dilenen insan vardı! İsfahan'a yeni geldiğimde de, ondan sonraki zamanlarda da, bu durum hiç bu kadar dikkatimi çekmemişti.

Çarşının halı dükkânlarının yoğunlukla bulunduğu bölümüne ulaşır ulaşmaz, sanki tezgâhlarda sergilenen halılara bakıyormuşum gibi yaparak, bütün dükkânlarda Hollandalı'yı görmeye ya da aksanlı konuşmasını duymaya çalışıyordum. Vakit geçirmek için yer yer durakladığım zamanlardan birinde, önünde durduğum dükkânın tezgâhındaki dokuma seccadenin üzerindeki motifler çok ilgimi çekmişti. İki geniş beyaz kolon, üst taraflarından bir kemerle birbirine bağlanıyor ve arasında çeşitli renklerle boyanmış ipek dokumadan bir dolgu bulunuyordu. Bu alan öylesine ince ince dokunmuş ve öylesine net bir görüntü veriyordu ki, oraya bakarken çenemin acısını bile tamamen unutmuştum.

Dükkânları dolaşırken saatler geçirmiş olmama rağmen, Hollandalı'nın ne kendisine rastlayabilmiş ne de sesini duyabilmiştim. Hala ümidimi yitirmiyor, tüccarlara onu tanıyıp tanımadıklarını, buralarda görüp görmediklerini soruyor, yaşadığı yeri öğrenmeye çalışıyordum. Girip çıktığım dükkânlardan birinde, havayı sarmış olan yoğun afyon dumanının içinden zorlukla seçtiğim geniş suratlı dükkân sahibi, yarı açık gözleriyle bana iyice yaklaşıp, "Onu günlerdir gördüğüm yok," dediğinde, telaştan ne yapacağımı şaşırdığımı anlamış olmalı ki, kulağıma kadar iyice eğilerek, imalı ve temkinli bir ses tonuyla, paraya ihtiyacım varsa, ne kadar istersem hemen

takdim edebileceğini de sözlerine ilave etmişti. Çarşafımı çenemin altında iyice sıktığım gibi, kendimi derhal o dükkândan dışarı atmıştım.

Güneş batıyor ve gün soğumaya başlıyordu. Ellerimi yumruk yapıp ortalarına hohlayarak ısınmaya çalışırken, başka bir dükkânın saçağının altına sığınıp bir süre dinlenmeye karar verdim. Önümden, bir tepsi dolusu dumanı üzerinde kahve fincanıyla geçen kahveci oğlan, kahvelerinin nasıl kanı ısıttığını avaz avaz bağırarak geçti. Fena halde canım kahve isteyerek tepsiye baktıysam da, hiç param olmadığından, sadece yutkunmakla yetinmek zorundaydım.

O sırada aklıma, Hollandalı'yı geçen sefer gördüğümde konuşmakta olduğu genç tüccar geldi ve ağır ağır hatırlamaya çalışarak, bulunduğum yerden ayrılıp, o dükkânı bulmak için yürümeye başladım. Dükkânı bulduğumda, sahibi olduğunu tahmin ettiğim genç tüccar yalnız başına yastıkların üzerine oturmuş, kucağına aldığı ahşap masanın üzerinde hesaplarını yazdığını sandığım bir defter inceliyordu.

"Selamın aleyküm," diyerek, kapıdan başımı dükkânın içine uzattım.

Selamımı alan genç tüccar, oturduğu yerden, bana nasıl yardımcı olabileceğini sordu.

"Şu mavi gözlü Frenk adamı tanıyor musunuz?"

"Hollandalı olanı mı?" diye sordu genç tüccar, kucağındaki masayı kenara alarak, bana daha fazla yardımcı olmak amacıyla ayağa kalkarken. Adamın özenle düzeltilmiş kısa sakalları, zayıf, uzun boylu vücut yapısı bana fena halde Feridun'u hatırlatmış, kalbim birden bire duruverecekmiş gibi olmuştu. Bedenimden başıma doğru ilerleyen ısı, yüzümün kızaracağının habercisi olduğundan, hemen bakışlarımı adamdan kaçırıp, başımı öne eğdim.

"Onu işle ilgili bir konu için acilen görmem gerekiyordu da..." dedim. "Belki siz onu nerede bulabileceğimi bana söyleyebilirsiniz?"

"Hollandalı'yı artık bulamazsınız," dedi genç tüccar. "Bir süre önce buralardan gitti."

"Isfahan'dan mı gitti?"

"İran'dan gitti."

Kalbim öyle dayanılmaz bir hızla atıyordu ki, sanki birden ağzımdan fırlayıp dışarı çıkacak ve dükkânın kapısında düşüp kalıverecektim.

"Sizin canınızı sıkan bir şey mi var, hanım?" diye, endişeyle sordu genç tüccar. Sesinde gayet saygılı bir ton ve konuşmasında da, evli olduğumu varsayarak nazik bir üslup kullanıyordu.

"Ben şey... iyi değilim!" diyebildim ancak. Ayakta duramaz hale gelmiştim. Olanlar, hem bana, hem de anneme haddinden büyük zarar vermiş görünüyordu. Geleceğimize yönelik son umudumuzun da çalınmış olduğu düşüncesi, bardağı taşıran son damla olmuş, gücümü kesmişti.

"Rica ederim şöyle oturup biraz dinlenin," diyerek beni teskin eden genç tüccarın söylediğini yaparak, oradaki yastıkların üzerine yığılırcasına otururken, bir yandan da örtünmeye gayret ediyor, kendimi koyuvermemeye çalışıyordum. Genç tüccar hemen kapıya yönelip, oradan geçen kahveci oğlanlardan birine seslendi, parasını ödeyerek bir fincan kahve alıp bana ikram etti. Kahveyi bir dikişte içtim. Şimdi artık ziyadesiyle aşina olduğum, çok sevdiğim ve içimi ısıtan bu içecek için genç tüccara gerçekten minnettardım.

Bu halimin, genç tüccarın merakını giderek artırdığını bakışlarından anlayabiliyordum. "Hollandalı'yla ne işiniz vardı?" diye sordu, yine son derece nazik ve mesafeli kalmaya özen göstererek.

"Benim yaptığım bir halıyı almayı düşünüyordu da," diye başladım. "Uşağını gönderip, halıyı görmek için evimden aldırdı. Ama sonra, haftalardır ondan haber alamadım."

Çektiğim acıyı saklamak ve soğukkanlı kalmak konusunda sıkıntı çekiyordum. O an Nahide'yi aklıma getirip, ne kadar acı çekerse çeksin, nasıl yüzünü zorla sakin tutmayı becerdiğini, duygularını ele vermeyip, onlara teslim olmadığını ve daima kendine hâkim görünmeyi başardığını hatırladım. Tırnaklarımı avucumun içine batırarak, ben de aynı durumu yaratmaya çalışıyordum.

"Çok üzüldüm, hanım," dedi genç tüccar." Frenklerin buralara sadece zengin olmak amacıyla geldiklerini ve birçoğunun köpek kadar bile haysiyetinin olmadığını bilmeniz gerekirdi."

O anda, Hollandalı'nın Gostaham'la görüşmesinde ne kadar kaba ve uygunsuz davrandığı geliyordu gözümün önüne.

"Hatta bir defasında, İsfahanlı bir halı yapımcısı ailenin hediye olarak teklif ettiği halıyı da, vicdansızca, hiçbir bedel teklif etmeden alıp götürdüğünü duydum. Bu yaptığı hâlâ dillerde dolanıyor," diye sürdürdü konuşmasını, genç tüccar.

"Ne kötü bir kısmet," derken, Gordiye'nin emeğime yaptığı büyük ihaneti hatırladım. Bir ara başımı kaldırıp civar dükkânları göz ucuyla süzdüğümde, dükkân sahiplerinin bizim olduğumuz tarafa doğru merakla bakmakta olduklarını fark etmiştim. Tanımadığım bir adamın dükkânında, kadın başıma daha fazla oyalanarak onuruma leke sürdürmemem gerektiğini düşünerek, gitmek üzere ayağa kalktım.

"Eğer onu görürseniz, bir kadının, halısı için onu aradığını söyler misiniz? Kim bilir, belki de dalgınlığa düşüp, bu konuyu unutmuş olabilir."

"Elbette," diye yanıtladı, genç tüccar. "Allah isterse, geri dönüp hak ettiğiniz bedeli size ödeyebilir de."

"Daha sonra, Hollandalı'yla ilgili bilgi almak için sizi tekrar rahatsız edebilir miyim?"

"Ayaklarınızın altında toz olurum, hanım. Ne zaman isterseniz."

Genç tüccarın gözlerinde fark ettiğim acıma duygusu, Hollandalı'yı bir daha görebileceğim konusunda kuşkulu olduğunu dışa vuruyordu. Ona nezaketli konukseverliği için teşekkür edip, beni eve götürecek uzun dönüş yolculuğuma başladım. Neredeyse akşam oluyordu ve hava iyice soğumuş, sertleşmişti. Yorgun argın, eski kent merkezinden yürüyüp geçerken, yılın ilk kar taneleri de düşmeye başlıyordu. Melikelere vardığımda, çarşafımın üzerine yapışmış beyaz kar taneleriyle adeta kaplanmış gibiydim. Çenem, soğuktan iyice acımaya başlamış, ağız kaslarım kilitlenmiş olduğundan, kuzinenin önünde bir süre oturup yüzümü ısıtmadan konuşmaya başlayamamıştım. Melike ve oğlanlar etrafımı sarmış, annem bile, ümit dolu bakışlarla, eve getirdiğim güzel haberleri duymak için sabırsızlanıyorlardı.

Hiçbir şey beklememelerini söylediğimde, odayı kaplayan dev sessizlik uzun süre devam etmiş ve ancak Davut'un hiç kesilmeyecekmişçesine başlayan balgamlı öksürük kriziyle bozulmuştu. Melike de yıkılmış, alabildiğine güçsüz görünen vücudundan seçilen kemikleri, sanki bedenini artık taşıyamaz gibi duruyordu. Annemin yüzündeki çizgiler de, o güne dek hiç görmediğim kadar derinleşmiş, endişeleri ayyuka çıkmış, dalgın bakıyordu.

Melike, kafası karışmış bir yüz ifadesiyle başını kaldırıp bir süre bana bakmış ve sonra, "Yani sen, o halıyı, hiçbir güvence istemeden uşağa verip gönderdin, öyle mi?" diye sordu.

"Hollandalı Gostaham'la sürekli iş yapan biriydi," diye yanıtladım, ikna etmeye çabalayarak. "Bu tanışıklıklarının beni koruyacağını düşündüm."

Annemle Melike birbirlerine şöylemesine bir göz attılar. Sonra Melike ümidini yitirmişçe iç geçirerek, "Öyle de güzel bir halıydı ki," dedi acıyla. "O renkleri günler boyunca bize söylerken, için nasıl da ümitle doluydu, hevesliydin. Ustaca yapıyorsun işini. Bazen, seninle çalışırken, aslında ne kadar genç ve toy olduğunu unutmak çok kolay oluyor."

Annem de bu sözler karşısında iç geçirerek, "Yaşından daha da genç ve toy hatta!" dedi karanlık bir sesle ve bitmek bilmeyen sessizliğine geri döndü. Hep birlikte, kuzinenin başında oturup kalmış, elimizde kalan son yiyeceklerimiz olan soğuk kuru ekmek parçalarını, alabildiğine açık çaylarımızın yanında kemirerek, avludan gelen hırçın çocuk bağrışmalarını dinliyorduk.

YENİ BİR HALIYA BAŞLAMAK tek çıkış yolu gibi görünüyordu ama yün alabilmek için yeterli paramız olmadığı gün gibi açık bir gerçekti. Biraz para kazanmak için tek yapabileceğimiz de, annemin yanında getirdiği otlar ve şifalı bitkilerle imal edeceğimiz ilaçları satmak olabilirdi. Yaşadığımız mahallede insanların son zamanlarda yaygın olarak öksürüp tıksırdığını ve soğukların artmasıyla da bu durumun artış göstereceğini öngören annem, ciğerlere, burun ve

boğaz enfeksiyonlarına iyi gelecek bir karışım imal etmeye karar vermişti. Bu konuyu Melike'ye açtığında, "Deneyebilirsin tabi," gibi, biraz kuşkulu bir tepki almıştı. "Ama unutma ki, buralarda yaşayan insanlar, bu tür lükslere sahip olmak için biraz fakirdir."

Anneme yardım etmeyi teklif ettiğimde, "Sen hayatımıza yeterince yardımcı oldun," diye sertçe, fena halde terslemişti beni.

Yaz boyunca dağlardan topladığı kökleri ve kurumuş bitkileri suyla dolu bir tencereye koyup, kuzinenin sıcak ateşinin üzerinde kaynatırken, ben de bir kenarda oturup, sessizce annemi izlemek zorunda kalmıştım. Küçücük oda, tencereden tüten buharın acı kokusuyla dolmuş, göz gözü görmez olmuştu. Odanın içindeki atmosfer öylesine yoğunlaşmıştı ki, gözlerim yanmaya başladığından, yer yer dışarıya, avluya çıkıp, derin nefes almam gerekiyordu. Ama aynı buharı solumak, Melike'nin kocasına çok iyi geliyordu. Boğazı açılıyor, geçici bir süre de olsa, daha rahat nefes alabiliyordu.

O günün öğle sonrasında annem beni yakındaki pazaryerine gönderip, birkaç düzine kil ilaç kabı almam için de avucuma bir sürü değersiz kuruş tutuşturmuştu. Paralara baktığımda, bizden daha fakir koşullarda yaşayanların bile yüzüne bakmayacakları bir yekûn tuttuklarını görmüş ama hiçbir yorum yapmadan, doğru pazarın yolunu tutmuştum. Yolda yürürken, zaman zaman çarşafımı yukarıya doğru çekiştirerek, yerlerdeki ıslak çöp yığınlarının altına gizlenmiş su birikintilerine basıp, elbiselerimin daha fazla kirlenmesini engellemeye çalışıyordum. Gittiğim Pazar yeri, kentin en yoksul insanlarına hitap ediyor ve tezgâhlarında çatlak bardaklar, paçavralardan yapılmış ayakkabılar, yolunmuş ve yırtık battaniyeler, kullanılmış sarıklar gibi, çeşitli döküntü mallar sergileniyordu.

İlk gözüme çarpan kil kaplar satan tezgâhtar, bir düzine ilaç kabı için teklif ettiğim parayı duyunca, "Burası kermes değil, ben de hayır kurumu çalıştırmıyorum!" diyerek beni terslemişti.

Pazarın en döküntü ve berbat tezgâhını arayıp bularak, başında duran satıcıya elimdeki parayı gösterdiğimde, o bile önce bana gülmüştü. Ama tam o sırada, tezgâhın arka tarafından gelen çocuk ağlamasını duyup, çocuğun nesi olduğunu sorarak, hasta düştüğünü öğrenmiş, satıcıyla pazarlığa girecek başka bir değer daha ileri sür-

meyi akıl etmiştim; iki kil şişe bitki ilacını da ona getirmeye söz verip, bu ilacın çocuğuna musallat olan öksürükten onu kurtaracağını söyledim. Sonunda satıcı ikna olmuştu ama bu alışverişi kabul etmesinde, mutsuzluğumu açıkça belli eden asık suratımdan dolayı, bana acımış olmasının da payı vardı sanıyorum. Kil şişeleri alıp eve dönerken, pazarın girişine yakın bir tezgâhta gördüğüm metal tencerelere de, hiçbir satın alma gücüm olmamasına karşın, bakmaktan kendimi alamamıştım.

Annem ilacın hazırlanmasını tamamlamış, kil ilaç şişelerini götürür götürmez özenle içlerine bu ilaçtan doldurup, tıpalarını kapatmış, iki şişe ilacı da, söz verdiğim üzere, derhal kil şişeleri aldığım satıcıya götürülmek üzere ayırmıştı. Tekrar pazara koşturup, adama ilaç dolu şişeleri verdiğimde, teşekkür ederek şişeleri almış, sözümde durduğum için de bana övgüler yağdırmıştı. Ardından, avluyu paylaştığımız tüm komşulara gidip, elimizdeki soğuk algınlığı ilaçlarına karşılık para veya yiyecek kabul edeceğimizi duyurarak işe başladık. Ama Melike haklı çıkmıştı; komşular teklifimize pek de sıcak bakmıyorlardı. Gostahamların mahallesindekiler gibi değildi buralarda yaşayanlar. Buralarda yaşayan ailelerin, ihtiyaçlarını önceden alıp saklamak gibi bir lüksleri de, evlerinde ilaç bulundurmak gibi bir alışkanlıkları da yoktu. Hasta olmak pahalı bir trajediydi ve ancak ölümcül raddeye geldiğinde keselerin ağızları mecburen açılıyor, doktor çağırılıyor ve genellikle evin hanımı, doktorun verdiği reçetelerle eczacılara koşturuyor, ilaçları yaptırıp eve dönüyordu.

Komşulardan yana hayal kırıklığına uğrayınca, ilaçları başka yerlerde pazarlamak üzere planlar yapmaya başladık. Genellikle seyyar satıcıların erkek olması makbul olduğundan, Katayun'un erkek kardeşi Amir'den bizimle birlikte çalışmasını isteyerek, şehrin gelir düzeyi daha yüksek ailelerinin yaşadığı mahallelerinde ilaçlarımızı satmaya çalışacaktık. Amir, uzun boylu, cana yakın, arkadaş canlısı bir oğlandı ve sesi, sanki orta yaşlı bir erkek sesi gibi kalın ve gür çıkıyordu.

İlk gün, evden erkenden çıkıp, *Dört Bahçe Mahallesi*'nın yakınlarında, varlıklı ailelerin yoğun olarak yaşadıkları sokaklara daldık. Gostaham'a kazara rastlama olasılığını ortadan kaldırmak için de,

mümkün olduğunca onların evden uzak durmaya gayret ediyorduk. Amir, rolünü istekle yapıyor, "Nefesin rüzgâr gibi hafif olsun!" diye bağırırken, ağzından soluğu buhar olarak havada asılı kalıp, adeta donuyordu. "Güneyin denenmiş şifa tarifleri bunlar!"

Zaman zaman evlerin kapılarında beliren hizmetçiler, mallarımıza göz atmaya başlamıştı. Eğer erkek uşaklar çıkarsa, onlarla Amir ilgileniyor, hemen kapıya yanaşıp, hevesle satış yapmaya çalışıyordu. Dışarı çıkanlar kadın hizmetçiler olduğunda da, ben veya annem koşup ilgileniyorduk. O ilk günde, öğle sonrasına kadar ancak iki şişe ilaç satmayı başarabilmiş ve üçümüze de yetecek ekmekle közde pişmiş böbrek kebabına yetecek parayı kazanmıştık.

"Bir de pirinç minareli caminin etrafında dolaşsak mı acaba?" diye bir öneride bulunduğumda, annem hiç cevap vermemiş, iç çekerek eve doğru yürümeye devam etmiş, ben de daha fazla ısrar edemeden, peşi sıra seğirtmiştim. Cami etraflarının kimlerin ekmek kapısı olduğunu düşünmemiştim hiç.

Sonraki birkaç hafta boyunca, Cuma günleri hariç her gün, zengin mahallelerinin sokaklarını tek tek dolaşarak, annemin ilaçlarını satma çabamızı sürdürmüştük. Havalar soğudukça, hasta insanların sayısı da artıyor, ilaçlarımıza rağbet biraz daha büyüyordu. Çok fazla para kazanamıyor olsak da, kendi karınlarımızı doyurabiliyor, hatta Katayun'un sofrasına da küçük bir katkı sağlayabiliyorduk.

Bir sabah kalktığımızda annem, gözleri buğulu buğulu bakarak, ciğerlerinde hafif bir üşüme hissettiğini söyleyince, ilaç satışına o gün Amir'le benim çıkabileceğimizi, onun da evde kalıp dinlenmesinin çok daha iyi olacağını önerdiysem de, uygunsuz düşeceği gerekçesiyle bu teklifimi geri çevirerek, hasta hasta sokaklarda bizimle dolaşmak konusunda ısrar etti. Ne kadar yalvarıp yakardıysam da beni dinlemedi, kendini ayağa kalkmaya zorlayıp dışarı attı ve gün boyunca *Otuz Üç Kemer Köprüsü*'nün diğer yakasındaki Hıristiyan mahallesinde sokak sokak dolaşıp, bizimle ilaç satmaya çalışmak üzere yola düştü.

Hava can yakıcı derecede soğuktu. *Zayende Nehri*'nden doğru esen buz gibi ayaz, *Zagros Dağları*'nın bembeyaz karlarla kaplı doruklarından kopup geliyormuş gibiydi. Nehir, sanki donacakmış gi-

bi ağırlaşmış görünüyordu. Tam köprüden geçerken buz kesen bir rüzgâr bizi içine alıvermiş, sarmalamıştı. Annem ve ben birbirimize sarılmış, korkunç rüzgârın önüne katılıp uçmamak için direniyorduk. Annem bir ara "Ahh!" diye bir nidayla inlediğinde, sanki boğazında yoğun bir sıvı varmış da, ses onun içinden çıkıyormuş gibi duyulmuştu. Nihayet, köprünün üzerinden zorlukla yürüyerek karşıya geçip, büyük kilisenin yanındaki sokaklardan, daha zengin ailelerin yaşadığını düşündüğümüz bir tanesine saptık.

Onca soğuk havaya karşın Amir, heyecanını zerre kadar yitirmiyor, her seferinde yeniden bağıracak gücü kendisinde buluyordu. Kalın, davudi ve davetkâr sesiyle avaz avaz ilaçlarımızın mucizelerini sayıp döküyor, satışları var gücüyle artırmaya çabalıyordu. Özellikle kadınlar, Amir'in sesine hemen kulak kabartıp, tepki veriyordu. Evlerden birinin önünden geçerken kapıya çıkan bir hizmetçi ilaçlarımızla ilgilenmiş, Amir'in elindeki şişeleri tek tek alıp bakmaya başlamışken, annemle ben hızla yetişip, kadını selamlayarak, Amir'i devre dışı bırakınca, hizmetçi biraz bozulmuştu bile. Kendisine Amir'in hizmet vermesini tercih eder bir havayla, bize sert sert bakıyordu.

"Nefesiniz açık, sağlığınız yerinde olsun!" diye iyi dileklerini iletti hemen, annem.

"Kaç para bunlar?"

Annem tam fiyatı söyleyecekti ki, dehşetli bir öksürük krizine tutularak, gözlerinden yaşlar gelene kadar aksırıp tıksırarak, neredeyse nefes alamayacak hale gelmişti. Kendisini toparlamakta uzun süre zorluk çekince de, hizmetçi elindeki şişeleri iade ederek, ağır ağır geri çekilmiş ve gerisin geriye girdiği evin kapısını da suratımıza kapatmıştı. Kapının hemen yanında duvarın kenarına çömelen annem, gözlerinden gelen yaşları silerken, iyice kısılmış sesiyle, Amir'i ve beni, çok kısa zamanda toparlanacağına ve aslında gayet iyi olduğuna yalvar yakar ikna etmeye çalıştıysa da, o kadar kalpsiz olamadığımızdan, o gün satış yapmaya devam etmeyi reddettik. Hemen dönüş yolunu tutup, hızla, soğuk ve ıslak evimize döndük. Annem derhal battaniyelere sarınıp sarmalanıp, titreye titreye, gece

boyunca bir uyuyup bir uyanarak, sabahı zor getirdi. Ben de, mahallemizde adet olduğu üzere, kapının önüne boş bir sepet koyup, komşuların evde hasta olduğunu anlamasını ve sepete bir soğan, bir havuç ya da kabak atmalarını sağlayarak, yiyecek elde etmenin yollarını arıyordum. Planım, toplamayı başardığım bütün bu yiyecekleri karıştırıp bir çorba yaparak, anneme yedirmekti. Ama sabah olup annem uyandığında yemek yiyecek durumda olmadığı gibi, ateşler içinde kıvranarak inim inim inliyordu.

SONRAKİ BİRKAÇ GÜN BOYUNCA, başka hiçbir işle uğraşmadan, odada birlikte yaşadığımız aileyi toparlamaya çalışmıştım. Evin yakınındaki su kuyusundan su çekip getiriyor, anneme ve Davut'a su içiriyor, annemin başının altındaki paçavraları değiştirip, alnına soğuk suya batırıp çıkardığım bezle masaj yapıyordum. Katayun'un getirdiği bir yumurtanın etrafına doladığım iple tavana asıp, yumurtanın simgelediği yeni hayat muştusunun evimize iyileştirici güç getirmesini sağlamaya çabalamıştım. Selman ve Şahvali durmadan acıkıp eve geliyor, onlar için suyla unu karıştırıp ekmek yaparak karınlarını doyuruyordum. Melike'nin yorgun argın çarşıdan dönüp yapamadığı ne kadar iş varsa, çocukların elbiselerinin yıkanmasından, evin süpürülmesine kadar bütün hepsini eksiksiz yapıyordum.

Özellikle öğleden sonraları annemin ateşli nöbetleri başladığında çektiği acı, dayanma sınırlarını zorlayacak derecelere ulaşıyordu. Battaniyeyi gözlerini kapatacak şekilde üzerine çekerek, gözüne giren ışığı kesmeye çalışıyordu. Çünkü ışık görmek bile canını yakıyordu. Yatağında ıstırap içinde dönüp duruyor ve alnında biriken onca teri döküyor olmasına rağmen hâlâ donuyor, tir tir titriyordu. Nöbet geçip sakinleştiğinde de, yattığı yerde cansız bir kütük gibi kalakalıyor, solgun yüzü ölü gibi görünüyordu.

Annemin yapmış olduğu ciğer hastalıklarına iyi gelen ilaçların son şişelerini de Amir'e verip, satışlara devam etmesi için şehre göndermiştim ve Amir de bir gün içerisinde şişelerin tümünü satmayı başarıp, parasını da getirip teslim etmişti. Elimizde ilaç da kalmamıştı. Oysa annemin planı, bu satışlardan gelecek paranın bir kıs-

mıyla gidip yeniden kuru bitki ve kökler satın alıp, bir parti daha ilaç imal etmekti. Kış günü dağdan taştan kök ve bitki toplamak imkânsız olduğundan, hammaddenin bu kez çarşıdan alınması gerekiyordu. Ama koşullar elvermediğinden, ben bu alış verişi yapmak için gereken parayı da elimde tutmayı başaramamıştım. Melike'de hâlâ sırtında iki halıyla her gün çarşıya gidiyor ve ikisi de sırtında geri geliyor, bir türlü satış yapamıyordu.

Elimizdeki parayı mümkün olduğunca az az harcamaya çalışıyor, sadece ekmek yapmak için una ve biraz da yeşil sebzelere para harcıyordum. Yiyecekler fazla uzun dayanmıyor, hemen bitiveriyordu. Para tamamen tükendiğinde de, tüm ev halkı olarak, söylene söylene de olsa, oruç tutar gibi aç kalmak zorunda olduğumuzu kabullenmek zorunda kalmıştık. Ama daha ertesi sabah, Salman, ev işleriyle uğraştığım sırada eteğime yapışmış, dibimden ayrılmaksızın ağlaya sızlaya benden yemek dilenmeye başlamıştı bile. Ağlayarak kardeşi Şahvali'yi gösteriyor ve "Ekmeğe ihtiyacı var, baksana ölüyor!" diye ciyak ciyak bağırıyordu. Şahvali, sesi sedası çıkmaz biçimde kuzinenin dibine çökmüş, yorgunluktan ve açlıktan bitkin düşmüş vaziyette, gözleri boş bakarak öylece kalakalmış görünüyordu.

"Canımı isteseniz verebilirim, ama ekmek yok!" diyebildim sadece. Kendi açlığımı unutmuş, çocukların sefaletine kahroluyordum. "Haydi, Şahvali'yi de al da Katayunlar'a gidin. Size bir lokma yemek vermesi için yalvarıp yakarın. Başka çare yok."

Çocuklar çıkıp gittikten sonra, ümitsizlikten tamamen çökmüş olduğumu hissederek, loş odanın bir köşesine çöküp kalmıştım. Bir yanda Davut, öbür yanda annem hasta yatıyor, kapının ağzında, ayakkabıların çıkarılıp bırakıldığı yerler çamur içinde duruyordu. Odanın içine günlerdir yıkanamamış insanların kokuları sinmişti. Ben de uzun zamandır yıkanacak bir ara bulamamıştım. Bir an, bir zamanlar banyomu yaptıran hizmetçiler eşliğinde tertemiz olana ve mis gibi kokana kadar yıkandığıma, elma yüzeyi gibi pürüzsüz cildimin üzerine tiril tiril ipek giysiler giydiğime ve böylece bir adamın huzuruna çıkarıldığıma, adamın da, elbise değiştirir gibi, benimle zaman geçirdiği evinden çıkıp, başka bir eve gittiğine şahit olduğuma falan inanamamıştım.

O sırada annemin gözlerini hafifçe aralamış bana seslendiğini görmüş ve hemen yanına koşarak, yüzüne düşen saçlarını usulca elimle başının üzerine taramıştım.

"Hiç çorba kaldı mı?" diye sordu annem, boğazında bir törpü varmış da, soluğu onun üzerinden geçip çıkıyormuş gibi bir sesle.

Bu soru karşısında yaşadığım acı, gökyüzü kadar geniş ve büyüktü. İçim parçalanmış, ona verebileceğim hiç bir şey olmaması beni kahretmişti. Bir süre sesimi çıkaramadan öylece kalakalmış ve sonra, "Şimdi sana yiyecek bir şeyler hazırlarım, Bibi-can," diyebilmiştim. "Sıcak ve sana iyi gelecek bir şeyler...

"Allah razı olsun, kızım," dedi annem, gözlerini yavaşça kapatırken.

Annemin aç olduğunu bile bile orada öylece oturup bekleyemezdim. Ona yardımcı olmak için harekete geçmeliydim. Hemen çarşafıma ve peçeme sarınıp, büyük çarşıda halı satan dükkânların yoğun olduğu bölüme doğru hızlı hızlı yürümeye başladım. Genç tüccarın dükkânına vardığımda, adamın her zamanki yerinde oturduğunu görmüş, oraya kadar neredeyse koşar adım gittiğimden nefes nefese kalmış, ama bütün iyimserliğimi üzerime takınıp, ümit dolu bir sesle genç tüccara Hollandalı'yı görüp görmediğini sormuştum. Adam acıyan gözlerle bana bakarken, dilini damağına dayayarak, dişlerinin arasından çıkarttığı "cık" diye bir sesle sorduğum soruya olumsuz yanıt vermişti. Ve inanılmaz biçimde, yeniden hayal kırıklığına uğramış olarak, genç tüccara teşekkür edip, hiç lafı uzatmadan oradan ayrılmıştım.

Oysa Hollandalı'nın o mavi gözleri, böyle haince bir haksızlığı yapmayacak kadar masum görünmüştü benim gözüme. Nasıl olup da bunu bana yapmıştı? Ya ben, nasıl olup da, onun onurlu yolları benimseyerek yaşayan biri olduğuna bu kadar inanmıştım? Bir Frenk'in, Hollandalı'nın, canı istediği zaman, soğuk tüccar kalbinin sesine kulak vererek, pervasızca tasını tarağını toparlayıp gidebileceği hiç aklıma gelmemişti.

Bu yaptığı haksızlığın ve namussuzluğun cezasını Allah tarafından mutlaka çekecekti kuşkusuz ama bunun o anda benim içinde

bulunduğum duruma hiçbir katkısı yoktu. Anneme yardımcı olmak, onu kurtarmak için başka ne yapabilirdim?

Önce parlak genç müzisyeni, sonra da elindeki asayı sallayıp duran, sedir ağacının altındaki dilenciyi düşündüm. Eğer onlar sokaklarda dilenerek yaşamlarını sürdürmenin bir yolunu buluyorlarsa, ben de bulabiliyor olmalıydım. Bunu becermeliydim. Kalbim yine hızlı hızlı atmaya başlamıştı. Cafer Baba Türbesi'ne ulaşana dek çarşının içerisinde yürürken, yaklaşık bir asır önce yitirdikleri dini liderlerinin türbesini ziyarete gelen yüzlerce inanç sahibi insanın, her Allah'ın günü bu kabrin olduğu meydanı doldurduklarını, elbet içlerinde beni anlayacak ve yardım edecek birilerinin olacağını düşünüyordum.

Türbenin olduğu meydana vardığımda, kapının yakınlarında yere oturmuş dilenen yaşlı ve kör bir dilencinin önündeki sadaka çanağında parıldayan gümüş paralara bakakalmıştım. Mırıldanıp durduğu sözlere kulak kabartıp, işini nasıl yürüttüğünü öğrenmeye çalışmış, sonra ben de kuşağımı çözüp, çanak şeklinde önüme yerleştirip, yere oturmuştum. O güne kadar gördüğüm diğer dilencilerin de neler söylediklerini hatırlamaya çalışarak, mırıl mırıl benzer sözler söylemeye başlamıştım.

O sırada kabir ziyaretini tamamlayıp kapıdan çıkmakta olan bir gurup kadına doğru, "Ebediyete kadar sağlık ve sıhhatle kalın!" diyerek dikkatlerini çekmeye çalışıp, ardından da, "Çoluk çocuğunuz açlık nedir bilmesin. Beşerin prensi Ali sizi bütün belalardan koruyup kollasın!" diyerek sözlerimi sürdürdüm.

Kör dilenci sesimi duymuş, sesin geldiği yöne doğru dikkat kesilmişti. Sonra yüzünü benim olduğum tarafa çevirip, "Kim var orda?" diye höykürdü.

"Yalnız bir kadın," diye, en acıklı sesimle cevap verdim.

"Derdin ne senin?"

"Annem hasta ve ona yedirmek için bir şeyler alabileceğim beş param yok."

"Peki, baban nerede? Erkek kardeşin, amcan, kocan da mı yok?"

"Hiç biri yok."

"Ne kısmetsizmişsin sen de," dedi ardından, hırçın bir ses tonuyla. "Ne olursa olsun, burayı böyle canının istediği gibi paylaşamazsın!"

"N'olur, yalvarırım," derken, bir dilenciden insaf dileniyor olduğuma inanmakta zorluk çekiyor, sesimle yabancılaşıyordum. "Annem açlıktan ölmek üzere..."

Kör dilenci bir süre durdu, sonra, "Bu söylediğin doğruysa, şimdilik kal," dedi. "Ama para toplamak istiyorsan, sesini biraz yükselt. Öyle kendi kendine mırıldanıp durursan kimse seni duymaz da, görmez de."

"Çok teşekkür ederim, kır sakal," dedim, yaşlı ve bilge adamlara saygı olarak kullanılan 'kır sakal' deyimini kör dilenciye yakıştırıp, gurunu okşamaya çalışarak.

Tam o sırada türbeden çıkan, iyi giyimli, beyaz sarığıyla temiz pak bir adamı görünce, hemen boğazımı temizleyip, bu kez duyulur ve anlaşılır olduğunu umduğum ve acı dolu bükümlerle doldurduğum sesimle yakarmaya başladım. Ama adam, para falan vermeden geçip gitmişti. Ondan kısa bir süre sonra yanıma yaklaşan genç bir kadın, karşıma geçip durmuş, sıkıntımı kendisine anlatmamı istemişti. Ona, annemin hastalığını ve kendimin de çok aç olduğumu anlatınca, "Evli misin?" diye sordu.

"Hayır."

"Bu hale düştüğüne göre, utanç verici bir şey yapmış olmalısın." Anlattıklarımdan böyle bir sonuç çıkarıveren kadın, "Başka ne sebeple burada böyle yalnız başına dileniyor olabilirsin ki?" diye de, çıkarttığı sonucu iyice pekiştirdi.

Kadına yalvar yakar anlatmaya çalıştıysam da, çoktan benden uzaklaşmaya başlamıştı bile.

Ben bütün bu başarısızlıkları ardı ardına yaşarken, kör dilenci hiç durmadan sadaka toplamaya devam ediyor, sadaka çanağı dolup taşıyordu. Sonradan anlattığına göre, çocukluğundan beri burada dilencilik yapıyordu ve dolayısıyla insanlar onu tanıyor, geçimi için ihtiyaç içinde olduğunu gayet iyi biliyorlardı. "Bütün dualarınız kabul olsun!" diyordu türbeye gelen ziyaretçilere ve onların da yegâne isteği bu olduğundan hemen çıkarıp sadakalarını veriyorlardı.

Gün ortasına geldiğimizde bana seslenip, "Nasıl gidiyor? Ne kadar topladın bakalım?" diye sordu.

"Hiçbir şey," diyerek, hüzünle yanıtladım sorusunu.

"Hikâyeni değiştirmen lazım belli ki," dedi. "Konuşup, derdini anlatmaya başlamadan önce, dinleyicini iyice tart ve ondan sonra, onlara göre, kalplerini açacak, kendi hallerine şükredecekleri hikâyeler anlat."

Bir an durup, kör dilencinin söylediklerini düşünürken, yanımdan geçmekte olan, zamanında muhteşem bir güzelliğe sahip olduğu besbelli ama şimdilerde orta yaşlarına gelmiş, alımını yitirmeye başlamış bir kadın gördüm.

"İyi yürekli hanım, lütfen bana yardım edin!" diyerek dikkatini çekmeye çalıştım. "Kaderin sillesini ağır biçimde yemiş bu fakire bir sadaka verin!"

"Sıkıntın nedir?"

"Bir zamanlar, İsfahan camilerinin sayısı kadar çok atları olan bir adamla evliydim," diye başladım hikâyeme. Annemin hikâye anlatma tekniklerini hatırlamaya çalışıyordum bir yandan da. "Sonra bir gün, benden sıkılıp evlendiği ikinci karısı, bana iftira edip, parası için onu zehirlemeyi planladığımı uydurup, kulağına fısıldayınca, işte böyle sokağa atıldım. Gidecek kimin kimsem yok, çünkü bütün ailem Allah'ın rahmetine kavuşmuş durumda. Tutunacak bir dalım kalmadı," diyerek ağlaştım.

"Zavallı şey," dedi kadın. "Şu ikinci hanımlar, gerçekten de ne vicdansız oluyor ve fırsatını buldular mı da, zehirlerini derhal akıtıyor. Al şunu, Allah'ın rahmeti üzerine olsun." Sadaka olarak almayı başardığım ilk para, nihayet, çanak şeklinde önüme yaydığım kuşağımın içine düşmüştü.

Ardından, iki genç askerin, gelişmiş ve sağlıklı vücutlarıyla, emin adımlar atarak türbeye yaklaştıklarını görünce, hemen hafızamı zorlayıp, onlara anlatacak değişik bir hikâye bulmaya çalıştım.

"Annemle babam, ben çok küçükken hakkın rahmetine kavuşmuş, erkek kardeşim de mürüvvetimi göremeden şehit düştü. Bu bahtsız kardeşinize bir sadaka verin lütfen."

"Şehit mi düştü," diye atladı askerlerden biri, "Nerede?"

"Osmanlıyla savaşta; kuzeybatı sınırlarımızı korurken."

"Demek o bir kahraman!" dedi öteki asker ve iki bozukluk daha düştü sadaka bezimin üzerine.

Kadınlardan ziyade, daha çok erkekler benimle konuşmak için karşıma dikiliyordu. "İddiaya girerim, o peçenin altında ay kadar muazzam bir güzellik saklıyorsun sen," demişti, daha sakalları bitmemiş genç bir oğlan. "Neden peçeni kaldırıp, sana bir kerecik bakmama izin vermiyorsun ki?"

"Babası cehennem ateşinde kavrulasıca!" dedim oğlana, kapalı dişlerimin arasından tıslar gibi, hırsla.

"Bir kerecik."

"Ey Hasan! Ey Hüseyin! Beşerin ermişleri, şu fakir kadını zalim yabancıların kem gözlerinden ve şerrinden koruyun!" diye, gayet yüksek bir sesle yakarmaya başlar başlamaz, oğlan neye uğradığını şaşırıp, hemen oradan sıvışmıştı.

Sonradan yanıma gelen, kızıl sakalları kınayla boyanmış, şişko bir adamın arsızlığı, genç oğlanınkinden de beterdi. "Peçenin altında nasıl göründüğün falan hiç umurumda değil," diye başlamıştı tacizine. "Hadi gel hemen bir muta yapalım, sadece bir saatliğine, ha?"

Bu sırada da, elinde tuttuğu gümüş parayı, güneş ışığını gözüme yansıtacak biçimde oynatarak, gözümü alıyordu. Parayı tutan parmaklarının boğumlar, kalın kalın nasır bağlamıştı.

Önümde duran, sadaka bezi yaptığım kuşağımın içindeki paraları alıp, kuşağımı da toparladıktan sonra, hızla oradan sıvışmaya niyetleniyordum ki, şişko adam "Çarşıda kasap dükkânım var. Çok açsan, gel beni bul!" dedi ve ayaklarımın dibine birkaç kuruş fırlatıverdi. Oradan uzaklaşırken, fırlattığı paralar, yanı başımdan hoplayıp zıplayarak, sağımdan solumdan geçiyorlardı. Durup arkama döndüm ama o anda, açlıktan ölmek üzere yatan annemin solgun yüzü gözlerimin önüne gelince, yapmak istediklerimin tümünden vazgeçip, eğilip paraları toplamaya başladım. Kasap ardımda kalmış, dönüp yoluna giderken bir de iğrenç kahkaha patlatmıştı.

Kör dilenciye, "Ben gidiyorum, kır sakal," diyerek, olduğum yerden seslendim. Çorba yapmaya yetecek kadar parayı toplamıştım. "Gönlü büyüklüğün için teşekkür ederim."

O da yerinden kımıldamadan, "Allah kör talihinin önünü açık eylesin," diyerek benimle vedalaştı.

"Seninkinin de..." Sonradan, bu söylediğimden dolayı çok utanmıştım çünkü adamın körlüğünü yüzüne vurur gibi bir karşılık vermiştim.

Dosdoğru çarşının yiyecek satılan hal bölümüne koşup, dilenerek kazandığım bütün parayla soğan ve kuzu kemikleri satın alıp, elimde paketlerle eve dönüş yoluna düştüğümde, elde ettiğim kazancın kaynağının yüreğime inanılmaz ağır geldiğini hissetmiştim. Tanımadığım insanların acıma duygularını istismar edecek hikâyeler uydurmak zorunda kalmak ve aklı uçkuruna kaçmış, zaaf sahibi adamların tacizlerine karşı oyalama taktikleri geliştirmek hiç bana göre bir iş değildi. Çarşıdan, Melikelerin perişan mahallesine kadar olan yol boyunca, yapabileceğim yegâne işin dilencilik olmasına hayıflanıp, içimden isyan etmiştim. Ama bu ruh halime derhal müdahale edip, beni isyana sürükleyen düşünceleri kafamda hemen bastırmam gerekiyordu, çünkü şu anda bütün bu hezeyanların bana hiçbir faydasının olmadığı gün gibi ortadaydı.

EVE ULAŞTIĞIMDA, annemin yattığı yer yatağında iki büklüm olmuş, karnına doğru kapanmış, üzerindeki battaniyenin de bacaklarına dolanmış olduğunu görmüştüm. İki ateş nöbeti arasındaki sakin evrede olmasına rağmen, gözlerindeki fersiz bakış beni haddinden fazla endişelendirmişti. Gözleri sanki ölü gözleriymiş gibi boş bakıyordu. Hemen koşup yanına giderek, elimdekileri yatağın üzerine bırakıp, yüzünü, alnını, saçlarını okşamaya başladım.

"Bibi, bak! Soğanla kuzu kemiği aldım! Şimdi sana çorba yapıp, kuvvet kazanmanı sağlayacağım."

Annem yattığı yerde, güçsüzce geriye kaykılmaya çalışırken, "Gözümün nuru, artık ihtiyaç kalmadı," dedi.

Elini avucumun içine alıp sıkı sıkı tuttuğumda, kemikleri çıkmış parmaklarının kupkuru olduğunu fark etmiştim. Hasta düştüğünden beri haddinden fazla kilo vermiş, güç kaybetmişti.

"Hiçbir şey yiyemeyeceğim," diye sürdürdü sayıklar gibi söylenmesini.

Bir an, o gün boyunca yaşadıklarım gözümün önünden geçti ve annemin bir lokma yemek yiyeceğini bilsem, yine gidip o tüysüz oğlanın ve şişko kasabın alaycı tacizlerine seve seve hedef olabileceğimi düşündüm. "Lütfen Bibi-can, n'olursun, hiç değilse bir kere denersin," diye yalvardım.

"Bu yiyecekleri almak için parayı nereden buldun?"

Bitkisel ilaçların satışından kazandığımız paraların son kuruşunu da harcadığımızı gayet iyi bildiğinden, hiç lafı uzatmadan, gidip Cafer Baba Türbesi'nin önünde dilencilik yaptığımı itiraf etmek zorunda kalmıştım. Ben olup bitenleri anlatırken, annem, duyduklarına kalbi dayanamayacakmış gibi acıyla gözlerini yummuştu.

"Erkekler senden başka şeyler de istediler mi?" diye, ince bir fısıltıyla sorduğu soruya, hiç tereddüt etmeden, "Hayır," diye yanıt vererek, içini biraz olsun rahatlatmaya çalışmıştım.

Sonra, başının altındaki yastığı alıp havalandırmış, yüzüne düşen gri saçlarını başına taramış, onu biraz olsun ferahlatmak için elimden geleni yapmıştım. Saçları günlerdir yıkanmamış olduğundan yapış yapış bir hale gelmiş, fena halde yağlanmıştı ve annem, böylesine pis olmaktan dolayı utanıp, ona dokunduğumda yüzüme bakamıyordu.

"Bugün çok daha iyi görünüyorsun," dedim, sesimi olabildiğince pırıl pırıl çıkartmaya çalışarak. Kendimi de söylediğim şeyin doğru olduğuna ikna etmeye çalışır gibiydim.

"Öyle mi?" dedi, annem, sadece. Cildi sapsarı olmuş, gözlerinin altındaki mor halkalar iyice siyahlaşmıştı. "Evet, bugün daha iyiceyim," dedi o da, ipince, zayıf ve bıkkın bir ses tonuyla.

Gidip kuyudan getirdiğim soğuk suya bir bez batırıp, annemin yüzünü ve ellerini sildim. Kendini biraz daha zinde hissettiğinde "Ahh!" diye bir nidayla iç geçirdi. "Birazcık da olsa tazelenmek ne hoş bir duygu!"

"İyileşir iyileşmez, ilk işimiz, bir hamama gidip yıkanmak olacak," dedim, en neşeli ses tonumla konuşmaya devam ederek. "Ve bütün bir öğle sonrasını, sıcak suların içinde iyice yumuşayana kadar yatarak ve keselenerek geçireceğiz."

"Evet, tabi," diye onayladı annem. Bebekleri severken insanların gayri ihtiyari çıkarttığı seslere benzer sesler çıkartarak konuşuyordu. Ardından, olduğu yerde, bir yanından öbür yanına dönmek isterken, "Ah! Ah!" diye inleye inleye hareket etmeye çabaladı. Hastalığı bütün kaburgalarına, bacaklarına ve sırtına sirayet etmiş, her yanını ağrı sızı içinde bırakmıştı.

"Sana biraz masaj yapmamı ister misin?" diye sorduğumda, çenesini böğrüne kadar yaklaştıracak biçimde, başını ağır ağır yukarı aşağı sallayarak onayladı. Kaslarını gevşetmek için yavaş yavaş ovalamaya başladığımda, yüzündeki ferahlamayı görebiliyordum.

"Sen evde yokken," diye, yine zorlaya zorlaya, gözleri kapalı konuşmaya başlamıştı, "çok güzel bir rüya gördüm. Babanla beraber o yaban keçisi boynuzunu eve getirdiğiniz günü gördüm."

Gözlerini açtı, ellerini uzatıp yanaklarımı avuçlarının içine aldı. "O gün, hayatımın en mutlu günlerinden biriydi; seni doğurduğum günden sonraki en mutlu günüm."

"Neden özellikle o gün?"

"O gece, sen uyuduktan sonra, babanla çok güzel vakit geçirmiştik. Bizim ilişkimizin, öyle afrodizyak etkileri olan boynuzlara falan hiç ihtiyacı olmadığını konuşup, gülüşmüştük. Sonra da beni kollarına alıp, başkasıyla değil de, sadece benimle evli kaldığı için ne kadar müteşekkir olduğunu söylemişti."

"Seni gerçekten çok seviyordu," diye mırıldandım, huzurlu bir sesle.

"Sadece sevmek yetmez," diye terslendi annem. "15 yıl çocuk doğuramayan bir kadın pek de sevilmez!"

Annemin bu konu her açıldığında takındığı hırçın tavır, ben doğmadan önce ilişkisinde yaşadıklarının onda derin izler bıraktığını düşünmeme neden oluyordu. O zamanlarda her ay düzenli olarak Gülsüm'e gidip, hamile kalmak için türlü çeşit bitkisel ilaçlar dene-

diğini, sonunda çaresizliğinin üst sınırlara ulaştığını ve onu, Kuh Ali Mezarlığı'ndaki taştan aslan heykelini ziyaret ederek, bir çocuğu olması için dualar ederken, bir yandan da karnını heykele sürtmeye kadar vardırdığını biliyordum. Son dönemde kendi yaşadıklarımdan sonra, annemi daha iyi anlayabiliyordum. Ben de hamile kalabilmek için birkaç ay boyunca çabalamış, türlü çarelere başvurmuş, ama elimi ümitle altıma her götürüşümde sadece kendi kanımla karşılaşarak kahrolmuştum.

Parmaklarımı, sünger kıvamındaki annemin bacak kaslarına bastıra bastıra masaj yaparken, "Babam bu yüzden sana kızıyor muydu?" diye sordum.

"Sabırsızlanıyordu," diye yanıtladı. "Onun yaşındaki arkadaşlarının hepsi, o sıralarda oğullarına ata binmeyi ve namaz kılmayı öğretmeye başlamıştı. Bizim aramızdaki sürtüşme de gün geçtikçe büyüyordu tabi. Sessiz sedasız nice geceler geçirdik, aynı evde yaşamamıza rağmen. Sen doğmadan bir yıl öncesine kadar, kendi kendimi yiyip bitirdiğim bir çözüm yolu üzerine, nihayet, bağrıma taş basıp, babanın mutsuzluğuna son vermek için kendimi feda etmeyi göze alarak, kararımı verdim. 'Kocam,' dedim bir gün ona, 'var git kendine ikinci bir karı bulup evlen!'

"Bu çözümü önermiş olmama çok şaşırdı ama onun oğul özlemine başkaca bir çare de düşünemez olmuştum. Bana dedi ki: 'Gerçekten, benimle birlikte olacak başka bir kadınla aynı çatı altında yaşamaya tahammül edebilecek misin?'

"Cesur olmaya çalışıyordum ama yine de bu düşüncenin gözlerimi dolu dolu etmesinin önüne geçemiyordum. Öyle güzel bir adamdı ki, beni öyle gördükten sonra, bir daha bu konuyu hiç açmadı. Zaten bu olaydan sonraki yıl içerisinde nihayet hamile kaldım ve ilişkimiz de hızla eski mükemmelliğine döndü."

Annem, hikâyesinin burasında elini karnının üzerine koyup, "Karnımda kramplar hissettiğim ve doğum sancısı çekmeye başladığım gün, baban, hasat için tarlalarda ter döküyordu," derken, o günü öyle içten bir mutlulukla hatırladı ki, sanki üzerine bir ışık düşmüş gibi yüzü aydınlandı. "Bense, çevremde toplanmış bütün kadın arkadaşlarımın arasındaydım. Birileri ayaklarıma masaj yapı-

yor, diğer biri içmem için soğuk sular getiriyor ve hep beraber senin doğumun üzerine şarkılar söylüyorlardı. Ama ne kadar uğraştıysam da, sen bir türlü dışarı çıkmak bilmiyordun. Bütün o gün boyunca ve gece de sabaha kadar doğum sancıları çektim. Sabah olunca, kadınlardan biri İbrahim'e bir çocuk gönderip, kuşlarından birini serbest bırakması için ona yalvarıp yakarmasını söyledi. İbrahim kuşu salınca, sen de benim karnımdan çıkacak, aynı o kuş gibi özgürleşecektin. Oğlan geri geldiğinde, İbrahim'in kuşu saldığını, kuşun da rüzgâr gibi uçup gittiğini haber verdi. Bu haberi duyar duymaz, yüzümü kıbleye dönüp çömelerek öyle bir son güçle ıkındım ki, sonunda yuvandan çıktın.

"Ondan sonraki yıllarda da, baban daima bir oğlan çocuğu olsun diye arzulamaya devam etti, biliyorum," diye sürdürdü sözünü annem. "Ama işte o yaban keçisi boynuzunu eve getirdiğiniz gün, başka biriyle değil de benimle evli kaldığına müteşekkir olduğunu söylemesi, babanın her ikimizi de ne kadar sevdiğinin ve bununla mutlu olduğunun alenen ilanıydı. Çünkü zaman içinde sen, sen güzel kızım, sen onun için, bütün oğlan çocuklarından daha kıymetli bir hale gelmiştin."

Babam beni gözünün nuru gibi sevmişti gerçekten de. Böyle bir sevginin muhatabı olmak bana oldum olası normal bir durum gibi görünmüştü çünkü başka türlüsünü hiç öğrenmemiştim. Ama o anda, artık olgun bir kadın olduğum o günlerde, her şeyin nasıl tamamen farklı olabileceğinin ayırtına varabiliyordum.

Annem öyküsünü bitirmiş, yüzünde sanki güller açmıştı. O soluk benzi ve zayıflığına rağmen, birden inanılmaz biçimde güzelleşmişti. "Baban artık yok, ama ben onun kendiyle ve Allah'la nasıl huzur anlaşması yapıp, beni de o anlaşmaya dâhil ettiğini, asla unutmayacağım, dedi. "Ve şimdi sıra bende. Ben de onun yaptığı gibi davranmalıyım. Canım kızım, her şeye rağmen, yaşadığımız kaderi kabul edip, seninkini de, benimkini de, sadece olduğu gibi, sevgiyle benimsiyorum."

İsfahan'a geldiğimiz günden beri yaptığım hatalara ne kadar içerlediğini ve kızdığını çok iyi bildiğimden, bu gösterdiği tefekkür,

yüreğimin taze kanla dolmasını ve daha bir güçle atmasını sağlamıştı.

"Bibi. Sana kurban olurum ben!" diyerek ağlamaya başlamıştım, incecik incecik. Annem kollarını açmış, ben de hemen yanına, leke dolu yatağın kenarına kıvrılmıştım. İyice incelmiş kolunu vücuduma dolayıp, usul usul alnımı okşuyordu. Annemden yayılan anaç kokuyu duyuyor, her ne kadar hasta olsa da, bu koku bana tatlı geliyordu. Ellerinin yumuşacık dokunuşunu, bütün benliğimde yayılan bir huzur duygusu olarak algılıyordum. Beni, haftalardır ilk defa bu kadar yakınına yaklaştırıyordu ve ben de bu inanılmaz mutluluğu hıçkıra hıçkıra içime sindiriyordum.

Annemin koynunda daha uzun süre kalmayı çok istememe rağmen, gün bitmeye yüz tutmuş olduğundan, benim hemen kalkıp yemek hazırlamak zorunda olduğumu biliyordum. Belki de annem, bütün bu moral depolama seansının ardından bir iki lokma yemek de yerdi. Koynundan sıyrılıp çıkmaya yeltendiysem de, bana sıkı sıkı sarılarak, olduğum yerden kımıldamama izin vermeden kulağıma eğilip, "Yüzüne âşık olduğum güzel kızım, bana gitmeden bir konuda söz vermeni istiyorum," diye fısıldadı.

"Ne konuda istersen, söyle!"

"Ben öldükten sonra, Gordiye ve Gostaham'ın yanına gidip, onlara seni affedip, tekrar yanlarına almaları için yalvar."

Hızla başımı kaldırıp, ondan yana döndürerek, annemin yüzüne baktım.

"Çocuğum," diye sürdürdü sözünü annem, "onlara, ölmeden önce son isteğimin şu olduğunu da söyle: Sana bir koca bulsun ve evlendirsinler."

Boğazıma bir yumru oturmuştu sanki. Aynı babamın ölümünde hissettiğim gibi, nefesimi kesen bir yumruydu bu.

"Ama..."

Elimi tuttuğu parmaklarını yavaşça oynatarak beni susturdu ve sessizliğe davet etti.

"Ve bu kez, eksiksiz olarak onların isteklerine boyun eğeceğine, şimdi bana söz ver!"

"Bibi, sen ölmeyecek, yaşayacaksın; bunu benim için yapmalısın," diye yakardım anneme fısıltıyla. "Senden başka kimsem yok benim."

Çektiği acı gözlerinden gayet net okunuyordu. "Kızım, Allah beni yanına çağırmasa, seni asla terk etmem, bunu biliyorsun."

"Hayır!" diye bağırdım. "Çağırmıyor!" Çığlığıma uyanan Davut homurdanarak neler olduğunu sorduğunda, ne annem ne de ben yanıt vermemiştik. O da, dışarıdaki hava kadar ıslak, balgamlı ve gürül gürül bir öksürük krizinin ardından, kendi kendine uyuyakalmıştı.

Bir süre sessiz bir bekleyişin ardından annem, "Söz vermedin hâlâ," dedi, parmaklarını elimin üzerinde kuş gagalamasına benzer şekilde tıptıplayarak. Yıllardır halı dokumaktan, çamaşır yıkamaktan ve hamur yoğurmaktan sertleşmiş ellerinin nasıl taş gibi olduğunu hissediyordum.

Başımı bir an önüme eğdim ve "Kuran-ı Kerim üzerine yemin ederim, sözünü tutacağım," dedim.

"Şimdi rahat rahat uyuyabilirim," diyerek, gözlerini kapattı annem.

Tam o sırada içeri sökün eden oğlanlar, ciyak ciyak karınlarının aç olduğundan yakınıyorlardı. Bir an önce annemin yanından kopup ev işleriyle ilgilenmem gerekiyordu. Soğanları acele acele doğrarken, bir yandan da annemin söylediklerini düşününce, ellerim titremeye başlamış, az daha elimdeki bıçakla kazayla parmağımı kesecek gibi olmuştum. Tencereye kuzu kemiklerini, tuzu ve dereotunu koyduktan sonra ateşin üzerine yerleştirip, bir parça kuru tezekle ateşi de kuvvetlendirdikten sonra, çorba kaynamaya başlamıştı bile. Oğlanlar havadaki kokuyu, açlıktan çılgına dönmüş biçimde içlerine çekiyor, yüzlerini heyecanla yamuk yumuk yapıyor, acayip şekillere giriyorlardı.

Çorba hazır olduğunda önce anneme, sonra sırasıyla çocuklara, Davut'a, çarşıdan yeni dönen Melike'ye ve en son da kendime servis yapmıştım. Aslında sade kaynar sudan biraz daha hallice bir yemek olmasına rağmen, yaptığım yemek, prenslere layık bir öğün gibi tü-

ketiliyordu. Oğlanlar çorbalarını içer içmez halleri değişmiş, yanakları yine elma gibi kırmızı kırmızı meydana çıkmıştı. Dönüp, yatağında hareketsiz yatan anneme bir göz atmış, çorbasının, başucunda dumanı tüterek durduğunu görmüştüm. Dokunmamıştı bile.

"Bibi, yalvarıyorum, biraz ye, n'olursun."

Elini zorlukla kaldırıp burnunu gösterdi. Sanki çorba kokusunun midesini bulandırdığını anlatmaya çalışır gibiydi. "İçemeyeceğim," dedi güç bela.

O sırada Salman, tabağındaki çorbayı bitirmiş, biraz daha alabilmek için elindeki çanağı uzatmıştı. Ona biraz daha çorba verirken, içimden, annemin sonradan iştahı açılırsa içebileceği kadar çorbanın kalması için dualar etmeye başlamıştım ki, Davut, "Ellerin dert görmesin!" diyerek, tencerede arta kalan bütün çorbayı midesine indiriverdi.

Şahvali bağırdı: "Ben de istiyorum!"

Tam ona, artık çorba kalmadığını söyleyecektim ki, Melike'yle göz göze geldik. "Annenin çorbasını içmemesine çok üzülüyorum," dedi Melike, nazikçe gözlerini benden kaçırarak, "ama onun için ayırdığın bir tabak çorbayı da ziyan edemeyiz, öyle değil mi?"

Kalkıp, annemin başucunda duran çorbayı alıp, Melike'nin oğluna verdim ve tek bir kelime bile etmedim. Tekrar annemin yanına döndüğümde, Şahvali'nin son tabak çorbayı içerken çıkarttığı şapırtıları duymamaya çalışıyor, sinirlerimin, eski bir halının kolon ipleri gibi yıprandığını hissediyordum. Annemin cansız gibi duran elini tutmuş, gözlerimi kapatmış, sabırla dua ediyordum.

"Kutsal anamız Fatma, peygamber efendimizin mübarek kızı, anneme sıhhat ve afiyet ihsan eyle," diye yakarıyordum. "Kadınların en bilgesi Fatma, dualarımı duy! Masum annemi bana bağışla, yavrusunu onun lekesiz ışığından mahrum etme!"

ERTESİ SABAH KALKTIĞIMIZDA ANNEM, acıktığını beyan ettiyse de, yine ona verebileceğimiz hiç yiyeceğimiz yoktu. Akşam, annemin payı olan çorbayı oğluna içirip, gözlerini de benden kaçırmış olduğu için Melike'ye çok içerlemiştim. Melike evden çıkıp gitmiş,

Davut ve annem de uykuya dalmışken, yine çarşafıma ve peçeme bürünüp, doğru Cafer Baba Türbesi'nin yolunu tuttum. Büyük çarşıdan uzakta yaşıyor olmaktan dolayı memnundum, çünkü mahalledekilerin, benim çarşıya gidip gelmelerimin sebebinin dilencilik yapmak olduğunu bilmelerini istemiyordum. Yolda giderken de, bugün rastladığım insanlardan para dilenirken ne hikâyeler anlatacağımı kurgulayıp, onları nasıl eli açık hale getirip, bana para vermelerini sağlayacağımı hesaplayıp duruyordum.

Türbeye vardığımda, kör dilenci çoktan gelip yerini tutmuş, sadaka tasını önüne koyup, para toplamaya başlamıştı bile. "Allah'ın selam üzerine olsun, kır sakal," diyerek onu selamlamıştım.

"Kimdir o?" diye, saldırgan bir üslupla karşılık verdi.

"Dünkü kadın," diye karşılık verdim ben de.

Elindeki baston değneğini benim olduğum yana sert bir biçimde sallaya sallaya, "Gene ne istiyorsun? Ne işin var burada?" diye sürdürdü saldırgan tavrını.

Bir adım geri çekilmek zorunda kalmıştım, çünkü salladığı değnekle bana vuracakmış gibiydi. "Annem hâlâ çok hasta," dedim.

"Ve ben de hâlâ körüm!"

"Allah gönül açıklığı versin," dedim, onun bu saldırgan tavrına karşı nezaketimi korumaya çalışarak.

"Allah o dediğini verene kadar, benim karnımı doyurmayı sürdürmem gerekiyor ama," diyerek, laf yetiştirdi kör dilenci. "Buraya her gün gelip dilenemezsin, çünkü eğer bunu yaparsan, ikimiz de aç kalırız."

"O zaman, ben ne yapacağım? Ben de aç kalmak istemiyorum."

"Başka türbeye git!" dedi. "Eğer gelecek hafta annen hâlâ iyileşmemiş olursa, o zaman buraya, yine bir günlüğüne gelmene izin verebilirim."

Yanaklarımın yanmaya başladığını hissediyordum. Nasıl oluyordu da, pejmürde bir dilenci parçası, şurada iki kuruş para dilenmeme engel oluyordu, canım! Aldırmadan, iki adım öteye açılıp ondan uzaklaşarak, sekizgen türbe kapısının girişine yakın bir noktada konuşlanıp, önüme de sadaka bezimi açarak, gelip geçenden yardım dilenmeye başlamıştım yine.

Çok geçmeden, uzun boylu, orta yaşlarda bir kadının, kör dilenciye yaklaşıp hatırını sorduğunu görmüştüm. Her halde buraya sıkça gelen ve her seferinde de kör dilenciye para veren, düzenli müşterilerinden biridir diye düşünmüştüm.

Kadının hal hatır sormasına karşılık, kör dilenci cevaben, "Fena değilim, efendimiz Ali'ye şükürler olsun," diye başlayıp, "Hiç değilse, şu karşıdaki kadından daha iyi durumdayım," diye sürdürmüştü sözlerini, benim olduğum yönü işaret ederek. Bir an, kör dilencinin az önce bana yaptığı kötü muameleden üzüntü duyup, vicdan azabı çektiğini ve yeniden bana yardımcı olmaya karar verip, olası sadaka vermeye eğilimli kimseleri de bana yönlendirdiğini düşünmüştüm.

Kadın, sanki kör dilencinin ne demek istediğini anlamamış gibiydi ama, "Ne demek istiyorsun?" diye sorarken, dedikodu almak için yanar tutuşur gibi de bir hali vardı.

Kör dilenci, gayet duyulur bir fısıltıyla kadına, "O kadın var ya, senin gibi mübarek ve seçkin hayırseverlerin duygularını istismar edip, topladığı parayla da gidip afyon satın alıyor," diyiverdi.

"Ne!" diye fırladım yerimden. "Hayatımda elimi sürmedim ben afyona falan! Burada olmamın yegâne sebebi, annemin hasta olması ve ona bakamıyor olmam."

Bu ateşli protesto gösterim, sadece suçlu olduğumun tescili olarak algılanıyor gibiydi.

"O zaman git de paranı annen için harca! Sırf kendin için değil," dedi kadın.

"Allah daima doğrusunu bilir," dedi kör dilenci de arkasından, bilgece bir tavırla.

Daha sonra da bu ikisi, oracıkta, madde bağımlılığının nasıl bütün kötülüklerin anası olduğunu konuşmaya başlamışlardı. Çevrede yürüyüp geçen insanlar da bütün konuşulanları duyuyor, sanki kötü bir cinmişim gibi bana bakarak, mümkün olduğunca uzağımdan geçmeye gayret ediyorlardı. Artık burada kalma inadımın, işe yaramayacak bir ayak diretme olduğunu idrak etmiştim. Çünkü herkes kör dilencinin sözüne her şeyden çok itibar ediyor ve hiç kimse parasını bir afyon bağımlısına vermek istemiyordu.

"Hoşça kal, kır sakal," diye seslendim, oradan ayrılırken. Ona karşı, bunu yapmaktan ne kadar rahatsız olsam da, nazik davranmam gerektiğini, çünkü bir hafta sonra, oraya tekrar dönmek durumda kalma olasılığını hesaba katmam gerekiyordu.

"Gelecek hafta görüşürüz, o zaman."

"Allah yardımcın olsun, evlat!" diyerek, daha nazik bir dille yanıtladı veda sözlerimi. Şimdi, onca yıl burada nasıl para kazanıp, yaşamını idame ettirmeyi başardığını daha iyi anlamıştım.

Oradan ayrılıp gittiğim diğer iki türbede de, bölgenin müdavim dilencilerinin, bir köşede oturup dilenme izni istememe tepkisi, yılanlar gibi tıslayarak beni reddetme şeklinde gelişmişti. Israr etmekten yorgun düşmüş, ümitsiz ve yorgun biçimde, gerisin geriye evin yolunu tutmuştum. Gökyüzü kalın ve gri bir bulut tabakasıyla kaplanmış, yerlerde de ince bir kar örtüsü vardı. Eski kent meydanına vardığımda, bütün dükkân sahipleri ve seyyar satıcılar kaçmış, çarşı terk edilmiş gibiydi. Eski Cuma camisinin kapı kemerleri altına sığınmış birkaç evsiz dilenci itişip kakışarak kendilerine sığınacak bir köşe arıyor, caminin karla kaplı kubbesi kaskatı ve donmuş gibi duruyordu. Ben de kendimi kaskatı kesilmiş hissediyordum.

Melikelerin evine vardığımda, el ve ayak parmaklarım tamamen hissiz kalmış, sanki bana ait değillermiş gibiydiler.

Eve girdiğimde annemin, leş gibi yer yatağında uyuduğunu görmüştüm. Zayıflıktan, yüzünde derisinin altından iyiden iyiye ortaya çıkmış kemikleri ürkütücü bir görüntü veriyordu. Ayak seslerimi duyunca, kırpıştıra kırpıştıra gözlerini açmış, gene ellerimde paketler olacağını umar gibi bakmıştı. Eve hiçbir şey getirmemiş olduğumu anlayınca da, tekrar gözlerini kapatıvermişti.

Soğuk ellerimi annemin yüzünde gezdirince, hafif bir rahatlamayla iç geçirmişti. Yine içinde yükselen alevlerle yanar gibiydi. Bu ateşin, için için onu yakarak yok edeceğinden endişe ettiğimden, hemen dışarı, avluya çıkarak, biraz kar toplayıp, giymediğim tuniğimin koluna doldurup, kol ağzını da büzerek, annemin alnına koymuştum. Inleyerek içecek bir şeyler istediğinde de, Melike'nin çarşıdan kendi mallarıyla takas edip aldığı, ateşe karşı iyi geldiği söyle-

nen servi usareli sert liköründen bir yudumu anneme içirmeye çalışmıştım. Ama bu içeceği daha yutamadan püskürttüğü gibi, üzerine bir de yeşil safra kusmuştu. Hemen bu pıhtılı ve fena kokulu mayii temizlemeye koyulduğumda, bir yandan da likörün annemi neden daha kötü ettiğini anlamaya çalışıyordum.

O akşam, bütün aile açtık. Hiç yiyeceğimiz yoktu. Melike eve geldiğinde, sadece bir bardak, alabildiğine açık çay içip, hemen yatmıştı. Oğlanlar açlıktan çıldırmış gibiydiler ve bir süre karınlarının ağrıdığından şikâyetlenerek mızıldandıktan sonra, annelerinin iki yanına kıvrılıp uyuyakaldılar. Onları öyle görünce, bir zamanlar annemin de beni sarıp, anlattığı birbirinden güzel masallarla uyutmalarına duyduğum uçsuz bucaksız özlemi hatırlamıştım.

Gece gökyüzünde ay yükseldiğinde, annemin de ateşi yükselmişti. Hiç durmadan avluya çıkarak kar toplayıp, ateşler içinde yanan annemin kol içlerine ve omuzlarına sürüyor, onu serinletmeye çalışıyordum. Ama bu kez, nefes alırken soluğu kesilmeye başlamış, üzerine koyduğum karları istemez olmuş, sanki cildini yakıyorlarmış gibi bedenini güçlükle geri çekmeye çalışarak uzak durmaya çalışır olmuştu. Bir kere daha denediğimde, kollarını göğüslerinin üzerinde sıkı sıkı bitiştirip, kendini güçlükle korumaya çalışır gibi bir hal almıştı. Onu incitiyor olmaktan dolayı yüreğim parçalanıyordu ama karla doldurduğum tuniğimle bütün vücudunu ısrarla soğutma çabama da bıkmadan usanmadan devam ediyordum. Çünkü ateşi alt etmenin bildiğim tek yolu buydu.

Bir süre sonra, kollarını ve bacaklarını oynatmayı kesip, sakinleşmeye başlamıştı. O ağlayıp, çığlık attıkça, ben tuhaf bir biçimde rahatlıyordum, çünkü bu tepkiler bana göre, içinde hâlâ bir yaşama isteği olduğunun göstergesiydiler. Çıkarttığı seslerse, terkedilmiş kedi yavrularınınki gibi, son derece cılız ve zavallı inleme nidalarıydı. Vücudu aşırı zayıf düşmüş, yorgun bedeni ancak bu kadar ses çıkarabiliyordu.

Annemle ilgilenirken, bir yandan da etrafımızdan gelen kâbus gibi bir sürü diğer sesi de duyuyordum. Bir ara Salman uykusundan ağlayarak uyanmış, rüyasında kendisini köprü altlarında kovalayan bir cin gördüğünü anlatmıştı. Davut, nefes alıp verirken durmadan

vızıldamayı sürdürüyordu; sanki ciğerlerinin yarısı su doluydu. Ve avluya açılan evlerden birinde yaşayan bir kadın, gecenin yarısında feryat figan Allah'a yakararak, doğum sancısıyla kıvranmaya başlamıştı.

Annemin kendini biraz toparlayıp konuşmaya çalışır hale gelmesi ne kadar zaman almıştı, gerçekten hiç bilemiyordum. Dudaklarını oynatıyordu ama ne dediğini hiç anlayamıyordum. Bütün yapabildiğim, saçlarını yüzünden başının üzerine doğru yavaşça taramaktan ibaretti. Bir ara elimi sıkı sıkı tutup, taramamı engellemek istedi ve inleyerek, "Önce hiçlik vardı..." dedi.

"Uyu, Bibi-can, uyu hadi," diye sakinleştirmeye çalıştım onu. Şimdi hikâye anlatmak için enerji tüketmenin hiç sırası değildi.

Tuttuğu elimi bırakıp, rahatsız biçimde diğer yanına dönmeye çalışıyordu. "Sonra," diye mırıldanmayı sürdürdü. Alt dudağı çatlamış, kan sızmaya başlamıştı. Karanlıkta el yordamıyla odanın içinde sürünerek, kuyruk yağı ve baharat arandım, sonra da bulabildiklerimi dudaklarına sürüp kanamayı kesmeye çalıştım.

Dudakları kıpır kıpır oynuyor, sesi çıkmıyor, ama o hâlâ başladığı hikâyeye devam etmeye çabalıyordu. Yardımcı olmak için, sakince kulağına eğilerek, "Sonra ol dendi ve oldu," diye fısıldadım.

Annemin dudakları hafifçe eğilip gülümser gibi oldu. Tek ümidim, şimdi sakinleşip uykuya dalmasıydı. Elini tutup, usul usul okşadım; aynı onun bana defalarca yaptığı gibi. Dudakları durmuyor, yine kıpır kıpır oynamaya başlıyordu. Başımı eğip, kulağımı dudaklarına yaklaştırarak ne dediğini anlamaya çalışıyordum. "Oldu!" diyordu sadece; "Oldu!" Sonra gözleri dondu ve gözlerine muzırca keyifli bir bakış kondurdu. Tuhaf, sağlıksız, afyon bağımlılarının gözlerindekine benzer bir bakıştı bu.

Alnından yine ter boşalıyordu. Gidip biraz su getirerek, başını yastıktan kaldırıp suyu içmesine yardımcı oldum. O durumda bile, heyecanla yüzünü bana çevirmiş, konuşma çabasını sürdürüyordu. Ağzından çıkan parça parça sesler, türlü yemeği pişerken hoplayıp zıplayan sebze tanelerini andırıyordu. Onu böyle konuşamaz görünce, aslında ne müthiş bir hikâye anlatıcısı olduğunu, sesini dinleyici-

lerinin tümünü meraka sürükleyecek biçimde nasıl kullandığını, hikâyesini nasıl ballandırdığını ve meselesini nasıl yalın bir şekilde anlattığını hatırlayıp, çileden çıkmamak imkânsızdı.

"Bibi-can, biraz su içmen gerek, hadi ama... Kömür közü gibi cayır cayır yanıyorsun" dedim en ikna edici sesimle.

İç geçirdi ve gözlerini kapattı. Suyu öyle içmeyeceğini anlayıp, ıslattığım bir bezi sıkmadan dudaklarına götürdüm. "Hadi, bunu emmeye çalış. Benim için. Lütfen."

Sonunda ağzını açıp, dudaklarına yaklaştırdığım ıslak bezin bir köşesinin ağzına girmesine izin vermişti. Emer gibi yapıp, beni biraz olsun memnun etmeye çabalıyor gibiydi. Ama ya bir ya da iki dakika sonra tekrar, konuşma çabasına geri döndü. Islak bez ağzından yere düşmüştü. Birden karnını tutup kasıldı ve yine anlamsız nidalarla konuşmaya çabaladı.

"Bibi-can, ne diyorsun?" Telaş içinde, alabildiğine çaresizdim.

Karnını ovuşturuyordu. Anlayabildiğim sözler arasında, "Bastırmış da bastırmış," dediğini duyar gibi olmuştum. Sanki kelimeleri deneye yanıla keşfediyor gibi çıkıyordu sözler ağzından. Sonra güçsüzce elimi tutup sıktı yine.

"Hiç kimse yoktu..." diyebildi en sonunda, ağzını doldura doldura. Söylediklerini benden başkasının anlaması gerçekten imkânsızdı, çünkü bu sözleri yüzlerce defa ondan duymuştum ve nerede geçtiklerini de gayet iyi biliyordum.

"Lütfen! Lütfen rahatla artık, rahat bırak kendini, n'olursun," diyip duruyordum.

Birden kolları ve bacakları kasılıp, alın çizgileri de cildi yarılmışçasına derinleşti. Ağzını açıp, sanki son nefesini bırakırmış gibi, "...sen!" dedi.

Ağır hareketlerle uzandı, titreyen eliyle yanağıma dokundu. Gözleri şefkatle sulandı ve parladı. Yarattığı onca hikâyenin arasında ben, onun kendi ruhunun mürekkebiyle yazılmış yegâne hikâyeydim. Yüzümde dolanan parmaklarını sevgiyle ve endişeyle yakalayıp, sıkı sıkı tuttum. Kendi bedenimin bütün gücünü ona aktarmaktan başka istediğim bir şey yoktu. Canının çıkıp gidiverecek gibi durması, aklımı kaçırmama neden olacaktı.

"Bibi-can," diyerek hüngür hüngür ağlamaya başlamıştım, "Lütfen benim yüreğimdeki nabzı al ve kendi yaşamına kat!"

Parmakları kasıldı, yüzümden yavaşça aşağıya kaydı ve yatağa düştü. Annem yatakta hareketsiz kalakalmış, enerjisi tamamen tükenmişti.

Yalanım varsa gözüm kör olsun, o anda zamanı durdurup geriye giderek, Gordiye ve Gostaham'ın bana *muta* anlaşmamı yenilemek zorunda olduğumu söylediği o an'a dönebilmeyi çok istedim. Ve eğer bu mümkün olabilseydi, önce Gostaham'a, beni bu karmaşık düğümden kurtarması ve kalıcı bir çözüm önermesi için yalvarır, eğer bu ricamı geri çevirirse de, Feridun'la anlaşmamı yenileyip, benden bıkana kadar onunla beraber olmaya devam etmeyi seve seve kabul ederdim. Annemin böyle acı çekmesini önleyebilecek her şeyi yapmaya öylesine hazırdım ki...

Çaresiz, annemin cansız gibi duran vücudunun başında ağlarken, birden gözlerini yeniden açarak, konuşma çabasına tekrar başladı. Nidalar halinde ağzından çıkan her ses, sanki canının son dikişlerini de birer birer söküp atıyormuş gibi, tek tek kopuyordu dudaklarında. "Allah... kimselere... seni... muhtaç etmesin!" dedi fısıl fısıl. Sonunda bedeni tamamen gevşedi ve gözleri kapandı.

"Bibi, lütfen benimle kal!" diye ağlıyordum katıla katıla, yanıbaşında. Elini sıkı sıkı kavramış, kendimden geçmiştim. Hiçbir tepki vermiyordu. Hafifçe kolunu tutup salladım, sonra omuzlarından sarstım ama cansız yatışında hiçbir değişiklik olmadı.

Hemen Melike'ye yöneldim. İki yanında kıvrılmış yavrularıyla yatan Melike, onca feryadıma rağmen uyanmayacak kadar derin bir uykudaydı. "Uyan! Uyan!" diye sarstım onu büyük bir panikle. "Anneme bir bak, n'olursun," derken, yanaklarımdan sellerle gözyaşı akıyordu.

Melike gözlerini ovalaya ovalaya uyandı, esnedi ve uykulu gözlerle yatağında doğruldu. Sonra annemin başucunda çömelip, dikkatle, sarkmış, sağlıksız yüzüne yakından baktı ve korkuyla içine çektiği nefesle çıkan "hiii!" nidası duyuldu. Parmağını ürkek bir şekilde annemin burun deliklerinin önüne götürüp, bir süre, dikkat

kesilmiş biçimde, neredeyse nefes bile almadan orada tuttu. Ben de nefesimi tutmuş, annem nefes almıyorsa, bir daha ben de nefes alamayacakmışım gibi hissederek donup kalmıştım.

O sessizliğin içinde, *Cuma Camisi*'nin minarelerinden havaya dalga dalga yayılan sabah ezanının sesi duyuldu. Hemen akabinde, mahallede yaşayanların kıpırtıları başladı. Dışarıdan, önce bir eşeğin anırması, ardından çocuk ağlaması sesleri yükselmeye başlamıştı. Salman uyanmış, Melike'ye seslenerek ekmek istiyordu. Melike'yse, çocuğunun annemi görmesine engel olmak amacıyla, onunla annem arasında kalmaya çalışıyordu.

"Can çekişiyor," dedi sonunda, Melike. "Onun ve senin için dua edeceğim.

HİÇ OYALANMADAN, derhal üzerime geçirdiğim çarşaf ve peçemle örtünüp, dosdoğru büyük çarşının et haline doğru koştum. Oraya vardığımda, yeni kesilmiş ve dizi dizi kancalara asılıp yüzülmüş koyunların arasında vızıl vızıl dolanan, bol paralı bir kalabalığın içinde bulmuştum kendimi. Tezgâhlardaki kuşbaşı doğranmış çiğ etler bile ağzımı sulandırıyor, bu etlerle yapılacak bir yemeğin annemi hayata döndüreceği ümidi yüreğimi ümitle dolduruyordu. Kim bilir, belki birileri halime acıyıp, sadaka niyetine yardım eli uzatırdı. Kalabalığın en yoğun olduğu noktalardan birini seçip, kuşağımı çözerek önüme açmış, derhal dilenmeye başlamıştım bile. Öyle çaresizdim ki.

Dizi dizi tezgâhların başında, varlıklı bir ailenin getir götür işlerine baktığı belli ufak bir oğlan, benim bile taşımakta güçlük çekeceğim miktarda et siparişi veriyor, hemen yanında, fena halde yıpranmış çarşafının altında fakir bir kadın, tezgâhın sahibi kasapla, paça ve kuzu kemiğine karşılık, birkaç parça eşyasını takas etmeye çabalıyordu. Onların karşısındaki bir tezgâhta böbrek almak isteyen orta yaşlı adam, bana birden babamı hatırlatmış, böbrek kebabını kömür ateşinde ustalıkla pişirip yemeyi ne kadar sevdiğini gözümün önüne getirmişti. Bütün bu kargaşanın içinde, kimsenin beni gördüğü, duyduğu falan yoktu.

Zaman geçiyor, annem ölüyor ve benim beklemeye takatim kalmıyordu. Birden çaresizce, aklımı kaçırmışçasına kendimi kalabalığın arasında yerlere atıp, hüngür hüngür ağlayarak ve insanları, Allah'ın onlara kısmet ettiği nimetleri, bunlara sahip olamadığı için hayatını kaybetme noktasına gelenlerle paylaşmaya davet ederek, avazım çıktığı kadar bağırmaya başlamıştım. Bu hareketimle herkesin dikkatini tuhaf bir merakla üzerime çekmiş olmama rağmen, yaptığım yaygara, onların yüreklerini biraz olsun yumuşatmaya yetmemiş, elleri benim için keselerine gitmemişti.

Aklım annemde, büyük bir endişeyle bu girişimimden de ümidi keserek, olduğum yerden toparlanıp, hızla, çarşının içinde, Cafer Baba Türbesi'nde beni taciz eden, boğum boğum nasırlı parmakları olan, şişko kasabı aramaya başladım. Ve onu, dükkânında yalnız başına, çengele asılmış bir koyunu elindeki satırla parçalara bölerken buldum. Üzerine giymiş olduğu, her yanı kan lekeleriyle dolu, uçuk mavi tunik, öne çıkmış göbeğinin şişkinliğini iyiden iyiye ele veriyor, başındaki sarıkta da, kan lekesi olduğu besbelli izler, uzun kırmızı çizgiler halinde, sarığın sarımları arasından kendilerini gösteriyorlardı.

"Buyurun, nasıl yardımcı olabilirim?" diye sordu kasap, beni görür görmez.

Vücudumun ağırlığını, bir bacağımdan diğerinin üzerine alıp, kırıtarak, "Cafer Baba Türbesi'nde gördüğün dilenci kızı hatırlıyor musun?" diye mırıldandım. "Ben oyum işte."

Kasap, anında yüzüne kondurduğu muzır bir gülümsemeyle, "Gel de sana bir parça et vereyim," dedi.

Uzandı ve tezgâhın arkasında kurduğu mangalda pişmekte olan etlerden bir parçayı alıp bana ikram etti. Üzerine serptiği iri tuz taneleriyle pişirdiği kuzu etinin kokusu, ağzımın sularının akmasına neden oluyor, bütün bedenimi, vahşi bir yeme içgüdüsüne teslim olmaya zorluyordu. Hemen peçemi kaldırıp, üzerinden suları akan eti ıştahla ısırdım. Gelip geçenler, örtünmüş bir kadının, böyle ulu orta yüzünü açıp et yemesine şaşırmış gözlerle bakıyor olsalar da, bunu dert edemeyecek kadar açtım, doğrusu.

"Nasıl, yeterince yumuşak ve lezzetli olmuş mu?" diye sordu bir ara kasap. Tek kelime etmeden, çenemden yağlarını akıta akıta, elimdeki kebabı silip süpürmekle meşgul oluyordum.

"Ve böylece, tahmin ettiğim üzere, senin şu güzel dudaklarını da görmeme izin çıktı işte."

Yine cevap vermedim. Kebabı bitirir bitirmez, yalvaran bir ses tonuyla, "Hasta anneme götürmek için, yiyeceğe ihtiyacım var; ölüm döşeğinde, can çekişiyor."

Kasap, kıkır kıkır gülmeye başladığında, koca göbeği, elbiselerinin altında yukarı aşağı kayarak zıplıyor gibiydi. "İyi de, bu ihtiyacının karşılığını ödeyebilecek misin?"

"Lütfen," dedim, "Allah bu iyiliğine karşılık, gelecek yıl sana daha yağlı kuzular vererek, seni ödüllendirecektir."

Kasap birden ciddileşti, etraftan bize bakan olup olmadığını kolaçan ettikten sonra bana yaklaşarak, "Bak! Bu çarşının her yanı dilencilerle doludur," dedi. "Hepsini karşılıksız beslemeye kalkışırsak, kim başa çıkabilir ki bununla?"

Bense, kasabın söylediklerini dinlemek yerine, onun şekil olarak nasıl olduğuna bakıyor, son derece çirkin bir adam olduğunu düşünmekten kendimi alamıyordum. Arkamı dönüp, oradan ayrılmak üzere harekete geçtiysem de, aslında bir yere gideceğim olmadığını da gayet iyi biliyor, alenen numara yapıyordum.

"Dur!" diye seslendi hemen arkamdan. Tezgâhta duran keskin bir bıçağı kaptığı gibi, önünde duran butlardan birine daldırıp, baldır kasını kemikten sıyırıp, löp eti buttan ayırdı. Sonra bu eti, elim büyüklüğünde birkaç parçaya ayırıp, kil bir kabın içine attı.

"Bunu ister misin?" diye sordu, kil kabı bana doğru uzatarak.

Geri dönüp, "Bu sadakanız için size gerçekten çok teşekkür ederim," diyerek kasabın elindeki kil kaba doğru tam uzanmıştım ki, daha elimi dokunduramadan, hızla kabı kendine doğru çekip, "Bütün istediğim, akşam ezanından sonra 1 saat," diye fısıldadı. Dudakları şehvetle titriyor, bir arının, gelincik çiçeğinin taç yaprakları arasına girip çıkışı gibi, benim içime de benzer bir biçimde yerleşmeyi hayal edip kendinden geçtiği her halinden belli oluyordu. Bense, o

koca göbeğinin altında yatmış, kan içindeki iri ellerinin bedenimde dolanışını düşünüp, midemi ayağa kaldırıyordum.

"Bu yetmez," dedim, kibirli bir tavırla; sanki bu tür pazarlıklara çok alışkınmışım gibi. "Çok daha fazlası gerek."

Kasap bir kahkaha daha patlattı. Artık aynı şeyi konuştuğumuzu biliyor olmanın verdiği keyifle, kestiği budu yeniden yarıp, bu kez öncekinin iki katı kadar löp eti doğrayarak, elindeki kil kaba ilave etti. Etleri tezgâhın üzerinden bana doğru sürmesiyle, benim kabı kapmam bir oldu.

"Ne zaman?"

"Bir haftadan önce olmaz," dedim. "Annem iyileşmeden çıkamam."

Kasap yine güldü. "Bir hafta sonra o halde. *Muta* yapana kadar güle güle!" dedi fısıldayarak. "Ha! Sakın bu şehirde kayıplara karışabileceğim düşünmeyesin. Nerede olursan ol, seni bulur çıkarırım, haberin olsun."

Kil kap, yaptığım alışverişten dolayı tiksintiyle dolu ruhumun titrettiği ellerimde olduğu halde, "Birkaç güne kadar, biraz daha ete ihtiyacım olabilir," dedim; hâlâ rolümü en iyi ve karlı çıkacağım biçimde oynamaya gayret ederek.

"Nasıl istersen," diye yanıtladı kasap, bu talebimi de.

"Tamam," dedim ben de, kararlı biçimde. "Haftaya, o halde..." diye de sürdürdüm, alabildiğine kokoş bir tavır içinde olmaya özenerek. Ve arkama bile bakmadan, oradan uzaklaştım. Ardımdan, kasabın attığı şen kahkahaları hâlâ duyuyordum.

Elimdeki etle, dosdoğru çarşının şifacılar ve eczacılar kısmına yöneldim. Orada, etin bir kısmıyla, şiddetli ateşe iyi gelecek en iyi ilaçları takas ederek aldıktan sonra, koşa koşa eve, annemin yanına döndüm. Eve girer girmez, annemin cansız bir sesle bana seslendiğini duyduğumda, dünyanın en mutlu insanı ben olmuştum. Allah'a, onu bir gün daha olsa bile bana bağışladığı için şükrettim. Hemen koşup ona su içirdim ve aldığım ilaçları da suyla beraber verdim.

Kalan etler, hâlâ bütün ailemize yetecek miktardan fazlaydı, dolayısıyla biraz eti de, Katayunlardan isteyebileceğim kereviz ve pi-

rince karşılık takas edebilirdim. Bunu da becerdikten sonra, büyük bir tencerede, geceleri serin yerde tutmamız halinde birkaç gün hepimize yetecek kadar etli türlü yemeğini pişirdim. Bütün bunların yanında, bir de sırf annem için, bir miktar yoğun et suyu çıkartarak, bir kenara koydum.

O akşam yaşadığımız şölen, akıl almaz boyutlardaydı. Melike, Davut ve oğlanlar, bir yıldan fazla süredir kuzu eti yememişlerdi. Davut, bütün akşam boyunca sofradan ayrılmamış, daha önce hiç yaşamadığımız biçimde büyük bir canlılıkla sohbete katılmıştı. Annemse etli türlüden yiyecek durumda olmadığından, sadece et suyundan biraz içmiş ve ilaçlarını eksiksiz almıştı.

Yemekten sonra Melike, "Bu eti nereden buldun?" diye sormaktan kendini alamamıştı, doğal olarak.

"Sadaka," diye geçiştirmiştim ben de, kısaca. Gerçeği dosdoğru söylemek istememiştim. Varlıklı ailelerin sık sık kurban kestiği ve fakirlere et dağıttığı bilinen bir durumdu ama o etler hiçbir zaman böyle düzgün kesilmiş parçalar halinde olmazdı. Eğer annem o kadar hasta olmasaydı, bu gerçeği gayet iyi bildiğinden, verdiğim yanıt karşısında derhal kuşkuya düşeceğinden hiç şüphem yoktu.

Yemekten sonra Allah'a, verdiği bu nimet için şükredip, kasaba verdiğim söz için de beni affetmesini istedim. Adamı bir daha görmeye hiç niyetim yoktu. O günden sonra da, çarşıya giderken, et halinin yakınından bile geçmemek için, olabildiğince geniş bir yay çizerek güzergâhımı belirlemeye karar vermiştim.

Sonraki birkaç akşam boyunca, yaptığım bol miktardaki etli türlüyü, bütün aileye dağıtmaya devam etmiştim. Oğlanlar, kendilerine verilen bütün yemeği, olabilecek en hızlı biçimde silip süpürüyorlardı. Melike ve Davut ise, yavaş yavaş ve minnettar bir şekilde karınlarını doyururken, annem zar zor, et suyuyla sadece dudaklarını ıslatırcasına bir iki lokma bir şey atıştırabiliyordu.

Etli türlü yemeği bitmeye yüz tuttuğu günlerde, avluya gelen küçük, kirli bir oğlan çocuğunun beni sorduğu haberiyle, şaşkın bir şekilde dışarı çıkmıştım. Oğlan beni görür görmez, eliyle işaret ederek, kendisini izleyerek peşi sıra avludan dışarı, sokağa çıkmamı istemişti. Dışarıya çıktığımızda da, elinde tuttuğu, içi parlak ve kır-

mızı et parçalarıyla tepeleme dolu kil kabı bana doğru uzatıvermiş, bu hareketi karşısında, bir an ürkerek geri çekilmiştim.

"Sevinmedin mi?" diye sordu oğlan, çekingenliğim karşısında. "Kasaptan."

"Ah, öyle mi?" diyerek toparlanmaya çalışmış ve sanki bunu zaten bekliyormuşum gibi bir davranış içine girmeye çabalamıştım.

"Kasap senin ziyaretini dört gözle bekliyor," diye sürdürdü sözlerini oğlan. "İki güne kadar, akşam ezanından sonra..."

Oğlanın gencecik gözlerinde, benim ne işle uğraştığımı bilircesine bir küçümseme ve aşağılama ifadesi görüyordum.

"Beni nasıl buldun?" diye sorarken, sesimin titrediğini hissetmiştim.

"Çok zor olmadı," dedi oğlan. "Geçen sefer et aldığında, seni evine kadar takip etmiştim."

Oğlanın elindeki etleri alıp, soğuk bir şekilde vedalaştıktan sonra, gerisin geriye eve girmiştim. Etleri hemen bir tencereye boşaltıp, iyice yağladım. Annemin gözleri açılmış, etleri görüp, kaynağını iyiden iyiye merak ettiği bu yardımın nereden geldiğini, sonunda sormuştu.

"Kasaptan."

Olabilecek en bariz kaynağı, kısaca belirtmekle yetinmiştim. Hepsi buydu işte.

Ne yapacağımı bilemiyordum. Eğer kasabı atlatmaya kalkışırsam, Melike'nin evine gelip, herkesin gözleri önünde beni rezil edebilirdi. O zaman da bu mahallede oturmaya devam etmek çok utanç verici olacağından, yine sokaklara düşmek zorunda kalacaktık. Bir an güzel ve genç müzisyeni düşünüp, nasıl öyle rezil bir durumda dilenir hale düştüğünü gözümün önüne getirmiştim. Tenceredeki etler yavaş yavaş cızırdamaya başladığında, etlerle birlikte, benim de alnımda biriken boncuk boncuk terler oluşmaya başladığını fark etmiştim. Etlerle aramızdaki tek fark, benim alnımdaki terlerin, kuzine ateşinin yaydığı sıcaklıkla pek alakasının olmamasıydı.

O gece rüyamda, kasabın beni küçük, karanlık bir odaya sokup, kazık gibi nasır bağlamış boğum boğum şişko elleriyle bütün ke-

miklerimi kırdığını, sonra beni çırılçıplak, o kanlı kancalarından biriyle tezgâhının üzerine asarak, müşterileri et istedikçe, canlı canlı sağımı solumu kesip verdiğini görmüştüm. Öyle bir çığlıkla bağırarak uyanmıştım ki, bütün ev halkı yataklarından fırlamıştı. Benden rüyamda gördüğümün ne olduğunu sorduklarında da, hiçbir şey anlatamamıştım. O saatten sonra da, bütün gece gözümü kırpmamış, çaresizlik içinde ne yapacağımı düşünüp durmuştum. Kasapla randevuma sadece iki gün kalmıştı.

GORDİYE VE GOSTAHAM bizi sokağa atıp kendi kaderimize terk ettiğinden beri ilk defa, onlara tekrar geri gidip, bir dilenci gibi onursuzca yalvarıp yakararak yardım istemekten başka çıkar yol düşünemiyordum. Sanki yüce Allah'ım, şu hayatta aşağılanma mertebelerinin tümünü, tam anlamıyla yaşamamı ister gibiydi.

Buz gibi bir öğle sonrasında, çarşafımı örtünüp, içime giydiğim tünik ve kaftanın durumuna hiç aldırış etmeden, Gostahamlar'ın evine doğru yola çıktım. Dış kapıyı çalmak bile oldukça zor olmuşken, bir de kapıyı Ali Askar'ın açmış olması, durumu iyiden iyiye güç hale getirmişti.

"Burada ne arıyorsun?" diye sordu, Ali Askar, sanki karşısında bir cin görmüş gibi.

"Ben... Sadaka istemeye geldim," diye kekeledim, başımı yerden kaldıramadan.

Ali Askar iç geçirdi. "Bu evde hiç kimsenin seni görmek istediğini sanmıyorum."

"Bir kere olsun, deneyemez misin?"

Eğilip yüzümü görmeye çalışarak, "Çenene yaptıklarını hatırlatırsam onlara, belki..." dedi ve bir süre ortalıktan kayboldu.

Geri dönüp, beni içeri çağırdığında, kalbim deli gibi atmaya başlamıştı. Hemen üzerimdeki çarşaftan sıyrılıp, Ali Askar'ı izleyerek, büyük odaya doğru yöneldim. Odaya girdiğimde, Gostaham ve Gordiye yastıklara yayılmış, öğle sonrası kahvelerini yudumluyorlardı. Gordiye'nin üzerinde, dokumasını özel olarak sipariş ettiği,

kırmızı ve sarı sonbahar yapraklarından oluşan desenli kumaştan yaptırdığı kadife kaftanı vardı. Kapının hemen yanında da, bu kaftanla uyumlu sarı terlikleri duruyordu. Gordiye bir yandan, gülsuyu böreği yerken, ümitsiz bir beklenti olmasına rağmen, bana da ikram etmesini bekliyor, ağzımın sularının akmasını kontrol etmekte zorlanıyordum.

"Selamın aleyküm," dedi, ikisi birlikte. Beni içeri girip oturmam için bile davet etmemişlerdi, çünkü artık onlar için sadece, kapılarındaki onca ricacıdan biriydim.

Gordiye için hayatta hiçbir şeyin tam itaat ve teslimiyet kadar önemli olmadığını bildiğimden, hemen yere kapanarak, tabanlarını kırmızı kınayla boyattığı ayaklarını öpüp, başımı eğdim.

"Şefahat ve insafınıza sığınıyorum," diye başladım sözlerime. "Annem çok hasta ve paraya ihtiyacımız var. İlaç ve yiyecek almam gerekiyor onun için. Yalvarırım, bağışlayıcı aziz Fatma anamızın hakkı için, yardım edin."

"İmam Rıza ona tezelden şifa versin!" dedi Gostaham. "Ne oldu, anlatsana?"

Gordiye dikkatle gözlerini bana dikmiş izliyor, keskin bakışlarıyla olup bitenleri hemen anlıyordu. "Dilimlenmiş ekmek gibi incelmiş ve süzülmüşsün, " dedi.

"Evet," diye onayladım bu tarifini. "Buradaki gibi iyi beslenemiyoruz tabi."

"Ne şaşırtıcı!" diye iğneledi Gordiye. Sesinde, ziyadesiyle tatmin olmuş bir tını vardı.

Sinirlerime hâkim olmak zorundaydım ve oluyordum da, ama Gordiye'nin avantajlarını fazlasıyla zorladığını da düşünmeden edemiyordum

"Size yalvarıyorum, bizi yeniden korumanız altına alın," dedim. "Annemin sağlığına kavuşabilmesi için sıcak bir korunağa ve iyi beslenceği bir ortama ihtiyacı var ve buna karşılık benden ne isterseniz yapmaya hazırım."

Gostaham acı çeker gibi dururken, Gordiye muzaffer bir komutan edasına bürünerek, "Keşke bu söylediğin mümkün olabilseydi,"

diyip, çıktı işin içinden. "Ayrıca kötü talihimiz de, sizinle birlikte bu evi terk edip gitti. Feridun aralarına tılsımlı taşlar dokunan halının parasını ödediği gibi, Nahide'nin ailesi tarafından verilen düğün hediyesi siparişinin de, masraflarının karşılanmasını kabul etti. Sanıyorum Nahide, bizim hareketimizden sonra onu ikna etti."

"Ben bütün bunların asıl sebebini biliyorum," dedim. "Nahide'ye, kocasıyla aralarından çekildiğimi bildirip, beni affetmesi için yalvardım. Muhtemelen, Feridun'u konudan haberdar ederek, benim sebep olduğum zararları telafi etmesi için harekete geçiren, bu davranışım olmuştur."

"Çok yerinde bir davranış olmuş gerçekten de," diyerek, araya girdi Gostaham. "İşlerin böylece tatlıya bağlanması, bizi gerçekten çok rahatlattı."

"Yine de, Feridun'u terk etmek, senin yararına olan bir karar değildi," diyerek, Gordiye yeniden, kocasının daha fazla konuşmasına engel olmaya çalışarak lafa karıştı. "Şu haline bak!"

Başımı önüme eğip, üzerimdeki lekeli ve yırtık pırtık tuniğe baktım. Gordiye'nin evinde, en aşağı bir hizmetçinin bile içerisinde bulunabileceği bir hal değildi halim.

"Nahide'yi ne zaman gördün?" diye sordu Gostaham.

"Ona, bu sözünü ettiğim bilgiyi yüz yüze görüşerek vermedim, diye yanıtladım, "Kendi elimle bir mektup yazarak anlattım."

Gostaham, şaşkınlıkla gözleri büyümüş biçimde bana baktı: "Mektup mu yazdın? Kendi kendine mi?"

Artık bildiklerimi onlardan saklamam için hiçbir sebep kalmamıştı ortada. "Nahide bana birazcık yazmayı öğretmişti de," dedim, cılız bir sesle.

"Maşallah!" diye takdir dolu ünledi, Gostaham. "Benim kendi kızlarım, kalemin nasıl tutulduğunu bile bilmez." Gordiye de mahcup olmuştu, çünkü o da yazmayı hiç bilmiyordu.

"Usta bir kâtip olduğumu söyleyemem," dedim hızlı hızlı konuşmamı sürdürerek. "ama olup bitenler karşısında ne kadar üzgün olduğumu, kendi elimle yazdığım bir mektuptan öğrenmesini ve bana öğrettiklerine ne kadar değer verdiğimi bilmesini istedim."

Gostaham ilgiyle beni dinlerken, kaşlarını alabildiğine alnına

doğru kaldırmış, hayret içindeymiş gibi duruyordu. "Bana daima şaşkınlık verecek bir şeyler buluyorsun," dedi. Beni hâlâ seviyordu; bakışlarından anlıyordum.

Gordiye, her zamanki gibi, kocasıyla olan bu iletişimimizden rahatsız olmuştu: "Benim de sana şaşkınlık verecek bir haberim var,' diye araya daldı yine, bana bakarak. "Muhtemelen bundan senin hiç haberin olmamıştır; Nahide doğum yaptı. Bir oğlan doğurdu hem de."

Nahide'yi en son ziyaretimde, hamile olduğundan şüphelenmiştim zaten. Ama şu anda, Gordiye'nin bana, neler kaybettiğimi hatırlatıp durmasıyla uğraşacak vaktim olmadığından, konuyu derinleştirmeden asıl meseleye dönmek istiyordum. Gostaham'la konuşmaya devam ettim: "Sizi şaşırttığım durumlar, aslında sadece şansımın yaver gittiği zamanlar oluyor."

"Senin şansın biraz da kendin için yaver gitseydi. Şansının sana pek faydası dokunmuyor, öyle değil mi?" Gordiye, ipleri elinde tutmaya kararlı görünüyor, bu sözleriyle de, güya benim söylediklerimi daha güçlü hale getiriyordu.

"Ama şansım size yaradı!" diyiverdim. Aklıma kuyruklu yıldızın uğursuzluğu ve etrafıma bela saçtığım suçlamaları gelmeye başlamış, bu da beni fazlasıyla huzursuz etmişti. "Bana biraz yardımcı olur musunuz? Annem gerçekten çok hasta."

"Elimizden geleni yapmadık mı?" diye atladı yine Gordiye. "Ve sen, bizim bütün iyi niyetimizi kötüye kullanıp, verdiğimiz nimetleri suratımıza çarpmadın mı?"

"Yaptığım kötü hareketlerden dolayı büyük pişmanlık içindeyim," diye alttan aldım bir kez daha; bu kez söylediklerime inanıyordum ama.

Gordiye ise beni duymuyormuşçasına devam ediyordu konuşmasına. "Neden bu kadar fakir durumlara düştüğünüzü de anlayamıyorum, ayrıca," dedi kuşkulu kuşkulu, "Yaptığın halıya n'oldu? O halının sana kucak dolusu gümüş para kazandırmış olması lazım."

Sorduğu soruya tam cevap vermeye başlamıştım ki, Gordiye sanki havada dolanan bir sineği kovalıyormuş gibi ellerini kollarını sallayarak, dinlemek istemediğini belirtiyordu.

"Sana bunu neden soruyorum ki, bilemiyorum... diyerek de sözümü ağzıma tıktı. Sonra devamla, "Olaylar karşısında bir sürü laf kalabalığıyla yaptığın açıklamaları çok dinledik, çok!"

"Ama şu anda yiyecek dilenmek durumundayım, buna inanmıyor musunuz?"

"Biliyorum," diyiverdi Gordiye, lafı ağzından kaçırmış gibi dönüp Gostaham'a bir göz atarak. Sonra tekrar bana dönüp açıklama yapmak zorunda hissetti kendini: "Aşçı seni et halinde görmüş; dilenirken bile ortalığı birbirine katıyormuşsun!"

Birden kasabı hatırlamış, içimi saran ürpertiyi zor dizginlemiştim. "Uzun zamandır et yiyemiyorduk da..."

"Nasıl yani?" diye söze girdi, en kararlı sesiyle Gostaham. "Dilenmek mi?"

Hemen söze girip, her şeyi açıklamak istiyordum ama Gordiye izin vermemekte çok kararlı davranıyordu. "Önemli bir olay değilmiş, canım," dedi sert bir ifadeyle bana bakarken.

"Bir dakika! Bir dakika!" diyerek, karısının bütün velvelesini bastırdı Gostaham. "Bırak da kız şu hikâyeyi bir anlatsın bakalım!"

"Neden dinleyecekmişiz ki onun hikâyelerini? Yeterince dinlemedik mi?" diye soran Gordiye'nin sesinde, kocasından ürkmüşlüğünün getirdiği mızıkçı bir ses tonu peyda olmuştu birden. Ama bu seferki arsızlığı, Gostaham'ın da sinirlerini ayağa kaldırmış görünüyordu.

"Yeter!" diye kükredi Gostaham ve Gordiye öylece, ağzı açık, mızıkçı yüz ifadesiyle, bir heykel gibi donup kalakaldı. Pek edepliydi bu haliyle. Ben de şaşkınlıktan donup kalmıştım, çünkü daha önce Gostaham'ın, karısını böyle kazık yutmuş gibi bir hale getirdiğine hiç şahit olmuşluğum yoktu. "Aşçının, bu kızı, et pazarında dilenirken gördüğünü, bana neden söylemedin sen? Akrabalarımın açlıktan ölmesine seyirci kalmamı mı bekliyorsun benden?"

Gordiye, mırın kırın ederek, uydurma bir cevap verebilmek için tırmalanıyordu: "Ben... söyleyecektim aslında... ama..." diye bir süre mırıldandıktan sonra, "Unutmuşum, dedi sonunda, zayıf çıkan bir sesle.

Gostaham dik dik ona bakıyor, Gordiye bu bakışlar altında ezi-

liyordu. Sanki ilk kez, karısının üzerinden akan zaafları, bütün açıklığıyla görüyor gibiydi Gostaham. Uzun bir sessizlik yaşandı büyük odada ve bütün bu geçen süre boyunca Gordiye, bir kez olsun başını kaldırıp, kocasının bakışlarıyla gözlerini buluşturamadı.

Sonunda Gostaham, yavaşça başını bana doğru çevirip, "Ne oldu o halıya?" diye sordu.

"Halıyı, sizden ayrılmadan bir gün önce Hollandalı tüccara gönderdim," diye cevapladım. Sesim, konuyu hatırladıkça kendimi kötü ve aciz hissettiğimi ele veriyordu. "Sonra uzunca bir süre, çenemin iyileşmesini beklemek zorunda kaldığımdan, peşine düşemedim. İyileştikten sonra da, çarşıda sorup onu bulmaya çalıştım ama İran'dan ayrıldığını öğrendim."

Gostaham irkilmişti; çenemden bahsettiğim için mi, yoksa halının akıbetinden dolayı mı irkildiğini hiç bilemedim.

"Hiç para ödedi mi?" diye, cevabını gayet iyi bildiği halde, tekrar sordu.

"Hayır," dedim, üzüntüyle.

"Vay aşağılık köpek!" dedi Gordiye, tiksintiyle. Sanki artık, kocasının önünde bana karşı biraz daha koruyucu ve yardımsever bir tavır içinde olması gerektiğini idrak etmiş gibi yapıyordu. "Bize sipariş ettiği halıları, annenle sen buradan ayrıldıktan kısa bir süre sonra aldı. İyi ki paralarını önceden istemişiz. Sen de öyle yapmalıydın."

"Doğru," dedi Gostaham da, "Bu Frenkler, kapabildikleri her şeye utanmazca yapışıyorlar! Bu konuda çok onursuz olabiliyorlar."

Uzun süredir bütün vücudumun ağırlığını vermiş olduğum bacağımdan, ağırlığı alıp, diğer bacağıma verdim; ayakta durmaktan yorulmuştum. "Olaylar böyle gelişmemiş olsaydı, çektiğimiz onca sıkıntıyı da çekmez, sizi rahatsız edip yardım istemek zorunda da kalıp, bu yüzden kapınıza gelmezdim," diyerek, durumu özetlemiştim.

Gostaham, yüzünde belirgin bir acıma duygusu olduğu halde bana bakıyordu. Sonra Taci'ye seslenip, para kesesini getirmesini istedi.

Keseyi bana uzatırken, "Bu parayı al," dedi. "Anneni iyileştirmek için elinden geleni yap."

"Sizi bir daha rahatsız etmeyeceğim," dedim ben de karşılık olarak.

"Öyle deme! Eğer senden ve annenden, hayatınızı nasıl idame ettirdiğinize dair bir haber almazsam, kendimi fena halde aşağılanmış hissederim," diye karşı çıktı sözlerime Gostaham. "Allah isterse, geri gelecek ve bize, annenin yanaklarında yine güller açtığı haberini getireceksin."

"Teşekkür ederim," dedim, mahcup bir edayla. "Daima sadık hizmetkârınız olarak kalacağım."

Gordiye de bu sonuçtan hoşnut görünüyordu ama "Allah yardımcın olsun," derken, sesinin buz gibi çıkmasına engel olamıyordu yine de. Ve Gostaham bunun farkına varmış, ona kötü kötü bakınış, bunun üzerine Gordiye de, "İçten söylüyorum," diyerek, ilaveten bir teyit sözü etmek zorunda kalmıştı.

Ali Askar beni kapıya kadar yolcu ederken, hâlâ elimde tuttuğum dolu para kesesinin ağırlığını bariz biçimde hissediyordum. Ancak kapıdan çıkarken onu kuşağımın içine yerleştirmiştim. Bence, Gostaham bana karşı uyguladığı şiddetten dolayı büyük pişmanlık duymuş, ziyaretlerine gittiğimde de, durumu tamir etmek için bir fırsat çıkmasını bekliyor olduğundan, böyle bir sonuç almıştım. Hatta bu yüzden, en sonunda karısına bile rest çekmişti; bir an için bile olsa, nihayet bunu yapmıştı.

GOSTAHAMLARDAN ÇIKIP, *Nakş-ı Cihan Meydanı*'na doğru yürürken, evin olduğu sokağın köşesindeki sedir ağacının altında oturan iyi yürekli dilencinin yanına vardığımda, ona küçük paralardan birkaç tanesini vermiştim. Sonra doğruca et pazarına gidip, kasabın dükkânına yönelmiştim. Tamamen bir rastlantı olarak, dükkâna ulaştığımda akşam ezanı okunmaya, Cuma camisinden meydana, müezzinin net ve tane tane okuduğu ezan sesi dolmaya başlamıştı. O an, sanki bu sesin, ruhumu tertemiz yapana kadar, içimi fırçalıyor

ve keseliyor olduğunu hissetmiştim.

"Aha!" diye heyecanlı bir nidayla karşılamıştı beni kasap, görür görmez. Sonra kulağıma doğru eğilip, çevredekilerin duymalarından çekindiği belli bir temkinli hal içerisinde, fısıldayarak, "Demek yaşayacağımız güzellikler için bir gün önceden geldin. Dur, gidip hemen ellerimi silip geleyim."

Tırnaklarının içi kurumuş kanla dolu olduğundan, simsiyah görünüyorlardı. "Hiç zahmet etme," diye, ben de fısıldayarak, onu durdurdum. Sonra yüksek sesle konuşmaya başlayarak, "Al işte, paran burada!" diye ilave ettim. Tezgâhın üzerine, tek tek sayarak paraları koyuyor, böylece çevredekilerin ve çırağının para ödediğime şahit olmasını sağlıyordum. "Bu kadar para, aldığım et için de, ayak işlerine koşturduğun oğlanın harçlığı için de yeter sanırım."

Kasabın suratı, sinirden kıpkırmızı olmuştu. Ödemeyi şahitler huzurunda yaptığımdan, benim üzerimde hiçbir hak iddia edemez duruma düşmüştü. Tezgâhta duran bıçağı kaptığı gibi, önüne aldığı bir kuzu yüreğini doğramaya başlamış, sinirini ondan çıkarmaya çalışmıştı.

"Annemin sağlığı, güzel etleriniz sayesinde bir hayli düzeldi," diyerek sürdürdüm sözlerimi. "Bana borca satış yapmanız, gerçekten büyük bir hayırseverlik örneğiydi. Size minnettarım, teşekkür ederim."

Kasap bir an durup bana bakmış, sonra hızla tezgâhta duran paraları bir eliyle sıyırıp, öbür elinin avucuna doldururken, bir yandan da, "Çok şanslıymışsın, gerçekten!" diye mırıldanmıştı.

Ardından o da sesini normal bir seviyeye yükselterek, "Anneni sağlığına kavuşturduğu için, Allah'a şükret, bana değil," diyerek, anlaşmaya boyun eğdiğini ilan etmiş oldu.

"Şükürler olsun," dedim. Hayatımın en kritik dönemeçlerinden birini atlattığımı açıkça hissediyordum. Allah'a köle olurdum, hallara köle olurdum ya da Gostaham'ın bile kölesi olabilirdim ama bir daha başka birinin zevklerinin kölesi olmayı istemiyordum, gerçekten.

Melikelerin evine döner dönmez, hemen yeni bir etli türlü yemeği daha pişirmiştim. Ama Melike, o akşam oldukça gecikmişti. Ev-

deki herkes, birkaç gün öncesine oranla çok daha dinç ve pırıl pırıl görünüyordu. Oğlanlar da daha bir uslanmış, açlıktan dolayı huysuzlanmalarından vazgeçmişlerdi. Davut o kadar toparlanmıştı ki, artık kalkıp odanın içinde yürür hale gelmişti. Ama en büyük değişiklik, annemde olmuştu. Ateşli nöbetler bitmiş ve cildinin rengi giderek normale dönmeye yüz tutmuştu. Mübarek bilge Fatma Ana'mız, annemi bana bağışladığı için, her fırsatta ona şükranlarımı sunuyordum.

O akşam, Melike, eve hiç olmadığı kadar geç geldi ve içeri girdiğinde sırtında, her gün satmaya götürdüğü iki halıdan bir tanesi vardı. "Birini sattım!" diyerek, gururla ilan etti. Halılardan birini, İsfahan'a yeni taşınmış bir aile, tuttukları yeni evlerini dekore etmek için satın almıştı. Evin hanımı olan kadın, halının sıkı ilmeklerini ve kalitesine oranla makul fiyatını fark etmiş, ayrıca, genç bir anneye para kazandırmayı, çarşının varlıklı halı tüccarlarına bir servet kaptırmaya yeğ tuttuğunu söylemişti.

Hepimiz neşe içinde sevinçle bağrışıp, "Şükürler olsun Allah'a!" diye dua ediyorduk.

Melike'nin oğlanlar, annelerinin elindeki pırıl pırıl gümüş paraları görünce, adeta kendilerinden geçmişlerdi. O gece, Melike de yemeğini yedikten sonra, mutluluğumuzu hep birlikte bir 'kursi' yaparak kutlamaya karar vermiştik. Biraz güvercin pisliğini kuzinenin üzerinde köz haline getirip, sonra geniş, metal bir kabın içine alıp, alçak sehpanın altına koyarak, biz de, hep beraber sehpanın etrafına dizilip, battaniyelerimiz sırtımızda oturup, iliklerimize kadar ısındık. Melike, sehpanın üzerine de bir battaniye atarak, kıpır kıpır olan oğlanların ayaklarını kazara 'kursi'nin durduğu sıcak kaba değdirip, canlarını yakmasına engel olmuştu. Haftalardır ilk kez, koyu çay içtik ve yanında da safranla ezilmiş şeker kristalleri yedik. Melike, yavruları kucağında sızıp uyuyana kadar saçlarını okşamış, Davut, inanılmaz bir enerjiyle fıkralar anlatırken, annemin uzun süre sonra ilk kez duyduğum cılız da olsa attığı kahkahalar, kulaklarımdan yüreğime mutluluk dolmasına neden olmuştu. Bu kahkahalar, o güne kadar duyduğum bütün müziklerden daha güzel geliyordu bana.

O MUTLU GÜNDEN SONRAKİ İKİ AY BOYUNCA ANNEM, giderek daha da iyileşmişti. Hala uzun süre ayakta kalamadığı ve hemen yorgun düştüğünden, yattığı yerden, bitkisel ilaçların yapımında kullanılmak üzere çarşıdan alınması gereken bitkileri ve kökleri bana söylüyor, onlarla yapılacak işlemleri tarif ederek, imalata devam etmemizi sağlıyordu. Ben de annemin söylediklerini adım adım yerine getirerek ilaçları üretip şişeliyor, sonra da Amir'e verip, sokak sokak pazarlamasını sağlıyordum. Amir her geçen gün daha çok satış yapıyor olmasına rağmen, bitkisel ilaçlardan kazandığımız para, ancak karnımızı doyurmaya yetiyor, yeni bir halı dokumaya başlayabilmek için gereken yünü almak amacıyla bir kenara para biriktirmemizi sağlamıyordu. Bense, yeni bir halıya başlamak konusunda günden güne sabırsızlanıyordum. Çünkü bunun, kaderimizi tamamen değiştirecek bir girişim olduğunu bildiğimden, birkaç tane daha dokumacı bulup, gece gündüz demeden çalışarak bu işi nasıl kotaracağımızın hayalini kuruyordum.

Ama hayallerimi Melike'ye açtığımda, bana kuşkulu gözlerle bakıp, "Hangi parayla yün alıp, işçi tutmayı düşünüyorsun peki?" diye sormuştu.

"Şu senin hah satışından kazandığın parayı kullanamaz mıyız?"

Melike gayet kararlı bir şekilde, önce dilini üst damağına yapıştırıp, dişlerinin arasından "cık!" diye bir ses çıkararak, "Çok riskli," diye önerimi geri çevirmiş, "Ama sen de biraz para bulup koyabilirsen, eksik kısmı o parayla tamamlayabiliriz," diye de bir kapı aralamıştı.

Geçmişte, inatla düşüncelerinde ayak diretip, bir türlü ikna olmak nedir bilmeyen Melike'nin bu tavırlarına yer yer sinir olmuşsam da, bu defa temkini elden bırakmayışını haklı buluyordum. Yün için gereken ilave parayı ne ilaç satışlarından ne de dilenerek biriktiremeyeceğim belli olduğundan, gidebileceğim tek bir yol düşünebiliyordum; Gostaham ve Gordiye'ye söz verdiğim üzere, annemin, yardımları sayesinde iyileştiği haberini götürmek için onlara yapacağım ziyarette, planlarımı Gostaham'a açmak.

Yine Nahide'nin hediyesi giysilerim olan kürklü mor kaftanım ve pembe tuniğimi giyip, her bakımdan, geçen seferki ziyaretimden

çok daha temiz ve sağlıklı olduğum besbelli bir vaziyette, eski evimi ziyaret etmek için yola koyulmuştum.

Eve ulaştığımda, Gordiye evde değildi. Ali Askar, Gordiye'nin, Nahide'nin annesini ziyarete gittiğini söylediğinde, iki aile arasındaki buzların çözülüp, yeniden görüşmeye başladıklarını da öğrenmiştim. Ali Askar beni dosdoğru Gostaham'ın çalışma odasına götürmüş, odada dizlerinin üzerine yerleştirdiği masasında eskizler çizen Gostaham'la beni baş başa bırakmıştı.

"Gel otur!" dedi, Gostaham. Dışarıya doğru seslenip, Şamsi'den bize kahve getirmesini istedikten sonra bana dönüp, "Annen nasıl?" diye sordu.

"Çok daha iyi," diye yanıtladım. "Sizin yardımlarınız sayesinde, bana verdiğiniz parayla satın aldığım et, onu yeniden sağlığına kavuşturdu, çok şükür. Annemi yeniden hayata döndürmek için yaptığınız bu yardıma ne kadar teşekkür etsem azdır."

"İnsanları iyileştiren para değil, Allah'tır. Ona şükret!"

Gostaham'ın dizinin üzerindeki masada duran kâğıtlara bir göz atmış, üzerinde çalıştığı, tomurcuklarla dolu bir parkı andıran tasarıma, yine hayran kalmıştım. "Ne üzerine çalışıyorsunuz?" diye sordum.

"Çam servili bir halı," dedi. Çizimlerindeki serviler alabildiğine uzun ve ince, orta kısımları da, kadın kalçalarını andıran bir şekilde, hafifçe genişliyordu. Ağaçların çevresi, sanki bütün bir doğa ayaklanmışçasına yoğun bir enerjiyle patlayan çiçek tomurcuklarıyla doluydu. Gostaham'ın çizimlerine bakarken, onunla birlikte çalışmayı ne çok özlediğimi idrak etmiştim.

"Amca," dedim, en sevecen sesimle, "bildiğiniz gibi artık bize kol kanat gerecek kimsemiz yok, dolayısıyla da, geçimimi sağlayacağım helal parayı kazanmak için, önüme çıkan bütün fırsatları değerlendirmem gerekiyor."

"Doğru," dedi Gostaham, "şimdi kendi hayatın için, kendi risklerini alma zamanı. Risk alma konusunda hiç sıkıntı çekeceğini sanmam senin.

Doğru söylüyordu. Bu konuda kendime engel olamıyordum; doğamın bir parçasıydı. "Bana yardımcı olabilir misiniz?"

"Belki. Eğer senden istediklerimi, güvenilir biçimde yerine getirebilirsen, neden olmasın?" diye yanıtladı, temkinli bir ses tonuyla. "Bunu yapabileceğine güveniyor musun?"

Gostaham'ın gözünde daima bir merak konusu olduğumu, yeteneğim ve öğrenme heyecanımla onu etkilediğimi gayet iyi biliyordum. Bende gördüklerini, sadece kokoşlukla meşgul, sosyetik karısında ve kızlarında asla görmüş değildi. Ama bir yandan da, bana güvensiz olması için, şimdi, böyle özgürce hareket edebildiğim bir ortamda, daha çok haklı sebebi olabilirdi. Derin bir nefes almam gerekti, söze başlamadan önce.

"Size sadece söz verebilirim, amca; bir de, dersimi aldığımı söyleyebilirim, dedim. "Az daha annemi kaybediyordum. Çarşıda dilencilik yapıp, tanımadığım insanların en ağır hakaretlerine ve tacizlerine maruz kaldım. Ser sefil yaşayarak, sadece huzur bulmaya çabaladım. Bir daha sizin sözünüzden çıkmayacağımı artık gayet iyi biliyorum. En azından halı konusunda, asla sizin görüşünüz dışında hareket etmem."

Gostaham, sözlerimi bitirdiğimde başını çevirmiş uzaklara dalgın bakarken, içindeki pişmanlığı dışa vuruyor gibiydi. Konuşmaya başlamadan önce birkaç kere boğazını temizlemek zorunda kaldı. "Biz sana haksızlık ettik," dedi sonunda.

"Ben de size haksızlık ettim," diye tamamladım. "Bu evde sebep olduğum bütün sorunlar için çok üzgünüm, inanın bana. Hayatım boyunca hiçbir şeyi, sizin yanınızda aldığım eğitim kadar sevmedim."

Gostaham tekrar başını çevirip, buğulu gözlerle bana bakarken, sanki beni ilk kez tanıyormuş gibiydi. Sanıyorum bendeki değişimin farkına varıyordu. Çok daha soğukkanlı, yalın ve sağlam duruyor, daha önce olduğum gibi, delişmen bir çocuk gibi davranmıyordum.

"O zaman, ilişkilerimizi yeniden bir hale yola sokma zamanı gelmiş demektir," dedi. "Senden istediklerimi yapabileceğine bu kadar eminsen, sana yardımcı olacak bir yol daima bulunur."

"Ne isterseniz yapmaya hazırım."

"Iş gücüne ihtiyacım var," diye başladı, Gostaham. "Bu çizdiğim servili halı, bana gelmiş şahsi bir sipariş ve her zaman birlikte çalış-

tığım, imalathanedeki işçilerimin hepsi, elimizdeki işlerin yoğunluğu nedeniyle fazlasıyla meşgul. Sen tasarım okumayı da bildiğine göre, renkleri söyleyerek dokumacıları idare edebilecek konumdasın. Sana ve yanında çalıştıracağın iki dokumacıya yevmiye vererek, seninle çalışabilirim; ve tabi gereken yünü de vereceğim."

İçim inanılmaz bir mutlulukla ısınmış, kıpır kıpır olmuştu. "Yüce gönüllüğünüz için, size minnettarım. Çok teşekkür ederim, amca," dedim, adeta nefes nefese.

"Çok acele etme ama," diyerek, hemen uyardı beni. "Şartlarım var: Atölyeni haftada bir ziyaret edip, her şeyin, aynen benim planladığım gibi gidip gitmediğini kontrol edeceğim."

"Elbette," diye atladım. "Evimizi size daima açık tutacağız. Kime yapılıyor bu halı, sorabilir miyim?"

"Feridun'un bir arkadaşına," diye yanıtladı.

Çok şaşırmıştım. "Yani Feridun, artık size kızgın değil, öyle mi?"

"Hepimizi affetmiş gibi görünüyor," dedi cevaben. "Nahide'nin ailesi de öyle. Daha birkaç gün önce bir başka halı siparişi de, onların taraftan geldi."

"Çok sevindim," dedim. Gostaham için parasal güvencenin ne kadar hayati önemi olduğunu çok iyi bildiğimden, onun adına mutlu olmuştum.

Kahvelerimizden birer yudum daha aldık. Onunla yeniden bir arada, birlikte çalışıyor olmaktan dolayı kendimi inanılmaz iyi hissediyordum. Bu kez ilişkimiz daha bir başka türlü olacaktı çünkü artık onun çatısı altında yaşamıyordum. Bu evin koruyuculuğuna sığınmış olarak yaşamadığım için de, onun ve Gordiye'nin özel hayatıma müdahalesi söz konusu değildi. Gostaham yine haklı çıkıyordu; ben gözü kara, risklere kolay atılan biriydim ve bu yüzden de, belki böyle ayrı yaşamlarımızın olması, ilişkimiz için çok daha iyiydi.

"Amca," diye başladım yeniden söze. "size, en son üzerinde çalıştığım yeni tasarımımı gösterebilir miyim?"

Annemin ve Davut'un ağır hasta olduğu ve benim de onların başından ayrılamadığım günlerde çizdiğim bir halı tasarımını yanımda götürmüştüm.

Gostaham başını arkaya atıp bir kahkaha patlatmıştı bu söylediğim karşısında. "Tanıdığım en sıra dışı kız sensin," dedi ardından da. Eminim, çok kısa bir süre sonra 77 kişi çalışıyor olacak senin atölyende. Bundan hiç kuşkum kalmadı bak şimdi."

Ona, yaptığım eskizleri açıp gösterirken, renklerle ilgili önerilerini de benden esirgememesini rica etmiştim. Bu yaptığım tasarım, basit bir güneş patlaması merkezli, klasik desen çalışmasıydı ve üzerinde minik çiçekler evreni yer alıyordu. Genç ev hanımlarına yönelik, aklımca profesyonel ve popüler yaklaşımla yaptığım bir tasarımdı. Hani, çarşıya gittiğinde, moda olan eşyaları satın almaktan hoşlanan kadınlar için bir tuzaktı yani. Gostaham eskizlere dikkatle bakarken, birden alnındaki çizgilerin derinleştiğini görünce, tasarımda bariz bir hata yaptığımı düşünmeye başlamıştım. Sonra başını kaldırıp, gözlerimin içine bakarak, "Bu halıyı yapma!" diyiverdi.

Çok şaşırmıştım. Öylece kalakalmış, gözlerimin içine bakan Gostaham'ı anlamaya çalışıyordum.

"Çünkü eğer bu halıyı yapar da satmaya kalkışırsan, ülkenin dört bir yanından gelen halı dokumacılarıyla gereksiz bir rekabete girmiş olacaksın. Hepsi bu tasarım üzerine imalat yapıyor, biliyorsun. Gayet güzel çalışılmış, onurlu bir iş olmasına rağmen, senin bundan daha iyilerini yapabileceğini bilmek, bana bu yorumu yaptırıyor."

Bir an, Melike'nin güneş patlaması merkezli halısını satmasının ne kadar uzun süre aldığını hatırlamıştım. Gerçekten de, yaptığım bir halıyı satmak için, o kadar mücadele etmeye hiç sabrım yoktu.

"O halde, sizce ne üzerinde çalışmalıyım?"

"Bir tane daha telekli halı yap. Hani şu Hollandalı'ya kaptırdığın gibi bir şey.."

Bir kez daha aptallığımı hatırlayıp irkildim; o aptallık ki bana çok pahalıya mal olmuştu. Aklımdan geçirmek bile derin bir acı çekmeme neden oluyordu, her seferinde hem de.

"O tasarım, senin dehanın diğerlerininkiyle kıyaslanamayacak değerde olduğunu açıkça gösteriyordu, çünkü öyle bir riski herkes alamaz. Bu işte, para kazanmanın yolu da, risk almaktan geçer."

"O halıyı sevmiş olmanız ne hoş," dedim, gururlanarak.

"Senin hâlâ anlamadığın şey," diye izahata başladı Gostaham, "yepyeni bir tasarım yaratmak ve onu güzel kılmak, ender rastlanan bir kabiliyet gerektirir. Sen bunun üzerine yatırım yapmalısın. Herkesin yapabildiği işlerle uğraşırsan, bu yeteneğini heba edersin."

Bu övgü dolu sözleri duydukça, nabzımın yukarı, başıma doğru sıcak kan pompaladığını açıkça hissediyor, yüzümün kızarmaya başladığını biliyordum. Bunca övgüden sonra, ağzımı açıp tek kelime söyleyecek takatim kalmamıştı. Kısık ve köşeye sıkışmış gibi bir ses tonuyla, "Amca," dedim, "bu yeni tasarım konusunda bana yardımcı olur musunuz? Çünkü nereden başlayacağımı hiç bilemiyorum.

"Haklısın," dedi. "Kendi başına yeni tasarımı nasıl yapacağını bilemezsin. Nihayet bunu böyle anlamış olmana da ayrıca çok seviniyorum."

"Anladım," diyebildim sadece, utangaç bir edayla.

"Sana elimden gelen yardımı yapacağım. Hem de memnuniyetle."

Konuşmamız boyunca yükselen heyecanım, servili halı projesi için Gostaham'dan bir miktar avans isteyecek kadar cesaretlenmemi de beraberinde getirmişti. Elbette, bu isteğimi derhal frenleyeceğinden emin olduğum Gordiye'nin ortalıkta olmaması da, büyük bir fırsat yaratıyordu. Gostaham bir kez daha, benim yüzsüzlük sınırlarına varan açık sözlülüğüme gülerek, istediğim avansı, çok işime yarayacak olan gümüş paralar halinde, hemen takdim etti.

Gostaham'la vedalaştıktan sonra, Melikelere doğru yürürken, yol boyunca inceden bir şarkı tutturmuş söylerken buldum kendimi. Yeni yıl ve baharın başlamasına sadece birkaç hafta kalmış olmasına karşın, hava hâlâ soğuktu. Uzakta, limon sarısı kubbesiyle şahın özel camisinin kubbesi, yaşam veren güneş gibi, üzerine düşen ışığı etrafına yansıtıyordu. Bedenim soğuktan tir tir titremesine rağmen, bu yansıma gözlerimden girip, içimi ısıtıyor, üşüdüğümü bana hepten unutturuyordu.

Eve ulaşır ulaşmaz, haberleri Melike ve Katayun'a yetiştirdim. Önümüzdeki üç ay boyunca yevmiyeli bir işimizin olması, onları büyük bir sevinçle doldurmuştu. Melike, siparişin geldiği kaynakla ilgili şaşkınlığını saklayamamış, "Demek, seni evinden kovan amca-

nın yanına geri gittin, ha?" diye sormuştu. "Çok cesursun gerçekten!"

Büyük bir tatmin duygusuyla gülümsemiştim bu söylediği karşısında. Cesurdum, evet! Ama artık aceleci davranmayacak kadar da olgundum aynı zamanda. Cesaretle, acelecilik arasındakı ilişkiyi biliyordum artık.

Melike, telekli halı tasarımım için gereken yünü alabilmemiz için, Gostaham'dan peşin olarak aldığım paranın üzerini tamamlayacağı sözünü vermiş, böylece o tasarımı dokumaya da hemen başlayabilir duruma gelmiştik.

Aylardır ilk kez, evde öylesine büyük bir festival havası yaşanıyordu ki, kimse yatıp uyumak istemiyordu. O gece yine bir 'kursi' yapıp, battaniyelerimize sarınarak, kemiklerimizi bir güzel ısıtmıştık.

Dışarıda hafif hafif bir kar yağıyor olmasına karşın, içerde biz, alabildiğine sıcak bir mutluluk yumağı halini almıştık. Bir ara demli çaylarımızı yudumlarken, orada buluna herkese tek tek bakmış, aynı ailenin bireyleri olmamamıza rağmen, Melike ve Davut'un bizi, sanki öyleymişiz gibi kabullenişini içime sindirmiştim. Evdeki kalabalığı, hatırı sayılır biçimde arttırıyorduk ama bize bu durumu hatırlatacak, istenmediğimizi hissettirecek tek bir söz söyleyip, tavır koymamışlardı. Her şeylerini bizimle paylaşmış, bizim verdiklerimiz karşılığında da minnettarlıklarını dile getirmekten erinmemişlerdi. İşte bu gördüğümün, benim gerçek ailemin resmi olduğunu düşünüyordum; herkes birbirini seviyor, zorluklarla başa çıkarken, hiç şikâyet etmeden birbirine yardımcı oluyordu.

"Size bir hikâye anlatmamı ister misiniz?" diye sormuştu annem, o sırada, birdenbire. Oturduğum yerde şaşırıp kalmıştım. Aylardır, kış bülbülleri gibi sesi soluğu çıkmaz olmuş annem, artık iyice sağlığına kavuşmaya başladığına inanacağım bir şekilde hayata dönmüştü işte.

Oğlanlar çığlık çığlığa, annemin bu teklifine onaylarını verirken, sessizce oturup dinleme sözünü vermeleri de sağlanmıştı tabi. Melike, onları dizinin dibine oturtup, yine başlarını okşarken, Davut, öy-

kü boyunca uyumadan ayakta kalabilecek gibi duruyordu. Hepimiz, büyük beklentilerle yüzümüzü anneme doğru dönmüş, ilgiyle, anlatacağı hikâyeye başlamasını bekliyorduk. Annem, gene öyle güzel görünüyordu ki. Yanakları 'kursi'nin sıcaklığıyla al al olmuş, gözleri ışıl ışıl, gri saçları sıkıca arkaya taranmış, müthiş bir hikâyeci olarak oturuyordu yine karşımızda. En çekici hikâye anlatıcısı sesiyle konuşmaya başladığında, babamın onun bu hali karşısında takındığı minnettar tavır gelmişti gözümün önüne.

Böylece düşünürken, köydeki evimizde, hep beraber oturup, annemin, çevresindekileri büyük bir hızla, anlattığı hikâyenin içine çekerken nasıl yatıştığımızı, ne büyük bir huzurla dolduğumuzu hatırlamıştım.

Önce hiçlik vardı, sonra "ol!" dendi, oldu.
Allah'tan önce hiç kimse yoktu.

Zamanın birinde, Azade isminde bir kız yaşarmış ve bu kızın tabiatında da, kararlı ve azimli bir biçimde, kafasına koyduğu her şeyi yapmak varmış. Bu kız, çocukluğundan itibaren, ne istediğini daima çok iyi bilir, asla kararsızlık yaşamazmış. Bademi çamfıstığına, gurıldayan güvercinleri, şakımalarıyla dinleyenleri mest eden bülbüllere, sessiz sedasız arkadaşı Lale'yi, konuşkan arkadaşı Kumru'ya tercih ettiğini çok açık biçimde belli eder, ona göre davranırmış.

Azade evlenme çağına gelip, gelin olduğunda bile, hiç, gelinliklerinin altında tir tir titreyen öbür kızlar gibi şeyler yapmamış. Zira, ailesinden onu oğullarına istemeye geldiklerinde, oğlan tarafına ıkram edilen ekşi vişne şerbetinden yudumlarken, Azade'nin kızıl saçlarını ve süt gibi beyaz tenini görüp ona hayran olan kocasını da, evlenmeden önce bir defa, işte o zaman görmüşmüş. Oğlan da tam o sırada, çok sevdiği atından söz ediyor, atına olan muhabbetinden sesi öylesine buğulanıp duygusallaşıyormuş ki, Azade o anda hemencik, oğlanın sevmesini bilen biri olduğunu şıp diye anlamış. Adet olduğu üzere, Azade, annesine dönüp, gözlerini kapatıp, bir süre öyle kalınca da, bu işin olurunu işaret ettiği hemen anlaşılmış.

Azade ve kocası, uyum içinde 2 yıl kadar birlikte yaşadıktan sonra, kocası uzun zamandır çok istediği hacı olmak tutkusuyla Maşat'a gitmeyi ka-

fasına koyduğunda, adamcağızın güçlü dini duygularına saygısı olan Azade, kocasını, artık bu seyahati yalnız başına yapması için teşvik etmiş. Aslında kocasının istediği, bu seyahate Azade'yle birlikte çıkmakmış ama ikisine birden yetecek kadar paraları bir türlü olamıyormuş. Birlikte geçirdikleri 2 yıl boyunca da, oğlanın dinle olan bağı giderek derinleştiğinden, onun artık bu görevi yerine getirmesi gerekiyormuş. Azade kocasına demiş ki, 'Ben de artık başka bir sefer hacı olurum. Böyle bir yolculuğa hazır olduğumda, paramız da olur nasılsa."

Azade'nin kocası, hacı olmak için yola çıkmadan önce, Evrenin Yaratıcısı'na hayır dualarını ederken, bir yandan da, kendisine böyle anlayışlı bir eş ihsan edildiği için şükranlarını dile getiriyormuş. Elbette, ardında bıraktığı karısını sadece duaların korumayacağını da bildiğinden, kendi erkek kardeşinden, Azade'ye kol kanat germesini, onu kız kardeşiymiş gibi koruyup kollamasını, kem gözlerden, kötü niyetlerden sakınmasını rica etmiş.

O güne kadar, Azade'ye karşı daima mesafesini koruyan, saygıda kusur etmeyen, ona kem gözle bakmayan kayınbiraderi, abisi hacca gitmek için yola çıktıktan kısa bir süre sonra, birden bire değişivermiş. Azade kendi evinde, her sabah kahvaltı yapmak için odasından çıktığında, kayınbiraderini, kapısının karşısında oturup onu beklerken buluyor, bir de üzerine ondan, "Aah ah, Azade! Ay gibi beyaz ve pürüzsüz yüzün, cennet bahçelerinden yeni toplanmış çiçeklere benziyor," gibi sözler duyuyormuş. Akşam olduğunda da, yine odasından karnını doyurmak için çıktığında, kayınbiraderinin yine aynı şekil onu beklediğini görüp, "Aah ah, Azade! Saçlarının ışıltısı, güneşin batmadan önce yaydığı son kızıllık gibi, yüreğimin derinliklerindeki geceye yol açıyor," gibi laflar söylediğini duyuyormuş. Azade bütün bu edepsizce söylenmiş laflara karşılık, nazikçe gülümseyip, ayın da, güneşin de hatta yıldızların da, ertesi gün havanın güzel olacağına işret ettiğini söylemekle yetiniyormuş. Kızcağız kendi kendine kaldığında da, kayınbiraderinin bir an önce evlenecek birini bulması ve yakasından düşmesi için dualar ediyormuş.

Aylar geçtikçe, Azade kocasını, kayınbirader de Azade'yi özlemiş durmuş. Adam her fırsatta ya Azade'nin elbisesine, ya saçına başına dokunmanın bir yolunu buluyor ya da onunla konuşurken olabildiği kadar yak-

laşarak kokusunu duymaya çalışırken, Azade de, durmadan ondan uzak durmaya çabalayıp duruyormuş. Kızcağız odasında uzun saatler boyunca, yalnız başına kalmaya çalışmasına rağmen, karnını doyurmak ya da hacetini gidermek için odadan her çıkışında, kayınbiraderini, mutlaka oturmuş, onu bekler vaziyette buluyormuş.

Bir gün, akşamüstü, hava kararmaya yüz tutmuşken, Azade odasından sessizce sıvışıp çıkmaya niyetlenirken, birden tuniğinin aşağıdan kuvvetle çekildiğini hissedince, oda kapısının pervazına çömelip saklanmış kayınbiraderinin, bacaklarına yapıştığını görmüş. Daha ağzından bir söz çıkmaya kalmadan, kayınbirader, Azadeyi bacağından çektiği gibi yere düşürmüş ve bir anda bütün gövdesiyle kızcağızın üzerini kaplayıp, ısrarla kendisine teslim olmasını istemiş. Fena halde soğan kokan nefesi Azade'nin yanaklarında dolaşırken, "Eğer teslim olmazsan," demiş, "herkese, senin bir askeri baştan çıkartana kadar uğraştığını, sonunda da adamı ikna edip, kendini ona verdiğini söylerim. Kocan geri döndüğünde de, senin hakkında ilk duyduğu şeyin, onu aldattığın olmasını sağlarım."

Azade basmış çığlığı ve etraftakilere sesini duyurmaya çalışmış. Bunun üzerine ürken kayınbiraderi biraz toparlanınca da, altından sıyrılmayı başarıp, hemen odasına kaçmış. Aynı gecenin ilerleyen saatlerinde, kapısının önüne gelen kayınbiraderi, anahtar deliğinden fısıldayarak Azade'ye, teslim olması için sadece yedi günü olduğunu duyurmuş. Ertesi gün, yine aynı delikten altı günü kaldığını, sonra beş, sonra dört, üç, iki günlerin hepsi tükenene kadar, aynısını tekrarlayarak sürdürmüş.

Günlerden sekizinci gün gelip çattığında, içlerinde kayınbiraderin de olduğu bir gurup adam, Azade'nin kapısına dayanıp, kapıyı kırıp içeri girdiklerinde, Azade'yi oturmuş dikiş dikerken bulmuşlar. Kayınbirader, herkesin önünde ilanen, Azade'nin zina yapmaktan suçlu olduğunu duyurmuş. Hâkim karşısına çıkıldığında da, Azade'nin zina yaptığını kendi gözleriyle gördüklerine, kutsal kitap üzerine yemin eden dört şahit olunca da, cezası hemen oracıkta kesilmiş.

Azade, kendisine verilen ceza uyarınca, çölün ortasında bir yere götürülüp, orada kazılan bir çukura, göbeğinin üzerine kadar, elleri vücuduna bağlı olarak kuma gömülmüş. Öylece kumların içinde dimdik gömülü dururken, adamların etraftan taş toplamalarını ve topladıkları bu taşları

kendisine yakın bir yerde biriktirdiklerini izlemiş. Taş toplama faslı bitip, o acımasız güneşin altında, kolları iki yanına bağlı ve kendini kollayamaz durumdayken, üzerine taş yağmaya başlamış. Başından akan kanlar, sular seller gibi bütün yüzünü kaplayıp, gözlerine dolmuş ve çok geçmeden, başının üzerinde donen, patlayan, yıldızlar gibi ışıyan harelerden başka bir şey göremez olmuş. Başı omzunun üzerine düşüp, sanki kırılmış gibi öylece kalakalınca, taş atan adamlar da, Azade'nin öldüğüne kanaat getirip, çok yakında, kemiklerinin, güneşin altında bembeyaz ortaya çıkacağını düşünerek, onu orada öylece bırakıp, çekip gitmişler.

Ertesi sabahın erken saatlerinde, çölde yolculuk yapan bir bedevi, gördüğü acayip yaratığın, önce bir serap olduğunu düşünmüşse de, biraz daha yaklaşınca, yaratık sandığı kadının dudaklarının hâlâ hareket ettiğini görmüş. Bedevi hemen Azade'yi gömülü olduğu yerden çıkarıp, devesinin sırtına bağlayarak, evine, karısının kaldığı çadıra götürmüş. Karısı da ozenle Azade'yi iyileştirip, yaraları iyileşene kadar ona bakmış.

Azade'nin yüreğindeki acı hiç dinmemiş olsa da, bedeninin güzelliği birkaç ay içinde yine tomurcuklanıp, kına yakılmışçasına güzellikteki kızıl saçları, süt gibi beyaz cildi ve pespembe mercanların rengindeki dudakları, aynı eskisi gibi ortaya çıkmış. Bu görüntüden çok etkilenen Bedevi, Azade'ye âşık olup, ikinci karısı olması için teklifte bulunmasın mı? Ama Azade ona evli olduğunu, hâlihazırda bir kocası bulunduğunu söyleyince, Bedevi lafı hiç uzatmadan, onu kız kardeşi gibi koruyup kollayacağına dair söz vermiş ve bu sözünde de gerçekten durmuş.

Ama erkeklerin birçoğu için Azade'nin güzellikleri, bir yerlerine iğne gibi batarak, tahrik olmalarına neden olan özelliklere sahipmiş. Bu erkeklerden biri de, Azade ne zaman yakınından geçse, kalbine diken batmış gibi olan, Bedevi'nin uşağıymış. Kızcağızı su çekmeye giderken gördüğünde, mesela, hemen işini gücünü bırakıp, aşk nameleri gevelemeye başlar, ama Azade bütün bu güzel lakırdılara kulaklarını tıkar, gelip geçermiş. Bir gece, artık bu kadar reddedilmeye dayanamayan uşak, Azade'yi bir köşeye sıkıştırıp, eğer kendisine meyil etmezse, herkesin başını belaya sokacak bir rezalet yapacağını söyleyerek, tehdit etmiş. Ama Azade kararlı bir biçimde, kocasına olan saygısından dolayı, onu yine reddetmiş. Çılgına dönen uşak, aklını kaçırmışçasına etrafta taş aramaya başlamış. Bulduğu bir taşı da

kolunun içine saklayıp, gizlice Bedevi'nin çadırına girerek, beşiğinde uyumakta olan Bedevi'nin en kıymetli biricik çocuğunun başına taşla vurup, yumuşacık kafatasını parçalayarak, bebeği öldürmüş. Sonra da bu kanlı taşı, gidip, Azade'nin yastığının altına saklamış.

Çocuğun ölümünün ve onu öldüren taşın ortaya çıkmasıyla, Azade'yi huzuruna çağırtan Bedevi, gözlerinden kanlı gözyaşları akıtırken, "Aah ah, Azade!" demiş. "Ben sana yaşamını geri vermedim mi? Bana olan borcunu böyle mi ödedin şimdi? Aşiretime kan ve ölüm getirerek mi?"

"Efendilerin en yüce gönüllüsü, yalvarırım makul olun ve bir düşünün," diye başlamış Azade cevaben. "Hayatımı kurtaran adamın çocuğunu öldürmek için nasıl bir sebebim olabilir ki? Etrafınızdaki diğer ihtimalleri de düşünün; böyle korkunç bir cinayeti işlemek isteyebilecek başka birileri olabilir mi? Bunu yapan ben değilim."

Bedevi, bir an durmuş düşünmüş, duygularını dizginlemiş ve Azade'nin haklı olduğuna kanaat getirmiş. Kendisinin güvenini, daha önce bir kere bile zedelememiş olan Azade'nin böyle bir caniliği yapmış olması için hiçbir sebep düşünememiş. "Senin bu meselede masum olduğuna inanıyorum," demiş. "Ama eğer burada, bizimle kalmaya devam edecek olursan, karım seni her gördüğünde büyük bir hüzne kapılacaktır; her zaman çocuğunun ölümünü hatırlayacaktır. Hiçbir kadın, bu sıklıkla acısının kendisine hatırlatılmasını istemez. Seni kaybedecek olmaktan dolayı çok üzüleceğim, kuşkusuz, ama buradan gitmen gerek."

Bedevi, Azade'ye bir iri kese gümüş para vermiş ve o da, sadece sırtında giydikleriyle, parayı alıp, oradan ayrılmış. Ne yapacağını bilemez halde, çölün Hazar denizine kavuştuğu bir limana kadar yürüdükten sonra, Bakü'ye doğru yelken açan bir gemiye binmiş. Bakü'de, yıllar önce oraya göç edip, şimdi çok varlıklı hale gelen amcalarından biri yaşıyormuş. Elindeki bütün parayı geminin kaptanına vermiş, kaptan da karşılık olarak ona, güvenli bir yolculuk sözü ve gemisinde hiçbir zarar görmeyeceği garantisi vermiş. Ama yelken açtıktan birkaç gün sonra aynı kaptan, Azade'nin kızıl kızıl yanan saçlarına ve gül goncalarını andıran yanaklarına vurulup, ona gönlünü kaptırmakta gecikmemiş.

"Ben evli bir kadınım!" diyerek, kaptanın ilan-ı aşkını geri çeviren Azade, hemen örtünüp, saçlarını ve vücudunun her tarafını kapatmış ve ya-

kın arkadaşı Lale gibi, sapsade ve alelade bir kız olarak doğmamış olduğu için kaderine kahretmiş.

Azade, kaptanın pençesinden kurtulduktan sonra, insanlara hayatlarını ödünç olarak sağlayan Yaradan'a dualar etmeye başlamış. Yakarışlarına karşılık, gökyüzü giderek kararmaya, azgın bir rüzgâr, denizin sularını altüst etmeye başlamış. Dalgalar, kent binaları kadar yükselince, gemideki en tecrübeli ve dayanıklı denizciler bile, Azade'yle birlikte dua etmeye başlamışlar. Sonra, birden bire, korkunç bir çatırtıyla gemi, ortasından ikiye bölünüp, bütün içindekiler de deniz yüzeyine saçılıvermiş. Suyun üstünde kalmaya çalışan Azade çırpınıp dururken, yüzüne çarpan, geminin omurga parçalarından bir tahta parçasına sarılıp, sonra da vücudunu döndürerek, tahta parçasının üzerine tırmanarak, orada öylece kalmış. Tuniğinin etekleri, ardından dalga dalga gelerek onu izliyormuş. Saatler boyunca, o tahta parçasının üzerinde, yalnız başına sürüklenirken, fırtına dinmiş olsa bile, burada açlıktan ve susuzluktan öleceğine inanmaya başlamış. Ama bir yandan da, kendisini alabildiğine sakin ve huzurlu hissediyor olmasına çok şaşıyormuş, çünkü ne deniz, ne gökyüzü, ne de kuşlar, Azade'nin oradaki varlığıyla hiç ilgili görünmüyor gibiymiş.

Bir koca gece ve bir koca gün boyunca suyun üzerinde sürüklendikten sonra, çok uzaklarda, ince bir çizgi halindeki kara, nihayet kendini göstermiş. Saatler boyunca kol ve bacaklarını çırparak, sonunda kıyıya ulaşmış ve kendini kıyının kumları üzerine attığında, her yanını yorgunluktan kırılacakmış gibi hissetmiş. Hayatını kurtaran omurga tahtasının, yüzünün sağ yanağında çarptığı yer, neredeyse bir kavun kadar şişmiş, sağ gözünü açamaz hale gelmişmiş.

Sol gözüyle, az ötede, denizin üzerinde ağır ağır salınan denizcilerden birini görünce, hemen o yana doğru sürünmeye başlamış. Ama yaklaştığında, denizcinin, kendisi kadar şanslı olmadığını, boğularak öldüğünü anlamış. Denizcinin üzerindeki elbiseleri çıkarmış ve kendi ıslak elbiseleri yerine, ölü denizcinin tuzdan kaskatı kesilmiş giysilerini giymiş. Adamın yeleğini üzerine geçirdiğinde de, cebinde sustalı bir bıçak olduğunu fark etmiş. Bıçağı açıp, ne kadar keskin olduğuna bakarken, o anda aklına, kendisini çektiği bütün acılardan kesip ayırabilecek bir fikir gelmiş.

Her zaman ne istediğini gayet iyi bilen biri olduğundan, yapmayı düşündüğü şeyi uygulamaya koymaya karar vermesi de gayet kolay olmuş.

Ama verdiği kararı hayata geçirme noktasında, içini kaplayan kuşku belası, bir an duraksamasına neden olmuş. Sonucun nasıl bir görüntü ortaya çıkaracağını bir türlü gözünün önüne getiremiyormuş. Elinde tuttuğu bıçakla, gün doğana kadar orada oturup düşündükten sonra, gün doğumunda, uzakta bir yerlerde, teknesini denize indirmeye hazırlanan bir balıkçının erkek sesi, Azade'yi bir anda kendine getirmiş. Duyduğu o ses, o güne dek hiçbir şeyi istemediği kadar büyük bir arzuyla, kararını uygulama konusunda onu cesaretlendirmiş.

Saçından ayırdığı bir tutamı alıp havaya kaldırmış ve keskin bıçağı tutamın dibine, kafa derisine en yakın yerine sürterek, saçını kesip atmış. Sonra bir tutam daha, ve sonra bir tutam daha... Giderek, etrafa yayılan kızıl saçlar, rüzgârla savrulup, Azade'nin çevresinde uçuşarak dönmeye başlamışlar. Bir kısım saç da denize uçmuş ve su yüzeyinde, denizin derinliklerine dönmeyi özleyen tuhaf yaratıklar gibi kıvıl kıvıl dönelmiş. Azade, saçlarının tümünü kesip, işini tamamladıktan sonra, kafası, sabah ayazının sert rüzgârını ilk defa bu kadar yakından algılıyormuş. Sanki birisi kafasını okşuyormuş gibi bir hismiş bu; hafifçe irkilmesine sebep olmuş. Denizcinin şapkasını da kafasına geçirir geçirmez, bir daha o denizciye geri dönmemek üzere yanından ayrılmış ve bir kuytuya sığınıp, ölü gibi, saatlerce uyumuş.

Ertesi sabahın ilerleyen saatlerinde, bir gurup balıkçının etrafını saran erkek sesleriyle uyanan Azade, kendisini, batan geminin değerli mallarını ve bu mallar arasında, Azade'nin kaptana verdiği gümüş paraları bulduklarını anlamış. Bütün bu kıymetli eşyayı keşfeden balıkçılar, bunca değerli malların olsa olsa şaha ait olabileceğine inandıklarından, hepsini toparlayıp, Azade'yi de yanlarına alarak, şaha neler olup bittiğini anlatması için saraya götürmüşler.

Bütün vücudu tuzlu suyun etkisiyle çatlamış, yer yer yarılmış olan Azade'nin gözüne şah, sanki ışıkla yıkanmış, tertemiz ve pırıl pırıl görünmüş. Şahın üzerinde, kırmızı ipekten bir tunik ve başında da, yüzünü parıltılarla ortaya çıkaran, gül desenleriyle donatılmış, yakutlarla süslenmiş bir sarık varmış.

Şah Azade'ye "Adın ne?" diye sormuş.

"Adım Amir. Bir açık deniz kaptanının oğluyum," diye yanıtlamış,

Azade, mümkün olduğu kadar boğazının gerilerinden çıkarttığı kalın bir sesle.

"Bu felaketten önce, babanın nice kıymetli bir evladıydın kim bilir!" diye değerlendirmiş şah, durumu. "Şimdiyse yüzün çatlaklar, şişlikler ve yaralarla dolmuş. Ama Allah, her şeye rağmen hayatını sana bağışlamış."

Azade az kalsın gülümseyecek gibi olmuş, çünkü o an içinde olduğu çirkin görüntü sayesinde, istediği gibi algılanıyor olmaktan dolayı çok memnunmuş. Oğlanlık sanatında giderek ustalaşarak, "Babamın bütün malları, kıyılarınıza vurup helak oldu. Böylece ben de her şeyimi kaybetmiş oldum. Denizleriniz ve kıyılarınızdan toplayabildiğiniz bütün mallar sizindir, ama izniniz olursa, kendim için bir tek şey rica edebilir miyim?" diye sormuş.

"Ricanı söyleme izni veriyorum sana," diye onaylamış şah.

"Şu andan itibaren, artık seyahat etmek ve para kazanmak arzumun kalmadığını bildirmek isterim," diyerek söze başlamış, Amir. "Bana, denize yakın bir yerde, taş bir kule inşa ettirin ve kimsenin beni rahatsız edemeyeceği bu kulede, ömrümün bundan sonraki kısmını, inananların kılavuzu peygamberler için ibadetle geçirmeme izin verin."

"Isteğin yapılacak, genç adam," diye, yine onaylamış şah. Sonra da, bir daha dönüp ona bakmadan, Amir'i huzurundan yollamış.

Amir saraydan çıktıktan sonra, kent merkezine kadar yürümüş. Şehrin insanlarından sadece birkaç tanesi Amir'in yoluna çıkıp, başına gelenlerden dolayı duydukları üzüntüyü dile getirerek, şiş yüzüne iyi gelecek ilaçlar vermeyi teklif etmişler. Günün sonunda da, saray görevlilerinden biri, taş kulesi yapılana kadar Amir'in, diğer erkeklerle birlikte kalacağı koğuştaki yatağını göstermiş. Hatta koğuştakiler, Amir'le, erkeklere has şakalaşmalara girerek, acısını unutması için onu teskin etmeye bile çalışmışlar. Bütün bunları yaparken de, gözlerini ondan ayıramamak şöyle dursun, kazara yüzüne bakacak olsalar, derhal gözlerini kaçırıp, bir katıra ne kadar bakarlarsa, Amir'e de o kadar bakar olmuşlar. O gece yatağına yatıp, battaniyesini üzerine sıkıca sarıp sarmalayarak uykuya daldığında, çölde kuma gömülüp taşlandığı günden beri ilk defa, huzur içinde uyuyacak olduğunu biliyormuş. Gece rüyasında, taştan kulesini, orada özgürce ve unutulmuş olarak yaşadığını, bir daha kimseden şehvetli aşk sözleri işitmediğini,

bütün bunların yerine sadece denizin huzura davet eden sesini dinlediğini görmüş.

Amir, o taş kulede Allah'a ve peygamberlerine ibadet etmekle günlerini geçirmeye başladığında, kendini tamamen maneviyata adamış bu genç adamın ünü, ülkenin dört bir yanına yayılmış. Hatta şah, hastalanıp yatağa düştüğünde Amir'i huzuruna çağırtıp, kendisinden sonra saltanatı ona bırakacağını, çünkü bildiği başka hiç kimsenin, Amir kadar pür-i pak ve kararlı olamayacağını düşündüğünü söylemiş. Fakat Amir, böylesi bir teklifi hemen kabul etmek yerine, şaha, aslında kendisinin bir kadın olduğunu itiraf etmek zorunda kalmış. Azade'nin bu inanılmaz alçakgönüllülüğü ve dürüstlüğü şahı daha da fazla etkilemiş ve ona, kendisi olmazsa, seçtiği bir adamla evlenerek onu şah yapmasını, saltanatı devredeceği en uygun kişiyi bulacağından hiç kuşkusu olmadığını bildirmiş.

Taş kulede yaşarken, Azade'nin tüm ülkeyi saran ünü, aynı zamanda bir iyileştirici, sağaltıcı olarak da yayılmışmış. Onu ziyarete gelen ve sayıları her gün artan hasta insanlar, Azade'nin lütuflarına mazhar olup, sağlıklarına kavuşmak için birbirleriyle yarışır olmuşlar. Işte bu hacılardan biri de, Azade'nin kayınbiraderi değil miymiş? Kocası hac görevini tamamlayıp evine döndüğünde, Azade'nin başına gelenleri öğrenmekle kalmayıp, bi de kardeşinin bütün uzuvlarının, geçirdiği felç neticesinde tutmaz olduğunu öğrenmişmiş. Onu iyileştirmek için her yola başvuran iyi yürekli adamcağız, sonunda, ünü bütün ülkeye yayılan taş kuleye de başvurmaya karar vermiş ve son çare olarak orada şifa bulmayı umut etmişmiş.

Taş kulede şifa arayan bir diğer hasta da, Bedevi'nin uşağı değil miymiş? Bir gün, sebebi asla anlaşılamayan biçimde, birden bire kör olan uşağa, efendisi Bedevi yardım elini uzatmış ve ona taş kulenin efsanevi sağaltıcı gücünden faydalanması için, kendisini oraya götürme sözü vermişmiş. Bu dört adam, kaderin bir cilvesi olarak, taş kuleye giderken yarı yolda karşılaşmış ve yolun geri kalan bölümünü birlikte kat etmişmiş.

Azade, gayet yakından tanıdığı bu dört adamın kuleye yaklaştıklarını görmüş ama o sırada bir erkek olarak yaşamını sürdürdüğü için, diğerlerinin onu tanıması imkânsızmış ve hiçbir şeyden haberleri yokmuş. Azade'nin kocası ve Bedevi, yanlarında getirdikleri hastaları iyileştirmesi için, Aziz diye tanıdıkları ermiş kişiye ricacı olduklarında da, önce bu hastala-

ledikleri suçları itiraf etmeleri gerektiğini öğrenmişler. Aziz onlara, "Kalbinizde saklı olan en küçük bir giz kalmayana kadar, her şeyi ortaya dökün!" demiş. "Ancak o zaman iyileşebilirsiniz. Eğer en küçük bir ayrıntıyı bile gizlemeye devam ederseniz, ömrünüzün sonuna kadar böyle çarpılmış olarak yaşamaya devam edersiniz."

Azade'nin kocasının kardeşi, işte o zaman, utanç içinde, nasıl olup da bir kadını elde etmek için zaaflarına yenik düştüğünü, onu nasıl gerçek dışı biçimde sadakatsizlikle suçladığını ve ölümüne neden olduğunu itiraf etmiş. Bedevi'nin uşağı da, bir kadını nasıl arzulayıp, karşılık alamayınca da efendisinin bebeğinin başını taşla nasıl ezerek öldürdüğünü tek tek ortaya dökmüş. Gerçekler böylece ortaya çıkınca da, Azade, oradaki herkesi, hep birlikte Allah'a yakarmaya çağırmış ve duaları bittiğinde de Allah onları affederek, verdiği cezayı üzerlerinden kaldırmış; Azade'nin kayınbiraderi yine normal yürüyebilir, Bedevi'nin uşağı da görebilir hale gelmiş. Her ikisi de işledikleri suçlardan dolayı, şefaat eden Yaradan'dan tekrar tekrar af dilerken, Azade de yüreğinde onları affetmiş.

Bütün bunlardan sonra Azade, kocasıyla yalnız kalmak istediğini söyleyip, ona kendini açmış ve onca uzun zamandır içlerinde saklamak zorunda kaldıkları, yaşayamadıkları aşk, nehirler gibi coşup taşmış. Azade kocasını şah olarak tahta yerleştirip, Bedevi'yi de onun veziri yapmış. Ve adalet, sonsuza dek, ülkelerinde her geçen gün daha da güçlenerek imar olmuş.

Oğlanlar ve Davut uyuyakalmışlardı. Melike de, anlattığı hikâye için anneme, uykulu gözlerle teşekkür ettikten sonra, kocasının yanına kıvrılıp yatmıştı. Odada sadece ben ve annem uyanık kalmıştık.

"Ne hikâye!" dedim. "Azade'nin yüreği de, kendisine yapılan onca kötülükten sonra herkesi affeden kutsal Fatma Anamız'ınki kadar büyükmüş demek ki."

"Doğru olan, affetmektir," dedi, annem, duyarlı bir ses tonuyla ve gözlerini gözlerimden ayırmadan. Ben de, tuhaf biçimde gözlerimi onun gözlerinden ayıramıyordum. Bir şey anlatmak istiyor gibiydi sanki. Ve işte o anda, birden bire, bütün anlattıklarının ardında nasıl kutsal bir sevginin olduğunu ve bu sevgiyi doğru anlarsa, insanın nasıl her şeyi affedebileceğini kavramaya başlamıştım. Beni af-

fetmişti yani. Ona çektirdiğim onca acıdan, eziyetten sonra, beni affetmeye karar vermişti. Bir süre, orada öylece, sessizce oturarak, anlamları hazmettik. Uzun zamandır hiç o kadar huzurlu hissetmemiştim kendimi.

Annem ve ben, birbirimize iyice yanaşmış, diz dize oturuyor, böylece odada uyuyan diğerlerini uyandırmadan, sessizce konuşabiliyorduk. 'Korsi'nin közü tükenip bittiğinde, aramıza bir kandil yerleştirip, sırtımızdaki battaniyelerimize sıkı sıkı sarınıp, ısınmaya çalışıyorduk. Dışarıda uğul uğul esen rüzgârı duyuyor ve dondurucu bir kar yağdığını iliklerimize kadar hissedebiliyorduk. Tavandan, üzerimdeki mavi pamuklu kaftana koyu bir iz bırakarak düşen soğuk su damlasının sızdığı bölgenin altında kalmamak için, hafifçe yana çekildim. Onca soğuğa rağmen, uyanık kalıp, köyümüzden ayrıldığımız günden beri neler yaşamış olduğumuzu konuşmaya başlamıştık; uğursuz kuyruklu yıldız, babamın zamansız ölümü, Gostahamlar'ın tuhaflıklarla dolu evi ve muhteşem kent, İsfahan... Başlangıçta daha çok annem konuşuyor, ben dinliyor olmama karşın, çok geçmeden, bir kere de hikâyeyi ben anlatayım diye söze başlayıp, saatlerce konuşan ben olmuştum. Kelimeler içimden dışarı doğru akan bir nehrin suları gibi taşarak çıkıyor, kendimi bir aziz türbesinde, kalbimde olanların tümünü azizin ruhuna fısıldayarak anlatıyormuşum gibi hissediyordum.

Annem de dikkatle beni dinliyor, yumuşacık bakışlarını benden hiç ayırmıyordu. Gözlerinin önünde hızla büyüyerek, olgun bir kadın haline geldiğimi duyumsuyordum. Konuşmamız, dışarıdan sabah olduğu haberini veren horozların sesleri duyulana dek kesintisiz sürmüştü.

Anlatacaklarım tükendiğinde, annem dedi ki: "Kızım. Bütün doğruları böyle açık seçik bir dille anlattığın için, yüreğin şimdi bir zambak gibi, bembeyaz açtı ve tertemiz oldu."

Sonra kandilin alevine üfleyip, onu söndürerek, oyuğuna çekilen bir köstebek gibi battaniyesinin altına girip, gözlerini huzurla kapattı. Ben de geniş geniş esneyerek, onun yanına mutlu bir yorgunlukla kıvrıldım. Annemin soluk alış verişleri sakinleşip, durulduğun-

da, ben yine köydeki günlerimize geri gidip, Hacı Ali'nin kuyruklu yıldızla ilgili söylediği kehanetleri ve bunların bana ne kadar sıkıntı vermiş olduğunu düşünüyordum. Kuyruklu yıldızın etkisinde kalacağımız söylenen sene geçip gittiğine göre, bütün o kısmetsizlik kehanetlerinin gölgesinde, sonsuza dek yaşamak gibi bir yazgımız olduğuna inanmamız için bir sebep kalmış mıydı? Azade'nin yaşadıklarını düşündüğümde de, hayatının bir dönemi boyunca, şansının yaver gitmeyip, olumsuz etkiler altında kaldığını ama daha sonra kısmetinin sular seller gibi açılıp, eskisinden daha güzel bir yaşama kavuştuğunu görüyordum. Çektiği acıların hiçbiri boşuna çekilmiş değildi; yüreği öylesine kocaman olmuştu ki, sonunda kendisine onca kötülüğü dokunan insanları bile affedecek kıvama gelebilmişti. Kaderin benim karşıma çıkaracaklarını tam olarak tahmin edemiyor olsam da, Azade'nin becerdiği gibi, güzel bir hayata kavuşmak için bıkmadan, usanmadan uğraşacağımı biliyordum. Sonra yine babamı düşündüm. Bana olan sevgisi yine sıcak bir ılıca gibi beni sarıp, zihnimi benden alıp, uzaklara götürdü.

Yavaş yavaş gözlerim kapanıp, uykuya dalacakken, sanki kulaklarımda, babamın bana verdiği bir öğüdü işitir gibiydim: "Allah'a inan ve ona güven; ama geceleri yatarken, devenin ayaklarını birbirine bağlamayı da unutma," diyordu.

7 BÖLÜM

Sonunda kış bitiyordu. Hava kırılmış, tatlı yağmurlar başlamış ve yılın ilk ılık günleri kendilerini göstermişti. Yeni yıl yaklaşırken, biz de evimizi ve kendimizi onu karşılamaya hazırlıyorduk. Melike, annem ve ben, minik odamızın yerlerini silip, avlumuzu süpürüp, yatakları yıkayıp, birkaç parça eşyamızın tozunu silkeleyerek ve pılık pırtık giysilerimizi yıkayarak bahara yenilenmiş bir çehre ve umutlarla girmek istiyorduk.

Yeni yılın ilk gününü, yeşil sebzelerle pişirdiğimiz ziyafet niteliğindeki tavuk yemeğini yiyerek ve Salman'la Şahvali'yi nehir kıyısında oynayabilecekleri bir yerlere götürerek kutladık. Oğlanlar ayaklarını nehir sularına sokup, gıdıklanır gibi keyifle kıkırdarlarken, uzun zamandır ilk defa, etraflarında büyük sıkıntıların yaşanmadığını her halleriyle belli ediyorlardı. Oyunları bittikten sonra, *Otuz Üç Kemer Köprüsü*'nün altındaki çay bahçelerinden birine oturup, çay ve yanında tatlı hurmalardan yapılmış kurabiyeler alarak, keyifle yemiştik. Ayaklarımızın dibinde dans eder gibi kıpır kıpır oynayan nehir suları, yer yer yakınlarımıza kadar sıçrıyor, bereket getiren su damlacıkları her yanımızda hissediliyordu. Bu gezi, ilk kez bir aile gibi, Davut da dâhil olmak üzere, herkesin sağlığı yerinde olarak, birlikte dışarı çıkışımızdı.

Ertesi gün, bütün İsfahan on beş günlük bir tatile girmiş olmasına rağmen, Melike, Kayatun ve ben, hep beraber, Gostaham'ın servili halı işine başlamıştık. Avluya kurduğumuz tezgâhta, ilk başlarda oldukça verimsiz çalışıyorduk, çünkü ayakaltında koşturup duran onca çoluk çocuk ve tatil nedeniyle evlerinde kalmış olan insanların yoğun ziyaretleri, sürekli bizi kesintiye uğratıyordu. Ama onca kargaşanın içinde bile, kararlı bir biçimde çalışmaya devam ediyor, hiçbir dış etkinin, Gostaham için dokuduğumuz halının önceliğinin önüne geçmesine izin vermiyorduk.

On beş günlük tatilin bitiminden kısa bir süre sonra, Gostaham, işlerin nasıl gittiğini görmek üzere, atölyemize ve tabi evimize ilk ziyaretini yapmıştı. İçine giydiği safran rengi gömleğin üzerinde, indigo mavisi ipek kaftanı ve mor sarığıyla, tam bir prens gibi duran Gostaham avluya girdiğinde, tezgâhın arkasında oturduğum yastıktan heyecanla fırlayıp, onu karşılamaya koşmuştum. Melike ve Katayun da, bize bu işi vermiş olması nedeniyle duydukları minnettarlığı, hal ve davranışlarıyla göstermekte, gözlerini önlerinde duran tezgâhtan ayırmaksızın, saygıyla onu selamlamaktaydılar.

Gostaham ise, gözünün gördüklerine inanamaz biçimde, avluda etrafına bakınıyor, buranın neresi olduğunu merak ediyor gibi duruyordu. Avluya açılan evlerden birinin kapısında durmuş, sümüklü burnunu çeken, kir pas içinde, küçük bir çocuk, Gostaham'ın oradaki varlığından dehşete düşmüş gözlerle onu izliyordu. Az ötede, yine yırtık pırtık elbiseler içindeki bir başka çocuk, avaz avaz bağırarak içeri kaçmış, ailesine gördüğü manzarayı haber veriyordu. Havalar ısınmış olduğundan, onca insanın avluya bıraktığı ayakkabılardan etrafa yayılan pis koku, bütün avluyu kaplamıştı. Gostaham, burnuna gelen bu kokulardan rahatsızlığını belli etmemeye çalışsa da, yüzündeki ifadeden ve burnunda beliren minik tiklerden, aslında rahatsız olduğunu anlayabiliyordum. Annemin ona, oturup bizimle bir fincan çay içme teklifini de, muhtemelen bu sebeple geri çevirmiş, nazikçe, çok fazla kalamayacağını söylemişti. O böyle demiş olsa da, annemin ısrarla hazırlayıp, yakınında bir yerlere koyduğu açık çaya da dokunmamış, fincanın kenarındaki safranlı tatlandı-

rıcının üzerine de, derhal sinekler üşüşüp, manzarayı daha da berbat hale getirmişti.

Gostaham, yaptığımız işi, halının her iki yüzünü de dikkatle inceleyerek, ilmeklerin sıkılığına bakarak ve motiflerin doğru işlenip işlenmediğini, elindeki tasarımla karşılaştırarak kontrol etmişti. Sonunda, yaptığımız küçük bölümle bile, onun usta gözlerini etkilediğimiz besbelli, tatmin olmuş bir yüzle doğrulup, acilen başka bir iş için yola çıkması gerektiğini söyleyerek kapıya doğru yönelmişti. Ben de hemen arkasından koşarak, bu işi bize verdiği için bir kez daha teşekkür etmiştim.

"Allah, yardımcın olsun, çocuğum," dedi, sanki ruhani bir güçten başka hiçbir şeyin, bu ortamdan beni kurtaramayacağını ima eder gibi. Kapının önünde onu bekleyen atına binerken, durup onu bekliyordum. Sonra, dizginlere asılıp uzaklaşmadan önce, tekrar bana dönüp, hayranlıkla gözlerimin içine bakarak, "Maşallah! Ne deprem, ne veba, ne de sefalet, gözleri fethedecek güzelliklerle dolu halılar üretmekten seni alıkoyamıyor," dedi.

Onu yolcu ettikten sonra avluya, tezgâhın başına, havalarda uçarak dönmüştüm. Melike ve Katayun merakla beni bekliyordu. Onlara, övgü dolu sözlerle, patronumuzun yaptığımız işten ne kadar memnun olduğunu söyledim. İlk sınavımızdan başarıyla geçmiş olmamızdan duyduğum büyük rahatlamayla işimin başına dönmüş, renkleri bülbüller gibi şakıyarak bağırırken, öğle yemeği saati gelmişti bile.

Yemeğimizi yedikten sonra, diğerleri ev işleriyle uğraşırken, ben oturup, yeni telekli halımı dokumaya devam ettim. Bu sefer, aynı deseni işlemek, geçen seferkinden çok daha kolay oluyordu çünkü motifleri ezbere biliyor, hiçbir yere bakmaya gerek kalmadan dokuyup geçiyordum. Renkleri de, Gostaham'ın son halıya yaptığı değerlendirmeleri göz önünde bulundurarak daha dikkatli seçtiğimden, halı mükemmel çıkıyordu. Yaptığım işten inanılmaz bir keyif alıyordum. Parmaklarım ilmeklerin üzerinde, kuşların nehir yüzeyine alçalıp uçması gibi ustaca tezgâhın kolonları arasında dolanıyor ve ellerimin altındaki halı, aynı nehrin akışı gibi hızla ilerliyordu.

Avludaki sıcak, günden güne arttığından, sık sık durup alnımda biriken terleri elimin tersiyle silmek zorunda kalıyordum. Zaman zaman annem yanıma geliyor ve hararetimi alması için gül suyuyla yaptığı serin içecekler getiriyordu. Öylesine kendimi yaptığım işe kaptırmıştım ki, avludaki çocukların gürültüsünü de, dışarıdaki eşeğin, sırtlandığı yükten dolayı dertli anırmasını da duymaz olmuştum. Sanki dokuduğum halının yüzeyinde yaşar gibiydim; insanı dev bir sükûnete götüren renklerin arasında, sonsuz sakinliği resmeden motiflerde nefes alıp veriyordum. Bu güzelliklerin içinde kaybolmuş, etrafımdaki sefaletle alakamı koparmıştım. Gece olduğunda, annem gelip, artık yatmam gerektiğini, uyumaya ve bacaklarımı uzatıp dinlenmeye ihtiyacım olduğunu hatırlatmasa, belki de hiç durmadan devam edebilirdim. Bazı geceler, beni tezgâhın başından çekiştirerek ayırdığı bile oluyordu.

Annem, bir keresinde beni yatırmak için geldiğinde, şöyle bir şarkıyla yaklaşmıştı:

Aşkım servi gibi güzel ve incedir,
Ve rüzgâr ne kadar eserse essin,
Ne kırılır, ne yıkılır, ne de eğilir.

Birkaç ay sonra, Gostaham için dokuduğumuz servili halıyı bitirmiştik. Halıyı tezgâhtan söküp, avluda yere sererek etrafına toplandığımızda, onu evine serip kullanacak olan kişinin bakacağı gözle ilk kez görüyorduk. Hayranlık uyandırıcı bir tasarımdı gerçekten de.

"Allah isterse, bir gün elbet gideceğimiz cennetin bahçeleri, buna benzer bir yer olmalı," diyen Davut'un sesi, avludaki sessizliği bozmuştu. "Sahibi bedenini bu mücevherin üzerine serdiğinde, bütün derdini, tasasını unutup, büyük bir huzura kavuşacak, şüphesiz."

Salman ve Şahvali de heyecanla halının üstünde boğuşuyorken, birden düğüm olup birbirlerine dolanarak orada kalınca, kolları ve bacakları, sanki halının desenleriyle bütünleşmiş gibi görünmüştü.

"Sanki parkta oynarmışız gibi!" diye bağırdı Şahvali. Gerçekten de, sanki desenler derinlik kazanmış, çalılar gibi, çocukları içine çekmişti.

Bu çocukça benzetmeye gülerken, annemin, Katayun'un ve Melike'nin mutlu bakan gözleriyle gözlerim buluştuğunda, yüreğim, ilk büyük işimizi tamamlamış olmanın gururuyla dolmuştu. Ve annemin dediği gibi, rüzgârlar ne kadar sert eserse essin, artık ne kırılır, ne yıkılır, ne de eğilirdik!

Birkaç gün içinde Gostaham halıyı aldırmak için adam göndermiş, ondan sonraki günlerden birinde de ben, Gostaham'ın yanına, halıyla ilgili son görüşmeyi yapmaya gitmiştim. Bizden istediği işi tam olarak yapıp yapmadığımızı anlayacak ve görüşlerini dinleyecektim.

Oraya vardığımda, halının sahibinin yaptığımız işe hayran kaldığını, hatta hemen, aynı ölçülerde bir halı daha sipariş ettiğini, böylece oturma odasını bu mükemmel çift halıyla kaplamaya karar verdiğini öğrendim. Gostaham da ona, eğer isterse, iki halı birden yaptırabileceğini, böylece halıların kendisine daha ucuza geleceğini söylemişti. Aynı halıdan iki tane dokumak, bizim için hiç zor olmayacaktı, çünkü bir kişi renkleri söylerken, dört dokumacı iş yapacak, iki tezgâhtan halılar, aynı zamanda çıkacaktı. İşler açılmıştı.

Gostaham, o görüşmemizde, telekli halının nasıl gittiğini de sormuş, ben de, öğleden sonraları ve akşamları çalışarak dokumaya devam ettiğimi söylemiştim.

"Yakında bitirmeye çalış," diye uyarmıştı beni. "Biliyorsun, büyük çarşının saray hareminin kadınlarına açılacağı iki gün yaklaşıyor."

Bunu tamamen unutmuş gitmiştim. Öyle ya, harem kadınlarının çarşı günleri; müthiş fırsatlar günleri... Kalbim öyle büyük bir ümitle dolmuştu ki yine.

"Eğer o günlere yetiştirebilirsen, benim dükkânın tezgâhında sergileyip, oradan da satabilirsin."

Gostaham'a teşekkür etmekten yorgun düşmüştüm artık. Neredeyse koşarak eve dönüp, hemen tezgâhın başına oturdum. Öyle kararlıydım ki halıyı yetiştirmeye, artık annemin uyarılarına bile kulak asmıyor, her gün hiç durmadan telekli halıyı dokuyup, adeta tamamen tezgâhın başında yaşıyordum. Zaman hızla daraldığından, bir süre sonra geceleri de kandil ışığında çalışmaya başlamıştım.

Ve halının kenarlarını da bağlayıp bitirdiğimde, ertesi gün, çarşının harem kadınlarına açılacağı gündü. Halımın yüzeyi de taranıp kırpılınca ortaya çıkan manzara, Gostaham'ın daha önceki aynı desenli halıya getirdiği eleştirilerin ne kadar haklı olduğu gün gibi ortaya çıkmıştı. Bu kez renk seçimleri mükemmel olmuştu. Birkaç hassas ton değişimi, işi, öncekilere nazaran kat kat üstün kılmıştı. Şimdi bütün efektler yerli yerindeydi. Aynı türlü yemeği gibi; içinde eksik tek bir sebze olmadığında türlü yemeği nasıl mükemmel bir lezzete ve doyuruculuğa sahip olursa, bu halı da hem gözü, hem de yüreği tam anlamıyla doyuruyordu.

Ertesi sabahın erken saatlerinde, Salman ve Şahvali, telekli halıyı *Nakş-ı Cihan Meydanı*'na kadar taşımama yardımcı olmuşlardı. Çocuk yaşta olduklarından, o gün onların orada olmaları yasak değildi, çünkü olgun erkekler gibi, şahın kadınlarına kem gözle bakacakları konulardan henüz haberleri yoktu. Ama ben yine de onlara kıyamamış, kalabalık içinde kalmalarını istemediğimden, meydanın büyük kapılarından birinin önünde halıyı kendi omuzlarıma alıp, onları da gerisin geriye eve yollamıştım. Oradan Gostaham'ın dükkânına kadar da telekli halıyı kendim taşımıştım. O sene, harem kadınlarının çarşı günlerinde dükkâna bakması için, Gostaham'ın büyük kızı Mirbanu görevlendirilmişti. Beni, yüzünde yapmacık bir gülümseyişle selamlayıp, yanaklarımı gagalarcasına öper gibi yaptıktan sonra, "Uzun bir gün olacak. Senin şu halının satışıyla uğraşmaktan önce, yapılacak yığınla işim olacak, kuşkusuz."

Üzerine giydiği tuniğin öyle güzel bir turuncusu vardı ki, safranla boyanmış ipekle yapıldığından hiç kuşkum yoktu. Ellerinin üzerine de, kınayla yaptığı, o günün modası yaşam ağacı motifi işlenmiş, pek zarif duruyordu. Bütün bu ayrıntılardan, kadının hayatının ne denli boş zamanla dolu olduğunu ve bütün bu zamanı, ne kadar boş geçirdiğini anlayabiliyordum. Dilimin ucuna kadar gelen öfke dolu sözleri derhal yutkunup, kendi işime bakmam gerekiyordu.

"Siz hiç endişe etmeyin. Bu günümü tamamen size yardımcı olmaya adamış bulunuyorum," dedim. Becerebildiğim kadar, minnettar bir eda içinde olmaya çabalıyordum.

Onun da bütün istediğinin, kendi yerine dükkânla ilgilenecek birinin orada bulunması olduğu, kısa sürede anlaşılmıştı. Sanki çok iş yapmış da helak olmuş bir havayla, orada duran yastıkların üzerine kendini bırakıp, bana yapmam gerekenleri söylemeye, dükkânın bir ucunda duran halıları, ön tarafa getirmem için direktifler vermeye başlamıştı.

Benden istediklerini yapmak için, taşımamı istediği halıların yanına gittiğimde, sanki onları kaldıramıyormuşçasına, eğilip bükülerek ve uflayıp puflayarak, Mirbanu'nun oturduğu yerde vicdanen rahat etmemesini sağlama çabasına girişti. Sonunda planım başarıya ulaşmış, hanımefendi söylenerek kalkıp yardıma gelmişti; gelmişti ama, işe yaptığı kuvvet katkısı o kadar zayıf olmuştu ki, tek başıma bütün o halıları taşımak, belki de onunla taşımaktan daha kolay bile olabilirdi.

Çok geçmeden, Şah Abbas'ın hareminin kadınları, çarşıya sökün etmeye ve dükkânlara doluşmaya başlamışlardı. Telekli halımı dükkânın en göz alan duvarına asmış, merakla neler olacağını görmek için sabırsızlanıyordum. Az sonra Cemile -şahın, benim bildiğim en son gözdesi- yine onu ilk gördüğümdeki kadar güzel çehresiyle, ancak yalnız başına, dükkânın önünden, tezgâhımıza şöylemesine de olsa bir göz bile atmadan geçip gitmişti.

"İşte bu şahın gözdesi," diyerek, Mirbanu'ya onu göstermiş, heyecanla bilgimi paylaşmak istemiştim.

Mirbanu'ysa, dünyadan habersizliğimle eğlenircesine gülmeye başlayıp, "Artık değil," dedi. "Son gözde Meryem oldu. Onu saçlarının renginden hemen tanırsın. Başka kimsede olmayan bir saç rengi var."

Çok geçmeden, Meryem gelip, kalabalık şürekâsıyla dükkâna girdiğinde, onu geçen sene de harem kadınlarının arasında gördüğümü hemen hatırladım. Alev rengi kızıl kırmızı kıvırcık saçları bu kez düz taranmış ve yüzünde, sanki kaybolmuş da korkmuş gibi endişeli bir ifade vardı. Peşindeki refakatçi sürüsüyle bazen Farsça, bazen de Gürcüce konuşuyor ve onlar üzerindeki iktidarını açıkça belli ediyordu. Siyah gözleri ve kaşları, insanın kafasını karıştıran kızıl

saçlarının arasında, gözü biraz dinlendiren unsurlar olarak, dinginlik veriyordu. Bizi saygıyla selamladıktan sonra, dükkânın içinde dolaşarak, Gostaham'ın işlerine tek tek bakmaya başladı ve o sırada, duvarda asılı olan telekli halıyı gördü.

"Şuna bak!" diyerek, halının karşısında kalakaldı. Sanki bir dikili taşa bakar gibiydi. Uzun sayılabilecek bir süre halıyı inceledikten sonra, hüzünlü bir biçimde dönüp, bu telek desenlerinin, kendisine, ülkesindeki kuşları hatırlattığını söyledi.

Bense, halının tasarımcısı ve yaratıcı olduğumu hiç belli etmeme kararı almıştım. Çünkü bunu belli edersem, nasır tutmuş parmaklarım, yorgun, kıpkırmızı gözlerimle beni hor görüp, böyle bir işin ne kadar büyük bir emek gerektirdiğini de anlamayacağı için, değerine gölge düşeceği endişesi içindeydim. Halımın, benim yüzümden, gözünde kıymetsizleşmesinden korkuyordum. Ona kalsa, bu halı, özgürce dağlarda koşup eğlenen, topladığı çiçeklerden çıkardığı boyalarla renklendirdiği yünleri, keyfe keder bir kenara biriktiren, taze nar suyundan birer yudum alırken attığı ilmeklerle halıyı dokuyan bir kız çocuğu tarafından yapılmış olmalıydı.

Oysa gerçek hiç de öyle değildi; sırtım hâlâ inanılmaz biçimde ağrıyordu, bütün uzuvlarım tutulmuş ve bir aydır çektiğim uykusuzluktan bitap düşmüş, ölmek üzereydim. Halı dokumanın ardında saklı meşakkatli emek yoğun süreç, inanılır gibi değildi. Malzemelerinin hazırlanması bile yoğun bir iş ve zaman gerektiriyordu. Göz alabildiğine büyüklükteki tarlalardan toplanan özel çiçeklerin, boya hazırlamak için katledilmesi, masum ipek böceklerinin canlı canlı kaynatılması, günlerce yünlerin eğrilmesi gerekiyordu. Ya halıyı dokuyanların çilesi? Bir halı yapmak için bu kadar helak olunması şart mıydı sanki? Saatler boyunca halı tezgâhlarının başında oturan kadınların kemiklerinde oluşan deformasyonlar yüzünden, hamile kaldıklarında, bebeklerinin içlerinde hapis kaldığını bile duymuştum. Böyle durumlarda hem anne, hem de bebek kurtarılamıyor ve saatler süren korkunç acılar çekerek, birlikte ölüyorlardı. En genç dokumacılar bile, erken yaşlarında, sırt ağrılarından, yamulan kemiklerinden, yorgun parmaklarından ve bozulmuş gözlerin-

den yakınıp duruyorlardı. Bütün bu emek, sadece güzellik yaratmak içindi. Bazen, halıların içindeki her bir ilmeğin, tek tek, çiçeklerin kanına sokulup çıkarıldığını düşünüyordum.

Bütün bunlar, Meryem'in asla bilemeyeceği konulardı. Bunların yerine, ben kendisine, böyle bir halıya sahip olduğunda, aynı kalın kızıl saçları gibi, diğerlerinin gözünde ayrı bir yere sahip olacağını anlatmayı daha uygun bulmuştum. Bir diğer konu olarak da, Şah Abbas gibi, halının iyisinden anlayan birinin, böyle bir halıyı kendisi için de zevkle almak isteyeceğini ve üzerindeki asimetrik tasarımdan da, ziyadesiyle memnun kalacağının altını çizdim.

Meryem, cevaben, kendisinin de böyle bir halıyı arzu ettiğini, ama boyutlarının uygun olmadığını, çünkü bu halıyı yaymayı düşündüğü odanın boyutlarının, hâlihazır halının neredeyse iki katı uzunluğunda olduğunu belirtti. Bu, yeni bir sipariş demek oluyordu. Meryem fiyat istemişti. Bu isteğini büyük bir kararlılıkla, ama olabildiğince tatlı bir dille cevaplamıştım; bu sefer halımı ucuza kaptırmayacaktım. Herkesten daha iyi biliyordum, onun her bir ilmeğinin değerini.

Meryem, duyduğu muazzam fiyat karşısında, hiç de beklediğim gibi bir tepki verip, irkilmedi ve fazla uzun sürmeyen basit bir pazarlıktan sonra da, anlaşmaya vardık. Yanındaki kâtibine derhal anlaşma metnini yazdırıp ve yün almak için gereken ilk ödemeyi de yaparak, karşılıklı imzalar atıldı. Meryem ve şürekâsı dükkândan ayrıldığında, neredeyse sevinçten dans etmeye başlayacak durumdaydım. Sonunda istediğimi başarmış, kendi kendime, kendi tasarımımı, kendi koyduğum koşullarla satmıştım.

Günün sonu, Meryem sürprizinden de büyük bir sürprize gebeydi. Muhafızların, çarşının yakında kapanacağı duyuruları yaptığı saatlerde birden bire ortaya çıkan Cemile, sanki gizli gizli, kimseye görünmemeye çalışırcasına dükkâna girmişti. Yalnızdı ve buraya girdiğini kimsenin bilmesini istemiyor gibiydi. Hala güzel bir kadın olmasına karşın, gözaltlarında oluşan vadiler, artık, gençliğinin baharında olmadığını belli ediyordu. Geçen sefer onu gördüğümde aklımda kalan güçlü özgüveninin yerini, biraz endişeli ve telaşlı bir hü-

zün almış gibiydi; zira, şu dünyada, ne düşündüğü yegâne önemli kişinin, yani şahın gözündeki en parlak yıldız olma hali, nihayete ermişti.

Cemile, dükkâna girer girmez, tezgâhtaki mallarla falan hiç ilgilenmeksizin, dosdoğru bize yaklaşıp, kuş telekleri kadar hafif bir halımızın olup olmadığını sormuştu. Mirbanu da ben de, böyle özel bir soru karşısında çok şaşırmış, Cemile'nin bu bilgiye nasıl ulaştığına akıl erdirememiştik. Telekli halıyı ona gösterdiğimde, sanki incelermiş gibi yaparak ve biraz da kuşkuya düşmüş intibaı yaratmaya çalışarak, bu halının aslında ucuz bir mal olduğunu tahmin ettiğini söylediğinde, gözlerinde parladığını fark ettiğim ışık, onun bu dükkândan, bu halıyı almadan asla ayrılmayacağını anlamama yetmişti.

"Bu halı, eşi benzeri bulunmaz bir hazine: Ama maalesef, başka birisi için sipariş olarak yapıldı," diyiverdim. O an, Cemile'nin yüzünde gördüğüm karanlık, casusları sayesinde, Meryem'in alışverişinden haberdar olduğunu anlamama yetmişti.

İlk verdiğim fiyat gerçekten yüksek olmasına karşın, Cemile'nin huyunu bildiğimden, ona bir pazarlık yapma alanı da tanıyacak seviyedeydi. Verdiğim fiyatı, tabi ki beğenmeyen Cemile, önce tehditkâr, sonra eleştirel, ardından da yalvaran tonlara dönen ruh halleri içerisinde pazarlığı sürdürdü ama fiyatı istediği noktaya indiremedi. Bütün halı tüccarlarının ilk anlaması gereken şey, müşterilerinin gerçek arzusunun ne olduğuydu ve bunu ele veren müşteri de kafese girmiş demekti. Cemile, daha baştan pazarlık şansını yitirmiş ve duygularının onu böylesine ele vermesinden de nefret ettiğinden, giderek huysuzlaşarak, durumu daha da beter hale getirmişti.

Onu teskin edebilmek için, Mirbanu'nun da izniyle, ona, Gostaham'ın el dokuması ipek yastık yüzlerinden bir tane hediye vermeyi teklif etmiştim. Cemile'yle, gelecekte olası alışverişlerin devam edeceğini bilen Mirbanu da, bu teklife sıcak bakmıştı. Ayrıca, geçen sefer Gordiye'nin Cemile'den yediği kazıktan da haberdar olduğundan, o kazığın hesabının gözlerinin önünde görülüyor olmasından, ziyadesiyle memnundu.

Sonunda Cemile pes etti; kâtibini çağırdı ve anlaşmayı yazdırdı; parayı daha sonra, şahın muhasebecisinden alacaktım, çünkü bir kadının yanında taşıyabileceği meblağın çok üzerinde bir miktardı alacağım. Cemile, halıyı dertop ettirip, onca yüksek fiyat ödemiş olmasına rağmen, güle oynaya, sevinçle dükkândan ayrılmıştı. Onun mutluluğunun yegâne sebebi, bu halıyı Meryem'den önce şahın beğenisine sunabilecek olması ve Meryem'in halısı yapılıp bitirildiğinde de, artık modasının geçmiş olmasını sağlamaktı.

O AKŞAM EVE GİTTİĞİMDE, annem bir fincan çay verip, bütün aileyi de etrafıma toparlayarak, gün boyu çarşıda yaşadıklarımı, çarşıya gelen kadınların nasıl göründüklerini, nasıl pazarlık yaptıklarını ve benim onlara neler sattığımı dinlemek üzere bir düzenleme yapmıştı. Anlattıklarımı dinledikten sonra da, büyük başarımı kutlamak amacıyla, hurmalı yumurta pişirip, yanında taze ekmekle servis yapmış, yemeğimizi yerken de, önümüzdeki işlerle nasıl başa çıkacağımızı konuşmuştuk; bir anda, yetiştirmemiz gereken iki tane işimiz olmuştu.

"Her iki halıyı da aynı anda yaparsak, gelirimizi bir anda hızla artırmış, geleceğimizi biraz olsun güvenceye almış oluruz," dediğimde, Melike, "Doğru," diye onaylamış, "ama komşular, avluda bizim hakkımıza düşenden fazlasını kullanıyor olmamızdan dolayı, bize biraz sinirlenmeye başladılar bile," diyerek, olası sıkıntıları dile getirmişti.

Annem, "Keşke kendimize ait bir evimiz olsaydı!" dediğinde, hep beraber, gürültüyle bu düşünceyi onaylamıştık.

Bu fikir, önümüzdeki birkaç ay boyunca ne kadar para kazanmayı bekleyebileceğimiz hesaplarına girmemize neden olmuştu. Rakamları tam olarak saptadıktan sonra Davut, daha büyük bir ev kiralayabileceğimizi söyleyerek, evi bulma konusunda da araştırma yapma sözü vermişti. Bunu yaparken de, bir yandan fiyatları öğrenecekti.

Bu araştırma Davut'un bir haftasını almıştı. Bulduğu ev, o sırada oturduğumuz mahallenin yakınlarında, kimsenin kiralamak iste-

mediği bir yerdi, çünkü odaları çok küçüktü. Kira konusunda ev sahibiyle girdiği pazarlıkta, adamın bütün ailesinin ayakkabılarını tamir etmek ve yenilemek karşılığında, hatırı sayılır bir indirim koparmıştı. Hastalığından önce ayakkabı tamirciliği yaptığından, bu işleri biliyordu. Elimizdeki bütün bu verilerle tekrar bir araya gelip görüştüğümüzde de, sonuçta cebimize kalan paranın bir hayli azalacağını görmemize rağmen, müstakil bir avlunun getireceği avantajlardan faydalanarak daha fazla imalat yapabileceğimizi düşünerek, taşınmaya karar verdik.

O ayın sonunda, yeni evimize taşınmıştık bile. Bu ev, mütevazı, tuğladan örülmüş, iki küçük odanın ve minik bir mutfağın açıldığı oldukça geniş avlusu olan bir binaydı. Benim içinse burası, bir saraydan farksızdı, çünkü annemle bana ait, müstakil bir odamız vardı yine. İlk gece, Davut, Melike ve oğlanlar kendi odalarına çekilip yattıktan sonra, o koskoca avluda tek başıma oturmuş, elime bir bardak sıcak çay alıp, herkes çoktan uyumuşken, çevremde sıcakkanlı ve iyi yürekli insanların olduğunu bilerek, yapayalnız kalabilmenin keyfini sürmüştüm.

Avluda iki halı dokuma tezgâhı kurmak için ganı gani alan vardı. Davut, hemen tezgâhları kurup, kolon iplerini germeye başladığında, biz de Melike'yle, dokuma işçileri aramaya çıkmıştık. Acilen para kazanmaya ihtiyacı olan ve hemen işe başlayabilecek beş kadınla görüşmüş, onları bir haftalık deneme için çağırmıştık. Kadınlardan biri çok yavaş, bir diğeri de düzeltilemeyecek derecede becerıksiz çıkınca, geri kalan üç kadınla çalışmaya devam etme kararı almıştık.

İşlere başlamadan önce, Melike'ye, kâğıt üzerinde yapılan tasarımın dokumacılara nasıl okunacağını ve renklerin nasıl söyleneceğini de öğretmiştim. Böylece Melike, Katayun ve kadınlardan biriyle beraber Gostaham'ın servili halısının tezgâhına, ben de diğer iki kadınla Meryem'in, telekli halı siparişine yoğunlaşacaktık. Sabahları avluda duyulan yegâne ses, bir yanda benim, diğer yanda Melike'nin söylediği renklerden oluşan bir renk senfonisiydi. Annem de bu arada herkes için yemek hazırlıyor, avluyu kaplayan iştah açıcı kokular, hepimizin daha iyi çalışmasını sağlıyordu. Yemek saatleri, ye-

tişilecek bir festival gibi, yarışırcasına hızlanarak, sanki daha çok dokursak, daha hızlı gelecek gibi yaşanıyordu.

Bir sabah annem, o gün öğlen yemeğinde, en sevdiğim yemek olan narlı-cevizli tavuk pişireceğini söylediğinde, ilk aklıma gelen, Gordiye'nin, bu yemek için bana nasıl ceviz ayıklattığı olmuştu.

"Ama bılıyorsun ki, biz, bu yemeğin cevizlerini iri iri dövülmüş severiz, öyle un gibi değil!" dediğinde, bir an düşüncelerimi okuduğundan şüphelenmiştim. "Çünkü biz, bu yemeği böyle severiz ve kendi evimizde de, kendi sevdiğimiz gibi yemek yeriz!"

Bütün bunları söyledikten sonra, minik mutfağında kaybolan annem, içerden bir de türkü söylemeye başlamıştı. Söylediği türküyü, köydeki mutlu günlerimizden hatırlıyordum; tatlı şans bülbülünün gül bahçesi ziyaretini anlatan bir türküydü.

Yemek hazır olduğunda, avludaki işimize ara verip, yemek hazırlıkları yaptığımız sırada, avluda duran iki tezgâh görüntüsü çok hoşuma gitmiş, seyretmeye doyamamıştım. Renkli yün yumaklarının, unutulmaz güzellikler bahşeden bahçelere benzeyen işlemelere dönüşmesi öyle çok hoşuma gitmişti ki, onları izlemek büyüleyici gibi geliyordu.

O sırada, neden gülümsediğimi soran anneme de dönüp cevaben, yaptığı yemeklere bayıldığım için gülümsediğimi söyleyerek, gönlünü hoş tutmaya çalışmıştım. Ama, aslında gülümsememin nedeni sadece yemekler değildi, kesinlikle.

Köyde olsaydık, benim gibi yalnız, çocuksuz ve güçsüz bir kadının, benim şu anda olduğum kadar kısmetli olabileceği düşünülemezdi bile. Benim kısmetim, annemin hikâyelerinde anlattığı mutlu kısmetlere de hiç benzemiyordu; hani şu iyi bir kocayla evlenip, yedi tane oğlan doğuran kadınlarınkine.

Damağımda, narlı-cevizli tavuk yemeğinin doyum olmaz lezzeti, kulaklarımda, etrafımı sarmış dokumacıların mutlu kahkahaları ve gözlerimde, tezgâhlarında büyüdükçe güzelleşen halıların mükemmelliği ile yaşadığım haz, İsfahan'a gelip, hayatımıza yeni bir yön vermek için aştığımız o çöller kadar büyüktü.

AYLAR SÜREN YOĞUN ÇALIŞMA SONUNDA, Gostaham ve Meryem'in siparişlerini bitirdiğimizde, Melike'nin karnı burnuna gelmiş, üçüncü çocuğuna hamile kalmıştı. Artık tezgâhın başında iki büklüm oturmakta zorluk çeker olmuştu.

Gostaham'ın siparişi olan servili halıyı sırtına vurup götüren Davut, Meryem'in telekli halısı için de aynı şeyi yapmak üzereyken, aklıma çok daha iyi bir fikir geldi; halıyı kendim saraya götürecektim. Eğer siparişi Davut götürecek olsa, Meryem onu haremin kapısında bekletecek, anlaşma hükümlerine uyulup uyulmadığını kendi kendine inceledikten sonra, hizmetçileri vasıtasıyla Davut'a haber yollayarak bu meseleyi çözecekti. Oysa bir kadın olarak, halıyı ben götürürsem, inceleme sürecinin bu denli dışında kalmayacaktık.

Davut, yine de halıyı benim için *Nakş-ı Cihan Meydanı*'ndaki şahın saray kapısına kadar taşıdıktan sonra, sarayın harem girişi önünde beni bırakıp, geri döndü. Oradaki muhafızlardan birine yaklaşıp, şahın hanımlarından birinin ısmarladığı halı siparişini getirdiğimi söyleyip, ispat olarak da, kâtibin yazıp, bir kopyasını bana verdiği anlaşmayı göstermiştim.

Muhafız beni alıp, sarayın yanındaki bir geçidin önünde, uzun boylu, siyahî bir görevliye teslim etti. Görevli, ilk olarak halıyı açıp, içinde saraya sokulması sakıncalı herhangi bir şey saklayıp saklamadığıma baktıktan sonra, her birinin önünde birer muhafız bekleyen sıra sıra ahşap kapıların önünden ilerleyen geçit boyunca, sarayın arka tarafına kadar, o önde ben arkasında, yürüdük. Ulaştığımız bölüm, bütün erkek gözlere yasaklanmış, sadece şahın kadınlarına ait evlerin bulunduğu geniş bir avluydu ve Meryem de, bu evlerden en güzeli olan, altıgen yapısıyla dikkat çeken, *Altı Cennet* adlı evde kalıyordu.

Evin giriş katındaki fıskiyeli havuzun etrafı tamamen açık ve dışarıyı, avluyu görüyordu. Bu avlu, kalın ve yüksek bir tuğla duvarla sarılmış, üzerinde ne kapı, ne pencere bulunan, sağır bir paravan gibiydi. Avlunun tek girişi de, siyahî görevlinin beni getirdiği muhafızlı geçitti.

Havuzun kenarında beklerken, birkaç fincan çay içip, yarım da kavun yedikten sonra, Meryem nihayet beni huzuruna kabul etmiş-

ti. Şahın gözdesinin üst kattaki odasına çıkarken, hizmetçilerden biri, üzerimdeki sokak giysilerimi alır almaz, ben de hemen saçlarıma çekin düzen vermiş, basit pamuklu tuniğimin sağını solunu çekiştirerek, üstümü başımı toparlamıştım. Peşimden gelen yaşlı ve kel kafalı başka bir görevli de, sırtına yüklendiği halıyla peşimden beni izliyor, merdivenleri ardım sıra çıkıyordu. Meryem'in oturduğu odaya girdiğimde ilk gözüme çarpan, odayı dolduran türkuaz ve gümüş renkli yastıklar oldu.

Odada Meryem'den başka, kocaman bilge gözleriyle cin gibi bakan, sonradan öğrendiğime göre, doktor olan bir kadın daha vardı.

Uzerine giydiği koyu mavi kaftanın omuzlarına dökülen kızıl saçları, alev alev tutuşmuş hissi veren Meryem'in huzurunda tekrar açılan halı, odada derin bir sessizliğe neden olmuştu. Ben de bu arada girizgâh konuşmamı tasarlamış, kendisinin güzelliği karşısında, başka bir nesnenin güzelliğini anlatmanın ne kadar zor olduğunu falan söylemeyi düşünüyordum. Meryem, oturduğu yastıklardan ayağa kalkıp, bakışlarını zorlukla halıdan koparıp bana bakarak, "Tahmin ettiğimden çok daha güzel olmuş," diyiverdi.

"Size hizmet etmek, benim için onurların en yücesidir."

Meryem, dışarıya, hizmetçilerine seslenerek, kabul köşesindeki eski halıyı oradan aldırıp, yerine yeni halıyı koydurdu. Halı yerli yerine konduktan sonra, Meryem'in o köşe için seçtiği diğer aksesuarlarla da muazzam bir uyum içinde durmuştu.

Hep beraber, bir süre öylece, köşenin mükemmel görüntüsünü izledikten sonra, Meryem bana dönüp, "Neden sen de herkes gibi, dükkânında çalışan adamlarından birine verip göndermek dururken, halıyı kendin buraya kadar taşıdın ki?" diye sordu.

"Halımın, istediğiniz gibi olup olmadığını, kendi gözlerimle görmek istedim, diyerek yanıtladım. Sonra yine bir süre sustuk. Sanki bu söylediğimin gerçek sebep olmadığını düşünür gibi, meraklı gözlerle bana bakıyordu.

"Umarım, şimdi söyleyeceklerimi kibirli olduğuma yormazsınız," diyerek, tekrar girdim söze. "Bu halı üzerine düşüncelerinizi bizzat duymak onuruna ermek, benim için çok önemli. Çünkü onu ben tasarladım.

Meryem çok şaşırmıştı. "Sen mi tasarladın?"

"Bütün desenlerini ben çizdim."

Yüzündeki ifadeden, bana inanmadığını anlayabiliyordum. Ondan, benim için kâğıt, telek kalem ve mürekkep istetmesini rica edip, oradaki alçak bir sehpanın başına çöktüm. Kel görevli, koşup hemen istediklerimi bulup buluşturmuş, yanı başıma koymuştu. Meryem de gelip yanıma bağdaş kurup oturmuş, merakla, kalemi mürekkebe batırıp, kâğıda, halıdaki teleklerden birini çizişimi seyrediyordu. Sonra çizdiğim teleğin etrafını, halılardaki ortak motiflerle, güller, meşe ağaçları ve bülbüllerle işlemeye başladım.

"Bana da öğretir misin bunu?" diye sordu, Meryem.

Şimdi şaşırma sırası bana gelmişti. "Tabi," dedim nazikçe, "Ama şahın eşi olarak, oturup halı yapmaya ne diye ihtiyaç duyasınız ki?"

"Halı yapmayı düşünmüyorum," dedi gülerek, "Bütün istediğim, çizmeyi öğrenmek. Burada böyle otura otura çok sıkılıyorum. Bir meşgale olur."

Bu hiç beklemediğim samimiyeti, çok hoşuma gitmişti. Haremde oturup çizim yaparken, kendini oyalayacak yeni bir yol keşfedecekti.

"Benim için büyük bir onur olur, efendim," diyerek, sürdürdüm: "Ne zaman isterseniz gelir, size çizim yapmayı gösterebilirim."

O sırada içeri giren hizmetçi, elinde taşıdığı gümüş tepsiye dizilmiş, üzerinde Leyla ve Mecnun gibi aşk efsanelerinden alıntı sahneler işlenmiş, tamamen gümüş fincanlarla kahvelerimizi getirmişti. Bu kadar değerli fincanları, Feridun'un evinde bile görmüş değildim ve gerek büyüklükleri gerekse ağırlıkları bakımından birer sanat eseri olan bu kaplara hayran kalmıştım. Sıcak içeceklerimizin ardından, yine gümüş tepsilerde, tepeleme dolu meyveler gelmiş, sonra kurabiyeler ve en çok sevdiğim bezelyeli çörekler... Son olarak da, porselen sürahilerde vişne şerbeti servis edilmişti. Şerbetin içinde, daha önce hiç görmediğim biçimde buz parçaları yüzüyordu. Meryem, şaşkınlığımı görünce, bu buzları kış boyunca toplayan şahın adamlarının, onları büyük bloklar halinde, serin bir bölgede kazdıkları derin çukurlara gömdüklerini ve yazın da çıkarıp, bu şekilde kullandıklarını anlatmıştı.

Bütün bu serinlik veren ikramları da tükettikten sonra, Meryem, çarşıdan almış olduğu bir diğer halıyı bana göstermek istemişti. Basit geometrik tasarımına bakılacak olursa, ülkenin kuzeybatı bölgelerinden geldiği anlaşılan halıyı dikkatle inceledikten sonra, beğenilerimi belirttiğim sözler söylemiştim.

"Kafkaslarda yaşayan küçük bir kızken, annemler, buna benzer halılar dokurlardı," dediğindeyse, neden desen çalışmak istediğini daha net anlamıştım.

"Eğer isterseniz, kendi yöresel desenleriniz üzerine yoğunlaştırırız çizim derslerimizi," dediğimde, sevinçle, böylesinin çok daha mükemmel olacağı karşılığını vermişti. Biraz daha oturduktan sonra da, iznini isteyerek, kalkmıştım.

"Yakında sana haber yollarım," derken, yanaklarımdan samimiyetle öpmüştü beni, Meryem.

Odadan çıktıktan sonra, kel görevli beni alıp, haremin muhasebe odasına götürmüş, muhasebecinin verdiği içi gümüş paralarla dolu kese de, o güne dek elime aldığım en büyük miktardaki parayı içeriyor olmuştu. Saraydan çıkıp, sık adımlarla *Nakş-ı Cihan Meydanı* nın çıkış kapılarından birine doğru yöneldiğimde, hava neredeyse kararmak üzereydi.

Ardımdan büyük bir gürültüyle kapanan sarayın dev ahşap kapılarının sesi, Meryem'in bütün o muazzam ihtişamının, takılarından sallanan ender rastlanır yakutlarının, yüzünün muntazamlığı, kızıl saçlarının güzelliği ve küçük kırmızı dudaklarının şirinliğinin üzerine ağır bir kapak kapanıyormuş gibi geliyordu kulağıma. Ona asla özenmiyordum. Kapıların kapanma sesini her duyuşumda, buraya girip çıkmak konusunda ne denli özgür olduğumun bilincine varıyor, Meryem'inse, dışarı çıkabilmek için, son derece geçerli sebeplerinin bulunması zorunluluğu ve illaki beraberinde bir sürü teşrifatçıyla hareket etmek mecburiyeti olduğunu hatırlıyordum. Şu karşıdaki küçük üç kemerli köprüye kadar bile yürüyüp, manzaranın keyfini çıkarması, ya da yağmurlu bir akşamda dışarı çıkıp gönlünce ıslanarak yürümesi mümkün değildi. Benim yaptığım hataların hiç birini yapamaz, hata yaparsa da, telafi edemezdi. Müthiş bir

lüksün içinde uyuşmuş kalmış, dünyanın en mükemmel hapishanesinde mahkûm olarak yaşamaya yazgılanmıştı.

MERYEM, ona çizim dersleri vermem için beni her hafta hareme çağırtır olmuştu. İyi arkadaş olmuştuk ve harem camiası arasında ciddi bir merak konusu haline gelmiştim. Haremdeki diğer kadınlar da sık sık beni odalarına davet eder ve kendi halılarına da bakıp, fikrimi söylememi ister olmuşlardı. Onlarla özgürce oturup sohbet edebiliyordum. Bunu, şahtan başka hiçbir erkek yapamazdı ama ben yapabiliyordum ve bu yüzden de, hareme girip çıkan kadınların çeşitliliği, farklı geçmişlerden geliyor olmaları hoşa giden, hatta arzulanan bir durumdu. Bizim gibiler, onların dünyaya açılan pencereleri gibiydik.

Haremdeki ilişkilerimi anlattığımda, Gostaham da beni kutlamıştı. Kendisi, saltanatla bu denli içli dışlı ilişkileri hiçbir zaman kuramamış olduğundan, bana, harem kadınlarıyla yakınlaşmaktan dolayı ortaya çıkacak avantajlardan daima yararlanmamı salık veriyordu. Ben de ilişkilerime daha bir boyut kazandırmak için, örneğin, terziye gidip kendime yeni bir elbise diktirmiş, böylece saraya çağırıldığımda daha düzgün görünür hale gelmiştim. Artık iyi cins ipekli kumaştan yapılmış turuncu bir tuniğim, türkuaz kuşağım ve çarşıdan aldığım bir çift güzel, türkuaz terliğim vardı.

Harem kadınlarıyla samimiyetimi artırdıkça, yavaş yavaş bana, gerek kendileri için, gerekse arkadaşları için, halı, kilim ve yastık kılıfı siparişleri vermeye başlamışlardı. Güzelliğe karşı duyulan iştah öyle büyüktü ki, elimize gelen işlerin ardı arkası kesilmez olmuş, daha fazla işçi bulmak zorunda kalmıştık. Çok geçmeden Melike ve annem, bu işçilere ne yapmaları gerektiğini anlatırken, ben, ya haremdeki mesaime gider, ya da hanımların hoşuna gidecek yeni tasarımlar geliştirmekle uğraşır olmuştum.

Bir gün, Meryem'in tanıdıklarından birinin hizmetçisi, bizi evimizde ziyaret edip, efendisinden getirdiği mektubu iletmiş, mektupta da, yeni bir telekli halı siparişi verildiğini muştulamıştı. Mek-

tubu açıp okuduğumda, şaşkınlıktan neye uğradığımı bilemez hale gelmiştim. Özenle, son derece basit bir dil kullanılarak yazılmış mektubu kolayca okuyabiliyordum; mektup Nahide'den geliyordu. Yazının içeriğinde, hayatıyla ilgili kişisel bilgiler veya arkadaşlığımız üzerine tek bir kelam olmamasına karşın, Nahide'nin bu jestinin, bildiği en uygun yollarla dostluğumuzun yaralarını sarma girişimi olduğunu gayet iyi biliyordum. Kocasıyla (ve benim kocamla) aramızdaki *muta* anlaşmasını yenilemeyerek, kendimi nasıl bir ateşe attığımı biliyor ve yeni hayatımda bana destek olmaya karar vermiş görünüyordu.

Birçok insanın, Feridun'la ara ara görüşmeye devam ederek, ona hizmet vermek karşılığında geçirilebilecek rahat bir hayatı, yoğun çalışma temposunda geçirilen yorucu bir hayata neden tercih etmediğimi anlayamadığını biliyordum. Zamanında bu karşılaştırmayı ben de yapmış, cevabını bulmakta da bir hayli zorlanmıştım. Yapmam gerektiğine yürekten inandığım yegâne hareket, *muta* anlaşmasına son vermekti. Çünkü bir halı yapımcısı olarak, hayatta kendime ait daha büyük tutkularım, yaşam kaliteme dair daha büyük hedeflerim vardı. Dışım pırıl pırıl tertemizken, içim gizli bir *muta* anlaşmasıyla kirli olarak sürdüreceğim bir hayata kendimi adayamazdım. Gordiye, kocasının bana öğrettiklerinin sonucunda, gözümün nasıl açılıp, hayatla ilgili kararlarımı almada nasıl bilinçlendirdiğini anlasa, eminim çok şaşırırdı.

Gostaham, aslında bana, derinliği görebilmeyi öğretmişti; nasıl ki bir camiye girip, yüksek kubbenin altında durarak tavana bakıldığında, us giderek yüksele yüksele en üst değerleri idrak etmeyi sağlıyorsa, tasarladığımız bir halıya ayak basan birinin zihni de, aşağıya doğru benzer bir derinliğe ulaşabilmeliydi. Bu etkiyi yaratmak da, bizim görevimizdi. Bu düşünceyle yapılmış bir halı, bizi sonsuzluğun muazzam ihtişamına yönlendirmeli, ona ulaşmak tam olarak mümkün değilse de, yaklaştığımız hissini uyandırmalı, ebediyetin nabzını duyabileceğimiz kadar içine almalıydı. Merkezinde güneş patlaması betimlenen, klasik halı tasarımının sırrı işte buradaydı; ışığın sınır tanımazlığından faydalanarak, aynı derinliği yakalama

çabası. Halının üzerine işlenen bütün o çiçekler ve ağaçlar, cennetin vaat ettiği güzellikleri temsil ederken, merkez, yüreği ferahlatan, güven veren bir enerjiyi, en sade haliyle içinde barındırırdı. Türkuaz bir su birikintisinin yüzeyinde salınan bembeyaz bir lotus çiçeği, bizde uyumun yarattığı hazları çağrıştırırken, güzel olanın, aslında ne kadar basit bir detayda saklı olduğunu gösterir. Halılar, sadece, doğadan esinlenmiş şekil ve renklerin ustaca bir araya getirildiği alanlar değil, sonsuz tasarımın tüm işaretlerinin işlendiği bir uzaydır. İşlenen bütün motifler, dokumacının dünyasını eksiksiz bir bütün olarak yansıtırken, her bir ilmek de, onun, gündelik yaşamının halıya taşınmış halidir.

Ben, sarayın halı imalathanesindeki büyük ustaların yaptığı gibi, ismimi onurlandırmak ve ölümsüzleştirmek için, dokuduğum hiçbir halının üzerine imzamı atamayacaktım. Ve yine hiçbir zaman, insan gözünü, en büyük matematik âlimlerini bile şaşırtacak hassasiyette, tıpkısı gibi görünecek bir biçimde, ilmeklere taşımayı da öğrenmeyecektim. Ama yine de, kendi tasarım çeşitlemelerimle, yıllar boyu insanların hoşuna gidecek halılar dokumayı başaracaktım. Yaptığım halıların üzerine oturulduğunda, kalçalar dünyaya değiyor olacak, sırtlar düzleşecek, başlar dik, hafifçe yukarı bakıyor, ruhlar teskin olmuş olacak ve insan tazelendiğini, dönüştüğünü hissedecekti; yüreğim, halıma oturanların yüreklerine dokunacaktı. Ve bir gün ölüp gittiğimde bile, adımı sanımı asla bilmeyecek bir sürü insanla, hâlâ tuhaf bir bütünleşme içinde olacaktım.

BİRKAÇ AY SONRA Melike üçüncü çocuğunu doğurmuştu. Davut'la birlikte ona, tanrıça anlamına gelen, Elahe adını vermişlerdi.

Yeni doğmuş bebeği ilk kez kucağıma aldığımda, etrafa yaydığı bebek kokusu, kafasına yapışık siyah saçları, tüy gibi incecik kaşları ve kadife gibi yumuşacık ayakları, bende inanılmaz bir arınmışlık hissi uyandırmıştı. Onu bağrıma basıp, göğüslerime yaklaştırdığımda, aklımdan geçen en büyük heyecan, bildiklerimin tümünü ona nasıl öğreteceğimi düşünmek olmuştu.

Ama tam o sırada, içimde hâkim olamadığım içgüdüler nehir olup taşıp, kendimi hiç ummadığım kadar kötü hissedince, bebeği hemen Melike'ye geri vermek zorunda kalarak, yüzüme vuran duygusal sarsıntıyı bastırmakla uğraşmaya başladım. On dokuz yaşıma gelmiştim. Hala bekâr ve çocuksuzdum. Son zamanlarda halı ve tasarım yapmaktan başka hiçbir konuyla ilgilenmemiş, kendimi tamamen ihmal etmiştim. Ama şimdi Elahe vardı ve uyanık olduğu bütün saatlerde, gözümü ondan ayıramıyordum. Acaba benim için de, hâlâ anne olabilme umudu var mıydı; yoksa saygın bir dokuma tasarımcısı ve tohuma kaçmış bir kadın olarak mı anılacaktım?

Bir öğle sonrası, harem ziyaretlerimden birinden eve dönerken, defalarca Nahide'yle birlikte gidip banyo yaptığımız mahalle hamamının yakınlarından geçerken, birden Homa'yı ne kadar özlediğimi anımsamıştım. Annemle birlikte Gostahamlardan ayrıldığımızdan beri, önceleri hamam için harcayacak paramız yokken, sonraları da zaman sıkıntısı çeker olmuş, bu yüzden de, Davut'un evde olmadığı günleri gözleyip, kovayla su dökünerek yıkanmaya, iyiden iyiye alışmıştık. Ama şimdi durum değişmişti; hamam için giriş ücretini ödeyebilecek kadar param da, hamamda geçirebileceğim zaman da vardı. Bu hamama son gelişimden beri, neredeyse bir yıl zaman geçmiş olduğunu idrak ettim bir anda. Ümit ettiğim üzere, Homa, hâlâ oradaydı ve beni görür görmez büyük bir tezahürat yaparak, "Nasıl boş kaldı senin yerin bir bilsen! Ne kadar çok düşündüm seni ve nasıl merak ettim kaderin sana getirdiklerini... Gel bakayım, çocuğum, gel de anlat her şeyi."

Saçları, esmer teninin üzerinde iyice beyazlamış, karanlık gecede ay ışığı gibi hareler halinde parlıyordu. Hemen elbiselerimi üzerimden çıkarmama yardımcı olmuş, beni özel odalarından birine almıştı. Kurnanın başına oturur oturmaz da, başımdan aşağı sular dökmeye başlamıştı.

Homa'nın siyah gözlerinde derin bir hüzün vardı sanki. "Güzel çocuğum, ne zaman aklımdan seni geçirsem, başına gelebilecek en kötü kaderin, sokaklara düşüp dilenmek olduğunu düşünüp, bu ihtimali her aklıma getirişimde de kahroldum."

"O kadar kötü değil, canım," diye yanıtladım. "Ama yine de zor zamanlarımız oldu." Ve sonra ona başımızdan geçen, dayanmak zorunda kaldığımız her şeyi, kelimeleri dudaklarımdan, bedenimden akıp giden sular gibi akıtarak anlattım. Bu sırada Homa, kollarıma, bacaklarıma masaj yapmaya, kaslarımı tel tel liflerine ayırmaya çalışırcasına, bedenimi mıncıklamaya başlamıştı.

Ona, Melike ve ailesiyle birlikte halı yapım işine girdiğimizden beri, yaşamımızın nasıl düzene kavuştuğunu, haremdeki kadınlarla kurduğum ilişkiler sayesinde siparişlerin nasıl ardı ardına gelmeye başladığını anlattım.

"Kendimize bir ev satın almayı bile düşünebilecek duruma geldik," dedim. "Artık çocuklar için de, kendimiz için de konforlu bir hayatımız olabileceğine inanmaya başladık." Uzun zamandır ilk defa kendime yeni giyecekler satın almış, çarşıdan bir çift turuncu ipek ayakkabı beğenmiştim. Ayak uçları yukarı doğru kıvrılıyor, sanki karşımdakine saygıdan hafifçe eğilerek, demlik ağzı gibi kendime doğru dönüyordu.

Homa'nın gözleri merakla açılmış, dikkatle dinliyordu. "Demek sonunda şansın döndü?" dedi, sevinerek, "Azizem, sen bunların hepsini gani gani hak ettin."

Sonra orada duran keseye uzanıp, ben, vücudumdan topak topak söküp aldığı ölü derileri seyrederken, kollarımı ve bacaklarımı, bir güzel keselemeye başladı. Arkasından beni yüzüstü çevirip, sırtımı keseledi. Kendimi onun ellerinde öyle güvende hissediyordum ki.

"Birlikte yaşadığın ailedekiler nasıl insanlar?" diye sordu, Homa.

Ona, çocukların cana yakınlığını, şimdilerde iyi beslendikleri için keyiflerinin nasıl yerinde olduğunu, Davut'un anneme karşı daima nasıl saygılı davrandığını, çünkü kendisini iyileştirenin, annemin ilaçları olduğunu düşündüğünü, tek tek anlattım. Melike ve Davut'un yakın zaman önce üçüncü bir çocukları olduğunu da ekleyip, onun güzel adını Homa'ya söyler söylemez, gözlerimden, hiç farkında olmadan, sicim gibi gözyaşları akıtmaya başlamıştım.

Homa, temiz bir bezle gözlerimin yaşını silerken, "Aah! Ah!" dedi, beni gayet iyi anladığı besbelli bir nidayla. "Sen artık kendi çocuğunu doğurmak için iyice hazırsın."

Beni yattığım yerde tekrar çevirip, bu kez yanlarımı keselemeye başlamıştı. "Genç değilsin belki, ama çocuk doğurmak için geç kalmış da değilsin."

"Ama önümde bir *muta* nikâhı sorunu var, onu nasıl çözeceğim?"

"Şu anda çeyizini düzmek için yeterince paran olduğuna göre, artık normal bir evlilik yapabilmen için önünde hiçbir engel kalmamış görünüyor," diye yanıtladı, Homa."Sana, bir zaman önce anlattıklarımı hatırlıyor musun? İlk evlilikler, kızın ailesinin isteklerine cevap vermek için, ikincilerse, kendi isteklerine karşılık bulmak için yapılır."

O sırada tekrar beni döndürmüş, diğer yanımı keselemeye başlamıştı.

"Şimdi çok dikkatli olup, seni memnun edecek seçimlere yönelmen ve aptalca bir hata yapmaman gerekiyor."

Homa, ellerimi, avuç içlerimi ve nasır tutmuş parmaklarımı keselerken, tanıdığım, benim yaşlarımda kızların yaptıkları evlilikleri düşünüyordum tek tek.

Meryem, bugüne dek gördüğüm en uç örneği yaşıyor, şahın metresi olarak sürdürdüğü *muta* evliliğinde, sadece şah onu görmek istediğinde kocasıyla birlikte olabiliyordu. Ayrıca, her an, başka bir gözdenin, kendisinin yerini alma ihtimaline karşı endişe içindeydi.

Nahide, nefret ettiği bir adamla, zorla evlendirilmiş, asıl sevdiği adam olan İskender'le evlenseydi neler olacağını sadece yüreğindeki hayallerde tahmin etmekle kalmış, bu hayalleri kurarken yaşadığı coşkuyu da bastırıp, kaderine boyun eğmişti. Çünkü hayal ettiği ilişki, tıpkı Gülnar'la gül bahçesi arasındaki ilişki gibi, gerçekleşmesi olanaksız bir beraberlik halini almıştı.

Köydeki arkadaşım Güllü ise, kocası için tam bir hediye niteliğindeydi. Onunla beraberken, adam Güllü'den yaşça epey büyük olduğundan, kendisini hep kocasına karşı ezik hissetmiş, çocuk gibi, onun her dediğine itaat etmek durumunda kalmıştı.

Bu kadınların hiç birine benzemediğimi biliyordum. Düşünmem gereken halılarım ve bağlı olduğum bir ailem vardı. Bir gün gelip evlensem bile, arzum ve isteğim, Melikelerle birlikte çalışmayı sürdürmek ve mesleğimde yükselmeye devam etmek olacaktı.

Aylar geçtikçe, yaptığım tasarımlar, diğer halı tasarımcılarına nazaran çok daha fazla ilgi çeker olmuştu. Bu ilginin sebeplerinden biri, kuşkusuz, bütün bu tasarımların bir kadın tarafından yapılmış olmasıyken, harem kadınlarının arasında popüler bir yer edinmiş olmam da, diğer bir sebepti. Dolayısıyla, kocam, ola ki, şah kadar zengin biri olsa bile, tasarım yapmayı bırakmam söz konusu olamazdı.

Aklım karışıktı. Bugün bulunduğum nokta, annemin köydeki evimizde, ben çocukken anlattığı masalları dinleyip, kendim için hayal ettiğim geleceğe hiç benzemiyordu.

"Bütün yaşamım boyunca," demiştim, Homa'ya, "dinlediğim masalların çoğu, sonunda zengin ve eli açık bir prensle evlenen, güzel fakat sıkıntılar içindeki kızların hikâyelerini konu alıyordu.

Homa gülümsemişti. "Masallarda öyle olur, dedi, bir kova daha sıcak suyu başımdan aşağıya dökerken. "Ama, başka türlü masallar da yok değil elbet.

Parmaklarıyla bastıra bastıra başıma masaj yaparken, "Bilmen gereken tek şey, artık sıkıntılar içinde bir kız olmadığın. Kendini, kendi emeğinle değerli biri haline getirdin; hatta, sıradan bir bakire olmaktan çok daha değerli biri haline. Şimdiden sonra, kendi masalını yaşamaman için hiçbir sebep yok.

Homa saçlarımı yıkamayı da bitirdikten sonra, başımdan aşağı o kadar çok su dökmüştü ki, cildim pırıl pırıl parlıyordu. Sonra beni kaldırıp, sıcak su dolu küvete soktu. Suyun içinde iyiden iyiye gevşerken, Homa'nın sözlerini düşünüyordum. Haklıydı; yaşı ilerlemiş, kalıcı bir nikâhı olmayan ve para kazanan biriydim ve dolayısıyla, kendi seçimlerimle hareket etme konusunda daha özgürdüm. Kenarda kalıp, tohuma kaçmaya yazgılı değildım çünkü bana yaklaşacak birilerine sunabileceğim pek çok değere sahiptim. Bildiğim tek gerçek, hayatımda bir daha, Feridun gibi bir adam istemediğimdi, ne kadar zengin olursa olsun, bende gördüğü yegâne değer, salt kendi hazlarına ayna tutmak olan birini istemiyordum.

Benim istediğim başkaydı ve bu düşünce beni ister istemez, annemle babamın ilişkisini düşünmeye yönlendiriyordu. Annem neredeyse ölecek kadar hasta olduğu günlerde, babamla ilgili söyledik-

lerinde, onun ne denli kendi arzularını dizginleyip, benliğini tamamen ilişkisinin huzuruna adayabildiğini anlatmıştı. Anneme göre babam, yüreğinin derinliklerinde taşıdığı arzuları, bir kere de değil, tam iki kere dizginlemişti. Çok istemesine rağmen, çocuklarının olamaması karşısında, annem için tam bir cehennem azabı olacağı kesin görünen, ikinci bir evliliğe girişip eve kuma getirmemişti. Bunun yerine, çocuksuz bir yaşamı kabullenmeyi öğretmişti kendine. Ve sonra, ben doğduğumda, bir erkek evlat arzusuyla yanıp tutuşuyor olmasına karşın, bu meseleyi de hiç uzatmamış, ailesine en içten duygularla bağlılığını bildirip, yine hepimizin huzuru için, isteklerine dizgin vurmuştu. Toprağın altında, üzerine binen ağır yükle ezilerek acı çeken bir taş gibi, çektiği acıyla yüreği kanaya kanaya, sonunda akıttığı kanın rengini alıp, paha biçilmez bir yakuta dönüşmüştü. İşte böyle pırıltılı bir mücevher arıyordum ben de.

Küvet faslı da bitmiş, yumuşak yastıklarla döşenmiş, Homa'nın özel odalarından birine geçilmişti. Soğuk sular içip, birkaç dilim de salatalık yiyerek hararetimi attıktan sonra, Homa, bir süre dinlenmem için beni odada yalnız bırakıp, dışarı çıkmıştı. Uykum yoktu. Aklım, kendi masalımla meşguldü. Neden, nasıl, nereden aklıma geldiğini bilmediğim bir biçimde, öylesine başlayacağım bir masalı, tamamen uydurma bile olsa, anlatmaya çabalıyordum kafamın içinde. Sonunda kahramanlarımın kimler olduğuna ve nasıl başlayacağıma karar verdiğimde, hikâyemi anlatmaya hazır olduğumu hissediyordum. Allah isterse, benim hikâyem de, bir gün mürekkeplerin en parlaklarıyla yazılıp, son sayfasına kadar da öyle sürüp giderdi belki.

Hikâyeler, birileriyle paylaşıldığında, daha çok hikâye olurlardı. O yüzden Homa'ya seslendim.

"Homa! Sana bir hikâye anlatmak istiyorum."

Homa gülümseyerek içeri geldi. Gözleri, karanlık gecede parıldayan yıldızlar gibi parıldıyor, saçları, ayın şavkında hare hare yayılan ışıltılar saçıyordu. Gelip başucuma oturdu ve eğilip, beni dinlemeye başladı. Anlatacağımın ne olduğunu biliyor ve merakla bekliyordu.

Ona şöyle bir hikâye anlattım:

Önce hiçlik vardı, sonra "ol!" dendi, oldu.
Allah'tan önce hiç kimse yoktu.

Zamanın birinde, huysuz ve ihtiyar bir şahın, çok iyi yürekli bir veziri, bu vezirin de güzeller güzeli bir kızı varmış. Bir gün yaşlı şah dellenip, vezirin kızını nikâhına alıp, onunla evlenmek isteyince, vezir buna karşı çıkıp, kızını şaha vermeyi reddetmiş. Şah, bu tepki karşısında fena halde sinirlenip, vezirini, emre itaatsizlikten derhal oracıkta öldürtüp, kızına da, ya kendisiyle derhal evlenmeye onay vermesini, ya da, eğer bu onayı vermezse, özgürlüğüne kavuşabilmesi için saraydaki bütün halılardan daha güzel bir halı dokuması şartıyla, sarayın zindanlarında bir hücreye kapattırmış.

Kızın kapatıldığı hücrede, duvarın tavana yakın yüksek bir noktasında, minicik bir pencereden başka dünyayla ilişkisi yokmuş. Bu pencere de, sarayın etrafını saran, şahın bakımlı bahçelerine bakıyor, bu bahçelerde gülüşen, koşuşan haremin güzel kadınlarının çay içip, tatlı tahinden yapılmış çörekler atıştırdıkları görülebiliyormuş. Kızcağız bütün gün eski püskü bir halı tezgâhının önünde oturup, elindeki kahverengi kaba yünlerle, ümitsizce şaha layık bir halı dokumaya çabalarken, bahçeden gelen, sarayın diğer kadınlarının mutluluk içinde attıkları şen kahkahaları duyuyormuş.

Hücresinde yalnız başına yaşayan kız, belki bir arkadaş edinirim ümidiyle, yemeğinden arta kalan ekmek kırıntılarını atmayıp, kuşlara vermek için biriktiriyormuş. Ve bir gün, gerçekten de, hücrenin minik penceresinden içeriye, süslü ibikli ve uzun bembeyaz tüylü bir kuş girip, ekmek kırıntılarının yakınında yere konuvermiş. Kuş önce, kendini güvenlikte hissedene kadar biraz uzak durup, ardından yavaş yavaş ekmek kırıntılarına yaklaşarak, birkaç lokma ekmeği gagaladıktan sonra, aynı geldiği gibi, hücrenin minik penceresinden uçup gitmiş.

Aynı kuş, ertesi gün yine gelmiş. Bu kez biraz daha fazla ekmek yiyip gitmiş. O günden sonra da her sabah hücreye gelen kuş, zamanla kıza alışmış ve lokmaları kızın elinden bile yer hale gelerek, kızcağızın yegâne arkadaşı olmuş. Ne zaman kızın yüreği, babasının hatırasıyla kabarıp, kan ağlamaya başlasa, kuş hemen hücrenin penceresinde görünüp, oradan uçup kızın omzuna tüneyerek şakımaya başlar, onu teskin etmeye çalışırmış.

Yine bir gün, kız çok mutsuz olup, "Allah kahretsin!" diye hayıflanıp, Allah'tan kendisine sabır vermesini dilemeye başladığında, kuş, her zamanki gibi pencerede görünüp şakımaya başlamış.

Kız, kuşu görüp, "Bu leş kokulu, kaba yünle, şaha layık bir halıyı nasıl dokuyabilirim ki?" diye sorunca, kuş birden, sanki kızı anlamış gibi şakımayı kesmiş ve birden ortalıktan kaybolup, yapağısı bol, semiz ve bembeyaz bir koyuna dönüşmüş. Kızcağız gözlerine inanamaz bir şekilde uzanıp koyuna dokunduğunda, hayvanın karın kısmındaki yapağının, eşi benzeri olmayan kalitede yün çıkarmak için mükemmel olduğunu fark etmiş. Hemen eline aldığı bıçakla, o bölümdeki yapağıyı özenle kırptığında, tüylerin derhal yeniden uzadığını görünce, şaşkınlığı daha da artmış. Kestikçe tüyler uzuyor, kız da kırptıkça kırpıyormuş. Yeteri kadar yün kırpan kız, bunları alıp ip yapmak için eğirmeye başladığında da, koyun yine beyaz kuşa dönüşerek, pencereden uçup gitmiş.

Kız, eğirdiği yünlerle halısını dokumaya başladığında, birkaç sıra ilmek attıktan sonra, eliyle, dokuduğu alanı sıvazlayınca, halının yüzeyinin kadife gibi ortaya çıkmaya başladığını görerek çok mutlu olmuş.

Ertesi sabah, beyaz kuş yine çıkıp gelmiş, kızın omzuna konmuş ve kız ilmek attıkça o da şakıyarak ona moral vermiş. Ama birkaç gün süren bu keyifli çalışmanın ardından, bir gün kız gene dertlenip, "Allah kahretsin!" diye haykırmaya, "Bu halı kefen gibi görünüyor. Renkli yün olmadan, şaha layık bir halıyı nasıl dokuyabilirim ki?" diyerek ağlamaya başlamış.

Kuş yine şakımasını kesmiş, ortadan kaybolup, bu sefer, odada duran yemek taslarının arasındaki bardağın içinde, kıpkırmızı ve parlak çiçeklere dönüşmüş. Kız çiçeklerden birini avucunun içine yatırıp, yumruğunu sıkarak, çiçeği sapından çekince, avucunda kanamışçasına parlak ve güçlü kırmızı bir iz çıktığını görmüş. Bunun üzerine, çiçeklerden birini ayırıp suya koyarak yaşatmaya çalışırken, diğerlerini suyla karıştırıp, beyaz yünleri de bu suya batırıp çıkararak kırmızı yün elde etmiş. Yünleri sudan çıkartma sürelerini ayarlayarak, turuncu, pembe gibi, bir miktar da kırmızının tonlarında yün boyamış. Sonra bu yünleri de dokumasının içine katıp, kırmızı ve tonlarında ilmekler atarak, halısını renklendirmeye başlamış. Suya koyduğu çiçek de, yeniden beyaz kuşa dönüşüp, kuş halsiz bir şekilde, minik pencereye kadar bile zorlukla uçup, oradan da çıkıp gitmiş.

Ertesi sabah, kuş yine hücrenin penceresine geldiğinde, muhteşem güçlü sesi çatlak çatlak çıkıyor, dimdik ve gururlu halini kaybetmiş, başı düşmüş, hasta gibi duruyormuş.

"Sevgili kuşum, yoksa dün benim için yaptıklarınla, aslında kendini mi feda ediyordun?" diye sormuş, telaşla. Kuş çatlak sesini kesmiş, titremeye başlamış ve bir daha da ses çıkaramamış. Çok yorgun göründüğünden, kız hemen bir kenara ayırdığı ekmekleri çıkartıp, kendi elleriyle onları kuşa yedirmeye çalışmış ve uzun beyaz tüylerinin teleklerini sevecenlikle okşamaya başlamış.

Zaman içerisinde kızın, minik penceresinden gördüğü manzarayı betimleyerek dokuduğu halı, bütün güzelliğiyle yavaş yavaş kendini göstermeye başlamış. Halının kenar bordürlerini de tamamladıktan sonra, ortasına yaptığı sonbaharda bir elma ağacı ve dallarında ötüşen muhabbet kuşları motifleri net olarak görünmeye başlamış. Kahverengi dallara asılı, turuncu gölgelerle boyut kazanmış kırmızı yapraklarla, halı göze ne kadar hoş görünüyorsa da, işin bütünü, bir türlü kızın içine sinmıyor, tatmin etmiyormuş.

Kız yine sinirlenip, "Allah kahretsin!" diyerek söylenmeye başlamış. "Şahın yaşlı gözlerini parlatacak altın simler olmadan, bu işlemeleri yapamam ki. Altın simler olmadan, şaha layık bir halıyı nasıl yapabilirim ki?"

Beyaz kuş da o sırada, her zamanki gibi kızın omzunda oturuyor, sessizce kızın söylenmelerini duyuyormuş. Birden bire heyecanla çırpınmaya başlayınca, beyaz teleklerinden biri kopup yere düşerken, öyle bir şiddetle titremiş ki, kız bir an, kuşunun öleceğini düşünmüş.

Kız, "Hayır!" diye avazı çıktığı kadar bağırmış. "Senin burada olduğunu unutup söylendim, lütfen beni affet. Şaha layık bir halı yapmayı başarmaktansa, sana sahip olmayı yeğlerim! Lütfen benimle kal!"

Kızın bütün ağlaşmalarına rağmen, kuştan odanın içini kaplayan parlak bir ışık çıkıp, az önce nabzı atan bir hayvan olan kuş, cansız bir altın külçesi haline dönüvermiş. Bu altın o kadar değerliymiş ki, şahın hazinelerinde bulunan hiçbir altın bu kadar saf ve değerli değilmiş. Küçücük hücreyi güneş gibi dolduran ışık, kızın gözlerini kamaştırdığından, olup biteni tam olarak görememişse de, sonunda karşısında duran altın kuşu görmüş.

Ertesi sabah, kızın ilk işi, ekmek kırıntılarını çıkarıp yerlere atarak kuşu beklemek olmuşsa da, kuş gelmemiş. Ondan sonraki gün de gelmemiş, sonraki gün de... Uzun kış ayları boyunca kuş bir daha hücreye hiç dönmemiş ve kız, günden güne daha büyük bir üzüntüye gömülmüş. Kuşunun kendisi için canını verdiğini düşünmeye başlayan kız, onun bu fedakâr davranışı onuruna, altın kuşu eriterek ve beyaz yünü bu eriyiğin içine batırarak altın sım elde ederek, bu simlerle de, yaptığı halının yüzeyini işlemelerle donatmış.

Sonunda halı bitmiş, kız da, kendisini hücreye hapseden yaşlı şaha haber göndermiş. Muhafızlar tarafından şahın huzuruna çıkarılan halı açılır açılmaz, üzerindeki altın simler, kış günü buz gibi kabul salonuna öyle bir ışık saçmış ki, herkesin içi ısınmış. Elleriyle kulaklarına elleyip duran şah, hem gördüğü manzaradan şaşkına dönmüş, hem de duyduğu gaipten seslere anlam vermeye çalışıyormuş. Şahın kulaklarına dolan ses, altın kuşun söylediği ve aşkın büyüsünü anlatan bir şarkıymış.

"Bu nasıl bir büyüdür!" diye ünleyen şah, bilmediği bir büyünün etkisi altına girdiğini sanıyormuş.

Kız hemen, şaha, günlerce ona arkadaşlık eden kuşun hikâyesini anlatmış. Şah bu anlatılanlara kanıt teşkil edecek bir delil görmek isteyince de, kız, çıkartıp, kuştan yere düşen ve kızın bir yün ipe geçirip, onca zamandır boynunda taşıyarak sakladığı beyaz teleği göstermiş.

Bunun üzerine şah, suratı buruş buruş olmuş, ülkenin en büyük büyücüsü olarak bilinen bir kadını huzuruna çağırtıp, ona, sarayında kol gezdiğini düşündüğü büyüyü çözmesini ve etkisiz hale getirmesini emretmiş. Kadın, kuştan geriye kalan teleği parmaklarının arasına alıp, kimsenin anlamadığı tılsımlı sözler söyledikten sonra, "Yukarıda Allah'ın gücüyle, üzerinizdeki bütün büyüler bertaraf edilmiştir, şahım," diyerek, ayinini bitirmiş.

Tam o sırada, beyaz telekten, tuhaf, ördek vakvaklamasına benzer bir ses işitilmiş ve fena halde ürken büyücü, elinde tuttuğu teleği fırlatıp atana kadar da devam etmiş. Büyücü teleği bırakır bırakmaz da, ortaya, uzun boylu, çöküк yanaklı, lale gibi dudaklı, gece gibi kara gözlü ve sümbüller gibi salkım saçak giyimli bir adam çıkmış.

Ürkek gözlerle olup bitenleri anlamaya çalışan şah, "Bu gördüğüm, şarkı söyleyen halıdan da tuhaf bir şey," diyerek, durumu değerlendirdikten

sonra, yeni gelene, "Senin ustan kim bakalım, kimlerin büyü marifetisin?" diye sormuş. "Kötü bir şeytanın marifetiyim, şahım,"diye cevap vermiş, genç adam. "O şeytan ki, ailem tarafından evimizden kovulduğu ve bertaraf edildiği için, onları cezalandırmak amacıyla, benimle oynamayı hâlâ sürdürüyor. Ve bana çektirdiği ıstırabı artırmak için de, kendim olabilmek dışında, istediğim her şeye dönüşebilme gücü veriyor."

Şah, konuyu anlamaya çalışarak, "Peki bu kızdan ne istiyorsun, onula ne alakan var?" diye sormuş.

Genç adam, bu soru karşısında bir an duraklamış, sonra en yumuşak sesiyle, "Onu suçsuz yere tutsak edilmiş görünce, yüreğim, onun yüreğiyle bır oldu," diye yanıtlamış. "Çünkü ben de benzer bir muamele görüyorum."

Şah, bu cevap karşısında ne yapacağını şaşırmış. Genç adama hırçın ve sert bir üslupla çıkışarak, "Banim malıma göz dikersin ha!" diye höykürmüş. Sonra kıza dönüp, "Şimdi, hemen sen ve ben, burada evleneceğız!" diye emretmiş.

Kız, olduğu yerden hiç kıpırdamadan, sakin bir sesle, "Yukarıda Allah var, şahım; size, sahip olduğunuz bütün halılardan daha özel bir halı yaparsam, beni serbest bırakacağınız sözü vermediniz mi bana?" diye, kararlı bir şekilde sormuş.

"Verdim," diye itiraf etmiş, şah da.

"Peki, bu yaptığımdan daha iyi bir halınız olduğuna, şahitler önünde yemin edebilir misiniz?"

Şah, kızcağızın öldürttüğü masum babasının yerine vezir yaptığı adama dönüp, başıyla işaret ederek, "En iyi halılarımı buraya getirin!" diye buyurmuş.

Vezir hemen koşmuş, halıları bulup buluşturup, şahın huzuruna çıkartmış. 3 tane halı, kızın halısının yanına, sıra sıra yayılmış. Kız, her bir halıyı inceleyerek, karşılaştırma yapmaya başlamış.

"Benim desenlerim, bu ilk halınınkilerden çok daha iyi," diye başlamış. "Benim halımda, ikinci halıda olduğundan daha sık atılmış ılmekler var. Ve bu halılardan hiç biri, ne göze, ne kulağa ne de yüreğe şarkı söylemiyor, benim halım gibi."

Şah verecek bir cevap bulamamış, çünkü kızı haksız çıkarabileceği hiçbir kanıt bulamamış. Kız da şahın bu kararsızlık anından istifade ederek,

hemen söze girip, "Ama bütün bu gerçeklere rağmen, yine de sizin karınız olmayı, bir şartla kabul edebilirim," diyivermiş. "Bu adamın, özgürce buradan çıkıp gitmesine izin verin; çünkü o, benim için yaşamını feda etmeyi göze aldı."

Şah, bu öneriyi hemen kabul etmeye hazırlanıyormuş ki, söze karışan, kırış kırış suratlı büyücü ihtiyar kadının sesi duyulmuş: "Büyük şah! Söze girdiğim için beni bağışlayın. Bütün başlar, büyücü kadına dönmüş. Şah, başıyla onay verir vermez de büyücü kadın sözlerine devam etmiş: "Bu iki esirinizi birden bırakın gitsinler. Çünkü, baksanıza, hiç durmadan birbirleri için kendilerini feda edip duruyorlar; büyülü bir ilişki bu. Böyle devam ederse de, çok yakında bunların hikâyesi bir efsane haline gelir."

"Doğru söylüyorsun, büyücü; gerçekten büyülü bir durum bu. Hayatım boyunca, aynı gün içinde böyle iki tılsımlı olaya birden hiç şahit olmamıştım, diye cevaplamış, şah. "Ama bu durumun, neden onları serbest bırakmamı gerektirdiğini anlamıyorum. Büyüleri bozmak senin işin değil mi?"

Büyücü, şahın bu sorusuna karşılık, otoriter bir ses tonuyla şöyle cevap vermiş: "Çünkü eğer efsane olurlarsa, sonsuza dek sevgiyle anılırlar ve sizin gaddarlığınız da, onlar hatırlandığı sürece, asırlar boyunca lanetlenir. Tarihe lanetli biri diye geçersiniz."

Şah, kendisinin tarihe gaddar olarak geçmesi fikrinden hoşlanmamış, çünkü tarihteki namının iyi olmasını istiyormuş. Biraz düşündükten sonra kıza dönmüş ve "Seni serbest bırakıyorum. Çünkü senden istediğim güzellikteki halıyı yapmayı başardın ve beni ikna ettin. Bu halı, benim bütün halılarımdan daha özel."

Sonra genç adama dönmüş, "Bu kızı sana bağışlıyorum, çünkü kanını onun için yaşam olsun diye akıttın."

Bu görüşmenin ardından, şah, onlar için bir de, üç gün üç gece süren zengin bir düğün düzenlemiş ve onları birbirine bağlayan halının üzerinde dünya evine girmelerini sağlamış. Halının altın kuşu, kız kocasını kabul ederken yine şarkısını söylemiş, çünkü yüreğinin sahibini bulduğunu biliyormuş. O günden sonra da, bu iki eski tutsak, ömürlerinin sonuna dek mutlu ve mesut, birbirlerini tutkuyla severek yaşamışlar.

TEŞEKKÜR

Bu elinizdeki roman, babam Ahmad Amirrezvani ve üvey annem Firuze Firuzfar Amirrezvani'nin bıkmadan usanmadan sağladığı destek olmasaydı, ortaya çıkamazdı. Bu kitabı yazabilmek için İran-'a yaptığım 3 ziyarette de, yorulmadan, beni ülkenin her yerine götürüp, tarihi eserleri ve müzeleri gezdirip, etrafa bakınarak notlar alırken bana moral verip, bitmek tükenmek bilmeyen sorularıma yanıt yetiştirmeye çalıştılar. Onlara, bana gösterdikleri sabır ve sevgiden dolayı büyük bir teşekkür borçluyum.

Yazar gurubumdaki kadınlar, Janis Cooke Newman, Rosie Ruley—Atkins, Bonnie Wach ve Steph Paynes'a da, yaptıkları derinlemesine okumalar ve duyarlı eleştirileri için teşekkür ederim. Kadim arkadaşım, hikâye anlatıcısı Ruth Halpern de, öykü anlatma sanatının incelikleri konusundaki değerli bilgilerini benden esirgemedi.

Romanı yazarken, kritik dönüm noktalarında bana yol gösteren, beni cesaretlendiren ve yapıcı eleştirileriyle destekleyen, doğuştan müthiş bir öğretmen olan, The Squaw Valley Yazarlar Birliği'nde tanıştığım değerli romancı Sandra Scofield'e büyük minnet borçluyum.

Bir romanı yazıp bitirmek, sadece yazarı için değil, onun yakınında bulunan herkes için meşakkatli bir süreç. Bu süreçte gösterdiği kesintisiz anlayış ve sevgi için Ed Grant'a teşekkür ediyorum.

Ajansım Emma Sweeney'e, romanıma sahip çıktığı, değerli önerilerini benden esirgemediği için teşekkür borçluyum.

Son olarak, İran'ı anlamak ve anlatmak için hayatlarını bu işe adamış tüm araştırmacı ve uzmanları, ortaya koydukları kaynaklar ve belgeler için burada saygıyla anmak isterim; onların çalışmaları olmasaydı, bu kitap da yazılamazdı.

YAZARIN NOTU

Çiçeklerin Kanı romanı üzerine çalıştığım 9 yıl boyunca kendimi, değerli taşlar ve mücevherlerle dolu bir mağaranın kapısında durup, tılsımlı "Açıl susam, açıl!" sözünü söyleyerek mağarayı açan, *Binbir Gece Masalları* kahramanı Ali Baba gibi hissettim. Benim mücevherlerim de, modern çağ öncesi İran'ın tarihini ve kültürünü anlatan, tozlu raflarda unutulmuş, sadece birkaç meraklısı tarafından görülmüş, incelenmiş kitaplardı. Bu hazineleri incelerken harcadığım uzun saatler boyunca, okudukça, heyecanım da aynı derecede arttı.

Tarih kitaplarının sayfalarındaki gezintim sırasında, dönüp dolaşıp geldiğim çağ, diğer dönemlere nazaran çok daha büyük doğal felaketlerin ve aynı ölçekte gelişmelerin yaşandığı Şah Abbas Dönemi (1572-1629) oldu. Şah Abbas 17 yaşında tahta çıktığında, İran, Safavi egemenliğinin hüküm sürdüğü sarayda iktidar hırsıyla gözü dönmüş adayların birbirlerini öldürmeleri, ülkenin büyük bölümünün düşman eline geçmesi ve binlerce askerin ölümüyle sonuçlanan askeri yenilgilere sahne oluyor. İşte böyle karışık bir dönemde, şah, dizginleri eline alıp, kötü gidişi durdurabiliyor. 41 yıl süren iktidarı boyunca, bugünün değerleriyle bakıldığında fazla acımasızca görülebilecek adalet mekanizmaları işleterek, müthiş bir idarecilik örne-

ği gösteriyor. Cesareti, dürüstlüğü ve İran'ın kültürel yaşamına katkılarından dolayı da, tarihe Büyük Şah Abbas olarak geçiyor.

Çiçeklerin Kanı romanını 1620'li yıllara oturttum, bu yıllar, şahın, İran'ın sınırlarını korumayı başardığı, saray entrikalarını ve politik rakiplerini ortadan kaldırdığı ve sanatın kendini gösterebileceği sosyal bir huzuru tesis ettiği yıllar. Bu sanatlardan, şahın özellikle üzerinde durduğu, tanıtımına ve gelişimine büyük destek sağladığı sanat da, halı dokumacılığı olmuş. İran Halıları, Avrupa Ülkelerinde büyük bir ilgi görmeye başlamış, krallar, aristokratlar ve zengin tüccarlar onlara sahip olabilmek için yarışmış, Rubens, Velazquez ve Van Dyck gibi dönemin önemli Avrupalı sanatçılarının eserlerine kaynaklık etmiş. Ticari fırsatlar konusunda daima uyanık davranan Şah Abbas da, ülkenin dört bir yanında halı imalathaneleri kurdurtarak talebi karşılamaya çalışmış. Bu imalathanelerden biri de, bu kitapta tarif ediliyor. İran uzmanı Roger Savory'ye göre, "Şah Abbas önderliğinde gelişen halı dokumacılığı, bu dönemde bir güzel sanatlar alanı haline dönüşmüş," ve buradan da anlaşılacağı gibi, kendi tezgahlarında halı dokuyan yöresel ustaların işlerinin değerlendirilmesinin yanı sıra, sarayın himayesinde eğitilen halı tasarımcılarının yetiştirilmesiyle de konu, enstitüleşmeye başlamıştı. 16. ve 17. yüzyılda, İran Saray Halı İmalathanelerin'den çıkan halıların pek çoğu bugün müzelerde, bireysel koleksiyonlarda bulunmakta, halı uzmanlarına göre, Safavi Dönemi (1501-1722) İran Halıları, bu konuda eşi benzeri bulunmayan örneklerin üretildiği bir dönem olarak kabul edilmekte.

Şah Abbas tahta ilk çıktığında, İran'ın başkenti, ülkenin kuzeybatısında yer alan Kazvinmiş. Ancak şah, başkentini, İran'ın ortalarında konuşlanan ve korunması daha kolay İsfahan'a taşıdığında, şehir planlamacılığı alanında da, tarihte çok önemli bir örneğe imza atmış. Şehir plancıları ve mimarlarla, 30 yıl süren bir çalışmayla yeniden imar edilen İsfahan, bugün de bütün ihtişamını korumakta. Şehrin dev meydanı *Nakş-ı Cihan Meydanı*, yapıldığı yıllarda Avrupa kentlerinin tümündeki kent meydanlarından çok daha büyükmüş ve adını da, sahip olduğu bu muazzam boyuttan almış. Şahın

sarayı, saraya ait camisi, Büyük Çarşı ve yine büyük bir yapı olan Imam Camii (Cuma Camisi) bugün bile bütün ihtişamlarıyla ayakta durmakta, ziyaretçilerini büyülemekte. Şahın büyük zevklerinden biri olan, sarayının balkonunda oturup polo maçı seyretmek için yapılan sahanın mermer kaleleri bile, bugün yerli yerinde, meydanın bir kenarında durmakta. 1627-1629 tarihleri arasında, İngiltere elçisi olarak İsfahan'da bulunan Sir Dodmore Cotton'la birlikte şehri ziyaret eden genç aristokrat Thomas Herbert, yazdığı gezi notlarında *Nakş-ı Cihan Meydanı*'nı tarif ederken, "Bu nev-i şahsına münhasır, bu keyifli ve bu rengarenk zenginliklere ev sahipliği yapan meydan, evrende bir eşi benzeri olmayan nitelikte," diye belirtmiş. Thomas Herbert ve ona benzer daha birçok gezginin de tarih boyunca çok etkilendiği İsfahan, beni de 14 yaşımdayken, şehri ilk kez gördüğümde büyülemişti. Öylesine unutulmaz bir etki bırakmıştı ki bende, yıllar sonra, romanımı yazarken, olayların geçeceği yer olarak Isfahan'ı seçmem kaçınılmazdı.

Her ne kadar, Çiçeklerin Kanı romanının kahramanları hayal ürünü olsalar da, etraflarında olup bitenler konusunda, tarihten seçtiğim gerçek olayları, tepkilerini de, zamanın değerlerini esas alarak geliştirmeye çalıştım. Örneğin, ilk bölümde anlattığım kuyruklu yıldız olayını ve buna bağlanan uğursuzluk kehanetleri faslını, Şah Abbas'ın vakanüvisti İskender Monşi'nin, döneme ait olayları derlediği 300 sayfalık kitabından (Roger Savory çevirisi, Perslerin Mirası Serisi) esinlenerek yazdım. Ama bazı olayları da, tarihte, romanı geçirdiğim zaman diliminin dışında olmuş olmalarına rağmen, sanki aynı yıllarda yaşanmışlar gibi, kitaba yerleştirdiğim de oldu.

Her önemli tarihsel dönem, yetenekli bir gezginin kaleminden anlatılmayı hak eder ve 17.yüzyıl İran'ı da, bir Fransız kuyumcusu olan Sör John Chardin'e denk gelmiş. Chardin, İran'ı 1670'li yıllarda gezmiş ve bütün bu tecrübelerini 10 ciltte detaylandırdığı bir gezi notları kitabında toplamış. O dönemin çok az yazarı, benzer aktarımlarında Chardin kadar titiz ve eğlendirici olabilmiş görünüyor. Romanı yazarken, onun, Safavi Dönemi gelenekleri üzerine gözlemleri bana oldukça önemli bir kaynak teşkil etti, zira yazar, toplum-

sal davranış ve inançlar arasındaki çelişkileri zekice ortaya koyuyor. Örneğin, "Şarap ve sarhoş edici içkiler içmek, Muhammed'e inananlar arasında kesinlikle yasak olmasına kaşın, İran toplumunda, sert içki sevmeyen ve içmeyen birini bulmak bir hayli zor," saptaması ve, "Birbirinin karşıtı olan iki gelenek, İranlılar arasında gayet yaygın biçimde yaşam bulabiliyor; her fırsatta tanrıya şükretmek ve O'nun şefaatine sığınmak, buna karşın da sık sık küfretmek, bela okumak ve edebe mugayir sözler sarf etmek, gayet doğal olarak bir arada yaşanabiliyor," gözlemi gibi. (*Pers Diyarlarına Seyahat* kitabından, 1673-1677)

Seyahati sırasında Chardin, İsfahan'da karşılaştığı bir kehanetler dokümanını da kitabına aynen geçirmiş ve ben de romanımın 1. Bölüm'ünde bu kehanetlerden bölümler kullandım. Özellikle, kuyruklu yıldızın getireceği uğursuzluklar arasında yer alan 'kadınlarda görülmesi beklenen davranış bozuklukları' kehanetini aynen alıntı olarak romana dâhil ettim.

Tarihte birçok gezgin, İran Halıları'ndan çok etkilenmiş, ben de gençliğimde babamın hediyesi olarak sahip olduğum böyle bir halıyı, yaşamımın en nadide parçası olarak görmüşümdür. Bu romanda tarif edilen halıların genel olarak hemen hepsi, geleneksel İran Halı tasarımları, renk seçenekleri, boyama metotları ve ilmek teknikleri esas alınarak anlatıldı. Romanı yazarken, birçok halı tasarımı kitabına başvurduysam da en fazla yararlandığım kaynak Hans E. Wulff'un *Geleneksel Pers Sanatı* adlı kitabı oldu. Orta Doğu Halkları'nın dışavurumlarını içeren halılardaki ruhani boyut, pek çok makalede ele alındığı gibi, Sheila Blair ve Jonathan Bloom'un derlediği *İslam Sanatı'nda Cennet Betimlemeleri* adlı kataloga ve Shuyler V.R. Cammann'ın *Oryantal Halı Motiflerindeki Sembolik Anlamlar* başlıklı araştırma tezi gibi akademik tezlere de konu olmuş. Bu konuyla ilgili diğer yararlı bir kaynak da, mimarlık alanında Nadir Ardalan ve Lale Bahtiyar'ın ortak eseri olan, *Bir Uyumluluk Anlayışı: Pers Mimarisinde Şii Geleneği* adlı eser oldu.

Romanda işlediğim ve birçok okurun merakını celbeden bir konu da, *mut'a* nikâhı olarak bilinen geçici evlilik anlaşmalarının yaygınlığı oldu. Bu tarz evlilikler, yüzlerce yıldır İran kültürünün bir

parçası olagelmekte ve günümüzde de kadınlar ve erkekler arasında yaygın olarak hâlâ kullanılmakta. Muta nikâhlarıyla ilgili kaynak olarak kullandığım eser, konunun uzmanlarından Şehla Haeri'nin *Arzunun Kanunu: Şii İran'da Geçici Evlilikler* adlı, içerisinde günümüzde *muta* evliliği yapan katılımcılarla röportajların ve bu karmaşık, sıra dışı sosyal olgunun detaylı bir portresinin çıkarıldığı kitaptı.

Bu kitabı incelerken, modern çağ öncesi İran Kültürü'nde geniş bir yer kaplayan ve bugün de süren hikâye anlatıcılığı ile de ilgilenmeye başladım. İran'ı gezen birçok gezgin, okuma yazma bilmeyen İran Köylüleri'nin, bugün de, eskiden olduğu gibi, oldukça uzun şiirleri ezbere okuyabildiklerini ve İranlıların kendi aralarında, kimin daha bilgili olduğunu saptamak amacıyla, ezberden şiir okuma yarışına girdiklerini yazmakta. Şiirlere ilave olarak, anlatıma dayalı uzun efsaneler, halk hikâyeleri, masal, meddah anlatımları ve öğretici hikâyelerden oluşan bir edebiyattan söz edilmekte, bunun da insanların ruhsal gelişimini çok geliştirdiği gözlenmekte.

Hikâye içinde hikâye anlatımı, *1001 Gece Masalları*'nda da görüldüğü gibi, Orta Doğu coğrafyasında ortak bir edebiyat pratiği olarak kendini gösterir. Bu alanda en çok etkilendiğim sanatçıların başında, 12.yüzyılda yaşamış İranlı şair Nizami geliyor. Nizami'nin en bilinen eserlerinden biri olan *Yedi Portre*, bir şahın kahramanlıklarının anlatıldığı uzun bir destansı şiir ve yedi ayrı aşk hikâyesinden oluşuyor. Bence Nizami'nin katmanlı anlatımıyla, İran Halıları'nda izlenebilen katmanlı tasarım arasında ciddi bir benzerlik var. Bu birbirinin içine gömülü katmanlı yapı da, eserlere sonsuz bir zenginlik ve derinlik kazandırıyor.

Romanın bölümlerine dağıttığım masal anlatımlarının beş tanesi, geleneksel İran hikâyelerinden ve İslami öykülerden alıp yeniden yapılandırdığım anlatılar. Bu anlatıları, roman için gerekli olduğunu düşündüğüm biçimde, yer yer orijinallerinden farklı olarak, özgürce uyarladım. Her masalın başına yerleştirdiğim, *"Önce hiçlik vardı, sonra 'ol!' dendi, oldu. Allah'tan önce hiç kimse yoktu,"* söylemi de, Bir varmış, bir yokmuş'un, İran'da kullanılan biçiminin, tarafımdan kabaca çevrilmiş şekli.

2. Bölüm'ün sonundaki hikâyenin aslı, Henri Masse'nin *Pers Inanışları ve Gelenekleri* adlı kitabında bulunmakta. Masse'nin temel aldığı kitap da, içerisinde birçok İran hikâyesinin bulunduğu, 1930'lu yıllarda Kuhi Kerman tarafından, İran'ın Kerman yöresinde anlatılan öykülerden derlenmiş olan *Çeharde Efsane ez Efsaneha-yi Rustayi-i Iran* adlı eser olmuş.

3. ve 4. Bölümlerin sonlarındaki hikâyeler, yukarıda sözü geçen şair Nizami tarafından destansı şiir olarak yazılmış. 3.Bölüm'ün sonundaki öyküyü yazarken, Dr. Rudolf Gelpke tarafından çevrilmiş olan *Leyla ile Mecnun'un Hikâyesi* adlı eserden yararlandım. Bu hikâye aslında, şair Nizami'den çok önceleri var olan bir hikâyeyken, şair, öyküyü alıp kendine göre yeniden anlatmış. 4.Bölüm'ün sonundaki Köle Fitna'nın Öyküsü de, şair Nizami'nin *Yedi Portre* adlı eserinde yer alan hikâyelerden biri. Bu öykü için bana kaynaklık eden kitapsa, konunun uzmanlarından Julie Scott Meisami'nin Penguin Yayınları'ndan çıkan İngilizce çevirisi. Meisami'nin muhteşem çevirisinde yer alan geniş kapsamlı dipnotlar, bu olağanüstü kitabı hem çok anlaşılır kılmış hem de alabildiğine eğlenceli bir hale getirmiş.

5. Bölüm'ün sonundaki hikâye, geleneksel bir İslam öyküsünden, 6.bölümde yer alan masal da, şair Ferit-ud-din Attar'ın *Ilahiname* (İlah'ın Kitabı) adlı eserinin John Andrew Boyle tarafından yapılmış çevirisinden alıntı yaptığım bir uyarlama. 1136-1230 yılları arasında yaşamış olan Attar, konuyla ilgili okurların duymuş olacaklarını tahmin ettiğim, ünlü Sufi Meseli *Kuşlar Konferansı* destansı şiirinin yazarı.

1. ve 7. bölümlerin sonlarında yer alan öyküler de bana aitler. Bu öykülerin ve romanın bütününe yaymaya çalıştığım anlatım dilini, genel olarak, geleneksel İran öykülerinin diline benzetmeye çalışırken, seçtiğim karakterler ve sahnelerde de benzer bir eğilimi izledim. Romanın dili konusunda en çok etkilendiğim bir diğer saygın otorite de, *Iki Renkle Simli Işleme: Pers Şiir Sanatı* adlı eşsiz kitabın yazarı Annemarie Schimmel oldu.

Romanın adı da, '*Bir Bahçe Halısına Destan*' adlı şiirden alıntı. Bu şiire, Alexander Upham Pope ve Phyllis Ackerman'ın büyük bir aşk-

la araştırıp hazırladıkları, 1939 yılında Oxford University Press Yayınları'ndan çıkan dev eserleri *Pers Sanatı Ansiklopedisi*'nin 14 cildinde rastladım. Bu ansiklopedi, halı yapımından, dönemin paralarına kadar her konuda başvurduğum bir referans kaynak olarak daima elimin altındaydı. Söz konusu destansı şiirin yazarı, "bilinmeyen sufi bir şair," ve yazılış tarihi "yaklaşık 1500 yılları," olarak verilirken, tasvir ettiği balıçe halısı da, ilahi gücün vizyonunu canlandıran bir sığınak olarak tarif ediliyor.

Romanın anlatıcısı konumundaki karakterin adını, özellikle bilinmez yaptım; onu, Iran'ın bütün bilinmeyen, adsız zanaatkârlarına atfediyorum.

YAZAR HAKKINDA

ANITA AMIRREZVANI İran'ın Tahran kentinde doğdu ve ABD'nin San Francisco kentinde büyüdü. 10 yıl kadar, Bay bölgesindeki gazete ve dergilerde dans eleştirmeni olarak çalıştı. Milli Sanat Eleştirmenliği Programı, NEA Dans Sanatı Muhabirleri Birliği ve Hedgebrook üyeliklerine kabul edildi. Çiçeklerin Kanı romanı üzerine 9 yıl çalıştı ve bu eser için araştırma yapmak amacıyla 3 kez İran'a gitti. Kuzey California'da yaşıyor.

Bir zamanlar, sarı safran ve narçiçeklerinin özünden elde edilmiş renklerle muhteşem halılar yapan bir kız vardı...

"Çiçeklerin Kanı" 17. yy İran'ının evlenme çağına yaklaşan 14 yaşında bir köylü kızın hikâyesidir.
Babasının beklenmedik ölümünden sonra annesiyle, İsfahan'da yaşayan ve Şah için halılar dokuyan üvey amcasının yanına taşınan genç kız, orada gizli bir *muta* (para için belli bir süreliğine bir sözleşme ile yapılan evlilik) nikâhına evet demek zorunda kalır... Halılara ve desen yaratmaya olan tutkusundan vazgeçmeyen genç kız, artistik dehasının ona sunduklarıyla olağanüstü güzellikte halılar üretmeye başlar.

"Son derece sıcak ve içten bir anlatıma sahip, doğu edebiyatının en güzel öyküleriyle süslenmiş, ipek bir halıya benzeyen bu kitap bir solukta okunacak ve insanların kafasında derin izler bırakacaktır."
Publishers Weekly

"Yaşam, aşk, arkadaşlık, fedakârlık ve onur hakkında yazılmış olağanüstü bir roman. Kesinlikle muhteşem! Bir kere başladığınızda bir daha bırakamayacaksınız. Öyle olacağını biliyorum, çünkü ben bırakamadım."
Kirkus Review

"Amirrezvani'nin romanı, tıpkı içerisindeki ipek halılar gibi. Her bir ilmeği dikkatle dokunmuş, gözden geçirilmiş. Okudukça ipek halı görünmez olup geriye sadece büyüleyici bir hikâyenin bıraktığı tat kalıyor. Bence "Bir Geyşanın Anıları"ndan çok daha iyi yazılmış bir kitap."
Shannon Aldon

